

Міністерство освіти і науки України
Національний університет біоресурсів і природокористування України
Білоцерківський національний аграрний університет
Державний університет інформаційно-комунікаційних технологій
Державний університет «Київський авіаційний інститут»
Донецький національний університет імені Василя Стуса
Луганський національний університет імені Тараса Шевченка
Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного

МАТЕРІАЛИ

II Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених та студентів

«ЕКОНОМІЧНІ ДНІ – 2025»

10 квітня 2025 року
Київ, Україна

Міністерство освіти і науки України
Національний університет біоресурсів і природокористування України
Білоцерківський національний аграрний університет
Державний університет «Київський авіаційний інститут»
Державний університет інформаційно-комунікаційних технологій
Донецький національний університет імені Василя Стуса
Луганський національний університет імені Тараса Шевченка
Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

МАТЕРІАЛИ
II Всеукраїнської науково-практичної
конференції молодих вчених та студентів
«ЕКОНОМІЧНІ ДНІ – 2025»

10 квітня 2025 року
Київ, Україна

УДК 33"2025"

Редакційна колегія: *Діброва А.Д., Негода Ю.В., Жарікова О.Б.,
Павленко М.М., Миськів Л.П., Чухліб А.В., Кириченко А.В., Якимовська А.В.*

Економічні дні – 2025: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених та студентів, 10 квітня 2025 р. Київ: НУБіП України, 2025. 554 с.

*У збірнику викладено матеріали доповідей II Всеукраїнської
науково-практичної конференції молодих вчених та студентів
«ЕКОНОМІЧНІ ДНІ – 2025» (10 квітня 2025 року, м. Київ).*

*Матеріали конференції подано в авторській редакції.
Відповідальність за зміст тез несуть автори та їх керівники.*

УДК 33"2025"
© Автори статей, 2025
© НУБіП України, 2025

ЗМІСТ

стр.

СЕКЦІЯ 1. ФІНАНСОВО-КРЕДИТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Бадуліна А. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПУБЛІЧНИХ ФІНАНСІВ	23
Балялін В.В. СУЧАСНИЙ СТАН ДОХІДНОСТІ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ	25
Белябля В.В. КРЕДИТНІ СПІЛКИ ЯК ПОСЕРЕДНИКИ ФІНАНСОВОГО РИНКУ	27
Бойко І.Є. ФІНАНСОВО-КРЕДИТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ ПРИРОДНО-РЕСУРСНОГО СЕКТОРА НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ	29
Близнюк Х.М. УПРАВЛІННЯ БЮДЖЕТНИМ ДЕФІЦИТОМ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ	31
Бондаренко А.М. ЧИННИКИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	33
Волинець Д.В. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МАРКЕТИНГУ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ	36
Геля М.М. ФІНАНСОВО – КРЕДИТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	38
Годун К.В. ФІНАНСОВО-КРЕДИТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПІСЛЯВОЄННОЇ РЕКОНСТРУКЦІЇ	40
Гусенко О.А. РОЛЬ МІСЦЕВИХ ПОДАТКІВ І ЗБОРІВ У ФОРМУВАННІ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ	42
Давиденко О.І. НОВАТОРСЬКІ РІШЕННЯ ІНТЕГРАЦІЇ БАНКІВ І СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ	44
Даценко С.С. АНАЛІЗ ВАЛЮТНОГО РИНКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	46
Дерев'янка М.С. ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ДОХОДАМИ ПІДПРИЄМСТВА	47

Джонсон Валерія Марія ПОДАТКОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ ТА ЇЇ НЕДОЛІКИ	49
Дудко Д.В. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ МЕХАНІЗМУ ТРАНСМІСІЇ ПРОЦЕНТНИХ СТАВОК В ПЕРІОДИ СТРУКТУРНИХ ШОКІВ	51
Дяченко В.О. ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТІЙКОСТІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ	54
Іваненко А.О. РОЛЬ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ПОВОЄННОЇ УКРАЇНИ	56
Карплюк К.О. ФІНАНСОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	58
Князевич Н.А. ФОРМУВАННЯ ВАЛЮТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ	60
Козак Д.Г. ВИКОРИСАТННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ	61
Козловський Є.В. СИНЕРГІЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ: ІНТЕГРАЦІЯ ЕКОНОМІЧНОГО, СОЦІАЛЬНОГО ТА ЕКОЛОГІЧНОГО ЗРОСТАННЯ	63
Козуб Є. ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ	65
Конюхов Д.А. СУТНІСТЬ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	67
Корчемна О. КРЕДИТНІ РЕСУРСИ ЯК СКЛАДОВА РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ	71
Костюк К.Д. ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СКЛАДОВОЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ	73
Котенко А.В. УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ	75
Кріль Т.М. РОЛЬ ДОМОГОСПОДАРСТВ У ФОРМУВАННІ ФІНАНСОВО- КРЕДИТНОГО РИНКУ УКРАЇНИ	78
Лазебна А.Р. РОЗВИТОК ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ	80
Левда Б. ПРОБЛЕМИ ПОВ'ЯЗАНІ З ОПАДАТКУВАННЯМ МАЙНИНГУ ТА ОПЕРАЦІЙ З КРИПТОВАЛЮТОЮ	82

Леонтєєва Д.В. ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ПОДАТКОВОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ	84
Ломайчук А.Р. РОЛЬ ДЕРЖАВНИХ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ У ПІДТРИМЦІ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ	86
Луценко В.В. КОНТЕКСТУАЛЬНЕ РОЗУМІННЯ ДІДЖИТАЛ ПОСЛУГ В БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ	88
Малецький В.В. ТРАНСФОРМАЦІЯ ДЕПОЗИТНОЇ ПОЛІТИКИ БАНКІВ В УМОВАХ КОНКУРЕНЦІЇ ТА ФІНАНСОВИХ ІННОВАЦІЙ	90
Мех Г.В. СТРЕС-ТЕСТУВАННЯ БАНКІВ, ЯК ВИМОГА СУЧАСНОГО УПРАВЛІННЯ	92
Незенко Є.П. РОЗВИТОК ДИСТАНЦІЙНИХ ПЛАТФОРМ РОЗРАХУНКІВ В УКРАЇНІ	94
Павлова А.С. ГЕНДЕРНО-ОРІЄНТОВАНЕ БЮДЖЕТУВАННЯ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	96
Пилипенко Д.С. МЕТОДИКА ОЦІНКИ СИСТЕМИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ: ПІДХОДИ, ПОКАЗНИКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ	98
Прибула В. ІННОВАЦІЙНІ ЗМІНИ В БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ ЯК ЧИННИК НАБЛИЖЕННЯ ПЕРЕМОГИ УКРАЇНИ	100
Саржинський С.А. ФІНАНСОВІ ІННОВАЦІЇ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ТА ВИНИКНЕННЯ НОВИХ ЕКОНОМІЧНИХ МОДЕЛЕЙ	102
Сафоник О.В. АНАЛІЗ ЄВРОПЕЙСЬОГО ДОСВІДУ ЗАСТОСУВАННЯ ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ РЕГУЛЮВАННЯ ВИКИДІВ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАСТВІ	104
Скрипник Є.О. ВПЛИВ ВІЙНИ НА СТРАТЕГІЮ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ: АДАПТАЦІЯ ТА РОЗВИТОК	107
Смоляр В.В. СУЧАСНИЙ СТАН ВИКОРИСТАННЯ ВИДАТКИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ	109
Солошенко К.Г. СТАН КРЕДИТНОГО РИНКУ УКРАЇНИ	111

Стасюк В.М.	
СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ГРОШОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ	113
Степанько В.К.	
СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ СПОЖИВЧОГО БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ В УМОВАХ ВИКЛИКІВ ТА ЗАГРОЗ	114
Степанченко О.О.	
ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ	116
Тищук Д.В.	
КОНЦЕПЦІЯ ESG У БАНКІВСЬКОМУ СЕКТОРІ	118
Ткаченко В.В.	
УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ ПОРТФЕЛЕМ БАНКУ	120
Ткаченко В.Ю.	
СУЧАСНІ ТРЕНДИ У ФІНАНСУВАННІ СТАРТАПІВ У СФЕРІ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ	121
Трохименко Т.В.	
ФІНАНСОВА СУТНІСТЬ УПУЩЕНОЇ ВИГОДИ ПІДПРИЄМСТВА	122
Тютюнник Д.В.	
УДОСКОНАЛЕННЯ АКЦИЗНОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ	123
Тютюнник Д.В.	
УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ БАНКУ	125
Устенко А.О.	
СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ НАСЕЛЕННЯ ТА ЙОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	127
Федуняк О.Б.	
ДОМОГОСПОДАРСТВА ЯК АКТИВНІ УЧАСНИКИ РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ	128
Фролов А.Ю.	
ГНОСЕОЛОГІЯ РУШІЙНИХ СИЛ ЗЕЛЕНОГО ФІНАНСУВАННЯ	130
Хитоніна А.В.	
РОЛЬ АКЦИЗНОГО ПОДАТКУ У ФОРМУВАННІ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ	132
Ходзицька В.	
АКТУАЛІЗАЦІЯ СТАЛОГО ОБЛІКУ ЕКОЛОГІЧНИХ ВИТРАТ: КРОК ДО ПРИНЦИПІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	134
Червонюк М.А.	
МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ УХИЛЕННЯМ ВІД СПЛАТИ ПОДАТКІВ В УКРАЇНІ	136
Черкесенко М.І.	
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНТЕРНЕТ-БАНКІНГУ В УКРАЇНІ	138
Черкесенко М.І.	
МІЖНАРОДНИЙ ФІНАНСОВИЙ РИНОК ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ	140

Шаповал Я. ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ПУБЛІЧНИХ ФІНАНСІВ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ Й ПЕРСПЕКТИВИ	142
Шишов С.А. ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	144
Шнипко О.В. СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ БАНКІВСЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ В УМОВАХ ЕКСТРЕМАЛЬНИХ СИТУАЦІЙ: ЗАПОБІЖНІ ЗАХОДИ ТА МЕХАНІЗМИ ПРОТИДІЇ	146
Semeniachenko Y. PROBLEMS OF COORDINATION OF MONETARY AND FISCAL POLICIES IN CURRENT CONDITIONS	148
Юрченко Д.М. НЕОБХІДНІСТЬ РОЗРАХУНКУ МАРЖИНАЛЬНОГО ДОХОДУ В АГРОБІЗНЕСІ	150
Яременко Є.Р. МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ БЮДЖЕТНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ	152

СЕКЦІЯ 2. МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНИ В УМОВАХ НОВИХ ВИКЛИКІВ

Андрущенко А.В. ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ГАЛУЗІ АКВАКУЛЬТУРИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПРОДОВОЛЬЧИХ ВИКЛИКІВ ЧЕРЕЗ СИНЕРГІЮ ЦИРКУЛЯРНОЇ ТА БЛАКИТНОЇ ЕКОНОМІКИ	154
Баннікова Н.А., Ніколаєва М.А. ГНУЧКЕ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ЯК СПОСІБ АДАПТАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ КОМПАНІЙ ДО МІЖНАРОДНИХ ВИКЛИКІВ ТА НОВИХ СТАНДАРТІВ	157
Басиста Е.О. ФЕНОМЕН КРЕАТИВНОЇ ЕКОНОМІКИ: ЯК КУЛЬТУРА ТА ІННОВАЦІЇ ФОРМУЮТЬ НОВІ РИНКИ	159
Буркацький М.Т. ВІДНОСИНИ УКРАЇНИ З РЕГІОНАЛЬНИМИ ЕКОНОМІЧНИМИ ІНТЕГРАЦІЙНИМИ ОБ'ЄДНАННЯМИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ	161
Гоч В.П. ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ: ВПЛИВ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ ТА РИНОК ПРАЦІ	163
Григор'єв Д.І. ІНСТРУМЕНТИ РЕГУЛЮВАННЯ АГРАРНОГО РИНКУ В УМОВАХ ПРОДОВОЛЬЧИХ ВИКЛИКІВ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ МОЖЛИВОСТЕЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ	165

Долинний О.В., Крамаренко О.О. ВАЖЛИВІСТЬ ІННОВАЦІЙ В СФЕРІ МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ	167
Дубенець О.В. КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПРОДУКЦІЇ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ НА СВІТОВОМУ РИНКУ	169
Жилін С.С. ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА ГАЛУЗЕЙ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНИХ ВИКЛИКІВ З АКЦЕНТОМ НА ЦИФРОВІЗАЦІЮ	171
Заленська Є.А., Сівер А.В. ГЛОБАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В АКВАКУЛЬТУРІ З МЕТОЮ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ	175
Залізняк О.Ю., Чуницький О.А. ЗАТРЕБУВАНІСТЬ МЕНЕДЖЕРІВ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА СВІТОВОМУ РИНКУ	177
Зверєв О.Д. ЗМІНА НЕЙТРАЛІТЕТУ ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН ЧЕРЕЗ ВІЙНУ В УКРАЇНІ	179
Караван В.О. ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ОРГАНАМИ ДЕРЖАВНОЇ МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ	181
Катюк О.І. РОЗВИТОК ТОРГІВЕЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА УКРАЇНСЬКИХ АГРАРНИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ З ЄВРОПЕЙСЬКИМИ ПАРТНЕРАМИ	183
Коваль А.С. ВІЛЬНІ ЕКОНОМІЧНІ ЗОНИ АЗІЇ	185
Коваль О.В. МІЖНАРОДНА ІНТЕГРАЦІЯ ТРАНСПОРТНО-ЛОГІСТИЧНИХ СИСТЕМ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ	187
Ковальчук О.В. ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	191
Кузьменко М.О. НІШЕВІ ОЛІЙНІ КУЛЬТУРИ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ НАПРЯМ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ	193
Ракітін О.Ю. ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОДУКЦІЇ МОЛОЧНОГО СКОТАРСТВА УКРАЇНИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ТА РОЗВИТКУ ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ	195
Рудь А.С. СТРУКТУРНІ ФОНДИ ЄС І МОЖЛИВОСТІ ЇХ МІЖНАРОДНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ	197

Сауляк О.С. ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ПОНЯТТЯ «МІЖНАРОДНА ТОРГІВЛЯ»	199
Саустенко А.О. УКРАЇНА В ПРОЦЕСАХ МІЖНАРОДНОГО ІНВЕСТИВАННЯ	201
Сидоров М.С. МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ОЦІНКИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ АПК УКРАЇНИ В УМОВАХ НОВИХ ВИКЛИКІВ	203
Сівер А.В., Поплавська О.С. ГАРМОНІЗАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ТА МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ У ЦИФРОВІЙ АКВАКУЛЬТУРІ	206
Сохан І.В. СУЧАСНА МИТНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЇЇ УЧАСТІ В СОТ	208
Стеценко Д.О. АНАЛІЗ ТЕНДЕНЦІЙ ЕКСПОРТУ ХЛІБОБУЛОЧНИХ КОНДИТЕРСЬКИЙ ВИРОБІВ	210
Тишечко А.В. РЕГУЛЮВАННЯ РИБНОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНИХ ВИКЛИКІВ ШЛЯХОМ ВИКОРИСТАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ ЦИРКУЛЯРНОЇ ТА БЛАКИТНОЇ ЕКОНОМІКИ	212
Тішаков Б.С. ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ НІМЕЧЧИНИ В МІЖНАРОДНОМУ ЕКОНОМІЧНОМУ ІНТЕГРАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ	215
Цюмальчук О.Л. РОБОТА ДПАТ «НАЦІОНАЛЬНОЇ АКЦІОНЕРНОЇ КОМПАНІЇ «УКРАГРОЛІЗИНГ» В УМОВАХ НОВИХ ВИКЛИКІВ	217
Шевель О.О. РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ПРОДУКЦІЇ АКВАКУЛЬТУРИ В УМОВАХ ПРОДОВОЛЬЧИХ ВИКЛИКІВ З УРАХУВАННЯМ ЦИФРОВИХ РІШЕНЬ І ПРИНЦИПІВ БЛАКИТНОЇ ЕКОНОМІКИ	219
СЕКЦІЯ 3. ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВ ТА ГАЛУЗЕЙ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА	
Беліменко С.В. ЕКОНОМІЧНА НЕЛОГІЧНІСТЬ НАУКОВИХ ПУБЛІКАЦІЙ: ЧОМУ АСПІРАНТИ ПЛАТЯТЬ ЗА ВЛАСНУ ПРАЦЮ	222
Белогурова А.Ю. ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «КЕТ УКРАЇНА»	224
Белогурова А.Ю. РЕСУРСНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ І ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР В УКРАЇНІ	226

Білик Д.М. ТЕНДЕНЦІЇ ТА ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОЇ ЕКОНОМІКИ	228
Богайчук О.О. ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА	230
Большакова А. ЕТАПИ АДАПТАЦІЇ НОРМ ТРУДОВОГО ПРАВА ДО ВИКЛИКІВ СЬОГОДЕННЯ	232
Брагар Д.А. ЩОДО ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	234
Брюхно О.В. АНАЛІЗ ОСНОВНИХ РИЗИКІВ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ ПІДПРИЄМСТВ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ГАЛУЗІ	236
Буняк В.О. ДО ПИТАННЯ ВИРОБНИЦТВА ТОМАТІВ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	239
Василенко Є.В. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЗЕРНОВОЇ ПРОДУКЦІЇ НА РИНКУ ЄВРОСОЮЗУ	241
Вдовиченко А.М. ДИВЕРСИФІКАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ І ЇЇ ВИДИ	243
Волинець Д.В. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МАРКЕТИНГУ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ	245
Воронцов О.С. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ	247
Гедіна Я.В. ЩОДО МІНІМІЗАЦІЇ РИЗИКІВ ВИРОЩУВАННЯ ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР	249
Дубовська А.В. СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ ЯК ОСНОВА РОЗРОБКИ ПРОГРАМИ МАРКЕТИНГУ ПІДПРИЄМСТВА	251
Іванишина О.П. УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ ТА КРИЗИ	255
Корсун Т.Ю. ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ТРАНСПОРТУ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	257

Лабунець І.Ю. СТИВІДОРНА ДІЯЛЬНІСТЬ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	259
Лазоренко Д.С. АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ	261
Лояніч В.О. СИСТЕМА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ: НАЦІОНАЛЬНИЙ ТА ГЛОБАЛЬНИЙ АСПЕКТИ	263
Магденко А.П. АНАЛІЗ МОЖЛИВСТЕЙ РОЗВИТКУ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ НА ТОВ «ЧІПСИ ЛЮКС»	267
Матвійчук Ю.В. ІНТЕГРОВАНІ МАРКЕТИНГОВІ КОМУНІКАЦІЇ У СИСТЕМІ ХОЛІСТИЧНОГО МАРКЕТИНГУ	269
Вітюк М.О. КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ УСПІХУ «AJAX SYSTEMS» НА РИНКУ ІТ- ПРОДУКТІВ	271
Молнар В.В. ЕФЕКТИВНЕ ФОРМУВАННЯ ВИРОБНИЧИХ РЕСУРСІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	273
Насад Д.О. УПРАВЛІННЯ ЛЮДСЬКИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ	275
Негрей М.І. ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ЛЮДСЬКИХ РЕСУРСІВ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ В УМОВАХ ВІЙНИ	277
Опанасенко А.О. ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ГАЛУЗІ РОСЛИННИЦТВА	279
Паламарчук Я.А. ПЕРСОНАЛ ПІДПРИЄМСТВА І ЕФЕКТИВНІСТЬ ЙОГО ВИОКРИСТАННЯ В СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ УКРАЇНИ	281
Панасюк І.О. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА В УКРАЇНІ	283
Панченко Б.С. ОРГАНІЗАЦІЯ ОПЛАТИ ПРАЦІ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ В УМОВАХ ВІЙНИ	285
Пашко С.А. ЗМІНИ ТРИВАЛОСТІ РОБОЧОГО ЧАСУ ПІД ЧАС ВОЄННОГО ЧАСУ В УКРАЇНІ: СОЦІАЛЬНИЙ ТА ЕКОНОМІЧНИЙ КОНТЕКСТ	287
Петренко М.П. ФАКТОРИ ФОРМУВАННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА	290

Петухов Д.О. ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	292
Рачківська В.В. МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОПТИМІЗАЦІЇ ВИКОРИСТАННЯ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА	294
Русаловський О.В. УДОСКОНАЛЕННЯ МОТИВАЦІЇ ПРАЦІ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИМ РОЗВИТКОМ СЕЛА	296
Самойлов В.Б. УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ У МАЛОМУ ТА СЕРЕДНЬОМУ БІЗНЕСІ: ПРОБЛЕМИ І РІШЕННЯ	298
Семенюк А. ЗАХИСТ ТРУДОВИХ ПРАВ ПРАЦІВНИКІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	300
Скрипка О.О. МАРКЕТИНГ ПЕРСОНАЛУ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ НОВИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВИКЛИКІВ	303
Соломатіна В.С. СТАН ТА ПРОБЛЕМИ МОЛОЧНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ	305
Стасюк Р.А. ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА МОЛОКА У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	307
Стригун С.А. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА	309
Тищенко М.Р. ПРОБЛЕМИ ЗАЛУЧЕННЯ ТА УТРИМАННЯ МОЛОДИХ ФАХІВЦІВ У КОМПАНІЯХ	311
Токар Ю.І. ОСОБЛИВОСТІ РОЗТАШУВАННЯ ТА КОНЦЕНТРАЦІЇ ІТ- КОМПАНІЙ В УКРАЇНІ	313
Томашевський В.Ю. ЗОВНІШНЯ ТОРГІВЛЯ НІШЕВИМИ ЗЕРНОВИМИ КУЛЬТУРАМИ В УКРАЇНІ	315
Тяжина А.М. УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА	317
Усов Р.О. СТАН ТА ОСОБЛИВОСТІ ГАЛУЗІ КВІТНИКАРСТВА В УКРАЇНІ	319
Федорович Т.Ю. МОТИВАЦІЯ ТА ОПЛАТА ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ	321

Христич В.В.	
СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ МЕДУ: ВІТЧИЗНЯНІ РЕАЛІЇ ТА СВІТОВІ ТRENДИ	323
Ширяй Д.А.	
ДО ПИТАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА КОНОПЕЛЬ	325
Юзвак Д.О.	
МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ЩОДО ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА	327
Якимовська А.В.	
ІНДЕКС ДОСТУПНОСТІ ПРОДОВОЛЬСТВА ЯК ПОКАЗНИК ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ	329
Ярмак К.С.	
ЗМІНИ У ПРАВОВОМУ РЕГУЛЮВАННІ РОБОЧОГО ЧАСУ ТА УМОВ ПРАЦІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	332
Ярова Б.М., Яровий Р.А.	
АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ВИРОБНИКІВ БАРВНИКІВ І ПІГМЕНТІВ У ПЕРІОД ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ	335
Ященко А.С.	
ЩОДО ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ СЕРТИФІКАЦІЇ ДЛЯ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	337

СЕКЦІЯ 4. ОБЛІК, ОПОДАТКУВАННЯ ТА АУДИТ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Альошин В.Є.	
АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОЦЕДУР МОДЕЛЮВАННЯ ПРИ АУДИТІ БЕЗПЕРЕРВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АГРОБІЗНЕСУ	339
Бойченко В.Т.	
ПРИНЦИПИ ОБЛІКУ ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ В КОНТЕКСТІ ТЕХНОЛОГІЇ БЛОКЧЕЙН	341
Борохович К.О.	
ЗВІТНІСТЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ТА КОНТРОЛЮ	343
Буличов В.А.	
ОЦІНКА ДІЄВОСТІ КОНТРОЛЬНОЇ ФУНКЦІЇ ОБЛІКУ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ КВІТНИКАРСТВА	345
Бурдим Ю.М.	
ОРГАНІЗАЦІЯ АУДИТУ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ	347
Гаврилюк Ю.А.	
ОБЛІК, АНАЛІЗ І ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ ГОСПОДАРЮЧИХ СУБ'ЄКТІВ	349
Гапончук Я.О.	
СИСТЕМА БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УКРАЇНІ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ ТЕНДЕНЦІЙ ЇЇ РОЗВИТКУ	351

Гарбар В.Ю. ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ВІЙСЬКОВОГО ЗБОРУ	353
Голуб Д.В. ОБЛІК ТА АНАЛІЗ ЯК СКАДОВІ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗРАХУНКАМИ З ПОКУПЦЯМИ ТА ЗАМОВНИКАМИ	355
Дорогокупля П.Є. ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ АКТИВІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	357
Залевська В.В. ВПЛИВ КРИПТОВАЛЮТ НА ТРАДИЦІЙНІ ФІНАНСОВІ СИСТЕМИ	359
Ігнат'єва А.В. СИСТЕМА ОПОДАТКУВАННЯ ГРАНТІВ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ	361
Корецький І.Т. ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ	363
Коройд К.Д. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗДІЙСНЕННЯ АУДИТУ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ	365
Кравченко М.В. ОБЛІКОВО-КОНТРОЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБІГУ ЕЛЕКТРОННИХ ГРОШЕЙ В АГРАРНОМУ БІЗНЕСІ ЯК ЕЛЕМЕНТ РОЗБУДОВИ НЕЗАЛЕЖНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ НА ШЛЯХУ ДО ІНТЕГРАЦІЇ З ЄС	367
Кубіков Д.С. СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОБЛІКУ, ОПОДАТКУВАННЯ ТА АУДИТУ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ	369
Кузло І.О. ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ДОХОДІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	371
Кучерук А.В. ЗМІНИ В ТРУДОВИХ ВІДНОСИНАХ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ОБЛІК ВИПЛАТ ПРАЦІВНИКАМ	373
Ларін В.О. ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ РОЗРАХУНКІВ З ПІДРЯДНИКАМИ	375
Манюк В.П. ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	377
Молдован М.М. ОБЛІК І АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ В УПРАВЛІННІ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО БІЗНЕСУ	379

Несен В.В. ОСОБЛИВОСТІ ГОСПОДАРСТВ	ОПОДАТКУВАННЯ	ФЕРМЕРСЬКИХ	381
Овчарук В.В. СОП ЯК ІНСТРУМЕНТ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ЯКОСТІ ПРОДУКЦІЇ ПТАХІВНИЦТВА			383
Пам'яновська К.М. АВТОМАТИЗАЦІЯ ОБЛІКУ ЯК ІНСТРУМЕНТ ОПТИМІЗАЦІЇ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ			385
Подлозна А.О. ВНУТРІШНІЙ ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ В УМОВАХ КРИЗИ НЕПЛАТЕЖІВ	КОНТРОЛЬ	РОЗРАХУНКІВ	387
Подруцький С.В. ЦІНОВІ РИЗИКИ В АГРОБІЗНЕСІ ТА ЇХ ВІДОБРАЖЕННЯ В ОБЛІКУ			389
Савченко Н.Л. ПРОГНОЗ ІМПОРТУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ТЕХНІКИ ЯК ІНДИКАТОР ТРАНСФОРМАЦІЇ АГРАРНОГО РИНКУ УКРАЇНИ			391
Сільковська Ю.О. МЕТОДИ ВИЯВЛЕННЯ ШАХРАЙСТВА У ФІНАНСОВІЙ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ			393
Сокіл С. ПОЛІПШЕННЯ ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ ІНВЕСТИЦІЙ			395
Фененко І.Ю. ОБЛІКОВІ АСПЕКТИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ			397
Франчук В.А. ЦИФРОВІЗАЦІЯ АУДИТУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ: МОЖЛИВОСТІ, ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ			399
Хован І.Д. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ОПЛАТИ ПРАЦІ В УМОВАХ ЕЛЕКТРОННОЇ ОБРОБКИ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ			401
Чиж Є.М. ФОРМУВАННЯ АМОРТИЗАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В ОБЛІКОВІЙ СИСТЕМІ ПІДПРИЄМСТВА			403
Шатецька Е.А. СПРОЩЕНА СИСТЕМА ОПОДАТКУВАННЯ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ			405
Шкуренко В.С. УПРАВЛІННЯ ІНСТРУМЕНТ ПОСИЛЕННЯ ПІДПРИЄМСТВА	ДЕБІТОРСЬКОЮ	ЗАБОРГОВАНІСТЮ	407
	ЕКОНОМІЧНОЇ	БЕЗПЕКИ	409

Ярмоленко В.Є.

ОБЛІКОВІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТОРСЬКОЮ
ЗАБОРГОВАНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

**СЕКЦІЯ 5. СТРАТЕГІЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНИХ
ФОРМУВАНЬ УКРАЇНИ: АНАЛІТИКО-ПРОГНОЗНИЙ АСПЕКТ**

Бехтір В.Ю.

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
УПРАВЛІННЯ РОЗРАХУНКАМИ З ОПЛАТИ ПРАЦІ 411

Бецко П.В.

ДОСЛІДЖЕННЯ ДИНАМІКИ ОБСЯГУ РЕАЛІЗОВАНОЇ
ПРОМИСЛОВОЇ ПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ 413

Божко О.П.

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ РОЗРАХУНКАМИ З
ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ 415

Бучинська М.А., Христенко О.Ю.

АГРОСТАРТАПИ В УКРАЇНІ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ
РОЗВИТКУ 417

Гавелко Р.О.

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДІВ ДИНАМІЧНИХ РЯДІВ ДЛЯ АНАЛІЗУ
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ 419

Гавриленко Т.В.

ІННОВАЦІЙНІ МОДЕЛІ ТРАНСФОРМАЦІЇ АГРАРНОГО
СЕКТОРУ УКРАЇНИ: СИНЕРГІЯ ТЕХНОЛОГІЙ ТА СТІЙКОГО
РОЗВИТКУ 421

Гаврилюк Б.В.

ЦИФРОВІЗАЦІЯ АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ: ІННОВАЦІЇ,
ВИКЛИКИ ТА РЕАЛІЇ ДЛЯ ФЕРМЕРІВ 423

Гузь О.М.

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ ЯК ОБ'ЄКТ
СТАТИСТИЧНОГО СПОСТЕРЕЖЕННЯ 425

Дорошок С.М.

АНАЛІЗ ТЕНДЕНЦІЙ ЕКСПОРТУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ
ПРОДУКЦІЇ УКРАЇНИ 427

Думанчук С.П.

СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ТЕНДЕНЦІЙ ВИРОБНИЦТВА ЖИТА В
УКРАЇНІ 429

Іваненко А.О.

АНАЛІЗ ВИДАТКІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ 431

Карплюк К.О.

МОДЕЛЮВАННЯ ВАЛОВОГО ЗБОРУ ЗЕРНОВИХ ТА
ЗЕРНОБОБОВИХ КУЛЬТУР 433

Костишин Д.В., Нестор Д.В. СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО В ЕРУ ІННОВАЦІЙ: АНАЛІЗ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ	435
Кравченко О.В. ОЦІНКА ТА ВИБІР ПРОЕКТНИХ РІШЕНЬ ЗА ДОПОМОГОЮ ФІНАНСОВИХ КРИТЕРІЇВ	437
Ладанець Б.В. РОЗВИТОК ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА В УКРАЇНІ: ПЕРСПЕКТИВИ І ВИКЛИКИ	439
Лазаріди М.М. УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄВСТВ В КРИЗОВИХ УМОВАХ	441
Макарчук В.П. ОЦІНКА ФОРМУВАННЯ ЕКОСИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА: КЛЮЧОВІ ЕЛЕМЕНТИ	443
Мандяк А.С. АНАЛІЗ БАЛАНСУ (ЗВІТУ ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН) ЯК ІНФОРМАЦІЙНОЇ БАЗИ УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА	445
Нерубайло О.О. МЕНЕДЖМЕНТ ІННОВАЦІЙНОГО ЗРОСТАННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ РИНКУ	447
Русяков Д.О. БАЛАНС (ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН) ТА ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ ЩОДО ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА	449
Рябоконт А.Р. ІНСТРУМЕНТИ АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТРАТЕГІЇ: СУЧАСНІ ТРЕНДИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	451
Салтикова А.Д. ОСНОВНІ ВИКЛИКИ АДАПТАЦІЇ АГРОХОЛДИНГІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	453
Середа К.О. АНАЛІЗ ЧАСОВИХ РЯДІВ В ЕКОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ	455
Сидоренко С.В. МЕТОДИ СТАТИСТИЧНОГО АНАЛІЗУ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКІВ В ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ	457
Славич Т.М. ПАРАДИГМИ АНАЛІЗУ РИНКОВОЇ КОНЦЕНТРАЦІЇ НА РИНКУ ЗЕМЛІ	459
Собченко М.О. АКТИВІЗАЦІЯ ВНУТРІШНЬОГО ПОТЕНЦІАЛУ АНАЛІТИКО- ПРОГНОЗНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСУВАННЯМ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	461

Степанова А.А. ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ ЯК ДЖЕРЕЛО ІНФОРМАЦІЇ ДЛЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ СТАНОМ ПІДПРИЄМСТВА	463
Струк Д.О. МЕТОДИ ЗБОРУ СТАТИСТИЧНИХ ДАНИХ ТА ЇХ КЛАСИФІКАЦІЯ	465
Царенко А.О. СТАТИСТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ДОХОДІВ ЗВЕДЕНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ	467
Чубенко М.Л. АНАЛІЗ РИНКУ М'ЯСА ПТИЦІ В УКРАЇНІ	469
Шиманська Т.С. АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ	471
Штакал В.В. ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ	473
СЕКЦІЯ 6. ПІДПРИЄМНИЦТВО ТА АГРОБІЗНЕС	
Алексєєнко А.Є. ОСОБЛИВОСТІ ПОСЕРЕДНИЦТВА В ТОРГІВЛІ АГРАРНОЮ ПРОДУКЦІЄЮ	475
Алещенко С.С. УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	477
Андрійчук А.М. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РИНКУ ІВЕНТ-ПОСЛУГ В УКРАЇНІ	479
Андрушко М.Ю. СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО МОТИВАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВА	481
Байдін М.В., Диченко А.С. СТРАТЕГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ В ІТ СФЕРІ	483
Вождаєнко В.В. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ В ПІДПРИЄМНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	485
Гарячий А.О. МІЖНАРОДНІ ТОРГОВЕЛЬНІ УГОДИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР В УКРАЇНІ	487
Гридасов О.Р. РОЗДРІБНА ТОРГІВЛЯ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ	489

Гриник Н.В. СИСТЕМА СЕРТИФІКАЦІЇ ЯК ВАЖЛИВИЙ ФАКТОР ФОРМУВАННЯ ДОВІРИ СПОЖИВАЧІВ ДО ЯКОСТІ ТОВАРІВ	491
Датський К.В. РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР ТА ОБҐРУНТУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ЙОГО ФОРМУВАННЯ	493
Єфремов А.Ю. РОЗВИТОК ЕЛЕКТРОННОЇ ТЕХНОЛОГІЇ ТОРГІВЛІ НА ОРГАНІЗОВАНИХ ТОВАРНИХ РИНКАХ	495
Завгородній А.О., Полігас В.О. ІНТЕГРАЦІЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ	497
Зелений В.Р. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЛОГІСТИКИ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ	499
Зорін К.О. ПОГЛИБЛЕННЯ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ЗВ'ЯЗКІВ МІЖ СУБ'ЄКТАМИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	501
Іванов О.В. МЕНЕДЖМЕНТ РИЗИКІВ В АГРАРНОМУ БІЗНЕСІ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ	503
Корженевський Є.М. СТРАТЕГІЇ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	505
Кравчук В.В. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОЇ ТОРГІВЛІ ХАРЧОВИМИ ПРОДУКТАМИ В УКРАЇНІ	507
Крамар О.С. ВИКОРИСТАННЯ СИСТЕМИ НАССР ЯК ІНСТРУМЕНТУ ІННОВАЦІЙНОГО УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПРОДУКЦІЇ НА МАЛИХ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	509
Куць Д.О. БІЗНЕС-ПЛАН ЯК ІНСТРУМЕНТ ОБҐРУНТУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ІДЕЇ В СИСТЕМІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я	511
Лайко Д.Р. ПРОБЛЕМИ ФАЛЬСИФІКАЦІЇ МОЛОЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ НА СПОЖИВЧОМУ РИНКУ	513
Леонов О.О. РОЗВИТОК МАЛИХ ТА СЕРЕДНІХ ФОРМ ПІДПРИЄМНИЦТВА В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ	515
Лютий І.Р. ЕВОЛЮЦІЯ РІТЕЙЛУ ТА ЙОГО ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ	517

Маєвська О.В. БІЗНЕС-ПЛАНУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ ВИРОБНИЦТВА ТА ПЕРЕРОБКИ ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР	519
Манько Х.В. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ КОМП'ЮТЕРНИХ ІГОР В УКРАЇНІ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ	521
Олицький Я.С. РОЗВИТОК БІРЖОВОЇ ТОРГІВЛІ ДЕРИВАТИВНИМИ КОНТРАКТАМИ	523
Остапчук М.О. ВИРОБНИЦТВО НАСІННЯ СОНЯШНИКУ В УКРАЇНІ	525
Полєжаєв А.Є. МЕНЕДЖМЕНТ АГРОБІЗНЕСУ: СТРАТЕГІЧНІ ПІДХОДИ ДО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	527
Попов В.В. РОЗВИТОК МІЖНАРОДНОЇ БІРЖОВОЇ ТОРГІВЛІ	529
Роїк І.В. РОЛЬ І ФУНКЦІЇ ТОВАРНИХ БІРЖ У РИНКОВІЙ ЕКОНОМІЦІ	531
Сабадаш Є.О. БІРЖОВІ ІННОВАЦІЙНІ ІНСТРУМЕНТИ ТА СТРАТЕГІЇ ТОРГІВЛІ	533
Сахно В.В. ПРИНЦИПИ ПОБУДОВИ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ	535
Серова Д.О. ПРОБЛЕМИ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ В УМОВАХ ВІЙНИ	537
Тімкова Д.В. ОРГАНІЧНЕ ФЕРМЕРСТВО: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ВИКЛИКИ	539
Тригубченко А.В. АНАЛІЗ ЦІНОВИХ ФАКТОРІВ НА ОСНОВІ ДАНИХ USDA	541
Хижняк Є.М. РОЗВИТОК МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ УКРАЇНИ	543
Цитульська Д.В. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЛОГІСТИКИ НА РИНКУ ЗЕРНА	545
Шістя А.М. СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ МОЛОЧНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ	547
Юрчук Ю.Ю. СУЧАСНИЙ СТАН І ПРОБЛЕМИ ВИРОБНИЦТВА ЗЕРНА ОЗИМОЇ ПШЕНИЦІ В УКРАЇНІ	549
Якимчук В.В. ЕЛЕКТРОННА КОМЕРЦІЯ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	551

СЕКЦІЯ 1. ФІНАНСОВО-КРЕДИТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Бадуліна А., студент

НУБІП України

Науковий керівник – к.е.н., доцент Пащенко О.В.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПУБЛІЧНИХ ФІНАНСІВ

Однією із актуальних проблем в Україні є побудова ефективної системи публічних фінансів, за рахунок якої можна підвищити рівень життя населення, покращити й відновити економіку країни та зробити її конкурентоспроможною серед розвинених країн світу. Проте система управління державними фінансами в Україні наразі не працює належним чином і як результат люди не отримують якісні послуги, органи влади не мають можливостей для ефективного управління фінансами, податкова політика є непослідовною, відсутня комплексна система управління ризиками та контролю за виконанням бюджету. Розвиток країни неможливий без успішної системи публічних фінансів. Публічні фінанси – це суспільні правовідносини, що пов’язані із задоволенням публічного інтересу та формуються у процесі утворення, управління, розподілу та використання публічних грошових фондів, концентруючись на таких ланках, як: 1) публічні фінанси держави; 2) публічні фінанси суб’єктів федерації; 3) публічні фінанси місцевого самоврядування всіх видів; 4) публічні фінанси соціальної сфери, як спрямовані на задоволення суспільних інтересів [1].

У деяких наукових працях зазначається, що у системі публічних фінансів виділяють централізовані й децентралізовані фонди. До централізованих фондів належать кошти, які знаходяться у розпорядженні держави, а до децентралізованих фондів відносять фонди, утворені з коштів приватних й державних підприємств, установ та організацій, які характеризуються самостійністю та мають взаємозв’язок [2]. Дехто до системи публічних фінансів відносять – приватні, публічні, міжнародні та фінанси неприбуткового сектору. Більшість науковців до публічних фінансів відносять державні та місцеві

фінанси, а інші під ними розуміють – систему фінансів, яка ґрунтуються на господарській діяльності уряду та органів місцевої влади. Так, під публічними фінансами слід розуміти суспільні відносини, які задовольняють усі види публічного інтересу та виникають у процесі формування, управління, розподілу й використання грошових фондів держави, місцевого самоврядування за рахунок яких задовольняються суспільні інтереси, визнані державою або ж органами місцевого самоврядування, незалежно від форми власності фондів [2]. До основних функцій держави із урахуванням публічних фінансів належать: стабілізаційна, яка підтримує зайнятість, економічне зростання та стабільність цін; алокаційна – надання суспільних благ та послуг, визначення їх складу; дистрибутивна займається коригуванням розподілу майна й доходів [2]. На основі функцій можна визначити їх проблеми використання, а саме низький рівень використання електронного врядування; низький рівень публічності інформації, а саме доступ до неї та її відкритість; неефективність розподілу коштів на утримання апарату управління публічного сектору як на національному рівні так і місцевому [3].

Нині суттєвою проблемою публічних фінансів України є недостатня кількість грошових коштів у державного бюджеті. Причиною цього є нераціональний розподіл грошових коштів між сферами їх використання. Їх недоотримання зумовлює не належне медичне обслуговування населення й низький рівень його грамотності. Отже, необхідно поліпшити роботу у сфері публічних фінансів, яка покращить рівень життя населення країни, механізм контролю й мотивацію учасників даної сфери, сприятиме розвитку економіки за допомогою підприємницької діяльності й інфраструктури країни та інтеграції її з розвиненими країнами світу.

Список використаних джерел

1. Гончаренко М. В. Європейські стандарти антикризового управління публічними фінансами. *Актуальні проблеми державного управління*. 2016. № 2. С. 1-6.
2. Гнидюк І.В., Складанюк М.С. Проблеми та перспективи розвитку фінансів публічного сектору в умовах євроінтеграції. *Економіка і суспільство*. №49. 2023. <file:///C:/Users/Oksana/Downloads/2311-96-2228-1-10-20230426.pdf>
3. Коляда Т. А. Вплив суспільних фінансів на регіональний розвиток: теоретичний вимір. *Науковий вісник. Одеський державний економічний університет*. 2015. № 11 (231). С. 75-89.

Балялін В.В., студент

Білоцерківський національний аграрний університет

Науковий керівник – к.е.н., доцент Драган О.О.

СУЧАСНИЙ СТАН ДОХІДНОСТІ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

В умовах нестабільності економічного середовища банківський сектор України зіштовхується з низкою викликів, що потребують постійного спостереження та аналізу. Важливим елементом такого аналізу є дослідження дохідності банків, яка виступає ключовим показником ефективності як окремих фінансових установ, так і банківської системи загалом [1].

З часу свого становлення банківська система України переживала низку кризових періодів, що суттєво впливали на її стабільність. Значний вплив на рівень дохідності та рентабельності банків мали глобальна пандемія COVID-19 у 2019 році та повномасштабне військове вторгнення, що спричинило масштабні макроекономічні зміни. Унаслідок цих подій відбулося поступове скорочення кількості активних банків: якщо у 2019 році в Україні функціонувало 75 банківських установ, то впродовж наступних років їхня чисельність щорічно зменшувалася приблизно на три. Аналогічні тенденції спостерігалися і щодо банків з іноземним капіталом: хоча у 2020–2021 роках їхня кількість залишалася незмінною (33 банки, з яких 23 – із 100% іноземним капіталом), надалі вона також пішла на спад [2].

Забезпечення стабільності банківської системи потребує підтримання відповідного рівня рентабельності фінансових установ. Аналіз змін рентабельності активів та капіталу банків України впродовж 2019–2023 років свідчить про наявність значних коливань цих показників. Зокрема, максимальне значення рентабельності активів було зафіксоване у 2019 році – 4,26%, тоді як у 2020 та 2022 роках цей показник суттєво знижувався до 2,44% та 1,04% відповідно. Така динаміка зумовлена загостренням економічної кризи, спричиненої пандемією та військовими діями. Аналогічний тренд простежується і в показниках рентабельності капіталу, що вказує на пряму залежність

фінансової стійкості банківського сектору від загальної макроекономічної ситуації в країні [3].

Сучасні економічні реалії обумовлюють необхідність впровадження комплексних заходів, спрямованих не лише на забезпечення високої дохідності банківських установ, але й на підтримку фінансової стійкості всієї банківської системи. В умовах сучасних викликів, зокрема економічного спаду, коливань валютного курсу, інфляційних процесів та відтоку капіталу, банківський сектор України змушений оперативно адаптуватися. З огляду на ці ризики, перед Національним банком України стоїть завдання створення сприятливого середовища для ефективного функціонування банків, що сприятиме мінімізації негативного впливу воєнного конфлікту на фінансову систему країни.

Аналіз показників дохідності банківського сектору України свідчить про його здатність адаптуватися до складних економічних та фінансових обставин. Завдяки ефективному управлінню фінансовими ресурсами та активному кредитуванню реального сектору, банківські установи демонструють стійкість.

Водночас, ключовим викликом залишається загальне уповільнення економічного розвитку країни. Незважаючи на це, банківський сектор продовжує відігравати ключову роль у фінансовій системі держави. Його подальший розвиток залежить від успішної реалізації стратегій управління ризиками та посилення контролю за стабільністю банківської діяльності.

Список використаних джерел

1. Гнидюк, І., Маршук, Л., & Тімошенко, Н. (2024). Сучасний стан дохідності банківського сектору України. *Економіка та суспільство*, (62). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-28>.
2. Наглядова статистика Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervisionstatist>.
3. Річний звіт 2023 Національного банку України. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/annual_report_2023.pdf?v=7.

Белябля В.В., студент

НУБІП України

Науковий керівник – доцент Аврамчук Л.А.

КРЕДИТНІ СПІЛКИ ЯК ПОСЕРЕДНИКИ ФІНАНСОВОГО РИНКУ

Кредитні спілки відіграють важливу роль у фінансовій системі, забезпечуючи доступ до кредитних ресурсів для населення та малого бізнесу. Вони є альтернативою банківським установам та сприяють розвитку фінансової грамотності серед громадян.

Кредитна спілка – це фінансова кооперативна установа, що надає своїм членам фінансові послуги, зокрема кредити та депозити. Основними функціями кредитних спілок є:[1]

Надання позик на вигідних умовах;

Залучення заощаджень громадян;

Фінансова освіта та консультаційна підтримка членів;

Сприяння фінансовій стабільності регіонів.

Кредитні спілки виступають посередниками між заощадниками та позичальниками, забезпечуючи циркуляцію фінансових ресурсів. Вони конкурують з банками, пропонуючи більш доступні кредити, особливо для соціально незахищених верств населення. Крім того, вони сприяють зменшенню рівня фінансової ізоляції серед населення, що не має доступу до традиційних банківських послуг.

Основні переваги їхньої діяльності включають: Надання доступних кредитів у регіонах, де банківські установи можуть бути малодоступними; підтримка малого та середнього бізнесу шляхом надання гнучких кредитних програм; сприяння фінансовій грамотності населення через консультаційні послуги; зміцнення локальної економіки за рахунок реінвестування коштів у громади; зменшення рівня тіньового кредитування та захист споживачів від нелегальних фінансових схем.[2]

Кредитні спілки підлягають державному регулюванню з боку центральних фінансових органів, що забезпечує їхню надійність та захист прав вкладників. У

майбутньому можливе зростання ролі кредитних спілок через цифровізацію послуг та впровадження нових технологій для покращення обслуговування клієнтів.

Майбутнє кредитних спілок залежить від кількох факторів:[3]

Зростання конкуренції: Очікується, що конкуренція на ринку фінансових послуг збільшиться. Це може стимулювати кредитні спілки до інновацій та покращення послуг.

Регуляторні зміни: Законодавство та регулювання діяльності кредитних спілок можуть змінитися, впливаючи на їх роботу та послуги.

Зростання ролі технологій: Технології відіграватимуть все більш важливу роль, допомагаючи кредитним спілкам знижувати витрати, покращувати обслуговування та залучати нових членів.

Список використаних джерел

1. Апайлова І.В., Ісаєва Ю.О., Ковальчук О.В. Роль та місце кредитних спілок у фінансовій системі України. *Науковий вісник Університету державної фіскальної служби України*. 2022. № 27. С. 26-34. URL:https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/15072020_law_of_Ukraine_On_Credit_Unions_draft.pdf?v=7
2. Бойчик С.В., Гайдаш Л.В. Фактори, що впливають на розвиток кредитних спілок в Україні. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Економічні науки*. 2021. № 868. С. 213-220. URL:<https://core.ac.uk/download/pdf/84825072.pdf>
3. Вовк В.В., Вовк О.В. Проблеми розвитку та шляхи вдосконалення кредитних спілок в Україні. *Економічний вісник Національного університету "Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана"*. 2020. № 53. С. 147-153. URL:<https://ir.kneu.edu.ua/items/71ffd093-2c02-424a-8901-ca752889e114>

Бойко І.Є., студент

Білоцерківський національний аграрний університет

Науковий керівник – к.е.н., доцент Зубченко В.В.

ФІНАНСОВО-КРЕДИТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ ПРИРОДНО-РЕСУРСНОГО СЕКТОРА НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Фінансово-кредитне забезпечення підприємств природно-ресурсного сектора національної економіки є ключовим елементом для забезпечення сталого розвитку країни. Цей сектор включає галузі, що займаються видобутком та переробкою природних ресурсів, такі як сільське господарство, лісове господарство, рибальство, гірничодобувна промисловість та інші. Ефективне фінансово-кредитне забезпечення сприяє підвищенню продуктивності, інноваційності та екологічної стійкості підприємств цього сектора.

Основні групи методів та інструментів регулювання, зокрема стимулювання інвестиційної діяльності у сфері природокористування, включають:

- Бюджетно-податкові інструменти: надання податкових пільг, субсидій та дотацій для підприємств, що впроваджують екологічно чисті технології.

- Грошово-кредитні інструменти: забезпечення пільгових кредитів, зниження процентних ставок для проектів, спрямованих на збереження та відтворення природних ресурсів.

- Відшкодувально-компенсаційні механізми: компенсація витрат підприємств на екологічні заходи через державні програми або фонди.

- Цінові інструменти: встановлення тарифів та цін, які стимулюють раціональне використання природних ресурсів.

- Іпотечно-майнові інструменти: використання природних ресурсів або прав на їх використання як забезпечення для отримання фінансування.

Ці інструменти сприяють залученню інвестицій у природно-ресурсний сектор та стимулюють підприємства до впровадження екологічно відповідальних практик [1].

Агровиробництво є важливою складовою природно-ресурсного сектора. Фінансове забезпечення природного агровиробництва включає використання таких інструментів:

- Кредитна кооперація: створення та розвиток кредитних спілок, які надають фінансові послуги фермерам та агропідприємствам на вигідних умовах.

- Альтернативні фінансові інструменти: використання зелених облігацій, екологічних фондів та інших механізмів для фінансування екологічно чистих агропроектів.

- Страхування аграрних ризиків: запровадження страхових продуктів, які захищають агровиробників від природних та ринкових ризиків.

Ці заходи сприяють підвищенню фінансової стійкості аграрних підприємств та забезпечують їхню конкурентоспроможність на ринку [2].

Фінансово-кредитне забезпечення підприємств природно-ресурсного сектора є ключовим фактором для їхнього розвитку та впровадження сталих практик. Використання різноманітних фінансових інструментів, адаптованих до специфіки цього сектора, сприятиме підвищенню ефективності та екологічної відповідальності підприємств. Водночас, подолання існуючих викликів вимагатиме скоординованих зусиль держави, фінансових установ та самих підприємств.

Список використаних джерел

1. Голян В.А., Лучечко Ю.М., Заставний Ю.Б., Мединська Н.В. Фінансове забезпечення охорони навколишнього природного середовища в умовах глобальних викликів: пріоритети та особливості. *Економіка та держава*. 2022. № 8. С. 32–41.

2. Руцишин М. О. Чинники формування фінансового забезпечення розвитку вітчизняних підприємств на інноваційних засадах. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2023. № 3. С. 17-23. – 0,71 д.а.

Близнюк Х.М., студентка

ДУ «Київський авіаційний інститут»

Науковий керівник – к.е.н., с.н.с., доцент Коляда Т.А.

УПРАВЛІННЯ БЮДЖЕТНИМ ДЕФІЦИТОМ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Сучасна економічна ситуація України характеризується суттєвим бюджетним дефіцитом, що є наслідком війни, значних військових видатків та економічних потрясінь. Основні проблеми включають високий рівень державного боргу, залежність від зовнішніх запозичень та зростаюче податкове навантаження. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю розробки ефективних механізмів управління бюджетним дефіцитом задля посилення макрофінансової стабільності країни в умовах невизначеності.

Відповідно до Закону України «Про Державний бюджету України на 2025 рік» визначено, що дефіцит становитиме 1,6 трлн грн, що дорівнює 19,4% ВВП. Основними джерелами його покриття є зовнішні запозичення у розмірі 1,7 трлн. грн. та випуск облігацій внутрішньої державної позики на суму 579,2 млрд. грн. Крім того, уряд ухвалив рішення про підвищення податків, включаючи військовий збір до 5% та нові податки для бізнесу, що має залучити додатково 140 млрд. грн. для фінансування оборонних витрат [1].

Однією з основних загроз, пов'язаних із бюджетним дефіцитом, є зростання державного боргу, що може призвести до посилення боргового навантаження на економіку та збільшення ризику девальвації національної валюти. Додатковим викликом є необхідність оптимізації державних видатків, щоб уникнути надмірного скорочення соціальних програм та інвестиційних проектів. Важливим аспектом є необхідність активного залучення іноземних інвестицій та співпраці з міжнародними фінансовими інституціями для забезпечення макроекономічної стабільності.

Розглянемо динаміку бюджетного дефіциту та визначимо основні джерела його фінансування за 2022-2025 роки (Табл. 1).

Бюджетний дефіцит України та джерела його фінансування за 2022-2025 рр.

Рік	Частка дефіциту, % ВВП	Основні джерела фінансування
2022	17,5	Позики МВФ, внутрішні облігації
2023	20,1	Кредити від ЄС, США, військові облігації
2024	18,9	Податки, гранти, запозичення
2025 план	19,4	Державні облігації, зовнішні кредити

Джерело: розраховано автором за даними [1].

З аналізу видно, що у 2025 році бюджетний дефіцит продовжить зростати, проте його фінансування значною мірою залежатиме від зовнішньої підтримки. Водночас важливими будуть заходи щодо розширення бази оподаткування та стимулювання економічного зростання через реформи та підтримку бізнесу.

Таким чином, подолання проблеми бюджетного дефіциту вимагає комплексного підходу, що включає ефективне управління державним боргом, розширення бази оподаткування та залучення довгострокових інвестицій [2, с. 125]. Війна залишається ключовим фактором впливу на державні фінанси, і баланс між оборонними потребами та економічною стабільністю є першочерговим завданням уряду. Крім того, посилення фінансової дисципліни та боротьба з корупцією можуть значно покращити ситуацію з дефіцитом та підвищити рівень довіри з боку міжнародних кредиторів.

Список використаних джерел

1. Міністерство фінансів України. Офіційний сайт. URL: <https://mof.gov.ua>
2. Кробинець Г.В., Коляда Т.А. Управління бюджетним дефіцитом: вітчизняна практика та найкращий зарубіжний досвід. Економіка та суспільство. 2018. № 18. С. 122-128. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2018-18-18>

Бондаренко А.М., аспірант

НУБіП України

Науковий керівник – д.е.н, професор Ткачук В.А.

ЧИННИКИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Під сталим розвитком підприємств аграрного сектору варто розуміти такий розвиток аграрного виробництва, який у максимальній мірі може задовольнити потреби суспільства, підвищити якість життя населення й екосистем, які його забезпечують, а також не викликає загроз існування майбутніх поколінь [1].

Таким чином, із урахуванням економічних, соціальних та екологічних аспектів, можна стверджувати, що сталий розвиток аграрних підприємств передбачає вирішення багатогранних проблем економічного зростання, соціального добробуту при умові відсутності шкоди довкіллю. В умовах сталого розвитку вирішуються проблеми соціально-економічної спрямованості, раціонального використання природних ресурсів та збереження існуючих екосистем. Далі на рисунку узагальнено основні чинники, що впливають на сталий розвиток аграрних підприємств (рис. 1).

Сталий розвиток аграрних підприємств характеризується високим ступенем ризику та невизначеності, особливо в умовах воєнного стану. Як правило, основою ризику є фактори невизначеності та їхній вплив на об'єкт, який досліджується [2].

Таким чином, ризик являє собою негативне відхилення від мети, яка ставиться. При оцінюванні ризику варто враховувати можливість виникнення несприятливих умов, які провокують виникнення ризикових ситуацій, і важливість даних ситуацій для ефективного функціонування підприємства. На додаток, необхідно розуміти, як вплине рівень ризику на розвиток сільського господарства і які можуть бути наслідки з точки зору національних інтересів держави [3].

Рис. 1 – Узагальнення чинників сталого розвитку аграрних підприємств
Джерело: складено автором на основі [2].

Таким чином, ризик являє собою негативне відхилення від мети, яка ставиться. При оцінюванні ризику варто враховувати можливість виникнення несприятливих умов, які провокують виникнення ризикових ситуацій, і важливість даних ситуацій для ефективного функціонування підприємства. На додаток, необхідно розуміти, як вплине рівень ризику на розвиток сільського господарства і які можуть бути наслідки з точки зору національних інтересів держави [3].

Список використаних джерел

1. Pimenova O. (2023) Strategy of sustainable development of agriculture of Ukraine. Sofia. The Bulgarian Academy of Sciences. 406 p.
2. Русак О. П., Паламарчук Т. М. Ідентифікація ризиків в умовах забезпечення сталого розвитку аграрних підприємств. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2017. Вип. 12. Ч. 2. С. 103–106. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/12_2_2017ua/23.pdf (дата звернення: 21.01.2025).
3. Makarenko I., Bilan Y, Streimikiene D. and Rybina L. (2023). Investments support for Sustainable Development Goal 7: Research gaps in the context of post-COVID-19 recovery. *Investment Management and Financial Innovations*, 20(1), 151–173. DOI: [https://doi.org/10.21511/imfi.20\(1\).2023.14](https://doi.org/10.21511/imfi.20(1).2023.14) (дата звернення: 21.01.2025).

Волинець Д.В., студентка

ДУ КАІ

Науковий керівник – д.е.н. Хороших В.В.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МАРКЕТИНГУ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

1. Диджиталізація маркетингу та проблеми її впровадження.

Одним із ключових викликів маркетингу є цифрова трансформація, яка включає активне використання штучного інтелекту, аналітики великих даних та автоматизації маркетингових процесів. Компанії стикаються з проблемами інтеграції цифрових каналів комунікації, персоналізації контенту та забезпечення конфіденційності даних споживачів [1].

2. Використання штучного інтелекту та аналітики даних.

Штучний інтелект дозволяє автоматизувати маркетингові процеси, прогнозувати поведінку споживачів та створювати персоналізовані пропозиції. Водночас існують ризики, пов'язані з якістю даних, їх безпекою та необхідністю дотримання законодавчих норм (наприклад, GDPR у Європейському Союзі) [2].

3. Проблеми етичного маркетингу та вплив на споживачів

Зростає увага до етики маркетингових комунікацій, особливо у контексті використання психологічних прийомів впливу на споживачів. Агресивна реклама, маніпулятивний контент та експлуатація когнітивних упереджень викликають негативну реакцію громадськості та можуть призвести до регуляторних обмежень [3].

4. Виклики омніканального маркетингу.

Багато компаній стикаються з проблемою забезпечення узгодженого клієнтського досвіду у всіх каналах взаємодії (онлайн і офлайн). Це вимагає розробки ефективних стратегій об'єднання даних, інтеграції CRM-систем та оптимізації логістичних процесів [4].

5. Зелені тренди та маркетинг сталого розвитку.

Споживачі дедалі частіше віддають перевагу компаніям, які дотримуються принципів сталого розвитку. Це зумовлює необхідність впровадження екологічно відповідального маркетингу, протидії грінвошингу (greenwashing) та розробки прозорих комунікаційних стратегій [5].

Висновки. Сучасний маркетинг стикається з численними викликами, пов'язаними з цифровою трансформацією, етикою реклами, використанням даних споживачів та сталим розвитком. Для успішного функціонування компаніям необхідно адаптувати свої маркетингові стратегії до нових реалій, використовуючи інноваційні технології та зосереджуючись на споживачеві.

Список використаних джерел

1. Chaffey D., Ellis-Chadwick F. Digital Marketing: Strategy, Implementation and Practice. Pearson Education, 2022.
2. Kotler P., Kartajaya H., Setiawan I. Marketing 5.0: Technology for Humanity. Wiley, 2021.
3. Kahneman D. Thinking, Fast and Slow. Farrar, Straus and Giroux, 2011.
4. Lemon K.N., Verhoef P.C. Understanding Customer Experience Throughout the Customer Journey. Journal of Marketing, 2016.
5. Peattie K., Crane A. Green Marketing: Legend, Myth, Farce or Prophecy? Qualitative Market Research, 2018.

Геля М.М., магістр

НУБІП України

Науковий керівник – д. е. н., професор Худолій Л.М.

ФІНАНСОВО - КРЕДИТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Економіка України переживає складні часи, пов'язані із повномасштабною війною на її території. Скорочення бізнесової активності, що призвело до зниження ВВП; необхідність використання державного бюджету майже виключно на воєнні цілі, а не на розвиток економіки країни; високі ставки банківського кредитування бізнесу, зменшення можливостей підтримки бізнесу з боку держави і перехід на зовнішню підтримку створюють специфічні умови для розвитку фінансового забезпечення економіки України на період воєнного стану і на післявоєнний період, який потребуватиме інноваційного підходу і фінансових механізмів до найшвидшого відновлення економіки країни.

Фінансово - кредитне забезпечення підприємств охоплює сукупність відносин щодо формування їхнього капіталу, зокрема власного капіталу; державних джерел фінансування, а також податкових і митних пільг. Кредитний аспект фінансового забезпечення розвитку підприємств відображає систему відносин, пов'язаних із залученням фінансових ресурсів на ринку позикового капіталу, дотримуючись принципів платності та зворотності. При визначенні кредитного механізму інноваційного розвитку економіки як «сукупності методів і форм, інструментів та важелів із відповідним регулюванням і забезпеченням їхнього впливу на інноваційний розвиток усіх сфер національної економіки» ми солідарні із М.І. Крупкою [1]. Такий механізм має забезпечувати узгоджену взаємодію підприємств усіх галузей, банківських установ і держави та сприяти їх розвитку з метою довгострокового створення вартості.

Важливою умовою післявоєнного розвитку вітчизняних підприємств є надійне фінансово - кредитне забезпечення їх інноваційної діяльності. Сьогодні основними джерелами фінансування інновацій у вітчизняних підприємствах є

власний та позиковий капітал, державні та місцеві бюджети, інвестиції іноземних партнерів та інші джерела, дозволені чинним законодавством. За недостатнього обсягу кредитування галузей економіки (а обсяги кредитування у 2024 р. все ще були нижчими, ніж у довоєнному 2021р.) необхідно розширювати перелік інструментів та змінювати умови кредитування суспільно значимих суб'єктів господарювання. В основу змін варто покласти послаблення вимог до забезпечення кредиту та компенсацію частини процентної ставки за ним державою [2].

На вітчизняному кредитному ринку існують як об'єктивні, так і суб'єктивні чинники, що впливають на попит і пропозицію кредитних ресурсів. Серед них можна виділити кредитну політику Національного банку України, різні ризики (кредитні, ринкові та інші), а також внутрішню стратегію та пріоритети фінансово-кредитних установ. Відтак такі галузі, як сільське господарство, в силу його природніх умов і підходу банків недоотримують кредитні ресурси. Заходи державного регулювання, що здійснюються, головним чином, через банківську систему повинні враховувати економічну важливість суб'єктів кредитування, сприяти їх стабільному інноваційному розвитку. Проте принципи банківського кредитування не мають порушуватися, банківська система не повинна ставати збитковою, бо це може стати загрозою для подальшого розвитку економіки країни у повоєнний період.

Список використаних джерел

1. Крупка М.І. Фінансово-кредитний механізм інноваційного розвитку економіки України. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2005. 608 с.
2. Головін Р. Г. Удосконалення кредитних відносин держави та суспільно значимих суб'єктів господарювання аграрного сектору економіки // Фінанси України науково – теоретичний, інформаційно – практичний журнал. 2023. № 7. С.113.

Годун К.В., студентка

ВСП «РФК НУБіП України»

Науковий керівник – викладач екон. дисциплін, Прончук Л. В.

ФІНАНСОВО-КРЕДИТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПІСЛЯВОЄННОЇ РЕКОНСТРУКЦІЇ

Післявоєнне відновлення економіки України є стратегічним завданням, що потребує значних фінансових ресурсів. Війна спричинила масштабні руйнування інфраструктури, зниження виробничого потенціалу та скорочення інвестиційної активності. У цих умовах фінансово-кредитна система повинна забезпечити необхідне фінансування для модернізації економіки, підтримки бізнесу та соціальної сфери.

Основними джерелами фінансово-кредитного забезпечення є державний бюджет, банківська система, міжнародна фінансова допомога та інвестиції. Державний бюджет відіграє ключову роль у фінансуванні критично важливих сфер, зокрема відбудови інфраструктури, медицини, освіти та оборонного сектору. Одним із важливих інструментів є податкова політика, яка може сприяти відновленню економіки через зниження податкового навантаження для бізнесу та запровадження спеціальних зборів на відновлення.

Банківська система має відігравати роль основного джерела кредитних ресурсів для підприємств та громадян. Важливими заходами є державні гарантії для бізнесу, рефінансування банків з боку Національного банку України та впровадження пільгових кредитних програм. Однак нестабільність фінансового ринку та високі ризики можуть обмежувати можливості банків у наданні довгострокових позик.

Міжнародна фінансова допомога є важливим фактором відновлення економіки. Україна вже отримує значні кошти у вигляді грантів та кредитів від ЄС, США, Великої Британії, а також міжнародних організацій, таких як Світовий банк, МВФ та Європейський банк реконструкції та розвитку. Окрім урядових

фінансових ресурсів, значний потенціал мають прямі іноземні інвестиції. Для їх залучення необхідно створити сприятливий інвестиційний клімат, забезпечити гарантії прав інвесторів та розробити ефективні механізми партнерства між державою та бізнесом.

Фінансові ресурси повинні бути спрямовані на відбудову інфраструктури, підтримку підприємництва, розвиток інноваційних технологій та відновлення соціальної сфери.

Одним із ключових викликів є ефективне використання фінансових ресурсів та боротьба з корупцією. Для цього необхідно впроваджувати цифрові механізми контролю витрат, підсилювати антикорупційні заходи та забезпечувати відкритість фінансової звітності. Важливу роль у цьому процесі відіграє громадський контроль та співпраця з міжнародними партнерами.

Фінансово-кредитне забезпечення є основою післявоєнного відновлення економіки України. Залучення міжнародних ресурсів, ефективне використання внутрішніх фінансових можливостей та розвиток кредитних механізмів сприятимуть швидкому відновленню та створенню передумов для довгострокового економічного зростання. Важливими факторами успіху є взаємодія держави, бізнесу та міжнародних організацій, прозорість використання коштів та підтримка підприємництва. Післявоєнна реконструкція України може стати не лише процесом відновлення, а й можливістю для якісної модернізації економіки та інтеграції у світовий ринок.

Список використаних джерел

1. Міністерство фінансів України. “Міжнародні партнери, які надали Україні понад 41 млрд доларів бюджетної підтримки у 2024 році та розподіл цих коштів”. 25 грудня 2024 року.
2. Світовий банк. “Оновлена оцінка потреб України на відновлення та відбудову”. 25 лютого 2025 року.
3. Міністерство економіки України. “524 млрд доларів на відновлення та реконструкцію потребуватиме Україна у найближчі 10 років: оприлюднено нову оцінку RDNA4”. 25 лютого 2025 року.

Гусенко О.А., магістр

НУБіП України

Науковий керівник – д.е.н., професор Негода Ю.В.

РОЛЬ МІСЦЕВИХ ПОДАТКІВ І ЗБОРІВ У ФОРМУВАННІ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Місцеві податки та збори виступають інструментами фінансового регулювання, які використовуються на місцевому рівні для забезпечення виконання органами місцевого самоврядування їхніх основних завдань та повноважень.

Місцеві бюджети є найнижчою ланкою бюджетної системи України. Кожен бюджет, незалежно від рівня, має бути забезпечений стабільними доходами, що відображають економічну, соціальну та екологічну ситуацію в регіоні та забезпечують фінансову стійкість [1].

Для оцінки ролі місцевих податків і зборів у формуванні місцевих бюджетів України важливо проаналізувати їхню динаміку та склад упродовж останніх років. Це дозволить визначити основні тенденції, зміни у структурі доходів місцевих бюджетів та вплив податкової політики на фінансове забезпечення місцевого самоврядування. Наведена нижче таблиця 1 відображає динаміку та склад місцевих податків у структурі місцевих бюджетів України протягом 2018–2023 років, що дає змогу детальніше оцінити ефективність податкових надходжень на місцевому рівні.

Обсяг податкових надходжень місцевих бюджетів демонструє стійку тенденцію до зростання: з 232 532,8 млн грн у 2018 році до 434 540,9 млн грн у 2023 році, що становить приріст на 202 008,1 млн грн. Однак, незважаючи на позитивну динаміку, частка податкових надходжень у загальних доходах місцевих бюджетів зменшилася на 3,19 відсоткових пункти – з 26,2% у 2018 році до 23,01% у 2023 році. Така тенденція може бути зумовлена змінами у податковій політиці, збільшенням витрат на соціальні програми та зростанням обсягів інших джерел доходів, зокрема державних дотацій та податку на майно.

**Динаміка та склад місцевих податків у структурі місцевих бюджетів
України протягом 2018–2023 рр., млн грн**

Показники	Роки						Абсолютне відхилення 2023/2018
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	
Доходи місцевих бюджетів, всього	562421,8	560531,3	471481,9	580746,5	555097,0	652609,1	+90187,3
Податкові надходження, в т.ч.:	232532,8	270545,7	285571,5	346713,1	393460,6	434540,9	+202008,1
Місцеві податки та збори, що сплачуються у доходи місцевих бюджетів	61025,7	73575,6	75686,3	89896,6	84305,0	100008,8	+38983,1
Питома вага місцевих податків та зборів у доходах місцевих бюджетах, %	10,8	13,1	16,0	15,4	15,1	15,3	+4,5
Питома вага місцевих податків і зборів у податкових надходженнях, %	26,2	27,1	26,5	25,9	21,2	23,01	-3,19

Джерело: систематизоване автором на основі [2]

Отже, місцеві податки і збори є важливим фінансовим інструментом для забезпечення функціонування місцевих бюджетів України, проте їх частка у загальних доходах та податкових надходженнях залишається відносно невисокою. Незважаючи на позитивну динаміку зростання надходжень упродовж 2018-2023 років, спостерігається тенденція до зниження їх питомої ваги у структурі місцевих бюджетів, що потребує посилення ролі місцевих податків у фінансовій децентралізації.

Список використаних джерел

1. Бачо Р. Й. Оцінка ролі місцевих податків і зборів у забезпеченні фінансової безпеки органів місцевого самоврядування. Науковий вісник Ужгородського університету. Сер: Економіка. 2013. Вип. 4. с. 16-25. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nvuuec_2013_4_5.pdf

2. Доходи державного і місцевих бюджетів України. Офіційний веб-портал відкритих даних.

НОВАТОРСЬКІ РІШЕННЯ ІНТЕГРАЦІЇ БАНКІВ І СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ

Інтеграція банківських та страхових послуг (bancassurance) – це процес, який дозволяє фінансовим установам розширювати спектр послуг, підвищувати лояльність клієнтів та збільшувати прибутковість. Під час інтеграції використовуються новаторські рішення та стратегії, спрямовані на підвищення ефективності та розширення послуг.

Спостерігається інтенсивний розвиток діджиталізації фінансових послуг, в тому числі пов'язаний з загостренням конфлікту з країною-агресором, коли громадянам потрібно мати можливість отримувати послуги дистанційно. Для цього розробляються мобільні додатки та онлайн-платформи для надання фінансових послуг, що забезпечує клієнтам доступ до послуг у будь-який час та з будь-якого місця [1].

Застосування фінтех-технологій, таких як блокчейн, краудфандинг, шерінг, інтернет речей (IoT), телематика (IoT), штучний інтелект та хмарні технології, суттєво покращують якість та доступність фінансових послуг [3]. Вони активно використовуються для створення інноваційних фінансових рішень і підвищення ефективності послуг, надаючи можливість вивести якість послуг на новий рівень та спростити взаємодію із споживачами.

Так, блокчейн забезпечує прозорість страхових угод, автоматизовані виплати через смарт-контракти і зменшення ризиків шахрайства [2]. Краудфандинг є інноваційним методом залучення інвестиційних коштів від великої кількості осіб для розвитку проєктів, ініціатив, підприємств або програм. Вкладники можуть бути сторонніми особами, не пов'язаними з проєктом чи професійним інвестуванням. Ця технологія дозволяє компаніям пропонувати клієнтам можливість займатися інвестиційною діяльністю [3].

Наступна технологія, яка надає компаніям, що працюють на ринку

фінансових послуг, нові можливості, полягає у використанні штучного інтелекту (AI) та машинного навчання для автоматизації процесів, підвищення безпеки фінансових операцій та аналізу кредитоспроможності клієнтів.

Хмарні технології також забезпечують розширення можливостей для фінансового ринку. Завдяки їм досягається масштабованість та гнучкість фінансових систем, що дозволяє обробляти великі об'єми даних та забезпечувати безперервність надання фінансових послуг [4].

Інтернет речей (IoT) допомагає у створенні нових фінансових продуктів і оптимізації процесів за допомогою даних від різних пристроїв. Телематика (IoT) передбачає використання даних з пристроїв (наприклад, автострахування на основі стилю водіння). В свою чергу, фінтех-платформи надають можливість швидкої та ефективної обробки фінансової інформації, забезпечуючи більш точні та швидкі рішення з фінансових питань.

Отже, інтеграція банків і страхових компаній все частіше спирається на цифрові технології, персоналізацію та екосистемний підхід. Найуспішніші кейси – це поєднання зручності, швидкості та інноваційних продуктів, які відповідають потребам сучасних клієнтів.

Список використаних джерел

1. Мельник Л. Фінансові технології в ері цифрової трансформації: стратегічні виміри та виклики. URL: <https://econp.com.ua/index.php/journal/article/download/11/9/16>
2. Штефан Н., Гарус І. Удосконалення механізмів розвитку фінансового ринку в умовах розвитку фінансових технологій віртуалізації та діджиталізації. URL: https://ev.nmu.org.ua/docs/2022/2/EV20222_148-158.pdf
3. Гнидюк І., Складанюк М. Розвиток Digital-технологій на ринку фінансових послуг України в умовах воєнного стану. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1642>
4. Пономаренко І., Рудюк Л. Діджиталізація фінансового сектору. URL: <https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/17662/1/Ponomarenko.pdf>

Даценко С.С., студентка

НУБіП України

Науковий керівник – к.е.н., доцент Костюк В.А.

АНАЛІЗ ВАЛЮТНОГО РИНКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Валютний ринок є важливою складовою фінансової системи держави, яка забезпечує стабільність національної економіки. В умовах воєнного стану валютний ринок України зазнав значних змін, що вплинули на обмінний курс гривні, валютні резерви та монетарну політику НБУ.

З початку повномасштабного вторгнення РФ в Україну валютний ринок зазнав різкої девальвації гривні через зростання попиту на іноземну валюту та зниження експортних надходжень. НБУ змушений був запровадити адміністративні обмеження на валютні операції, зафіксувавши офіційний курс гривні до долара США та обмеживши продаж валюти населенню. Одним із важливих заходів стабілізації стало використання золотовалютних резервів НБУ, які значно скоротилися в першій половині 2022 року. Однак завдяки фінансовій допомозі міжнародних партнерів вдалося підтримати ліквідність банківської системи та стабілізувати валютний ринок [2, с. 34].

Згодом НБУ перейшов до політики керованої гнучкості курсу, що дозволило поступово наблизити офіційний курс до ринкового. Водночас залишаються ризики, пов'язані з інфляційним тиском та нестачею валютних надходжень через знищення інфраструктури та скорочення експорту [3, с. 56].

Таким чином, валютний ринок України в умовах воєнного стану зазнав значних трансформацій. Політика НБУ щодо підтримки валютної стабільності відіграє ключову роль у збереженні макроекономічної рівноваги, однак подальший розвиток ситуації залежатиме від ходу бойових дій та міжнародної підтримки.

Список використаних джерел

1. Міністерство фінансів України. *Валютні резерви та макроекономічні показники*. URL: <https://mof.gov.ua/>
2. Аналітичний звіт про стан валютного ринку України у 2024 році. Київ: НАН України, 2024.

Дерев'янка М.С., студент

НУБіП України

Науковий керівник – к.е.н., доцент Олійник Л.А.

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ДОХОДАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Управління доходами підприємства є складовою фінансового менеджменту, що охоплює управління фінансовими ресурсами, включаючи фінансову політику, методи, інструменти та осіб, які приймають управлінські рішення. Високий рівень організації та ефективного управління забезпечує підприємствам конкурентні переваги на ринку, тому розробка дієвого механізму управління доходами є важливим і водночас складним завданням для керівників компаній [1].

Система управління доходами повинна ґрунтуватися на таких принципах, як повнота відображення, достовірність, самоокупність, зацікавленість власників у зростанні доходів, порівнянність, забезпечення фінансової стійкості та своєчасність. Крім того, на ефективність управління доходами впливають ключові фактори:

- рівень цін на продукцію;
- обсяги реалізації продукції;
- витрати, пов'язані з виробництвом продукції.

Доходи підприємства формуються під впливом як внутрішніх, так і зовнішніх факторів. До ендогенних факторів належать такі аспекти, як рівень організації господарської діяльності, компетентність керівництва та менеджерів, конкурентоспроможність продукції чи послуг, рівень заробітної плати, зміни собівартості продукції та цінова політика на реалізовану продукцію.

З іншого боку, екзогенні фактори охоплюють умови зовнішнього середовища, такі як рівень цін на ресурси, включаючи енергоресурси, конкурентне середовище, бар'єри входу на ринок збуту, податкова система та рівень податкового навантаження, економічна політика держави, а також політичні та соціальні зміни в країні [2].

Для підвищення доходів підприємства можна застосовувати такі методи [3]:

- Ціновий метод передбачає аналіз цінової політики конкурентів та встановлення власних цін нижче за конкурентів.

- Метод високих цін полягає у встановленні більш високої вартості продукції або послуг, проте його ефективність обмежена в часі.

- Метод тарифних планів передбачає пропозицію одного і того ж продукту за різними цінами для різних груп клієнтів.

- Метод групового квотування встановлює певний обсяг продукції або послуг, який може бути реалізований за фіксованою ціною.

- Метод групової оптимізації доходів полягає у визначенні мінімального рівня доходів, необхідного для забезпечення стабільної роботи підприємства.

На завершальному етапі алгоритму управління доходами структурні підрозділи підприємства формують звіт про фактичні доходи, зіставляють їх з плановими показниками та надають результати керівництву. Це дозволяє регулярно запускати механізм управління доходами, коригуючи його в разі потреби.

Список використаних джерел

1. Економіка підприємства: навч. пос. за заг. ред. П. В. Круша, В. І. Подвігіної, Б. М. Сердюка. 2-ге вид. К.: Ельга-Н, КНТ, 2009. С. 780.

2. Кириченко С. О. Сучасний фінансовий стан підприємства та перспективи його розвитку. *Сучасні проблеми економіки і підприємництва*. 2015. №16. С. 261.

3. Скибенко С. Т. Формування стратегії управління прибутком підприємства. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. № 6 (51), Ч. 2. 2011. С. 152.

Джонсон Валерія Марія, студент
НУБіП України
Науковий керівник – к.е.н., доцент Пащенко О.В.

ПОДАТКОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ ТА ЇЇ НЕДОЛІКИ

Податкова система являється системою законодавчих (Податковий кодекс, закони про окремі види податків) та нормативно-правових актів, процедур та механізмів, яка регулює збір податків і зборів в Україні [1]. Вона формується на етапі зародження держави та є продуктом політичного режиму в країні [2]. До складу її входять різні види податків, зборів і платежів. Вона визначає правила розрахунку, сплати й контролю за здійсненням податкових зобов'язань. Основними принципами її є принцип справедливості сплати податків, принцип економічної доцільності, принцип прогресивності, принцип рівності оподаткування тощо. Податкова система містить процедуру подання декларацій, аудит та контроль за здійсненням податкових зобов'язань та сам механізм збору податків. Податкова система будь-якої країни має свої особливості, недоліки та переваги, а завданням її є знаходження такого підходу, який би задовольняв потреби держави та сприяв її розвитку. Вивчаючи податкову систему потрібно звертати увагу на співвідношення між прямими та непрямими податками. Прямі податки регулюють доходи юридичних і фізичних осіб, а непрямі – впливають на ціни. Протягом 2014-2024 рр. податкові надходження зросли від 280178,6 до 1490108,6 млн грн, тобто у 5,3 рази [3]. У 2024 р. прямі податки займали 42,38%, а непрямі 32,31%. Деякі науковці зазначають, що у зв'язку із стимулюванням підприємницької діяльності та підтримання життєдіяльності громадян, необхідно приділяти увагу переважанню непрямих податків над прямими [4]. Для покращення добробуту та фінансового забезпечення розвитку економіки країни податкову систему необхідно трансформувати із урахуванням міжнародного досвіду й вимог сьогодення. Недоліками податкової системи є відсутність чіткої й стабільної законодавчої бази, складної процедури адміністрування податків, непрозорий контроль за їх використанням, не ефективна робота органів податкової служби тощо [5].

Недоліки податкової системи знижують рівень податкової культури, а відсутність довіри громадян до них зумовлює зменшення доходів бюджету держави, ухилення від сплат податків, нерівномірність податкового навантаження і нераціональність системи податкових пільг, зростання заборгованості перед бюджетом й фондами платників податків, недосконалість система реструктуризації й списання боргів.

Система оподаткування має бути ефективною та зручною, як для того, хто сплачує податки, так і, для того, хто контролює їх сплату. Вона має забезпечувати раціональне співвідношення між інтересами держави в отриманні доходів для покриття їх витрат й інтересами платників податку у розмірі, який би суперечив їхнім особистим, виробничим інтересам і інтересам суспільства в цілому [6]. Податкова система має бути прогресивною, чим більше заробляєш, тим більшу частину свого доходу маєш віддати державі. В Україні вона не прогресивна і побудована так, що чим більше ти заробляєш, тим меншу частину свого доходу сплачуєш у вигляді податків до бюджету. Отже, проблеми, які виникають через недосконалість податкового законодавства, залишаються невирішеними. Тому завданням держави є оновлення податкової системи, забезпечення її якості й стабільності, що сприятиме ефективності системи оподаткування. Усунення недоліків сприятиме ефективності оподаткування у майбутньому і не допустить поглиблення економічної кризи.

Список використаних джерел

1. Андрієнко К., Артюх О. Проблемні аспекти сучасної податкової системи України. *International Science Journal of Management, Economics & Finance*. Vol. 2. No. 4, 2023. pp. 01-10. doi: 10.46299/j.isjmef.20230204.01.
2. Хто заможний – платить більше. Яка податкова система потрібна Україні. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/experts/kto-bogache-platit-bolshe-50050141.html>
3. Офіційний сайт. Мінфін. Доходе держбюджету. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/income/2024/>
4. Тучак Т.В., Лінник О.П. (2020). Реформування податкової системи України в умовах глобалізаційних процесів. Молодіжний податковий конгрес. URL: <https://scholar.google.com.ua/citations?user=qbqHIIHcAAAAJ&hl=uk>
5. Бондарук Ю.В. (2018). Реалії та перспективи реформування податкової системи України. Міжнародна конференція «Університетська наука». *International Science Journal of Management, Economics & Finance* 2023; 2(4). 205 с.
6. Мальована Д. Старкова Ю., Шашко М. Сучасна система податків України та її основні недоліки. *Юридичний науковий журнал* № 11. 2021 . С.469-472.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ МЕХАНІЗМУ ТРАНСМІСІЇ ПРОЦЕНТНИХ СТАВОК В ПЕРІОДИ СТРУКТУРНИХ ШОКІВ

Монетарна політика слугує дієвим інструментом для регулювання фундаментальних макроекономічних показників через механізм трансмісії, який окреслює канали передачі імпульсів від монетарних показників до реальної економіки. Водночас, як доводять дослідження вчених [1-5], пом'якшувальна (стимулююча) монетарна політика виявляється доволі успішною для зниження кризи на фінансових ринках. При цьому, її цілі, які одночасно спрямовані на зростання виробництва та утримання інфляції, не завжди надають очікуваних результатів, що, в свою чергу, обумовлює необхідність подальшого вдосконалення характеристик механізму трансмісії.

Розглядаючи основні етапи структурних шоків, на основі роботи [6], спробуємо окреслити основні напрями монетарного регулювання:

1-й етап прояву кризи характерний панічними настроями, що впливає на «шоки» попиту та пропозиції через негативні очікування (канал очікувань механізму трансмісії):

- очікується зростання інфляції,
- збільшується попит як на товари, так і на валюту,
- очікувано зростають ціни, що призводить до падіння обмінного курсу національної валюти.

На даному етапі стресу, під дією макроекономічної волатильності і невизначеності, низької довіри до банківської системи, передача імпульсів монетарної політики серед суб'єктів фінансовому ринку може трансформуватися. Отже, на 1-му етапі структурного шоку процентна політика полягає у встановленні такої ключової ставки, яка б балансувала між інвестиціями та заощадженнями, враховуючи політику банківського та фіскального регулювання, а також процеси інтеграції на міжнародних фінансових ринках.

На **2-му етапі** прояву кризи спостерігається реакція реального сектору на дисбаланси в економіці: зниження виробництва та зайнятості при падінні попиту через обмеження платоспроможності населення.

Цей етап структурного шоку характерний звуженням процесу банківського кредитування через зростання ризиків, а відтак попит і пропозиція кредиту можуть зберігатися слабкими, незалежно від ключової ставки, таким чином, перешкоджаючи кредитному каналу монетарної трансмісії. При цьому, зниження ключової ставки на 2-му етапі кризи може пом'якшити деякі несприятливі наслідки кризи і, таким чином, запобігти несприятливому зворотному зв'язку між фінансовим сектором і реальною економікою, поступово відновлюючи функціонування кредитного та процентного каналу.

3-й етап прояву кризи характерний тим, що негативні шоки попиту та випуску можуть мати довгостроковий позитивний вплив на можливості відновлення економіки та постшокową рецесію.

Рис. 1. Концептуальні засади механізму трансмісії процентних ставок в періоди структурних шоків

Джерело: розроблено автором

На 3-му етапі кризи, до регулювання ключової ставки, може бути доєднано регулювання кредитування у банківському секторі. Як приклад, це може бути модифікація монетарної політики центральних банків розвинутих країн в напрямку цілеспрямованої підтримки посередництва банків, запровадження та посилення монетарних інструментів цільового рефінансування (на зразок моделей TLTRO) у Єврозоні [7, 8], співпраця з урядами в програмах структурно-кредитної підтримки економіки, здійснення викупу фінансових активів, тощо.

Отже, структурно концептуальні засади механізму трансмісії процентних ставок у період структурних шоків, що полягають у формалізації теоретико-методичного та практичного рівнів політики плаваючої ключової ставки через вплив її зміни на підтримку економічного росту та збереження цінової стабільності, відображено на рис. 1.

Список використаних джерел

1. Friedman M. & Schwartz A. A Monetary History of the United States, 1867-1960. *Princeton University Press*, 1963. 888 p.
2. Keynes J. M. The General Theory of Employment, Interest and Money. *Cambridge: Cambridge University Press*, 2012. 428 p.
3. Modigliani F. & Brumberg R. Utility Analysis and the Consumption Function: An Interpretation of Cross-Section Data. *Post-Keynesian Economics/ Kurihara K.K., Ed. New Brunswick: Rutgers University Press*, 1954. P. 388-436.
4. Modigliani F. & Sutch R. Innovations in Interest Rate Policy. *The American Economic Review*. 1966. Vol. 56(1/2). P. 178-197.
5. Modigliani F. Monetary Policy and Consumption: Linkages via Interest Rate and Wealth Effects in the FMP Model, Consumer Spending and Monetary Policy: The Linkages. *Federal Reserve Bank of Boston Conference Series, Conference Series*, 1971. No. 5. P. 9-84.
6. Forni M., Gambetti L. Policy and Business Cycle Shocks: A Structural Factor Model Representation of the US Economy. *J. Risk Financial Manag.* 2021. Vol. 14. P. 371. <https://doi.org/10.3390/jrfm14080371>
7. Toczynski, J., Burlon, L., Dimou, M., Barbiero, F. Dual interest rates and the transmission of monetary policy. *VoxEU*. 2022. URL: <https://cepr.org/voxeu/columns/dual-interest-rates-and-transmission-monetary-policy>
8. ECB: Targeted longer-term refinancing operations (TLTROs). 2022. URL: <https://www.ecb.europa.eu/mopo/implement/omo/tltro/html/index.en.html>
9. Ahmed, R., Borio, C., Disyatat, P., Hofmann, B. Losing traction? The real effects of monetary policy when interest rates are low. *Journal of International Money and Finance*. 2024. Vol. 141. P. 102999
10. Pariès, M., Kok, C., Rottner, M. Reversal interest rate and macroprudential policy. *European Economic Review*. 2023. Vol. 159. P. 104572.

Дяченко В.О., студентка

КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»

Науковий керівник – старший викладач Лимар О.Ф.

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТІЙКОСТІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ

Третій рік повномасштабної війни виявився непростим для національної економіки, яка, втім, попри усі негаразди має певний запас міцності на наступний рік. Отримання міжнародної допомоги залишається ключовим інструментом збереження фінансової стійкості України в умовах повномасштабної війни.

У 2025 році Україна продовжить отримувати міжнародну фінансову допомогу, що дозволить покрити бюджетний дефіцит.

Відповідно до макропрогнозу інвестиційної компанії Dragon Capital Уряд України може розраховувати на \$38 млрд зовнішнього фінансування дефіциту бюджету в 2025 році, на рівні з поточним роком. Із цієї суми 12,5 млрд євро надійдуть з раніше затвердженої 4-річної програми підтримки від ЄС Ukraine Facility, \$2,7 млрд - від МВФ в рамках програми EFF, а решту - близько \$21 млрд - можна буде отримати з пакету ERA", - йдеться [1].

Перший транш, який Україна отримала у 2025 році 3,5 млрд євро від Європейського Союзу в межах інструменту Ukraine Facility. Він складається з пільгового фінансування (3,1 млрд євро) та грантової підтримки (400 млн євро).

До кінця четвертого кварталу 2024 року країна виконала 13 ключових індикаторів, визначених Планом України, що дозволило вчасно та у повному обсязі залучити відповідний транш.

Загалом у рамках програми до державного бюджету вже надійшло 19,6 млрд євро. Ці кошти спрямовуються на покриття державних видатків.

У 2025 році в межах Ukraine Facility передбачено близько 12,5 млрд євро фінансової підтримки для України, з яких 1,5 млрд євро - у вигляді грантової підтримки. Європейський Союз залишається найбільшим донором бюджетної підтримки України. За перші три місяці 2025 року країна отримала 7,5 млрд євро від ЄС [2].

З 20 лютого 2025 року в Україні розпочалася місія МВФ, яка проводить сьомий перегляд програми EFF. Його успішне проходження відкриє доступ до траншу 917,5 млн доларів. Україна вже отримала 9,8 млрд доларів із передбачених 15,5 млрд за програмою на 2023-2027 роки. Своєчасне виконання вимог МВФ є критично важливим для фінансової стабільності України та отримання подальшої підтримки [3].

Пакет фінансової допомоги Україні від країн G7 передбачає надання 50 млрд доларів, які гарантовані прибутками від заморожених російських суверенних активів (ERA) та дозволить забезпечити стійкість економіки і продовжувати супротив загарбнику навіть за умови зменшенні військової допомоги партнерами. При цьому Україна матиме можливість використовувати кошти як на економічні, так і на військові витрати [1] .

Голова департаменту макроекономічних досліджень групи ICU Віталій Вавришук вважає, що фінансової допомоги, яку зобов'язалися надати партнери України у 2025 році, буде достатньо, щоб гарантувати макроекономічну стабільність [1] .

Список використаних джерел

1. Жирій Катерина. Економіка тримається, але українці біднішають: фінансові перспективи-2025. УНІАН. URL: <https://www.unian.ua/economics/finance/ekonomika-trimayetsya-ale-ukrajinci-bidnishayut-finansovi-perspektivi-2025-12857784.html>
2. Мінфін залучив 3,5 млрд євро від ЄС у рамках інструменту Ukraine Facility. Міністерство фінансів України. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/ministry_of_finance_secured_35_billion_from_the_eu_under_the_ukraine_facility-5084
3. Які структурні маяки має виконати Україна у 2025 році. 7 emimar. URL: <https://7eminar.ua/news/5121-yaki-strukturni-mayaki-maje-vikonati-ukrayina-u-2025-roci>

Іваненко А.О., студентка

НУБІП України

Науковий керівник – доцент, к.е.н, Шевченко Н.Ю.

РОЛЬ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ПОВОЄННОЇ УКРАЇНИ

Фінансова система є невід'ємною частиною економічного розвитку України, особливо в умовах відновлення після воєнних руйнувань. Вона виконує низку важливих функцій, серед яких розподіл фінансових ресурсів, стимулювання інвестицій, забезпечення стабільності національної валюти та розвиток інновацій. У цих тезах розглянуто основні аспекти впливу фінансової системи на економічний розвиток повоєнної України, а також проблеми, що стримують її ефективність.

Фінансова система відіграє важливу роль у забезпеченні економічного зростання. По-перше, вона мобілізує фінансові ресурси через банківський сектор і фондовий ринок, спрямовуючи їх на розвиток виробництва та підприємництва. По-друге, підтримує стабільність фінансового ринку, що є важливим фактором для залучення інвестицій. По-третє, створює умови для фінансування інноваційних проєктів, що сприяє модернізації економіки.

Система стикається з викликами, такими як низький рівень довіри до банківського сектору, слабкий розвиток фондового ринку та обмежений доступ малого і середнього бізнесу до кредитних ресурсів. Війна додатково ускладнює фінансову стабільність: зростають кредитні ризики, бізнеси стикаються з невизначеністю, що обмежує доступ до фінансування. За даними Національного банку України, чистий гривневий кредитний портфель бізнесу збільшився за рік на понад 20%.[1] Це свідчить про поступове відновлення кредитування, хоча рівень все ще нижчий порівняно з країнами ЄС, де частка кредитів підприємствам у ВВП становить 50–70%. Також близько 30% населення України не мають доступу до базових фінансових послуг.[2] Це вказує на необхідність підвищення фінансової інклюзії та обізнаності серед громадян.

Фінансова система сприяє економічному розвитку під час війни, забезпечуючи підтримку бізнесу, фінансування інфраструктурних проєктів, розширення доступу до фінансових послуг. У 2024 році бізнес отримав 24 746 пільгових кредитів за програмою «Доступні кредити 5-7-9%» на загальну суму 93,1 млрд гривень. Найбільше кредитуються підприємства аграрного, переробного та торгівельного секторів. Серед 46 банків-учасників програми лідерами є «Приватбанк», «Ощадбанк» та «Укргазбанк». [3]

У 2025 році очікується подальше відновлення фінансової системи завдяки міжнародній підтримці, реформам і зростанню інвестицій. Державні програми сприятимуть активізації бізнесу, а рівень кредитування може зрости на 15–20%.[4] Також прогнозується розширення цифрових банківських послуг і покращення доступу до фінансів. Для розвитку фінансової системи необхідно підвищити фінансову інклюзію, рівень довіри до банків.

Список використаних джерел

1. Національний банк України: Звіт про фінансову стабільність.: огляд за II півріччя 2024 року. Київ: НБУ, 2024. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2024-H2.pdf (дата звернення: 20.03.2025).
2. Науменкова С. Фінансова інклюзивність та проблеми забезпечення доступу населення до базових фінансових послуг в Україні. *Вісник Національного банку України*. 2014. № 11 (225). С. 31–37.
3. Міністерство економіки України. Доступні кредити 5-7-9%: підсумки 2024 року. URL: <https://me.gov.ua/News/Detail/8b1ae938-59cf-4537-add2-d61256094131?lang=uk-UA> (дата звернення: 20.03.2025).
4. Про схвалення основних прогнозних макропоказників економічного і соціального розвитку України на 2025-2027 роки : Постанова Каб. Міністрів України від 28.06.2024 № 780. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/780-2024-n#Text> (дата звернення: 27.03.2025).

Карплюк К.О., студентка

НУБІП України

Науковий керівник – к.е.н, доцент Шевченко Н.Ю.

ФІНАНСОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Фінансова система є однією з ключових характеристик кожної країни, відіграючи важливу роль у її економічному розвитку. Вона має два основні аспекти: по-перше, як сукупність фінансових інститутів, що опосередковують формування і використання грошових фондів, і по-друге, як сукупність державних органів і установ, що здійснюють фінансову діяльність.

Однак глобальні зміни, спричинені повномасштабним вторгненням країни-агресора, створили значний тиск на економіку України. Основні фінансові ресурси були спрямовані на забезпечення обороноздатності, що суттєво вплинуло на функціонування фінансової системи. У цей період відбулися зміни в структурі та пріоритетах країни, зокрема перенаправлення фінансових потоків на підтримку військових операцій і забезпечення життєво необхідних потреб населення. Попри численні труднощі, такі як руйнування інфраструктури, блокада портів і проблеми з доходами, економіку вдалося зберегти. Держава продовжує забезпечувати фінансування оборонної сфери, виплату пенсій, заробітних плат і обслуговування боргів.

Фінансова система України продемонструвала виняткову стійкість у складних умовах воєнного стану, демонструючи швидку адаптацію завдяки професійним і скоординованим діям Національного банку України (НБУ) та Міністерства фінансів України. Їхні кваліфіковані рішення стали основою формування міцного економічного фронту, що дозволило уникнути значного падіння національної економіки. [2]

Попри те, що війна значно ускладнила економічне зростання, міжнародна допомога відіграла вирішальну роль у підтримці фінансової стабільності. Наприклад, зовнішня допомога у розмірі \$105,9 млрд, отримана від ЄС, США, МВФ та інших партнерів, дала можливість фінансувати бюджет, підтримувати

соціальні програми та забезпечувати обороноздатність країни. Водночас міжнародні резерви України зросли до \$36,58 млрд, що сприяло виконанню зовнішніх зобов'язань. [3]

Соціальні виплати продовжують здійснюватися своєчасно, а банківська система зберігає високу ліквідність, забезпечуючи безперебійні безготівкові розрахунки та готівковий обіг у регіонах, де не ведуться активні бойові дії. Фінансування потреб Збройних Сил України також виконується на 100%. Крім того, ведеться активна робота над відновленням економіки, включаючи залучення інвестицій у ключові сектори, такі як транспорт, енергетика та сільське господарство. Гранти, пільгові кредити та міжнародна допомога сприяють фінансуванню соціальних програм і створенню умов для довготривалого економічного зростання. Таким чином, внутрішні заходи та міжнародна підтримка створюють потужний економічний фундамент для подолання поточних викликів та формування стійкого розвитку навіть у складних умовах війни. [1]

Таким чином, внутрішні заходи разом із міжнародною підтримкою формують потужний економічний фундамент для подолання поточних викликів і забезпечення стійкого розвитку України навіть у складних умовах війни.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL:

<https://mof.gov.ua/uk/>

2. Гетманцев Д. В умовах війни робота держави з економікою має базувати ся на військових законах. URL:

<https://interfax.com.ua/news/interview/812130.html>

3. Міжнародна фінансова допомога та її вплив на зовнішній борг: аналіз обсягів допомоги та боргового навантаження за 2024 рік | Асоціація українських банків

Князевич Н. А., студентка

БФК НУБіП України

Науковий керівник – викладач Пушкар Т.О.

ФОРМУВАННЯ ВАЛЮТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Першим кроком у створенні національної грошової системи, став вихід України у 1991 р. з числа держав, що використовують у грошовому обігу рубль, і запровадження в безготівковий обіг тимчасової (перехідної) грошової одиниці - українського купоно-карбованця в листопаді 1992 р. У березні 1994 р. було засновано Банкнотну фабрику, а в жовтні того самого року на її базі створено Банкнотно-монетний двір Національного банку України, де друкувалися карбованці, згодом - гривні. Запровадженням національної валюти України гривні став вересень 1996 р. Однією з особливостей її обігу були багаторазові валютні інтервенції, що проводилися Національним банком України за рахунок власних резервів [1, с. 258]. Але вже 1997 р. ознаменувався величезною фінансовою кризою і шаленим зростанням попиту на долари США, тим самим спричиняючи різку девальвацію гривні. Ці події потягли за собою ще більш критичну монетарну політику Національного банку [2, с. 140].

Офіційний курс гривні щодо долара США встановлюється Національним банком України. До 23 жовтня 1994 р. в Україні дотримувалися системи множинних курсів, у тому числі офіційного валютного курсу, який визначався НБУ, і ринкового, який установлювався на валютного аукціонах. Із 24 жовтня 1994 р. офіційний курс установлювався за результатами торгів на Українській міжбанківській валютній біржі. З 19 березня 1999 р. НБУ встановив офіційний обмінний курс гривні щодо долара США як середньозважений між курсами за операціями уповноважених комерційних банків на міжбанківському валютному ринку. У межах своєї загальної відповідальності за забезпечення стабільності національної валюти НБУ може впливати на формування офіційного обмінного курсу шляхом купівлі-продажу іноземної валюти на валютному ринку [3, с. 272].

Список використаних джерел

1. Козик В.В., Панкова Л.А., Даниленко Н.Б. Міжнародні економічні відносини. К.: Знання-Прес, 2020. С. 256–284.
2. Румянцев А.П., Клименко Г.Н., Рокоча В.В., Шевченко В.Ю., Савчук В.І., Міжнародна економіка. К.: Знання-Прес, 2020 - С. 209 313.
3. Солонінко К.С. Міжнародна економіка: Навчальний посібник. Київ: “Кондор”, 2021- С. 271-283.

Козак Д.Г., студентка

Хмельницький національний університет

Науковий керівник – к.е.н., доцент Фрадинський О. А.

ВИКОРИСАТННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ

В умовах глобалізації та розвитку технологій, інформаційно-аналітичні системи стали важливими інструментами для органів державного фінансового контролю. Національний банк України (НБУ) активно впроваджує ці технології для забезпечення ефективності своїх функцій, підвищення прозорості фінансових операцій, зниження рівня корупції та забезпечення стабільності економіки. Впровадження новітніх технологій є критично важливим для підвищення ефективності фінансового контролю та забезпечення стабільності національної економіки.

НБУ використовує інформаційно-аналітичні технології в таких напрямках, як фінансовий моніторинг, аналіз ринків, управління ризиками та забезпечення фінансової стабільності. Система автоматизованого моніторингу банків дозволяє здійснювати аналітику фінансових потоків, прогнозувати ризики та виявляти загрози. До основних компонентів цих систем відносяться Big Data для обробки великих обсягів інформації, алгоритми машинного навчання та штучного інтелекту для виявлення аномалій та прогнозування фінансових ризиків. Такі технології дозволяють НБУ не лише здійснювати контроль за виконанням нормативів, а й створювати ефективні механізми прогнозування та запобігання ризикам. Основною перевагою використання інформаційно-аналітичних технологій є автоматизація процесів фінансового контролю. Автоматизація значно скорочує час на аналіз великих обсягів даних, що важливо для оперативного прийняття рішень на сучасному ринку. Використання таких систем знижує ймовірність помилок, зумовлених людським фактором, і забезпечує більшу точність та об'єктивність. Наприклад, програми на основі аналітики великих даних можуть автоматично виявляти аномальні фінансові операції, що дозволяє оперативно реагувати на потенційні загрози.

Важливим аспектом є використання електронних архівів та систем управління документацією, що дозволяє НБУ зберігати документи у цифровому вигляді. Це спрощує перевірки, знижує витрати на обробку документів і дає змогу моніторити виконання регуляторних вимог у реальному часі.

Впровадження новітніх технологій вимагає уваги до питання кібербезпеки. Використання цифрових технологій створює загрози, такі як кібернапади чи витік конфіденційної інформації. З огляду на високий рівень конфіденційності даних, НБУ має забезпечити високий рівень захисту від кіберзагроз. Для цього необхідно використовувати сучасні технології шифрування, багатофакторну аутентифікацію, а також проводити регулярні аудити систем безпеки.

Незважаючи на досягнення, НБУ стикається з викликами, які потребують подальшого розвитку. Зокрема, важливо інвестувати в розвиток інфраструктури для обробки великих даних, вдосконалювати технічні засоби та оновлювати програмне забезпечення. Також необхідно підвищувати кваліфікацію співробітників НБУ в галузі інформаційних технологій та аналітики для ефективного використання нових технологій.

Використання інформаційно-аналітичних технологій органами державного фінансового контролю НБУ є важливим кроком у забезпеченні ефективного фінансового нагляду та зміцненні стабільності економіки. Впровадження технологій Big Data, машинного навчання та штучного інтелекту дозволяє знизити ризики та покращити оперативність реагування на загрози. Однак для досягнення максимальних результатів необхідно постійно вдосконалювати інфраструктуру, навчати кадри та забезпечувати захист даних, що дозволить створити нові можливості для розвитку національної економіки та фінансової стабільності.

Список використаних джерел

1. Можливості Data Science в центральних банках.
URL: https://journal.bank.gov.ua/ua/article/2020/249/02?utm_source=chatgpt.com
2. Національний банк України
URL: https://bank.gov.ua/ua/about/structure/departments/information-technologies-department?utm_source=chatgpt.com

Козловський Є.В., аспірант

НУБіП України

Науковий керівник – д.е.н., професор Швець Н.Р.

СИНЕРГІЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ: ІНТЕГРАЦІЯ ЕКОНОМІЧНОГО, СОЦІАЛЬНОГО ТА ЕКОЛОГІЧНОГО ЗРОСТАННЯ

Сучасні виклики екологічної кризи, змін клімату та виснаження природних ресурсів змушують переосмислити підходи до економічного розвитку. Сталий розвиток, який забезпечує задоволення потреб сучасного покоління без шкоди можливостям майбутніх, стає основною концепцією у формуванні фінансових інструментів для підтримки екологічних ініціатив. Інтеграція економічних, соціальних та екологічних критеріїв у процес прийняття інвестиційних рішень дозволяє створити умови для довгострокового зростання, підвищення якості життя населення та збереження довкілля [1, с. 62]. Концепція сталого розвитку, яка передбачає комплексний підхід до економічної діяльності, охоплює не лише економічну ефективність, а й соціальну справедливість та екологічну безпеку. Згідно з дослідженням, ці аспекти забезпечуються через взаємодію чотирьох домінант: економічної, соціальної, екологічної та політичної [1, с. 66].

За словами Вовк В. Я., економічна складова полягає у максимально ефективному використанні фінансових ресурсів, що дозволяє підвищити продуктивність та стимулювати інвестиційну активність [2, с. 170]. Соціальна орієнтація спрямована на підтримку рівня життя, забезпечення доступу до якісних послуг охорони здоров'я, освіти та створення умов для соціального добробуту. Екологічна частина вимагає збереження природного середовища, мінімізації викидів та впровадження інноваційних технологій для зниження негативного впливу на довкілля, а політична складова забезпечує створення нормативно-правової бази, що стимулює інвестиції в "зелені" проєкти [2, с. 172].

Особлива увага приділяється заходам з підвищення енергоефективності. Реконструкція існуючих будівель, проектування енергоактивних споруд та застосування сучасних технологій дозволяють значно знизити викиди парникових газів. Розвиток сталого транспорту, що використовує

низьковуглецеві паливні ресурси, сприяє зменшенню залежності від викопних енергоносіїв та підтримці енергетичної незалежності [3, с. 68]. Крім того, забезпечення стабільного водопостачання через інвестиції в інфраструктуру очищення та розподілу водних ресурсів є надзвичайно важливим завданням. Сучасні технології очищення, модернізація систем водопостачання та впровадження нових методів контролю якості води сприяють збереженню природних ресурсів та забезпеченню здоров'я населення [3, с. 69].

Підтримка сталого сільського господарства також є ключовою складовою. Впровадження органічних технологій виробництва, раціональне використання природних ресурсів та модернізація корпоративних стратегій для переходу до низьковуглецевої економіки сприяють не лише збереженню екологічного балансу, а й підвищенню конкурентоспроможності аграрного сектора [4, с. 84].

Додатковим аспектом є створення умов для розвитку інфраструктурних об'єктів, які забезпечують життєдіяльність сучасного суспільства. Це включає підтримку проектів з будівництва енергозберігаючих споруд, модернізацію систем комунального господарства та розвиток екологічно чистих технологій, що дозволяють мінімізувати вплив виробничих процесів на навколишнє середовище [4, с. 86]. Комплексний підхід до впровадження принципів сталого розвитку вимагає інтеграції економічних, соціальних, екологічних та політичних чинників. Забезпечення високої енергоефективності, розвиток сталого транспорту, модернізація систем водопостачання та впровадження органічних технологій у сільському господарстві є запорукою переходу до стійкої економіки.

Список використаних джерел

1. Луців Б., Майорова Т., Луців П. «Зелені фінанси» в парадигмі сталого інвестиційного розвитку економіки України. *Світ фінансів*. 2023. 3(76): 61–76.
2. Вовк В. Я. Формування державної фінансової політики як детермінанти сталого розвитку в умовах впливу глобалізаційних процесів. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2020. №2: 168–177.
3. Горянська Т. В. «Зелена економіка» як чинник розвитку зовнішньоторговельних відносин. *Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. 2014. №11: 67–71.
4. Мельник В., Мартусенко І., Погрішук О. Зелене зростання у забезпеченні сталого розвитку економіки: євроінтеграційний вектор. *Вісник економіки*. 2023. Вип. 4: 82–93.

Козуб Є., студентка

НУБіП України

Науковий керівник – к.е.н., доцент Пащенко О.В.

ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ

Найважливішою частиною економічної політики країни є податкова політика. Вона впливає на розподіл доходів населення країни, на інвестиційну діяльність країни, на споживання, на забезпечення фінансової стабільності країни. Завданням податкової політики є формування на національному рівні стабільної та ефективної податкової системи, яка б уможливила побудову ефективної системи оподаткування – справедливий підхід щодо оподаткування всіх категорій платників податків, формування необхідної величини податкових надходжень бюджетів усіх рівнів й формування чинників інтеграції України у світове господарство [1]. Податкова політика України має забезпечувати стабільність фінансових ресурсів країни та її соціально-економічний розвиток і включає систему податків і обов'язкових платежів, які громадяни країни та підприємства мають сплачувати до державного бюджету. Податкова політика на рівні держави містить заходи та інструменти, які регулюють податкову систему країни, а саме: зниження чи підвищення рівня податків, наявність податкових пільг та стимулів стосовно розвитку галузей економіки, захист інтересів держави від неправомірної економічної діяльності, організації ефективного контролю за сплатою податків та інших обов'язкових платежів [2]. Податкової політики України на рівні галузі має вивчати оподаткування галузей економіки, визначається законодавством, метою якого є залучення коштів до державного бюджету, стимулювання, розвиток та підтримка галузей економіки [3]. Податкова політика підприємства України визначається на рівні окремого громадянина, який зобов'язаний сплачувати податки та обов'язкових платежі. Громадяни України, сплачують такі види податків: податок на доходи фізичних осіб; податок на нерухомість; податок на спадщину та дарування; податок на землю та інші обов'язкові платежі [4]. Податкова політика передбачає, що підприємство самостійно обирає систему оподаткування, планує

податки та збори, організовує нарахування та їх сплату, вносить зміни і доповнення до наказу про облікову політику підприємства відповідно чинного податкового законодавства України [2].

Міжнародну податкову політику охоплює питання, оподаткування доходів громадян за кордоном, подвійне оподаткування та співпраця національних податкових органів [2]. Норми оподаткування у деяких країнах можуть бути низькі, що робить їх привабливими для іноземних інвесторів, або ж мати високий рівень оподаткування, що не викликає інтерес для інвесторів [5]. Міжнародна податкова політика містить угоду про подвійне оподаткування, що дає можливість зменшити податки для підприємств і фізичних осіб з різних країн [2]. Подвійне економічне оподаткування – це ситуація, коли з одного і того ж доходу податок сплачують декілька його послідовних одержувачів та пов'язане із утриманням двох і більше податків із однієї податкової бази [6]. Вона має забезпечити рівність, справедливість в оподаткуванні й боротьбу з ухиленням від сплати. Розрізняють такі моделі державної податкової політики: прогресивне оподаткування; регресивне оподаткування; плоске оподаткування; податкові пільги; податкові вільні зони; система змішаних податків.

Отже, основним завданням України є удосконалення податкової системи, адже податки є основним джерелом доходів країни, забезпечення розвитку економічної й соціальної сфери економіки. А ефективна податкова політика забезпечить стабільність фінансової системи країни та сприятиме її соціально економічному розвитку.

Список використаних джерел

1. Н. Головай. Податкова політика та особливості її реалізації в умовах воєнного часу. *Економічні горизонти* 3. №25, 2023. с.16-22.
2. О Скаско, І-Л Могила. Теоретичні засади податкової політики в Україні: принципи, рівні та моделі. *Вісник економіки* № 3, 2023 р. с. 83-94.
3. Franzen, W. (2019). Tax Morale in Classical Athens. *Journal of Ancient Civilizations*, 34/2, 273-288. URL: https://www.academia.edu/37543132/David_M_Pritchard_2019_The_Democratic_Control_of_Pub
4. Koc, O.E. (2019). Psychological Effects of Taxation on Taxpayers: A Field Study on Tax Avoidance and Tax Evasion. *Business and Economics Research Journal*. Vol. 10, no. 4. Pp. 1015-1027. URL: <https://doi.org/10.20409/berj.2019.217>
5. Föste, W. (2021). Soziale Marktwirtschaft im Wandel der Zeit. *Gesellschaft, Wirtschaft, Politik (GWP)*70. Jahrg., Heft 2/2021, 233-244
6. Mitu, N. E. (2016). Taxpayer Behaviour: Typologies and Influence Factors. *RSP*, 49,77–87.

Конюхов Д.А., аспірант

<https://orcid.org/0009-0009-4231-1855>

НУБіП України

Науковий керівник – д.е.н., професор Негода Ю.В.

СУТНІСТЬ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Фінансове забезпечення вважається однією з найголовніших складових цілісного фінансового механізму діяльності суб'єктів господарювання будь якого рівня та організаційно-правової форми власності. Стратегічною метою механізму фінансового забезпечення є отримання максимального прибутку при мінімальних витратах фінансових ресурсів і мінімальному ризику [1, 2, 3, 4].

Враховуючи важливість фінансового забезпечення у діяльності підприємств дана економічна категорія постійно знаходиться в полі зору українських та зарубіжних вчених. Не зважаючи на значні напрацювання виникла необхідність комплексного вивчення та аналізу результатів дослідження існуючих підходів щодо визначення самого поняття «фінансового забезпечення» та адаптації його до сучасних умов.

Окремі вчені дослідження економічної категорії «фінансове забезпечення» розпочинають із аналізу сутності поняття «забезпечення», яке в економічній літературі вживається у трьох значеннях: 1. Як сукупність методів, методик, способів, прийомів для систематичного виконання якої-небудь роботи і засобів. 2. Як сукупність ресурсів, якими забезпечують існування системи, гарантують виконання зобов'язань. 3. Як сукупність прийнятих заходів, створення умов, що сприяють нормальному протіканню економічних процесів [5, 6, 7].

Аналіз існуючих підходів і поглядів вчених щодо розуміння сутності категорії «фінансове забезпечення» свідчать, що основу більшості трактувань складають саме відмічені значення поняття «забезпечення».

Під фінансовим забезпеченням діяльності підприємства, на думку Л. Дікань та Ю. Голуб, слід розуміти сукупність заходів та умов, що сприяють сталому розвитку підприємства шляхом покриття витрат підприємства фінансовими ресурсами в залежності від розміру виробництва і фінансового становища [6].

І. Козій пише, що фінансове забезпечення – це один з важливих елементів фінансового механізму, який передбачає формування та використання фінансових ресурсів підприємств за допомогою оптимізації співвідношення всіх його форм і дає змогу створити такі обсяги фінансових ресурсів господарської діяльності, від яких підприємство мало б змогу функціонувати не тільки беззбитково, але і підвищувати ефективність діяльності та зміцнювати економіку країни загалом [8]. Автор вбачає, що саме завдяки фінансовому забезпеченню має формуватись достатній обсяг фінансових ресурсів для беззбиткового функціонування підприємства та підвищення ефективності його діяльності в цілому. Він розглядає позитивний вплив фінансового забезпечення не лише на розвиток підприємства, але і на економіку в цілому.

К. Кватернюк у науковій праці поділяє позицію вчених, що фінансове забезпечення – це метод фінансового механізму, з допомогою якого формують і використовують фонди коштів і який характеризує зміст впливу фінансів на різні аспекти економічного розвитку [9]. І Козій та К. Кватернюк розглядають фінансове забезпечення в контексті фінансового механізму, але по-різному позиціонують його (як метод і як елемент).

Є вчені, які фінансове забезпечення розглядають у сфері інвестиційної діяльності підприємств. Так, на думку К. Васьківської, Ю. Васьківського, О. Децик, В. Прокопишака фінансове забезпечення виступає головним із структурних компонентів фінансової системи і впливає на формування фінансових відносин у сфері інвестиційної діяльності суб'єктів підприємництва [10]. Тобто вони також розглядають фінансове забезпечення як метод фінансового механізму.

На думку І. Зятківської фінансове забезпечення є комплексом заходів, що забезпечують мобілізацію фінансових ресурсів у обсягах, достатніх для фінансування операційної та інвестиційної діяльності підприємств [11]. Тобто вчена не обмежується лише інвестиційною діяльністю, а вказує на необхідність і достатність фінансових ресурсів для операційної діяльності підприємства.

М. Мушенник та О. Бурлаков під фінансовим забезпеченням розуміють цілісний процес щодо забезпечення підприємства фінансовими ресурсами, основною функцією якого є формування, нагромадження та використання фінансових ресурсів підприємства для розв'язання окремих завдань фінансової політики зазначеного підприємства [3]. Схвалює дане визначення і І. Олександренко та вважає, що фінансову діяльність підприємства можна трактувати як діяльність, що відповідальна за фінансове забезпечення його розвитку [1212].

Л. Петренко пропонує під фінансовим забезпеченням розуміти сукупність конкретних економічних відносин, що пов'язані із залученням та ефективним використанням фінансових ресурсів для реалізації основних заходів, пов'язаних з інвестиційним розвитком [13].

Група вчених на чолі з С. Юрієм та В. Федосовим вважає, що фінансове забезпечення – це процес формування цільових грошових фондів суб'єктів господарювання у достатньому розмірі та їх ефективне використання [14]. Тобто вони розглядають цю категорію як формування і використання грошових фондів.

В. Мацьків під фінансовим забезпеченням пропонує розуміти елемент системи фінансового управління, спрямований на перетворення фінансових ресурсів у капітал у грошовій формі за допомогою залучення грошових коштів та їх використання на певні цілі діяльності [15].

На нашу думку, найбільш узагальнене визначення даної економічної категорії, сформулював вчений-фінансист О. Васирик, який вважає, що фінансове забезпечення – це визнана законодавством сукупність заходів, спрямованих на створення фінансової бази для досягнення певних цілей, тобто він зосередився на заходах і створенні необхідних умов [15].

Детальний аналіз наукових праць показав, що фінансове забезпечення в науковій літературі розглядається з використанням системного підходу, який передбачає визначення даної категорії з позиції елементів системи, що включає джерела, форми та методи фінансування.

Список використаних джерел

1. Тулай О. І. Парадигма фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств. *Український журнал прикладної економіки*. 2018. Т.3. №4. С 175–184.
2. Шаманська Г.І. Фінансове забезпечення інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств. *Чорноморський національний університет імені Петра Могили*. 2013. Вип 4 (35). С. 107–110.
3. Мушеник І. М., Бурлаков О. С. Оцінка стану фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств. *Сталий розвиток економіки*. 2017. № 2 (35). С. 133–138. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/303834.pdf>
4. Конєва І.І., Гаврильченко О.В. Фінансове забезпечення діяльності підприємств як економічна категорія. Матеріали V Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Стійкий розвиток національної економіки : актуальні проблеми та механізми забезпечення». Кривий Ріг, 2021. С. 362–365. URL: <https://repo.snau.edu.ua/bitstream/123456789/9314/1/3.pdf>
5. Солодовнік О.О. Фінансове забезпечення сталого розвитку підприємств. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип.49. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2300/2221>
6. Дікань Л. В., Голуб Ю. О. Фінансове забезпечення діяльності підприємства: сутність та джерела. *Економіка розвитку*. Харківський національний економічний університет. №3 (43). 2007. С.65–68.
7. Гончаров С. М., Кушнір Н.Б. Тлумачний словник економіста. Київ : Центр учбової літератури. 2009. 264 с.
8. Козій І.С. Місце і значення фінансового забезпечення в структурі фінансового механізму. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2008. Вип. 18.9. С. 223–229.
9. Квартенюк К.Ю. Концептуальні засади формування фінансового забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2010, № 6, Т. 3. С. 106–111.
10. Васьківська К.В., Васьківський Ю.П., Децик О.І., Прокопишак В.Б. Фінансове забезпечення інвестиційної діяльності суб'єктів підприємництва: регіональний аспект. *Ефективна економіка*. 2018. №7. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/7_2018/6.pdf
11. Зятковська Л.І. Методологічні засади фінансового забезпечення підприємств. *Фінанси України*. 2007. №6. С.148–155.
12. Олександренко І. В. Управління фінансовою діяльністю сільськогосподарських підприємств в Україні. *Бізнес Інформ*. 2024. №2. С. 194–201.
13. Петренко Л.М. Основні елементи системи фінансового забезпечення інвестиційного розвитку регіону. *Приазовський економічний вісник*. 2018. Вип. 1 (06). С.142–147.
14. Фінанси: підручник. За ред. С.І.Юрія, В.М. Федосова. 2-ге вид. переробл. і доповн. Київ : Знання. 2012. 687 с.
15. Мацьків В.В. Складові фінансового забезпечення розвитку аграрного сектору. *Сталий розвиток економіки*. 2015. 3(28). С. 276–281.
16. Василик О. Д. Теорія фінансів : підручник. Київ : НІОС, 2000. 416 с.

Корчемна О., студентка

«Житомирський торговельно-економічний фаховий коледж ДТЕУ»

Науковий керівник - к.е.н., викладач Маліновська К.

КРЕДИТНІ РЕСУРСИ, ЯК СКЛАДОВА РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Кредитні ресурси є невід’ємною складовою ринкової економіки, виконуючи ключову роль у перерозподілі фінансових коштів між суб’єктами господарювання сприяючи оптимізації пропорцій суспільного відтворення.

Кредитний ринок – забезпечує найшвидший доступ до ресурсів, це є важливою перевагою як з погляду фінансового забезпечення потреб окремих суб’єктів, так і з позицій функціонування усієї фінансової системи. По-друге, переваги кредитного ринку впливають із функціонального потенціалу основних суб’єктів цього ринку — комерційних банків, які не тільки опосередковують рух фінансових ресурсів, а й певною мірою продукують їх.

Терміни кредитування відіграють важливу роль у фінансових стратегіях як банків, так і позичальників. Короткострокові кредити часто використовуються для фінансування оборотного капіталу, тоді як довгострокові – для інвестиційних проєктів та масштабних придбань. У таблиці 1 наведено дані, що дозволяють оцінити, як змінювалася структура кредитування відповідно до потреб позичальників та економічної ситуації.

Таблиця 1 .Динаміка виданих кредитів резидентам за строками погашення
за 2022-2024 рр.

Показники	2022 рік		2023 рік		2024 рік		2024 р. до 2022 р.	
	млн. грн	%	млн. грн	%	млн. грн	%	млн. грн	%
Кредити видані, всього	1 007 648	100,0	997 877	100,0	1 106 844	100,0	99196	9,8
В тому числі:								
До 1 року	526 712	52,3	512 364	51,3	558 196	50,4	31484	5,9
Від 1 до 5 р.	332 196	32,9	330 734	33,1	383 582	34,7	51386	15,5
Більше 5 р.	148 740	14,8	154 779	15,5	165 066	14,9	16326	10,9

Джерело:[2].

Як свідчать дані таблиці, загальний обсяг виданих кредитів у 2024 р. у порівнянні з 2022 р. зріс на 99196 млн. грн. або на 9,8%. У 2023 р. спостерігався

незначний спад обсягів кредитування порівняно з 2022 роком – на 9 771 млн. грн. або на 1%.

Якщо аналізувати кредити за строками погашення, то найбільшим попитом користуються короткострокові кредити, на долю яких припадає в середньому 51%. Потреба в таких кредитах щороку зростає: у 2024 р. у порівнянні із 2022 роком їх сума зросла на 31 484 млн. грн або на 5,9%.

Потреба у довгострокових кредитах залишається невеликою через те що вони зазвичай мають вищі відсоткові ставки через підвищені ризики та довший термін зобов'язань. Це робить їх менш привабливими для позичальників. Крім того, економічна нестабільність у період дії воєнного стану бізнес і населення уникають довгострокових фінансових зобов'язань, віддаючи перевагу короткостроковим кредитам, які легше погасити.

Таким чином, структура кредитів за строками погашення за останні 3 роки суттєво не змінилася, а потреба у кредитних ресурсах щороку збільшується не зважаючи на складні фінансово-економічні умови як для позичальників, так і для кредиторів.

Список використаних джерел

1. Копилук О. І., Музичка О. М. Банківські операції. *Фінанси, актуальні питання науки і практики*. 2021. С. 73
2. Міністерство фінансів України:
<https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/2025-01/>

Костюк К., магістрантка

НУБіП України

Науковий керівник – к.е.н., доцент Стороженко О.О.

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СКЛАДОВОЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Сталий розвиток є однією з ключових стратегічних цілей України, спрямованих на забезпечення довгострокового економічного зростання, екологічної рівноваги та соціального добробуту населення. Одним із найважливіших аспектів сталого розвитку є його фінансова складова, яка включає мобілізацію внутрішніх та зовнішніх ресурсів, ефективне управління фінансовими потоками та залучення інвестицій[1].

Фінансування сталого розвитку України базується на чотирьох основних джерелах: державному бюджеті, приватних інвестиціях, міжнародній фінансовій допомозі та фінансових ринках[3]. Кожне з цих джерел відіграє важливу роль у забезпеченні економічного зростання та потребує відповідного регулювання для підвищення ефективності використання коштів[4].

Зокрема, державний бюджет є основним інструментом фінансування державних програм, що спрямовані на соціально-економічний розвиток. Податкові надходження, митні збори та акцизи формують основу бюджетного фінансування[1]. Значну роль у фінансуванні відіграють приватні інвестиції, які сприяють модернізації економіки, створенню нових робочих місць та підвищенню конкурентоспроможності національного виробництва.

Також невід'ємною частиною є міжнародна фінансова допомога забезпечує доступ до зовнішніх фінансових ресурсів через кредити, гранти та технічну допомогу від міжнародних організацій, таких як МВФ, Світовий банк та ЄБРР[3]. Вона дозволяє фінансувати великі інфраструктурні проекти, проте її отримання передбачає виконання низки макроекономічних умов.

Зважаючи на існуючі джерела фінансування, необхідно проаналізувати виклики, що обмежують ефективність їх використання. Серед основних проблем фінансового забезпечення сталого розвитку України варто виділити високий

рівень боргового навантаження, що обмежує можливості держави у фінансуванні стратегічних проектів[2]; низький рівень довіри до фінансових інститутів, що ускладнює залучення інвестицій та розвиток фінансового ринку; а також зовнішні економічні ризики, включаючи коливання валютних курсів та нестабільність на міжнародних ринках.

З метою підвищення ефективності фінансового забезпечення сталого розвитку необхідно оптимізувати податкову політику, створюючи стимули для залучення інвестицій[4]; посилити прозорість фінансової системи, запроваджуючи сучасні механізми управління державними фінансами; розвивати фінансовий ринок, залучаючи більше внутрішніх та зовнішніх ресурсів; та поглиблювати співпрацю з міжнародними фінансовими інституціями, використовуючи їх підтримку для фінансування інфраструктурних проектів[3].

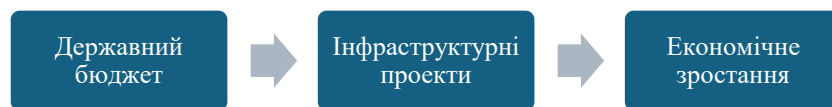

Схема 1. Взаємодія джерел фінансування сталого розвитку

Таким чином, ефективне фінансове забезпечення напряму впливає на загальну стратегію сталого розвитку.

Фінансове забезпечення сталого розвитку України потребує комплексного підходу, що включає оптимізацію податкової системи, підвищення ефективності управління державними фінансами та розвиток фінансового ринку[2]. Залучення приватних інвестицій, ефективне використання міжнародної допомоги та забезпечення фінансової стабільності сприятимуть економічному зростанню та підвищенню рівня життя населення[3].

Список використаних джерел

1. Міністерство фінансів України. Офіційний сайт. URL: <https://mof.gov.ua/>
2. Національний банк України. Огляд фінансової стабільності. URL: <https://bank.gov.ua/>
3. Світовий банк. Економічні дослідження України. URL: <https://www.worldbank.org/>
4. Яценко О. М. Фінансова політика України в контексті сталого розвитку. – К.: КНЕУ, 2021.
5. OECD. Sustainable Development Finance Strategies. Organisation for Economic Co-operation and Development, 2022.

Котенко А.В., студент

НУБіП України

Науковий керівник - к.е.н., доцент Олійник Л.А.

УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Діагностування фінансового стану підприємства становить фундаментальну основу розробки механізму антикризового управління. Фінансовий механізм антикризового управління ТОВ «Основи безпеки» потребує комплексного дослідження через призму аналізу фінансової звітності та оцінки ефективності управлінських рішень [2].

За результатами проведеного дослідження фінансової звітності ТОВ «Основи безпеки» за 2023 рік встановлено суттєве зростання чистого доходу від реалізації продукції до 85312,8 тис. грн, що на 161% перевищує показник попереднього періоду. Подібна динаміка свідчить про ефективність впроваджених антикризових заходів та розширення масштабів діяльності підприємства.

Аналіз структури активів ТОВ «Основи безпеки» демонструє переважання оборотних активів, частка яких складає 97,9% загальної вартості майна підприємства. Зазначена структура активів характеризується високим рівнем мобільності та ліквідності, що створює передумови для оперативного реагування на кризові явища. Водночас спостерігається зменшення вартості необоротних активів на 56,5% порівняно з початком року, зумовлене нарахуванням амортизації основних засобів.

Дослідження структури джерел фінансування виявило зростання частки позикового капіталу з 23,7% до 45,2%, що свідчить про посилення фінансової залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування. Збільшення поточних зобов'язань на 107,2% зумовлене розширенням масштабів діяльності та потребою у додатковому фінансуванні оборотного капіталу. Водночас

відсутність довгострокових зобов'язань вказує на консервативну політику фінансування необоротних активів [4].

Оцінка показників ліквідності ТОВ «Основи безпеки» свідчить про достатній рівень платоспроможності підприємства. Коефіцієнт покриття становить 2,16, що перевищує нормативне значення та свідчить про здатність підприємства погашати поточні зобов'язання за рахунок оборотних активів. Значення коефіцієнта абсолютної ліквідності на рівні 0,38 вказує на спроможність підприємства негайно погасити 38% поточних зобов'язань за рахунок найбільш ліквідних активів.

Аналіз фінансових результатів ТОВ «Основи безпеки» демонструє зростання прибутковості діяльності. Чистий прибуток за 2023 рік склав 4083,7 тис. грн, що на 197% перевищує показник попереднього року. Зростання прибутковості зумовлене випереджаючими темпами зростання доходів порівняно з витратами підприємства. Рентабельність продажів зросла з 4,2% до 4,8%, що свідчить про підвищення ефективності основної діяльності. Удосконалення фінансового механізму антикризового управління ТОВ «Основи безпеки» потребує впровадження комплексу заходів.

Першочергового значення набуває оптимізація структури капіталу шляхом збільшення частки власних джерел фінансування [2]. Доцільним видається формування резервного капіталу в розмірі не менше 25% статутного капіталу для підвищення фінансової стійкості підприємства. Впровадження системи бюджетування дозволить посилити контроль за грошовими потоками та забезпечити своєчасне виявлення ознак кризових явищ [3].

Розробка антикризової фінансової стратегії ТОВ «Основи безпеки» має базуватися на результатах SWOT-аналізу та враховувати специфіку будівельної галузі. Диверсифікація джерел фінансування шляхом залучення довгострокових кредитів дозволить знизити вартість капіталу та зменшити фінансові ризики. Формування портфеля фінансових інвестицій створить передумови для отримання додаткових доходів та підвищення фінансової стійкості підприємства [1, с.39].

Отже, впровадження запропонованих заходів удосконалення фінансового механізму антикризового управління дозволить підвищити ефективність фінансово-господарської діяльності ТОВ «Основи безпеки» та забезпечити стійкий розвиток підприємства в довгостроковій перспективі. Комплексний підхід до формування системи раннього попередження кризи створює підґрунтя для своєчасного виявлення загроз та розробки превентивних антикризових заходів.

Список використаних джерел

1. Богуславська С.І., Білоус С.П., Дяк В.С. Стратегії антикризового управління підприємством. Економіка та суспільство. 2023. № 55. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-17>
2. Передерій Т. С. Механізм забезпечення сталого розвитку підприємства торгівлі на засадах антикризового управління. Т. С. Передерій *Moderneconomics*. 2023. № 40. С. 38-43. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/modecon_2023_40_7
3. ТОВ ОСНОВИ БЕЗПЕКИ. *Опендатабот*. URL: <https://opendatabot.ua/c/39147891> (дата звернення: 14.02.2025).
4. ТОВ "ОСНОВИ БЕЗПЕКИ" - Фінансова звітність за 2023 рік - Clarity Project. *Clarity Project*. URL: <https://clarity-project.info/edr/39147891/yearly-finances>

Кріль Т. М., студент
ЛНУ ім. Івана Франка
Науковий керівник – PhD, асистентка Сас С. П.

РОЛЬ ДОМОГОСПОДАРСТВ У ФОРМУВАННІ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Стійке економічне зростання країни визначається рівнем залученості усіх суб'єктів ринкових відносин, включаючи домашні господарства, бізнес, державу. Домогосподарства, як одні із основних економічних агентів, впливають на фінансово-кредитний ринок через заощадження, споживання та інвестиції. У контексті України їхня роль у фінансово-кредитному ринку є критично важливою для мобілізації капіталу та стимулювання довгострокового економічного зростання. Домогосподарства в Україні демонструють високу схильність до заощаджень і з банківськими депозитами як пріоритетною формою. Станом на січень 2025 року депозитна база домогосподарств в банках України становить 1,365 трлн грн, що підтверджує їхній значний внесок у фінансову систему [1]. Ці кошти є джерелом ресурсної бази для банків, які видають кредити підприємствам та іншим домогосподарствам, сприяючи інвестиціям і споживанню. В той же час, споживчі кредити в січні 2025 року досягли 297,4 млрд грн – найвищого показника за всі роки [1], що свідчить про активне використання фінансових інструментів навіть за умов макроекономічних викликів.

Заощадження домогосподарств є важливим джерелом капіталу для інвестицій у різні сектори економіки. Депозити в банках забезпечують фінансовим установам можливість надавати кредити підприємствам, що сприяє створенню робочих місць та соціально-економічному розвитку держави. Водночас, кредитування домогосподарств, особливо споживче, сприяє попиту на товари та послуги, тим самим підвищуючи обсяги виробництва і ВВП країни, а зростання портфеля споживчих кредитів свідчить про пожвавлення споживчої активності, що має мультиплікативний ефект на національну економіку.

Узагальнюючи викладені дані, зазначимо, що ефективне використання коштів домогосподарств створює значний потенціал для подальшого економічного зростання України. Для якомога раціональнішого та ефективного використання фінансових ресурсів домогосподарств державі необхідно координувати зусилля з фінансовими посередниками, шляхом розроблення спільних програм пільгового кредитування для певних категорій населення, стимулювання відповідального кредитування, цифровізації фінансових послуг, що зробить їх більш доступними та зручними для суспільства.

Важливо звернути увагу й на недостатній рівень фінансової грамотності серед українців, що є певною перешкодою для ефективного функціонування фінансового ринку та формування відповідальної фінансової поведінки громадян. Згідно з даними, середній рейтинг фінансової грамотності українців становить 12,3 бала із 21 можливого, що є нижчим за рекомендований ОЕСР мінімальний цільовий показник у 14 балів [2]. Підвищення рівня фінансової грамотності через навчальні програми в школах та закладах вищої освіти, онлайн-курси, вебіари, консультації з фінансовими експертами, сприятиме кращому розумінню населенням банківських продуктів і послуг, що стимулюватиме зростання депозитних коштів й довіру до фінансових установ. Додаткові пільгові програми і заходи, спрямовані на підтримку та залучення домогосподарств, дають змогу розширити кредитний портфель і мобілізувати додатковий капітал. Такий інтегрований підхід забезпечить створення сприятливого інвестиційного клімату, розширення кредитування підприємств і, як наслідок, подальше зростання національної економіки.

Список використаних джерел

1. Статистика фінансового сектору. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial#1ms> (дата звернення: 23.03.2025).
2. Дослідження «Фінансова грамотність, фінансова інклюзія та фінансовий добробут в Україні у 2021 році». Національний банк України. URL: <https://tinyurl.com/yy65rk7h> (дата звернення: 24.03.2025).

Лазебна А.Р., студентка

НУБІП України

Науковий керівник - доцент Аврамчук Л.А.

РОЗВИТОК ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Фінансовий ринок є ключовою складовою економічної системи будь-якої країни, забезпечуючи ефективний розподіл фінансових ресурсів, стимулюючи економічне зростання та сприяючи стабільності фінансової системи. В умовах глобалізації та економічних викликів розвиток фінансового ринку України набуває особливого значення. Його ефективне функціонування впливає на інвестиційну привабливість країни, рівень довіри до фінансових інститутів та можливості інтеграції у світову фінансову систему. Фінансовий ринок став одним з найважливіших інструментів розвитку національних економік, за допомогою якого вирішуються фінансові, інвестиційні і соціальні питання. [1]

Повномасштабна війна, розпочата росією в лютому 2022 року, призвела до окупації українських територій, руйнування інфраструктури, збоїв у ланцюгах поставок, масової міграції населення, глибокої економічної та фінансової кризи і в подальшому матиме довготривалі негативні наслідки для фінансового сектору. Українська економіка пережила серйозне скорочення у 2022 році, реальний ВВП впав на 29,1%, що стало найглибшим річним падінням в історії країни. Перші місяці війни принесли найзначніші економічні втрати: падіння на 14,9% у I кварталі 2022 року. Учасники фінансового ринку отримали значні збитки від спричинених війною збоїв операційної діяльності.

Сьогодні активними учасниками фінансового ринку України є комерційні банки. Їх активи становлять вагомую частку активів усіх фінансових установ. Проаналізувавши кількість діючих в Україні банків протягом останніх років, варто відмітити, що станом на 01.01.2025 року кількість банків в Україні більш як вдвічі менша, ніж на початку 2015 року, зокрема за рахунок скорочення банків з вітчизняним капіталом. Дослідивши дані Національного банку України щодо активів комерційних банків, важливо зазначити, що станом на 01.01.2023 року

вони становили 2353592 млн. грн. і до 01.01.2025 року збільшились до 3422600 млн. грн. [2]

Фінансовий ринок залишається дуже фрагментарним із низькою капіталізацією через нестабільні умови ведення бізнесу, незахищеність права власності та низький рівень корпоративного управління. Тому на даному етапі головним завданням є втілення системних реформ у фінансовому секторі для налагодження ефективної роботи фінансового ринку. Такими реформами може бути комплекс заходів. У банківській сфері варто підвищити роль та функції наглядових рад банків і небанківських фінансових установ, впроваджувати нові вимоги до систем внутрішнього аудиту та контролю в банках і в небанківських фінансових установах. Варто створити таку систему гарантування вкладів населення, що сприятиме отриманню гарантованої суми, зменшенню фактору морального ризику для більш відповідального вибору вкладниками банків та небанківських фінансово-кредитних установ. В галузі страхування варто запровадити накопичувальну систему пенсійного забезпечення. Це сприятиме збільшенню кількості доступних фінансових інструментів на внутрішньому ринку. [3]

Список використаних джерел

1. Арутюнян С.С., Іоргачова М.І. Ринок фінансових послуг: навч. посіб. Харків: «Діса плюс», 2020. Режим доступу: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/> (дата звернення 27.03.2024).
2. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/active/2025/> (дата звернення 27.03.2024).
3. Татарин Н.Б., Петрович А.З., Педченко І.І. Стан та перспективи розвитку фінансового ринку України. Young Scientist. 2020. Вип. № 3 (79). Режим доступу: <https://molodyivchenyi.ua/> (дата звернення 27.03.2024).

Левда Б., студент

НУБІП України

Науковий керівник – к.е.н., доцент Пащенко О.В.

ПРОБЛЕМИ ПОВ'ЯЗАНІ З ОПАДАТКУВАННЯМ МАЙНИНГУ ТА ОПЕРАЦІЙ З КРИПТОВАЛЮТОЮ

Криптовалюти – це нематеріальні цифрові валюти, що мають вартість, існують у електронному вигляді завдяки механізму асиметричного шифрування як записи в спеціальних електронних системах на основі технології блокчейн [1]. Цій технології притаманний високий ступінь захисту інформації, запис у ній зберігається назавжди, що гарантує прозорість й стійкість даних [1]. Важливою особливістю є анонімність користувачів, тобто імена власників криптовалютних гаманців не розкриваються, забезпечуючи їм певний рівень конфіденційності й захищеність приватних власників у процесі транзакцій [1]. У світі налічується близько 300 тисяч криптовалют, проте найвідомішою є bitcoin (біткойн). Криптовалюти – це вид активів, який відрізняється від звичайних для нас грошей або інших фінансових активів тим, що для них непотрібний банк чи якийсь інший орган і зберігається в особистому електронному гаманці [2]. Одиницею криптовалют є код, який формується у результаті складних комп'ютерних математичних обчислень. У 2024 році Україна зайняла 6-те місце серед 151 країни у глобальному рейтингу адаптації до криптовалют Global Adoption Index: Central and Southern Asia and Oceania (CSAO). Дослідження охопило понад 13 млрд веб-відвідувань та сотні мільйонів криптовалютних транзакцій по всьому світі [3]. У 2021 р. щоденний обсяг торгівлі віртуальними активами в Україні досягає 1 млрд грн [4]. Наразі ринкова капіталізація криптовалютного сектору становить 3,3 трильйона дол. США, а його структуру формують 9 найбільших учасників та численні менші гравці [5]. Нині біткойн коштує близько 4-х тис. дол. за 1 віртуальну монету. Ціна формується в залежності від попиту, так якщо багато людей бажають його купити, то ціна зростає, якщо більша кількість людей хоче його продати, то ціна падає.

Офіційно криптовалюта не вважається грошима. Згідно чинних нормативних документів, вона не має статусу ані звичайних грошей, ані електронних грошей. В Україні криптовалюта не має статусу офіційно визнаних грошей як, так і в більшості інших країн світу. Вона не прирівнюється до іноземної валюти та електронних грошей. В Україні весь дохід платника податків оподатковується, у тому числі й дохід із реалізації майна та майнових прав. Тому дохід отриманий від продажу біткоїнів теж має оподатковуватися. Питання щодо оподаткування операцій з криптовалютами в Україні є неврегульованим, адже статус криптовалют в Україні законодавчо не визначений. Країни світу працюють над розробленням та впровадженням правових норм, а саме, визначають ставки податків від доходу криптовалюти (стейкінг, майнінг, інвестиції, обмін). У 2022 р. було закладено основу для повноцінної інтеграції криптовалют у законодавство України, але досі Закон України «Про віртуальні активи» не набув чинності.

Для ефективного врегулювання цього питання необхідно здійснити зміни Податкового й Цивільного кодексів України, визначивши особливості оподаткування операцій з віртуальними активами. Важливо дотримуватися міжнародних стандартів та узгоджувати національне законодавство з глобальною практикою. Ці норми сприятимуть створенню прозорої і зрозумілої структури для операцій з криптовалютами, що дозволить державам ефективніше контролювати цей сектор, запобігаючи фінансовим зловживанням і забезпечуючи стабільний потік інвестицій.

Список використаних джерел:

1. Швець І.В. Криптовалюта в системі оподаткування: нові реалії та підходи. Економіка та суспільство. Вип. № 68. 2024. URL: <file:///C:/Users/admin/Downloads/4931-96-4848-1-10-20241205.pdf>
2. Що таке криптовалюта. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/details/28742278.html>
3. 2024 Global Crypto Adoption Index.Chainalysis . *Chainalysis*. URL: <https://www.chainalysis.com/blog/2024-global-crypto-adoption-index/>
4. В Україні щоденний обіг віртуальних активів становить 1 млрд грн. Але все це у тіні, з жодної операції не сплачують податків. URL: <https://gordonua.com/ukr/blogs/mihail-fedorov/v-ukrajini-shchodennij-oborot-virtualnih-aktiviv-stanovit-1-mlrd-grn-ale-vse-tse-v-tini-ni-z-odnijeji-operatsiji-ne-platjatsja-podatki-1571520.html>
5. Ціни на криптовалюту, графіки і рикова капіталізація криптовалюти. *CoinGecko*. URL: <https://www.coingecko.com/uk/global-charts>

Леонтська Д.В., студентка

Хмельницький національний університет

Науковий керівник – к.е.н., доцент Фрадинський О. А.

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ПОДАТКОВОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

На сучасному етапі розвитку технологій і зростаючих потреб у прозорості державного управління, використання інформаційно-аналітичних технологій у діяльності Державної податкової служби України є одним із важливих напрямів оптимізації податкового адміністрування. Дана тема набуває актуальності в контексті дефіциту державних фінансових ресурсів, що вимагає підвищення ефективності управління бюджетними надходженнями та зменшення ризиків ухилення від сплати податків.

Головною метою впровадження інформаційно-аналітичних технологій у діяльність податкової служби є автоматизація процесів обробки, аналізу та збору податкової інформації. Загалом, це знизить суб'єктивний вплив на податкові процеси, а також підвищити рівень податкової дисципліни та забезпечить своєчасне виконання бюджетних зобов'язань. Дані системи забезпечують та контролюють фінансову діяльність підприємств, а також проводять аналітичні дослідження для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Державна податкова служба України активно використовує автоматизовані інформаційні системи, такі як: «Пільги», «Податки» та «Облік податків і платежів». Вище зазначені системи сприяють ефективному адмініструванню податків, забезпечуючи розрахунок податкової заборгованості та створення зведених даних про платників податків. До прикладу, підсистема «Реєстрація платників податків» спрощує процедуру реєстрації завдяки електронному обміну інформацією з іншими органами влади. Наступна підсистема «Обробка податкової звітності та платежів» дозволяє оперативно вводити та обробляти дані у режимі реального часу, що усуває потребу в повторному контакті з

працівниками Державної податкової служби, а також мінімізує помилки платників.

Впровадження цифрових аналітичних технологій має низку переваг. По-перше, забезпечується моніторинг фінансових операцій у режимі реального часу. По-друге, це підвищує оперативність і точність обробки даних. І врешті, автоматизовані системи сприяють оптимізації взаємодії між платниками податків і державними органами. Одним із основних викликів є забезпечення інформаційної безпеки, адже в умовах сучасних кіберзагроз необхідно захищати дані від несанкціонованого доступу. Тому важливим є навчання персоналу для адаптації до нових технологій та забезпечення їх ефективного використання.

Подальший розвиток інформаційних систем передбачає інтеграцію новітніх технологій, таких як Big Data, штучний інтелект, блокчейн. Це сприятиме точному прогнозуванню податкових ризиків сумлінних платників і вдосконаленню механізмів контролю за сплатою податків. Крім того, використання таких інновацій дозволить створити прозору систему адміністрування податків, яка відповідатиме європейським стандартам.

У сучасних умовах важливим фактором удосконалення державного управління є автоматизація процесів нарахування та сплати податків, що робить їх більш зручними для платників і ефективними для держави. Зокрема, впровадження єдиного рахунку для сплати всіх видів податків забезпечить прозорість розрахунків із бюджетом та дозволить уникнути помилок при перерахуванні коштів.

Таким чином, використання інформаційно-аналітичних технологій у діяльності Державної податкової служби є важливим кроком до модернізації системи оподаткування та сприяє підвищенню ефективності управління державними фінансами, мінімізуючи ризики ухилення від сплати податків.

Список використаних джерел

1. Інформаційно-аналітичні технології в податковому процесі URL: <https://pidru4niki.com/67>
2. Отримання, обробка та використання податкової інформації органами ДФС URL: https://pidru4niki.com/67015/ekonomika/otrimannya_obrobka_vikoristannya_podatkovoyi
3. Податковий кодекс України. Відомості Верховної Ради України 2011. № 13-14, № 15-16, № 17, ст.112 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

РОЛЬ ДЕРЖАВНИХ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ У ПІДТРИМЦІ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Світовий досвід доводить, що успішний розвиток усіх національних економік є неможливим без становлення та ефективного функціонування малого і середнього підприємництва. В свою чергу, це є неможливим без забезпечення процесу інвестування діяльності підприємств малого і середнього бізнесу. ^[1]

Державна підтримка підприємництва передбачає створення сприятливих організаційних та економічних умов для розвитку підприємництва. Основою вирішення завдань з активізації розвитку бізнесу в Україні, є формування адекватної нормативно-правової бази. ^[1]

Малий та середній бізнес відіграє ключову роль в економіці України, забезпечуючи близько 64% доданої вартості, 81,5% зайнятих працівників у суб'єктів господарювання та 37% податкових надходжень. ^[2]

Безсумнівно, успіх теперішніх ринкових зрушень в економіці України напряду залежить від її здатності вміло реалізувати та використати потенціал цього динамічного сектору бізнесу. ^[3]

Державні фінансові установи відіграють важливу роль у підтримці малого та середнього бізнесу в Україні.

Ось кілька ключових аспектів їхньої діяльності:

1. Фінансування та кредитування: Державні фінансові установи, такі як Український фонд підтримки підприємництва, надають доступ до пільгових кредитів та грантів для малих і середніх підприємств. Це дозволяє підприємцям отримувати необхідні кошти для розвитку бізнесу, інвестування в нові проекти та покриття поточних витрат.

2. Гарантії та страхування: Державні установи можуть надавати гарантії за кредитами, що знижує ризики для банків і спрощує доступ до фінансування для

підприємців. Це особливо важливо для нових або маловідомих компаній, які можуть не мати достатньої кредитної історії.

3. Консультаційні послуги: Багато державних установ пропонують консультаційні послуги для підприємців, допомагаючи їм розробляти бізнес-плани, оцінювати ринкові можливості та отримувати доступ до ресурсів. Це сприяє підвищенню конкурентоспроможності МСБ.

4. Стимулювання інновацій: Державні установи можуть підтримувати стартапи та інноваційні проекти через спеціальні програми фінансування, що стимулює розвиток нових технологій і продуктів.

Державні фінансові установи відіграють ключову роль у розвитку малого та середнього бізнесу в Україні, забезпечуючи підприємців необхідними фінансовими ресурсами, консультаційними послугами та освітніми програмами. Вони сприяють зниженню фінансових ризиків через надання кредитних гарантій та пільгового фінансування, що особливо важливо для нових і маловідомих підприємств.

Список використаних джерел

1. <https://archer.chnu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/9842/%D0%A0%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D1%8E%D0%BA%20%D0%86..pdf?sequence=1&isAllowed=y>
2. <https://www.kmu.gov.ua/reformi/ekonomichne-zrostannya/pidtrimka-malogo-i-serednogo-pidpriyemnictva>
3. <http://ven.ztu.edu.ua/article/view/37814>

Луценко В.В., аспірант

НУБіП України

Науковий керівник – к.е.н., доцент Муравський О.А.

КОНТЕКСТУАЛЬНЕ РОЗУМІННЯ ДІДЖИТАЛ ПОСЛУГ В БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

За останні десятиліття український банківський сектор зазнав значних змін, перейшовши від системи, в якій на початку 1990-х років домінувала держава, до більш диверсифікованого та конкурентного ринку. У докризовий період у секторі спостерігалось значне зростання цифрових банківських послуг, зумовлене технологічним прогресом та прагненням до фінансової інклюзії [1]. Банки все більше інвестували в цифрову інфраструктуру, запускали мобільні банківські додатки та впроваджували онлайн-сервіси.

Пандемія COVID-19 перевірила стійкість інфраструктури цифрового банкінгу, оскільки через локдауни та заходи соціального дистанціювання спостерігався сплеск онлайн-транзакцій та цифрових банківських послуг. Банкам довелося швидко адаптуватися, розширюючи свої цифрові пропозиції та забезпечуючи безперебійне надання послуг в умовах зростаючих кіберзагроз. Ситуація ще більше загострилася через російську агресію, яка створила значні виклики, включаючи операційні перебої, посилення загроз кібербезпеки та необхідність швидкого впровадження планів на випадок надзвичайних ситуацій. Банки відреагували на це зміцненням цифрових каналів, впровадженням інноваційних рішень, таких як процеси віддаленої ідентифікації та верифікації, а також забезпеченням безперервності банківських операцій в умовах кризи [2].

Для розуміння розвитку цифрових послуг в українському банківському секторі важливо створити концептуальну основу, яка охоплює технологічні інновації, регуляторне середовище, поведінку клієнтів та соціально-економічні фактори.

Теоретична основа цифрового розвитку в банківській сфері підкреслює роль технологічних інновацій як рушійної сили трансформації банківських послуг.

Вона також підкреслює важливість сприятливого регуляторного середовища, яке стимулює інновації, забезпечуючи при цьому фінансову стабільність і захист прав споживачів. Очікування та поведінка клієнтів відіграють вирішальну роль у формуванні цифрових банківських послуг, оскільки зростає попит на зручність, безпеку та персоналізований досвід.

Проводячи паралелі зі світовими тенденціями, цифровий банкінг в Україні відображає кілька ключових змін, які спостерігаються у всьому світі, включаючи зростання мобільного банкінгу, використання штучного інтелекту та машинного навчання для персоналізованих послуг та управління ризиками, а також впровадження технології блокчейн для безпечних і прозорих транзакцій [3].

Український банківський сектор продемонстрував стійкість та адаптивність перед обличчям викликів, що зумовлено прихильністю до цифрового розвитку. Концептуальна основа розуміння цифрових послуг в Україні відповідає світовим тенденціям, підкреслюючи важливість інновацій, регуляторної підтримки та клієнтоорієнтованих підходів у формуванні майбутнього цифрового банкінгу.

Список використаних джерел

1. Король М. М., Парлаг С. В. Вплив цифровізації на банківську діяльність в Україні. *Науково-практичний журнал «Економіка та держава»*. 2020. №9. С. 99-104.
2. Урікова О., Бардак Б., Жвалюк А. Діджиталізація банківського сектору. *«Актуальні питання у сучасній науці»*. 2023. №5(11). С. 185-195.
3. Владика Ю., Приступко А. Інноваційні технології в банкінгу як спосіб підвищення ефективності використання ресурсів банківської установи. *Електронний журнал «Економіка та суспільство»*. 2023. Вип. 56. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2979>

Малецький В. В., студент

НУБіП України

Науковий керівник - к.е.н., доцент Файчук О.В.

ТРАНСФОРМАЦІЯ ДЕПОЗИТНОЇ ПОЛІТИКИ БАНКІВ В УМОВАХ КОНКУРЕНЦІЇ ТА ФІНАНСОВИХ ІННОВАЦІЙ

Сучасний банківський ринок характеризується високою динамікою змін, що зумовлено як глобальними економічними процесами, так і специфікою внутрішнього ринку фінансових послуг. В умовах зростаючої конкуренції банки змушені постійно вдосконалювати свої продукти та послуги. Одним із ключових напрямків розвитку є трансформація депозитної політики, яка стає важливим інструментом залучення коштів та формування стабільної ресурсної бази банків для кредитування, що в свою чергу є рушійною силою для повоєнного відновлення та розбудови економіки України. Сучасні фінансові інновації, зокрема цифровізація банківських операцій та застосування штучного інтелекту, відкривають нові можливості для оптимізації депозитних процесів та підвищення їх ефективності.

Динаміка депозитів банків України за 2022-2024 роки відображає кілька ключових тенденцій. Попри складні умови, пов'язані з війною та економічною нестабільністю, загальний обсяг депозитів як фізичних, так і юридичних осіб зростає, що свідчить про збереження довіри до банківської системи. Також спостерігається зміна структури депозитів: зростає частка строкових депозитів, що пояснюється підвищенням процентних ставок і прагненням вкладників отримувати більшу дохідність. Також це зумовлено тим, що Фонд гарантування вкладів фізичних осіб під час воєнного стану повертає 100% усіх вкладів та через 3 місяці після його скасування - 600 тис грн, що підсилює стимул зберігати свої заощадження в банках.

Адаптація депозитної політики вимагає інтеграції сучасних теоретичних концепцій управління банківськими активами. Серед них: визначення конкурентних переваг та слабких сторін банку шляхом порівняльного аналізу депозитних продуктів конкурентів; впровадження новітніх технологій, таких як

блокчейн, штучний інтелект та аналітичні платформи для удосконалення операцій з депозитними рахунками, а також врахування нормативно-правової бази, що регламентує банківську діяльність, для забезпечення відповідності новим стандартам. Таким чином, успішна трансформація депозитної політики базується на поєднанні конкурентного аналізу, інноваційних технологій та дотримання нормативних вимог.

Для забезпечення ефективної адаптації депозитної політики пропонується наступний алгоритм (рис. 1).

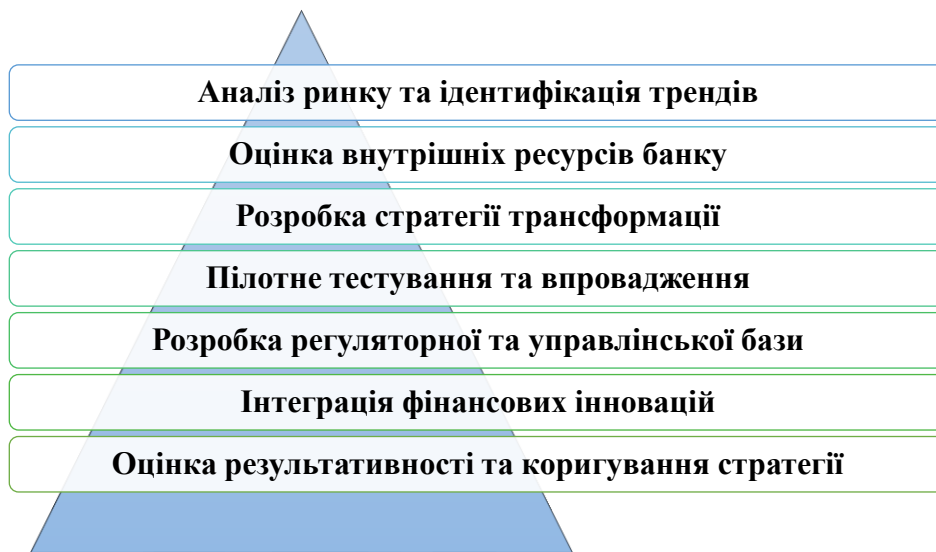

Рис. 1. Алгоритм щодо трансформації депозитної політики
Джерело: розроблено автором

Розроблений алгоритм має потенціал для інтеграції у стратегічне планування банку. Впровадження розробленого алгоритму сприяє підвищенню ефективності управління депозитними продуктами, забезпечує адаптивність до швидкозмінних умов фінансового ринку та стимулює впровадження інноваційних технологій.

Список використаних джерел

1. Мороз Н., Адаменко Д. Депозитна політика банків України. *Галицький економічний вісник*, 2024. No 2 (87). С. 122-128.
2. Основні показники діяльності банків України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>

Мех Г.В., аспірантка

ДНП «ДУ «Київський авіаційний інститут»

Науковий керівник - д.е.н, професор Антипенко Н.В.

СТРЕС-ТЕСТУВАННЯ БАНКІВ, ЯК ВИМОГА СУЧАСНОГО УПРАВЛІННЯ

Після світової фінансової кризи 2008 року та нових викликів (COVID-19, війни, кібератак) стрес-тестування стало ключовим інструментом для оцінки стабільності банківських систем. Воно дозволяє прогнозувати вразливість банків до екстремальних сценаріїв і запобігати системним ризикам.

Сьогодні стрес-тестування — це не просто формальність, а механізм проактивного управління. Воно допомагає уникнути банкрутств через ранню діагностику, адаптуватися до нестабільних умов (наприклад, воєнного стану) та побудувати довгострокову стратегію стійкості.

Розглянемо ключові аспекти стрес-тестування банків. Згідно з «Технічним завданням для оцінки стійкості банків у 2025 році», НБУ повертає інституційне стрес-тестування після паузи, спричиненою воєнним станом. Це має такі наслідки:

- охоплення: 21 банк (90% активів системи) – що свідчить про фокус на системно важливі установи;
- методологія: очікується поєднання традиційних макропруденційних сценаріїв (наприклад, падіння ВВП на 10%) з новими факторами – військові ризики, девальвація, масові виплати компенсацій.

Практичний вплив відзначається у тому, що банки з недостатнім капіталом змушені шукати інвестування або оптимізувати портфелі; підвищення прозорості для міжнародних інвесторів (умова кредитів МВФ). Наприклад, у 2024 році 5 банків не пройшли «напіввійськові» стрес-тести НБУ – їх зобов'язали збільшити резерви на 15%.

Провівши аналіз інтеграції нових вимог до ризик-менеджменту, можна сформулювати основні переваги за напрямками реалізації. Зокрема - мінімальний розмір ризику, що покривається капіталом, суть змін становить, що

банки мають розраховувати не лише регуляторний капітал (згідно з Basel III), але й формувати додатковий буфер для кризових сценаріїв. Визначити вплив на управління можна таким критеріями як те, що до 31.10.2025 заплановано перегляд внутрішніх моделей оцінки ризиків (наприклад, переходу від стандартизованих підходів до IRB-моделей), та активізація хеджування валютних та кредитних ризиків.

Зауважимо також про кібербезпеку, яка є безумовною частиною стрес-тестів, і НБУ планує оновити вимоги до кіберзахисту, що буде включати: сценарії кібератак у стрес-тестах (наприклад, DDoS-атаки з паралічем систем на 72 години); використання AI-інструментів для аналізу вразливостей (згідно з досвідом ЄС).

Отже, окреслимо системні ефекти для фінансового сектору у разі проведенні управління на основі стрес-тестування. У першу чергу для банків - це зростання витрат на IT та комплаєнс (додаткові 5-7% бюджету), а також очікування консолідації ринку: слабкі банки можуть стати ціллю для поглинань. Якщо згадати також страхові компанії, можна зазначити нові вимоги до посередників (реєстрація до 31.03.2025р.) можуть скоротити ринок на 20-30% через вихід нелегальних гравців, також доцільно буде зауважити про проєкт закону про воєнні ризики: потенційне створення державного фонду страхування (аналог ЄБРР). Що ж стосується фінансових компаній, то запровадження внутрішнього контролю до 30.04.2025р., стане стимулом до запровадження best practices (наприклад, COSO Framework).

Список використаних джерел

1. Правління Національного банку України Рішення 26 грудня 2024 року Київ № 452-рш «Про затвердження Технічного завдання для здійснення оцінки стійкості банків і банківської системи України» у 2025р.
(https://bank.gov.ua/ua/legislation/Decision_26122024_452-rsh)
2. Звіти НБУ «Фінансова стабільність» (2024-2025)
(<https://bank.gov.ua/ua/news/all/zvit-pro-finansovu-stabilnist-cherven-2024-roku>)
3. Базельські стандарти (BCBS 239)
(https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Core_Principles_for_effective_banking_supervision-April_2024_ua.pdf?v=7)

Незенко Є.П., студентка

НУБІП України

Науковий керівник - доцент Аврамчук Л.А.

РОЗВИТОК ДИСТАНЦІЙНИХ ПЛАТФОРМ РОЗРАХУНКІВ В УКРАЇНИ

Сучасний фінансовий світ зазнає значної трансформації завдяки стрімкому розвитку платіжних систем та дистанційних платформ-розрахунків. Вони стали важливим елементом фінансової інфраструктури, забезпечуючи зручність, безпеку та швидкість фінансових операцій. Це сприяє інтеграції економіки України в глобальну цифрову мережу [1].

Платіжна система — це комплекс інструментів і технологій, які забезпечують переказ коштів між учасниками економічних відносин [2]. Основними її компонентами є платіжні інструменти (картки, електронні гроші), технологічна інфраструктура (системи обробки) та правове регулювання.

Платіжні системи поділяються на кілька типів(табл.1).

Таблиця 1

Типи платіжних систем

Категорія	Типи/Приклади
Банківські системи	SWIFT, міжбанківські операції
Електронні платіжні системи	PayPal, Stripe
Мобільні платежі	Apple Pay, Google Pay
Криптовалютні системи	Блокчейн-транзакції
Цифрові сервіси	Інтернет-банкінг, мобільний банкінг, фінансові маркетплейси
Переваги	Зручність, швидкість операцій, прозорість транзакцій
Виклики	Низька фінансова грамотність, кібербезпека, доступність інтернету в сільських районах

Цифровізація сприяла появі таких платформ, як інтернет-банкінг та мобільний банкінг. Ці сервіси забезпечують швидкий доступ до фінансових послуг,

дозволяючи управляти рахунками, оплачувати послуги чи здійснювати перекази в будь-який час [2]. Також популярності набули фінансові маркетплейси, які надають користувачам можливість порівнювати фінансові

продукти та обирати найкращі пропозиції.

Переваги дистанційних платформ включають зручність, економію часу та зменшення витрат. Вони підвищують прозорість транзакцій, сприяючи зменшенню тіньової економіки.

Серед викликів: низький рівень фінансової грамотності, проблеми кібербезпеки, а також нерівномірний доступ до інтернету в сільських районах. Зростання онлайн-операцій висуває вимогу до постійного вдосконалення систем захисту даних.

Розвиток платіжних систем і дистанційних платформ сприяє модернізації фінансової інфраструктури України. Це дозволить збільшити фінансову інклюзію, підвищити ефективність економічних процесів та забезпечити прозорість транзакцій [4]. Інтеграція міжнародного досвіду та інновацій залишатиметься важливим чинником подальшого прогресу [5].

Список використаних джерел

1. Національний банк України. Підтримка цифровізації фінансових послуг. URL: <https://bank.gov.ua>.
2. Аналіз фінансових технологій в Україні. URL: <https://previous.scientia.report>.
3. Міжнародний досвід цифровізації платіжних систем. URL: <https://estonian-economy.org>.
4. Технології мобільних платежів: тренди та виклики. URL: <https://paymentsnews.org>.
5. Використання криптовалют у фінансових операціях. URL: <https://cryptoanalysis.org>.

Павлова А.С., магістр

НУБіП України

Науковий керівник – д.е.н., професор Негода Ю.В.

ГЕНДЕРНО-ОРІЄНТОВАНЕ БЮДЖЕТУВАННЯ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Гендерно-орієнтоване бюджетування (ГОБ) є важливим інструментом забезпечення рівності між жінками та чоловіками через справедливий розподіл фінансових ресурсів. Проте реалізація такого підходу стикається з численними викликами, пов'язаними із недостатньою прозорістю бюджетних витрат, недоліками у механізмах моніторингу та контролю за виконанням гендерно-орієнтованих програм [1]. В Україні впровадження гендерно-орієнтованого бюджетування розпочалося у 2014 році в межах міжнародних програм та підтримки Європейського Союзу. Одним із ключових кроків стало внесення змін до Бюджетного кодексу України, що дозволило враховувати гендерний аспект у бюджетному процесі [2]. 16 січня 2025 року Верховна Рада прийняла законопроект №12245, що впроваджує гендерно орієнтований підхід у процес формування та розподілу бюджету на національному та місцевому рівнях. Відповідні зміни щодо застосування гендерно орієнтованого підходу описані у статтях 2, 7 та 20 законопроекту. [3].

Важливим індикатором є індекс гендерної рівності, який слугує комплексним інструментом для аналізу та оцінки прогресу у досягненні гендерної рівності в країнах Європи. У своїй узагальненій формі цей показник відображає рівень успіхів у шести основних сферах (доменах) гендерної політики: робота, гроші, знання, час, вплив, здоров'я. Вимірювання даного індикатора відбувається за шкалою від 1 до 100, де: 1 – повна гендерна нерівність, а 100 – абсолютна рівність. Релевантність ІГР залежить від актуальності даних. Оскільки він розраховується на основі як довоєнних, так і воєнних показників, аналіз є фрагментарним. Водночас головна мета – адаптація європейської методології для України.

За результатами розрахунків встановлено, що у 2023 році індекс гендерної рівності в Україні становив 61,4 бала. Це на 8,8 бала нижче, ніж у середньому по 27 країнах-членах ЄС. Згідно з даними звіту за 2024 рік можна зазначити, що хоча середній показник ПР у Європі зріс з 70,2 до 71,0, Україна, з результатом 61,4, займає 20-те місце серед 28 країн, зберігаючи перевагу над тими ж 8 країнами-членами Європейського Союзу. Дані свідчать про стабільний рівень гендерної рівності в Україні, хоча країна все ще відстає від середнього показника ЄС. Попри зростання середнього індексу гендерної рівності в Європі, позиція України залишилася незмінною – 20-те місце серед 28 країн. Це демонструє певний прогрес у впровадженні гендерної політики, однак водночас вказує на необхідність подальших реформ. [4]

Проте основні проблеми ГОБ в Україні залишаються незмінними. Вони полягають у недостатній обізнаності державних службовців щодо методології та необхідності гендерного аналізу бюджетних програм, що в свою чергу призводить до відсутності ефективних механізмів моніторингу та контролю за витрачанням коштів у межах гендерно-орієнтованих програм. Як результат обмеженість фінансування на реалізацію ініціатив у сфері гендерної рівності, особливо на рівні місцевих бюджетів. Впровадження ГОБ в Україні є важливим кроком на шляху до забезпечення рівності між жінками та чоловіками. Для ефективної реалізації ГОБ необхідно покращити механізми звітності, моніторингу та підвищити залученість громадськості.

Список використаних джерел

1. Budlender, D., & Hewitt, G. (2003). Engendering Budgets: A Practitioners' Guide to Understanding and Implementing Gender-Responsive Budgets. The Commonwealth Secretariat.
2. Бюджетний кодекс України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> . (дата звернення: 25.03.2025)
3. Міністерство фінансів України. Гендерне бюджетування в Україні. URL : https://mof.gov.ua/uk/gender_budgeting . (дата звернення: 27.03.2025)
4. Український жіночий фонд. URL : https://uwf.org.ua/wp-content/uploads/2025/03/gender_index_ukr_web.pdf . (дата звернення: 27.03.2025)

Пилипенко Д.С., аспірант

НУБіП України

Науковий керівник – к.е.н., доцент Шевченко Н.Ю.

МЕТОДИКА ОЦІНКИ СИСТЕМИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ: ПІДХОДИ, ПОКАЗНИКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ

Оцінка фінансової безпеки аграрних підприємств є важливою складовою забезпечення їх стабільності та здатності ефективно функціонувати в умовах різноманітних внутрішніх та зовнішніх загроз. У сучасному аграрному секторі, де підприємства зіштовхується з численними викликами, такими як коливання цін на сільськогосподарську продукцію, зміни в природно-кліматичних умовах та економічна нестабільність, важливо мати чітку методику оцінки фінансової безпеки [1].

Оцінка фінансової безпеки аграрного підприємства здійснюється різними методами, кожен із яких має свої переваги та обмеження. Кількісний підхід базується на фінансових коефіцієнтах і забезпечує швидкий аналіз, проте не враховує зовнішні ризики. Експертна оцінка дозволяє врахувати більше факторів, але залежить від суб'єктивної думки фахівців. Порівняльний аналіз допомагає зіставити показники з середньогалузевими, однак не враховує унікальність підприємства [2]. Інтегрований підхід дає комплексну оцінку фінансової безпеки, але потребує значних ресурсів. Стратегічний аналіз визначає здатність підприємства адаптуватися до змін, проте є складним у реалізації. Оптимальним є поєднання кількох методів, що дозволяє отримати об'єктивну картину та розробити ефективні заходи для зміцнення фінансової стійкості, таблиця 1 [3].

Таким чином, кожен з підходів має свої переваги та обмеження, і їх вибір залежить від конкретних умов аграрного підприємства та цілей оцінки фінансової безпеки. Ідеальний підхід передбачає комплексне використання кількох методів для забезпечення максимально точної та обґрунтованої оцінки.

Таблиця 1. Порівняння підходів до оцінки фінансової безпеки аграрних підприємств

Підхід	Переваги	Недоліки
Кількісний (аналітичний) метод	Простота, швидкість оцінки, точність при використанні фінансових коефіцієнтів	Не враховує зовнішні ризики, обмежений у комплексності
Метод експертної оцінки	Враховує широкий спектр факторів, гнучкість у підході	Суб'єктивність, залежність від кваліфікації експертів
Метод порівняльного аналізу	Простота, наочність, можливість виявлення слабких та сильних сторін	Не враховує специфіку підприємства, може бути неактуальним при зміні умов
Метод інтегрованої оцінки	Комплексність, детальний аналіз різних аспектів фінансової безпеки	Складність у зборі даних, потребує визначення важливих індикаторів
Метод стратегічного аналізу	Враховує довгострокові перспективи, адаптацію до змін	Часозатратність, складність у прогнозуванні та адаптації до змін

Джерело: систематизовано автором на основі: [2-3]

Оцінка фінансової безпеки аграрних підприємств включає аналіз ключових фінансових показників, таких як ліквідність, платоспроможність та рентабельність. Важливим етапом є визначення фінансової стійкості, зокрема оцінка коефіцієнтів автономії та фінансової залежності [2]. Комплексний підхід, що поєднує кількісні та якісні методи, забезпечує точну оцінку фінансової безпеки, сприяючи стабільності та розвитку підприємства в умовах нестабільного середовища.

Список використаних джерел

1. Mohylnyi O., Patyka N., Kucher A., Krupin V., Siedlecka A., Wysokiński M. Features of Agrarian Sector Deregulation in the Context of Martial Law: Shocks in Food Security. Sustainability. 2022. Vol. 14. URL: <https://www.mdpi.com/2071-1050/14/20/12979>
2. Кубай О. Г., Заставнюк О. А. Удосконалення фінансово-економічної безпеки в системі антикризового управління аграрного підприємства. Агросвіт. 2022. № 4. С. 68–77
3. Бірченко, Н., Руденко, С., & Ряснянська, А. (2022). Обліково-аналітичне забезпечення фінансової безпеки аграрних підприємств. Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка, (13), 191-197. <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2022.13.23>

Прибула В.П., студентка

НУБіП України

Науковий керівник – к.е.н., доцент Жарікова О.Б.

ІННОВАЦІЙНІ ЗМІНИ В БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ ЯК ЧИННИК НАБЛИЖЕННЯ ПЕРЕМОГИ УКРАЇНИ

У контексті війни та затяжної економічної кризи, викликаной агресією російської федерації, банківська система України зазнала серйозних випробувань. Проте саме завдяки впровадженню інноваційних рішень та технологічних змін вона не лише зберегла стійкість, а й стала вагомим чинником у процесі забезпечення фінансової стабільності та наближення перемоги. Однією з найважливіших трансформацій стала цифровізація банківських процесів. Українські банки активно впроваджують мобільні додатки, дистанційні сервіси, онлайн-банкінг, що дозволяє клієнтам здійснювати більшість операцій без відвідування відділень. Системи цифрової ідентифікації, зокрема застосунок «Дія», стали містком між державними послугами та банківським сектором, що посилило прозорість і довіру до фінансової системи. [1-2]

Важливим елементом є й розвиток фінансових технологій (FinTech). Українські FinTech-компанії створюють інноваційні платформи для інвестування, збору коштів на гуманітарні та військові потреби, а також для оптимізації платіжної інфраструктури. Визначну роль в українському спротиві та допомозі війську отримала краудфандингова ініціатива, що впровадив «Монобанк», а саме функції «Банка», вона дала змогу напяму, а також через посередників – волонтерів щодня донатити мільйони гривень на допомогу нашим захисникам. За ці гроші купувалися автівки для евакуації поранених, підвезення продовольства, купівля зброї, а саме дрони, які щоденно рятують наших захисників, нас самих, а що ще важливо знищують ворога. Завдяки функції «Банка» можна закривати збори не залежно від того послугами якого українського банку ви користуєтесь. Кожен, хто хоче зробити свій внесок у перемогу може це зробити, не виходячи з дому. І українці роблять це охоче, розгляньмо графік наведений нижче. На рисунку 1 можна простежити динаміку

кількості донаторів, які скористалися послугами функції «Банка» за місяцями від лютого 2022 р. по листопад 2024 р.

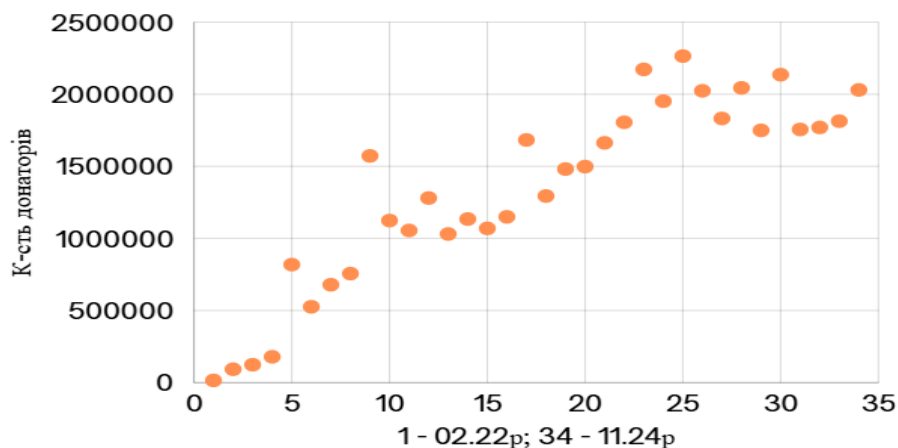

Рис. 1. Динаміка кількості донаторів, які скористалися послугами функції «Банка» за місяцями від лютого 2022 р. по листопад 2024 р.

Також варто також відзначити роль Національного банку України (НБУ), який ініціював низку реформ, спрямованих на стабілізацію фінансової системи. Впровадження нових регуляторних підходів, посилення кібербезпеки, забезпечення платоспроможності банків – усе це формує надійну основу для підтримки державної економіки в умовах воєнного стану. Крім того, гнучка монетарна політика НБУ сприяє контролю інфляції, стабілізації валютного курсу, а отже – підвищенню довіри інвесторів. [1-2]

Інновації також дали змогу значно підвищити рівень фінансової інклюзії. Завдяки доступним фінансовим сервісам, навіть у віддалених або постраждалих регіонах громадяни мають можливість здійснювати платежі, отримувати соціальну допомогу, пересилати кошти рідним та волонтерам. Це надзвичайно важливо для збереження соціальної єдності, яка є запорукою перемоги.

Список використаних джерел

1. STEM та STEAM: науково-практичні тенденції розвитку цифровізації в умовах євроінтеграції : матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 4 грудня – 14 січня 2025 року. Львів. Торунь : Liha-Pres, 2024. 76 с. ISBN 978-966-397-361-6

2. Кольченко К. О., Нікуліна Г. Ф. Інклюзивне університетське середовище як запорука якісної і доступної вищої освіти. Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами. 2025. № 4 (6). URL: [https:// ap.uu.edu.ua/article/513](https://ap.uu.edu.ua/article/513)

Саржинський С.А., аспірант

ПрАТ «ВНЗ «МАУП» України

Науковий керівник – к.е.н., доцент Цімошинська О.В.

ФІНАНСОВІ ІННОВАЦІЇ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ТА ВИНИКНЕННЯ НОВИХ ЕКОНОМІЧНИХ МОДЕЛЕЙ

Ми живемо в епоху великих змін. Навіть коли глобалізація стикається з труднощами в різних регіонах світу, обсяги переміщення даних через кордони зростають експоненційно. Сьогодні цифрові потоки мають більший вплив на зростання ВВП у всьому світі, ніж торгівля традиційними товарами. Автоматизація, штучний інтелект, Інтернет речей та нові бізнес-моделі, такі як «економіка спільного використання», змінюють спосіб ведення бізнесу та наш повсякденний стиль життя. Цифрова трансформація стимулює зростання цінності позитивних ефектів інновацій. Інновації визнаються ключовим чинником економічного зростання та поліпшення соціального добробуту.

Традиційний підхід до інноваційного зростання стверджує, що фінансові інновації сприяють зниженню агентських витрат, полегшують розподіл ризиків, завершують ринок і, зрештою, підвищують ефективність розподілу ресурсів і сприяють економічному зростанню, акцентуючи увагу на позитивних аспектах фінансових інновацій [1]. З іншого боку, підхід, який акцентує увагу на вразливості інновацій, зосереджується на «темній» стороні цього процесу і визначає фінансові інновації як головну причину нещодавньої глобальної кризи. Ця криза була спричинена безпрецедентним кредитуванням, яке сприяло буму і наступному падінню цін на нерухомість. Інженерія фінансових інструментів, що сприймалися як безпечні, приховувала ризики, а також допомагала банкам і інвестиційним компаніям створювати структуровані продукти, що використовували непорозуміння інвесторів на фінансових ринках [2].

Цифрова економіка — це економічна діяльність, що виникає в результаті мільярдів щоденних онлайн-зв'язків між людьми, компаніями, пристроями, даними та процесами. Основою цифрової економіки є гіперзв'язок, що означає

зростання взаємозв'язків між людьми, організаціями та машинами, яке стало можливим завдяки Інтернету та мобільним технологіям. Інновації мають найбільший вплив там, де застосовуються бізнес-моделі, що базуються на платформах, інтенсивному використанні даних та мінімальних капіталовкладеннях.

У галузі фінансових послуг відбулися кардинальні технологічні зміни за останні кілька років. Технології мають численні впливи на фінансові послуги, і це очевидно. Фінансові технології сьогодні часто розглядаються як унікальне поєднання фінансових послуг та інформаційних технологій. Дані технології істотно змінили основи конкуренції у фінансовому секторі, хоча конкурентний ландшафт ще не зазнав значних змін. Технології трансформували структуру фінансових послуг, як забезпечених, так і спожитих, але поки що не став домінуючим гравцем на ринку.

Фінансові установи стикаються з численними викликами: новими конкурентами, змінами демографічних показників, зростанням вимог клієнтів і зміною правил. Технології пропонують рішення, які дозволяють знижувати витрати та підвищувати ефективність діяльності. Однак це непросто, оскільки технології часто мають обмежений час для впровадження. Більшість технологій не є унікальними, тому виникає конкуренція: якщо ви не встигнете, ваша конкуренція може вже створити перевагу, яку потім буде важче наздогнати. Кожна фінансова установа реагуватиме на ці тенденції та пріоритети по-своєму, залежно від свого унікального становища на ринку, бажаного шляху розвитку, позиціонування бренду, нормативних обставин та організаційних можливостей.

Список використаних джерел

1. Gennaioli, Nicola, Andrei Shleifer, and Robert Vishny (2012), «Neglected risks, financial innovation, and financial fragility», *Journal of Financial Economics*, 104:452-468.
2. World Economic Forum, A World Economic Forum report in collaboration with Oliver Wyman, «Rethinking Financial Innovation, Reducing Negative Outcomes While Retaining The Benefits», 2012. Retrieved from <https://www.weforum.org/reports/rethinking-financial-innovation>.

Сафоник О.В., аспірант
НУБіП України
Керівник – д.е.н, доцент Лабенко О.М.

АНАЛІЗ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ ЗАСТОСУВАННЯ ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ РЕГУЛЮВАННЯ ВИКИДІВ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАСТВІ

Сільськогосподарська діяльність суттєво впливає на кліматичні зміни, зокрема через емісію метану, оксидів азоту та вуглекислого газу. У цьому контексті фінансові інструменти регулювання, такі як екологічне оподаткування, субсидування екологічно безпечних технологій та ринкові механізми торгівлі викидами, відіграють важливу роль у скороченні негативного впливу на довкілля.

Звичайно, що в Україні фінансові механізми екологічного регулювання лише починають розвиватись. Але, вивчаючи міжнародний досвід, впровадження фінансових інструментів регулювання викидів у сільському господарстві, зокрема екологічного оподаткування, субсидій, грантів, пільгового кредитування, систем квот і торгівлі дозволяє визначити ефективні підходи, які сприяють екологізації сільського господарства, підвищенню його стійкості до кліматичних змін та забезпеченню економічної вигоди для аграрного сектору.

Вчені серед сучасних інструментів регулювання природокористування, зокрема в сільському господарстві виділяються податкові та кредитні механізми, які стимулюють природоохоронну діяльність. Зокрема, екологічне оподаткування та субсидії на впровадження екологічно безпечних технологій є ключовими фінансовими інструментами, що сприяють зменшенню викидів у сільському господарстві [1, с. 54–55].

Зарубіжний досвід свідчить, що механізми регулювання у сфері природокористування в країнах Західної Європи характеризуються комплексним застосуванням податкових і кредитних інструментів. Так, наприклад, Німеччина

сприяє розвитку низьковуглецевого сільського господарства через Спільну сільськогосподарську політику ЄС (Common Agricultural Policy, CAP) [2].

Швеція впровадила ефективну систему екологічного оподаткування, яка стимулює скорочення викидів парникових газів, а також використовує грантову підтримку для сільськогосподарських підприємств, які модернізують своє виробництво в екологічно чистому напрямі. Данія зосереджена на пільговому кредитуванні природоохоронних проектів у сфері аграрного виробництва, зокрема на ініціативах із використання відновлюваних джерел енергії [3].

У Франції застосовується система «зелених субсидій», зокрема для підтримки фермерів, які переходять на органічне землеробство, та запроваджує податкові пільги для підприємств, що впроваджують екологічні інновації. Британські фермери представили амбітний план досягнення нульового рівня викидів парникових газів (ПГ) у сільському господарстві до 2040 року. Все більше британських фермерів переходять на точне землеробство та використовують GPS-технології, що сприяє декарбонізації їхнього бізнесу. [4].

Уряд Іспанії запровадив стимули для виробників, які переходять на екстенсивне випасне тваринництво, сталий обробіток ґрунту, сівозмину, прямий посів, зберігаюче землеробство, а також забезпечують рослинний покрив і необроблювані землі для збереження біорізноманіття.

Таким чином, країни Західної Європи демонструють різноманітність підходів, спрямованих на підтримку екологічних ініціатив через цільові субсидії, пільгові кредити та податкові стимули.

Фінансові інструменти у регулюванні викидів у сільському господарстві дозволяють досягти екологічних цілей, забезпечуючи при цьому економічну стабільність фермерських господарств.

Особливу увагу заслуговує застосування фінансових інструментів в Україні для зменшення викидів в сільському господарстві, які лише починають розвиватись. Наприклад, деякі проекти підтримки «зеленого» агробізнесу через кредити на впровадження екологічних практик вже функціонують. Також в Україні є потенціал для розробки системи торгівлі вуглецевими квотами, але на

сьогодні це питання перебуває на етапі обговорення та розробки законодавства.

Варто зазначити, що в Україні існують певні проблеми і виклики, а саме:

- недостатнє фінансування та підтримка через брак ресурсів обмежують можливості сільського господарства мінімізувати викиди;
- проблеми моніторингу та контролю потребують впровадження дієвих механізмів відстеження викидів та використання фінансових стимулів для їх зниження;
- відсутність доступу до сучасних технологій для зниження викидів є серйозною проблемою сільськогосподарських підприємств.

Таким чином, міжнародний досвід показує, що комплексне регулювання викидів, засноване на поєднанні фінансових та адміністративних заходів, дозволяє не лише підвищити екологічну ефективність аграрного сектору, а й забезпечити його економічну стабільність. Вивчення таких практик сприяє адаптації найкращих рішень до національних умов і формуванню збалансованої екологічної політики, яка враховує специфіку локальних агроєкосистем.

Список використаних джерел

1. Рогач С. М. Зарубіжний досвід регулювання сфери природокористування. Науковий вісник Ужгородського Національного університету. Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2019. № 26. С. 54–69.
2. Низьковуглецеве сільське господарство у ЄС та світі: про урядові заходи і стимули зі скорочення викидів парникових газів і уловлювання CO₂. Офіс сталих рішень. URL: <https://ukraine-oss.com/nyzkovugleczeve-silске-gospodarstvo-u-yes-ta-sviti-pro-uryadovi-zahody-i-stymuly-zi-skorochennya-vykydiv-parnykovyh-gaziv-i-ulovlyuvannya-co2>.
3. Єременко І.О. Ціна вуглецю в Україні та практики використання надходжень від податку на CO₂. ЕКОДІЯ. Зміна клімату, енергетика та навколишнє середовище. 2021. URL: <https://ecoaction.org.ua/wp-content/uploads/2021/12/cina-vyhleciu-v-ukrainiv-2>. С.15.
4. Підтримка фермерів у країнах ЄС. Офіційний портал Верховної Ради України. URL: <https://infocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/28927.pdf>

Скрипник Є.О., студентка

НУБІП України

Керівник – д.е.н., доцент Рудевська В.І.

ВПЛИВ ВІЙНИ НА СТРАТЕГІЮ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ: АДАПТАЦІЯ ТА РОЗВИТОК

Фінансовий сектор є ключовою складовою економіки будь-якої країни, оскільки він забезпечує ефективне управління фінансовими ресурсами, підтримує економічне зростання та сприяє стабільності фінансової системи. Протягом останніх п'яти років фінансова система країни зазнала суттєвих змін, що були зумовлені як внутрішніми економічними процесами, так і зовнішніми викликами, зокрема війною.

У 2019 році Національний банк України (НБУ) разом із ключовими регуляторами затвердив Стратегію розвитку фінансового сектору до 2025 року. Основні її пріоритети включали: забезпечення макроекономічної стабільності, розвиток фінансового ринку та впровадження інновацій і посилення стійкості банківської системи. Проте у 2023, у зв'язку з війною, стратегію була переглянута. Нова фінансова політика зосередилася на макроекономічній стабільності, фінансовій безпеці та підтримці економіки у воєнний та післявоєнний періоди. Одним із найбільш помітних трендів останніх років стало скорочення кількості банків. У 2018 році в Україні функціонувало 77 банків, у 2022 році їх кількість скоротилась до 64, а у 2024 році залишилось 63 банки. Цей процес пояснюється консолідацією банківської системи, підвищення вимог до ліквідності та фінансової стійкості, а також впливом регуляторної політики НБУ.

Паралельно з цим зріс вплив небанківського фінансового сектору. Кількість його учасників збільшилася, а страхові компанії продемонстрували зростання фінансових показників. Наприклад, обсяг страхових премій у 2024 році зріс на 12,3% порівняно з 2023 роком, а рівень страхових виплат підвищився з 36% до 41%. Це свідчить про зростаючу роль страхового ринку у забезпеченні фінансової стабільності та захисту населення.

Таблиця 1. Порівняння стратегічних пріоритетів розвитку фінансового сектору (2019–2023 vs. 2023–2025)

Напрямок	Стратегія 2019-2023	Стратегія 2023-2025
Макроекономічна стабільність	Контроль над інфляцією, підтримка валютного фонду	Фінансова безпека у воєнних умовах, мінімізація ризиків
Фінансова система	Зміцнення банківського сектору, очищення від неплатоспроможних установ	Посилення контролю, адаптація банків до кризових умов
Розвиток ринку фінансових послуг	Цифровізація, спрощення доступу до фінансових послуг	Цільова підтримка малого та середнього бізнесу, страхові інструменти
Інвестиційний клімат	Залучення іноземних інвестицій, покращення умов	Залучення допомоги від міжнародних партнерів, кредитування відбудови
Фінансові технології	Акцент на цифрових сервісах	Пріоритет мобільних та електронних фінансових платформ

Джерело: Складено за даними Національного банку України [1]

Окрім структурних змін, фінансовий сектор України пережив серйозні виклики через війну. Державні видатки суттєво зросли, що спричинило дефіцит бюджету. У 2022 році консолідований бюджет України мав дефіцит у 344,3 млрд грн, що значно вплинуло на макроекономічні показники країни. У відповідь на це фінансова система адаптувалася до нових умов, розвиваючи цифрові технології, удосконалюючи банківські послуги та зміцнюючи фінансову безпеку.

Перспективи розвитку фінансового сектору пов'язані з кількома ключовими напрямками. По-перше, це подальша цифровізація фінансових послуг, зокрема розвиток мобільного банкінгу, онлайн-платежів та фінансових технологій. По-друге, важливим фактором є залучення іноземних інвестицій, що сприятиме економічному відновленню країни. По-третє, активізується розвиток небанківського сектору, що забезпечить ширший доступ до фінансових послуг для громадян і підприємств.

Таким чином, динаміка змін у структурі фінансового сектору України свідчить про його гнучкість та здатність адаптуватися до нових економічних реалій.

Список використаних джерел

1. Національний банк України. Офіційний сайт. URL: <https://bank.gov.ua/en/about/develop-strategy/develop-strategy2023>
2. Асоціація Страховий Бізнес. Страховий ринок України за 9 місяців 2024. URL: <https://salo.li/332B53D>

Смоляр В.В., магістр

НУБіП України

Науковий керівник – д.е.н., професор Негода Ю.В.

СУЧАСНИЙ СТАН ВИКОРИСТАННЯ ВИДАТКИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

В умовах війни сформувалися нові реалії функціонування місцевих бюджетів, особливої уваги дослідження потребує питання використання коштів місцевих бюджетів. У 2025 році для місцевих бюджетів пріоритетом фінансування залишаються освіта, культура, охорона здоров'я, соціальний та цивільний захист, заходи територіальної оборони та заходи з мобілізації місцевого рівня. Використання видатків місцевих бюджетів є об'єктом досліджень багатьох українських науковців, зокрема Буковинського С., Ватаманюк-Зелінської У. [1], Возняк Г. [2], Кириленко О., Луніної І., Негоди Ю. [3], Радіонова Ю., Слухaya С., Юрія С. та інших.

Аналіз динаміки видатків місцевих бюджетів за галузями у 2021–2024 роках свідчить про суттєві зміни пріоритетів унаслідок війни (рис. 1).

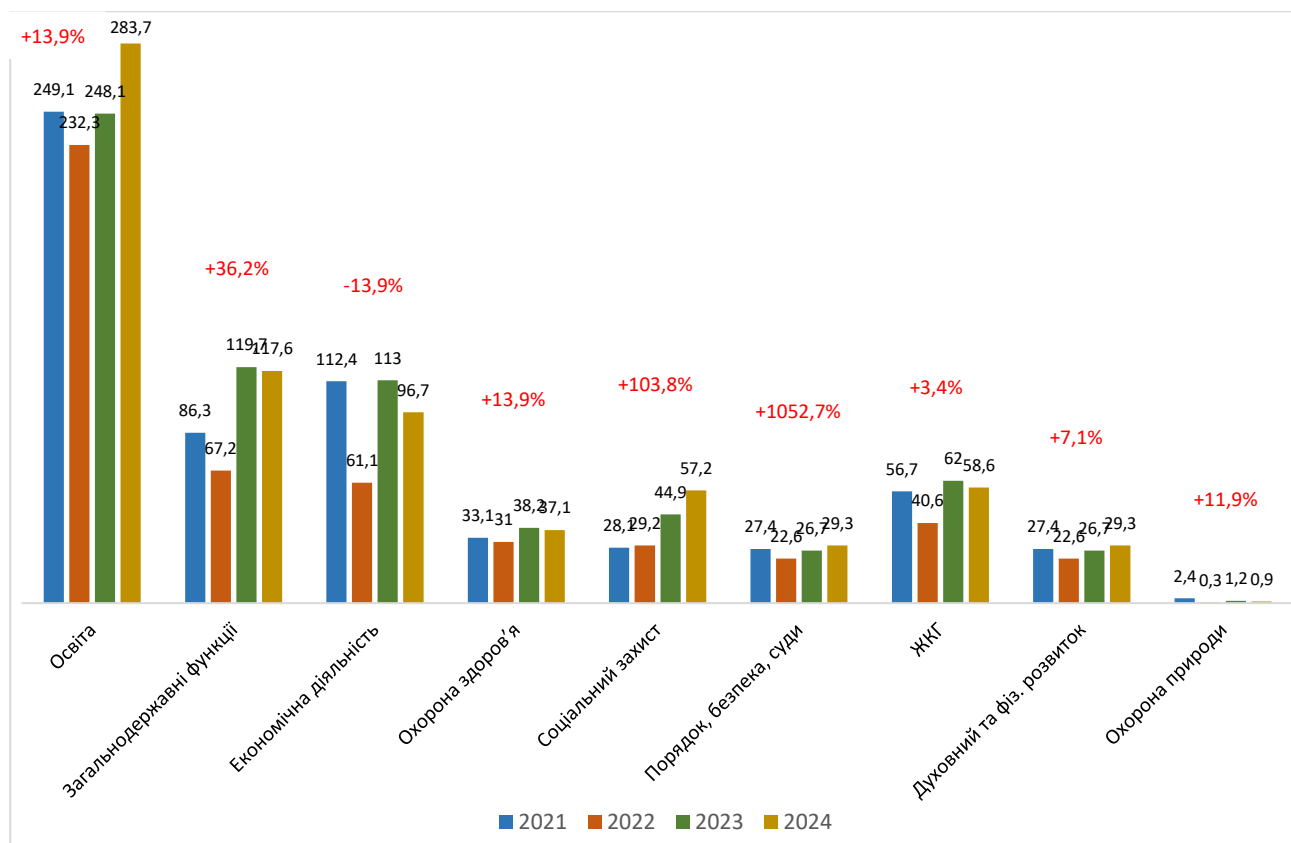

Рис. 1. Аналіз динаміки видатків місцевих бюджетів за галузями у 2021–2024 р., млрд грн

Загальний обсяг видатків продовжує зростати і в 2024 році видатки місцевих бюджетів склали 701,3 млрд грн. Найбільший відносний приріст продемонстрували видатки на порядок, безпеку та суди +1052,7%, із 1,7 млрд грн у 2021 році до 20,1 млрд грн у 2024 році. Це пов'язано з новими викликами безпеки на місцевому рівні, включно з фінансуванням територіальної оборони, муніципальних варт, захисту критичної інфраструктури. Друге місце за темпами зростання займають видатки на соціальний захист, що зросли з 28,1 до 57,2 млрд грн (+103,8%). Зростання цих видатків є результатом нових соціальних програм підтримки внутрішньо переміщених осіб, малозабезпечених родин тощо [4].

Освіта є пріоритетом фінансування місцевих бюджетів і в 2024 році вони склали 283,7 млрд грн. Порівнюючи з 2021 роком їх приріст склав +13,9%. Значне зростання спостерігається також у категорії загальнодержавних функцій +36,2%. Водночас економічна діяльність та охорона природи зазнали скорочення, так видатки на екологію зменшились у 3,5 р., а на економічну діяльність – на 13,9%. Сектор ЖКГ утримувався на рівні +3,4%, що говорить про обмежене зростання попри інфраструктурні виклики. Витрати на охорону здоров'я зросли лише на 11,9%, залишаючись нижчими за середній рівень зростання бюджету в цілому [4].

З проведеного аналізу можна сказати, що стан видатків місцевих бюджетів України у період 2021–2024 рр. демонструє відповідальне використання коштів на ті функції, які мають прямий вплив на мешканців, водночас деякі довгострокові напрями, зокрема екологія чи розвиток, тимчасово відійшли на другий план.

Список використаних джерел

1. Ватаманюк-Зелінська У.З., Закорко К.К. Виконання місцевих бюджетів у період воєнного стану: нові тенденції та закономірності. *Innovation and Sustainability*. 2023. № 2. С. 38–45.
2. Возняк Г.В., Коваль В.М. Видатки місцевих бюджетів через призму війни в Україні. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*: зб. наук. пр. 2022. Вип. 2 (154). С. 9–14.
3. Негода Ю.В. Роль місцевих бюджетів у фінансуванні повоєнного відновлення комунальної сфери. *Економіка і суспільство*. 2022. № 43. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-59>
4. Аналіз виконання місцевих бюджетів за 2024 рік. URL : <https://decentralization.ua/news/19387>

Солошенко К.Г., студентка

НУБІП України

Науковий керівник - к. п. н., доцент Аврамчук Л.А.

СТАН КРЕДИТНОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Кредитний ринок України є важливим елементом фінансової системи, забезпечуючи фінансування бізнесу та доступ населення до позик. Воєнний стан спричинив зростання простроченої заборгованості, скорочення кредитування та погіршення якості кредитних портфелів.

Стабілізація ринку потребує реформ, сприятливого інвестиційного середовища, впровадження фінансових технологій та ефективної взаємодії фінансових інституцій. Кредитна політика банків визначає принципи надання позик, включаючи стандартизацію процедур і нормативне регулювання. Банківський кредит залишається фундаментальним інструментом економічного розвитку, пов'язаним із товарно-грошовими відносинами та виробничими процесами.

Воєнні дії призвели до значного скорочення кредитної активності внаслідок погіршення макроекономічних умов, що знизило попит на кредитні ресурси з боку підприємств і населення. Частка проблемних кредитів у банківському секторі зросла з 30% до 38%, тоді як їхній загальний обсяг збільшився з 87 млрд грн до 432 млрд грн. Відповідно, фінансові установи зазнали значних втрат, змушені спрямувати понад 100 млрд грн у резерви під знецінені кредити, що становило понад 12% від загального кредитного портфеля станом на кінець лютого 2022 року. У перспективі втрати банківського сектора можуть сягнути 30% унаслідок війни, економічної нестабільності та руйнівного впливу енергетичного терору з боку країни-агресора [1].

Війна спричинила економічні труднощі, зростання кредитного ризику, скорочення кредитування та підвищення ставок. Через нестабільність і безробіття збільшилася прострочена заборгованість, що змусило банки посилити

кредитну політику та обмежити нові позики, погіршуючи якість кредитних портфелів [2].

Зниження ліквідності банків посилило їхню залежність від підтримки НБУ, що відіграє ключову роль у стабілізації ринку. Зміни у правовому регулюванні ускладнили доступ до кредитів і послабили фінансову стійкість країни. Для стабільності ринку необхідна модернізація законодавства: спрощення кредитних процедур, посилення гарантій кредиторів і вдосконалення механізмів виконання зобов'язань [3].

Попри виклики, відновлення кредитного ринку можливе завдяки реформам, фінансовій стабілізації, залученню інвестицій, цифровізації та співпраці держави, банків і міжнародних інституцій.

Міжнародне кредитування підтримує економічний розвиток України, стимулює виробництво, попит, зміцнює міжнародні відносини та сприяє конкуренції. Ключову роль у цьому відіграють МВФ, ЄБРР та Світовий банк, що сприяють фінансовій стабільності та інтеграції України у світову економіку.

Після війни необхідне відновлення кредитного ринку через реформи, зміцнення банківської системи, удосконалення регулювання та управління ризиками. Інвестиційна привабливість і цифровізація покращать доступ до кредитів, а ефективна координація між державою, банками та міжнародними інституціями забезпечить фінансову стабільність.

Список використаних джерел

1. Частка непрацюючих кредитів (NPL) в Україні становила 38% на початок 2023 року. URL: <https://bank.gov.ua/ua/stability/npl> (дата звернення 14.03.2024).
2. Що відбувається з українськими банками під час війни. URL: <https://nabu.ua/ua/yaroslav-matuzka.html> (дата звернення 12.03.2024).
3. Фінансові ринки України: умови відновлення під час війни. Режим доступу: aub.org.ua/index.php/104/novyny-aub/14219-finansovi-rynky-ukrainy-umovy-vidnovlennia-pid-chas-viiny.

Стасюк В.М., студентка

БФК НУБіП України

Науковий керівник – викладач Пушкар Т.О.

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ГРОШОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

На грошовому ринку формується ціна короткострокових фінансових ресурсів. Здійснюючи операції на грошовому ринку, Національний банк впливає на вартість таких ресурсів. Це є важливим для ефективного функціонування монетарного трансмісійного механізму, завдяки якому рішення, що приймає Національний банк в монетарній сфері, впливають на цінові процеси в державі.

Грошовий ринок - частина ринку позикових капіталів, де здійснюються переважно короткострокові (від одного дня до одного року) депозитно-позикові операції, що обслуговують головним чином рух оборотного капіталу фірм, короткострокових ресурсів банків, установ, держави і приватних осіб [1, с. 5].

Розвиток державного регулювання в Україні пов'язаний з інтеграцією можливостей грошового ринку в систему грошово-кредитного регулювання.

У процесі становлення грошового ринку в Україні були виділені основні напрями державного регулювання. На початковому етапі ринкових трансформацій найбільш істотним було інституційне регулювання, пов'язане зі створенням основних ринкових структур, які формують ринкові механізми. Після запровадження української гривні набуло ваги стабілізаційне регулювання для подолання спаду виробництва, зниження темпів інфляції та безробіття. Заходи стабілізаційного регулювання грошового ринку виходять за сферу компетенції лише НБУ і мають здійснюватися у складі запровадженої урядової програми, де узгоджуються зі структурою, бюджетно-фіскальною та валютно-курсовою політикою [2, с. 172]. Тактичне регулювання грошового ринку знаходиться в повній компетенції НБУ. Зростання можливостей застосування ринкових методів та інструментів тактичного регулювання грошового ринку можливе лише за умови подальшого розвитку ринкового середовища.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт НБУ. <http://www.bank.gov.ua>.

2. Колодізев О. М. Гроші та кредит : підручник Київ: Знання, 2020. 615 с.

Степанько В.К., студент

НУБіП України

Науковий керівник – к.е.н., доцент Файчук О.В.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ СПОЖИВЧОГО БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ В УМОВАХ ВИКЛИКІВ ТА ЗАГРОЗ

Споживче кредитування в Україні є одним із провідних сегментів ринку фізичних осіб. З початком повномасштабного вторгнення росії в Україну усталений ринок зазнав радикальних змін: традиційні законодавчі норми та скорингові моделі більше не діють. Через зростання фінансових ризиків і втрати ліквідності, а також залежність від зовнішньої фінансової допомоги, фінансовий сектор України змушений адаптуватися до нових викликів у сфері споживчого кредитування. Збільшення ризиків неповернення позик спонукає банки впроваджувати нові маркетингові стратегії для стабілізації ринку та повернення до довоєнного рівня. Відновлення попиту на споживче кредитування після тривалої паузи стало нагальним завданням для банківських установ і НБУ [1].

Основна проблема дослідження полягає у виявленні основних викликів, що впливають на споживче банківське кредитування в умовах сучасних економічних і політичних криз. Зокрема, слід виокремити такі аспекти, як зростання кредитного ризику, адже ми спостерігаємо зниження спроможності клієнтів своєчасно погашати кредити, що обумовлено економічною нестабільністю та підвищенням безробіття [2]. Крім того, впровадження цифрових технологій і фінтех-рішень дозволяє оптимізувати процеси обробки заявок на кредитування, проте виклики пов'язані з кібербезпекою та захистом даних залишаються актуальними. Ще однією проблемою з якою стикаються банки – зміни у законодавстві та підвищення вимог до банківського сектору, що впливають на структуру кредитних продуктів. У підсумку банки змушені адаптувати свої бізнес-моделі до нових стандартів [3]. Варто зауважити, що для зниження кредитних ризиків необхідно розробити комплексну систему моніторингу кредитного портфеля, що враховує динаміку макроекономічних показників та змінну поведінку споживачів (рис. 1).

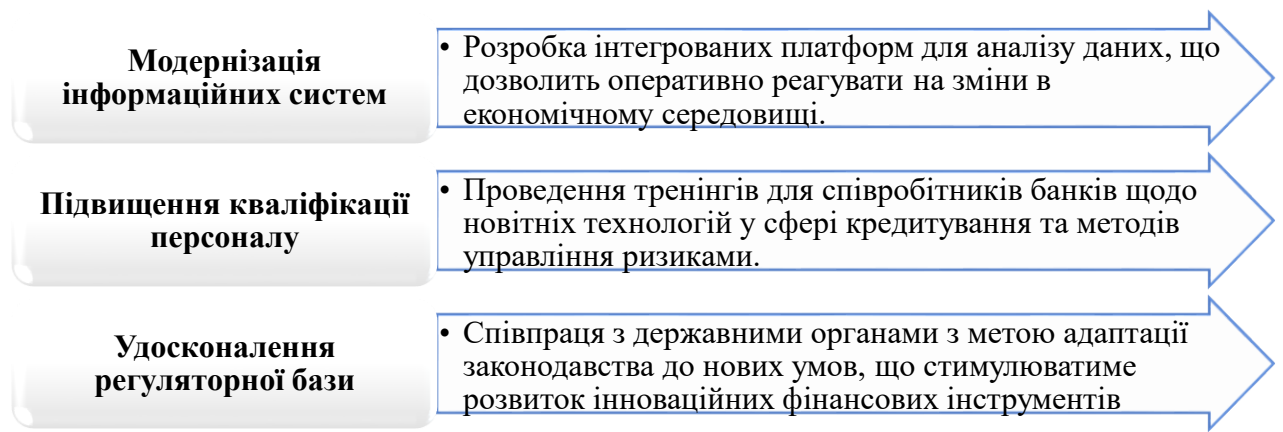

Рис. 1. Стратегічні ініціативи з трансформації споживчого кредитування
Джерело: розроблено автором

Також, варто банкам варто сфокусувати свою увагу щодо удосконалення маркетингових інструментів в споживчому кредитуванні, адже вони є ключовим засобом реалізації загальної кредитної стратегії банку та досягнення поставлених цілей. При цьому банки можуть працювати за класичними моделями або впроваджувати сучасні цифрові технології.

Використання інноваційних цифрових технологій і маркетингових інструментів дозволяє банкам розробляти унікальні кредитні продукти та займати лідируючі позиції на ринку, створюючи сприятливі умови для розвитку споживчого кредитування.

Список використаних джерел

1. Тарасенко А., Пентелейчук М., Белінський, Ю. Сучасний стан розвитку споживчого кредитування в Україні. *Науковий вісник Полісся*, (1 (28), с. 387–407., 2024.
2. Несен О. В. Споживче кредитування в Україні: проблеми надання та напрями розвитку операцій. *Науковий журнал «ЛОГОΣ. Мистецтво наукової думки»*. 2018. № 1. С. 42-43.
3. Йосипенко М. С. Розвиток правового регулювання банківського кредитування за часів незалежної України. *Нове українське право*. URL: <http://www.newukrainianlaw.in.ua/index.php/journal/article/view/653/595>

Степанченко О.О., студент

БФК НУБіП України

Науковий керівник – к.е.н, доцент Соколова Е.О.

ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

Формування фінансових результатів у комерційних банках є важливим аспектом банківської діяльності, оскільки вони слугують індикатором ефективності роботи банку. Він включає оцінку прибутку, доходів, витрат та рентабельності. Аналіз фінансових результатів є важливим для розуміння фінансової стійкості банку, його здатності протистояти економічним викликам та його внеску в національну економіку.

Фінансовий результат комерційного банку складається з кількох компонентів, серед яких найважливішими є операційний дохід, процентний дохід та непроцентний дохід. Операційний дохід отримується від основної діяльності банку, такої як кредитування, інвестування в цінні папери, нерухомість та інші фінансові інструменти. Процентний дохід - це різниця між ставками за кредитами та ставками за депозитами. На відміну від доходів від кредитів, депозити генерують витрати у вигляді процентних платежів. Непроцентні доходи включають збори та комісії, які стають дедалі вагомішим джерелом прибутковості для банків [1].

Для досягнення оптимальних фінансових результатів банки повинні ефективно управляти своїми витратами. Операційні витрати, такі як заробітна плата, адміністративні витрати та амортизація, а також неопераційні витрати, такі як резерви на покриття збитків за кредитами, потребують ретельного підходу. Управління витратами безпосередньо впливає на прибутковість банку [1].

Процес формування фінансових результатів також передбачає детальний аналіз ризиків для ефективного управління кредитним ризиком, процентним ризиком, ризиком ліквідності та операційним ризиком. Належні стратегії управління ризиками допомагають банкам передбачити потенційні збитки та відповідно скоригувати свої фінансові плани.

Показники ефективності, такі як рентабельність активів (ROA), рентабельність капіталу (ROE) та маржа чистого прибутку, є ключовими елементами в оцінці фінансових результатів банку. Ці показники відображають здатність банку генерувати прибуток по відношенню до його активів та капіталу, надаючи уявлення про його фінансовий стан [2].

Отже, формування фінансових результатів у комерційних банках потребує комплексного підходу, який інтегрує фінансовий аналіз, управління ризиками та стратегічне планування. Здатність досягати позитивних фінансових результатів визначає конкурентну позицію банку на ринку та його загальний успіх у банківському секторі.

Список використаних джерел

1. Гребенюк І.О., Нікіфоров В.А. Формування фінансових результатів банківських установ в умовах економічної нестабільності. Київ: Університет банківської справи, 2018.
2. Кузьменко А.Ю. Фінансові результати та їх вплив на стійкість комерційного банку. Харків: Національний університет «Юридична академія», 2017.

Тищук Д. В., студентка

Державний університет «Київський авіаційний інститут»

Науковий керівник – д.е.н., професор Коваленко Ю.М.

КОНЦЕПЦІЯ ESG У БАНКІВСЬКОМУ СЕКТОРІ

ESG – це концепція, що включає в себе екологічну (Environmental), соціальну (Social) та управлінську (Governance) складові діяльності компаній, включаючи банки. Дана концепція допомагає оцінити наскільки банки відповідають принципам сталого розвитку, піклуються про навколишнє середовище, включають соціальну сторону та ефективне управління [1], а також досягають своєї прибутковості на фінансовому ринку [2].

Environmental (екологічна відповідальність) визначає наскільки банк прикладає зусилля щодо зменшення негативного впливу на довкілля. Банк інвестує кошти у екологічно чисті проекти, включаючи відновлювану енергетику та у стійкі галузі. Також вони працюють над зменшенням власного екологічного сліду, зокрема впроваджують цифрові технології та підвищують енергоефективність своїх відділень. Крім того, інтеграція екологічних ризиків у кредитну політику дозволяє оцінювати позичальників з точки зору їхньої екологічної відповідальності.

Social (соціальна відповідальність) стосується ставлення банку до клієнтів, працівників та суспільства. ESG-стратегія включає також захист прав споживачів, що передбачає прозорість умов кредитування та дотримання етичних норм ведення бізнесу. До того ж, банки активно впроваджують корпоративну соціальну відповідальність, беруть участь у благодійних та освітніх програмах.

Governance (управлінська відповідальність) передбачає дієве управління банківським сектором. Прозорість та підзвітність досягається через публікацію нефінансової звітності та дотримання міжнародних стандартів. Важливо запроваджувати етичні правила бізнесу, цілеспрямованих на запобігання корупції та гарантування відповідного ставлення до клієнтів і партнерів. До того

ж, більшість інвесторів враховують ESG-фактори, які часто є критерієм для оцінки фінансових установ.

Банки активно інтегрують ESG-стратегії у свою діяльність. Прикладом є Таскомбанк, який докладає значних зусиль для мінімізації свого впливу на довкілля, застосовуючи ефективне управління ресурсами. Зокрема, банк впроваджує заходи з економного споживання електроенергії та скорочення використання води. Крім того, активно розвиває електронний документообіг та реалізує проєкт «Paperless», щоб зменшити витрати паперу. Банк активно підтримує своїх співробітників і місцеві громади, створюючи сприятливі умови для роботи, впроваджуючи принципи рівноправності та реалізуючи соціальні ініціативи. Він надає можливості для навчання та професійного розвитку, а також дбає про здоров'я працівників [3].

ESG-концепція у банківському секторі – це важливий фактор сталого розвитку та конкурентоспроможності фінансових установ. Інтеграція екологічних, соціальних та управлінських принципів дозволяє не лише зменшити ризики, а й сприяє довгостроковій фінансовій стабільності та зміцненню довіри суспільства до банківської системи, а також забезпеченню стійкості державних фінансів у цілому [4].

Список використаних джерел

1. Грис А. Як впровадження концепції ESG у банківському секторі сприятиме сталому розвитку та економічному відновленню України. URL: <https://epravda.com.ua/publications/2024/11/01/721263/>
2. Фінансовий ринок: підручник; Коваленко Ю. М., Онишко С. В., Кужелев М. О. та ін; за наук ред. д.е.н., проф. Коваленко Ю. М. Ірпінь: Університет ДФС України, 2018. Т. 1. 442 с.
3. Таскомбанк впроваджує ESG-принципи. Мінфін. URL: https://minfin.com.ua/ua/2024/10/16/137924243/?utm_source=chatgpt.com
4. Єфименко Т.І., Єрохіна С. А., Богдан Т. П. Боргова стійкість державних фінансів. К. : ДННУ «Акад. фін. управління». 2014. 712 с.

Ткаченко В.В., студент

НУБІП України

Науковий керівник - доцент Аврамчук Л.А.

УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ ПОРТФЕЛЕМ БАНКУ

У сучасних умовах економічної нестабільності та зростання фінансових ризиків питання ефективного управління кредитним портфелем набуває особливої актуальності для фінансових установ України. Кредитний портфель є ключовим активом банків і небанківських фінансових установ, а якість його управління безпосередньо впливає на фінансову стійкість, прибутковість і конкурентоспроможність організацій.

Кредитний портфель банку - це сукупність усіх кредитних зобов'язань, наданих банком позичальникам. Він є одним з основних джерел прибутку, проте також несе значні ризики. Важливою є класифікація портфеля за видами кредитів, строками, рівнем ризику тощо [1]. Управління кредитним портфелем базується на принципах диверсифікації, оцінки платоспроможності клієнтів та контролю за якістю обслуговування кредитів. Банк повинен уникати концентрації кредитів у межах одного сектора економіки або регіону [2]. Оцінювання кредитного ризику проводиться з використанням фінансових коефіцієнтів, рейтингових моделей та систем скорингу.

Ефективний моніторинг дозволяє вчасно реагувати на зниження якості кредитного портфеля та вживати заходів реструктуризації [3]. В умовах нестабільного економічного середовища банки дедалі активніше впроваджують цифрові технології для оцінки ризиків, автоматизації рішень та підвищення прозорості управління портфелем. Водночас зростає необхідність у врахуванні екологічних та соціальних факторів (ESG) у кредитній політиці. Ефективне управління кредитним портфелем в Україні потребує збалансованого підходу до ризик-менеджменту, ретельного скорингу позичальників.

Список використаних джерел

1. Бланк І.А. Управління банківською діяльністю. Київ: Ніка-Центр, 2011. 560 с.
2. Савлук М.І., Мороз А.М. Гроші та кредит. Київ: КНЕУ, 2010. 598 с.
3. Васюренко О.В. Кредитний менеджмент у банку. Харків: Фінанси, 2012. 240 с.

Ткаченко В.Ю.

Державний Біотехнологічний Університет

СУЧАСНІ ТРЕНДИ У ФІНАНСУВАННІ СТАРТАПІВ У СФЕРІ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Розвиток харчових технологій є одним із ключових напрямів інноваційної діяльності, що вимагає значних фінансових ресурсів. Останнім часом стартапи в цій сфері все частіше використовують альтернативні джерела фінансування, такі як венчурні інвестиції, краудфандинг і державні гранти [1].

Одним із найпопулярніших трендів є залучення венчурного капіталу. Інвестори все більше звертають увагу на стартапи, що розробляють екологічно чисті та функціональні харчові продукти, альтернативні джерела білка та технології зменшення харчових відходів [2, с. 34].

Краудфандинг став ефективним інструментом для фінансування інноваційних харчових стартапів. Платформи, такі як Kickstarter та Indiegogo, дозволяють підприємцям залучати кошти без необхідності поступатися часткою в бізнесі [3].

Ще одним перспективним джерелом є державні та міжнародні гранти. Програми підтримки інновацій, такі як Horizon Europe та USAID, надають фінансування стартапам, що працюють у сфері продовольчої безпеки та стійкого розвитку [4, с. 78].

Таким чином, фінансування стартапів у сфері харчових технологій зазнає значних змін, орієнтуючись на екологічність, сталий розвиток та цифрові рішення. Подальший розвиток цього напрямку залежить від доступності інвестицій та сприятливого бізнес-середовища.

Список використаних джерел

1. Міністерство аграрної політики та продовольства України. Інноваційні програми підтримки харчової промисловості. 2023.
2. Петров В.І. Венчурне фінансування інновацій у харчовій галузі. Київ: Наукова думка, 2022. 298 с.
3. Офіційний сайт Kickstarter. Доступ: <https://www.kickstarter.com/>
4. Смирнов О.В. Фінансова підтримка стартапів у сфері харчових технологій. Харків: Освіта, 2021. 254 с.

Трохименко Т. В., аспірант

НУБІП України

Науковий керівник – д.е.н, професор Негода Ю.В.

ФІНАНСОВА СУТНІСТЬ УПУЩЕНОЇ ВИГОДИ ПІДПРИЄМСТВА

Однією з основних проблем, з якими стикаються підприємства у зв'язку з повномасштабним збройним вторгненням Російської Федерації, є значні економічні втрати, основну частку яких становить упущена вигода становлять більше 75% всіх завданих збитків або 589 млрд дол. США. Справедливе відшкодування таких збитків в міжнародних судових інстанціях потребує об'єктивної та правильно обґрунтованої фінансової оцінки таких втрат.

Зазвичай під упущеною вигодою підприємства розуміються втрачені ним прибутки внаслідок правопорушення. Проте існує проблема відсутності загальновизнаного визначення цього терміну, що дозволяє досить вільне тлумачення його фінансової сутності, та, відповідно, суттєво ускладнює здійснення обґрунтованої фінансової оцінки.

Для трактування та аналізу упущеної вигоди в українській оціночній практиці використовуються такі нормативно-правові акти: Порядок визначення шкоди та збитків, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 20.03.2022. № 326.; Методика визначення шкоди та обсягу збитків, затверджена наказом Міністерства Економіки України, Фонду Державного Майна України від 18.10.2022 № 3904/1223; Цивільний кодекс України.

Визначення упущеної вигоди має базуватись на таких ключових елементах: очікувані прибутки, які підприємство могло б отримати за нормальних умов діяльності; принцип причинно-наслідкового зв'язку між діями правопорушника і втратами; концепція розумної впевненості у визначенні розмірів втрат.

Відсутність єдиного загальновизнаного визначення і методики оцінки упущеної вигоди ускладнює процес її доведення в міжнародних судових інстанціях та обмежує можливості отримання справедливого відшкодування.

Тютюнник Д.В., студент

НУБіП України

Науковий керівник – к.е.н, доцент Долженко І.І.

УДОСКОНАЛЕННЯ АКЦИЗНОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ

Акцизний податок як один з основних непрямих податкових платежів до бюджету, який справляється як з підакцизних товарів, які виробляються на території України, так і товарів, що ввозяться на її територію, займає одне з ключових місць в питанні наповнення державного бюджету. Акцизні податки встановлюються з подвійною метою: з одного боку, штучно зменшити споживання певних видів товарів, шляхом еластичності попиту. З іншого – наповнювати бюджет у спосіб, менш шкідливий, ніж більшість інших податків.

Акцизний податок є фіскально важливим: у 2022 році загальні надходження від акцизів склали 115,4 млрд грн, або 8,6% усіх податкових надходжень. Значну частку цих надходжень склали акцизи на три види товарів: тютюнові вироби, які дали близько половини усіх надходжень, пальне та алкогольні вироби [1].

Проте зловживання у сфері акцизного оподаткування набрали таких загрозливих масштабів, що з трьох груп підакцизних товарів – тютюну, алкоголю та палива – держава втратила близько 50 млрд грн надходжень тільки в 2022 році [5]. Отже, удосконалення акцизного оподаткування в Україні є важливим завданням для підвищення податкових надходжень, забезпечення контролю над обігом акцизних товарів і зменшення негативного впливу на громадське здоров'я і передбачає впровадження таких заходів:

- перегляд ставок акцизу для різних категорій товарів із врахування ризиків для здоров'я та потенційну шкоду для навколишнього середовища і споживачів;

- розширення підакцизних товарів і включення додаткових категорій товарів, які можуть мати негативний вплив на суспільне здоров'я;

- посилення моніторингу та контролю над обігом акцизних товарів за допомогою сучасних технологій, таких як запровадження електронної акцизної

марки, електронних системи відстеження, може допомогти у боротьбі з контрабандою та недекларованим оборотом;

– співробітництво з міжнародними організаціями бути сприятиме тому, що Україна може отримати підтримку та експертні поради від міжнародних організацій, таких як Всесвітня організація охорони здоров'я та Європейський Союз, для розробки та впровадження належних акцизних політик [3]. Із врахуванням того, що Україна тримає курс на вступ до ЄС варто розглянути удосконалення акцизного оподаткування відповідно до норм Європейського Союзу. При цьому важливо забезпечити, щоб гармонізація служила інтересам України та сприяла економічному розвитку, безпеці та соціальній справедливості. Також потрібно ретельно розглянути досвід країн ЄС та оптимальні підходи для української ситуації [4].

Підсумовуючи все вище наведене, можна дійти до висновку, що удосконалення акцизного оподаткування в Україні дійсно необхідне задля виходу на новий рівень розвитку та для того, аби мати змогу створити висококонкурентне середовище для країн Європейського Союзу. Також варто врахувати те, що реформування буде складним та потребуватиме клопіткої роботи та багатьох нововведень, з якими багато хто може не погоджуватися, але, все ж таке, це буде одним із найкращих рішень, адже можливість вивести із тіньового бізнесу буде великою, а це в свою чергу матиме позитивний наслідок для України.

Список використаних джерел

1. Скільки держава втрачає від тіньових схем на ринку підакцизних товарів. URL : <https://www.nicontrabandi.org.ua/articles/skilky-derzhava-vtrachaye-vid-tinovykh-skhem-na-rynku-pidaktsyzykh-tovariv>
2. Ярош, М., Прокіпчук, Л., Галамай, Р. (2019). Удосконалення акцизного оподаткування в Україні в умовах інтеграції до ЄС. *Bulletin of Sumy National Agrarian University*, (4 (82), 36-43. URL : <https://doi.org/10.32845/bsnau.2019.4.7>
3. Напрями удосконалення акцизного оподаткування в Україні згідно вимог законодавства ЄС. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5336>
4. Касьяненко, Л., Атаманчук, Н. (2020), оподаткування в Україні із законодавством Європейського Союзу про акцизне оподаткування. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського, Серія: юридичні науки*, Том 31 (70) № 3 2020, 120-124 URL : https://juris.vernadskyjournals.in.ua/journals/2020/3_2020/23.pdf

Тютюнник Д.В., магістр

НУБіП України

Науковий керівник – к.е.н., доцент Костюк В.А.

УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ БАНКУ

У ринковій економіці отримання прибутку та забезпечення рентабельності є важливими чинниками фінансової стійкості та конкурентоспроможності банківських установ. Прибуток стимулює персонал і керівництво до розширення й удосконалення банківських операцій і послуг, а також до зниження витрат і мінімізації ризиків [3]. Прибуток є основним внутрішнім джерелом формування фінансових ресурсів банку, що дає змогу вирішувати низку стратегічно важливих завдань, зокрема збільшення власного капіталу, поповнення резервних фондів, підтримку іміджу, фінансування капітальних вкладень, забезпечення платоспроможності та часткове фінансування розвитку фінансово-економічної діяльності банку [1]. Для досягнення тактичних і стратегічних цілей банківської установи критично важливе ефективне управління прибутком. Цей процес визначає не лише фінансовий успіх банку, а й його конкурентоспроможність, стійкість і здатність до розвитку. Завдяки ефективному управлінню прибутком банк може оптимізувати внутрішні процеси, зміцнювати фінансове становище та акумулювати ресурси для розвитку й адаптації до змін в економічному середовищі. Крім того, воно відіграє ключову роль у прийнятті стратегічних і тактичних рішень, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності та задоволення потреб клієнтів. Таким чином, ефективне управління прибутком є основою сталого розвитку та успіху банківської установи [4]. У сучасних умовах в Україні забезпечення прибуткової діяльності фінансових установ, зокрема банків, є досить складним завданням. Тому для подальшої діяльності важливо враховувати фактори, що безпосередньо впливають на результати роботи банків. Найбільш доцільним у цьому контексті вважається використання методики, розробленої Череп А. В. [6].

Рис. 1. Методика аналізу прибутку банку [5]

Аналіз показників прибутку дозволяє частково визначити позицію банку відносно інших кредитних установ. Варто зазначити, що абсолютні показники дають лише загальне уявлення про результати діяльності банку, тоді як для більш точного оцінювання необхідно використовувати відносні показники прибутковості, на яких і базується аналіз.

Список використаних джерел

1. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 «Подання фінансової звітності», від 01.01.2012. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_013#Text
2. Фатюха Н.Г., Гришунова Т.А. Основні підходи щодо визначення та класифікації доходів банківської установи. Ефективна економіка. 2019. №7.
3. Тітаренко М. К. Декомпозиційний аналіз прибутковості банку. Молодіжний економічний вісник ХНЕУ ім. С. Кузнеця. 2016. № 9.
4. Савіна Л. О. Комплексне управління активами та пасивами комерційного банку. Сталий розвиток економіки. http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/sre/2010_1/152.pdf
5. Процик Я. І. Управління прибутком комерційного банку в сучасних умовах. 2023
6. Череп А. В., Рурка Г.І. Методичні підходи до аналізу прибутку комерційного банку на прикладі ПУАТ АКБ «Індустріалбанк». Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики: Збірник наукових праць. 2011. № 1(10). URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Fkd/2011_1/par_t1/6.Pdf

Устенко А. О, студентка
БФК НУБіП України
Науковий керівник – викладач Пушкар Т.О.

СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ НАСЕЛЕННЯ ТА ЙОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Соціальний захист – це система правових, економічних, соціальних та організаційних заходів, спрямованих на забезпечення гідного рівня життя, соціальної безпеки та підтримки громадян у випадках втрати працездатності, безробіття, старості, інвалідності, материнства, а також у разі виникнення надзвичайних обставин. Основними завданнями соціального захисту є: гарантування мінімального доходу кожному громадянину; компенсація втрати доходу внаслідок соціальних ризиків; сприяння соціальній інтеграції та запобігання соціальному відчуженню; зменшення соціальної нерівності; формування умов для соціального розвитку населення [1, с. 64].

Незважаючи на формальну розгалуженість системи, соціальний захист в Україні стикається з низкою проблем: фінансова нестабільність; недостатнє адресне спрямування; низька ефективність соціальних послуг; цифрова нерівність [2, с. 128]. Реформування системи соціального захисту має відбуватись у напрямі підвищення її адресності, прозорості та стійкості. Серед ключових напрямів модернізації: цифровізація соціальної сфери; розвиток страхових механізмів; підвищення ефективності управління; інтеграція у європейську соціальну модель [3, с. 34].

Отже, для побудови ефективної, справедливої та сталого функціонування системи соціального захисту необхідна комплексна державна політика, заснована на сучасних підходах до управління, інноваційності, міжсекторальній взаємодії та дотриманні прав людини.

Список використаних джерел

1. Болотіна Н.Б. Право людини на соціальний захист в Україні. К.: Знання, 2021. 107 с.
2. Синчук С. Правовідносини соціального забезпечення: суб'єкти, зміст, об'єкти: монографія. Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2019. 421 с.
3. Туленков М., Шайгородський Ю. Політика соціального захисту: монографія. Київ: Центр соціальних комунікацій, 2021. 184 с.

Федуняк О.Б., студентка
ЛНУ ім. Івана Франка
Науковий керівник – PhD, асистентка Сас С. П.

ДОМОГОСПОДАРСТВА ЯК АКТИВНІ УЧАСНИКИ РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

Домашні господарства є ключовими суб'єктами ринку фінансових послуг, виконуючи функції заощадників, інвесторів, позичальників і страхувальників. Їхня діяльність безпосередньо впливає на макроекономічні процеси, забезпечуючи акумуляцію фінансових ресурсів, сприяючи економічному зростанню та стабільності держави. В умовах глобалізації і цифровізації роль домогосподарств на фінансовому ринку значно зросла, оскільки розширення фінансових інструментів та доступність цифрових послуг дають можливість їм більш активно брати участь у фінансовій системі країни.

Основні напрями інвестування домогосподарств включають банківські депозити, цінні папери, нерухомість, пенсійні фонди та альтернативні фінансові інструменти [1, с 259]. Банківські депозити залишаються найбільш поширеним і безпечним способом збереження коштів завдяки низькому рівню ризику та гарантованому доходу. У 2024 році в Україні депозити на вимогу зросли майже вчетверо порівняно з 2019, що підкреслює зростання потреби у ліквідності серед домогосподарств. Депозити строком понад два роки показали збільшення до 13,355 млн грн у 2024 році, що демонструє повільне відновлення довіри до довгострокових фінансових інструментів [2]. Інвестування у цінні папери (акції, облігації) дає змогу отримати більший дохід, однак супроводжується підвищеними ризиками. Нерухомість традиційно розглядається як стабільний актив, який забезпечує збереження капіталу та потенційну прибутковість.

Однією з важливих форм взаємодії домогосподарств із фінансовим ринком є кредитування, яке відіграє значну роль у забезпеченні фінансової гнучкості та реалізації споживчих й інвестиційних потреб населення. Попит на кредити формується під впливом потреб у фінансуванні житла, освіти та споживчих товарів. Іпотечне кредитування відіграє ключову роль у здійсненні великих

капіталовкладень і забезпеченні доступності житла. Кредитування нерухомості в Україні знизилося з 32,6 млрд грн у 2019 році до 21,3 млрд грн у 2022 році, але відновилося до 37,1 млрд грн у 2024 році, значною мірою завдяки державній програмі «Оселя», що полегшила умови отримання іпотечних кредитів [2]. Ці коливання відображають реакцію ринку на економічні виклики та стимулюючі заходи уряду і доводить, що довгострокова стабільність ринку іпотеки залежить від макроекономічних факторів, рівня доходів громадян та подальшої підтримки з боку держави. Водночас, якщо розглядати споживче кредитування, відбулось зростання до 237,3 млрд грн у 2024 році (у 2019 році – 173,7 млрд грн), при цьому спостерігався тимчасовий спад у 2020-2022 роках через пандемію та початок воєнних дій [2].

На нашу думку, домашні господарства відіграють значну роль у розвитку фінансового ринку, формуючи попит на фінансові продукти та послуги, а також акумулюючи значні фінансові ресурси. Зростання рівня доходів населення, підвищення їхньої фінансової грамотності і довіри до фінансових установ сприятиме активній інтеграції домогосподарств у фінансову систему. Водночас, державна підтримка, зокрема через стимулювання фінансової освіти та створення сприятливих умов для інвестування, а також диверсифікація фінансових інструментів можуть зробити кожне домогосподарство важливим рушієм соціально-економічного розвитку України.

Список використаних джерел

1. Дубина М., Попело О., Халяво Н. Роль домогосподарств у розвитку ринку фінансових послуг України. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2022. Т. 32, № 4. С. 255–276. DOI: 10.25140/2411-5215-2022-4(32)-255-278.
2. Наглядова статистика / Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> (дата звернення: 15.03.2025).

ГНОСЕОЛОГІЯ РУШІЙНИХ СИЛ ЗЕЛЕНОГО ФІНАНСУВАННЯ

Сьогодні ми всі стаємо свідками глобального «озеленення» фінансових систем. В країнах, які орієнтуються на розвиток зеленого фінансування, спостерігається неабиякий приріст інвестицій у відновлювальну енергетику, енергоефективність, екологічно чисту інфраструктуру. Зелене фінансування сприяє зменшенню залежності країн від імпорту викопних палив на користь розвитку екологічно чистих галузей. І це підвищує конкурентоспроможність національних економік цих країн.

Зелене фінансування – це сукупність фінансових інструментів і ресурсів, які дозволяють підтримувати проекти та ініціативи, направлені на підвищення екологічної стійкості та соціально-економічного благополуччя [1]. І подекуди ця дефініція ввібрала в себе цілком конкретні фінансові інструменти, до яких відносять: зелені облігації, акції, екологічні кредити та спеціалізовані фонди [2]. Від просування інструментів зеленого фінансування так чи інакше залежатиме майбутній розвиток усього людства та економіки більшості країн.

На міжнародному рівні визнано, що майбутнє людства визначатиме дотримання збалансованого розвитку, де економічні інтереси не суперечать екологічним. І інструментарій зеленого фінансування допомагає підтримувати цей економіко-екологічний баланс. Хоч дискусійним залишається питання: чи ці інструменти є потребами сучасного суспільства, чи то є бажання подальшого економічного розвитку країн.

Потреби в зеленому фінансуванні зумовлює зростання суспільної свідомості щодо необхідності захисту довкілля та раціонального використання ресурсів. Їх загострює зобов'язання країн в рамках Паризької кліматичної угоди та Цілей сталого розвитку ООН, зростаючі екологічні ризики, що може спричинити дефіцит ресурсів, необхідність їх розподілу. Зокрема, А. Маршалл, відмічав, що «економіка базується на задоволенні людських потреб шляхом розподілу ресурсів» [3]. Відтак, інструменти зеленого фінансування

задовольняють зростаючі потреби суспільства в екологічних проєктах, які забезпечуватимуть справедливий розподіл природних багатств між країнами.

Бажання в економіці часто пов'язане з концепцією раціональності поведінки людини. Як зазначав А. Сміт, «люди переслідують свої інтереси в умовах конкуренції» [4]. І тут зелене фінансування відбиває бажання країн перейти до більш стійких моделей розвитку та впровадження новітніх екологічно чистих технологій. Оскільки зелене фінансування дозволяє досягати цих цілей, воно надихає країни і суспільство до більш активних дій, що стимулює розвиток зелених фінансових інструментів.

А отже, і бажання, і потреби є рушійними силами зеленого фінансування. Дуалістична природа цих рушійних сил може стати одночасним імпульсом в переході до сталого розвитку, що визначатиме майбутнє людства, сприятиме подальшому економічному зростанню і «озелененню» країн.

Список використаних джерел

1. Шкварук, Д., & Дончак, Л. (2024). Зелені фінанси: теоретичний аспект та особливості функціонування в Україні. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*, 326(1), 123-127. <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-326-21>
2. Луців, Б., Дзюблюк, О., Чайковський, Я., Луців, П., & Чайковський, Є. (2024). Роль зеленого банкінгу в забезпеченні цілей сталого економічного розвитку. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 1(54), 23–36. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.1.54.2024.4250>
3. Тимчик О.А. Економіка та релігія: теорія і практика взаємовпливу: монографія : К. : КНТ, 2014. 410 с.
4. Економічна теорія та право: зб. наук. пр. / редкол.: А. П. Гетьман та ін. Харків : Право, 2018. № 2 (33). 188 с.

Хитоніна А.В., студентка

НУБІП України

Науковий керівник - к.е.н., доцент Долженко І.І

РОЛЬ АКЦИЗНОГО ПОДАТКУ У ФОРМУВАННІ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ

Акцизний податок є важливим інструментом податкової політики держави, що виконує як фіскальну, так і регулюючу функцію. Його значення у формуванні доходної частини бюджету важлива, оскільки він забезпечує стабільні надходження до державного бюджету та одночасно впливає на поведінку споживачів і виробників.[3]

Основною метою акцизного податку – це поповнення бюджету за рахунок оподаткування товарів, які мають високу еластичність попиту. В Україні до підакцизних товарів відносяться алкогольні напої, тютюнові вироби, паливо, електроенергія та деякі транспортні засоби. Надходження від акцизного податку займають значну частину в структурі доходів державного бюджету.[2]

Наприклад, у 2023 році надходження від акцизного податку до загального фонду державного бюджету становили 103,4 млрд грн, що на 31,8% більше, ніж у 2022 році . У 2024 році ці надходження зросли до 133,6 млрд грн, перевищивши показники 2023 року на 22,6 % У січні 2025 року акцизний податок приніс до бюджету 15,9 млрд грн, що перевищує показник січня 2024 року (12,2 млрд грн) . У лютому 2025 року надходження від акцизного податку становили 37,4 млрд грн . У березні 2025 року до загального фонду держбюджету надійшло 14,2 млрд грн акцизного податку .Ці дані свідчать про стабільне зростання надходжень від акцизного податку, що свідчить про його значущість у наповненні державного бюджету України.[1]

У більшості країн акцизний податок виконує роль не лише джерела наповнення бюджету, а й механізму компенсації зовнішніх витрат, пов'язаних із споживанням шкідливих товарів. Наприклад, кошти, отримані від акцизного податку на тютюнові вироби, можуть спрямовуватися на фінансування охорони здоров'я та боротьбу з курінням.

Крім фіскальної функції, акцизний податок має важливе регулююче значення. Високі акцизні ставки сприяють зменшенню споживання шкідливих товарів, що позитивно впливає на здоров'я населення. Наприклад, підвищення акцизу на тютюн стимулює скорочення рівня куріння серед населення, особливо серед молоді. Водночас це сприяє детінізації ринку та зменшенню обсягів нелегального обігу товарів. Проте надмірне підвищення ставок акцизного податку може мати негативні наслідки, зокрема збільшення контрабанди та ухилення від сплати податків. Тому важливо забезпечити баланс між фіскальними цілями та економічними реаліями, щоб не створювати надмірного податкового навантаження на легальний бізнес.

Отже, акцизний податок є важливим інструментом державної податкової політики, що виконує фіскальну та регулюючу функцію. Його стабільні надходження сприяють фінансуванню соціальних програм, розвитку інфраструктури та охорони здоров'я. Водночас ефективне управління акцизним оподаткуванням дозволяє не лише наповнювати бюджет, а й регулювати рівень споживання шкідливих товарів, зменшуючи негативні наслідки для суспільства. Тому вдосконалення акцизної політики та адаптація її до європейських стандартів є одним із ключових завдань державної податкової системи.

Список використаних джерел

1. Міністерство фінансів України. Офіційна статистика щодо надходжень до державного бюджету. <https://mof.gov.ua/>
2. Крисоватий А.І., Куцик П.О. Податкова система: теорія і практика: навч. посіб. Тернопіль: ТНЕУ, 2021. 432 с.
3. Світлична О.В. Економічна сутність акцизного податку та його роль у формуванні бюджету. Фінанси України. 2022. №3. С. 45–53.

Ходзицька В.

*к.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу
КНЕУ імені Вадима Гетьмана*

АКТУАЛІЗАЦІЯ СТАЛОГО ОБЛІКУ ЕКОЛОГІЧНИХ ВИТРАТ : КРОК ДО ПРИНЦИПІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Економіка та організаційні системи, які шкодять планеті та ресурсам, є факторами кризи. Більшість підприємств будують свою діяльність на принципах сталого розвитку. Економіки світу мають забезпечити соціальну, екологічну та економічну сталість. Фінансовий та управлінський облік залишаються ключовими інструментами для прийняття ефективних рішень, але продовжують адаптуватися до нових реалій. Врахування екологічних та соціальних аспектів стає першочерговим в сьогоденні, хоча практики бухгалтерського обліку та підзвітності потребують часу для повної ефективності в сталому світі.

Перший етап корпоративної екологічної стратегії -компанії шукають економічні способи дотримання екологічних норм і часто мінімізують інвестиції. Суб'єкти господарювання водночас спрямовані на запобігання забрудненню та шукають комплексні стратегії, спрямовані на мінімізацію забруднень. Корпоративні екологічні стратегії господарюючих суб'єктів спрямовані на розробку продуктів і процесів з активною мінімізацією впливу на довкілля. Задля забезпечення необхідною інформацією щодо забруднення навколишнього середовища може бути використаний метод ієрархічної оцінки витрат, спрямований на визначення, відстеження і моніторинг екологічних витрат компаній. Цей метод мінімізації забруднення включає чотирирівневий ступінь моніторингу витрат:

- ✓ Деклараційні витрати;
- ✓ Негласні витрати;
- ✓ Витрати на зобов'язання;
- ✓ Матеріальні витрати .

Господарюючі суб'єкти можуть розпочати з аналізу витрат першого ступеню, але якщо цей аналіз не надає бажаної інформації, потрібний перехід до

аналізу витрат ступеню 2. Такий підхід оптимізує час та ресурси задля оцінки економічної доцільності кожної інвестиції у мінімізацію забрудненню.

Після аналізу всіх рівнів суб'єкти господарювання проводять фінансовий аналіз всіх поточних і запропонованих альтернативних практик. Господарюючі суб'єкти мають проаналізувати три ключові фінансові показники:

- обліковий коефіцієнт окупності ;
- чисту приведену вартість ;
- внутрішню норму доходності .

Таким чином, аналіз екологічних витрат змушує господарюючі суб'єкти враховувати весь спектр екологічних витрат, сприяючи покращенню кількісного аналізу. Оскільки деякі розрахунки можуть бути складними, господарюючим суб'єктам може бути складно використовувати їх без сучасних інформаційних систем. На сьогодні використовуються безліч програмних додатків, які допомагають зацікавленим особам ідентифікувати та обліковувати екологічні витрати.

Список використаних джерел

1. Quantifying environmental externalities with a view to internalizing them in the price of products, using different monetization models / T. L. T. Nguyen та ін. Resources, Conservation and Recycling. 2016. Т. 109. С. 13–23. URL: <https://doi.org/10.1016/j.resconrec.2016.01.018>.
2. Chakhovich T., Virtanen T. Introducing the Sustainability Framework of 'External Control' in Interfirm Control. *South Asian Journal of Business and Management Cases*. 2022. Т. 11, № 1. С. 64–73. URL: <https://doi.org/10.1177/22779779221081486>.
3. Beaver E. LCA and total cost assessment. *Environmental Progress*. 2000. Т. 19, № 2. С. 130–139. URL: <https://doi.org/10.1002/ep.670190212>.
4. Ren J. Waste-To-Energy: Multi-Criteria Decision Analysis for Sustainability Assessment and Ranking. Elsevier Science & Technology Books, 2020. 400 с.
5. Yoe C. Principles of Risk Analysis: Decision Making under Uncertainty. Taylor & Francis Group, 2019. 816 с.
6. SSFA/UEFA. Measuring the Value of Football Participation in Scotland. *Scottish FA*. 2018. 25 с. URL: https://oss.scot/wp-content/uploads/2018/12/Scottish_FA_and_UEFA_SROI.pdf.
7. A4S CFO Leadership Network. Essential Guide to Capex: A Practical Guide to Embedding Sustainability into Capital Investment Appraisal. The Prince of Wales's Charitable Fund. 2019. URL: www.accountingforsustainability.org/content/dam/a4s/corporate/home/KnowledgeHub

Червонюк М.А., магістр

НУБіП України

Науковий керівник – к.е.н, доцент Долженко І.І.

МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ УХИЛЕННЯМ ВІД СПЛАТИ ПОДАТКІВ В УКРАЇНІ

Державна податкова політика – це діяльність держави у сфері встановлення, правового регламентування та організації справляння податків і податкових платежів у централізовані фонди грошових ресурсів держави [1], складовою частиною якої є механізм державного регулювання у сфері боротьби з правопорушеннями в сфері запобігання ухиленню від сплати податків.

При цьому незмінними залишаються основні пріоритети у забезпеченні формування та реалізації державної податкової політики, визначені у Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2022-2025 роки: побудова сучасної справедливої податкової системи, що забезпечує рівність усіх платників податків перед законом та зменшення витрат і часу платників податків на податкове адміністрування [2].

Свідченням дій українського уряду, суспільства та бізнес-середовища щодо вступу до ЄС є формування ефективного механізму державного регулювання в сфері запобігання ухиленню від сплати податків, оскільки чим більшими є обсяги ухилення від оподаткування, тим слабкішою є можливість держави що забезпечення стійкого розвитку та надання громадянам публічних послуг належної якості.

Однак, наявність значного сектору тіньової економіки, питома вага якого обчислена за різними методиками складає від понад 60% до 25% обсягу офіційного ВВП, свідчить про неефективність державного регулювання у сфері запобігання ухиленню від сплати податків в Україні. Так, за розрахунками Міністерства економіки України у 2021 р. частка сектору тіньової економіки становив 32% від обсягу ВВП, що є найвищим показником серед країн Європи [3].

За висновками Європейської Комісії Україна демонструє певний рівень

підготовки у сфері оподаткування. Але негативним визначається те, що співробітники фіскальних органів беруть участь у схемах, а бізнес-структури та громадяни ухиляються від сплати податків.

Відповідно, із урахуванням рекомендацій Європейської Комісії з метою удосконалення функціонування сфери оподаткування в Україні в частині мінімізації ризиків ухилення від сплати податків необхідно вжити таких заходів: покращити електронний режим переміщення товарів; закріпити на законодавчому рівні правила щодо податку на вихід з юрисдикції; модернізувати запроваджені загальні правила протидії податковим зловживанням; посилити відповідальність як платників податків, так і службовців фіскальних органів за ухилення від оподаткування; удосконалити систему трудових перевірок щодо виявлення фактів нелегального працевлаштування; забезпечити рівність прав жінок та чоловіків як наскрізний вектор розвитку механізмів державного управління.

Отже, бачимо низьку ефективність механізму державного регулювання в сфері запобігання ухиленню від сплати податків та тінізації своїх доходів. Це призводить до відсутності фінансової самостійності як державного, так і місцевих бюджетів, недостатності бюджетних ресурсів не лише для забезпечення фінансування найбільш необхідних видатків сектору оборони та національної безпеки, а й навіть видатків на надання громадянам базових соціальних послуг. Прерогатива збереження української державності, поступ у процесах європейської та євроатлантичної інтеграції вимагає того, щоб у суспільній культурі закріпилася соціальна відповідальність щодо сплати податків як бізнес-середовищем, так і пересічними громадянами та вкрай негативне ставлення до осіб, які ухиляються від їх сплати. Несплата податків повинна вважатися і бути законодавчо закріплена як тяжкий кримінальний злочин.

Список використаних джерел

1. Податкова політика. Міністерство фінансів України.
2. Про схвалення Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2022-2025 роки та плану заходів з її реалізації: Розпорядження Кабінету Міністрів України; Стратегія від 29 грудня 2021 р. № 1805-р.
3. Загальні тенденції тіньової економіки в Україні у 2021 році: аналітична записка Департаменту стратегічного планування та макроекономічного прогнозування.

Черкесенко М.І., студентка
НУБІП України
Науковий керівник – доцент Аврамчук Л.А.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНТЕРНЕТ-БАНКІНГУ В УКРАЇНІ

Інтернет-банкінг в Україні за останні роки став невід'ємною частиною повсякденного життя мільйонів українців. Завдяки розвитку сучасних технологій, мобільних додатків та цифрових платформ, українські банки пропонують широкий спектр послуг, які можна отримати без необхідності фізичного відвідування відділень. Перспективи розвитку інтернет-банкінгу в Україні обіцяють значні покращення, враховуючи динамічні зміни в цифровій сфері та зростаючий попит на більш зручні й безпечні фінансові послуги. Водночас, зміни в законодавстві та вдосконалення системи кібербезпеки мають вирішальне значення для підтримки довіри клієнтів і забезпечення їхнього захисту від шахрайських схем. Переваги, які вже зараз пропонують українські фінансові установи, разом із перспективними нововведеннями можуть зробити Україну одним із лідерів цифрової трансформації банківського сектору в Європі [1]

Українські банки змагаються за увагу клієнтів, активно впроваджуючи сучасні цифрові рішення, що робить інтернет-банкінг не лише зручним, але й інноваційним. На цьому шляху критичним фактором стане інвестиція в нові технології, вдосконалення процесів безпеки та адаптація до зростаючих очікувань користувачів. Перспективи розвитку цієї галузі обіцяють підвищення якості сервісів, розширення спектру доступних послуг та зміцнення позицій українських банків на міжнародному ринку фінансових послуг. Крім багатьох вигод для клієнтів, інтернет-банкінг також дає суттєві переваги й самим банкам: їхні витрати на транзакції в системі інтернет-банкінгу є нижчими, як порівняти із собівартістю обслуговування у звичайному відділенні; скорочуються витрати на утримання структурних підрозділів і штатних працівників, а також витрати на забезпечення й підкріплення кас готівкою та іноземною валютою; пришвидшуються розрахунки. Тому в сучасних умовах розвиток системи

інтернет-банкінгу для вітчизняних банків поступово перетворюється з додаткової послуги на нагальну потребу.

На сьогоднішній день онлайн-банкінг є одним із найпопулярніших способів управління своїми грошима. Банки забезпечують безпеку інтернет-банкінгу для клієнтів, використовуючи технології шифрування, такі як рівень захищених сокетів, перевіряючи активність облікового запису інтернет-банкінгу, включаючи функції безпеки облікового запису та постійно попереджаючи споживачів про засоби уникнути таких загроз, як крадіжка особистих даних.

Інтернет-банкінг, як метод просування банківських послуг набуває широкого поширення, як в масштабах світу, так і в Україні зокрема, оскільки надає ряд переваг, як комерційним банкам, так і їх клієнтам. Банк, з метою якісного обслуговування клієнтів, має створити потужну інформаційну інфраструктуру, а отже, витратити значні суми коштів, окупність яких складає декілька років. В Україні не всі банки можуть забезпечити значні капіталовкладення у створення нових філій та відділень для обслуговування клієнтів, крім того, в умовах постійного підвищення рівня мобільності населення така стратегія розвитку може виявитися неефективною чи збитковою [2].

Список використаних джерел

1. Компанець А. (2024, Січень 31). Що таке інтернет-банкінг та в чому його перевага? <https://unexbank.ua/blog/sho-take-internet-banking-ta-v-chomu-jogo-perevaga>.
2. Камінська Ж. Є. (2019). Розвиток інтернет-банкінгу в Україні (1-2). <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/142.pdf>

Черкесенко М.І., студентка

НУБіП України

Науковий керівник – к.е.н, доцент Шевченко Н.Ю.

МІЖНАРОДНИЙ ФІНАНСОВИЙ РИНОК ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

Міжнародний фінансовий ринок - це ринок вільних, придатних для інвестування за межами свого утворення та походження грошових ресурсів, міграція яких знаходиться під дією попиту та пропозиції, існуючих в окремих країнах та регіонах, а також під контролем держав та міжнародних валютно-фінансових центрів. Значення міжнародного фінансового ринку важко переоцінити, достатньо лише відмітити, що експорт капіталу із країн „Старого світу" таких як Великобританія, Франція, Німеччина став однією з головних причин економічного розвитку США, Канади, Австралії, Індії, Китаю та інших країн [1].

Міжнародний фінансовий ринок являє собою ринок вільних грошових ресурсів, які підходять для інвестування поза межами їх створення та походження, рух яких регулюється попитом і пропозицією, що формуються в окремих країнах та регіонах, а також контролюються державами та міжнародними валютно-фінансовими центрами. Сьогодні цей ринок значно розширився і перетворився на привабливе джерело залучення фінансових коштів для розвитку національних економік, ставши визначальним чинником розвитку світового господарства. Головне призначення міжнародного фінансового ринку – забезпечення доступу до фінансових ресурсів та міжнародних проєктів [1].

Відповідно до наведеного вище, можна зробити висновок що одним з інструментів міжнародного фінансового ринку, в цілому, виступає надання джерел фінансування для економік інших держав у вигляді різних фінансових засобів, таких як кредити, трансферти, інвестиції для країн з малорозвиненою економікою та надання можливості придбати облігації або казначейські векселі для отримання подальшого прибутку в бюджет. Водночас можливість інвесторів, зокрема й урядам інших країн, купувати облігації чи казначейські зобов'язання

генерує додаткові стимули для міжнародної взаємодії та зближення фінансових систем.

Цей механізм значно впливає на економіку України, яка активно використовує міжнародний фінансовий ринок для стабілізації та залучення коштів на розвиток. Зокрема, Україна бере зовнішні позики задля підтримки державного бюджету, одержує іноземні інвестиції для модернізації промисловості та бере участь у випуску єврооблігацій, що дозволяє отримати кошти на відносно вигідних умовах. Крім того, міжнародний ринок надає Україні доступ до сучасних фінансових інструментів та можливостей співпрацювати з іншими країнами та міжнародними організаціями. Одним зі способів отримання коштів на міжнародному рівні для України є облігації зовнішньої державної позики (ОЗДП) [2].

У воєнні часи економічні негаразди стають відчутнішими, а роль міжнародних фінансових надходжень набуває ключового значення. Україна, перебуваючи в умовах війни, залучає кредити, інвестиції та трансфери для підтримки обороноздатності, забезпечення соціальних виплат, а також відбудови інфраструктури, понівеченої бойовими діями. Державні облігації стають важливим засобом залучення грошей, які спрямовуються на фінансування військових потреб, підтримку економічної стабільності та надання допомоги постраждалим регіонам. Крім того, міжнародна фінансова підтримка дозволяє країні утримувати функціонування ключових галузей економіки, зокрема енергетики, транспорту та сільського господарства, навіть за найскрутніших обставин.

Список використаних джерел

1. Основи функціонування міжнародного фінансового ринку. URL: <https://buklib.net/books/27709/>
2. Співпраця з міжнародними фінансовими організаціями. URL: <https://bank.gov.ua/ua/about/international/financial-institutions>

Шаповал Я., студентка

НУБіП України

Науковий керівник – к.е.н, доцент Пащенко О.В.

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ПУБЛІЧНИХ ФІНАНСІВ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ Й ПЕРСПЕКТИВИ

Важливу роль у забезпеченні макроекономічної стабільності, добробуту населення та розвитку країни відграють публічні фінанси. Останнім часом Україна має складності у системі їх використання. За обставин нестабільності державного бюджету, економічних криз, збройних конфліктів, корупції та невідкритості публічних фінансів спостерігається порушення принципів справедливості й рівності використання фінансових ресурсів. Тому перед публічними фінансами стоїть низка важливих питань, які необхідно вирішити, а саме відкритість, прозорість, гнучкість, ефективність в управлінні фінансовими коштами держави, боротьба з корупцією та рівність у їх розподілі. Публічні фінанси являють собою сукупність фінансових відносин, що виникають у зв'язку зі збором, розподілом та використанням коштів, які належать державі або іншим публічним установам [1]. Це можуть бути доходи від податки, доходів, збори, платежі за користуванням державного майна, видатки на розвиток інфраструктури, утримання державного апарату, культуру, соціальні програми, оборону, науку [1]. Ефективне управління публічними фінансами зумовлює економічний розвиток країни, а відповідальність за нього покладається на державні установи, які здійснюють його із використанням технік і методик [2]. Основні характеристики публічних фінансів зазначені у табл.1.

У ринковій економіці розподіл доходів між людьми залежить від змін попиту, пропозиції й цін на ринку факторів виробництва, товарів і послуг. Для вирішення проблем перерозподілу доходів та подолання бідності держава може використовувати різні інструменти. Слід пам'ятати, що недостатня увага управлінню публічними фінансами зумовить неефективне використання бюджетних коштів, зниження довіри до державних установ, стабільності фінансових ресурсів країни й катастрофічного зубожіння населення. Важливо

забезпечити прозорість використання публічних фінансів як на мікро- так і на макрорівнях.

Таблиця 1. Основні дані публічних фінансів

Характеристика	Публічні фінанси
Визначення	Це фінансові ресурси всієї нації, представлені у грошовому еквіваленті, які знаходяться під контролем урядових структур
Стан і розвиток	Залежить від висновку державного керівництва
Мета функціонування	Робота на «загальне благо», тобто покриття поточних витрат на задоволення суспільних потреб
Шляхи отримання	Примусове стягнення коштів з населення через податкову систему
Вплив на національну економіку	Накопичуються великі обсяги грошових ресурсів, які мають значний вплив на прийняття рішень

Джерело: систематизовано особисто на основі [3]

Проблемами у використанні публічних фінансів є: низький рівень використання електронних систем надання адміністративних послуг; низький рівень доходів населення і соціальний тиск; оптимізація податкової та фіскальної політики; корупція; недостатня кількість фінансових ресурсів; відсутність контролю за використанням бюджетних коштів [1, 4]. Отже, в Україні необхідно формувати функціонуючу систему публічних фінансів на основі прозорості, контролю, інвестування й ефективності. Тому необхідно реформувати податкову систему, покращити кваліфікацію працівників, прозорість та відкритість процесів закупівлі й витрат, покращити інформаційну культуру населення стосовно питань управління коштами, що сприятиме розвитку економіки, покращить довіру населення до влади та покращить добробут населення країни.

Список використаних джерел

1. Абдуллаєва А.Є., Харковенко О.О. Особливості ефективного управління публічними фінансами в Україні. *Економіка та суспільство*. Вип. №51.2023. <file:///C:/Users/admin/Downloads/2453-%D0%96-2366-1-10-20230613.pdf>
2. Клімова С.М. Управління публічними фінансами як складова реформи державного управління в Україні. *Держава та регіони*. Серія : Право. 2016. № 3 (53). С. 84-89.
3. Опарін В.М., Федосов В.М., Юхименко П.І. Публічні фінанси: генеза, теоретичні колізії та практична концептуалізація. *Фінанси України*. 2017. № 2. С. 125-134.
4. Коляда Т. А. Вплив суспільних фінансів на регіональний розвиток: теоретичний вимір. *Науковий вісник. Одеський державний економічний університет*. 2015. № 11 (231). С. 75-89.

Шишов С.А., аспірант

ПрАТ «ВНЗ «МАУП» України

Керівник – к.е.н., доцент Цімошинська О.В.

ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

У сучасному глобалізованому світі інноваційний розвиток визначає конкурентоспроможність країн на міжнародних ринках. Зосередження найбільш прибуткових сфер бізнесу в державах з високим рівнем інновацій зумовлене значною часткою доданої вартості у вартості продукції, формуванням високотехнологічної виробничої структури та концентрацією значних фінансових потоків. Посилення конкурентної боротьби супроводжується протилежними тенденціями, такими як об'єднання зусиль і ресурсів, створення союзів і альянсів. Це сприяє реалізації спільної інноваційної політики та розширенню присутності високотехнологічної продукції на світових ринках.

Стратегічний курс України на інтеграцію у світовий та європейський інноваційний простір, а також створення умов для сталого зростання конкурентоспроможності національної економіки вимагають удосконалення механізмів інноваційного розвитку.

Глобалізаційні процеси мають особливий вплив на економіку країн, що переживають ринкову трансформацію інверсійного типу. В Україні непередумані та штучні реформи, особливо у сфері власності, призвели до усунення держави від інноваційної діяльності та втрати бізнесом інтересу до трансформації науково-організаційної моделі виробництва. Це загальмувало розробку й впровадження нових технологій, виробничих і транспортних засобів, створення інноваційних споживчих товарів, освоєння нових ринків і модернізацію підприємницької діяльності. Як наслідок, рівень наукомісткості ВВП продовжує знижуватися, не перевищуючи 1% [1].

На сучасному етапі розвитку економіки України існує об'єктивна потреба в активізації інноваційно-інвестиційної діяльності, оскільки вона є ключовим елементом економічної політики держави, яка сприяє стабільному зростанню

економіки, зміцненню експортного потенціалу та створенню інноваційних конкурентних переваг на міжнародних ринках. Одночасно, значні структурно-технологічні зміни в економіці, а також у ринковій і інформаційно-комунікаційній інфраструктурі вимагають значних фінансових ресурсів для їх реалізації.

Проблема фінансування інноваційно орієнтованої економіки має складне підґрунтя, яке пов'язане з питанням стабільності фінансового сектору, використанням нестандартних методів підтримки та посиленням впливу фінансових інститутів на інноваційний розвиток. Збільшується нормативна роль інституціонального напрямку, що включає різні версії, наукові школи та течії фінансово-економічної теорії. Підвищений інтерес науковців до інституціоналізму обумовлений загостренням конкурентної боротьби в глобальній економіці та зростанням ролі інновацій у конкуренції між національними економіками [2].

Отже, інноваційний розвиток національних економік в умовах глобалізації вимагає значних ресурсів, зокрема фінансових. Основним завданням органів державної влади є розробка та впровадження політики, спрямованої на збільшення фінансування наукових розробок, впровадження та експорт інноваційних товарів і технологій. Джерелами фінансування можуть бути власні кошти підприємств, державний бюджет, інвестиції, в тому числі іноземні, а також банківські кредити.

Список використаних джерел

1. Сучасна Україна в глобальному середовищі: стратегічні орієнтири економічного розвитку: монографія / за ред. Н. Стукало, Н. Мешко. Дніпропетровськ: ДНУ ім. О. Гончара, «Інновація», 2015. 510 с.
2. Інноваційний розвиток економіки: процеси та явища: монографія / за ред. В.Я. Швеця, М.С. Пашкевич. Дніпропетровськ: НГУ, 2013. 612 с.

Шнипко О.В., аспірант
ДНП «ДУ «КИЇВСЬКИЙ АВІАЦІЙНИЙ ІНСТИТУТ»
Науковий керівник - д.е.н, професор Антипенко Н.В.

СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ БАНКІВСЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ В УМОВАХ ЕКСТРЕМАЛЬНИХ СИТУАЦІЙ: ЗАПОБІЖНІ ЗАХОДИ ТА МЕХАНІЗМИ ПРОТИДІЇ

Сучасні банки функціонують у середовищі, де екстремальні ситуації — як техногенного, природного, так і антропогенного характеру — становлять серйозну загрозу фінансовій стабільності, іміджу та безпеці персоналу. Аналіз матеріалів дозволяє нам виділити ключові аспекти організації банківської діяльності в умовах надзвичайних подій: класифікація загроз, кризові плани, роль персоналу, проактивні заходи.

Вже сьогодні визначаються певні проблеми та досягнення української системи нагляду. Згадаємо про Базельські угоди, що є ключовими документами, які визначають вимоги до капіталу, ліквідності та управління ризиками банків. Україна поступово імплементує Міжнародні стандарти банківського нагляду. З досягнень є: зростання капіталізації банків: станом на 2023 р. сукупний регулятивний капітал банківської системи складав понад 200 млрд. грн.; впровадження ризик-орієнтованого підходу до нагляду (згідно з Базель II); підвищення прозорості діяльності банків через публічну звітність. До проблем можемо віднести наступне: висока частка проблемних кредитів у портфелях банків (близько 30% у 2022р.); недосконалість механізмів раннього реагування на кризи; обмежені можливості консолідованого нагляду за фінансовими групами. Згадаємо як під час кризи 2014–2015 рр. НБУ виявив слабкість проблемних банків, що призвело до ліквідації понад 60 установ. Однак у 2020–2023 рр. вдосконалення нагляду дозволило запобігти масовим банкрутствам, незважаючи на економічні потрясіння.

У рамках теми дослідження проведено також короткий аналіз банківського нагляду України в контексті вимог світового розвитку. НБУ є основним органом

банківського нагляду в Україні. Його функції включають: реєстрація та ліцензування банків; безвиїзний нагляд; виїзні; застосування. Так, у 2022 р. НБУ провів понад 100 інспекційних перевірок, виявивши порушення у 40% банків, зокрема в сфері AML (протидії відмиванню коштів). Інструменти нагляду є економічні нормативи: Н2 (адекватність капіталу) – мінімум 10%; Н4 (миттєва ліквідність) – мінімум 20%; Н7 (кредитний ризик на одного контрагента) – максимум 25%.

Важливим є і рейтингування банків за системою CAMELS (Capital, Assets, Management, Earnings, Liquidity, Sensitivity), що дозволяє оцінити фінансовий стан установи, стрес-тести, як оцінка стійкості банків до економічних шоків. Зокрема, у 2023 р. стрес-тести показали, що 15 банків не витримують падіння ВВП на 5%, що спричинило їх капіталізацію.

Що до проблемних банків та механізмів впливу на них, то НБУ використовує такі заходи: попередження; тимчасова адміністрація; санація; ліквідація. Практичним прикладом є події у 2021 р., коли НБУ ввів тимчасову адміністрацію в «ПриватБанку» через виявлення шахрайських схем, що врятувало кошти мільйонів вкладників.

Висновок. Оптимізація банківської діяльності в умовах надзвичайних подій вимагає комплексного підходу, що поєднує технологічні, організаційні та психологічні інструменти. Запровадження превентивних стратегій і регулярне оновлення кризових планів дозволяє не лише зменшити ризики, а й підвищити стійкість фінансової системи в цілому. Система банківського нагляду в Україні розвивається у напрямку відповідності міжнародним стандартам, проте потребує подальшого вдосконалення.

Список використаних джерел

1. Закон України "Про Національний банк України"
https://bank.gov.ua/ua/legislation/Law_NBU
2. Звіти НБУ за 2022–2023 pp. <https://bank.gov.ua/ua/news/all/richniy-zvit-natsionalnogo-banku-ukrayini-za-2022-rik> <https://bank.gov.ua/ua/news/all/richniy-zvit-natsionalnogo-banku-za-2023-rik-vid-strategiyi-vijivannya-do-strategiyi-vidnovlennya>
3. Матеріали Базельського комітету з питань банківського нагляду
fiu.gov.ua/pages/dijalnist/mizhnarodne-spivrobotnictvo/mizhnarodni-standarti/inshi-standarti/dokumenti-bazelskogo-komitetu.html

Semeniachenko Yelyzaveta, student

Bila Tserkva National Agrarian University

Head – Drahan Oksana, PhD in Economics, Associate Professoru

PROBLEMS OF COORDINATION OF MONETARY AND FISCAL POLICIES IN CURRENT CONDITIONS

Coordination of monetary and fiscal policies is an important component of macroeconomic regulation, especially in conditions of economic instability. Effective interaction between the central bank and the government allows to ensure stable economic growth, control over inflation and sustainability of public finances. However, in practice, the coherence of these two policy directions is often complicated by different goals and instruments of their implementation.

Analyzing the data, we can identify the main coordination problems:

1. Difference in goals and instruments. Monetary policy, implemented by the central bank, is aimed at controlling the money supply and the level of inflation. Fiscal policy, in turn, determines the level of government spending and the tax burden to stimulate or restrain economic growth.

2. Fiscal dominance. Many countries experience fiscal dominance, where public finances are dependent on monetary policy due to the need to cover budget deficits by issuing money. This can undermine confidence in the central bank and provoke inflationary risks.

3. The problem of time lags. Different time lags in the impact of monetary and fiscal policies can create imbalances. For example, changes in monetary policy take several quarters to manifest themselves, while fiscal measures often have an immediate effect.

4. Political factors : Fiscal policy decisions often depend on political circumstances, which may conflict with the long-term goals of monetary policy. This creates risks to economic stability [1].

In modern conditions, in order to accelerate the post-war economic recovery, the role of the government as the main body for developing and implementing

macroprudential and anti-inflationary policies in the financial management system should be significantly increased by increasing the level of coordination of monetary and fiscal policies.

We identified ways to solve the problems:

Institutional independence . Ensuring the independence of the central bank reduces the influence of political factors on monetary policy.

Fiscal rules : Introducing clear limits on the level of public debt and budget deficits can contribute to macroeconomic stability.

Joint forecasting and planning : Regular consultations between the government and the central bank on economic forecasts will help improve coordination.

Flexible policy . Using adaptive approaches to monetary and fiscal policy will allow for a rapid response to economic challenges [2-3].

The problems of coordinating monetary and fiscal policies remain relevant in many countries. The lack of coordination between the central bank and the government can lead to macroeconomic imbalances . Successful coordination requires institutional independence, the introduction of fiscal rules, and the use of flexible planning mechanisms.

References:

1. Pohoată I., Diaconășu D.-E., Negru I. The independence of central banks: a reductio ad absurdum. *The Journal of Philosophical Economics*. 2024. T. XVII. P. 85–118. URL: <https://jpe.episciences.org/13209/pdf>.

2. Diessner S. The political economy of monetary-fiscal coordination. *Review of International Political Economy*. 2023. DOI: <https://doi.org/10.1080/09692290.2023.2295373>

3. Zhuravka F., Razinkova M., Plakhotnik O., Grynko T., Nebaba N. Effect of Ukraine's public debt management on its macroeconomic development: VAR modeling. *Problems and Perspectives in Management*. 2023. № 21 (4). P. 483–501. DOI: [http://dx.doi.org/10.21511/ppm.21\(4\).2023.37](http://dx.doi.org/10.21511/ppm.21(4).2023.37)

Юрченко Д.М., студент
ВСП «Ладизжинський фаховий коледж
Вінницького національного аграрного університету»
Науковий керівник – к.е.н, доцент Гудзенко Н.М.

НЕОБХІДНІСТЬ РОЗРАХУНКУ МАРЖИНАЛЬНОГО ДОХОДУ В АГРОБІЗНЕСІ

Успішний аграрний бізнес, який приносить стабільний дохід, вимагає чіткого планування, а його маржинальний дохід повинен становити 30% і більше. Війна в Україні та її економічні наслідки завдали значної шкоди виробництву та доходам малих фермерів. Подальша їх діяльність залежить від оптимального співвідношення доходів і витрат, обсягів виробництва і реалізації продукції та її асортименту. Рентабельність виробництва агропродукції знижується на фоні обмеження світових поставок сільськогосподарських культур, зростання витрат на виробництво продуктів харчування. Спочатку ланцюжок поставок порушила пандемія, ускладнивши і зробивши дорожчим доставку запчастин та сировини, що використовується в аграрному виробництві.

Наслідком війни є зростання цін на паливо та добрива, посилення інфляційних процесів, в результаті чого навіть зростання цін на продовольство не рятує виробників від падіння маржі. Якщо аграрії не зможуть знайти шлях здешевлення своїх витрат, то змушені будуть скоротити своє виробництво. У наступні роки очікується подальше зниження маржі в рослинництві, що змусить фермерів скорочувати операційні витрати та шукати нетрадиційні шляхи підвищення ефективності виробництва.

Одним із правил бізнесу є отримання прибутку - покриття доходами усіх витрат діяльності. Щоб підприємство мало стабільні доходи, потрібно знати, скільки насправді коштує кожен гектар поля. Серед параметрів, що визначають прибутковість аграрної сфери є маржа.

Маржинальність - це спроможність приносити прибуток. Вона показує, скільки гривень на кожную вкладену товар чи бізнес загалом приніс власнику. Це близько за змістом до рентабельності [1].

Необхідність розрахунку маржинальності дозволяє аналізувати ефективність бізнесу, його фінансову складову, віддачу інвестиційних вкладень, доцільність та ефективність нових проєктів та стартапів. Якщо господарство сіє озимі та ярі культури, обидва виробничі цикли “накладаються” і фінансовий результат поточного року прорахувати складно. Тому агробізнес результати своєї роботи оцінює грошовим потоком, який залишається вільним до наступної посівної. Такий підхід не часто не відображає економічної реальності.

Суть маржинального аналізу полягає в тому, щоб визначити оптимальне співвідношення між ціною, витратами і обсягом діяльності для забезпечення беззбитковості діяльності, а отже і можливості планування отримання необхідного прибутку.

Основне при цьому аналізі – покрити величину витрат. Він дозволяє шляхом моделювання відшукати найбільш вигідне співвідношення між змінними і постійними витратами, ціною продукції і обсягом виробництва [2]. Для малого бізнесу, який планує зростати і розвиватись, поглиблений аналіз фінансових результатів на основі конкретних показників є необхідною умовою, забезпечує можливість виявлення непродуктивних витрат. Особливу увагу агробізнес повинен приділяти аналізу фінансового результату операційної діяльності.

Список використаних джерел

1. Михальська О.Л. Ефективність застосування методів маржинального аналізу на олійно-жирових підприємствах України. Економічний аналіз : зб. наук. праць. 2014. Том 16. № 2. С. 124 – 131
2. Гоменюк М. О. Удосконалення процесу прийняття управлінських рішень на сільськогосподарських підприємствах з використанням маржинального аналізу. *Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва. Серія «Економічні науки»*. 2014. № 4. С. 100–109.
URL:file:///C:/Users/User/Downloads/Vkhnu_ekon_2014_4_15.pdf

Яременко Є.Р., студентка

ТДАТУ ім Д. Моторного

Науковий керівник – к.н.держ.упр., доцент Вороніна Ю.Є.

МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ БЮДЖЕТНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Основним завданням модернізації системи державного управління є формування ефективного місцевого самоврядування, що в свою чергу створює комфортні умови для життя громадян, надає їм доступні та високоякісні публічні послуги. Але варто розуміти, що досягнення цих цілей неможливе без належного рівня економічного розвитку відповідних територій, їх фінансового забезпечення та наявності достатніх джерел для наповнення місцевих бюджетів.

Місьцеве самоврядування в Україні - це гарантоване державою право та реальна здатність територіальної громади - жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища, міста - самостійно або під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України [1].

Бюджетна децентралізація - це делегування фінансових ресурсів та повноважень, формування дохідної частини бюджету. Вона передає місцевим органам влади, приватним підприємствам фінансові засоби, повноваження збирати місцеві податки, а також право визначати видатки місцевих бюджетів з метою виконання ними децентралізованих функцій [2].

Щоб оцінити ефективність бюджетної децентралізації, необхідно виділити її позитивні та негативні сторони. Згідно з теоретичними дослідженнями, децентралізований підхід має такі переваги: більш раціональне використання ресурсів та створення ефективних комунікаційних зв'язків; покращення якості публічних послуг; право місцевих органів влади самостійно, з урахуванням викликів, розпоряджатися бюджетними коштами; зміцнення демократичних принципів та посилення підзвітності органів місцевої влади громаді.

Однак, поряд з перевагами, бюджетній децентралізації притаманні й певні ризики, до яких слід віднести:

- мінімізація контролю з боку центральних органів влади за бюджетним процесом на місцевому рівні;
- зростання корупції за умов обмеженості політичної конкуренції на місцевому рівні;
- зростання витрат на надання суспільних благ для невеликих територій;
- домінування місцевих інтересів над загальнодержавними [3].

Отже, можна дійти висновку, що бюджетна децентралізація є важливим чинником розвитку місцевого самоврядування, оскільки сприяє фінансовій незалежності громад, ефективному управлінню ресурсами та покращенню якості надання публічних послуг. Водночас вона має певні ризики, які за умови їх неврахування можуть завдати значної шкоди впровадженню реформи в майбутньому. Для подальшої успішної реалізації бюджетної децентралізації необхідно врахувати наявні загрози та розробити стратегію управління ризиками.

Список використаних джерел

1. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР: редакція від 5 берез. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр#Text> (дата звернення: 16.03.2025).
2. Лелеченко А. П., Васильєва О. І., Куйбіда В. С., Ткачук А. Ф. Місцеве самоврядування в умовах децентралізації повноважень: навч. посіб. Київ, 2017. 110 с.
3. Булавинець В. М. Бюджетна децентралізація: сутність та специфіка реалізації в Україні. *Ефективна економіка*. 2021. № 12. URL: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.12.96> (дата звернення: 16.03.2025).
4. Вороніна Ю.Є., Плотніченко С.Р. Розвиток територій як пріоритетний напрямок державної регіональної політики. Вісник Львівського національного університету природокористування. Серія «Економіка АПК» №30. м. Дубни, с.170-174.2023р.

СЕКЦІЯ 2. МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНИ В УМОВАХ НОВИХ ВИКЛИКІВ

Андрущенко А.В., аспірант

НУБіП України

Науковий керівник – д.е.н., професор Вдовенко Н.М.

ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ГАЛУЗІ АКВАКУЛЬТУРИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПРОДОВОЛЬЧИХ ВИКЛИКІВ ЧЕРЕЗ СИНЕРГІЮ ЦИРКУЛЯРНОЇ ТА БЛАКИТНОЇ ЕКОНОМІКИ

Актуальні глобальні виклики, зокрема зростання населення, погіршення стану природних водних ресурсів, зміни клімату та введення воєнного стану актуалізують необхідність розвитку аквакультури як джерела стабільного та безпечного білка. Галузь аквакультури України має значний потенціал, однак її конкурентоспроможність обмежується фрагментарною державною підтримкою, низькою технологічною оснащеністю та нераціональним використанням водних ресурсів. У цих умовах особливої актуальності набуває перехід до сталих економічних моделей, зокрема, циркулярної та блакитної економіки, що можуть забезпечити якісно новий рівень ефективності, екологічної відповідальності та міжнародної привабливості української аквакультури. Циркулярна економіка передбачає мінімізацію відходів і максимальне повторне використання ресурсів. У галузі аквакультури це може реалізовуватись через утилізацію органічних відходів для виробництва біогазу чи добрив; рециркуляційні аквакультурні системи, що дозволяють повторно використовувати воду після біологічної очистки; виробництво вторинної продукції з рибних відходів (кормові добавки, біоактивні речовини); цифровий аудит ресурсного циклу (вода, корми, енергія) для підвищення ефективності управління на даному етапі трансформацій [1].

Блакитна економіка, у свою чергу, базується на інтеграції морських і прісноводних ресурсів у сталу економічну модель із збереженням екосистем. У межах цієї концепції в аквакультурі пропонується розвиток полікультури (виращування риби разом із водоростями чи двостулковими молюсками), що

забезпечить екосистемну рівновагу та знижує витрати; використання природних фільтрів, таких як водорості, для очищення води у виробничих циклах; застосування еко-дизайну ферм, що мінімізує втручання у природне середовище; створення інноваційних біотехнологій для зменшення залежності від традиційних кормів, зокрема використання комах, рослинного білка або мікроводоростей. Комплексне впровадження цих підходів можливе лише за умови підтримки з боку держави, включення принципів циркулярності в стратегії розвитку галузі та активного використання цифрових інструментів, зокрема для моніторингу якості води, управління біомасою, прогнозування ринкового попиту та забезпечення простежуваності ланцюга постачання [2, 3].

Конкурентоспроможність продукції аквакультури формується під впливом низки чинників, серед яких провідну роль відіграють якість, інноваційність, екологічна відповідальність і ефективне використання ресурсів [4].

У сучасних умовах доцільно розглядати конкурентоспроможність галузі як багатофакторну функцію:

$$K_a = f(Q, R, E, I, C_e, B_e, D)$$

де K_a – рівень конкурентоспроможності аквакультурної галузі; Q – якість продукції (смакові характеристики, безпечність, сертифікація); R – ресурсна ефективність (вода, енергія, корми); E – екологічна стійкість (низький рівень впливу на довкілля); I – інновації (включаючи цифрові технології); C_e – елементи циркулярної економіки (замкнені цикли, утилізація відходів); B_e – елементи блакитної економіки (полікультура, збереження екосистем); D – рівень цифровізації управління виробництвом і ланцюгом постачання.

Запропонована модель дозволяє не лише ідентифікувати базові фактори впливу на конкурентоспроможність, але й визначити пріоритети для модернізації галузі. У полі зору мають бути цифрові рішення, які інтегрують принципи «блакитно-циркулярного виробництва», наприклад, платформи моніторингу в реальному часі за параметрами води та біомаси; автоматизовані системи дозування кормів відповідно до умов середовища; блокчейн-технології для простежуваності походження продукції; симуляційні моделі для розрахунку

циркуляції води, енергії та органіки у замкненому циклі. Запропоновані технології дозволяють не лише підвищити ефективність виробництва, а й створити додану вартість через екологічну сертифікацію, що суттєво посилює позиції української продукції на міжнародних ринках.

Таким чином, враховуючи підвищений інтерес міжнародних донорів і програм фінансування, застосування циркулярної й блакитної економіки в аквакультурі відкриває нові можливості для інвестицій, державно-приватного партнерства й участі у «зелених» та «блакитних» програмах ЄС, FAO, UNDP. У цьому контексті, формування конкурентоспроможної аквакультури в Україні має відбуватися на основі комплексного, інноваційно-екологічного підходу, де цифровізація, циркулярність і збереження водних екосистем не просто доповнюють одне одного, а створюють синергію сталого розвитку. При цьому формування конкурентоспроможної аквакультури в Україні має базуватися не лише на кількісному зростанні, а й на якісній трансформації виробництва відповідно до принципів циркулярної та блакитної економіки. Це дозволить підвищити ефективність виробництва, зменшити навантаження на довкілля, зміцнити продовольчу безпеку, розширити експортний потенціал галузі.

Список використаних джерел

1. Набока Р. Ю. Концептуальні засади державного регулювання розвитку циркулярної економіки в Україні. Інвестиції: практика та досвід. 2021. № 15. С. 136–139. doi: 10.32702/2306-6814.2021.15.136.
2. Вдовенко Н. М., Діброва А. Д., Поліщук О. В. Вплив циркулярної економіки на формування конкурентоспроможності аграрного сектору України в умовах структурних змін та макроекономічної нестабільності. Інтернаука. Серія: Економічні науки. 2024. № 9. DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2024-9-10262>
3. Вдовенко Н. М., Кукса І. М., Ільїн В. Ю., Сахацький М. М. Інноваційна стратегія формування безпекової системи управління інноваційним розвитком агропродовольчої сфери в умовах діджиталізації. Формування ринкових відносин в Україні. 2022. № 5 (252). С. 26–33.
4. Вдовенко Н. М., Кукса І. М., Дяченко Т. О., Сірик М. В. Управління інноваційною діяльністю в умовах глобалізації міжнародної економіки та змін в безпекології і поведінці споживачів. Формування ринкових відносин в Україні. 2022. № 2 (249). С. 120–127.

Баннікова Н.А., студентка
Ніколаєва М.А., студентка
ДУІКТ

Керівник – к.е.н, доцент Насад Н.В.

ГНУЧКЕ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ЯК СПОСІБ АДАПТАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ КОМПАНІЙ ДО МІЖНАРОДНИХ ВИКЛИКІВ ТА НОВИХ СТАНДАРТІВ

У сучасному глобалізованому середовищі українські компанії стикаються з низкою викликів, які вимагають гнучкості в управлінні людськими ресурсами. Застосовуючи гнучкий підхід, компанії можуть швидко адаптуватися до змін в економічному, політичному та технологічному середовищі, ефективно реагувати на зовнішні виклики та підтримувати високу продуктивність працівників, що є необхідною умовою для збереження конкурентоспроможності на міжнародному ринку. Тему гнучкого управління персоналом в умовах глобалізації та міжнародних викликів та адаптацію до них досліджували численні вчені та дослідники з різних сфер управління та економіки. До прикладу можна назвати Е. Х. Шейна, Д. П. Коттер, Г. Мінцберг, Ф. Котлер, К. Х. Бернард, О. Симонов, Ю.Тарасенко, В.Куделя та інші.

“Agile-методологія (“Agile” у перекладі означає “гнучкий”) – це гнучкі інструменти менеджменту, які допомагають більш ефективно вирішувати задачі” [1]. Гнучке управління персоналом означає адаптивність та інноваційність у підходах до управління персоналом. Ключові принципи включають здатність швидко реагувати на зміни та впроваджувати нові ідеї і технології. Гнучкі стратегії управління, такі як гнучкий графік та дистанційна робота, підвищують продуктивність та задоволеність працівників. Лідерство та організаційна культура відіграють важливу роль у створенні середовища для інновацій та підвищенні адаптаційної здатності працівників [2].

Глобалізація суттєво вплинула на український бізнес, створивши нові можливості та поставивши нові виклики, особливо через посилення конкуренції та необхідність адаптації до міжнародних стандартів. Економічні та політичні

виклики, такі як війна, санкції та зміни в міжнародній політиці, негативно вплинули на економіку країни, що призвело до втрати людського капіталу, ресурсів, інфраструктури та фінансів. Технологічні зміни та нові бізнес-моделі вимагають від компаній гнучкості та адаптивності, що особливо важливо в умовах глобальної трансформації бізнесу [3].

Для того, щоб українські компанії відповідали міжнародним стандартам у сфері управління персоналом, їм необхідно інтегрувати європейські та світові практики, в тому числі впроваджувати сучасні методи управління, такі як гнучкий графік, дистанційна робота та управління за результатами діяльності. Це дозволить українським компаніям ефективно працювати в міжнародному бізнес-середовищі та відповідати вимогам глобального ринку. Використання гнучких практик управління персоналом є ключем до відповідності міжнародним вимогам та підвищення конкурентоспроможності українських компаній [4].

Отже, адаптація українських компаній з міжнародними стандартами управління персоналом зробить їх більш конкурентоспроможними на світовому ринку. Впровадження гнучких методів, таких як дистанційна робота та робота за результатами, дозволить їм ефективно реагувати на зміни. Успішна інтеграція вимагає врахування національного контексту та підготовки персоналу до нових вимог, що є запорукою сталого розвитку в глобалізованому світі.

Список використаних джерел

1. Ковальчу Н. В., Комарова К. В. Гнучкі підходи в управління командами. Економіка та суспільство. 2023. № 47. С. 2.
2. Дибчук Л. В., Драбовський А. Г. Гнучкий кадровий менеджмент як основа ефективного управління підприємством. С. 39–42.
3. Курилюк Ю. Б. Вплив глобалізаційних процесів на українську економіку: аналіз і стратегії. Актуальні проблеми економіки. 2023. № 12. С. 76–82.
4. Варіс О. І., Кравчук І. О., Івахненко К. О. Світовий досвід у процесах адаптації персоналу: від теорії до практичного впровадження в Україні. БізнесІнформ. 2024. № 5. С. 358–363.

Басиста Е.О., студентка
ВСП «РФК НУБіП України»
Керівник – викладач Черначук О.О.

ФЕНОМЕН КРЕАТИВНОЇ ЕКОНОМІКИ: ЯК КУЛЬТУРА ТА ІННОВАЦІЇ ФОРМУЮТЬ НОВІ РИНКИ

Креативна економіка, що поєднує культуру, інновації та підприємництво, відіграє значну роль у розвитку сучасної України. Цей сектор не лише сприяє економічному зростанню, але й формує нові ринки та робочі місця, підвищуючи конкурентоспроможність країни на міжнародній арені.

Термін "креативна економіка" вперше був введений в обіг Джоном Хокінсом у 2000 році [1]. Він описує її як систему взаємодії творчих ідей, інтелектуальної власності, знань та технологій. Це особливий сектор економіки, що ґрунтується на знаннях, інтелекті, колективній та індивідуальній творчості, а також інноваційних розробках. Сенс функціонування галузі полягає в матеріалізації новітніх оригінальних ідей як у науково-технічній сфері, так і в мистецтві, культурі, дизайні та бізнесі [2].

Культура та інновації є ключовими складовими креативної економіки, оскільки саме вони формують унікальні ринки, розширюють можливості для розвитку підприємництва та сприяють появі нових продуктів і послуг. В Україні цей напрямок набуває особливого значення, оскільки національна культура поєднується з технологічними досягненнями, що відкриває значний потенціал для міжнародної інтеграції.

Найвищу динаміку розвитку в межах креативної економіки безумовно мають інформаційні технології (ІТ) а також медіа та цифровий контент.

Сфера ІТ є найбільш швидкозростаючим сектором креативної економіки України. За даними Асоціації ІТ Ukraine, у січні 2025 році експорт українських ІТ-послуг становить 489 млн. доларів США . Українські ІТ-компанії активно працюють на міжнародних ринках, зокрема у США, Канаді, країнах ЄС, пропонуючи програмні рішення, аутсорсинг, кібербезпеку та блокчейн-

технології. У часи кризи, зокрема під час воєнного стану, український ІТ-сектор продемонстрував стійкість та здатність швидко адаптуватися до нових викликів, переводячи співробітників на дистанційну роботу та продовжуючи виконання міжнародних контрактів.

Також активно розширює свою присутність у цифровому просторі українська медіа-індустрія. Завдяки YouTube, TikTok, Instagram та Facebook українські контент-мейкери отримують доступ до глобальної аудиторії. Наприклад, український анімаційний стартап Animagrad успішно вивів на міжнародний ринок мультфільми "Мавка: Лісова пісня" та "Викрадена принцеса", які демонструють високий рівень вітчизняної анімації та залучають інвестиції у кіноіндустрію. Водночас українські подкасти, стрімінгові сервіси та незалежні медіа сприяють розвитку інформаційного простору та популяризації культури [3].

Таким чином, культура та інновації є рушійними силами креативної економіки України. Завдяки синергії традиційних мистецтв та новітніх технологій країна здатна створювати конкурентоспроможні продукти на глобальному ринку. Інформаційні технології, дизайн, мода, медіа та мистецтво не лише стимулюють внутрішній ринок, а й відкривають українським підприємцям шлях до міжнародного бізнесу. Враховуючи активний розвиток цих секторів, креативна економіка може стати ключовим фактором економічного зростання України у найближчі роки.

Список використаних джерел

1. Ушкаренко Ю. В., Чмут А. В., Синякова К. М. Креативна економіка: сутність поняття та значення для України в умовах європейської інтеграції. Економіка і суспільство. 2018. Вип. 18. С. 67–74. DOI: 10.32782/2524-0072/2018-18-10.
2. Що таке креативна економіка і чому її називають новою економічною епохою? ГО «Алгоритм дій». 2023. URL: <https://algoritmy.org/blogs/shcho-take-kreatyvna-ekonomika-i-chomu-yiyi-nazyvaiut-novoju-ekonomichnoju-epokhoju> (дата звернення: 21.03.2025).
3. Не руда і кукурудза: 30 продуктів незалежної України, які завоювали світ. Волинські новини. 2023. URL: <https://www.volynnews.com/news/all/ne-ruda-i-kukurudza-30-produktiv-nezalezhoj-ukrayiny-yaki-zavoiuvaty-s> (дата звернення: 21.03.2025).

Буркацький М.Т., здобувач вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – к.е.н., доцент Кірейцева О.В.

ВІДНОСИНИ УКРАЇНИ З РЕГІОНАЛЬНИМИ ЕКОНОМІЧНИМИ ІНТЕГРАЦІЙНИМИ ОБ'ЄДНАННЯМИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

У сучасному світі інтеграційні процеси залишаються рушійними силами соціально-економічного розвитку для країн. Рівень інтеграції може надзвичайно варіюватися від слабкої асоціації до складного, глибоко інтегрованого економічного простору. Об'єднуючим фактором у різних формах економічного регіоналізму є бажання держав-учасниць використовувати ширший простір для просування національних економічних інтересів. З огляду на те, що економічна інтеграція є важливою силою зростання, створення робочих місць і процвітання – виникає бажання країн до вступу в інтеграційні організації, як наприклад прагнення України приєднатися до Європейського Союзу, тому дослідження цієї теми залишається надзвичайно актуальним.

Митно-тарифне регулювання залишається важливим інструментом зовнішньої торгівлі України, незважаючи на зростаюче використання нетарифних заходів. Протягом останніх трьох десятиліть спостерігається зниження митного обкладення і збільшення безмитних позицій у національному тарифі, що супроводжується підписанням 19 угод про вільну торгівлю з 47 країнами. Україна надає пільгові ставки ввізного мита країнам СОТ та іншим партнерам за угодами про найбільше сприяння, водночас призупинивши режим вільної торгівлі з Росією. Країна активно впроваджує нові технології, такі як електронні системи для спрощення митних процедур, і 1 жовтня 2022 року приєдналася до Конвенції про спільний транзит, що сприяє інтеграції в європейські економічні структури. Усі ці зусилля спрямовані на модернізацію митної системи та розвиток міжнародної торгівлі в умовах глобальної економічної конкуренції [3].

Аналіз обсягів фінансової, військової та гуманітарної допомоги Україні показує різну реакцію країн-донорів: близько 50 % від загальної суми складає фінансова допомога, 33 % – військова, а решта – гуманітарна.

Основними джерелами фінансування є ЄС (77,1 млрд євро) і США (23,9 млрд євро), а США також є лідером за військовою допомогою, що складає 44,4 % загальної суми. Світовий банк вже мобілізував майже 38 млрд доларів для України та оголосив про створення багатостороннього цільового фонду URTF для підтримки відновлення країни. Зокрема, фонд має на меті забезпечити фінансування для ключових проєктів, таких як відновлення інфраструктури, енергетичних ресурсів та охорони здоров'я. Україна також звернулася до МВФ за екстреною фінансовою допомогою в розмірі 1,4 млрд доларів через військовий конфлікт, з подальшими потребами в фінансуванні, що можуть досягти 124 млрд доларів до 2027 року [4].

Таким чином, можемо зробити висновок, що інтеграція та глобалізація є важливим елементом у міжнародній торгівлі та політиці. І незважаючи на глобальні виклики, що постали перед суспільством, є велика кількість нових та старих сфер, ринків товарів і послуг, розвиток яких дає змогу зміцнити та покращити рівень як і національної економіки України, так і її позиції на міжнародному рівні.

Список використаних джерел

1. Курило Б.В., Яковлева А.О., Галайда Т.О Економічне та торговельне партнерство україна-єс як складова стабільного розвитку. с. 312-313.
2. Оксана Кавтиш «Економічний світогляд в умовах сучасних глобальних викликів». URL: <http://confmanagement.kpi.ua/proc/article/view/271797/267461>
3. Валентина Ксендзук «Міжнародні торговельні організації та їх роль у розвитку зовнішньої політики України в умовах воєнного стану». с.318-338. URL: <https://www.relint.vnu.edu.ua/index.php/relint/article/view/331/328>
4. Міністерство фінансів України. URL : <https://mof.gov.ua/>

Гоч В.П., студентка

Відокремлений структурний підрозділ

«Рівненський фаховий коледж

Національного університету

біоресурсів і природокористування України»

Науковий керівник – викладач, Мартинова І.М.

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ: ВПЛИВ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ ТА РИНОК ПРАЦІ

Цифровізація економіки сприяє автоматизації бізнес-процесів, що дозволяє підприємствам знижувати операційні витрати та підвищувати продуктивність [1]. Використання штучного інтелекту та аналітики великих даних покращує прийняття управлінських рішень, зменшуючи ризики та невизначеність [2]. Дистанційна зайнятість та розвиток фрілансу змінюють ринок праці, створюючи нові можливості для працівників, але водночас посилюючи конкуренцію [3]. Інтернет речей (IoT) забезпечує підключення різних пристроїв до єдиної мережі, що підвищує ефективність виробничих процесів [1].

Блокчейн-технології сприяють підвищенню прозорості фінансових операцій, що зменшує рівень шахрайства та корупції [2].

Державне регулювання цифрової економіки є необхідним для створення безпечного цифрового середовища та захисту персональних даних [1]. Використання робототехніки та автоматизованих систем призводить до скорочення традиційних робочих місць, що вимагає перекваліфікації працівників [3]. Електронна комерція стрімко розвивається, змінюючи структуру роздрібної торгівлі та поведінку споживачів [1].

Хмарні технології дозволяють підприємствам скорочувати витрати на ІТ-інфраструктуру та підвищувати гнучкість бізнес-процесів [2].

Зростає значення цифрових фінансових технологій (FinTech), які забезпечують швидші та зручніші фінансові операції [3]. Цифровізація сприяє

розвитку “розумних міст” (smart cities), що покращує якість життя населення через автоматизацію комунальних послуг [2].

Важливим викликом цифровізації є необхідність забезпечення кібербезпеки для захисту даних підприємств та користувачів [3].

Інвестиції в цифрові технології є стратегічним напрямком для підприємств, які прагнуть залишатися конкурентоспроможними в умовах цифрової трансформації [1]. Віртуальна та доповнена реальність (VR/AR) відкривають нові можливості для навчання персоналу та презентації продукції, особливо у сферах торгівлі, освіти та виробництва [2].

Цифрова трансформація логістики дозволяє оптимізувати ланцюги постачання, зменшити час доставки та покращити контроль за товарами на всіх етапах транспортування.

Список використаних джерел

1. Про основні засади розвитку цифрової економіки в Україні: Закон України від 17.01.2018 № 2163-VIII.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19>
2. Schwab K. The Fourth Industrial Revolution. New York: Crown Business, 2016.
3. Державна служба статистики України. Статистичний збірник «Економіка України 2024». URL: <https://ukrstat.gov.ua>

Григор'єв Д.І., аспірант

НУБіП України

Науковий керівник – д.е.н., професор Вдовенко Н.М.

ІНСТРУМЕНТИ РЕГУЛЮВАННЯ АГРАРНОГО РИНКУ В УМОВАХ ПРОДОВОЛЬЧИХ ВИКЛИКІВ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ МОЖЛИВОСТЕЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Сучасні продовольчі виклики, які по-перше, спричинені змінами клімату, по-друге, геополітичними конфліктами й нестабільністю глобальних ланцюгів постачання агропродовольчої продукції потребують саме трансформації традиційних механізмів регулювання аграрного ринку. Дослідження підтверджують, що ефективне управління в цій сфері повинно ґрунтуватися на інноваційних рішеннях, зокрема на можливостях штучного інтелекту. Штучний інтелект може суттєво посилити державне регулювання через прогнозування, моделювання цінових коливань, аналіз попиту та оптимізацію логістики. Застосування алгоритмів машинного навчання дозволяє в режимі реального часу реагувати на продовольчі кризи, мінімізуючи втрати та підвищуючи ефективність розподілу ресурсів. В умовах зростання загроз продовольчій безпеці прийняття рішень в державній аграрній політиці буде орієнтуватися на гнучкі цифрові інструменти, які дозволяють адаптуватися до динамічних викликів [1].

Формування державної політики також потребує міждисциплінарного підходу, поєднання економічної аналітики, аграрної науки та цифрових технологій. Водночас, використання штучного інтелекту в аграрному секторі потребує належного нормативного забезпечення та розвитку цифрової інфраструктури. Таким чином, державне регулювання має не лише сприяти впровадженню інтелектуальних систем у практику господарювання, а й гарантувати доступ до даних для малих і середніх фермерів, щоб уникнути цифрової нерівності. Особливої уваги заслуговує питання прозорості аграрного ринку. Завдяки штучному інтелекту можливо здійснювати моніторинг

порушень, підвищити рівень довіри між учасниками ринку. Наприклад, аналітичні платформи на основі великих даних можуть виявляти аномалії в ціноутворенні, прогнозувати дефіцитні зони та спрямовувати державні інтервенції за цільовим призначенням. При цьому інтеграція штучного інтелекту у процеси регулювання аграрного ринку відбуватиметься на принципах відкритості, сталості та соціальної справедливості [2].

Вказане дозволить не лише підвищити ефективність аграрного ринку, а й зміцнити продовольчу безпеку держави в довгостроковій перспективі. У центрі цих змін має залишатися людина і як споживач, і як виробник, так і як особа, що приймає відповідні обґрунтовані рішення. Успішні приклади використання штучного інтелекту в регулюванні аграрного ринку демонструють країни з розвинутою цифровою економікою. Зокрема, в Нідерландах функціонують платформи на базі штучного інтелекту, що прогнозують урожайність із точністю до 95 %, дозволяючи державі оперативно коригувати політику підтримки сільгоспвиробників. В Індії застосовують мобільні додатки з алгоритмами машинного навчання, які інформують фермерів про оптимальні терміни сівби, наявні субсидії та ринкові ціни. Тож, Україна має всі передумови для впровадження подібних інновацій, адже володіє потужним аграрним потенціалом, розвинутою ІТ-сферою та актуальним запитом на ефективне державне регулювання в умовах воєнного стану та для післявоєнної відбудови. Першочерговим завданням є створення національної цифрової платформи з елементами штучного інтелекту для управління аграрними ресурсами, обробки статистичних даних, а також прогнозування ризиків продовольчої кризи.

Список використаних джерел

1. Коваль В. В., Маргасова В. Г., Вдовенко Н. М. Перспективи адаптації зарубіжного досвіду державного регулювання розвитку рибного господарства та аквакультури до умов вітчизняного ринку. Академічні візії. 2023. № 24. DOI:<http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.10199767>
2. Вдовенко Н. М., Яцун А. Г. Фінансові інструменти сталого розвитку в аспекті моделювання аграрного сектору економіки України. Acta Academiae Beregsasiensis. Economics. 2024. Вип. 5. С. 230–245. DOI: <https://doi.org/10.58423/2786-6742/2024-5-230-245>.

Долинний О.В., студент
Крамаренко О.О., студент
ДУІКТ

Керівник – д.т.н., професор Ващенко О.П.

ВАЖЛИВІСТЬ ІННОВАЦІЙ В СФЕРІ МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ

Глобалізаційні зв'язки світу інновацій на міжнародній арені бізнесу відкривають для підприємств можливості та новий розділ розвитку партнерських відносин. В ХХІ ст. враховуючи зростання цифрових інновацій, підприємства стикаються з необхідністю адаптації своїх бізнес-процесів до нових реалій ведення міжнародного бізнесу. Це вимагає глибокого розуміння того, як управління інноваціями може стати ключем до успіху у сучасному бізнесі.

Міжнародний бізнес охоплює широкий спектр комерційної діяльності між двома або більше країнами. В його основі лежать принципи торгівлі, інвестицій, стратегічних альянсів та партнерства, при цьому особлива увага приділяється крос-культурній взаємодії та глобальним ринковим тенденціям.

В результаті такої діяльності народжуються нові інноваційні ідеї, нові та вдосконалені продукти, нові чи вдосконалені технологічні процеси, з'являються нові форми організації та управління різними сферами економіки та її структурами для сталого розвитку міжнародної діяльності підприємства [2]. В епоху глобалізаційних зав'язків та управління бізнесом вимагають від підприємств застосування нових інноваційних підходів та технологій для збереження їх конкурентоспроможності на ринку.

Беручи до уваги нові виклики та реалії міжнародної діяльності можна наголосити на ключових інноваціях, які формують сучасний міжнародний бізнес, як чисті інноваційні технології, EdTech-індустрія, а також розвиток цифрових продуктів та послуг на міжнародній арені бізнесу. Ці інновації як сприяють сталому розвитку економіки, так й відкривають нові можливості створення цінностей проводячи реалізацію послуг на нових ринках.

Інновації є важливим видом нематеріальних активів, тому надзвичайно важливо попередити їх несанкціоноване використання конкурентами. В сучасних умовах різко зросла і продовжує збільшуватися частка інтелектуального продукту у всьому обсязі товарів і послуг, що знаходяться у міжнародному обігу [3].

EdTech-індустрія набула значного поштовху до розвитку у світлі глобального розголосу в міжнародному бізнес-середовищі, демонструючи важливість цифрових платформ. Цифрові інновації в сфері міжнародного бізнесу проникають у всі його напрямки, від автоматизації бізнес-процесів до розробки блокчейн-платформ та систем кібербезпеки на підприємстві.

Підприємства, що впроваджують інновації, можуть зміцнити свій бренд і репутацію як інноваційного лідера у своїй галузі, що може залучити клієнтів та інвесторів. Інновації можуть залучити інвестиції та створити можливості для стратегічних партнерств, що сприяє міжнародному зростанню та розвитку [1].

Отже, важливість інновації в сфері міжнародного бізнесу відіграє ключову роль у формуванні нової економічної реальності на світовому ринку. У цьому динамічному середовищі вірний підбір платформ, стають незамінними помічниками у пошуках талантів, здатних втілювати інноваційні ідеї в життя підприємства, сприяючи зростанню бізнесу на міжнародній арені.

Список використаних джерел

1. Дунська А.Р., Шевченко Т.Л. Роль інновацій у забезпеченні сталого розвитку міжнародної діяльності підприємства. Ефективна економіка. 2023. № 12. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2023_12_29
2. Маковецька І.М., Мельничук Д.Р. Удосконалення інноваційного середовища підприємства при адаптації до ринкових умов господарювання. Економіка. Менеджмент. Бізнес. 2023. №1-2. С.45-49.
3. Чичкало-Кондрацька І.Б., Буряк А.А. Міжнародна інноваційна діяльність: навчальний посібник. Полтава: ПолтНТУ імені Юрія Кондратюка, 2018. 95 с.

Дубенець О.В., аспірант

НУБіП України

Керівник – к.е.н., доцент Кірейцева О.В.

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПРОДУКЦІЇ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ НА СВІТОВОМУ РИНКУ

Конкурентоспроможність продукції аграрних підприємств визначається її здатністю успішно конкурувати на внутрішньому та зовнішньому ринках. Вона залежить від якості продукції, рівня витрат на її виробництво, ефективності маркетингових стратегій та здатності підприємств адаптуватися до змін ринкового середовища. Конкурентоспроможність аграрної продукції України визначається якістю, собівартістю, державною підтримкою, логістикою та інноваціями. Відповідність міжнародним стандартам забезпечує доступ до ринків ЄС, США та Азії. Державні програми субсидій, пільгового кредитування та європейські гранти підтримують модернізацію виробництва, знижуючи фінансові ризики фермерів. Перехід від експорту сировини до товарів із доданою вартістю дає змогу зміцнити позиції України на світовому ринку, зменшити залежність від коливань цін на сировинні товари та підвищити прибутковість агросектору.

У 2024 році Україна експортувала агропродукції на суму 24,5 млрд доларів США. Основними експортними товарами залишаються зернові культури, олійні, м'ясо птиці та продукти переробки. Зокрема, експорт ріпаку становив 1,8 млрд доларів, сої – 1,3 млрд, макухи – 1,0 млрд, а м'яса птиці – 958 млн доларів. Головними ринками збуту є країни ЄС, куди спрямовується 59,5 % усього експорту агропродукції. Незважаючи на політичні та логістичні труднощі, експорт до ЄС у 2024 р. зріс на 1,34 млрд доларів (+ 5,9 %) порівняно з попереднім роком. Експорт кукурудзи склав 14,06 млн тонн, що на 1,2 млн тонн менше, ніж у 2023 році, однак 49,2 % цього обсягу продовжує надходити до ЄС. Експорт пшениці скоротився на 0,9 млн тонн, досягнувши 7,3 млн тонн, з яких 34 % експортується до ЄС. Водночас структура експорту поступово змінюється

на користь продукції з вищим рівнем переробки. Наприклад, через введені обмеження ЄС експорт українського цукру скоротився на 51 %, однак загальний експорт цієї продукції зріс на 45 %, досягнувши 749 тис. тонн [1,2].

Конкурентні переваги української агропродукції зумовлені високою якістю зернових та олійних культур, що відповідають міжнародним стандартам, а також низькою собівартістю виробництва. Це дозволяє забезпечити конкурентоспроможність на світових ринках, зокрема в порівнянні з європейськими виробниками. Розвиток логістики, включаючи використання чорноморських портів і альтернативних маршрутів до ЄС, є ще однією перевагою. Однак експортерам доводиться стикатися з викликами, такими як логістичні труднощі через блокування кордонів, квоти та обмеження з боку ЄС на певні види продукції, а також посилена конкуренція з країнами Латинської Америки та США [3].

Перспективи розвитку конкурентоспроможності аграрної продукції України на світовому ринку включають диверсифікацію ринків збуту, зокрема через нарощування експорту до країн Азії, Африки та Близького Сходу. Важливим напрямом є перехід до виробництва продукції з доданою вартістю, що дозволить підвищити прибутковість аграрного сектору. Для цього необхідно збільшувати обсяги переробки сировини та впроваджувати інноваційні технології, які підвищать ефективність виробництва. Додатковим фактором, що сприятиме розвитку, є залучення інвестицій у модернізацію агропідприємств через міжнародні фінансові інститути та грантові програми.

Список використаних джерел

1. Кваша, С., Павленко, О., Вакуленко, В. Конкурентоспроможність української аграрної продукції на зовнішніх ринках. Економіка та суспільство. 2024. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5072>
2. Юрій Тарасовський. Україна в 2024 році експортувала агропродукції на \$24,5 млрд, що є другим результатом після рекорду 2021-го. Forbes Україна [ps://forbes.ua/news/ukraina-u-2024-rotsi-eksportovala-agroproduksii-na-245-mlrd-s-rezultatom-pislya-rekordu-2021-go-03012025-26034](https://forbes.ua/news/ukraina-u-2024-rotsi-eksportovala-agroproduksii-na-245-mlrd-s-rezultatom-pislya-rekordu-2021-go-03012025-26034))
3. Віра Касіян. Україна вийшла на довоєнний рівень експорту аграрної продукції. LIGA. net. URL: <https://biz.liga.net/ua/all/prodovolstvie/novosti/ukraina-vyyshla-nadovoiennyu-riven-eksportu-aharnoi-produksii>.

Жилін С.С., аспірант

НУБіП України

Науковий керівник – к.е.н., доцент Коробова Н.М.

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА ГАЛУЗЕЙ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНИХ ВИКЛИКІВ З АКЦЕНТОМ НА ЦИФРОВІЗАЦІЮ

У сучасних умовах надзвичайних викликів в контексті введення воєнного стану, продовольчої кризи, змін клімату, аграрний сектор України потребує ефективної, адаптивної та технологічно обґрунтованої державної підтримки. В цих реаліях важливого значення набуває ефективна державна підтримка, яка має не лише забезпечувати базову стабільність, а й формувати умови для розвитку галузей аграрного сектору економіки. Одним із найперспективніших інструментів модернізації підтримки агросектору є цифровізація [1].

Цифрові технології відкривають нові можливості для прозорого, цільового та швидкого реагування держави на потреби аграріїв [2]. Створення єдиного цифрового реєстру аграрних підприємств дозволяє спростити процедури доступу до дотацій, субсидій та компенсацій. Особливої уваги заслуговує запровадження цифрових платформ, які інтегрують інструменти електронного управління, дистанційного навчання фермерів, обліку земельних ресурсів та автоматизованого розрахунку страхових виплат. Такі платформи, як, наприклад, умовна система «Дія. Агро», здатні значно зменшити бюрократичні бар'єри та підвищити оперативність у прийнятті рішень. «Дія. Агро» – це концепція умовної цифрової платформи державної підтримки аграрного сектору. «Дія.Агро» може бути умовною національною цифровою платформою, яка буде спрямована на забезпечення прозорості, доступної та ефективної взаємодії між державою та суб'єктами аграрної діяльності. Її створення передбачається у межах цифрової трансформації агропромислового комплексу України та є логічним продовженням успішних ініціатив цифрової держави, таких як «Дія». Головною метою «Дія. Агро» є спрощення доступу аграріїв до інструментів державної

підтримки, адміністративних послуг, освітніх ресурсів і фінансових сервісів. Система працюватиме як єдиний вхід до всіх цифрових сервісів, пов'язаних з аграрним сектором. Функції умовної платформи: 1. Реєстрація агровиробника – електронна ідентифікація фізичних та юридичних осіб, які займаються сільським господарством (на основі даних ДРРП, податкової, земельного кадастру). 2. Доступ до державних програм – подача заявок на дотації, компенсації, пільгові кредити, гранти, страхування, інші форми підтримки. 3. Електронні сервіси – автоматизоване оформлення ветеринарних документів, сертифікатів, ліцензій, земельної документації. 4. Цифрове страхування як сервіс розрахунку ризиків, подання заявок на агрострахування, оцінка збитків на основі погодних даних і супутникових знімків. 5. Освітній модуль – інтерактивна платформа для онлайн-навчання фермерів та аграріїв: вебінари, відеоуроки, консультації фахівців, шаблони звітності. 6. Аналітичний центр – надання агровиробникам доступу до ринкової аналітики, цінової динаміки, попереджень про погодні та економічні ризики. Мобільний додаток – для зручного доступу до всіх функцій на смартфоні в режимі 24/7. Перевагами впровадження «Дія.Агро» є скорочення часу на отримання держпідтримки; зменшення паперового документообігу та корупційних ризиків; підтримка малих фермерів і молодих агровиробників у рівному доступі до ресурсів; підвищення цифрової грамотності у сільській місцевості; формування єдиного цифрового простору в агросфері.

При цьому, на прикладі країн Європейського Союзу видно, що цифровізація державної підтримки у сільському господарстві сприяє не лише економії бюджетних ресурсів, а й зростанню довіри з боку аграрного бізнесу [4].

У перспективі для України важливо створити єдину цифрову екосистему аграрного управління, що базується на принципах відкритості, безпеки даних та зручності для кінцевого користувача. Цифровізація має стати невід'ємною частиною сучасної державної політики підтримки аграрного сектору, особливо в умовах надзвичайних викликів. Її впровадження не лише підвищить ефективність управлінських рішень, але й створить основу для інноваційного прориву в аграрному секторі економіки України [3, 5].

Важливою перевагою цифровізації є можливість забезпечити прозорість процесів розподілу бюджетних коштів. Використання цифрових систем із відкритим доступом до інформації зменшує ризики корупції, сприяє справедливому доступу аграріїв до державної підтримки та дозволяє ефективно контролювати цільове використання ресурсів. Крім того, цифрові інструменти дають змогу здійснювати оперативний зворотний зв'язок із сільгоспвиробниками, вивчати їхні потреби та проблеми, коригувати політику підтримки в реальному часі. Одним із пріоритетних напрямів є розвиток цифрового страхування врожаїв, яке може ґрунтуватися на супутниковому моніторингу, погодинних прогнозах та алгоритмах оцінювання збитків [6]. Такий підхід дозволить мінімізувати вплив кліматичних ризиків і компенсувати втрати агровиробників швидко та об'єктивно. В умовах війни особливо актуальним є створення механізмів компенсації втрат від знищення врожаїв або техніки внаслідок бойових дій. Це може бути реалізовано через автоматизовану подачу заявок і фіксацію збитків із використанням цифрових доказів.

Окрему увагу слід приділити розвитку цифрових освітніх платформ для підвищення кваліфікації аграріїв. Онлайн-курси, відеоінструкції, електронні порадики з питань отримання державної підтримки, ведення обліку, податкової звітності та раціонального природокористування мають стати доступними навіть для найвіддаленіших громад. Запровадження цифрових технологій у державну підтримку сільського господарства також має бути узгоджене з розвитком інфраструктури доступу до інтернету в сільській місцевості. Без широкосмугового інтернету, базових цифрових навичок і технічної підтримки навіть найкращі ініціативи можуть залишитися нереалізованими. У перспективі необхідним є створення єдиного цифрового порталу аграрної взаємодії «держава – бізнес – громада», який би об'єднував інформацію про програми підтримки, земельні реєстри, можливості фінансування, новини та аналітику.

Таким чином, цифровізація є не лише інструментом оптимізації поточних процесів державного управління аграрним сектором, а й основою для його структурної трансформації, підвищення ефективності, відкритості та стійкості

до зовнішніх впливів. Саме цифрові технології мають стати рушійною силою до формування нової моделі державної підтримки аграрної галузі України в умовах надзвичайних викликів і післявоєнного відновлення.

Список використаних джерел

1. Garske, B., Bau, A., & Ekardt, F. (2021). Digitalization and AI in European agriculture: a strategy for achieving climate and biodiversity targets? Sustainability, 13(9), 4652. <https://doi.org/10.3390/su13094652>
2. Негрей М. В. Цифрова трансформація аграрного сектору: перспективи, виклики та рішення. Наукові записки НаУКМА. Економічні науки. 2023. № 8 (1). С. 94–100. <https://doi.org/10.18523/2519-4739.2023.8.1.94-100>
3. Маргасова В., Вдовенко Н., Марченко І. Базові методичні підходи до обліку і контролю витрат при формуванні біологічних активів рослинництва й тваринництва на агропродовольчому ринку. Економічний аналіз. 2022. Т. 32. № 4. С. 207–216. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2022.04.207>
4. Ложачевська О. М., Вдовенко Н. М., Родченко С. С., Ігнатюк В. В. Управління системою адаптивного стратегічного планування інноваційно орієнтованого конкурентоспроможного підприємства в умовах глобалізації та COVID-19. Формування ринкових відносин в Україні. 2022. № 1 (248). С. 53–60.
5. Маргасова В. Г., Вдовенко Н. М. Формування маркетингових стратегій інноваційного розвитку підприємств для регулювання виробничої діяльності груп суспільних інтересів на ринку. Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. 2022. Вип. 35. С. 273-279.
6. Вдовенко Н. М., Кукса І. М., Ільїн В. Ю., Сахацький М. М. Інноваційна стратегія формування безпекової системи управління інноваційним розвитком агропродовольчої сфери в умовах діджиталізації. Формування ринкових відносин в Україні. 2022. № 5 (252). С. 26–33.
7. Klerkx, L., Jakku, E., & Labarthe, P. (2019). A review of social science on digital agriculture, smart farming and agriculture 4.0: New contributions and a future research agenda. NJAS: Wageningen Journal of Life Sciences, 90, 100315. <https://doi.org/10.1016/j.njas.2019.100315>.

Заленська Є.А., начальник відділу міжнародної роботи
ДУ «Методично-технологічний центра з аквакультури»
Сівер А.В., провідний фахівець,
ДУ «Методично-технологічний центра з аквакультури»

ГЛОБАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В АКВАКУЛЬТУРІ З МЕТОЮ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ

Стрімке зростання чисельності населення у світі, починаючи з ХХІ століття, створює значний тиск на глобальну продовольчу систему. Попри прогрес у сільському господарстві, темпи зростання попиту на продукти харчування перевищують темпи їх виробництва. Як наслідок, цей дисбаланс призвів до нерівномірного розподілу основних поживних речовин, таких як білки, жири та калорії, у раціоні харчування населення [1, 2].

За останні кілька десятиліть риба стала важливим джерелом білка в багатьох країнах, що розвиваються. В умовах обмежених природних ресурсів аквакультура розглядається як перспективний напрямок для задоволення зростаючого попиту на рибну продукцію. Впровадження інноваційних технологій, зокрема штучного інтелекту (ШІ), є важливим кроком для підвищення ефективності, продуктивності та екологічної стійкості галузі [3, 4].

Хоча у сфері аквакультури вже застосовуються різні традиційні методи, останні технологічні досягнення передбачають зменшення втручання людини та підвищення продуктивності виробництва рибної продукції.

Технології штучного інтелекту активно застосовуються для моніторингу та управління здоров'ям і ростом риби, що призводить до покращення якості кормів, зменшення ризику спалахів хвороб і підвищення загальної продуктивності фермерських господарств. У сфері аквакультури ШІ полегшує аналіз даних, отриманих з датчиків і камер, для моніторингу поведінки риб, виявлення ознак хвороби або стресу, використання автоматичних датчиків для вимірювання довжини і ваги риби та оптимізації режимів годування.

Аналізуючи ці дані за допомогою алгоритмів ШІ, дослідники можуть розробляти прогностні моделі, які здатні виявляти ранні ознаки захворювання або стресу у риб.

Також, ШІ сприяє формуванню програм годівлі, пристосованих до потреб окремих риб у харчуванні. Ці технології сприяють покращенню управління відтворенням риби шляхом розробки моделей, які прогнозують оптимальні умови для нересту та виробництва ікри.

Очікується, що результати дослідження підтвердять значний потенціал використання ШІ для трансформації аквакультури. Застосування цих технологій може підвищити продуктивність виробництва, скоротити витрати, покращити якість продукції та зменшити екологічний вплив. Водночас для повного розкриття потенціалу ШІ необхідно вирішити низку проблем, пов'язаних з доступністю даних, вартістю впровадження та кваліфікацією персоналу.

Список використаних джерел

3. Ahmed I., Ahmad I., Malla B.A. Effects of dietary tryptophan levels on growth performance, plasma profile, intestinal antioxidant capacity and growth related genes in rainbow trout (*Oncorhynchus mykiss*) fingerlings. *Aquaculture*. 2024. Vol. 585. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.aquaculture.2024.740710>

4. Pradhan C., Narasimmalu R., Mohanty S.N. Effect of different feeding levels of plant-ingredient-based feed on fillet fatty acid profile, carcass trait, and sensory characteristics of indian major carps in earthen pond polyculture. *Journal of World Aquaculture Society*. 2019. Vol. 50, № 2. pp. 374-389. DOI: <https://doi.org/10.1111/jwas.12532>

5. The state of world fisheries and aquaculture. FAO, Rome, Italy. 2020. pp. 206. URL: <https://openknowledge.fao.org/server/api/core/bitstreams/170b89c1-7946-4f4d-914a-fc56e54769de/content>

6. Rather M.A., Ahmad I., Shah A., Hajam Y.A., Amin A., Khursheed S., Ahmad I., Rasool S. Exploring opportunities of Artificial Intelligence in aquaculture to meet increasing food demand. *Food Chemistry: X*. 2024. Vol. 22. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.fochx.2024.101309>

Залізник О.Ю., студентка
Чуницький О.А., студент
ДУІКТ
Керівник – к.е.н., доцент Маквецька І.М.
<https://orcid.org/0000-0001-6219-8276>

ЗАТРЕБУВАНІСТЬ МЕНЕДЖЕРІВ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА СВІТОВОМУ РИНКУ

Світ цифровізації та економічних випробувань робить неможливі кроки до налагодження міжнародних зав'язків та партнерських стосунків. За останні десятиліття менеджмент набув колосальних масштабів і став популярним напрямом навчання в даній області. У цій сфері завжди є престижні вакансії та надаються першокласні робочі місця з перспективою кар'єрного зростання на підприємстві. Одним із різновидів цього напрямку є міжнародний менеджмент.

Беручи до уваги менеджера міжнародного рівня, то це висококласні фахівці, які мають масу практично корисних вузькоспеціалізованих навичок. Саме такі експерти затребувані на світовому ринку, адже вирішують більшість ключових питань, пов'язаних з розвитком підприємства у світовій площині бізнесових процесів. Першочергова задача міжнародного менеджера, перш ніж створювати будь-який бізнес на світовому ринку, є проведення попереднього аналізу таких сфер середовища, як економічного, правового, політичного, культурного й маркетингового [2]. Саме менеджери міжнародного рівня потрібні для великих підприємств, де їх професійна приналежність на ринку бізнесових операцій залежить від зовнішньоекономічної діяльності та ведення бізнесу.

Менеджери, які займаються зовнішньоекономічною діяльністю це грамотні та ефективні управлінці. У зв'язку із ситуацією зміни характеру зовнішньоекономічного співробітництва України суттєво обмежуються перспективи економічного зростання та перехід відносин на альтернативні ринки для українських підприємств, хоча і є позитивна сторона [1].

Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності на сьогоднішній день вважається одним з найперспективніших напрямків бізнесу в Світі. За рахунок

грамотної та сучасної бази знань, кожному хто прагне знайти себе на міжнародній арені бізнесу, вдасться стати висококласним фахівцем.

Перспективами працювати і обирати для себе менеджмент зовнішньоекономічної діяльності в ХХІ столітті є:

- 1) якісна підготовка для подальшого професійного розвитку у мультикультурному бізнес-середовищі;
- 2) цікавий і перспективний напрямок, який надалі лише зміцнюватиме свої позиції і ставатиме все більш привабливим;
- 3) високий попит на фахівців міжнародного класу;
- 4) реальний шанс працювати у престижному секторі чи відділі, який відповідає за різні сфери контролю на підприємстві;
- 5) практичні навички, які вчать антикризовому управлінню у рамках нинішніх складнощів зовнішньої та внутрішньої економіки;
- 6) рівень доходу міжнародних бізнес-адміністраторів.

Отже, затребуваність менеджерів зовнішньоекономічної діяльності на світовому ринку з роками тільки зростає та посилює свої оберти для налагоджених зав'язків ведення бізнесу.

Список використаних джерел

1. Ляшевська В. І., Бутенко М. К., Первушина І. А. Теоретичний і статистичний аналіз міжнародного бізнесу та зовнішньоекономічної діяльності України. Бізнес Інформ. 2021. № 7. С. 44–48.
URL: <http://jnas.nbu.gov.ua/article/UJRN-0001269616>
2. Матвєєв М. Е., Халахур Ю. Л., Баладж М. Д. Міжнародний менеджмент: виклики та можливості у глобальному бізнесі. Економіка і суспільство. 2024. Випуск 59. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3521/3482>

Зверєв О.Д., аспірант
ДонНУ імені Василя Стуса
Керівник – д.е.н, професор Лимар В.В.

ЗМІНА НЕЙТРАЛІТЕТУ ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН ЧЕРЕЗ ВІЙНУ В УКРАЇНІ

Сучасний міжнародний ландшафт характеризується зростаючою нестабільністю і новими загрозами безпеці, які ставлять під сумнів ефективність традиційної політики, заснованої на військових союзах та інтеграції, що беззаперечно вплинуло на зміну нейтралітету низки європейських країн.

Нейтралітет дозволяє країнам зберігати незалежність у зовнішніх відносинах, не вступаючи у військові союзи. Адже позаблоковість є більш гнучкою концепцією, яка дозволяє державам уникати формальних альянсів, водночас беручи участь в оборонних угодах і миротворчих місіях. Зі зростанням глобалізації та триваючою війною в Україні, відмінності між нейтралітетом і позаблоковістю стають все більш розмитими.

Отож, пропонується дослідити еволюцію нейтралітету Австрії, Швеції, Ірландії та Фінляндії у відповідь на війну в Україні та визначити його наслідки для їхньої зовнішньої та оборонної політики. В той час як Австрія прагне зберегти свій давній нейтральний статус, водночас посилюючи співпрацю з НАТО та РФ, Швеція та Фінляндія перейшли від нейтралітету до членства в НАТО з міркувань безпеки, а Ірландія балансує між наданням допомоги Україні та дотриманням нейтралітету.

Вторгнення РФ в Україну у 2022 році вплинуло на прийняття Австрією індивідуальної програму партнерства з НАТО з метою посилення оборонної співпраці, незважаючи на свій нейтралітет [1] та її залежність від російських енергоносіїв [2], що підриває її нейтральну позицію, надаючи пріоритет економічній стабільності над політичною позаблоковістю.

Вирішальним фактором для переходу Швеції до НАТО стала ескалація війни РФ проти України [3]. Незважаючи на те, що Туреччина продовжувала

перешкоджати процесу ратифікації, Швеція стала офіційним членом НАТО 7 березня 2023 року, що ознаменувало значний відхід від її історичної політики нейтралітету [4]. Щодо Фінляндії, то остаточне рішення про відмову від нейтралітету країна прийняла після повномасштабного вторгнення РФ в Україну, оскільки не хотіла повторення подій «фінської зими» [5].

У відповідь на конфлікт в Україні у 2022 році Ірландія тісно пов'язала свою політику з політикою ЄС, підтримавши санкції проти Росії та збільшивши військову допомогу, зберігаючи при цьому нейтральну позицію [6-7]. Хоча Ірландія офіційно дотримується нейтралітету, її дії свідчать про переоцінку цієї позиції через посилення загроз безпеці та необхідність більш тісного узгодження із зовнішньою політикою ЄС.

Слід визначити, що бачення нейтралітету Австрією, Швецією, Ірландією та Фінляндією ілюструють, як різні нейтральні держави реагують на сучасні глобальні виклики безпеці. Зусилля Австрії та Ірландії збалансувати формальний нейтралітет з військовою співпрацею можуть вплинути на інші нейтральні держави, в той час як рішення Швеції та Фінляндії вступити до НАТО на тлі наступу Росії знаменує собою чіткий відхід від нейтралітету. Отож, в підсумку слід відзначити, що військове вторгнення РФ мало значний вплив на зміну нейтралітету європейських країн, які перейшли від фази спокою та безпеки до активних дій, що відобразилось на їхньому статусу нейтралітету.

Список використаних джерел

1. Skrabacz, A. The impact of the war in Ukraine on changing Russia-Austria relations. *Przegląd Nauk o Obronności*, 2021(12), 50-65. URL: <https://doi.org/10.37055/PNO/149970> (дата звернення 26.03.2025)
2. Karnitschnig, M. (2023). How Austria became Putin's Alpine fortress. *Politico*. URL: <https://www.politico.eu/article/austria-russia-vladimir-putin-alpine-fortress-ukraine/> (дата звернення 26.03.2025)
3. Köhler Paula & Schöne Florian. *Konfliktbilder als Grundlage einer zukunftsfähigen Sicherheitsstrategie*. Stiftung Wissenschaft und Politik Aktuell. Nr. 12, Februar 2022. 7 Seiten
4. NATO (2023). Joint Declaration on EU-NATO Cooperation by the President of the European Council, the President of the European Commission, and the Secretary General of the North Atlantic Treaty Organization. URL: https://www.nato.org/press-release.10_january_2023.html (дата звернення 26.03.2025)
5. Arter D. (2023) From Finlandisation and post-Finlandisation to the end of Finlandisation? Finland's road to a NATO application. *European Security*. Vol. 32, no. 2.
6. Department of the Taoiseach. (2022). Government announces move to transform the Defence Forces and the largest increase in the Defence budget in the history of the State. Available at: <https://www.gov.ie/en/press-release/b3c91-government-transform-defence-forces-largest-increase-defence-budget-in-history-of-state/> (дата звернення 26.03.2025)
7. EUMAM Ukraine. (2023). EU Military Support Mission to Ukraine. Available at: https://www.eeas.europa.eu/eumam-ukraine_en (дата звернення 26.03.2025).

Караван В.О., студентка

Хмельницький національний університет

Керівник – к.е.н., доцент Фрадинський О.А.

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ОРГАНАМИ ДЕРЖАВНОЇ МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

У сучасних умовах світової економіки та зростання міжнародної торгівлі ефективність роботи Державної митної служби України залежить від рівня впровадження цифрових технологій. Використання інформаційно-аналітичних інструментів допомагає покращувати митний контроль, прискорювати процедури оформлення вантажів, зменшувати корупційні ризики, а також зменшити можливі порушення законодавчих норм.

Одним із провідних напрямів модернізації митної системи є застосування інформаційних рішень, які є автоматизованими, що дозволяють зробити контроль та оформлення товарів більш ефективним. Важливе значення має Єдина автоматизована інформаційна система, що сприяє налагодженню обміну даними між митницею, учасниками зовнішньоекономічної діяльності та державними установами. Її впровадження сприяє оперативному контролю в реальному часі, скороченню використання паперових документів і зниженню ризиків. Завдяки аналітичним можливостям система дає змогу митним органам виявляти порушення, оптимізувати процес прийняття рішень, забезпечувати прозорість митних операцій і запобігати загрозам. Крім того, значущим технологічним рішенням є автоматизована система аналізу та управління ризиками. За допомогою даного програмного забезпечення, можна проводити аналіз, та контроль за товарами і транспортними засобами, при їх перевірці, а також оцінювати ризики. Система функціонує на центральному та регіональному рівнях, яка допомагає визначати необхідні перевірки, також забезпечує єдиний стандарт контролю та оперативно приймає рішення щодо подальших дій.

Важливу роль у спрощенні митних процедур відіграє «Нова комп'ютеризована транзитна система». Сучасний електронний інструмент, що дозволяє покращити безпеку переміщення товарів, забезпечити прозорість перевезень та автоматизувати процеси транзиту. Єдина транзитна декларація та гарантія полегшують митне оформлення та сприяють інтеграції України з ЄС.

Система «Єдине вікно» є універсальним каналом взаємодії митних органів з бізнесом і державними структурами. Завдяки цій платформі всі митні процедури проводяться через єдиний електронний портал, що дозволяє значно прискорити обробку документації та знизити адміністративний тиск. Зокрема, запровадження технології «Електронна митниця» створює автоматизоване середовище для обміну інформацією, що дозволяє аналізувати митні операції в реальному часі та швидко реагувати на можливі порушення і забезпечує митним органам доступ до актуальних даних щодо вантажів. Використання сучасних цифрових технологій сприяє налагодженню ефективної співпраці митних органів із міжнародними партнерами, що сприяє гармонізації митних правил відповідно до світових стандартів. Продовження розвитку інформаційно-аналітичних систем є основним чинником удосконалення митної служби, що сприятиме стабільному економічному розвитку країни та підвищуватиме швидкість ухвалення рішень.

В цілому, запровадження інформаційно-аналітичних технологій у митну сферу допомагає Україні об'єднуватися у світові економічні процеси, а також гарантує захист державних фінансових ресурсів та покращує ефективність ведення бізнесу.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Положення про Єдину автоматизовану інформаційну систему митних органів, порядок і умови застосування її систем: наказ Міністерства фінансів України від 19.05.2023 р. № 263 ULR: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1132-23#Text>
2. Особливості застосування автоматизованої системи аналізу та управління ризиками при здійсненні митного контролю. ULR: https://www.mdoffice.com.ua/ua/aSNewsDic.getNews?dat=22022019&num_c=693538
3. Застосування національної транзитної системи та NCTS: практичні питання. ULR: <https://medoc.ua/blog/zastosuvannja-nacionalno-tranzitno-sistemi-ta-ncts-praktichni-pitannja>

Катюк О.І., аспірант
НУБіП України
Керівник – д.е.н., професор Кваша С.М.

РОЗВИТОК ТОРГІВЕЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА УКРАЇНСЬКИХ АГРАРНИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ З ЄВРОПЕЙСЬКИМИ ПАРТНЕРАМИ

Аграрний сектор України є стратегічно важливою галуззю національної економіки, яка забезпечує не лише продовольчу безпеку країни, а й формує значну частину експортного потенціалу. У сучасних умовах пріоритетного значення набуває розвиток зовнішньоекономічних зв'язків, зокрема партнерства з країнами Європейського Союзу, яке відкриває нові можливості для українських аграрних товаровиробників, сприяє модернізації виробництва та інтеграції в глобальні агропродовольчі ринки.

Після підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС у 2014 р., зокрема впровадження ПВЗВТ, співпраця між сторонами значно активізувалася. Українські аграрії отримали можливість експортувати продукцію до країн ЄС за пільговими або нульовими митними ставками, що підвищило їхню конкурентоспроможність на європейському ринку. Ключовими статтями експорту залишаються зернові культури, олійні культури та соняшникова олія, мед, а також продукція тваринництва. Україна стабільно входить до трійки найбільших постачальників сільськогосподарської продукції до ЄС серед країн, що не є членами Союзу [1]. Зростає також частка продукції з доданою вартістю –наприклад, борошно, перероблені овочі та фрукти, м'ясні вироби, що свідчить про поступову зміну структури експорту від сировинної моделі до більш розвинених форм агропромислового виробництва. Однак, незважаючи на позитивну динаміку, розвиток торговельного партнерства з ЄС супроводжується низкою викликів. Насамперед, європейський ринок є висококонкурентним і вимагає від постачальників дотримання суворих стандартів якості, безпеки харчових продуктів, захисту довкілля та прав працівників. Зокрема, йдеться про

виконання санітарних і фітосанітарних вимог, гармонізованих із законодавством ЄС, таких як впровадження системи управління безпечністю харчових продуктів, сертифікація органічного виробництва, моніторинг ланцюгів постачання тощо [2]. Тарифні обмеження між Україною та ЄС значно знизилися завдяки впровадженню ПВЗВТ, що дало потужний стимул для розвитку двосторонньої торгівлі. Однак ефективність цього процесу стримується нетарифними бар'єрами, які все ще залишаються вагомим викликом, особливо для малих і середніх підприємств. [3].

Нинішня геополітична ситуація, зокрема війна Росії проти України, суттєво вплинула на аграрний сектор, зруйнувала логістичні ланцюги та обмежила доступ до традиційних морських портів. У відповідь ЄС ініціював програму «Шляхи солідарності», яка передбачає створення альтернативних маршрутів для експорту української продукції – через залізничні та автомобільні переходи, річкові порти та термінали в країнах ЄС. Хоча ці заходи дозволили частково компенсувати втрати, вони виявили обмежену пропускну здатність інфраструктури та потребу у довгострокових інвестиціях у логістичні потужності на західному кордоні України [4].

Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що розвиток торговельного партнерства між українськими аграрними товаровиробниками та країнами ЄС є стратегічним вектором зовнішньоекономічної політики України. Така співпраця сприяє підвищенню конкурентоспроможності національного аграрного сектору, його інноваційному оновленню, сталому розвитку сільських територій і поступовій інтеграції України до ЄС.

Список використаних джерел

1. Lukash, S. M., Sokhan, I. V., & Danko, Y. I. (2023). Research on foreign economic activity of agrarian enterprises of Ukraine. URL: <https://repo.snau.edu.ua/handle/123456789/10623>
2. Кваша С.М., Павленко О.М., Вакуленко В.Л. Конкурентоспроможність української аграрної продукції на зовнішніх ринках. Економіка та суспільство. 2024. №68. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-68-198>
3. Олейник А.-М.С., Рошко С.М. Аналіз впливу тарифних та нетарифних обмежень на торговельні відносини ЄС та України. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2023. №49. С. 100-104. DOI: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2023-49-18>
4. European Commission. Solidarity Lanes: Actions to support Ukraine's agri food exports. URL: https://commission.europa.eu/topics/eu-solidarity-ukraine/eu-assistance-ukraine/eu-ukraine-solidarity-lanes_en

Коваль А.С., студентка

Донецький національний університет імені Василя Стуса

Керівник – професор Лимар В. В.

ВІЛЬНІ ЕКОНОМІЧНІ ЗОНИ АЗІЇ

Вільні економічні зони відіграють важливу роль у розвитку економіки в Азії. Однак, незважаючи на численні переваги, вони стикаються з низкою проблем та викликів, а саме: економічна нерівність, соціальні та екологічні питання, а також велика конкуренція між країнами. Вільні економічні зони досліджували багато дослідників та науковців, а саме: Го Шухун, Ю.Г Бочарова, О.В Іщенко, та інші.

Вільні Економічні Зони – це певна частина території країни, де діють спеціальні пільги і стимули для розвитку економічного потенціалу, особливий митний, податковий, а також інвестиційний режим. Вільні Економічні Зони поділяються на Вільні Митні зони, так звані зони Франко; Промислово-виробничі зони (зони другого покоління); Технологічні зони; Сервісні зони; Комплексні зони [1].

Найбільш поширеними є зони вільної торгівлі, які почали активно з'являтися з 1990-х років. Передумовою їх появи стала поява інновацій в промислово розвинених країнах та країнах, що розвиваються, а саме США, Південна Корея, Японія та КНР [2]. Вільні економічні зони в Азії відіграють ключову роль у стимулюванні економічного розвитку, експорту, а також залученні іноземних інвестицій. Цей макрорегіон характеризується асиметрією розвитку Вільних економічних зон. Найбільш активним є розвиток в Східній частині Азії, прикладом є Китай та Індія [3].

Особливостями розвитку Вільних економічних зон в Азії є:

- Експортно-орієнтовна стратегія. Азійські країни використовують ці зони для розвитку експортно-орієнтовного виробництва, відаючи перевагу науковим галузям, які є надзвичайно успішними для залучення іноземного капіталу та технологій [4].

- Державна підтримка: країни активно підтримують створення Вільних економічних зон через спрощення регуляторних процедур, надання пільг, інвестицій та створюючи сприятливі умови для ведення бізнесу [4].

Основні виклики та проблеми Вільних економічних зон в Азії:

- Економічна нерівність: швидкий розвиток спеціальних економічних зон призводить до дисбалансу сил в регіоні, коли більш розвинені країни мають широкий спектр економічних пільг, проте як менш розвиненні країни потерпають від нестачі ресурсів та високих митних платежів [5].

- Екологічні виклики: активна індустріалізацію призводить до забруднення навколишнього середовища, через недостатній екологічний контроль.

Отже, Вільні економічні зони в Азії відграють важливу роль у стимулюванні економічного розвитку, залученні інвестицій. Вони мають низку особливостей притаманний саме цьому макрорегіону. Проте незважаючи на особливості притаманні цим зонам, країни Азії стикаються з низкою проблем серед яких – економічна нерівність, екологічна загроза та надмірна конкуренція між країнами. Для вдосконалення системи Вільних економічних зон регіону потрібно впроваджувати механізми для врегулювання контролю, а також розробити систему, що зможе збалансувати інтереси держав, при цьому не зашкодячи одна одній.

Список використаних джерел

1. Енциклопедія Сучасної України: URL: <https://esu.com.ua/article-34580>.
2. Стаття Українського Інституту Майбутнього «Нові спеціальні економічні території забезпечать 1% додаткового приросту ВВП щорічно»: URL: <https://surl.li/ajsalx>.
3. Стаття Бочарової Ю. Г., Чернеги О. Б., Кожухової Т. В., Іщенко О. В. «Спеціальні економічні зони: стан та особливості розвитку в світі»: URL: https://torgivlyan.donnue.edu.ua/index.php/torgivlya/article/view/100?utm_source=chatgpt.com.
4. Черняга Л.П.. «Особливості економічного розвитку країн Південно-східної Азії»: URL: <https://surl.li/ombrgk>.
5. Caitlin Finlayson «Закономірності економічного розвитку у Східній та Південно-східній Азії». URL: <https://surl.li/ipsmse>.

Коваль О.В., аспірант

Вінницький національний аграрний університет

ORCID 0009-0009-8433-7279

Керівник – к.е.н., доцент ВНАУ Хасцька О.П.

МІЖНАРОДНА ІНТЕГРАЦІЯ ТРАНСПОРТНО-ЛОГІСТИЧНИХ СИСТЕМ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ

У сучасному світі ефективна транспортно-логістична система є основою економічного розвитку та міжнародної співпраці. Глобалізація, зростання міжнародної торгівлі та розвиток цифрових технологій вимагають інтеграції національних транспортних мереж у єдину міжнародну систему, що дозволяє забезпечити безперебійний рух товарів, зменшити витрати на логістику та підвищити конкурентоспроможність країн і компаній.

Інтеграція транспортно-логістичних мереж є важливим фактором розвитку світової економіки та сприяє підвищенню ефективності перевезень, розширенню ринків, оптимізації транспортної інфраструктури та зменшенню екологічного впливу. Єдині транспортні коридори скорочують час доставки та витрати, компанії, отримують доступ до нових ринків завдяки спрощеним логістичним схемам, а інвестиції в транспортні вузли сприяють зростанню економіки [1]. На рис. 1 наведено виклики міжнародної інтеграції логістичних систем.

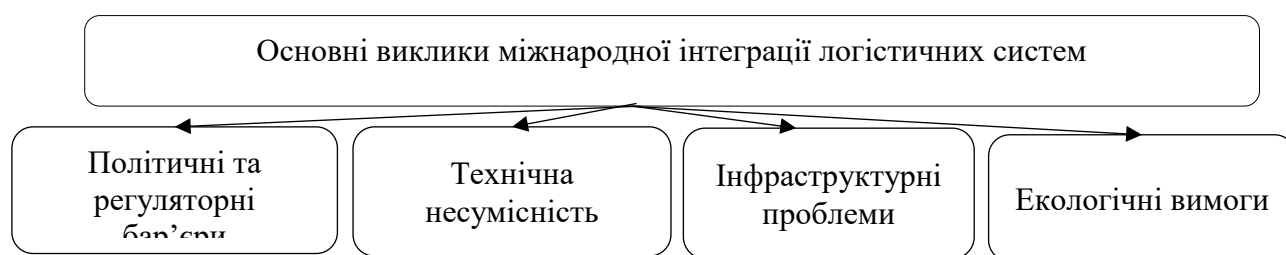

Рис.1. Основні виклики міжнародної інтеграції логістичних систем

Джерело: сформовано автором на основі [2]

Кожна країна має власні правила щодо митного контролю, стандартів перевезення та ліцензування транспортних операторів, що ускладнює процеси інтеграції та призводить до затримок у постачанні товарів. Відмінності у

митному законодавстві, процедурах декларування та податкових ставках можуть значно впливати на швидкість проходження товарів через кордон, спричиняючи додаткові витрати для транспортних компаній.

Важливим викликом є різниця у технічних стандартах транспортних систем різних країн, відмінності у ширині залізничної колії, вимогах до ваги та габаритів вантажних транспортних засобів, а також стандартах безпеки можуть створювати значні труднощі у взаємодії транспортних мереж, що змушує операторів використовувати складні логістичні рішення (перевантаження товарів, використання спеціалізованого обладнання для транспортування тощо).

Ще одним фактором, що обмежує інтеграцію, є недостатній рівень розвитку інфраструктури. Недостатня кількість сучасних транспортних вузлів, застарілі порти, термінали та відсутність швидкісних транспортних магістралей можуть уповільнювати логістичні процеси та збільшувати витрати на транспортування [3]. Будівництво нових портів, аеропортів, терміналів і логістичних хабів вимагає значних інвестицій.

На рис. 2 наведено можливості та перспективи інтеграції логістичних систем

Рис.2. Можливості та перспективи інтеграції логістичних систем

Джерело: сформовано автором на основі [2]

Глобальні транспортно-логістичні проєкти, такі як «Один пояс – один шлях» (Китай) та Європейська транспортна мережа TEN-T, відіграють ключову роль у формуванні сучасної інфраструктури міжнародних перевезень. Ініціатива «Один пояс – один шлях» спрямована на створення розгалуженої транспортної мережі, що об'єднує країни Європи, Азії та Африки, розширюючи можливості

для трансконтинентальної торгівлі. У свою чергу, TEN-T (Trans-European Transport Network) має на меті інтеграцію транспортних систем країн ЄС, розвиток ключових коридорів для швидших та ефективніших перевезень товарів. Обидва проєкти стимулюють економічне зростання, залучають інвестиції у транспортну інфраструктуру та сприяють покращенню логістичних зв'язків між країнами [4].

Сучасні технології відіграють важливу роль у підвищенні ефективності логістичних процесів. Використання Big Data дозволяє аналізувати великі обсяги інформації щодо перевезень, прогнозувати попит та коригувати маршрути для зменшення витрат і покращення швидкості доставки. Штучний інтелект допомагає автоматизувати управління ланцюгами постачання, мінімізуючи ризики затримок і простоїв. Блокчейн-технології забезпечують прозорість логістичних операцій, спрощують документообіг та знижують можливість шахрайства, особливо у сфері міжнародних перевезень.

Ще одним важливим аспектом міжнародної логістики є гармонізація митних процедур та стандартизація вантажних перевезень. Запровадження єдиних стандартів на рівні міждержавних угод може значно зменшити бюрократичні бар'єри, скоротити час проходження митного контролю та підвищити ефективність міжнародної торгівлі. Спрощення процедур імпорту та експорту, цифровізація митних процесів та створення єдиних логістичних регламентів дозволять прискорити рух товарів через кордони [5].

Таким чином, розвиток міжнародної логістики базується на комплексному підході, що включає інфраструктурні проєкти, цифрові технології та спрощення митних процедур. Інтеграція цих факторів створює передумови для ефективного функціонування транспортно-логістичних систем, знижує витрати, покращує екологічну ситуацію завдяки оптимізації маршрутів і забезпечує стабільність глобальних ланцюгів постачання.

Сучасні тенденції розвитку логістики передбачають посилення екологічних стандартів, що стає викликом для міжнародної інтеграції. Уряди багатьох країн впроваджують жорсткіші вимоги до викидів CO₂, використання екологічно

чистого пального та впровадження альтернативних джерел енергії в транспортній сфері. Це змушує транспортні компанії адаптувати свої логістичні стратегії, переходити на більш екологічні види пального, впроваджувати енергоефективні технології та електротранспорт. Міжнародна інтеграція транспортно-логістичних систем відкриває нові можливості для розвитку світової економіки, підвищення ефективності перевезень та зменшення екологічного впливу. Успішна інтеграція можлива завдяки розвитку міжнародних транспортних коридорів, цифровізації логістики та впровадженню єдиних стандартів перевезень.

Список використаних джерел

1. Боняр С. М., Харчук О. Г. Досвід підвищення конкурентоспроможності транспортно-логістичних підприємств країн ЄС для адаптації в Україні. *Актуальні питання економічних наук*. 2024 № 5. DOI: 10.5281/zenodo.14535186.
2. Сохацька О.М. Міжнародна логістика: Електронний підручник. Тернопіль: ЗУНУ, 2022. 370 с.
3. Коваленко О. В., Чукіна І.В. Логістичні стратегії сільськогосподарських підприємств. *Агросвіт*. 2021. № 1-2. С. 65-70. DOI: 10.32702/2306-6792.2021.1-2.65
4. Китай не запросив Україну до участі в логістичному суперпроекті «Один пояс – один шлях». URL: <https://www.umoloda.kiev.ua/number/3439/159/131751/> (дата звернення 25.03.2025 р.).
5. Зрибнєва І. Аналіз новітніх технологій, методів та підходів у логістиці, їх вплив на оптимізацію ланцюгів постачання та підвищення продуктивності. *Економіка та суспільство*. 2024. № 60. DOI: 10.32782/2524-0072/2024-60-60.

Ковальчук О.В., аспірант

Уманський національний університет садівництва

Керівник – к.е.н., доцент Смолій Л.В.

ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Аграрний сектор виступає одним із ключових чинників економічного розвитку України, забезпечуючи значний внесок у ВВП країни та формуючи основу її експортного потенціалу. Характеризуючи потенціал аграрного сектору, науковці зазначають, що для українського аграрного сектору з його великими невикористаними можливостями для свого розвитку, важливими чинниками є розширення ємності ринків вітчизняної аграрної продукції за рахунок активізації експорту, зростання обсягів залучення іноземних інвестицій та інші можливості виступають [1].

Ігнорування стратегічних орієнтирів і завдань, які були характерними для початкового періоду європейської інтеграції в аграрному секторі економіки стало однією з основних причин технологічного відставання галузі. Серед інших причин треба виділити: деструктивні процеси у життєзабезпечуючій соціальній сфері села, погіршення стану навколишнього природного середовища, неефективні методи державної підтримки агротоваровиробників та інші негативні наслідки [2].

Одним із ключових аспектів формування економічного потенціалу аграрного сектору є підвищення продуктивності виробництва через технологічні інновації. Запровадження цифрових технологій, автоматизація аграрного виробництва, застосування точного землеробства дозволяють знизити витрати та підвищити врожайність. Однак для успішного впровадження цих змін необхідні значні інвестиції та державна підтримка.

Розширення доступу до фінансових ресурсів є ще одним важливим фактором розвитку аграрного сектору. Умови євроінтеграції відкривають для

України нові можливості залучення коштів через європейські фінансові програми, зокрема кредитування від Європейського інвестиційного банку та підтримку від міжнародних донорів. Водночас українські аграрні підприємства повинні відповідати високим стандартам корпоративного управління та фінансової прозорості, що є умовою отримання таких ресурсів.

Важливим напрямом є гармонізація регуляторної бази з вимогами ЄС. Це передбачає удосконалення системи сертифікації продукції, посилення контролю за якістю сільськогосподарських товарів та екологізацію виробництва. Впровадження європейських стандартів сприятиме розширенню експорту української агропродовольчої продукції та підвищенню її конкурентоспроможності на міжнародних ринках.

Однак процес євроінтеграції також супроводжується викликами, серед яких зростання конкуренції з боку європейських виробників, підвищення вимог до екологічної стійкості виробництва та необхідність реформування земельних відносин. Розвиток аграрного сектору вимагає збалансованого підходу, що включає не лише адаптацію до нових умов, а й формування власної стратегії розвитку, яка б забезпечувала економічну стійкість галузі.

Таким чином, формування економічного потенціалу аграрного сектору України в умовах євроінтеграції є багатограним процесом, що передбачає технологічну модернізацію, фінансове зміцнення, регуляторні зміни та підвищення конкурентоспроможності. Від ефективності цих заходів залежить майбутнє українського сільського господарства в європейському економічному просторі.

Список використаних джерел

1. Гадзало Я.М., Лузан Ю.Я. Розвиток аграрного сектору економіки України в умовах євроінтеграції. Економіка АПК. 2021. № 8. С. 6–17.
2. Ковбаса О.М., Мазний В.Ю. Сучасні аспекти розвитку інтеграційних процесів в аграрному секторі України. Менеджмент. 2024. Вип. 60. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3654>

Кузьменко М.О., аспірант
НУБіП України
Керівник – к.е.н., доцент Кірейцева О.В.

НІШЕВІ ОЛІЙНІ КУЛЬТУРИ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ НАПРЯМ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

Сучасний аграрний сектор України стикається з викликами, пов'язаними зі зміною клімату, коливанням цін на світових ринках та потребою у сталому землекористуванні. У цьому контексті все більш актуальним стає вирощування нішевих олійних культур, які можуть забезпечити високу економічну віддачу при меншому навантаженні на ґрунти та екосистеми. Особливістю аграрного ринку є його висока залежність від кліматичних умов, коливань на світових товарних біржах та політичної стабільності. В умовах війни, руйнування логістичних ланцюгів та обмеженого доступу до добрив і засобів захисту рослин, виробництво традиційних культур стає менш передбачуваним. Тому виробники звертають увагу на альтернативні культури, що можуть забезпечити вищу маржинальність при знижених витратах. Нішеві олійні культури при цьому є однією з найбільш перспективних груп завдяки попиту на здорові жири, натуральну косметику, органічні олії та біопаливо. Найбільш перспективними серед нішевих олійних культур є льон олійний, ріжій, сафлор та технічні коноплі. Льон демонструє стабільний попит на зовнішньому ринку, а його рентабельність сягає 35–40 %. Сафлор має перевагу у посушливих регіонах та дає прибуток до 20 тис. грн/га. Рижій добре пристосовується до українських умов, потребує мінімального догляду й часто використовується в органічному землеробстві. Коноплі мають високий потенціал не лише в харчовій, а й у текстильній та фармацевтичній промисловості.

Інтерес до нішевих культур також пов'язаний з їх технологічними особливостями. Для багатьох з них не потрібно спеціальної техніки – цілком достатньо наявного парку машин. Ринок органічної продукції в ЄС показує щорічне зростання, що відкриває можливості для експортерів з України. Так,

експорт українського льону в Нідерланди, Польщу та Німеччину виріс за останні 3 роки на понад 60 %. Головними бар'єрами залишаються: відсутність достатньої переробної інфраструктури, труднощі із сертифікацією органічного виробництва та нестабільний доступ до якісного посівного матеріалу. Водночас за умов кооперації, державної підтримки та розширення експортних каналів, вирощування таких культур стає все більш привабливим для фермерів середньої ланки. Нішеві олійні культури можуть відігравати важливу роль у диверсифікації агровиробництва України. Їх впровадження дозволяє зменшити ризики, підвищити рентабельність і підтримати розвиток сталого сільського господарства. За підтримки держави та інвестицій у переробку, ці культури мають потенціал зайняти гідне місце в структурі аграрного виробництва України.

Серед ключових передумов для масштабування виробництва - розвиток локальних елеваторів та міні-переробки, маркетинг продукції, створення кластерів. Важливо впроваджувати освітні програми для фермерів та стимулювати інновації в аграрному секторі. Перспектива полягає не лише в збільшенні обсягів вирощування, а й у побудові доданої вартості через глибоку переробку: виробництво олії, борошна, протеїнових сумішей, біопластику тощо. Загалом, формування стабільного попиту на нішеві культури вимагає зусиль не лише з боку аграріїв, а й держави, яка має створювати привабливе середовище для інвесторів, стимулювати експорт через зниження логістичних бар'єрів та сприяти відкриттю ринків збуту. Виробники повинні мати доступ до консультацій, агрономічного супроводу та фінансових інструментів. Таким чином, нішеві культури є не лише прибутковими, а й стратегічно важливими для сталого розвитку українського сільського господарства.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України. URL: <https://minagro.gov.ua>
2. Organic Ukraine Business Hub. Аналітика ринку органічних олійних культур, 2024. URL: <https://biofach.organicukraine.org.ua/uk>
3. FAO. Oilseeds market review – Global trends and forecasts, № 173 decembre 2023. URL: <https://openknowledge.fao.org/server/api/core/bitstreams/2effd5fa-2c5b-48b9-8131-8a699bae598e/content>

Ракітін О.Ю., аспірант

НУБіП України

Науковий керівник – к.е.н., доцент Коробова Н.М.

ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОДУКЦІЇ МОЛОЧНОГО СКОТАРСТВА УКРАЇНИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ТА РОЗВИТКУ ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ

Сектор молочного скотарства посідає важливе місце в агропродовольчому комплексі України, забезпечуючи не лише внутрішні потреби населення, а й маючи потенціал для експорту. Проте його конкурентоспроможність залишається обмеженою через низку факторів: технологічну відсталість, недостатню автоматизацію процесів, втрати якості продукції на етапах збирання та зберігання, а також нерівний доступ до ринків збуту. Одним із інструментів підвищення ефективності молочного виробництва та його якості є впровадження цифрових рішень. Цифровізація галузі дозволяє реалізовувати інтелектуальні системи управління тваринницькими комплексами. Зокрема, доцільно звернути увагу на автоматизовані системи годівлі, доїння, контроль за станом здоров'я тварин, що дозволить не лише підвищити продуктивність, а й покращити якість молока. Одним із напрямів цифрової трансформації є впровадження систем обліку і простежуваності продукції – від ферми до полиці. Це дасть змогу гарантувати споживачу якість, безпечність і походження продукції, що є важливим при виході на ринки Європейського Союзу та інших країн із суворими вимогами до молочних виробів [1].

Доцільно створити Єдиний електронний реєстр виробників молока, де фіксуватимуться параметри якості, сертифікація, ветеринарний статус господарств, участь у програмах держпідтримки. Це забезпечить прозорість галузі та полегшить доступ виробників до фінансових інструментів, зокрема цифрових платформ агрострахування, кредитування, дотацій. Цифрові маркетплейси й онлайн-біржі стають важливим каналом збуту для малих і середніх виробників, дозволяючи розширити ринки без участі посередників. В

поєднанні з аналітичними сервісами такі платформи дозволять планувати виробництво відповідно до попиту, уникати надлишку або дефіциту продукції.

Підвищення конкурентоспроможності продукції молочного скотарства можна розглядати як функцію взаємодії низки чинників:

$$K = f(Q, C, T, M, D)$$

де K – рівень конкурентоспроможності; Q – якість продукції (зокрема безпечність, сертифікація, простежуваність); C – собівартість виробництва (ефективність ресурсного використання); T – рівень технологічного забезпечення (цифрові системи управління, автоматизація); M – доступ до ринку (включаючи онлайн-торгівлю, логістику, сертифікацію для експорту); D – ступінь цифровізації процесів (аналітика, платформи, реєстри, traceability).

Особливу роль у забезпеченні сталості та довгострокової конкурентоспроможності відіграє впровадження принципів циркулярної економіки в молочному скотарстві. Доцільним є ресайклінг відходів тваринництва, використання гною для виробництва біогазу та органічних добрив; відновлення та повторне використання води й енергії на фермах; зниження втрат продукції завдяки цифровому моніторингу обсягів виробництва та споживання; виробництво вторинної продукції (сироватка, казеїн, кормові добавки); цифровий аудит ресурсних потоків у рамках стратегії zero waste.

Цифрові інструменти можуть забезпечити моніторинг ресурсного циклу на фермах, автоматичний облік та аналітику викидів, витрат води, енергії, кормів, а також сформулювати рекомендації для зниження екологічного навантаження.

Таким чином, впровадження цифрових технологій у молочне скотарство сприятиме не лише технологічному оновленню підприємств, а й інтеграції України до європейського ринку. Це дозволить зміцнити позиції української молочної продукції як якісної, прозорої й конкурентоспроможної.

Список використаних джерел

1. Вдовенко Н. М., Яцун А. Г. Наукове обґрунтування та розроблення новітніх рішень регулювання розвитку циркулярної економіки в сільському господарстві для реабілітації військовослужбовців та повоєнної відбудови України. Київський економічний науковий журнал. № 5. 2024. С. 19–26. DOI: 10.32782/2786-765X/2024-5-3

Рудь А.С., здобувач вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – доктор філософії Яцун А.Г.

СТРУКТУРНІ ФОНДИ ЄС І МОЖЛИВОСТІ ЇХ МІЖНАРОДНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ

Структурні фонди ЄС – це потужний фінансовий інструмент, який Європейський Союз використовує для зменшення економічних і соціальних диспропорцій між різними регіонами Європи. Їхнє створення та розвиток тісно пов'язані з процесом європейської інтеграції та змінами в економічній і соціальній структурі ЄС. Їхня історія та еволюція тісно пов'язані з розширенням ЄС, зміною політичних пріоритетів та еволюцією самого поняття "європейська інтеграція". Але структурні фонди – це не єдиний вид фінансової допомоги, яку пропонує ЄС.

Збільшення фокусу на інноваціях, цифрових технологіях та зеленому перетворенні: Структурні фонди все більше спрямовані на підтримку інноваційного розвитку, цифрової трансформації та екологічно чистих технологій. ЄС може змінювати свої фінансові інструменти під час середньострокового бюджетного планування, що здійснюється раз на сім років.

У рамках нинішньої семирічної фінансової програми існує шість структурних фондів. Чотири з них діють у рамках Політики згуртування, а по одному – в рамках Спільної сільськогосподарської політики та Спільної політики у сфері рибальства. Загальний обсяг коштів – майже 635 мільярдів євро на 2021-2027 роки.

Фонди розподіляються у формі грантів, позик, гарантій та інших фінансових інструментів, які можуть використовувати уряди, бізнес, міста, громади, неурядові організації.

Перший – це Європейський фонд регіонального розвитку. Це найбільший інструмент, через який витрачається майже половина усіх коштів, виділених на структурні фонди – понад 300 мільярдів євро. У його рамках реалізується понад

300 проєктів, що спрямовані на зменшення дисбалансу між регіонами і соціальними групами. Дві пріоритетні цілі фонду: сприяння створенню більш конкурентоспроможної Європи та переходу до безвуглецевої економіки.

Другий – це Європейський соціальний фонд, який займається питаннями соціальної політики та людського розвитку. Понад 135 мільярдів євро, виділених на нього на сім років, спрямовуються на боротьбу з безробіттям, бідністю, збільшення інклюзивності, інвестування в освіту та навчання впродовж життя та соціальні інновації. До фонду можуть мати доступ також і деякі треті країни, включно з країнами-кандидатами. Отже, на ці кошти вже зараз може претендувати Україна.

Третій – Фонд згуртованості. Він підтримує ті держави-члени ЄС, в яких валовий національний дохід на душу населення нижчий від 90% середнього рівня країн-членів ЄС. До 2027 року Фонд згуртованості покриває країни Центральної та Східної Європи, а також Балканські країни. Кошти фонду, а це понад 49 мільярдів євро, здебільшого спрямовуються на розвиток транс'європейських мереж і проєкти сталого розвитку.

Фонд справедливого переходу – останній (і найновіший) у рамках політики згуртування. У його назві йдеться про так званий "зелений перехід", тобто відмову від викопного палива. Понад 25 мільярдів євро буде спрямовано на полегшення "зеленого переходу" для цих країн. Поза межами політики згуртування маємо Європейський аграрний фонд для сільського розвитку, який має розвивати сільську місцевість через інвестиції у локальні проєкти. Бюджет – понад 95 мільярдів євро. Європейський фонд мореплавства, рибальства та аквакультури підтримує інноваційні проєкти, забезпечення сталого використання водних ресурсів. Це найменший зі структурних фондів, його обсяг складає близько 7 мільярдів євро.

Список використаних джерел

1. Фонди ЄС: можливості для України. Інститут аналітики та адвокації. URL: <https://iaa.org.ua/portfolio/founds-of-eu/>
2. Європейська комісія. Структурні фонди ЄС: Посібник для користувачів. Брюссель. Європейська комісія. 2022. URL: https://commission.europa.eu/index_en

Сауляк О.С., аспірант

НУБіП України

Науковий керівник – к.е.н., доцент Тімченко О.Л.

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ПОНЯТТЯ «МІЖНАРОДНА ТОРГІВЛЯ»

Глобалізація та лібералізація ринків товарів і послуг є чинниками зростання міжнародної торгівлі. Це одна з основних форм міжнародних економічних відносин, найперспективніша форма світогосподарських зв'язків. Міжнародна торгівля істотно впливає на розвиток економіки в країні, на внутрішній ринок товарів та послуг, що дає змогу впливати на зміну рівня життя населення.

Передумовами її виникнення є низка чинників, зокрема: природно-кліматичні умови; рівень розвитку науки і технологій; досвід і традиції у виробництві продукції.

Національним законодавством переважно регулюється зовнішня торгівля, міжнародна - нормами міжнародного права.

Міжнародна і зовнішня торгівля є близькими поняттями, тому що одна й та сама товарна угода партнерів, які перебувають у різних країнах світу, може розглядатися як з боку міжнародної, так і з зовнішньої торгівлі [1, С.30]. Слід зазначити, що ці два поняття доповнюють одне одного.

В основі міжнародної торгівлі лежить концепція абсолютних і порівняльних переваг, де головний принцип - це свобода торгівлі, тобто експорт та імпорт однаково важливі для економіки. Шведські економісти Е. Хекшер і Б. Олін, ґрунтуючись на теорії Д. Рікардо про порівняльні переваги стверджували, що експорт товарів може бути замінений рухом факторів виробництва, а імпортувати вигідно ті товари, для виробництва яких спостерігається дефіцит факторів виробництва [2, С.54].

Теорія життєвого циклу продукту і теорія спеціалізації виробництва є новітніми теоріями торгівлі. Важливими їх складовими є спеціалізація країни та ефект масштабу.

Існують дві взаємопов'язані тенденції, які зберігаються протягом багатьох століть у міжнародній торговельно-економічній політиці:

- прагнення до лібералізації міжнародної торгівлі, зміцнення інтеграційних зв'язків з іншими країнами, усунення торговельних бар'єрів, у зв'язку з чим відбувається поглиблення міжнародного поділу праці;

- одночасне посилення протекціонізму, заборона на проникнення іноземного капіталу і товарів в країну.

Для регулювання господарської діяльності всередині країни, а також для регулювання відносин двох або декількох країн застосовується захід нетарифного регулювання - квотування. Існує два види квот: імпорتنі та експортні [3, С.95].

Запровадження імпорتنих квот дає змогу обмежити ввезення продукції з-за кордону, орієнтуючи споживачів на вітчизняний ринок. Цей захід дає додатковий стимул до зростання вітчизняного ринку, але нерідко погіршується асортимент і якість продукції, що випускається вітчизняними виробниками.

Введення експортних квот обмежує обсяг поставок вітчизняної продукції на ринки зарубіжних країн.

Таким чином, сучасна міжнародна торгівля товарами та послугами - це центральне місце в системі міжнародних економічних відносин. Експорт та імпорт - це основні форми міжнародної торгівлі, які забезпечують конкурентоспроможність країні на світовій арені.

Список використаних джерел.

1. Лимар В. В., Сафаров У. А. Сутність поняття та основні показники міжнародної торгівлі. Економіка і організація управління. 2024. №3. С. 29-41.

2. Панченко В. Г. Вплив еволюційних змін у теорії міжнародної торгівлі на економічну політику країн. Економіка та держава. 2017. №9. С.52-57.

3. Ковтонюк О. В. Особливості міжнародної торгівлі на сучасному етапі та рівень інтеграції України у світовий економічний простір. Наукові праці НДФІ 2018. №4. С. 92-101.

Саустенко А.О., здобувач вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – асистент Павленко М.М.

УКРАЇНА В ПРОЦЕСАХ МІЖНАРОДНОГО ІНВЕСТУВАННЯ

Міжнародне інвестування є важливим аспектом глобальної економіки, яке охоплює переміщення капіталу та інших ресурсів через національні кордони з метою отримання прибутку, диверсифікації ризиків або досягнення стратегічних цілей таке явище має комплексний характер, адже включає в себе різноманітні форми та методи, які впливають на економічний.

Сутність міжнародного інвестування полягає в тому, що воно дозволяє країнам залучати необхідні фінансові ресурси, технології та інновації, а це, у свою чергу, стимулює розвиток виробництв, створює нові робочі місця, підвищує конкурентоспроможність національної економіки і сприяє соціально-економічному прогресу, а інвестори, отримують можливість диверсифікувати свої активи та знижувати ризики шляхом вкладення капіталу в різні країни та сектори.

Україна, як країна з багатими природними ресурсами, розвинутою сільськогосподарською базою та стратегічним географічним положенням, має великий потенціал для залучення міжнародних інвестицій. Проте існують специфічні особливості, які впливають на інвестиційний клімат, і які варто детально розглянути такі специфічні особливості, які впливають на інвестиційний клімат, а саме географічне положення та ресурсний потенціал

Україна, що розташована на перехресті європейських і азійських шляхів та робить її важливим транзитним хабом. Крім того, країна володіє значними запасами природних ресурсів, таких як чорнозем, залізна руда, вугілля, газ та інші мінерали, а це у свою чергу створює умови для розвитку сільського господарства, промисловості та енергетики, що можуть бути привабливими для інвесторів.

Наступна особливість це політична та економічна нестабільність, що є однією з основних перешкод для міжнародного інвестування в Україні, а це політична нестабільність, зокрема конфлікти, корупція та недостатня правова система. Саме ці фактори підвищують ризики для іноземних інвесторів і можуть стримувати їхні рішення про інвестування. Також неодмінно розглянемо реформи та інвестиційну політику, яку останніми роками Україна реалізує через реформи, які спрямовані на покращення інвестиційного клімату. Україна активно працює над інтеграцією в міжнародні економічні структури, такі як ЄС, СОТ та укладає угоди про вільну торгівлю. Це надає українським підприємствам доступ до великих ринків і покращує їх конкурентоспроможність, що, у свою чергу, може підвищити інтерес іноземних інвесторів.

Технологічний потенціал України має висококваліфіковану робочу силу, особливо в ІТ-сфері, інженерії та науці. Це робить країну привабливою для інвестицій у технології та інновації. Сектор ІТ продемонстрував стрімкий розвиток, і все більше міжнародних компаній розглядають Україну як важливий центр для аутсорсингу технологічних послуг. Соціальні аспекти України стикається з демографічними викликами, такими як старіння населення та еміграція кваліфікованих кадрів. Це може вплинути на доступність робочої сили для іноземних інвесторів.

Основні виклики для іноземних інвесторів включають політичну та економічну нестабільність, ризики безпеки та зміну правової системи. Врахування цих факторів є важливим під час прийняття рішень щодо інвестицій в Україну. Фактори, що впливають на рішення іноземних інвесторів, включають геополітичну ситуацію, економічні показники, рівень корупції, доступність фінансових ресурсів та інші. Розуміння цих факторів допомагає інвесторам зробити обґрунтовані рішення та оцінити ризики.

Список використаних джерел

1. Григоренко Є., Шніцер М. Як після війни Україна має відновлювати економіку та бізнес. Велике дослідження. Forbes Ukraine. 2022.
2. Махненко Д. Як в Україні захищають іноземній інвестиції. Юридична газета online. 2021. № 15(745). URL: <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/yak-v-ukrayini-zahishchayut-inozemni-investiciyi.html>

Сидоров М.С., аспірант

<https://orcid.org/0009-0004-0855-7644>

НУБіП України

Науковий керівник – к.е.н., доцент Нагорний В.В.

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ОЦІНКИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ АПК УКРАЇНИ В УМОВАХ НОВИХ ВИКЛИКІВ

Аграрний сектор України сьогодні, в 2025 році, фактично є чи не єдиним продюцентом ВВП та рушійною силою економіки, котра дозволяє забезпечити продовольством населення, експортувати зернові та олійні закордон тощо. Боротьба за зерновий коридор, налагодження процесу посіву і збору культур є важливим питанням продовольчої безпеки, а оцінка АПК країни в умовах воєнних викликів та повоєнного відновлення – важливим питанням політичного, економічного та наукового характеру. Саме це окреслює необхідність окреслення методологічних підходів щодо оцінки економічної безпеки аграрного сектору України в умовах повоєнного відновлення.

Забезпечення економічної стабільності аграріїв є важливим чинником сталого розвитку регіонів, галузей народного господарства, окремих (рослинництво і тваринництво) секторів аграрної політики та держави в цілому. В умовах фінансової нестабільності, зростання зовнішніх і внутрішніх загроз, воєнних конфліктів та кризових явищ у світовій економіці агровиробники (а це і приватні підприємства, і фермери, і концерни, і державні підприємства аграрного сектору) стикаються з численними викликами, що потребують ефективного управління та комплексного оцінювання ризиків.

Важливим завданням є розробка дієвої методики оцінки економічної безпеки, яка дозволить своєчасно ідентифікувати загрози, оцінювати рівень фінансової стійкості виробників аграрної продукції, та сформулювати стратегії запобігання кризовим явищам.

Актуальність дослідження також зумовлена необхідністю гармонізації українських підходів до оцінки економічної безпеки за міжнародними

стандартами, що сприятиме інтеграції найкращих світових практик у систему управління агровиробниками України.

Результати дослідження можуть бути використані для підвищення ефективності управлінських рішень, покращення фінансової стійкості агровиробників та забезпечення їх довгострокової перспективи розвитку, ефективного напрямку аграрної політики України.

Оцінка економічної безпеки є важливим завданням для забезпечення сталого розвитку, проте, сучасні методологічні підходи мають низку недоліків, які обмежують ефективність. По-перше, більшість існуючих методик не враховують динамічні аспекти розвитку, що ускладнює своєчасне виявлення та прогнозування потенційних ризиків. Такий статичний підхід знижує адаптивність управлінських рішень і гальмує формування стратегій реагування на можливі загрози. По-друге, залишається недостатньо розробленою система адаптації та впровадження зарубіжного досвіду в національну практику.

Таблиця 1

Основні методи оцінки економічної безпеки агровиробників

Метод оцінки	Характеристика	Переваги	Недоліки
Індикативний метод	Оцінка за набором ключових показників, що характеризують економічний стан (фінансові, рентабельності, економічної стійкості тощо)	Чіткі та зрозумілі критерії	Не враховує якісний аспект галузі та такі питання як сівозміна, в якій собівартість культури та ціни на біржах є важливими
Інтегральний метод	Узагальнення показників у єдиний індекс економічної безпеки сектору	Простота використання та адаптивність	Висока залежність від вихідних даних
Експертний метод	Залучення експертів	Висока ефективність в плані прогнозу	Суб'єктивність думки експерта
Статистичний метод	Використання статистичних моделей для оцінки безпеки	Точність та зрозумілість	Обмеженість даних щодо прогнозу на 5-7 років

Джерело: сформовано автором на основі [1,2,4].

Отже, наявні або фактичні умови функціонування українських підприємств аграрного сектору вимагають перегляду засад оцінки їх ефективності.

Стабілізація діяльності в межах кожного окремого підприємства в значній мірі залежить від ефективності управління його економічною безпекою, ключову роль в системі якої відіграє фінансова складова, потім – територіальна цілісність держави, інвестування в аграрний сектор тощо. Шляхом послідовного розгляду базових (приведених в таблиці вище) показників можна методично оцінити економічну безпеку агровиробників та надавати конкретні рекомендації щодо курсу відновлення і стабілізації економіки України, в якій сьогодні аграрний сектор є рушійною силою та гарантом продовольчої безпеки.

Список використаних джерел

1. Васильців Т. Г. Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізми зміцнення : монографія Т. Г. Васильців. Львів. 2008. 386 с.
2. Жаліло Я. А. Економічна безпека держави, підприємства, особи в інтегрованому суспільстві. Актуальні проблеми міжнародних відносин. К. 2001. Вип. 26. С. 24-27.
3. Грибіненко О. М. Науково-методичний інструментарій оцінки рівня економічної безпеки країн світу: інтеграційний підхід. Ефективна економіка. 2020. № 2. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7681> (дата звернення: 01.04.2025). DOI: 10.32702/2307-2105-2020.2.71
4. Мельник С. І. Адаптивне управління фінансовою безпекою підприємства. Ефективна економіка. 2022. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=10271> (дата звернення: 01.04.2025). DOI: 10.32702/2307-2105-2022.5.2

Сівер А.В., провідний фахівець,
ДУ «Методично-технологічний центра з аквакультури»
Поплавська О.С., начальник інформаційного відділу
ДУ «Методично-технологічний центра з аквакультури»

ГАРМОНІЗАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ТА МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ У ЦИФРОВІЙ АКВАКУЛЬТУРІ

Стрімкий розвиток цифрових технологій кардинально змінює підходи до ведення бізнесу в різних галузях, і аквакультура не є винятком. Впровадження цифрових інструментів дозволяє оптимізувати виробничі процеси, підвищити ефективність та забезпечити сталий розвиток галузі.

Аквакультура стикається з численними викликами, включаючи необхідність підвищення продуктивності, зниження витрат та мінімізацію впливу на довкілля, а цифрові технології пропонують інноваційні рішення для подолання цих проблем та виводять галузь на новий рівень управління та контролю.

Комплексна інтеграція цифрових технологій в аквакультурі: автоматизовані системи, дистанційний моніторинг, передові методи контролю, а також державні електронні системи управління забезпечать значне покращення ефективності виробництва, раціональне використання ресурсів, зниження впливу на екосистему та підвищення прозорості галузі.

Завдяки цифровим технологіям вдалося удосконалити просторове планування та розміщення об'єктів аквакультури. Поява супутникових знімків та можливість отримувати доступ до океанографічних, гідрологічних та метеорологічних даних (температура води, характер опадів, рівень солоності, частота штормів) за допомогою дистанційного зондування з відстеження динаміки протягом тривалих періодів часу у поєднанні з використанням безпілотних літальних апаратів, що виконують цифрову зйомку, не тільки підвищили якість та швидкість планування, а й дозволили застосовувати більш всеосяжний екосистемний підхід до аквакультури [1].

Наприклад, компаніями RASLab та KYTOS розробили інноваційні технології які, дозволяють кількісно оцінювати та аналізувати мікробіом водних систем, що відкриває можливості для оптимізації мікробного середовища, підвищення здоров'я риб та стійкості біофільтрів у рециркуляційних аквакультурних системах [2].

В Україні впроваджується єдина державна електронна систем – «eРиба», яка сприяє підвищенню прозорості та ефективності управління галуззю. Адже перехід на електронний документообіг скорочує бюрократичні процедури, зменшує корупційні ризики та сприяє інтеграції галузі до міжнародних стандартів [3].

Застосовуючи передові інновації можна швидше реагувати на несприятливі умови виробництва та знижувати виробничі витрати за рахунок ефективного використання виробничих ресурсів та скорочення втрат через незадовільнене управління чи людські помилки.

Однак для того, щоб оперативно впроваджувати та розвивати вищезазначені технології, необхідна технічна та фінансова підтримка; крім того, вирішальне значення мають ефективні механізми регулювання (електронна платформа для інтерактивного обговорення, планування, отримання та передачі інформації, обміну даними та сертифікації може допомогти налагодити переміщення продукції та інформації по всьому ланцюжку поставок і запобігти конфлікти між користувачами, що виникають через інформаційну нерівність). Крім того, для підвищення рівня прозорості та кібербезпеки і скорочення цифрового розриву необхідна гармонізація національних та міжнародних правил та стандартів.

Список використаних джерел

1. Інноваційні методи в аквакультурі (по матеріалах ФАО 2022 р.). URL: <https://fishindustry.com.ua/265153-2/>
2. Моніторинг та управління мікробіомом як новий етап розвитку рибництва. URL: https://dia.dp.gov.ua/monitoring-ta-upravlinnya-mikrobiomom-yak-novij-etap-rozvitku-ribnictva/?utm_source=chatgpt.com
3. eРиба. URL: <https://strim.co/efish/>

Сохан І.В., здобувач вищої освіти
НУБіП України
Науковий керівник – доктор філософії Яцун А.Г.

СУЧАСНА МИТНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЇЇ УЧАСТІ В СОТ

Митна політика є важливою складовою економічної стратегії кожної держави, адже вона безпосередньо впливає на рівень розвитку зовнішньої торгівлі, інвестиційний клімат та економічну інтеграцію країни у світову економіку. Для України, яка є членом Світової організації торгівлі з 2008 року, дослідження митної політики є особливо актуальним адже членство в СОТ відкриває можливості для розширення доступу до зовнішніх ринків, але також накладає певні зобов'язання перед міжнародними партнерами. У цьому контексті важливо розуміти, як адаптація митної політики до норм СОТ впливає на економічні процеси та конкурентоспроможність країни на світовому ринку.

Членство України в СОТ сприяло зниженню митних бар'єрів та гармонізації митного законодавства з міжнародними стандартами, що створює передумови для поліпшення інвестиційного клімату та зростання міжнародної торгівлі. Однак цей процес також пов'язаний з рядом викликів, серед яких – необхідність модернізації митної інфраструктури, боротьба з корупцією, захист національного ринку від недобросовісної конкуренції та адаптація законодавства до умов Угоди про асоціацію з ЄС. Членство в СОТ вимагало від України зменшення середньозваженого митного тарифу для імпорту товарів, що дозволило покращити доступ до іноземних ринків. Це сприяло зростанню експорту, але водночас створило додаткові виклики для вітчизняних виробників, які змушені конкурувати з іноземними товарами. Митна політика України стала більш прозорою та орієнтованою на міжнародні стандарти [1, 2].

Україна взяла на себе зобов'язання щодо лібералізації митних тарифів та спрощення процедур контролю, що підвищує ефективність міжнародної торгівлі, але потребує постійного вдосконалення митної системи. У перспективі

Україна має вдосконалювати свою митну політику, орієнтуючись на світові стандарти та кращі практики. Пріоритетними напрямками є подальше спрощення митних процедур, запровадження цифрових технологій та посилення боротьби з корупцією.

Реалізація ефективної митної політики має вирішальне значення для економічної стабільності, торговельних відносин та національної безпеки країни. В умовах воєнного стану постають нові виклики та загрози, які потребують негайного реагування та адаптації митних процедур. З одного боку, виникає потреба у спрощенні та пришвидшенні митних процедур для критичного імпорту, гуманітарної допомоги та товарів військового призначення. З іншого боку, посилюються заходи безпеки та контролю для запобігання контрабанди, незаконного переміщення товарів та диверсій.

Внаслідок митного оформлення, проведеного українським бізнесом та громадянами зовнішньоекономічних операцій з товарами, митні органи перерахували до державного бюджету значну суму. У лютому 2023 року ця сума склала 33,4 млрд грн, що становило 100,4 % від визначеного Міністерством фінансів індикативного показника. Проте у лютому 2024 року відбувся помітний зріст цих платежів, що склали 39,8 млрд грн. Порівняно з попереднім роком, обсяги перерахування до державної скарбниці податків від оподаткування зовнішньоекономічної діяльності зросли на 6,4 млрд грн. Загалом, з початку 2024 року до Державного бюджету було перераховано понад 87,1 млрд грн митних платежів [3, 4].

В цілому, митна політика України зазнала кардинальних змін та була спрямована на забезпечення національної безпеки, підтримку економіки та максимальне сприяння імпорту критично важливих товарів.

Список використаних джерел

1. Державна митна служба України. URL:<https://customs.gov.ua>
2. Світова організація торгівлі. URL: <https://wto.org>
3. Офіційний сайт Державної митної служби України. URL: <https://customs.gov.ua/>
4. Надходження митних платежів до Держбюджету в 2024 році.

Стеценко Д.О., аспірант
НУБіП України
Керівник – д.е.н., професор Рогач С.М.

АНАЛІЗ ТЕНДЕНЦІЙ ЕКСПОРТУ ХЛІБОБУЛОЧНИХ КОНДИТЕРСЬКИЙ ВИРОБІВ

На сьогоднішній день, виробництво хлібобулочних кондитерських виробів України є однією з найбільш розвинених і успішних галузей харчової промисловості України, що показує лідируючі позиції у міжнародній торгівлі.

Даний сегмент галузі характеризується високим рівнем конкуренції й великою кількістю кондитерських підприємств, що зумовлює наявність широкого асортименту продукції. Якість продукції тримається на високому рівні [1].

Згідно інформації Державної митної служби, в 2023 році Україна експортувала хлібобулочних кондитерських виробів в обсязі 89 тис. т, на 29 % перевищивши показник 2022 року, що принесло загальні доходи в сумі 213 млн дол. США, або плюс 40 %. Як й інші групи кондитерської продукції, хлібобулочні солодощі у 2023 році продемонстрували зростання показників експорту після шоків 2022 року, пов'язаних з російською військовою агресією.

В географії збуту хлібобулочних солодощів вітчизняного виробництва 2023 року основним споживачем був Європейський Союз, сумарні закупки держав якого склали 122 млн дол. або 57 % від всієї вартості [2].

Порівняємо експорт ключових постачальників хлібобулочних кондитерських виробів за 2021 та 2023 роки на рис. 1.

На рисунку показано що експорт більшості компаній у 2023 році порівняно з 2021 роком значно зріс. Основна частина росту пов'язана зі збільшенням поставок в Німеччину та інші країни ЄС. Передумовою для цього стало значне переміщення мешканців України в країни ЄС внаслідок російської агресії.

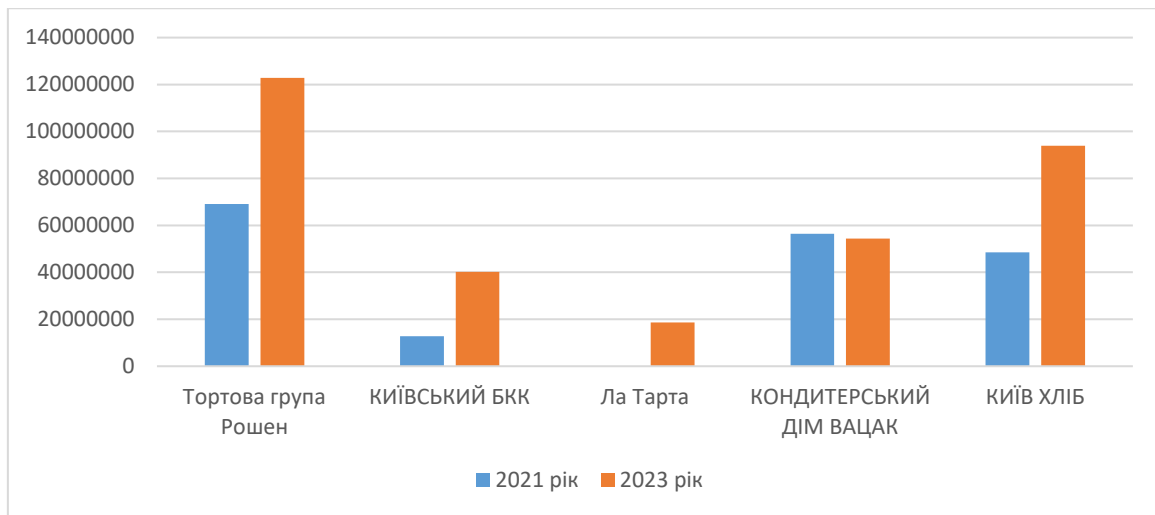

Рис. 1. Експорт хлібобулочних кондитерських виробів
за 2021 та 2023 роки в грн.

Джерело: сформовано автором на основі даних підприємств.

Станом на січень 2025 року, за даними Євростату, тимчасовий захист у країнах ЄС отримали майже 4,3 мільйона українських біженців. Найбільшу кількість українських біженців прийняли такі країни:

- 1) Німеччина: понад 1,17 мільйона осіб (27,3% від загальної кількості в ЄС);
- 2) Польща: приблизно 993 тисяча осіб (23,2%);
- 3) Чехія: близько 394 тисяч осіб (9,2%) [3].

Отже, кризова ситуація, що склалася, дає вітчизняним виробникам хлібобулочних кондитерських виробів можливості розвитку та переорієнтування на зовнішні ринки збуту.

Список використаних джерел

1. Olena Bochko, Yevhen Krykavskyy, Ignacy Petetskyi, Kestutis Liekis, Birute Aleksandraviciute Study of the market of confectionary products in Ukraine, Global prosperity journal. 2021) vol. 1 № 2.
2. Українська асоціація аграрного експорту. веб-сайт. URL: <https://uaexport.org/2024/06/24/hlibobulochni-solodoshhi-kupuyutsya-daleko-zamezhami-ukrayini/>
3. Євростат. веб-сайт. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Temporary_protection_for_persons_fleeing_Ukraine_-_monthly_statistics.

Тишечко А.В., аспірант

НУБіП України

Науковий керівник – д.е.н., професор Вдовенко Н.М.

РЕГУЛЮВАННЯ РИБНОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНИХ ВИКЛИКІВ ШЛЯХОМ ВИКОРИСТАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ ЦИРКУЛЯРНОЇ ТА БЛАКИТНОЇ ЕКОНОМІКИ

Рибне господарство України, як складова частина національної продовольчої системи, зіштовхується з низкою надзвичайних викликів. В умовах системних ризиків та обмежених ресурсів доцільно впроваджувати моделі регулювання, зокрема через синергію підходів циркулярної та блакитної економіки. Циркулярна економіка у рибному господарстві передбачає формування замкнених циклів ресурсів із мінімізацією відходів [1]. У цьому контексті регуляторні інструменти можуть включати запровадження вимог до повторного використання органічних залишків (луска, нутрощі, кістки) для виробництва добрив, кормів або біопалива; створення умов для рециркуляційних систем вирощування, щоб зменшити водоспоживання та енергозатрати; впровадження електронного моніторингу ресурсного використання у рибогосподарських підприємствах. Блакитна економіка, своєю чергою, акцентує на гармонізації економічної діяльності з екосистемним підходом до управління водними ресурсами. Це означає регулювання вилову на основі біомоніторингу запасів і наукових квот; підтримку розвитку сталих форм аквакультури, таких як полікультура, інтегроване вирощування риб й водоростей; створення стимулів для підприємств, які впроваджують екоінновації та використовують біофільтрацію замість хімічного очищення [2, 4].

Сучасне регулювання має ґрунтуватися на принципах наукового управління, цифровізації та екологічної відповідальності. Важливим кроком є розробка та впровадження Єдиної електронної системи управління рибним господарством, яка б в перспективі при удосконаленні охоплюватиме: реєстри користувачів водних біоресурсів; інтегровану базу даних про вилов, вирощування, логістику;

блокчейн-механізми для простежуваності походження рибної продукції; аналітику для оцінки динаміки популяцій, сезонних ризиків та ефективності державних заходів [3]. Крім того, необхідне посилення міжвідомчої взаємодії, зокрема між Міністерством аграрної політики та продовольства України, Держрибагентством, Держекоінспекцією та органами місцевого самоврядування для забезпечення єдиної екосистемної політики. Для підвищення ефективності функціонування системи доцільно вжити низку заходів щодо її удосконалення з урахуванням сучасних цифрових, екологічних та управлінських викликів. Зокрема, пропонуються такі напрями розвитку системи: Інтеграція з іншими державними реєстрами та інформаційними системами (Державний земельний кадастр, Єдиний реєстр тварин, система митного обліку, платформа «Дія»). Це дозволить забезпечити повну взаємодію між установами, уникнути дублювання даних і підвищити точність обліку.

Доцільно: а) створення в системі модуля для електронного подання заяв на ліцензії, дозволи, компенсації та участь у програмах державної підтримки. Автоматизація процедур зменшить навантаження на бізнес і скоротить строки надання послуг; б) розробка мобільного застосунку з розширеними функціями для рибалок, фермерів та інспекторів. Застосунок має дозволяти подачу звітності, фіксацію GPS-локації вилову, фотофіксацію порушень, доступ до актуальних новин та законодавчих змін; в) впровадження штучного інтелекту для прогнозування стану рибних запасів і моделювання сценаріїв управління. Такий підхід дозволить ухвалювати обґрунтовані рішення на основі аналітики та даних з екологічного моніторингу; г) розширення функціоналу моніторингу водойм у реальному часі через встановлення автоматичних сенсорів якості води (температура, кисень, рН, забруднення) та відеоспостереження в стратегічних місцях; д) впровадження системи рейтингу суб'єктів рибного господарства на основі прозорості діяльності, дотримання екологічних стандартів і цифрової звітності. Це стимулюватиме дотримання правил і участь у добровільних екологічних ініціативах; е) розробка освітнього модуля в системі – відеоінструкції, вебінари, поради щодо законодавства, цифрового обліку,

блакитної економіки. Можливість вбудованого е-кабінету для громади, де органи місцевого самоврядування зможуть отримувати дані про стан водних ресурсів, роботу підприємств та планувати місцеву політику сталого розвитку.

Таким чином, модернізація системи регулювання рибного господарства України має спиратися на сучасні економічні моделі, які поєднують екологічну збалансованість із цифровими інструментами, що забезпечують ефективне, прозоре та адаптивне управління у надзвичайних умовах. Орієнтація на циркулярну та блакитну економіку дозволить не лише зберегти водні біоресурси, а й надасть всі можливості, щоб забезпечити продовольчу безпеку та інтеграцію до глобальних екологічних стандартів.

Список використаних джерел

1. Коваль В. В., Вдовенко Н. М., Зось-Кіор М. В. Регулювання сільського розвитку для експорту органічної аграрної продукції в нових умовах розвитку міжнародної торгівлі та децентралізації. Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична. 2023. Вип. 38. С. 331–337. DOI: <https://nzlubp.org.ua/index.php/journal/article/view/934/834>.

2. Шепелєв В. С., Шарило Ю. Є., Вдовенко Н. М. Концептуальні засади формування управлінської звітності як інструменту забезпечення економічної безпеки підприємств аграрного бізнесу для повоєнної відбудови України. Актуальні питання у сучасній науці. 2025. № 3 (33). С. 155–166.

3. Вдовенко Н. М., Перегуда Ю. А., Яцун А. Г. Моделювання агрополітичних рішень за допомогою «AGMEMOD» для розвитку системи управління виноробними підприємствами і поставки продукції на ринок через принципи поведінкової й циркулярної економіки. Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. 2024. Вип. 41. С. 29–35. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.12179867>.

4. Вдовенко Н. М. Еволюція наукових поглядів Амартія Сена для реабілітації військовослужбовців Збройних Сил України у процесі регулювання розвитку циркулярної та блакитної економіки в сільському господарстві. Актуальні питання у сучасній науці. 2024. № 5 (23). С. 200–210. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-5\(23\)-200-210](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-5(23)-200-210).

Тішаков Б.С., здобувач вищої освіти

НУБіП України

Науковий керівник – к.е.н., доцент Коробова Н.М.

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ НІМЕЧЧИНИ В МІЖНАРОДНОМУ ЕКОНОМІЧНОМУ ІНТЕГРАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ

Міжнародна економічна інтеграція є важливим аспектом глобалізації, в якій Німеччина посідає провідну роль завдяки економічній стабільності та інноваційному розвитку. Вивчення її досвіду інтеграції важливе для України, яка прагне інтегруватися в міжнародний економічний простір.

Міжнародна економічна інтеграція – це процес усунення торговельних бар'єрів та гармонізація економічних політик, що створює єдиний економічний простір. Класична концепція Бели Баласси включає п'ять етапів інтеграції: зона вільної торгівлі, митний союз, спільний ринок, економічний союз та повна інтеграція. Європейський Союз є прикладом глибокої інтеграції, де Німеччина відіграє ключову роль, забезпечуючи свободу руху товарів, послуг, капіталу та робочої сили.

Німеччина є четвертою за величиною економікою світу з високою індустріальною базою та сильною експортною орієнтацією. Ключовими експортними галузями є автомобілебудування (25 %), машинобудування (20 %) та хімічна промисловість (15 %). Німеччина активно впливає на політику ЄС, є найбільшим донором бюджету ЄС та значним бенефіціаром інтеграційних процесів. Єдиний внутрішній ринок ЄС забезпечує понад 60 % експорту Німеччини, дозволяючи оптимізувати виробництво та логістику. Впровадження євро знизило транзакційні витрати та валютні ризики. Програма енергетичного переходу («Energiewende») орієнтована на розвиток відновлюваних джерел енергії. Інвестиції в цифрову та транспортну інфраструктуру сприяють ефективності інтеграційних процесів [1, 2].

Енергетична криза зумовила необхідність пошуку альтернативних джерел енергії. Пандемія COVID-19 спричинила розриви у глобальних ланцюгах

постачання, що вплинуло на виробництво в ключових галузях. Німеччина відповіла на виклики шляхом інвестицій у цифровізацію, штучний інтелект і підтримку соціально-економічної стабільності.

Україні необхідно зосередитися на розвитку високотехнологічних та експортно-орієнтованих галузей, таких як агропромисловість, ІТ та машинобудування. Важливою є модернізація транспортної інфраструктури для поліпшення логістики та транзитного потенціалу. Посилення інституційної спроможності через гармонізацію законодавства з європейськими стандартами та боротьбу з корупцією також є необхідним кроком. Інвестиції у людський капітал, розвиток освіти та науки за прикладом Німеччини є ключовими для довгострокового успіху. Крім того, важливим є впровадження «зеленого переходу» з акцентом на відновлювану енергетику.

Досвід Німеччини демонструє, що успішна економічна інтеграція потребує комплексного підходу, поєднання економічної стабільності, інновацій, ефективної інфраструктури та активної державної політики. Для України важливо адаптувати цей досвід з урахуванням власних особливостей та потенціалу для досягнення стабільного економічного зростання і ефективної інтеграції у міжнародний економічний простір [3].

Узагальнюючи аналіз основних тенденцій розвитку Німеччини в міжнародному економічному інтеграційному просторі, можна зробити висновок, що ця країна відіграє провідну роль у формуванні європейської економічної політики та глобальних інтеграційних процесів.

Список використаних джерел

1. Statistisches Bundesamt (Destatis). Statistisches Jahrbuch 2022. Wiesbaden: Destatis, 2022. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.destatis.de> Eurostat.
2. Eurostat Regional Yearbook 2023. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2023. [Електронний ресурс]. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat> Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР).
3. Економічні огляди: Німеччина 2022. Париж: ОЕСР, 2022. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.oecd.org/economy/germany-economic-snapshot/>.

Цюмальчук О.Л., аспірант
НУБіП України
Керівник – к.е.н., доцент Кірейцева О.В.

РОБОТА ДПАТ «НАЦІОНАЛЬНОЇ АКЦІОНЕРНОЇ КОМПАНІЇ «УКРАГРОЛІЗИНГ» В УМОВАХ НОВИХ ВИКЛИКІВ

ДПАТ «Національна акціонерна компанія «Украгролізинг» за 2022-2024 рр. було заключено понад 460 угод на поставку техніки та обладнання на умовах фінансового лізингу на суму понад 600 млн гривень [1]. Асоціація лізингодавців України, проаналізувавши звітність, оприлюднену Національним банком, відзначає збереження тренду на зростання кількості і вартості лізингових угод в звітному періоді в банківському сегменті. Так, вартість нових угод, укладених банками за четвертий квартал 2024 рік, склала понад 4,8 млрд. грн. що на 45 % більше порівняно з тим самим періодом минулого року. Послуги фінансового лізингу протягом 2024 року загалом надавали 21 банків – на три оператори більше, ніж минулого року. До найбільш активних банків за результатами року входять: Таскомбанк (25,6 % від вартості нових угод всіх банків), ПУМБ (23,1 %) та Приватбанк (21,4 %).

Таблиця 1

Портфель банківського лізингу 2024 рік (млн гривень)

№	Назва установи	Портфель на кінець 2024
1	АТ «ПУМБ»	1 483
2	АТ «ТАСКОМБАНК»	1 114
3	АТ «УКРЕКСІМБАНК»	1 051
4	АТ КБ «ПриватБанк»	899
5	АТ «КРЕДОБАНК»	441
6	АБ «УКРГАЗБАНК»	345
7	АТ «СЕНС БАНК»	220
8	АТ «А-БАНК»	210
9	АТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК»	175
10	АТ «ОТП БАНК»	150
11	АТ «ОЩАДБАНК»	143
12	Решта 10 банків	398
х	Всього	6 630

Джерело: [складено автором]

Банківський портфель лізингових угод на звітну дату склав 8,8 млрд. грн, що є більше на 33% з порівняно з тим самим періодом минулого року. Трійка найбільших банків за розміром лізингового портфелю має частку в 62,5 % від загальної вартості портфелів банків. П'ятірка лідерів за розміром портфеля незмінна: ПУМБ, Таскомбанк, Приватбанк, Укрексімбанк та Кредобанк [2]. Частка юридичних осіб в нових лізингових угодах з банками склала 93,3 %, інші 6,7 % надані в роздріб фізичним особам. В портфелях частка юридичних осіб склала 91,5 %, інші 8,5 % фізичні особи. Портфель лізингових угод небанківських лізингових компаній на кінець 2024 року склав 20,8 млрд гривень. Трійка найбільших небанківських лізингових компаній за розміром лізингового портфелю мала частку в 86 % від загальної вартості портфелю небанківських лізингових компаній. П'ятірку лідерів за розміром портфелю складали: ОТР Leasing, AVIS Ukraine, УЛФ-Фінанс, Персональний Український лізинг та Теком-Лізинг, що відображено в таблиці 2.

Таблиця 2

Портфель небанківських лізингових компаній 2024 рік (млн гривень)

№	Назва установи	Портфель на кінець 2024
1	ОТР Leasing	14 505
2	AVIS-Ukraine	1 952
3	УЛФ-Фінанс	1 404
4	Персональний Український Лізинг	546
5	Теком-Лізинг	448
6	ОТОКОЧ-Україна	417
7	ВІННЕР ЛІЗИНГ	347
8	BEST ЛІЗИНГ	320
9	ДПАТ НАК «Украгролізинг»	271
10	Іта	248
11	Авентус Лізинг	153
12	Решта 10 банків	276
х	Всього	20 801

Джерело: [складено автором]

З наведеної таблиці видно, що ДПАТ «Національна акціонерна компанія «Украгролізинг»» входить в десятку найбільших за обсягом лізингового портфелю небанківських фінансових установ України посідаючи дев'яте місце в рейтингу.

Список використаних джерел

- 1.Офіційний сайт ДПАТ «Національна акціонерна компанія «Украгролізинг» <https://ukragroleasing.com.ua/>.
2. Офіційний сайт українського об'єднання лізингодавців <http://uul.com.ua>.

Шевель О.О., аспірант

НУБіП України

Науковий керівник – д.е.н., професор Вдовенко Н.М.

РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ПРОДУКЦІЇ АКВАКУЛЬТУРИ В УМОВАХ ПРОДОВОЛЬЧИХ ВИКЛИКІВ З УРАХУВАННЯМ ЦИФРОВИХ РІШЕНЬ І ПРИНЦИПІВ БЛАКИТНОЇ ЕКОНОМІКИ

Ринок продукції аквакультури України набуває провідного значення в умовах зростаючого тиску глобальних продовольчих викликів. Руйнування логістичних мереж, зміни клімату, дефіцит якісного білка та зниження рибних запасів у природних водоймах вимагають перегляду механізмів регулювання та управління аквакультурною діяльністю [1].

Нині ефективність державного регулювання ринку продукції аквакультури доцільно розглядати як результат впливу низки взаємопов'язаних факторів, що відображається у формулі:

$$Rg_a = f(Q, T, D, Ce, Be, M, S)$$

де Rg_a – ефективність регулювання ринку продукції аквакультури;

Q – якість продукції (відповідність стандартам, безпечність, сертифікація);

T – технологічна модернізація (включаючи RAS, біофільтри, полікультуру);

D – рівень цифровізації процесів (облік, простежуваність, е-платформи);

Ce – інтеграція елементів циркулярної економіки (повторне використання ресурсів, відходів в секторі аквакультури);

Be – застосування принципів блакитної економіки (екосистемне управління, сталість);

M – ефективність ринкової логістики та маркетингу в галузі (канали збуту, зменшення втрат);

S – підтримка з боку держави (дотації, пільгове кредитування, інфраструктура).

Маємо відзначити, наприклад, що розрахунок ефективності регулювання ринку продукції аквакультури (Rg_a) за умовною формулою з використанням

оціночних коефіцієнтів за шкалою від 0 до 1, де 1 – максимальне значення (ідеальний стан), а 0 – повна відсутність елемента.

Зауважимо, що за вихідні дані ми брали:

Q – якість продукції = 0,75;

T – рівень технологічної модернізації = 0,60;

D – цифровізація процесів = 0,55;

Se – впровадження циркулярної економіки = 0,40;

Be – інтеграція принципів блакитної економіки = 0,35;

M – ефективність маркетингу та логістики = 0,65;

S – рівень державної підтримки = 0,50.

Оцінка ефективності регулювання ринку аквакультурної продукції становить 0,565 або 56,5 %. Вказане свідчить про середній рівень функціонування системи з наявними резервами у напрямках цифровізації, циркулярних рішень та інтеграції блакитної економіки.

Сід зауважити, що впровадження електронної системи простежуваності продукції дозволяє контролювати ланцюг створення вартості «від водойми до споживача». Запропонована система має включати реєстрацію партій риби, дані про виробника, умови транспортування, зберігання та ветеринарний статус продукції аквакультури [2, 3].

На основі отриманої внаслідок проведених досліджень інформації можна сформулювати цифровий паспорт продукції, який підвищує довіру споживача та відповідає вимогам європейського ринку [4].

Цифровізація регулювання в нашій сфері господарської діяльності в умовах надзвичайних викликів також охоплює:

- створення електронного ринку продукції аквакультури (онлайн-торгівля, інтеграція з логістичними сервісами);

- застосування штучного інтелекту для оптимізації процесів годівлі, моніторингу водного середовища, обліку біомаси;

- впровадження аналітичних панелей для прогнозування попиту, сезонних коливань, вартості кормів і витрат;

електронну звітність підприємств через автоматизовані кабінети виробників.

Інтеграція циркулярної економіки дозволяє зменшити собівартість продукції через повторне використання води, добування добрив або кормів із рибних відходів, виробництво енергії з біомаси. Натомість блакитна економіка підтримує розвиток через впровадження біофільтраційних технологій, полікультури (виращування риб разом з водоростями й молюсками), зменшення антропогенного тиску на природні ресурси. Окремої уваги заслуговує формування публічного модулю у цифровій системі, який дозволить громадськості та споживачам відстежувати якість, походження та екологічність продукції, що стимулюватиме прозорість ринку та конкурентне зростання.

Таким чином, ефективне регулювання ринку аквакультурної продукції в умовах надзвичайних продовольчих викликів має базуватись на поєднанні цифрових інструментів, принципів циркулярної та блакитної економіки, а також на активній взаємодії держави, бізнесу та споживачів. Такий підхід дозволить забезпечити доступність, якість, безпеку і стабільність продукції аквакультури як всередині країни, так і на зовнішньому агропродовольчому ринку.

Список використаних джерел

1. Маргасова В., Вдовенко Н., Марченко І. Базові методичні підходи до обліку і контролю витрат при формуванні біологічних активів рослинництва й тваринництва на агропродовольчому ринку. Економічний аналіз. 2022. Т. 32. № 4. С. 207–216. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2022.04.207>
2. Ложачевська О. М., Вдовенко Н. М., Родченко С. С., Ігнатюк В. В. Управління системою адаптивного стратегічного планування інноваційно орієнтованого конкурентоспроможного підприємства в умовах глобалізації та COVID-19. Формування ринкових відносин в Україні. 2022. № 1 (248). С. 53–60.
3. Вдовенко Н. М. Теорія та практика державного регулювання розвитку аквакультури. Інвестиції: практика та досвід. 2012. № 7. С. 117–120.
4. Коваль В. В., Маргасова В. Г., Вдовенко Н. М. Перспективи адаптації зарубіжного досвіду державного регулювання розвитку рибного господарства та аквакультури до умов вітчизняного ринку. Академічні візії. 2023. № 24. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.10199767>.

СЕКЦІЯ 3. ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВ ТА ГАЛУЗЕЙ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

БЕЛІМЕНКО С.В., аспірант

Інститут агроекології та природокористування НААН України

Україна 03143, Київ, вул. Метрологічна, 12

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0008-6873-6133>

ЕКОНОМІЧНА НЕЛОГІЧНІСТЬ НАУКОВИХ ПУБЛІКАЦІЙ: ЧОМУ АСПІРАНТИ ПЛАТЯТЬ ЗА ВЛАСНУ ПРАЦЮ

У традиційній ринковій економіці праця є оплачуваною діяльністю. Вчені та аспіранти створюють інтелектуальний продукт — наукове знання, яке має суспільну цінність (нові технології, методи, ідеї). Але в Україні ситуація перевернута, замість того, щоб отримувати фінансування за свою працю, аспіранти самі змушені платити за її оприлюднення. Ситуація що склалась набуває рис абсурду, адже за свою наукову працю, згідно всіх законів економіки, науковці повинні отримувати грошову винагороду.

Згідно з Законом України «Про оплату праці», заробітна плата — це винагорода, обчислена, як правило, у грошовому виразі, яку за трудовим договором роботодавець виплачує працівникові за виконану ним роботу [1]. Роль заробітної плати в механізмі функціонування ринкової економіки полягає в тому, що вона має виконувати такі основні функції: відтворювальну, стимулюючу, оптимізаційну, регулювальну та соціальну [2, с. 327], проте в ситуації з публікацією наукових робіт всі ці функції не виконуються.

Звісно існують наукові журнали, які публікують наукові роботи безкоштовно, проте розглянемо найабсурднішу ситуацію щодо платних наукових видань. Розглянемо ціни на публікацію в наукових фахових виданнях України категорії «Б».

Таблиця 1. Вартість публікації в наукових фахових виданнях України

Назва наукового фахового видання України	Ціна публікації, грн
Київський економічний науковий журнал	1200
Економіка та суспільство	1500
Ефективна економіка	1150
Державне управління: удосконалення та розвиток	1100
Інвестиції: практика та досвід	1200

Таблицю сформовано автором на основі інформації розміщеної на сайтах наукових видань [3,4,5].

Аналізуючи викладений матеріал можна зробити висновок про негативні тенденції процесу публікації наукових праць. Виправлення даної ситуації вбачається шляхом виведення наукових фахових видань до стану самоокупності шляхом здорового економічного розвитку. В першу чергу діяльність таких видань повинна бути комерційно вигідною, вони повинні продавати друковані або електронні примірники, таким чином маючи можливість оплатити працю вчених-аспірантів. Альтернативою могли б бути відкриті репозитарії або перехід на моделі фінансування через державні чи університетські бюджети без комерційного посередництва видавців. Але поки що комерційні наукові журнали мають монополію, і змінити це важко.

Список використаних джерел:

1. Про оплату праці : Закон України від 24.03.1995 р. № 108/95-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 17. С. 121.
2. Економіка праці й соціально-трудова відносини : підручник / за ред. О. В. Шкільова. К. : Четверта хвиля, 2008. 472 с.
3. Вкладка «Авторам». *Ефективна економіка* : науковий електронний журнал. URL: <https://www.economy.nauka.com.ua> (дата звернення: 21.02.2025).
4. Вкладка «Авторам». *Економіка та суспільство*. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/authors> (дата звернення: 21.02.2025).
5. Вкладка «Авторам – Вартість публікації». *Київський економічний науковий журнал*. URL: <https://journals.kyiv.ua/index.php/economy/apc> (дата звернення: 21.02.2025).

Белогурова А.Ю., студентка

НУБіП України

Керівник – к.т.н, доцент Чередніченко О.О.

ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «КЕТ УКРАЇНА»

Розвиток підприємств у будь-якій сфері економіки нерозривно пов'язаний із успішністю їхньої комерційної діяльності, головною метою якої зазвичай є досягнення прибутку. Сучасні умови функціонування підприємств в Україні вкрай складні. Війна, зниження обсягів виробництва та купівельної спроможності населення призводять до значних негативних змін як у загальній економічній ситуації, так і в фінансових показниках підприємств.

Оцінювання ефективності відіграє важливу роль при аналізі діяльності підприємств. Комплексно оцінити економічну ефективність діяльності ТОВ «КЕТ УКРАЇНА» можливо за допомогою аналізу узагальнюючих показників економічної ефективності (табл. 1).

Таблиця 1

Показники ефективності діяльності підприємства

Показник	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2022 р. у % до 2020 р.
Норма прибутковості, %	2,9	23,6	14,5	х
Рівень рентабельності, %	1,5	14,0	16,4	х
Витрати на одиницю	0,7	0,7	0,7	100,0
Прибуток на одиницю	0,01	0,10	0,12	у 12
Виробництво чистої продукції на одиницю витрат	1,0	1,1	1,1	110,0

Джерело: розраховано автором за даними [2].

Основні параметри, що визначають успішність комерційної діяльності підприємства, - це його фінансові показники, такі як чистий прибуток та рентабельність [1].

Аналіз економічної ефективності господарювання підприємства не може обмежуватися лише абсолютним розміром прибутку. Сучасні економісти використовують також відносний показник - норму прибутку, щоб оцінити, наскільки успішно використовується авансований капітал підприємства та як ефективно ведеться діяльність. Рентабельність, разом з нормою прибутку, визначається як ключовий показник у економічному аналізі. Вона вказує на те, наскільки ефективно підприємство генерує прибуток, відшкодовуючи витрати на виробництво.

У 2022 році норма прибутковості зросла на 11,6 відсоткових пунктів, а рівень рентабельності - на 14,9. Витрати на одиницю товарної продукції незмінні. Прибуток на 1 грн загальних витрат збільшився в 12 разів, а виробництво чистої продукції - на 10%.

Отже, аналізуючи економічну ефективність діяльності ТОВ «KET УКРАЇНА», можемо зробити висновок, що підприємство має достатньо результативний характер господарської діяльності. Порівнюючи 2018 і 2022 роки, відмічаються значні позитивні зміни. 2019 рік супроводжувався ростом показників економічної ефективності, проте в 2020 році відбувся невеликий спад. 2021 рік значно перевищив попередні роки, а 2022 рік негативно вплинув на економічний клімат підприємства. Отож, економічні результати діяльності підприємства мають неоднорідний характер, з підвищеннями та спадами.

Список використаних джерел:

1. Чміль Г.Л. Комплексна оцінка ефективності комерційної діяльності підприємств роздрібної торгівлі. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2018. Т. 29 (68). № 4. С. 117-122.
2. Веб-сторінка компанії KET-УКРАЇНА [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ket-ukraine.com.ua/>.

Белогурова А.Ю., студентка

НУБіП України

Керівник – к.т.н, доцент Чередніченко О.О.

РЕСУРСНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ І ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР В УКРАЇНІ

Зернові культури є основою аграрного сектору України, забезпечуючи продовольчу безпеку, формуючи значну частину експорту та підтримуючи сільські громади. Завдяки природним умовам і ресурсам, Україна посідає провідні позиції на світовому ринку зернових культур, таких як пшениця, кукурудза та ячмінь. Проте ефективність виробництва значною мірою залежить від ресурсного забезпечення: землі, техніки, добрив, фінансів і людського капіталу.

Сучасні тенденції демонструють прогрес і виклики. Впровадження новітніх технологій та якісного насіння сприяє зростанню виробництва, але ефективність залишається нижчою, ніж у провідних країнах, через застаріле обладнання, недостатнє фінансування та обмежений доступ до сучасних технологій.

Україна має унікальні природні умови: родючі чорноземи займають близько 60% території, а помірно-континентальний клімат сприяє вирощуванню основних культур. Однак ресурсне забезпечення має недоліки. Велика частина сільськогосподарської техніки застаріла, що збільшує витрати й знижує врожайність. Крім того, рівень внесення добрив в Україні значно нижчий, ніж у розвинених країнах, що негативно впливає на врожайність. [3]

Фінансування залишається проблемним аспектом. Високі кредитні ставки та складні умови кредитування обмежують можливості малих і середніх фермерів для модернізації. Також існує дефіцит кваліфікованих кадрів через відтік молоді з сільських територій. [1]

Врожайність українських зернових залишається нижчою за показники США та Франції. Причинами є низький рівень автоматизації, нерозвинена інфраструктура та значні втрати продукції під час зберігання. [2] Відсутність

сучасних елеваторів і складських приміщень призводить до втрат урожаю, а блокування морських портів ускладнює експорт. [5]

Зростання цін на енергоносії, паливе та добрива збільшує собівартість зерна, знижуючи його конкурентоспроможність. Для підвищення ефективності виробництва необхідно модернізувати технічний парк, впроваджувати точне землеробство та покращувати логістику. [4] Інвестиції в сучасну техніку, автоматизацію процесів та будівництво елеваторів сприятимуть зменшенню втрат і підвищенню врожайності.

Україна має значний потенціал у виробництві зернових культур, однак його реалізація потребує комплексного підходу. Впровадження новітніх технологій, модернізація ресурсного забезпечення, фінансова підтримка фермерів та розвиток інфраструктури сприятимуть підвищенню конкурентоспроможності країни, зміцненню економіки та продовольчої безпеки.

Список використаних джерел

1. Прунцева Г. О. Методологічні засади оцінки системи продовольчої безпеки. Економіка та держава. 2020. № 6. С. 151–154.
2. Бабич М. М., Лузан Ю. Я. Індикатори продовольчої безпеки в Україні: тенденції розвитку. Економіка АПК. 2018. № 5. С. 41–50.
3. Кондра О. Р., Рудич А. І., Лузан Ю. Я. Оцінювання стану продовольчої безпеки регіону. Регіональна економіка. 2017. № 4. С. 78–86.
4. Нікішина О. В. Стратегічні орієнтири розвитку зернового ринку України [Електронний ресурс]. URL: http://www.confcontact.com/20110629/6_nikish.htm
5. Бараболя О. В., Доронін С. М. Стан і проблеми вирощування зернових культур в Україні під час війни. Міжнародний форум: Продовольча безпека України в умовах війни і післявоєнного відновлення: глобальні та національні виміри: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Миколаїв, 01 червня 2023 р.). Миколаїв, 2023. С. 11–14.

Білик Д.М., студент

ВСП «Буриштинський енергетичний фаховий коледж ІФНТУНГ»

Керівник – викладач Ковальський Т.А.

ТЕНДЕНЦІЇ ТА ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОЇ ЕКОНОМІКИ

Розвиток вітчизняної економіки в умовах війни є складним і багатовимірним процесом. Війна спричинила структурні господарські зміни, але водночас стимулювала розвиток нових секторів економіки, зміцнення оборонної промисловості та цифровізацію суспільних процесів.

За офіційними даними Національного Банку України реальний ВВП України у 2024 році зріс на 3,4% [2]. В цьому аспекті, важливою опорою для економіки являється міжнародна фінансова підтримка, яка становила більше 41 млрд дол США [2] і була спрямована на фінансування соціальних видатків, проєктів відновлення та посилення обороноздатності. Прогнозується подальше отримання фінансової допомоги на суму понад 38 млрд дол США [2]

Адаптивний перехід до гнучкого інфляційного таргетування, відсутність беземісійного фінансування видатків бюджету, стабільність валютного курсу, стимулювання кредитних програм – зміни, які системно закладають підґрунтя економічного зростання [1]. НБУ очікує динаміку зростання ВВП в межах 4% протягом наступних двох-трьох років [2] (див. рис. 1).

Рисунок 1- Темпи зростання ВВП, % [2]

Комерційні банки, в рамках спільного меморандуму започаткували кредитні програми відновлення енергетики на суму понад 8 млрд грн. [2]. Відсоткові ставки за кредитами суб'єктам господарювання наразі – нижче 15%. На початок

календарного року кредитний портфель підприємств зріс на понад 20%, а кредитний портфель населення – майже на 40% [2].

У 2024 році рівень інфляції становив 9,7%. НБУ взяв на себе зобов'язання знизити рівень інфляції до 8,4% у 2025 році та 5,0% у 2026 році, підтримуючи визначену стійку позицію на валютному ринку та забезпечуючи монетарними інструментами захист гривневих заощаджень [2, 3].

З липня 2024 року НБУ призупинив зниження облікової ставки. Наразі вона становить 15,5% [2]. Це дозволяє банкам утримувати ринкові ставки за депозитами. З огляду на це, населення продовжує довіряти банківській системі та фінансувати державний бюджет, вкладаючи заощадження у гривневі депозити (отримуючи 10% чистого доходу).

Війна продовжує генерувати ризики, що стримують економічне зростання. Руйнування критичної інфраструктури, виробничих локацій, демографічна ситуація, зумовлена міграційними та мобілізаційними особливостями – це ті фактори, як найбільш чутливо впливають на динаміку проведення фінансово-господарських операцій. Однак, незважаючи на всі труднощі, українці наглядно продемонстрували, що можуть відновлювати енергетику, а бізнес і фінансові установи – стійкість та здатність до адаптації в нових реаліях життя.

Список використаних джерел

1. Головні драйвери та ризики для економіки у 2025 році: погляд голови Нацбанку. URL: <https://epravda.com.ua/finances/nad-chim-pracyuvatime-nacionalniy-bank-ukrajini-u-2025-roci-801511/> (дата звернення: 19.03.2025).
2. Просто про економіку (на основі матеріалів Інфляційного звіту січень 2025 року). URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/prosto-pro-ekonomiku-na-osnovi-materialiv-inflyatsiynogo-zvitu-sichen-2025-roku> (дата звернення: 19.03.2025).
3. Як Україна входить у 2025 рік: аналіз економічного стану. URL: <https://epravda.com.ua/finances/yak-ukrajina-vhodit-u-2025-rik-analiz-ekonomichnogo-stanu-803141/> (дата звернення: 19.03.2025).

Богайчук О.О., студент магістратури
НУБіП України
Керівник – к.т.н, доцент Чередніченко О.О.

ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Аналіз сучасних підходів до означення економічної категорії «капітал» виявив, що їй притаманні певні загальні характерні ознаки: капітал є багатством, яке використовується для його ж збільшення; він являється головним джерелом, яке формує добробут його власників; його динаміка використовується в якості важливого вимірника ефективності виробничо-комерційної діяльності; капітал також виступає вимірником ринкової вартості підприємств [1].

За результатами оцінювання ефективності використання капіталу розробляються заходи, які націлені на підвищення економічної ефективності його управління, на більш раціональний розподіл доходів, що в цілому сприяє підвищенню ринкової вартості підприємств.

Через війну вітчизняний аграрний сектор зазнав суттєвого негативного впливу. Зокрема блокування морських портів скоротило обсяги експорту, що суттєво знизило внутрішні ціни реалізації продукції аграрних підприємств. І хоча під час дії зернової угоди ситуація тимчасово покращилась, проблеми з логістикою залишались актуальним питанням.

Попередня оцінка експертної FAO вказує на прямі втрати наявних активів аграрного сектору близько 6 млрд. доларів США. Втрачено більше чверті доступних посівних площ, більше 70% зрошувальних земель, приблизно чверть ягідників і садів. Спостерігається зростання вартості виробничих процесів через стрімке зростання цін на добрива, паливо та насіння.

Більш повно, ніж прибуток, охарактеризувати результати господарювання дають змогу показники рентабельності, оскільки їхня величина виявляє співвідношення ефекту та вкладеного капіталу чи спожитих ресурсів. Такі

показники використовують і для оцінювання господарської діяльності, й у якості інструмента інвестиційної політики підприємства та ціноутворення.

При оцінці ефективності використання капіталу недостатньо враховувати лише поточний період, оскільки використання капіталу є відображенням і результатом системи економічних явищ і процесів, які триватимуть і в наступних часових проміжках. Якщо не підтримувати необхідний рівень фінансової стійкості, не приділяти достатньої уваги ціновій політиці, зростанню обсягів і покращенню якості продукції, підприємство може збільшити прибуток або досягти високої рентабельності в одному періоді, але стати збитковим або нерентабельним у наступному періоді. Тому ефективність використання капіталу підприємства слід оцінювати за допомогою системи показників, що характеризують як економічні вигоди у вигляді збільшення обсягів продукції, ресурсної бази, так і фінансові вигоди у вигляді збільшення прибутків, рентабельності, обсягів продажу, фінансової стійкості, платоспроможності та ліквідності з урахуванням майбутніх перспектив [2].

Пришвидшення оборотності капіталу можна досягти:

1. скороченням тривалості циклу виробництва;
2. покращанням організації матеріально-технічного забезпечення;
3. скороченням часу знаходження коштів у дебіторській заборгованості;
4. удосконаленням рівня маркетингових досліджень.

Список використаних джерел

1. Гринько Т.В., Гвініашвілі Т.З., Морока Д.М. Особливості та пріоритети інноваційного розвитку підприємницьких структур в сучасних мінливих умовах. *Економічний простір*, 2021. № 175. С. 52-58.

2. Бражник Л.В. Стан, проблеми формування та використання капіталу підприємств у сільському господарстві України. *Ефективна економіка*. 2024. №9. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.9.26>

Большакова А., студент
ТДАТУ ім. Д. Моторного
Керівник – к.п.н., доцент Горбова Н.А.

ЕТАПИ АДАПТАЦІЇ НОРМ ТРУДОВОГО ПРАВА ДО ВИКЛИКІВ СЬОГОДЕННЯ

Від 24 лютого 2022 року триває повномасштабна агресія Росії проти України. Воєнні дії докорінно змінили умови функціонування ринку праці, поставили перед державою та роботодавцями нові виклики. У відповідь на ці виклики були внесені суттєві корективи в трудове законодавство, спрямовані на забезпечення стабільності економіки, підтримку працівників та збереження робочих місць. Автор має на меті визначити та систематизувати основні напрями цих змін.

1. Гнучкість трудових відносин. В умовах воєнного стану запроваджено нові механізми для оперативного реагування на потреби ринку праці. Зокрема, спрощено процедуру укладення та розірвання трудових договорів [2]; надано можливість змінювати умови праці за ініціативою роботодавця, якщо це викликано воєнною необхідністю; активно впроваджується дистанційна та гнучка форма зайнятості, що дозволяє зберегти робочі місця навіть у складних умовах. (ст. 60-2 КЗПУ) [1].

2. Зміни в умовах праці та робочого часу. Робочий графік та умови праці також зазнали трансформацій: роботодавцям дозволено збільшувати тривалість робочого дня та робочого тижня для окремих категорій працівників. (ст. 6 Закону № 2136-IX) [2]; працівники можуть залучатися до роботи у вихідні та святкові дні без їхньої попередньої згоди. (ст. 73 КЗПУ) [1]; в окремих випадках обмежено право на щорічну відпустку, якщо цього вимагає оборонна або економічна необхідність. (ст. 12 Закону № 2136-IX) [2].

3. Оплата праці та соціальні гарантії. Фінансова стабільність роботодавців та працівників залишається критично важливим питанням. Основні зміни включають: можливість затримки виплати заробітної плати у разі фінансових

труднощів роботодавця. (Закон України "Про оплату праці" № 108/95-ВР); запровадження державної допомоги для працівників, які втратили роботу через бойові дії. (постанова Кабінету Міністрів України № 200 від 2022 року); додаткові гарантії та компенсації для мобілізованих працівників та тих, хто працює на оборону країни. (ст. 119 КЗПУ) [1].

4. Захист прав працівників. Попри складні умови, держава продовжує забезпечувати основні трудові права громадян: законодавчо закріплені мінімальні гарантії щодо умов праці навіть у період воєнного стану. (Конституція України, ст. 43); працівники, які проходять військову службу, мають право на збереження робочого місця. (Закон України "Про військовий обов'язок і військову службу" № 2232-XII); передбачені механізми захисту прав працівників у разі ліквідації підприємств або масових скорочень. (ст. 49-2 КЗПУ) [1].

Таким чином, зміни у трудовому законодавстві спрямовані на адаптацію економіки до умов воєнного стану. Вони мають на меті забезпечення безперервної роботи підприємств, підтримку працівників та сприяння відновленню ринку праці після завершення війни. Однак важливим залишається дотримання балансу між гнучкістю трудових відносин та захистом прав працівників.

Список використаних джерел

1. Кодекс законів про працю України. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення: 22.02.2025).
2. Закон України "Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану" № 2136-IX. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text> (дата звернення: 22.02.2025).
3. Горбова, Н. А., Палюх, А. Я., & Пархета, В. І. (2023). Правовий захист та відновлення прав людини і основоположних свобод в умовах подолання наслідків війни. *Київський часопис права*, (1), 47-52.

Брагар Д.А., магістр
НУБіП України
Керівник – д.е.н, професор Мірзоєва Т.В.

ЩОДО ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

На сьогоднішній день аграрний сектор займає вагоме місце в економіці держави, зокрема галузь рослинництва. Тому підвищення рівня ефективності виробництва продукції рослинництва є одним із важливих завдань аграрного сектору, що зумовлено необхідністю забезпечення продовольчої безпеки та зростанням попиту на аграрну продукцію.

Загальне визначення ефективності є достатньо широким і використовується в різних галузях національної економіки, зокрема і в галузі рослинництва. Ефективність виробництва є багатофакторною економічною категорією, яка містить у собі кількісні та якісні характеристики кожного їх етапу процесу виробництва. Вона відображає відношення величини виготовлених товарів і послуг до сукупних витрат [2]. Економічна ефективність є важливим критерієм оцінювання заходів, які здійснюються в сільському господарстві, та пов'язана зі збільшенням виробництва споживчих вартостей на основі підвищення продуктивності праці і раціонального використання виробничих ресурсів [3]. У словнику економіста та підприємця термін «економічна ефективність» трактується як відносний показник, що є результатом співвідношення між отриманим ефектом і витратами [1].

Сутність економічної ефективності виробництва в аграрній сфері визначається як збільшення обсягу валової продукції, валового доходу при мінімізації питомих витрат на їх виробництво. Вона визначає скільки максимально можна отримати продукції з 1 га. Головною ознакою ефективності є досягнення мети діяльності підприємства за рахунок мінімізації витрат суспільної праці або часу.

Сутність ефективності виробництва продукції рослинництва для сільськогосподарських підприємств – здатність виробляти якісну та конкурентоспроможну продукцію, яка користується попитом на ринку, а також пошук напрямків збільшення своєї частки на ринку [2].

Починаючи з 2023р., рентабельність основних видів культур збільшується. За підсумками 2024 р. найбільш рентабельними є олійні культури: ріпак – 60%, соя – до 40%, соняшник – до 30%. Щодо зернових, то у 2024 р. зросла рентабельність пшениці до 17%, а ячменю– до 25%, проте рентабельність кукурудзи зменшилась до 11%.[4]

Ефективність сільськогосподарських підприємств, у тому числі виробників продукції рослинництва, оцінюється сукупністю показників, основними методами оцінки ефективності є розрахунок коефіцієнтів: платоспроможності, оборотності активів, оцінки ліквідності балансу та прибутковості, оцінка динаміки обсягів виробленої та реалізованої продукції, продуктивності праці, урожайності культур.

Загалом, економічна ефективність виробництва продукції рослинництва характеризується сумарним економічним ефектом, віднесеним до витрат. Головним завданням сільськогосподарських підприємств є підвищення економічної ефективності та збільшення обсягу виробництва продукції рослинництва.

Список використаних джерел

1. А.М. Туренко, І.А. Дмитрієв, О.С. Іванілов, І.Ю. Шевченко. Словник економіста та підприємця. Х.: ХНАДУ, 2018. 340 с.
2. Надвиничний, С. А. Методологія дослідження економічної ефективності виробництва сільськогосподарської продукції. Т: «Економічна думка», 2016. Том 25. № 2
3. Павлова Г.Є. Особливості аграрного сектора в національній економіці. Ефективна економіка [Електронний ресурс]. 2014. № 2. Режим доступу до журналу: <http://www.economy.nayka.com.ua>
4. ННЦ «Інститут аграрної економіки» [Електронний ресурс] iae.org.ua

Брюхно О. В., студент
УДУ ім. М. Драгоманова
Керівник – к.е.н, Кириї В. В.

АНАЛІЗ ОСНОВНИХ РИЗИКІВ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ ПІДПРИЄМСТВ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ГАЛУЗІ

На сучасному етапі енергетичні компанії в Україні та їх економічна безпека залежить від різноманітних факторів та ризиків, які мають значний вплив на його діяльність, а тому дане питання має особливу актуальність.

У своїх дослідженнях економічну безпеку розглядали такі вчені як: Л. Абалкін, В. Береза, Т. Васильців, З. Варналій, С. Дубецька, М. Єрмошенко, І. Зайцева, Т. Зубко, І. Нагорна Т. Полозова, І. Томашук, Л. Шемаєва та інші.

Під ризиком розуміють рівень невизначеності, пов'язаний з майбутніми результатами господарської діяльності підприємства. До основних ризиків, що впливають на економічну безпеку енергетичних підприємств належать наступні [1].

По-перше, ризики регуляторного середовища, зокрема зміни у політиці ціноутворення, що можуть призвести до збільшення вартості послуг. Крім того, введення нових екологічних стандартів, які передбачають обов'язкове зниження викидів парникових газів та інших шкідливих речовин, в наслідку може вимагати від компанії фінансових інвестицій у модернізацію виробничих потужностей [3].

По-друге, фінансові ризики, які охоплюють широкий спектр чинників, пов'язаних з динамікою валютних курсів, змінами відсоткових ставок та інфляційними процесами, що можуть вплинути на здатність підприємств здійснювати інвестиції та покривати операційні витрати [6].

По-третє, операційні ризики. Вони включають численні аспекти, що пов'язані з виробничим процесом, особливо в контексті старіння обладнання та потенційних технологічних збоїв, які можуть знижувати обсяги генерації електроенергії. Це в свою чергу, негативно впливає на загальні виробничі показники.

По-четверте, ризики, що пов'язані з постачанням ресурсів. Функціонування енергетичного підприємства значною мірою залежить від стабільного постачання вугілля та інших енергетичних ресурсів, необхідних для виробництва електроенергії.

По-п'яте, політичні та соціальні ризики. Ситуація в країні, зокрема політична нестабільність, соціальні конфлікти та військові дії, створюють значні ризики для стабільної роботи енергетичного підприємства [4].

По-шосте, екологічні ризики. Діяльність підприємств пов'язаних з виробництвом електроенергії, супроводжується значним екологічним навантаженням на довкілля, що створює відповідні ризики. Посилення екологічних вимог, зростання уваги до впливу промислових підприємств на кліматичні зміни та нові законодавчі ініціативи щодо зниження викидів парникових газів можуть призвести до необхідності значних інвестицій у модернізацію обладнання [2]. Невиконання цих вимог може призвести до значних штрафних санкцій, обмеження діяльності або навіть припинення роботи окремих виробничих об'єктів, що в кінцевому підсумку може серйозно вплинути на економічну безпеку підприємства.

По-сьоме, ризики, пов'язані з конкуренцією, адже зростання конкуренції в енергетичному секторі України, зокрема розвиток альтернативних джерел енергії, створює додатковий тиск на підприємства, у зв'язку з чим, підприємство має бути готове адаптувати свої стратегії до нових ринкових умов, впроваджувати інновації, підвищувати ефективність виробничих процесів та зменшувати операційні витрати для збереження своїх позицій на ринку [5].

Отже, враховуючи вищенаведене можемо зазначити, що для забезпечення економічної безпеки енергетичних підприємств потрібно постійно відслідковувати зазначені ризики, здійснювати їх систематичний аналіз та розробляти ефективні стратегії для їхньої мінімізації. Це дозволить підприємству підтримувати стабільність своєї діяльності та успішно адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі.

Список використаних джерел

1. Балджи М. Д. Економічний ризик та методи його вимірювання. Навчальний посібник. – Харків: Промарт, 2015. – 300 с.
2. Конспект лекцій з дисципліни «Екологічне підприємництво» для студентів спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність». Д.: НТУ «ДП», 2018. 12 с.
3. Макалюк І., Кривда О., Лайкова А. Якісний аналіз ризиків вітчизняних підприємств в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*, 2024. 7, 2024. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3950> (дата звернення: 22.01.2025).
4. Пожар Є. П. Аналіз фінансових ризиків та методи їх нейтралізації на підприємстві. *Інфраструктура ринку*. 2020. Вип. 43. С. 387–391.
5. Полозова Т. В., Обєід Лара Ходор, Мамедов Руфат Гаїб огли. Управління ризиками в контексті забезпечення економічної безпеки підприємства. Сучасні економічні стратегії: інновації, безпека та сталий розвиток: колективна монографія / за заг. ред. д.е.н., проф. Т. В. Полозової, д.е.н., проф. І. В. Колупасової, к.е.н., доц. О. В. Мурзабулатової. Харків: ХНУРЕ, 2021. С. 266-271.
6. Томашук І. Управління фінансовими ризиками підприємства як складова забезпечення сталого функціонування суб'єкта економіки. *Економіка та суспільство*, 2022. 39, 2022. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1400> (дата звернення: 14.02.2025).

Буняк В.О., студент
НУБІП України
Керівник – к.е.н., доцент Гуцул Т.А.

ДО ПИТАННЯ ВИРОБНИЦТВА ТОМАТІВ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Овочева продукція є важливою складовою частиною харчування людини і має великий споживчий попит. Доцільно досліджувати напрями підвищення її ефективності виробництва та якості, щоб забезпечити потреби населення в овочах. Овочівництво сприяє економічному розвитку, забезпечує продовольчу безпеку населення, сприяє постійному розвитку міжнародних економічних відносин.

Найбільшу рентабельність серед овочів мають томати. За даними FAOSTAT, дана культура має ключове положення на світовому ринку і за площею вирощування на неї припадає 4 млн га [1].

В довоєнний період в Україні томати було зайнято близько 14% загальної площі під овочевими і баштанними культурами, а частка культури у загальних валових зборах становила 21% [1]. Варто зазначити, що регіональна структура виробництва і зараз є досить широкою, однак найбільша доля припадає на Херсонську область – 1 млн.тон, дещо менші показники мають – Львівська, Київська, Миколаївська, Харківська, Полтавська та Вінницька область [2]. Проте деякі з цих регіонів, які раніше були лідерами у виробництві овочевої продукції, зараз частково або повністю перебувають під окупацією. Це призвело до зменшення посівних площ на 19% та до зменшення валового виробництва овочевих культур на 24%.

Підприємства-виробники овочевої продукції намагаються відновити свої обсяги виробництва. Однак, крім політичних конфліктів, на обсяги вирощування томатів впливають і інші, не менш важливі, фактори, зокрема, нестача мікроелементів у ґрунті та фітопатогенні мікроорганізми, що у свою чергу

спричиняють значне зниження якості, врожайності та властивостей томатів. Для подолання цієї проблеми було розроблено та вивчено ефективності використання мікродобрів, атимікробної дії до фітопатогенних бактерій та мікроміцетів, що вражають томати.

У результаті дослідження ми отримали результати, що свідчать про високу ефективність досліджуваних добрив проти хвороботворних мікроорганізмів, крім того досліджувані зразки підвищили свою врожайність, стійкість до посухи, терміни зберігання та якісні показники плодів. Встановлено, що для зниження економічних і екологічних загроз, необхідно спрямувати роботу підприємств щодо втілення запропонованих заходів для підтримки ефективності виробництва томатів, що дозволить вирішити питання продовольчої безпеки країни, громади та кожної родини.

Список використаних джерел

1. Могильний О., Рудь В., Терохіна Л., Урюпіна Л., Стовб'ір О. та Сидора В. (2020). Зональний розподіл виробництва томату в Україні. *Овочівництво та багаторічництво*, (67), 89-100. <https://doi.org/10.32717/0131-0062-2020-67-89-100>
2. Духницький, Б. (2023). Ринок овочів на сучасному етапі: Нові виклики. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*, 322(5), 134-139. <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2023-322-5-22>
3. Hnatiuk, T., Kravchenko, O., Abarbarchuk, L., Churilov, A., & Chobotar, V. (2023). Influence of drugs produced by electropulse ablation methods on the development of soybean phytopathogenic bacteria. *Plant and Soil Science*, 14(3), 22-34. DOI:10.31548/plant3.2023.22. <https://www.cabidigitallibrary.org/doi/full/10.5555/20231605607>
4. Бакланова Т.В., Фартушний Д.М. Аналіз виробництва томатів в Україні. Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених «Наукові основи реалізації принципів кліматично орієнтованого сільського господарства в агросфері України», з нагоди Дня науки в Україні Одеса: Олді+, 2024.С. 22-24. <https://doi.org/10.32782/2226-0099.2024.137.3>

Василенко Є. В., аспірант
НУБіП України
ORCID 0009-0008-4334-6753
Керівник – к. е. н. доцент Музиченко А. О.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЗЕРНОВОЇ ПРОДУКЦІЇ НА РИНКУ ЄВРОСОЮЗУ

Сучасне визначення конкурентоспроможності базується на численних аспектах, які відіграють важливу роль у формуванні конкурентних переваг у ринкових умовах.

Деякі вітчизняні дослідники (Гальчинський А. С., Гейць В. М., Федулова Л. І.) вважають, що в умовах ринкової економіки категорія "конкурентоспроможність" є однією з основних, оскільки вона відображає економічні, науково-технічні, виробничі, організаційно-управлінські та маркетингові можливості окремих підприємств, галузей або навіть цілих країн. Це є ключовим фактором їх ефективної діяльності на ринку [1]

Хоча серед учених немає єдиного визначення цього поняття, загальним є те, що конкурентоспроможність продукції проявляється безпосередньо на ринку в момент її реалізації. Остаточну оцінку дає споживач, купуючи товар, якщо він відповідає його потребам.

Щодо зернового виробництва, конкурентоспроможність розглядається як комплекс заходів, спрямованих на забезпечення високої економічної ефективності виробників зерна. Вона включає кілька рівнів: від конкурентоспроможності самого товару до конкурентоспроможності підприємства та галузі загалом. Ця система показників дозволяє формувати ефективні стратегії для забезпечення стабільної позиції зернової продукції на ринку.

Розглядаючи поняття «конкурентоспроможність» варто зазначити, що А.Ф. Бондаренко, Л.С. Захаркіна, Л.О. Сигіда та Л.Ю. Сахер підкреслюють важливість оцінки конкурентоспроможності на рівні країн, що впливає на

конкурентоспроможність підприємств, оскільки країна є основним середовищем для їх діяльності [2]

Фактори конкурентоспроможності поділяються на внутрішні та зовнішні. До внутрішніх належать такі фактори як використання сучасних агротехнологій, оптимізація витрат та логістики, управління людськими ресурсами, інвестиції в модернізацію. В свою чергу до зовнішніх факторів можна віднести наступні: попит і пропозиція на світовому ринку, міжнародні регуляторні вимоги та стандарти, державна політика щодо підтримки сільськогосподарського виробництва.

Задля підвищення конкурентоспроможності зернової продукції необхідно дотримуватися певних вимог сучасного ринку, а саме впровадження інновацій у виробництво та обробку зерна, розвитку логістичної та транспортної інфраструктури, підтримки експортоорієнтованої політики держави, використання маркетингових стратегій для виходу на міжнародні ринки, конкуренція з іншими країнами-експортерами. [3]

У підсумку можна стверджувати, що забезпечення конкурентоспроможності зернової продукції залежить від комплексного підходу до її виробництва, зберігання, транспортування та збуту. Лише синергія між інноваційними підходами у виробництві, підтримкою держави та активною участю у глобальних ринках дозволить українській зерновій продукції зайняти стійке місце на міжнародній арені. Це, своєю чергою, сприятиме зміцненню економічного потенціалу України, підвищенню її іміджу як надійного постачальника якісної агропродукції та забезпеченню продовольчої безпеки як на національному, так і на глобальному рівнях.

Список використаних джерел

1. Гальчинський А. С. Утвердження інноваційної моделі розвитку економіки України. – Київ : НТУУ "КПІ", 2003. – 434 с.
2. Bondarenko A. F., Zakharkina L. S., Syhyda L. O., Saher L. Y. The economic and marketing attractiveness of countries: Measurement and positioning in terms of economic security // International Journal of Sustainable Development and Planning. – 2020. – Vol. 15, No. 4. – P. 439–449.
3. Томашевська О., Шевченко К. Економічна ефективність виробництва зернових культур у сільськогосподарських підприємствах та підвищення рівня їх конкурентоспроможності. Молодий вчений. – 2020. – № 1 (65). – С. 524–530.

Вдовиченко А.М., аспірант

НУБіП України

Керівник – д.е.н, професор Мірзоєва Т.В.

ДИВЕРСИФІКАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ І ЇЇ ВИДИ

В умовах динамічного зовнішнього середовища, одним із найбільш ефективних інструментів підвищення конкурентоспроможності підприємства, управління ризиками та успішного розвитку бізнесу в цілому, є диверсифікація діяльності, що активізує пошук нових можливостей на основі видозміни продукції та напрямів діяльності, що відповідали б сучасним вимогам і потребам споживачів. За визначенням І. Ансоффа, диверсифікація – це термін, який застосовується до процесу перерозподілу ресурсів підприємства в інші сфери діяльності, що істотно відрізняються від попередніх [1]. Залежно від ситуації на ринку і цілей, які ставить перед собою підприємство, насамперед, можна розглянути основні види диверсифікації. Передусім, це вертикальна диверсифікація, що характеризується розширенням діяльності з метою виробництва або контролю за виробництвом. У результаті підприємство починає виробляти продукцію, яка в технологічному і маркетинговому аспекті пов'язана з існуючою продукцією. Класичним прикладом вертикальної диверсифікації є компанія Миронівський хлібопродукт (МХП), яка займається вирощуванням сільськогосподарських культур на власних землях, птахівництвом, виробництвом м'яса і напівфабрикатів, володіє роздрібними точками продажу своєї продукції та іншими складовими виробничого процесу [2].

У свою чергу, горизонтальна диверсифікація має на меті розширення власного бізнесу шляхом збагачення асортименту продукції нетиповими для підприємства виробами. У такому випадку має місце позитивний ефект стратегії, так як різні напрямки діяльності підприємства доповнюють і підсилюють один одного. У якості прикладу горизонтальної диверсифікації можна навести компанію Mondalez, яка, будучи одним із провідних світових виробників продуктів харчування, поєднала у своїй структурі не пов'язані одне з одним

виробництва шоколаду, молотої та розчинної кави, м'яких сирів і інших продуктів, що дає компанії додаткові переваги у таких сферах як, перш за все, дистрибуція та маркетинг [3].

Концентрична диверсифікація ґрунтується на виробництві нових продуктів на базі існуючого бізнесу. Діюче виробництво при цьому зберігається, проте виникає нове, що базується на освоєних технологіях і розумінні ринку. Прикладом концентричної диверсифікації може слугувати світовий гігант електронної комерції Amazon [4]. До основних різновидів стратегії диверсифікації підприємства відноситься також і конгломератна диверсифікація – вона полягає в інвестуванні у виробництво нових видів продукції, що технологічно не пов'язані з традиційними продуктами компанії та реалізуються на нових ринках. Так, компанія Amazon придбала мережу супермаркетів Whole Foods, що є реалізацією саме цього виду диверсифікації.

Узагальнюючи, можна сказати, що в умовах сучасних трансформацій кожне підприємство може розширити чи видозмінити свою діяльність, обравши той вид диверсифікації, який буде задовольняти його вимоги і потреби.

Список використаних джерел

1. Ансофф І.І. *Strategic management*. Palgrave Macmillan, 2007. 251 с. URL: <https://link.springer.com/book/10.1057/9780230590601#bibliographic-information>.
2. МХП (компанія). *Вікіпедія*. URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%A5%D0%9F_\(%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%BF%D0%B0%D0%BD%D1%96%D1%8F\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%A5%D0%9F_(%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%BF%D0%B0%D0%BD%D1%96%D1%8F))
3. Our brands. *Mondelez International*. URL: <https://www.mondelezinternational.com/our-brands/>
4. Альтман Д. Імперія Amazon: історія та особливості компанії. *Bazilik Media*. 2021. URL: <https://bazilik.media/imperiia-amazon-istoriia-ta-osoblyvosti-kompanii/>

Волинець Д.В., студентка
ДУ КАІ
Керівник – д.е.н, Хороших В.В.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МАРКЕТИНГУ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

1. Диджиталізація маркетингу та проблеми її впровадження

Одним із ключових викликів маркетингу є цифрова трансформація, яка включає активне використання штучного інтелекту, аналітики великих даних та автоматизації маркетингових процесів. Компанії стикаються з проблемами інтеграції цифрових каналів комунікації, персоналізації контенту та забезпечення конфіденційності даних споживачів [1].

2. Використання штучного інтелекту та аналітики даних

Штучний інтелект дозволяє автоматизувати маркетингові процеси, прогнозувати поведінку споживачів та створювати персоналізовані пропозиції. Водночас існують ризики, пов'язані з якістю даних, їх безпекою та необхідністю дотримання законодавчих норм (наприклад, GDPR у Європейському Союзі) [2].

3. Проблеми етичного маркетингу та вплив на споживачів

Зростає увага до етики маркетингових комунікацій, особливо у контексті використання психологічних прийомів впливу на споживачів. Агресивна реклама, маніпулятивний контент та експлуатація когнітивних упереджень викликають негативну реакцію громадськості та можуть призвести до регуляторних обмежень [3].

4. Виклики омніканального маркетингу

Багато компаній стикаються з проблемою забезпечення узгодженого клієнтського досвіду у всіх каналах взаємодії (онлайн і офлайн). Це вимагає розробки ефективних стратегій об'єднання даних, інтеграції CRM-систем та оптимізації логістичних процесів [4].

5. Зелені тренди та маркетинг сталого розвитку

Споживачі дедалі частіше віддають перевагу компаніям, які дотримуються принципів сталого розвитку. Це зумовлює необхідність впровадження екологічно відповідального маркетингу, протидії грінвошингу (greenwashing) та розробки прозорих комунікаційних стратегій [5].

Висновки

Сучасний маркетинг стикається з численними викликами, пов'язаними з цифровою трансформацією, етикою реклами, використанням даних споживачів та сталим розвитком. Для успішного функціонування компаніям необхідно адаптувати свої маркетингові стратегії до нових реалій, використовуючи інноваційні технології та зосереджуючись на споживачеві.

Список використаних джерел

1. Chaffey D., Ellis-Chadwick F. Digital Marketing: Strategy, Implementation and Practice. Pearson Education, 2022.
2. Kotler P., Kartajaya H., Setiawan I. Marketing 5.0: Technology for Humanity. Wiley, 2021.
3. Kahneman D. Thinking, Fast and Slow. Farrar, Straus and Giroux, 2011.
4. Lemon K.N., Verhoef P.C. Understanding Customer Experience Throughout the Customer Journey. Journal of Marketing, 2016.
5. Peattie K., Crane A. Green Marketing: Legend, Myth, Farce or Prophecy? Qualitative Market Research, 2018.

Воронцов О.С., студент
НУБіП України
Керівник – к.е.н., доцент Нагорний В.В.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ

Креативні індустрії України у 2022 році опинилися у кризовому стані через повномасштабне вторгнення РФ, що вплинуло на економічну активність, кадровий потенціал, інфраструктуру та фінансові можливості сектору. Війна в Україні створила значні виклики для розвитку креативних індустрій та креативної економіки, проте також відкрила нові можливості для відновлення та розвитку. Одним із ключових аспектів успішного бізнесу є здатність створювати унікальний досвід для клієнтів, який часто пов'язаний із розважальними елементами. Споживачі все більше цінують не лише продукти та послуги, але й досвід, який вони отримують. Тому створення інтерактивних заходів стає невід'ємною частиною успішного бізнесу. Активна підтримка з боку держави та міжнародної спільноти, разом із впровадженням нових технологій та креативних підходів, сприятимуть відновленню та розвитку цієї важливої сфери української економіки.

У даний час поняття «креативна економіка» нерідко ототожнюється з поняттям «економіка знань». При цьому мова йде про особливий сектор економіки, заснований, перш за все, на різних видах інтелектуальної праці. Подібне тлумачення є справедливим лише певною мірою. Разом з тим, на думку провідних вітчизняних і закордонних авторів, обмежувати креативну економіку тільки за даною ознакою недостатньо. Таким чином, креативна економіка – це сукупність специфічних соціально-економічних відносин, що виникають з приводу виробництва, розподілу, обміну та споживання, заснованих на нестандартних, нетрадиційних ідеях, концепціях, стратегіях, заходах, які забезпечать ефективне розв'язання соціально-економічних проблем на основі нових знань, принципово якісно нових рішень [1].

Виявлено, що креативна економіка є однією з базових складових нової економіки, яка в сучасних умовах перебуває на стадії становлення та сутність якої полягає в застосуванні останніх досягнень, розробок, інновацій, технологій, креативності у своєму функціонуванні, яке супроводжується зміною підходів та принципів до організації та управління бізнес-процесами, сприяє зміцненню та зайнятті ключових позицій нематеріальних факторів виробництва.

Грунтовно вивчено поняття «економіка» та «креативність», з яких утворюється дефініція «креативна економіка», розглянуто їх значення та зміст у сучасних умовах, а також різноманітні погляди закордонних та вітчизняних науковців щодо зазначеної категорії. Проведені дослідження дозволили зробити висновок про існування декількох підходів щодо розуміння цього терміну, а також навести трактування креативної економіки як базового елементу нової економіки, в основі якого є концепція, яка характеризується системою специфічних відносин між суб'єктами господарювання, що перетворює знання, уміння, інформаційні, креативні ресурси тощо в інновації, нові ідеї, проекти, рішення, економічні та креативні продукти тощо для економічного зростання.

Визначення та вимірювання креативної економіки значно відрізняються між країнами та регіонами за структурою галузей, що входять в це поняття; ланцюгом цінностей, що створюється; важелем впливу на всю економіку. До основних моделей належать: модель «економіки, заснованої на ідеях»; секторальна модель; модель «концентричних кіл»; модель «символічних текстів»; модель інтелектуальної власності та копірайту; «орієнтована на торгівлю» модель. Структурні зміни, тенденції в сфері культури, науки, мовлення мають бути відображені при визначенні складу креативної економіки, що сприятиме виникненню нових підходів і моделей креативної економіки.

Список використаних джерел

1. Сотнікова Ю.В. креативна економіка в Україні: реальність чи перспектива? Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика. 2017. №3. С. 123–127.
2. Безугла Л.С., Лазакович І.І. Креативні індустрії та креативна економіка: досвід України в умовах війни. Економіка і суспільство. 2024. № 63. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4095>

Гедіна Я.В., магістр
НУБіП України
Керівник – д.е.н, професор Мірзоєва Т.В.

ЩОДО МІНІМІЗАЦІЇ РИЗИКІВ ВИРОЩУВАННЯ ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР

Зернові культури відіграють ключову роль у забезпеченні продовольчої безпеки та сталого розвитку аграрного виробництва. Серед найважливіших зернових культур світу виділяють пшеницю, рис і кукурудзу, які вирізняються високою врожайністю, здатністю адаптуватися до різних кліматичних умов і значним економічним внеском. Однак, вирощування зернових культур, як і всі інші види підприємницької діяльності, супроводжується низкою економічних ризиків, які знижують стабільність виробництва і можуть у подальшому призводити до фінансових втрат.

У загальному розумінні, ризик – це усвідомлена можливість небезпеки, можливість збитків або неуспіху в якійсь справі, можливість втрати частини активів, недоотримання або неотримання прибутку в результаті впливу несприятливих факторів під час проведення господарської діяльності [1, 3].

Беручи до уваги, високий рівень ризиків, які супроводжують вирощування зернових культур в умовах сьогодення, надзвичайно можливим є розробка ефективних напрямків їх мінімізації. Це допоможе забезпечити стабільність аграрного виробництва, підвищити рівень продовольчої безпеки і зменшити залежність фермерських господарств від нестабільних факторів зовнішнього середовища.

Управління ризиками в аграрній сфері економіки загалом і в сегменті вирощування зернових культур, зокрема, вимагає комплексного підходу та використання специфічних стратегій для кожної категорії ризиків.

Розглядаючи ризики макроекономічного рівня, варто зазначити, що юридичні, ринкові та фінансові ризики вимагають активного моніторингу та впровадження флексибільних стратегій для адаптації до змін. Інструментом для

мінімізації впливу законодавчої нестабільності, фінансових змін і ринкових коливань є лобіювання інтересів і стратегічне планування. У той же час політичні та конкурентні ризики вимагають глибокого розуміння політичного контексту та ринкових умов, а також застосування інновацій і маркетингових стратегій для забезпечення конкурентоспроможності.

Виробничі ризики макроекономічного рівня, пов'язані з природними факторами та недостатнім розвитком інфраструктури, відповідно вимагають інвестицій у страхування, технологічні інновації та модернізацію обладнання. Ресурсний дефіцит і технологічні ризики можуть бути мінімізовані за допомогою навчання персоналу, покращення технічних засобів і планування ресурсів.

Щодо регуляторних ризиків і ризиків, пов'язаних із скороченням дотацій вимагають адаптивної стратегії, що включає, наприклад, пошук альтернативних джерел фінансування, а ризики пов'язані з екологією потребують впровадження сталих практик і використання екологічно чистих технологій [2].

Ризики різного рівня, що мають місце при вирощуванні зернових культур, вимагають специфічних стратегій, які повинні включати превентивні заходи, гнучкість в управлінні, інновації та активну взаємодію з усіма зацікавленими сторонами. Важливим є інтегрований підхід, який дозволяє не лише реагувати на поточні виклики, але й прогнозувати майбутні ризики та ефективно їх мінімізувати.

Список використаних джерел

1. Мірзоева Т., Балан О., Старенький М. Щодо сутності господарських ризиків у контексті змінних реалій сьогодення. *Сталий розвиток економіки*. 2025. № 1 (52). С. 218-223. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-52-30>.
2. Журавель Р.О. Особливості управління ризиками в аграрній сфері економіки України. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2023. № 4 (84). DOI: <https://doi.org/10.32782/2521-666X/2023-84-5>.
3. Чернов Д.В. Теоретичні аспекти поняття ризик в аграрній сфері. *Вісник студентського наукового товариства*. 2020. Вип. 2. С. 101-105.

Дубовська А.В., магістр
Рівненський інститут Університету «Україна»
Керівник – к.е.н, доцент Рубан В.М.

СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ ЯК ОСНОВА РОЗРОБКИ ПРОГРАМИ МАРКЕТИНГУ ПІДПРИЄМСТВА

Прогнозування ринку, розробка стратегій і планування дій, а також формування ринкового попиту становлять основні принципи маркетингової концепції управління підприємством.

При розробці маркетингових програм і планів розвитку підприємства використовується принцип багатоваріантності. Відповідні підрозділи маркетингу створюють не один, а кілька варіантів програми та плану: мінімальний, оптимальний і максимальний. Мінімальний варіант програми передбачає розвиток підприємницької діяльності в найгірших умовах, тоді як максимальний – в найкращих. Наприклад, багато японських компаній віддають перевагу мінімальному варіанту програм і планів, прагнучи досягти економічного та соціально-психологічного ефекту від більш реалістичного успіху їх реалізації.

Сучасні суб'єкти господарювання активно використовують маркетингову стратегію. Завдання стратегічного маркетингу полягає в тому, щоб націлити підприємство на привабливі економічні можливості, тобто на ті, що адаптовані до його ресурсів і ноу-хау, забезпечують потенціал для зростання і рентабельності. Процес стратегічного маркетингу має середньо- і довгострокові горизонти, полягає в уточненні місії підприємства, визначенні цілей, розробці стратегії розвитку та забезпеченні збалансованої структури товарного портфеля [2]. Маркетингова стратегія є елементом стратегії діяльності підприємства, спрямована на розробку, виробництво і постачання покупцеві товарів і послуг, що якнайкраще відповідають його потребам [3].

Стратегічний маркетинг – це активний маркетинговий процес з довгостроковим горизонтом плану, спрямований на перевищення

середньострокових показників шляхом систематичного проведення політики створення товарів і послуг, що забезпечують споживачів товарами більш високої споживчої цінності, ніж у конкурентів. Стратегічний маркетинг націлює підприємство на економічні можливості, адаптовані до його ресурсів і забезпечують потенціал для зростання і рентабельності. Завданням стратегічного маркетингу є уточнення місії підприємства, розробка цілей, формування стратегії розвитку і забезпечення збалансованої структури товарного портфеля підприємства [4].

Маркетингова стратегія – це сукупність довгострокових рішень щодо способів задоволення потреб існуючих і потенційних клієнтів підприємства за рахунок використання його внутрішніх ресурсів і зовнішніх можливостей. Мета розробки стратегії – визначення основних пріоритетних напрямків і пропорцій розвитку підприємства з урахуванням матеріальних джерел його забезпечення і попиту ринку. Стратегія повинна бути спрямована на оптимальне використання можливостей компанії і запобігання помилкових дій, які можуть привести до зниження ефективності його діяльності [5].

Вділяють наступні етапи розробки стратегії маркетингу фірми:

- аналіз стану ринку;
- оцінка внутрішнього середовища і поточного стану компанії;
- аналіз конкурентів і оцінка рівня конкурентоспроможності фірми;
- визначення цілей маркетингової стратегії;
- сегментування ринку і вибір цільових сегментів;
- аналіз стратегічних альтернатив та вибір стратегії маркетингу;
- побудова стратегії позиціонування;
- попередня економічна оцінка стратегії та інструменти контролю за її реалізацією.

Маркетингова стратегія може бути:

- короткострокова – розробляється на термін не більше року і передбачає розробку «бізнес-планів» і пов'язаних з ними бюджетів;
- середньострокова – розробляється на термін не більше 2-5 років;

– довгострокова – розробляється на 5-7 років.

Ефективність маркетингової стратегії безпосередньо залежить від якості інформації, на базі якої вона розробляється. Маркетингова стратегія може бути якісно розроблена на основі аналізу ефективності виробництва, аналізу ефективності збуту, аналіз ефективності фінансової діяльності підприємства, оцінки інвестиційної привабливості підприємства і конкурентів, комплексного аналізу конкуренції, аналізу попиту по сегментам, оцінки рівня державного втручання в галузі, аналізу положення галузі, перспектив розвитку.

Ефективність маркетингової стратегії полягає в задоволенні потреб споживача. Якщо споживач задоволений, про що свідчать обсяги продажів, зростання частки ринку, то це означає, що підприємство досягає своїх цілей. Це означає, що кожен співробітник компанії вирішує свою задачу, знаходиться на своєму місці, і плани керівництва цілком реалістичні і досяжні.

Ефективна організація маркетингової діяльності можлива лише при наявності в системі управління підприємством служби маркетингу, здатної вирішити питання правильної оцінки кон'юнктури і освоєння ринків, визначення обсягів виробництва, переробки та реалізації продукції на найближчу перспективу, розробки стратегії і тактики діяльності підприємства. Вибір структури управління маркетингом залежить від багатьох факторів – розміру підприємства, обсягів виробленої та реалізованої продукції, методів її збуту, рівня конкурентного суперництва на ринку, географії зони діяльності, різноманіття продуктивних портфелів і споживчих ринків.

Оцінка ефективності діяльності служби маркетингу через відсутність єдиної методики на кожному підприємстві вирішується самостійно. У більшості випадків головним критерієм оцінки роботи служби вважається фактичне надходження грошових коштів на рахунок підприємства в конкретний період. Така оцінка в повній мірі відображає цілі і завдання, що стоять перед службою маркетингу.

Таким чином, процес стратегічного планування є інструментом, що допомагає в прийнятті управлінських рішень. Його завдання – забезпечити

нововведення і зміни в організації в достатній мірі. Маркетингова стратегія змушує організацію оцінювати свої сильні і слабкі сторони з точки зору конкурентів, можливості і загрози в навколишньому середовищі. Цей план визначає альтернативні дії або комбінації дій, які може зробити організація.

Список використаних джерел

1. Бутко М.П. Стратегічний менеджмент. – К.: Центр учбової літератури, 2016. – 376 с.
2. Бурцева Т. А. Управління маркетингом: Навчальний посібник / Т. А. Бурцева, В. С. Сизов, О. А. Цень. – К.: Знання, 2015. – 271 с.
3. Записки маркетолога [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://www.marketch.ru/marketing_dictionary/m/abc_marketing_strategy/index.php
4. Стратегічний маркетинговий план. Відмінності планів і процедур розробки [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://bmanager.ru/articles/strategicheskij-marketingovyj-plan-razlichiya-planov-i-procedur-razrabotki.html>.
5. Котлер Ф. Основи маркетингу: Пер. з англ. / Ф. Котлер. – К.: Вільямс, 2012. – 751 с.
6. Ігнатієва, І. А. Стратегічний менеджмент : підручник / І. А. Ігнатієва. – Київ : Каравела, 2008. – 480 с.
7. Шульгіна Л.М., Ткешелашвілі, М.Л. Маркетингове управління туристичними підприємствами : монографія / Л.М. Шульгіна, М.Л. Ткешелашвілі; Нац. техн. ун-т України «КПІ», Київ. нац. торг.-екон. ун-т, Європейський ун-т. – Київ-Тернопіль : Астон, 2011. – 296 с.

Іванишина О.П., асистент

*Державного університету інформаційно-комунікаційних технологій
Керівник - к.е.н. Насад Н.В.*

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ ТА КРИЗИ

Війна спричиняє значні виклики для підприємств, що функціонують в умовах дестабілізації економіки, руйнування інфраструктури та порушення логістичних і виробничих процесів. Підприємства стикаються з підвищеними фінансовими ризиками, нестачею ресурсів, зниженням попиту та необхідністю швидкої адаптації до змін у правовому середовищі. Невизначеність та загроза фізичного знищення активів підсилюють необхідність впровадження антикризових підходів до управління ризиками.

Проблема полягає у відсутності готових стратегій та механізмів, які дозволяють підприємствам ефективно реагувати на кризи військового характеру. Традиційні моделі управління ризиками виявляються недостатньо ефективними у таких екстремальних умовах. Виникає потреба у розробці нових підходів до управління ризиками, що враховують специфіку військового періоду, адаптацію бізнес-процесів, диверсифікацію ресурсів та забезпечення безперервності діяльності [1].

Основні виклики в умовах невизначеності та кризи:

1. Фінансові ризики – скорочення доходів, нестабільність валютних курсів, зростання вартості кредитування.
2. Ринкові ризики – зміни в попиті, поведінці споживачів та конкурентному середовищі.
3. Операційні ризики – перебої в постачанні, збої у виробничих процесах, відсутність кваліфікованих кадрів.
4. Технологічні виклики – необхідність впровадження цифрових інструментів, автоматизації процесів.
5. Соціальні та кадрові ризики – зниження мотивації персоналу, скорочення працівників, необхідність нових компетенцій.

Залежно від концептуального розуміння сутності кризи, причин її

виникнення наслідків, можливе застосування двох системних підходів: кібернетичного та синергетичного [2].

Серед стратегій управління підприємством у кризових умовах виділяють:

1. Антикризове планування
2. Гнучкість бізнес-моделі
3. Фінансова стабільність
4. Управління персоналом
5. Кризовий маркетинг
6. Впровадження інновацій

Ефективне управління підприємством в умовах невизначеності та кризи вимагає проактивного підходу, швидкого прийняття рішень та стратегічного планування. Головними інструментами стабільності є фінансова стійкість, цифрова трансформація, адаптація до змін ринку та збереження кадрового потенціалу. Комплексний підхід до антикризового управління дозволить мінімізувати ризики та забезпечити сталий розвиток бізнесу навіть у найскладніші часи.

Список використаних джерел

1. Насад Н.В., Терещук С.А. Антикризове управління ризиками підприємств в період війни. *Український економічний часопис*. 2025. № 8. С. 68-70
2. Зайцева О.І. Дослідження та ідентифікація властивостей і здібностей підприємств до самоорганізації в контексті трансформації концепцій управління. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2014. No 3 (3). С. 100-103

Корсун Т.Ю., магістр

НУБіП України

Керівник - к.е.н, доцент Рубан О.О.

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ТРАНСПОРТУ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Ефективне використання транспорту в сільському господарстві є важливою складовою підвищення продуктивності підприємств. Сільське господарство характеризується сезонністю робіт і великими територіальними масштабами, тому транспорт повинен не лише забезпечувати перевезення сировини та продукції, а й мінімізувати витрати. Раціональне планування маршрутів є ключовим фактором ефективного використання транспорту. Оптимізація логістики дозволяє зменшити витрати пального, скоротити час перевезення й забезпечити надійність поставок. У цьому контексті використання сучасного програмного забезпечення сприяє підвищенню ефективності та зниженню витрат на обслуговування техніки.

Покращення ефективності матеріально-технічного забезпечення агропромислового комплексу можливе за умови наявності ефективно функціонуючого транспорту та логістичної системи. Це дозволяє знизити транспортні витрати на одиницю продукції. Розвиток автотранспортної інфраструктури є ключовою складовою забезпечення ефективності основного виробництва для всіх сільськогосподарських підприємств і агропромислового комплексу в цілому. У зв'язку з цим питання підвищення ефективності технологічних процесів у транспортно-логістичній системі та її взаємодії з агропромисловим комплексом є надзвичайно актуальним і важливим [1].

Основними параметрами, які суттєво впливають на вартість автомобільних перевезень у сільськогосподарському виробництві, є: витрата палива на 100 км та його вартість; затрати на технічне обслуговування; вартість витратних матеріалів; необхідність спеціального обладнання для вантажно-розвантажувальних робіт; особливі умови транспортування вантажів; виконання проміжних операцій, пов'язаних із навантаженням і вивантаженням. Окрім

цього, до витрат слід враховувати впровадження автоматизованих систем контролю за рухом вантажів [2].

Також важливо зазначити, що багато підприємств використовує застарілу або зношену техніку, яка потребує більш частого обслуговування, споживає більше палива, а це призводить до більших витрат. Сучасна та справна техніка мінімізує ризик поломок і зупинок, що знижує витрати на ремонт і технічне обслуговування.

Отже, ефективність використання транспорту в сільськогосподарських підприємствах є критичним фактором для забезпечення конкурентоспроможності та оптимізації витрат. Раціональне планування маршрутів, впровадження сучасних логістичних підходів і використання автоматизованих систем контролю дозволяють знизити витрати на паливо, скоротити час перевезення та забезпечити надійність поставок.

Також ключовими чинниками є технічний стан транспорту, витрати на його обслуговування та відповідність транспортних засобів специфіці вантажів. Важливим є також розвиток інфраструктури та впровадження інноваційних технологій, що сприяє зниженню собівартості перевезень та оптимізації логістичних процесів.

Список використаних джерел

1. Vojtov, V., Kutiya, O., Berezhnaja, N., Karnaukh, M., Bilyaeva, O. Modeling of reliability of logistic systems of urban freight transportation taking into account street congestion. 79 Eastern-European Journal of Enterprise Technologies. Vol. 4, no. 3 (100), pp. 15–21. 2019. <https://doi.org/10.15587/1729-4061.2019.175064>
2. Holovina, O. V., & Mienailova, H. Ye. (2021). Metodyka vyboru avtotransportnoho zasobu dlia perevezennia silskohospodarskykh vantazhiv [Methods of choosing a vehicle for the transportation of agricultural goods], the XXIV International Scientific Conference, About the problems of practice, science and ways to solve them. Milan, Italy.

Лабунець І.Ю., аспірантка

*ДУ «Інститут ринку і економіко-екологічних
досліджень НАН України»*

СТИВІДОРНА ДІЯЛЬНІСТЬ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

По-перше, хочу зупинитись саме на розкритті поняття «стивідорна діяльність». Термін «stevedore» походить з англійської та у перекладі означає «портовий вантажник, грузити або розгружувати корабель». Вже з перекладу зрозуміло, що стивідорна діяльність пов'язана, по-перше, з вантажами, а по-друге, із суднами, на які завантажуються або з яких вивантажуються вантажі.

Стивідорні роботи (stevedoring) – перевантажувальні роботи та укладання вантажів на судні [1].

Відповідно до Наказу Міністерства інфраструктури України від 04 квітня 2017 № 126 «Про затвердження Правил перевезення небезпечних вантажів внутрішніми водними шляхами України», стивідорна компанія – це суб'єкт господарювання, що здійснює у порту або за його межами вантажні операції, приймання та зберігання вантажів, обслуговування транспортних засобів, а також інші пов'язані з цим види господарської діяльності [2].

А спираючись на Наказ Міністерства інфраструктури України «Про правила надання послуг у морських портах України» № від 05.06.2013 року, портовий оператор – здійснює навантаження вантажів у транспортні засоби відповідно до вимог робочої технологічної документації, технічних умов навантаження і кріплення вантажів, що діють на відповідному виді транспорту[3]. Необхідно зауважити, що поняття «стивідорна діяльність» є тотожною до поняття «портовий оператор».

Станом на 01 вересня 2024 в Україні функціонують 99 стивідорних компаній в 9 відкритих морських портах [4]. Наразі в стивідорній галузі України домінує приватний сектор. З 99 стивідорних компаній лише 9 (9,1%) перебувають у державній власності, тоді як 90 (90,9%) є приватними. Найбільша кількість стивідорних компаній зосереджена у великих портах, таких як Одеса

(20 компаній), Південний (19 компаній), Чорноморськ (18 компаній) та Рені (14 компаній). Це свідчить про високу інтенсивність вантажопотоків та розвинену інфраструктуру в цих портах. Державні стивідорні компанії присутні в 6 з 9 розглянутих портів. В портах Одеса та Ольвія відсутні стивідорні компанії в державній власності. Це свідчить про повну приватизацію стивідорних послуг у цих портах.

В сучасних умовах функціонування стивідорних компаній, звісно існують ризики, серед яких можна відмітити не тільки вплив військових дій на морську галузь, а й інші ризики: кредитний, ліквідний, валютний, ринковий, екологічний, нормативно-правовий, епідеміологічний, кадровий та техніко-технологічний.

Зараз найбільш актуальним ризиком є вплив військових дій. Станом на кінець 2024 року збитки портової інфраструктури та пов'язаних підприємств оцінюються приблизно у 805 млн дол. США. Унаслідок обстрілів було знищено або пошкоджено майже 300 об'єктів інфраструктури, 177 транспортних засобів і 22 цивільних судна.

Ці втрати суттєво впливають на функціонування портів і стивідорну діяльність, що, у свою чергу, негативно позначається на економічній ситуації в країні.

Список використаних джерел

1. Правове регулювання стивідорної діяльності у морських портах. URL: <https://diplomukr.com.ua/news/2017/02/17/8508>
2. Наказ Міністерства інфраструктури України від 04.04.2017 р. № 126 «Про затвердження Правил перевезення небезпечних вантажів внутрішніми водними шляхами України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0556-17#Text>
3. Наказ Міністерства інфраструктури України від 05.06.2013 р. № 348 «Про правила надання послуг у морських портах України» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1401-13#Text>
4. Реєстр морських портів України. URL: <https://www.uspa.gov.ua/reyestr-po>

Лазоренко Д.С., студент
ДУІКТ м. Київ, Україна.
Керівник - к.е.н., доцент Парій Л.В.

АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Функціонування підприємств національної економіки відбувається в умовах постійних змін. Економічні коливання, фінансові кризи, загострення конкуренції змушують бізнес шукати нові підходи до управління. Антикризове управління стає практичною необхідністю для виживання та розвитку.

Антикризове управління включає діагностику, попередження та подолання кризових явищ у всіх напрямках діяльності організації [1]. Під час кризи застосовуються спеціальні методи для нейтралізації зовнішніх негативних факторів та ефективного використання внутрішніх ресурсів.

Процес антикризового управління починається з діагностики стану підприємства. На цьому етапі визначається глибина кризи, аналізуються фінансові показники. Для діагностики використовуються різні методики, серед яких аналіз фінансових коефіцієнтів, Z-моделі Альтмана, моделі Спрінгейта [2]. Виділяють три фази кризи: легку, глибоку та катастрофічну. Чим раніше виявлена криза, тим більше шансів на її подолання.

Розробка антикризової програми є наступним кроком, який передбачає формування цілей, визначення заходів, строків та ресурсів. Програма має враховувати специфіку підприємства та причини кризи. Вона може включати заходи щодо зниження витрат, оптимізації бізнес-процесів, реструктуризації боргів [3]. При розробці програми використовуються SWOT-аналіз, матриця БКГ, метод сценаріїв.

Реалізація антикризових заходів потребує ефективного управління ресурсами. В умовах кризи особливого значення набуває оптимізація витрат, управління грошовими потоками. Досвід показує, що скорочення витрат часто є

першим кроком у боротьбі з кризою, але не завжди найефективнішим. Практика доводить необхідність балансу між економією та інвестуванням у розвиток.

Фінансова стабілізація — ключове завдання антикризового управління, що передбачає відновлення платоспроможності та забезпечення фінансової рівноваги. Інструментами досягнення цього є реструктуризація боргів, продаж неприбуткових активів та залучення інвестицій [4]. Подолання фінансових труднощів потребує комплексного підходу з трансформацією не лише фінансової, але й інших сфер діяльності організації.

Організаційно-управлінські зміни — невід'ємна складова антикризового управління, включаючи реорганізацію структури, зміну бізнес-моделі та стратегії. У кризі критично важливі лідерство та мотивація персоналу, а антикризовий керівник має поєднувати професійні та особистісні якості.

Отже, антикризове управління є комплексним процесом, який охоплює всі сфери діяльності підприємства. Воно потребує системного підходу та здатності швидко адаптуватися до змін. Ефективне антикризове управління дозволяє не тільки подолати кризу, але й отримати з неї уроки на майбутнє.

Список використаних джерел:

1. Прохорова В.В., Проценко В.М., Чобіток В.І. Формування конкурентної стратегії підприємств на засадах інноваційно-спрямованого інвестування: монографія. Харків: УПА, 2015. 291 с.
2. Ковалевська А.В. Антикризове управління підприємством: механізми реалізації. Бізнес Інформ. 2014. № 10. С. 351-356.
3. Гринько Т.В., Гвініашвілі Т.З. Теоретичні засади антикризового управління бізнес-процесами на підприємстві. Економіка та підприємництво. 2015. №5. С. 196-205.
4. Єпіфанова І.Ю., Оранська Н.О. Сутність антикризового управління підприємством. Економіка і суспільство. 2016. Вип. 2. С. 265-269.
5. Мельник Ю.М. Проблеми застосування збалансованої системи показників на вітчизняних підприємствах. Маркетинг і менеджмент інновацій. 2011. № 1. С. 192-203

Лояніч В.О., аспірант

Вінницький національний аграрний університет

ORCID 0000-0001-9795-7279

Керівник – к.е.н., доцент ВНАУ Хасцька О.П.

СИСТЕМА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ: НАЦІОНАЛЬНИЙ ТА ГЛОБАЛЬНИЙ АСПЕКТИ

Проблема продовольчої безпеки є однією з найважливіших у сучасному світі, охоплює дослідження питань, пов'язаних із забезпеченням населення достатньою кількістю якісних продуктів харчування, підтриманням стійкості агропромислового виробництва та мінімізацією впливу глобальних криз на систему постачання продовольства. У національному контексті продовольча безпека розглядається як ключовий чинник економічної та соціальної стабільності держави, тоді як у глобальному вимірі вона стає частиною геополітики та міжнародної співпраці.

Згідно з визначенням Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (FAO), продовольча безпека досягається тоді, коли всі люди в будь-який час мають фізичний, соціальний та економічний доступ до достатньої кількості безпечної та поживної їжі, яка відповідає їхнім дієтичним потребам і харчовим уподобанням для активного та здорового життя [1]. Основні компоненти продовольчої безпеки відображено на рис. 1.

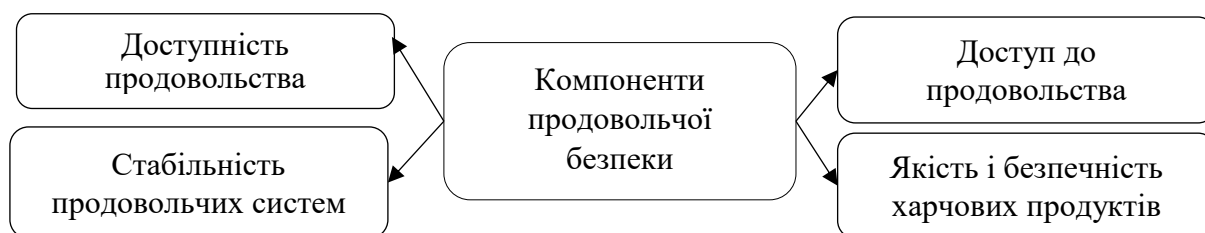

Рис. 1. Концептуальні основи продовольчої безпеки

Кожна країна має свої особливості продовольчої політики, які визначають рівень її незалежності від зовнішніх чинників. Для України питання продовольчої безпеки є особливо актуальним, оскільки аграрний сектор займає значну частку в економіці країни. Основними загрозами продовольчої безпеки

України в сучасних умовах є політична нестабільність та воєнні дії на території нашої країни, що суттєво вплинуло на сільське господарство, спричинивши втрати посівних площ, руйнування інфраструктури та скорочення експорту продовольства. Впливають на продовольчу незалежність зміни клімату, недостатня інноваційність аграрного сектору, кліматичні зміни та інфляційні коливання.

Світова система продовольчої безпеки залежить від численних чинників, серед яких ключову роль відіграють: глобальні конфлікти, демографічні зміни, кліматичні зміни, фінансова нерівність. Геополітична нестабільність може спричиняти перебої в ланцюгах постачання продовольства, що впливає на продовольчу доступність у багатьох країнах світу. Глобальне потепління, збільшення частоти екстремальних погодних умов та деградація ґрунтів є основними викликами для світового аграрного виробництва. Постійне зростання населення планети створює додатковий попит на продовольство, що може призводити до виснаження природних ресурсів. Через бідність та низьку купівельну спроможність населення багатьох країн, особливо Південної Азії та Африки мають значні проблеми з доступом до їжі. Продовольча безпека є стратегічним питанням як для окремих держав, так і для всього світу.

На міжнародному рівні продовольча безпека залежить від стабільності світових ринків, міжнародної торгівлі та співпраці між країнами. Глобальні виклики, такі як зміна клімату, зростання населення та геополітичні конфлікти, впливають на виробництво та розподіл продовольства у світі. Важливим є забезпечення екологічної стійкості виробництва харчових продуктів та дотримання міжнародних стандартів якості та безпеки продовольства. Згідно з дослідженням, продовольча безпека є основою національної безпеки будь-якої країни, і її забезпечення вимагає комплексного підходу, що включає фізичну та економічну доступність їжі, її якість та безпечність, а також екологічну стійкість виробництва.

Для забезпечення продовольчої безпеки на національному та глобальному рівнях необхідні комплексні заходи які сприятимуть розвитку аграрних

технологій, стимулюватимуть екологічно чисте виробництво, сприятимуть розширенню міжнародного співробітництва.

Для забезпечення ефективної реалізації інструментів зміцнення продовольчої безпеки в Україні необхідно забезпечення таких принципів:

- соціальна справедливість – гарантування рівного доступу основних продовольчих товарів для різних соціальних верств населення на основі подолання наявного диспаритету доходів;

- незалежність – послаблення імпортозалежності аграрного ринку на умовах реалізації політики протекціонізму, імпортозаміщення та захисту суб'єктів аграрного ринку;

- мультифункціональність – це структурна перебудова суб'єктів аграрного сектору на засадах диверсифікації виробничої діяльності та зменшення концентрації ризиків у розрізі основних сегментів аграрного ринку;

- сталість – це створення умов для безперебійного характеру функціонування суб'єктів аграрного сектору в умовах існуючих трансформацій та структурних змін глобальної продовольчої системи.

Ключовим чинником досягнення продовольчої самодостатності є державна політика, яка визначає обсяги виробництва основних сільськогосподарських культур, таких як пшениця, ячмінь, рис, олійні, а також продукції тваринництва, зокрема м'яса та молочних виробів. Агропромисловий комплекс повинен бути стійким до внутрішніх і зовнішніх викликів, сприяти рівномірному розвитку всіх регіонів країни та формувати сприятливі умови для зовнішньої торгівлі. Реалізація національних інтересів у цій сфері можлива завдяки ефективному функціонуванню агропродовольчого комплексу, що сприяє зміцненню економічної безпеки держави [3].

Україна має значний потенціал для забезпечення внутрішнього ринку якісними продуктами харчування та відіграє важливу роль у глобальній продовольчій системі як один із провідних експортерів агропродукції. Для України це означає не лише розвиток власного аграрного сектору та підтримку

вітчизняних виробників, але й участь у глобальних ініціативах, спрямованих на подолання продовольчих криз та забезпечення стійкого розвитку.

Глобальні виклики, такі як зміни клімату, демографічний ріст та геополітична нестабільність, потребують комплексного підходу та міжнародної співпраці [4]. Вирішення цих питань можливе лише за умови спільних зусиль держав, міжнародних організацій та бізнесу, що сприятиме створенню більш стійкої та ефективної системи продовольчого забезпечення. Важливою є участь держав у міжнародних ініціативах, спрямованих на забезпечення продовольчої безпеки, таких як програми ООН та Всесвітньої продовольчої програми. Водночас, кожна країна повинна розробляти власну стратегію забезпечення продовольчої безпеки, враховуючи національні особливості та ресурси.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт FAO. (2023). The State of Food Security and Nutrition in the World. URL: <https://openknowledge.fao.org/items/445c9d27-b396-4126-96c9-50b335364d01>
2. Аграрний сектор України у 2023 році: складові стійкості, проблеми та перспективні завдання. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/ekonomika/ahraryy-sektor-ukrayiny-u-2023-rotsi-skladovi-stiykosti-problemy-ta>
3. Хаєцька О.П., Лояніч В.О. Забезпечення продовольчої безпеки України в умовах війни. Ефективна економіка. 2023. № 6. DOI: [10.32702/2307-2105.2023.6.47](https://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.6.47). URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/1723>
4. Лояніч В.О. Вплив глобалізаційних процесів на формування продовольчої безпеки в Україні. *Економіка та суспільство*. 2024. № 67. DOI: 10.32782/2524-0072/2024-67-40. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4697/4638>

Магденко А. П., студентка
НУБіП України
Керівник – ст. викладач Коваленко Л.В.

АНАЛІЗ МОЖЛИВСТЕЙ РОЗВИТКУ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ НА ТОВ «ЧІПСИ ЛЮКС»

ТОВ «Чіпси Люкс» – провідний виробник картопляних чіпсів в Україні, дочірнє підприємство корпорації «Монделіс Україна». Компанія спеціалізується на виробництві снєків, чіпсів торгової марки «Люкс» для українського ринку та «Estrella» – експорт, та займає значну частку ринку у своєму сегменті [1].

Диверсифікація дозволяє зменшити залежність від окремих продуктів та ринків, розподілити ризики компанії, тому розвиток нових напрямків диверсифікації для ТОВ «Чіпси Люкс», зокрема продуктової, географічної, виробничо-інноваційної, визначає стратегічні кроки, які забезпечать стійкий розвиток підприємства у мінливих умовах.

Продуктова диверсифікація передбачає розширення асортименту товарів і пропозиції нових видів товарів. Компанія може розглянути випуск нових категорій снєк-продуктів, суміжних з чіпсами. Це можуть бути, наприклад, горіхові закуски (арахіс, фісташки в приправі), сухарики чи крекери під окремим брендом або брендом «Люкс», а також попкорн для мікрохвильовок. Монделіс уже має в портфелі бренди крекерів «Тус» та печива, але виробництво солоних снєків на базі «Чіпси Люкс» могло б стати синергійним напрямом.

Перспективним кроком для географічної диверсифікації є вихід на ринки Європейського Союзу, зокрема українська продукція зараз має певну перевагу в ЄС завдяки скасуванню мит та квот у рамках підтримки України. Проте компанії доведеться конкурувати з глобальними гігантами (Lay's/PepsiCo, Pringles і т.д.), але нішеві переваги – унікальні смаки чи «authentic Ukrainian chips» – можуть стати маркетинговою основою. Експортний виторг Mondelez Україна зріс на третину саме завдяки розширенню географії поставок, отже стратегія виходу на нові країни вже довела ефективність [2].

Виробнича та інноваційна диверсифікація полягає у розвитку виробничих можливостей, впровадженні нових технологій та процесів, а також у розширенні діяльності на суміжні стадії виробництва. Однією з сильних сторін компанії є налагоджена власна аграрна програма з вирощування картоплі. ТОВ «Чіпси Люкс» співпрацює приблизно з 30 фермерськими господарствами по всій Україні, які вирощують спеціальні сорти картоплі для переробки на чіпси [3]. Така інтеграція забезпечує стабільну якість та постачання сировини, знижує залежність від коливань цін на ринку картоплі. Надалі підприємство може розширити агропрограму, залучивши більше регіонів, наприклад, південні області для розподілу кліматичних ризиків) або навіть інвестувати у власне виробництво насіннєвої картоплі, підвищуючи рівень самозабезпечення. Крім того, можна диверсифікувати сировинну базу – експериментувати з іншими культурами (солодка картопля, кукурудза, батат) для виробництва нових видів снеків.

Таким чином, диверсифікація для ТОВ «Чіпси Люкс» – це не просто можливість, а необхідна умова довгострокового успіху. Ринок продовольчих товарів і особливо снеків характеризується високою конкуренцією та мінливими вподобаннями споживачів, тому комплексна стратегія, що охоплює різні виміри диверсифікації, допоможе компанії зміцнити свої лідерські позиції в Україні і впевнено вийти на нові горизонти. Спираючись на свої досягнення, ресурси та підтримку міжнародної групи, компанія може еволюціонувати з національного лідера в багатoproфільний регіональний бізнес, здатний генерувати прибуток у різних умовах і приносити споживачам все більш різноманітні якісні продукти.

Список використаної літератури

1. Про компанію Mondelez International в Україні. URL: <https://www.mondelezinternational.com/>
2. Інформація про Mondelez Україна. URL: <https://forbes.ua/profile/mondelez/>
3. Профіль бізнесу «Чіпсів Люкс». URL: <https://latifundist.com/kompanii/>

Матвійчук Ю. В., студент
Київський авіаційний інститут
Керівник – Хороших В. В.

ІНТЕГРОВАНІ МАРКЕТИНГОВІ КОМУНІКАЦІЇ У СИСТЕМІ ХОЛІСТИЧНОГО МАРКЕТИНГУ

Сучасне маркетингове середовище динамічно змінюється під впливом глобальної цифровізації, зростаючої конкуренції та еволюції споживчої поведінки. У таких умовах холістичний маркетинг набуває особливого значення як стратегічний підхід, що інтегрує всі аспекти маркетингової діяльності підприємства. Важливою його складовою є інтегровані маркетингові комунікації (ІМК), які забезпечують узгодженість та синергію комунікаційних заходів у різних каналах взаємодії зі споживачами.

ІМК включають використання традиційних та цифрових інструментів комунікації, таких як реклама, зв'язки з громадськістю (PR), контент-маркетинг, соціальні мережі, email-маркетинг, а також персоналізований маркетинг. Впровадження ІМК сприяє формуванню єдиної інформаційної екосистеми, що забезпечує послідовність брендових повідомлень та підвищує ефективність маркетингових стратегій.

Одним із головних принципів ІМК є узгодженість маркетингових комунікацій, яка дозволяє усунути інформаційні бар'єри, зменшити ймовірність дезінформації та створити цілісний імідж бренду. Дослідження показують, що компанії, які застосовують інтегровані маркетингові комунікації, на 23% ефективніше залучають клієнтів і на 30% підвищують рівень їхньої довіри до бренду [3].

Важливу роль у системі ІМК відіграє персоналізація комунікацій. Завдяки технологіям Big Data та штучного інтелекту компанії можуть аналізувати поведінку споживачів, адаптувати рекламні повідомлення під їхні інтереси та створювати індивідуальні маркетингові пропозиції. Такі заходи дозволяють

значно покращити показники залученості аудиторії та підвищити рівень конверсій [2].

Інтегровані маркетингові комунікації також сприяють розвитку омніканального підходу, що забезпечує безперервну взаємодію зі споживачами через різні канали комунікації. Наприклад, поєднання онлайн- і офлайн-маркетингових активностей дозволяє брендам ефективно взаємодіяти зі споживачами на всіх етапах їхньої клієнтської подорожі, що підвищує рівень задоволеності та лояльності аудиторії.

Таким чином, інтегровані маркетингові комунікації є критично важливим інструментом у системі холістичного маркетингу. Вони дозволяють створювати узгоджені та ефективні стратегії взаємодії з аудиторією, підвищують рівень впізнаваності бренду та сприяють довгостроковому зміцненню його позицій на ринку.

Список використаних джерел

1. Котлер Ф., Келлер К. Л. Маркетинговий менеджмент. Хімджест, 2008. 712 с. URL: https://www.researchgate.net/publication/330986235_MARKETINGOVII_MENED_ZMENT_Perse_ukrainske_adaptovane_vidanna_MARKETING_MANAGEMENT_First_Ukrainian_Adapted_Edition.
2. Маркетингові комунікації: підручник / Н. В. Попова, А. В. Катаєв та ін.; за заг. ред. Н. В. Попова. — Харків: ХТЕІ, 2020. — 314 с. URL: https://www.researchgate.net/profile/Nadezhda-Popova-5/publication/347491691_MARKETINGOVI_KOMUNIKACII_pidrucnik/links/5ff5ef4d92851c13fef16125/MARKETINGOVI-KOMUNIKACII-pidrucnik.pdf?_cf_chl_tk=w2.50SBVhcUqImbjoLjQ2HCuw.aVE1bvn8EXLto.6fY-1740033450-1.0.1.1-4hshX.1N2NSDqmxtp7BNhPaZrbPlrsjXJz3Z4Rx6a74
3. Маркетинг у цифровому середовищі: підручник / Н.Є. Летуновська, Л.М. Хоменко, О.В. Люльов та ін.; за заг. ред. Н.Є. Летуновської, Л.М. Хоменко. — Суми: СумДУ, 2021. — 259 с. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/83910/3/Letunovska_marketynh.pdf

Михальченко І.Г.

Доцент кафедри маркетингу Державного університету «Київський авіаційний

університет», ORCID ID <https://orcid.org/0000-0002-9553-1968>

Вітюк М.О., здобувач

Державний університет «Київський авіаційний університет»

Керівник – доцент Михальченко І.Г.

КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ УСПІХУ «AJAX SYSTEMS» НА РИНКУ ІТ-ПРОДУКТІВ

«Ajax Systems» — міжнародна технологічна компанія, яка є найбільшим розробником і виробником систем безпеки з функціями «розумного дому» в Європі. Її екосистема включає 135 пристроїв, мобільні та десктопні застосунки, а також серверну інфраструктуру [1].

На сьогодні компанія працює в багатьох країнах світу, а її головний офіс розташований в Україні, де її очолює Олександр Конотопський. З моменту свого заснування «Ajax Systems» орієнтується на вирішення складних завдань. Незважаючи на воєнно-політичну ситуацію в Україні, компанія змогла не лише зберегти стабільність, а й продовжити своє зростання, активно співпрацюючи з партнерами.

Однією з ключових переваг продукції «Ajax Systems» є багатофункціональність продуктів, що супроводжуються численними сертифікатами відповідності. Це дозволяє компанії пропонувати рішення, що відповідають міжнародним стандартам безпеки та якості, і використовувати їх на різних ринках, зокрема в Європі, США та інших регіонах. Така універсальність продукції дає можливість споживачам бути впевненими в надійності та легальності використання техніки «Ajax» у будь-яких умовах.

Чисельність інженерного складу підрозділу R&D, який є головною цінністю компанії, збільшилася майже вдвічі, до 600 осіб, у 2022р. В даний час компанії характерне зростання у кількості працівників так користувачів по всьому світі. В даний час вона нараховує більше 3000 працівників. В 2024 р. компанія увійшла до п'ятірки лідерів ІТ-компаній в Україні за кількістю працівників [2].

У 2023 році компанія досягла рекордної кількості нагород, що є найбільшим результатом за всю її історію. Компанія високо цінує це визнання, оскільки воно підтверджує визнання діяльності не лише в професійному середовищі, а й серед експертів на глобальному рівні – від США до Австралії.

Концепція міжнародного маркетингу «Ajax Systems» зосереджена на ефективному партнерстві з дистриб'юторами, забезпеченні високої якості продукту та адаптації до локальних ринків, що сприяє успішному проникненню компанії на глобальні ринки та підтримці стабільного попиту на її продукцію серед споживачів по всьому світу.

Модель комплексу міжнародного маркетингу для ІТ-компаній на основі досвіду «Ajax Systems» включає в себе різноманітні аспекти, які допомагають ІТ-компаніям ефективно виходити на міжнародні ринки, адаптувати свої продукти та послуги до потреб різних споживачів, а також формувати стратегії просування, що відповідають специфіці кожного регіону.

Таким чином, модель комплексу міжнародного маркетингу для ІТ-компаній на прикладі «Ajax Systems» демонструє, що успішний вихід на міжнародні ринки вимагає комплексного підходу, що включає дослідження ринку, локалізацію продуктів та ефективні стратегії просування. Цей досвід може слугувати корисним орієнтиром для інших ІТ-компаній, які прагнуть розширити свою присутність на глобальному ринку.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт компанії «Ajax Systems». Електронний ресурс. URL: <https://ajax.systems/ua> (дата звернення: 13.03.25).
2. Сабадишина Ю. 50 ІТ-компаній України розповіли, як обирали собі назви. DOU. 2024. URL: <https://dou.ua/lenta/articles/companies-explain-what-their-names-mean/>.

Молнар В.В., студент
НУБіП України
Керівник – Степасюк Л.М.

ЕФЕКТИВНЕ ФОРМУВАННЯ ВИРОБНИЧИХ РЕСУРСІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Сучасна економічна ситуація змушує аграрний сектор використовувати свій ресурсний потенціал із найбільшою ефективністю. Тому, проблеми формування та ефективного використання ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств були актуальними завжди. Забезпеченням загальний стан і ефективність господарської діяльності як окремого суб'єкта господарювання, так аграрного сектору економіки загалом.

Результати виробництва сільськогосподарської продукції, в першу чергу, залежать від ефективного використання ресурсного потенціалу. До нього відносять всі ресурси, які пов'язані з діяльністю та розвитком сільського господарства (земля, людські ресурси, оборотні активи, основні засоби тощо). Дефіцит зазначених ресурсів кардинально змінює парадигму ефективного господарювання та зумовлює необхідність розвитку таких понять, як «ефективність» та «ресурсний потенціал». Саме тому потрібно розглядати ефективність не лише як співвідношення результату та затрат на його отримання, а й як ступінь використання ресурсного потенціалу суб'єктів господарювання.

Вітчизняний та зарубіжний досвід свідчить, що ефективність функціонування аграрного сектору залежить не лише від кількості виробничих ресурсів, а й від уміння з максимальною віддачею їх використовувати, тобто від розвитку ресурсозберігаючої організації діяльності підприємства. Доведено, що використання сучасних інноваційних технологій виробництва сприяє зростанню кількості готової продукції рослинництва та урожайності основних сільськогосподарських культур [1].

Зважаючи на вищезазначене, важливою проблемою сучасного етапу розвитку економіки є пошук напрямів більш ефективного використання наявних виробничих ресурсів сільського господарства та формування потенціалу,

необхідного для виробництва заданої кількості аграрної продукції. Серед згаданих проблем особливого значення набувають питання підвищення ефективності використання і відтворення продуктивного потенціалу сільськогосподарських земель, як одного із найважливіших виробничих ресурсів сільськогосподарських підприємств. Земельні ресурси є національним багатством нашої країни, важливою умовою життя і діяльності суспільства, матеріальною основою розвитку сільського господарства, базою для розміщення і функціонування всіх галузей національного господарства. Тому, основним завданням сільського господарства в сучасних умовах є повне і раціональне використання землі для виробництва продукції.

Для здійснення процесу виробництва також потрібні засоби і предмети праці, проте якими б досконалими вони не були, самі по собі вони не здатні нічого створити. Виробництво здійснюється за участю живої праці їх елемента зв'язку між усіма компонентами виробництва. Слід зазначити, що на сучасному етапі розвитку соціально-економічних відносин людські ресурси найповніше відображають наукові погляди на роль і місце людини в економічній системі суспільства і посідають важливе місце у вітчизняній економічній науці [2].

Отже, від забезпеченості технікою та людьми залежать своєчасність і результативність проведення комплексу сільськогосподарських робіт. Тобто ресурси повинні бути збалансовані таким чином, щоб їх використання забезпечувало оптимальний рівень випуску продукції і прибутковості підприємства.

Список використаних джерел

1. Мельник О.В. Ефективність використання виробничих ресурсів у аграрному секторі України. *Економіка і суспільство*. Випуск №9, 2017. С. 282-288
2. Ярема Л.В., Замора О.І. Проблеми ефективного використання ресурсного потенціалу аграрних підприємств. *Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка*. Випуск 16. 2021. С.546-550

Насад Д.О., аспірант

Державного університету інформаційно-комунікаційних технологій

ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-7433-3449>

Керівник - к.е.н. Насад Н.В.

УПРАВЛІННЯ ЛЮДСЬКИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Цифрова трансформація змінює всі аспекти діяльності підприємств, включаючи управління людськими ресурсами. В умовах цифрової економіки ключовими факторами успіху є використання сучасних технологій, автоматизація HR-процесів, підвищення гнучкості управління персоналом та розвиток цифрових компетенцій працівників.

Виклики управління людськими ресурсами в цифрову епоху

1. Автоматизація HR-процесів – використання AI, HR-аналітики, чат-ботів та CRM-систем для підбору персоналу.
2. Віддалена робота та гнучкі форми зайнятості – адаптація до зміненої структури робочого процесу.
3. Навчання та розвиток цифрових компетенцій – необхідність постійного навчання співробітників.
4. Цифрова корпоративна культура – інтеграція нових цінностей і методів взаємодії у цифровому середовищі.
5. Кібербезпека та захист даних працівників – безпека особистої інформації та корпоративних даних.

Цифровізація – це не лише використання цифрових інструментів в організації, але й інструмент для впровадження цих інноваційних бізнес-моделей і довгострокових корпоративних стратегій [1].

Серед стратегій ефективного управління людськими ресурсами в цифровій економіці виокремлюють:

1. Автоматизація HR-функцій:
 - Використання AI та Big Data для аналізу ефективності персоналу.
 - Впровадження електронних систем управління персоналом.

- Автоматизовані рекрутингові системи та онлайн-інтерв'ю.

2. Гнучкість та адаптивність робочого процесу:

- Впровадження дистанційних форм роботи та гібридного підходу.
- Використання цифрових платформ для колаборації.
- Перехід до результатноорієнтованого управління.

3. Навчання та розвиток персоналу:

- Організація онлайн-курсів, вебінарів, корпоративних навчальних платформ.

- Використання e-learning та гейміфікації для підвищення залученості.
- Постійна адаптація навичок до вимог цифрової економіки.

4. Цифрова корпоративна культура

- Створення єдиної цифрової екосистеми для співробітників.
- Формування нових принципів комунікації та взаємодії.
- Підтримка культури інновацій та адаптації до змін.

5. Кібербезпека та етика використання цифрових технологій

- Захист персональних даних та корпоративної інформації.
- Навчання працівників основам кібербезпеки.
- Впровадження політик цифрової етики в організації.

Ефективне управління людськими ресурсами в умовах цифрової економіки вимагає інтеграції сучасних технологій, нових підходів до організації праці та розвитку цифрової культури. Використання автоматизованих систем, аналітики та цифрових інструментів сприяє підвищенню продуктивності, залученості працівників та стійкості підприємства в умовах цифрових трансформацій.

Список використаних джерел

1. Murphy A. Can the digitisation of HR services alter employee perceptions of those services and the HR function at the same time as delivering HR operational cost savings to an organisation? 2018. Dublin Business School.

Негрей М. І., студент

НУБіП України

Керівник – ст. викладач Коваленко Л.В.

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ЛЮДСЬКИХ РЕСУРСІВ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ В УМОВАХ ВІЙНИ

Війна значно вплинула на аграрний сектор України, створивши серйозні виклики для сільськогосподарських підприємств. Втрата робочої сили через мобілізацію, міграцію населення, руйнування інфраструктури та психологічний стан працівників ускладнюють ефективне використання людських ресурсів. Проте галузь залишається стратегічно важливою для економіки країни та глобальної продовольчої безпеки. У цій статті розглянуто основні проблеми та можливі шляхи підвищення ефективності трудових ресурсів у сільському господарстві в умовах війни.

Вплив війни на трудові ресурси сільського господарства:

1.Через мобілізацію значна частина працездатного населення покинула агросектор. Згідно з даними Міністерства аграрної політики та продовольства України, близько 20–30% працівників сільського господарства були залучені до військової служби або виїхали за кордон.

2.Війна спричинила стрес і нестабільність, що впливає на мотивацію та продуктивність працівників. Тривожність через можливі обстріли та нестача соціальної підтримки знижують рівень трудової дисципліни.

3.Окупація та бойові дії спричинили втрати техніки, приміщень і логістичних шляхів, що ускладнює доступ до ресурсів і знижує ефективність виробництва.

Основні шляхи підвищення ефективності використання людських ресурсів:

1.Оптимізація робочих процесів та впровадження технологій

- Автоматизація. Використання дронів, роботизованих систем для посіву та збору врожаю дозволяє компенсувати нестачу робочої сили.

- Дистанційне управління. Впровадження цифрових платформ для контролю за виробничими процесами зменшує потребу у фізичній присутності працівників.

2. Гнучкість у кадровій політиці:

- Залучення жінок та людей похилого віку. В умовах нестачі чоловічої робочої сили слід активніше залучати жінок, пенсіонерів та осіб з частковою зайнятістю.

- Залучення переселенців. Переміщені особи можуть бути трудовим резервом для агропідприємств, якщо забезпечити їм належні умови праці та житла.

3. Соціальна підтримка та мотивація працівників:

- Психологічна допомога. Організація тренінгів і консультацій допоможе підтримати психологічний стан працівників.

- Матеріальна підтримка. Гнучка система оплати праці, надання безкоштовного житла та харчування сприятимуть утриманню кадрів.

Державна підтримка та міжнародна допомога:

- Субсидії та кредити. Програми державної підтримки дозволяють компенсувати витрати на найм і навчання персоналу.

- Міжнародні ініціативи. Організації, такі як FAO та USAID, допомагають із фінансуванням і впровадженням технологій для оптимізації роботи аграрних підприємств.

Список використаних джерел

1. Міністерство аграрної політики та продовольства України
(<https://minagro.gov.ua>)

2. ООН, Продовольча та сільськогосподарська організація (FAO)
(<https://www.fao.org>)

3. USAID – Програма підтримки агросектору України
(<https://www.usaid.gov>)

Опанасенко А.О., аспірант

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0002-4583-2006>

Науковий керівник – к.е.н., доцент Нагорний В.В.

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ГАЛУЗІ РОСЛИННИЦТВА

Оцінка ефективності інноваційних технологій є важливим етапом ухвалення рішень щодо їх впровадження і комплексним завданням, яке потребує урахування фінансових, екологічних, соціальних та інших факторів.

На основі узагальнення досліджень науковців колектив вчених [3] зазначає, що методики оцінки ефективності інноваційних технологій в рослинництві передбачають оцінки напрямів технічної, екологічної, соціальної, технологічної, енергетичної та економічної ефективності інноваційних розробок та окупності інвестицій у проект. Ще один, не менш цікавий підхід до оцінки ефективності інноваційних технологій в рослинництві [2] базується на аналізі кількісних та якісних показників. Кількісні показники оцінюють економічні результати впровадження інноваційних технологій за допомогою математичних розрахунків і фінансових коефіцієнтів. До основних відносять: рентабельність виробництва, чистий дисконтований дохід, індекс прибутковості, термін окупності, приріст урожайності, зниження витрат на виробництво продукції, коефіцієнт енергоефективності. Якісні показники є важливими для комплексної оцінки інновацій, оскільки вони враховують екологічні та соціальні аспекти, а саме: екологічна стійкість, адаптивність до кліматичних змін, соціальна значущість, інноваційний потенціал, якість сільськогосподарської продукції, тощо. Поєднання кількісних та якісних показників дозволяє комплексно оцінити економічну ефективність інноваційних технологій у рослинництві. Використання фінансових розрахунків дає змогу визначити прибутковість інвестицій, тоді як екологічні та соціальні аспекти сприяють розробці збалансованої стратегії розвитку сільського господарства. Вважаємо, що комплексний підхід до оцінки з поєднанням економічних, фінансових,

екологічних та соціальних методів дозволить приймати обґрунтовані рішення щодо впровадження нових технологій, сприяючи сталому розвитку аграрного сектору. А саме, *економічний* підхід, що базується на кількісних показниках, які оцінюють прибутковість та економічну доцільність інноваційних технологій (рівень рентабельності, чистий дисконтований дохід, індекс прибутковості, тощо); *фінансовий* підхід, який передбачає оцінку ефективності інвестицій у технології і включає (коефіцієнт окупності інвестицій, внутрішню норму рентабельності, період окупності, тощо); *екологічний* підхід дає змогу оцінити вплив технологій на довкілля та включає оцінку енергоефективності виробництва, вуглецевий слід, пестицидне навантаження; *соціальний* підхід враховує вплив інновацій на зайнятість, якість життя та безпеку продуктів харчування (створення робочих місць у сільській місцевості; підвищення рівня продовольчої безпеки та якості продукції; соціальна відповідальність виробництва (сертифікація, екологічне маркування), тощо); *інтегрований* підхід комбінує кілька методів для всебічної оцінки інновацій, використовуючи мультикритеріальний аналіз, SWOT-аналіз, методи експертного оцінювання.

Застосування такого комплексного аналізу ефективності інноваційних технологій, на нашу думку, дозволить визначити довгострокову доцільність впровадження інновацій, їхню окупність та потенційний вплив на сталий розвиток аграрного сектору.

Список використаних джерел

1. Тимчук В., Святченко С., Осипова Л. Методологічні підходи оцінки технологій в галузі рослинництва. *Інженерія природокористування*. 2020. Вип. 1(3), С. 23-28
2. Петренко Л.А., Шевченко Р.В. Інновації в рослинництві: актуальні напрями та показники ефективності впровадження. *Агросвіт*. 2019. №4. С.42-50.
3. Ільчук М., Свиноус І., Томашевська О. Методичні підходи до оцінки ефективності інноваційної діяльності у сільському господарстві. *Сталий розвиток економіки*. 2024. Вип. 3(50), С. 115-122.

Паламарчук Я.А., студент
НУБіП України
Керівник – к.е.н., доцент Нагорний В.В.

ПЕРСОНАЛ ПІДПРИЄМСТВА І ЕФЕКТИВНІСТЬ ЙОГО ВИОКРИСТАННЯ В СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ УКРАЇНИ

Війна в Україні створила серйозні проблеми для економіки, зокрема для підприємств, які змушені адаптувати управління персоналом до кризових умов. В умовах невизначеності ефективність використання персоналу є критичним фактором життя та розвитку підприємств. Виклики невизначеності в умовах війни, звуження поля прикладання праці, його структурні та якісні зміни, масштабні потоки вимушених переселенців і мобілізація поглибили проблеми у сфері зайнятості. Попри поступову адаптацію економіки до нових умов функціонування, в Україні зберігається високий рівень безробіття. За оцінками дослідницької агенції «Info Sapiens», у січні 2024 р. показник безробіття становив 17 %. Проблеми використання робочої сили загострюються в умовах поглиблення сформованих дисбалансів на ринку праці. Станом на 1 січня 2024 р. загальна чисельність безробітних, зареєстрованих у Державній службі зайнятості, становила 96,1 тис. осіб (серед них понад 40 % мають вищу освіту) за наявності 40,2 тис. одиниць вакансій [1].

Однією з критичних проблем є мобілізація та втрата кадрів – через те що значна частина працівників, в основному чоловіки була мобілізована, це призвело до кадрового дефіциту, найбільш відчутно у сферах виробництва, сільського господарства, транспорту, та ІТ. Через це багато компаній змушені переглядати кадрову політику, залучаючи нові категорії працівників та автоматизуючи процеси. [2].

Другою проблемою виявилась масова міграція трудових ресурсів за кордон та в середині країни. Через те що частина кваліфікованих працівників виїхала за кордон, шукаючи безпечні умови праці, а внутрішня міграція створила дисбаланс у розподілі робочої сили, деякі регіони відчувають гострий дефіцит

кадрів, тоді як у всіх інших перенасичення. Важливого значення також постає питання психологічного стану працівників. Постійний стрес, втрата рідних, фінансова нестабільність та фізична небезпека суттєво знижують продуктивність праці. Бізнес намагається нівелювати дану проблему, або зменшити ризики через впровадження програм психологічної підтримки, корпоративної соціальної відповідальності та мотивації персоналу, застосування гнучких умов праці через перехід на дистанційну або гібридну форму роботи, скорочення непотрібних витрат, оптимізація штатного розкладу, перекваліфікація та навчання персоналу. [3].

Все частіше роботодавці починають активно інвестувати в навчальні програми, зокрема онлайн-курси, внутрішнє навчання, перекваліфікацію спеціалістів, щоб максимально ефективно використовувати наявні людські ресурси та впроваджують автоматизацію бізнес-процесів задля скорочення залежності від людського фактору та підвищити ефективність управління. Ефективне управління персоналом в умовах війни потребує комплексного підходу, що включає гнучкість у роботі, інвестування в освіту, підтримку працівників та впровадження технологічних рішень. Українські підприємства змушені адаптуватися до нових реалій, шукаючи нестандартні способи підвищення ефективності використання персоналу, що є ключем до виживання та розвитку в умовах кризи.

Список використаних джерел

1. Відновлення ринку праці в Україні в умовах війни: регіональні аспекти. Національний інститут стратегічних досліджень.

URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/sotsialna-polityka/vidnovlennya-rynku-pratsi-v-ukrayini-v-umovakh-viyny-rehionalni>

2. Лисюк О., Балаш Л. (2023) Підвищення ефективності виробництва продукції рослинництва як запорука поступального розвитку аграрного сектору економіки. Аграрна економіка. Т.16, №1-2. 132-139

URL: <https://doi.org/10.31734/agrarecon2023.01-02.132>

3. Кудельський В. Е. (2024) Вплив війни на ринок праці в Україні. International scientific journal «Grail of Science». № 40. 150 – 156 с. DOI 10.36074/grail-of-science.07.06.2024.017

Панасюк І. О.
НУБіП України
Керівник – Степасюк Л.М.

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА В УКРАЇНІ

Однією із найважливіших галузей аграрного сектора України, яка має значний вплив на його економіку є рослинництво. До ключових експортних продуктів, які забезпечують валютні надходження і сприяють розвитку сільського господарства відносять зернові культури, зокрема кукурудзу та пшеницю.

Внаслідок військових дій, які тривають в Україні уже четвертий рік поспіль сучасний стан виробництва продукції рослинництва є нестабільним. В першу чергу війна завдала значних руйнувань ґрунтовому покриву. Важка військова техніка, вибухи ракет та інша зброя порушили структуру ґрунту, що згодом може призвести до його ерозії. Вчені зазначають, що кожен вибух є хімічною реакцією, тому у землі залишається 43 % алюмінію, міді, сірки, азоту та інших важких металів. Також негативно позначаються на виробництві продукції рослинництва зміна клімату та недостатнє фінансування галузі. Тому, в складних умовах воєнного стану збільшення виробництва даної продукції та забезпечення продовольчої безпеки країни стає першочерговим завданням галузі [1].

За розрахунками національного наукового центру «Інститут аграрної економіки» в 2024 році найбільш рентабельними були олійні культури. Зокрема, рівень рентабельності ріпаку становив майже 60%, сої - до 40%, а соняшнику - до 30%. Щодо зернових культур, то у 2024 році збільшилася рентабельність пшениці до 17%, ячменю - до 25%, проте рентабельність виробництва кукурудзи зменшилась вдвічі і становила - 11%.

Збільшення рентабельності зазначених культур насамперед зумовлено суттєвим зростанням цін на сільськогосподарську сировину в 2024 році. Так, для прикладу, ціна на соняшник із січня до жовтня 2024 року збільшилася майже на

158%. Збільшенню рівня рентабельності також сприяло відновлення експортної активності та зниження вартості логістики в 2024 році у порівнянні із 2023 роком.

Також, варто зауважити той факт, що отриманий рівень урожайності дозволив стабілізувати витрати на одиницю продукції, що не вплинуло на зростання собівартості виробництва згаданих культур.

За прогностичними оцінками науковців ІАЕ, у 2025 році аграрії продовжать робити ставку на олійні культури, так як вони залишаються більш прибутковими порівняно із зерновими [2]. Водночас, на наступні два-три роки за оцінками тих же науковців прогнозується можливе зниження маржинальності галузі рослинництва, що змусить вітчизняних фермерів зменшувати операційні витрати та шукати нетрадиційні шляхи підвищення ефективності виробництва продукції рослинництва.

Отже, незважаючи на військові дії Україна зберігає провідні позиції у світовій аграрній торгівлі зерновими культурами, а ефективне управління ресурсами, впровадження інновацій і партнерство з міжнародними інвесторами створюють основу для довгострокового зростання [3].

Список використаних джерел

1. Березіна Л.М. , Бородіна Д. С. Сучасний стан виробництва продукції рослинництва в Україні. Агросвіт. №21. 2023. С. 46-50
2. Які сільгоспкультури мали найбільшу рентабельність у 2024 році? URL: <https://www.agronom.com.ua/yaki-silgospkultury-maly-najbilshu-rentabelnist-u-2024-rotsi/>)
3. BDO в Україні представляє огляд ринку рослинництва в Україні: поточний стан та прогнози. URL: <https://eba.com.ua/bdo-v-ukrayini-predstavlyaye-oglyad-rynku-roslynnytstva-v-ukrayini-potochnyj-stan-ta-prognozy/>).

Панченко Б.С., студент

НУБІП України

Керівники - старший викладач Коваленко Л.В.

ОРГАНІЗАЦІЯ ОПЛАТИ ПРАЦІ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ К УМОВАХ ВІЙНИ

Сільське господарство — одна з ключових галузей економіки України, яка забезпечує продовольчу безпеку та експортний потенціал держави. В умовах війни ця галузь стикається з численними викликами: знищенням інфраструктури, втратою доступу до ринків збуту, нестачею робочої сили та змінами у правовому регулюванні. Особливу роль у цьому контексті відіграє організація оплати праці, яка має враховувати не лише економічні реалії, але й соціальну відповідальність підприємств перед працівниками. А саме:

1. Гнучкість системи оплати праці: запровадження погодинної оплати або виплат за фактично виконаний обсяг робіт; зменшення фіксованої частки заробітної плати на користь премій за результативність; використання натуральної оплати (надання продукції замість грошей).

2. Забезпечення соціальних гарантій: виплату мінімальної заробітної плати; надання відпусток та компенсацій за понаднормову роботу.

3. Мотиваційні заходи для працівників: в умовах війни підприємства часто стикаються з відтоком робочої сили. Для утримання працівників застосовуються: преміювання за високу продуктивність; надання додаткових соціальних пільг (житла, харчування, медичної допомоги); організація роботи у безпечних умовах або надання транспортних послуг для евакуації в разі загрози.

4. Оподаткування і державна підтримка: уряд України в умовах війни впроваджує податкові пільги та програми підтримки для сільськогосподарських підприємств (спрощення податкового навантаження для бізнесу; компенсацію заробітної плати для працівників, мобілізованих до лав ЗСУ; надання грантів або субсидій для підприємств, що продовжують діяльність).

Проблеми та виклики:

1. Нестача фінансових ресурсів: значні руйнування інфраструктури, втрата врожаю через бойові дії або мінування територій обмежують фінансові можливості підприємств.

2. Ризики для працівників: робота у прифронтових зонах або на замінованих територіях створює додаткові загрози для життя і здоров'я працівників, що вимагає від підприємств додаткових витрат на безпеку.

3. Трудова міграція: значна частина населення, зокрема працівників аграрного сектору, виїхала за кордон або перемістилася в інші регіони країни, що призвело до дефіциту кадрів.

Рекомендації щодо поліпшення організації оплати праці: розробка індивідуальних підходів (впровадження персоналізованих систем мотивації, які враховують потреби працівників); залучення інвестицій (створення умов для залучення внутрішніх і зовнішніх інвестицій, які можуть бути спрямовані на підтримку заробітних плат); державна підтримка (підвищення ефективності державних програм підтримки); освітні програми (організація навчання для працівників з метою підвищення їх кваліфікації).

Організація оплати праці в сільськогосподарських підприємствах в умовах війни — це не лише економічне питання, але й соціальний виклик. Забезпечення гідного рівня оплати, дотримання законодавства та впровадження мотиваційних заходів допоможуть не лише підтримати працівників, але й зберегти стабільність галузі в цілому. Водночас необхідна тісна співпраця бізнесу, держави та міжнародних партнерів для подолання кризових явищ і забезпечення продовольчої безпеки країни.

Література

1. Закон України «Про оплату праці»: <https://zakon.rada.gov.ua>
2. Постанова Кабінету Міністрів України щодо державної підтримки аграрного сектору в умовах воєнного стану [Електронний ресурс].
3. Аналітичний звіт FAO: «Вплив війни на сільське господарство України»: <https://www.fao.org>

Пашко С.А., студент
ТДАТУ ім. Д. Моторного
Керівник – к.п.н., доцент Горбова Н.А.

ЗМІНИ ТРИВАЛОСТІ РОБОЧОГО ЧАСУ ПІД ЧАС ВОЄННОГО ЧАСУ В УКРАЇНІ: СОЦІАЛЬНИЙ ТА ЕКОНОМІЧНИЙ КОНТЕКСТ

З початком повномасштабного вторгнення Росії в Україну в 2022 році країна зіштовхнулася з величезними викликами. Одним із найбільших викликів став розподіл трудових ресурсів та зміна тривалості робочого часу для адаптації до нових умов. Ці зміни є частиною соціальної та економічної адаптації, спрямованої на підтримку економічної стабільності та збереження соціальної підтримки громадян у важкі часи війни.

Одним із важливих економічних кроків в умовах війни стало мобілізування робочої сили для підтримки оборонних потреб. Наприклад, у 2022 році уряд ухвалив рішення продовжити робочі зміни на підприємствах оборонної промисловості. Це стосувалося, зокрема, таких компаній, як "Мотор Січ", що активно зайнята виробництвом авіаційної техніки, а також "Укроборонпром", який розширив виробництво військової продукції. В цих компаніях робочий час був подовжений, а також збільшена кількість робочих змін.

Війна значно вплинула на роботу багатьох підприємств, що займаються виробництвом цивільної продукції. Наприклад, в деяких секторах, таких як роздрібна торгівля, були введені скорочені години роботи через зниження попиту та логістичні проблеми. Це стосувалося таких великих мереж, як "Епіцентр" та "АТБ", які адаптували свої графіки відповідно до умов безпеки та попиту на товари. З іншого боку, уряд запровадив механізм надання підтримки підприємствам, що працюють у прифронтових зонах, дозволяючи скорочувати робочі дні для безпеки працівників. Наприклад, для підприємств у Київській та Харківській областях, де тривають активні бойові дії, були скорочені робочі години або надані відпустки.

Важливим кроком було внесення змін до трудового законодавства. Закон України "Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану" дозволив роботодавцям збільшувати тривалість робочого часу в ключових секторах економіки. Також, у разі необхідності, уряд дозволив відступ від стандартів надання відпусток або змін у кількості робочих годин для працівників, що працюють у критичних для оборони галузях. Наприклад, підприємства, що працюють у медичній сфері або енергетичному секторі, були зобов'язані працювати за подовженими змінами [2].

Зміни в тривалості робочого часу в умовах війни сильно впливають на психологічний стан працівників. Продовження робочих змін та збільшення навантаження викликає стрес та вигорання, що стало очевидним у багатьох галузях. Наприклад, за даними Українського психологічного товариства, у 2022 році близько 45% працівників у сферах, що активно працюють під час війни, зізналися, що відчувають вигорання через додаткове навантаження на роботі. Щоб знизити негативний вплив, багато компаній почали впроваджувати програми психологічної підтримки для своїх співробітників, включаючи консультації психологів та надання можливості для гнучкого графіка.

Волонтерська діяльність також істотно вплинула на робочий час працівників. У зв'язку з активною підтримкою армії та громадських ініціатив, для багатьох компаній стало нормою запроваджувати гнучкий графік. Наприклад, компанії "ПриватБанк" та "Фармак" дозволили своїм співробітникам скорочувати робочі години, щоб мати змогу брати участь у волонтерських програмах або допомагати на фронті. Цей підхід сприяв збільшенню підтримки працівників та їхнього залучення до суспільних ініціатив.

Зміни в тривалості робочого часу в Україні під час війни стали необхідним кроком для підтримки національної економіки та стабільності на ринку праці. Уряд та роботодавці адаптували трудові умови до нових реалій, враховуючи потреби оборонної галузі, а також соціальні виклики, пов'язані з психологічним станом працівників. Однак соціальні та психологічні аспекти, зокрема

волонтерство та підтримка сімей, залишаються важливими напрямками для подальшої роботи в умовах війни.

Список використаних джерел

1. Кравчук, Т. І. (2023). *Вплив військового часу на трудові відносини в Україні*. Київ: Юридична фірма "Гарант".
2. Мельник, С. В. (2022). *Соціально-економічні наслідки війни для трудового законодавства України*. Економічний журнал, 5(29), 112–124.
3. Горбова, Н. А., Палюх, А. Я., & Пархета, В. І. (2023). Правовий захист та відновлення прав людини і основоположних свобод в умовах подолання наслідків війни. Київський часопис права, (1), 47-52.
4. Шевченко, Л. І. (2023). *Зміни в трудовому законодавстві України в умовах війни*. Київ: Науковий центр права.
5. Федоренко, А. Ю. (2024). *Психологічна адаптація працівників до змін у трудовому графіку під час війни*. Психологія праці, 1(3), 48–59.

Петренко М.П., студентка

ДУІКТ

Керівник – к.е.н, доцент Сорока А.М.

ФАКТОРИ ФОРМУВАННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Всесвітньо відомо, що отримання прибутку є головною метою будь-якої підприємницької діяльності, аналіз факторів формування прибутку є важливим елементом в системі управління фінансовими результатами суб'єкта господарювання. Вивчення факторів, що впливають на цей процес, дозволяють оптимізувати управлінські рішення та підвищити прибутковість підприємства.

В першу чергу, на формування прибутку мають вплив обсяг сукупних доходів та сукупних витрат підприємства, їх співвідношення та ставки оподаткування. Серед прямих чинників формування прибутку виділяють виручку від продажу товарів та послуг, та витрати за управлінськими функціями: виробничі, комерційні, управлінські; зокрема і за елементами витрат, а саме: матеріальні, на оплату праці, соціальні відрахування, амортизація та інші.

Мають значення також і обсяг реалізованої продукції, та рівень цін як на вихідну продукцію, так і на споживані компанією ресурси. На це впливають зовнішні мікроекономічні фактори (кон'юнктура та інфраструктура ринку, співвідношення попиту та пропозиції, рівень цін та конкуренції); та макроекономічні фактори (загальноєкономічні, політичні, соціальні та природні умови ведення бізнесу) [1].

Управління факторами формування прибутку на підприємстві сприяє формуванню механізму формування резервів збільшення прибутку і дозволяє досягати необхідного рівня рентабельності [2].

До внутрішніх чинників слід віднести комерційну діяльність підприємства та такі виробничі фактори, як наявність і використання основних засобів, матеріальних, фінансових і трудових ресурсів. Виробничі фактори формування прибутку поділяють на екстенсивні та інтенсивні.

Екстенсивні фактори впливають на формування прибутку через такі «кількісні зміни», як обсяг і тривалість використання ресурсів, та їх непродуктивне використання (втрати матеріальних ресурсів через брак або відходи).

Інтенсивні фактори впливають на прибуток через зростання ефективності використання виробничих ресурсів, тобто, через «якісні зміни». Наприклад, підвищення кваліфікації працівників, вдосконалення організації праці, використання прогресивних видів матеріалів та технологій, зниження матеріаломісткості і трудомісткості продукції, прискорення оборотності оборотних коштів, ефективне використання фінансових ресурсів [3].

Можемо зробити висновок, що прибуток залежить від сукупності внутрішніх та зовнішніх факторів, серед яких ключову роль відіграють обсяги доходів і витрат, рівень цін, податкове навантаження, ефективність використання ресурсів та ринкове середовище. Виробничі фактори, що поділяються на екстенсивні та інтенсивні, мають значний вплив на рівень прибутку, оскільки визначають продуктивність підприємства і рівень витрат та загалом ефективність підприємницької діяльності.

Список використаних джерел

1. Юдіна С. В., Ситнік О. О. Чинники, що впливають на обсяг прибутку підприємства. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2022. № 13 С. 184-190.
2. Джеджула В. В., Єпіфанова І. Ю., Іванчик Т. В. Фактори впливу на формування прибутку підприємств. *Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics»*. 2019. № 14. С. 81-86.
3. Парій Л. В. Управління прибутком підприємства в сучасних умовах. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2022. № 3-4. С. 86-92.

Петухов Д.О., студент

НУБіП України

Керівник – Ланченко Євгеній Олександрович

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Більшість сільськогосподарських підприємств України спеціалізуються на виробництві продукції рослинництва. Ця продукція та продукти її переробки становить основу вітчизняного агропродовольчого експорту. Тому ефективність виробництва продукції рослинництва в сільськогосподарських підприємствах визначає тренд розвитку аграрного сектору економіки, а через вплив на суміжні галузі є одним із ключових чинників розвитку всього національного господарства. У динаміці спостерігається тенденція до зростання урожайності основних культур у сільськогосподарських підприємствах України. Однак зростання технологічної ефективності виробництва продукції рослинництва не гарантує високої економічної і соціальної ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств. Масштабний негативний вплив на стан галузі рослинництва в сільськогосподарських підприємствах здійснюють воєнні дії на території України. Ці обставини вимагають з'ясування можливостей забезпечення ефективного виробництва продукції рослинництва в сільськогосподарських підприємствах у теперішніх складних соціально-економічних і політичних умовах. [1]

Покращання якості сільськогосподарської продукції відіграє не лише економічну, а й соціальну роль, збільшення виробництва продукції, вихід на нові ринки збуту сприятиме отриманню максимального прибутку. Покращання якості продукції невід'ємно пов'язане із інноваційною діяльністю. Нині відбувається стрімкий розвиток новітніх технологій у галузі сільського господарства.

Підприємствам для збільшення обсягів виробництва рослинництва важливим є запровадження досягнень науки і передового досвіду, введення нових систем машин, упровадження нових сортів сільськогосподарської

продукції. Також з ефективністю сільськогосподарського виробництва пов'язаний рівень роздрібних цін на продукти харчування і товари широкого вжитку, виготовлені із сільськогосподарської сировини, а зменшення собівартості й підвищення ефективності виробництва сільськогосподарського продукту створюють вигідні умови для наступного зниження роздрібних цін на ринку і повнішому задоволенню потреб населення.

Підвищення ефективності виробництва впливає на зростання доходів і рівня рентабельності сільськогосподарських підприємств, відповідно, сприяє збільшенню обсягу виробництва та продажу продукції, що сприятиме розширеному виробництву, підвищенню заробітної плати та поліпшенню соціальних умов для своїх працівників. Підвищення економічної ефективності сільськогосподарського виробництва відбувається в умовах поглиблення спеціалізації. У спеціалізованих підприємствах рівень рентабельності сільськогосподарського виробництва, який забезпечує переведення господарств на повне самофінансування, залежить від їх спеціалізації і конкретних умов господарювання. [2]

Висновки. Поширене визначення критерію ефективності – збільшення продукції і доходу при найменших витратах. Конкретизуючи його, можна стверджувати, що всі вдосконалення в організації виробництва в підсумку мають одну мету – зростання власного доходу і покращання умов життя працівників.

Список використаних джерел

1. Чинники розвитку аграрної економіки О. Лисюк, Л. Балаш. https://agrarianeconomy.inup.edu.ua/images/docs/ae_2023_16_1-2/AE-16_1-2_15.pdf
2. Економічна ефективність виробництва продукції рослинництва в сільськогосподарських підприємствах вознесенського району миколаївської області. Газенко К.В. <http://global-national.in.ua/archive/10-2016/61.pdf>

Рачківська В.В., студент
НУБіП України
Керівник – к.е.н., доцент Пінчук С.С.

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОПТИМІЗАЦІЇ ВИКОРИСТАННЯ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах військового стану особливої актуальності набуває питання достатності та ефективності використання трудових ресурсів на підприємствах різних видів діяльності. Оцінка ефективності використання трудових ресурсів передбачає вивчення рівня, структури та динаміки витрат робочої сили, а вихідними даними для надання такої оцінки є аналіз забезпеченості підприємства трудовими ресурсами. Складовими елементами аналізу виступають чисельність працівників, рівень забезпеченості ними для випуску запланованого обсягу продукції, надання послуг; вивчається їх склад і структура; розраховуються показники руху робочої сили, продуктивності праці, використання робочого часу тощо [1].

Для проведення якісних досліджень щодо оптимізації трудових ресурсів використовуються різноманітні методичні підходи, а саме: порівняльний аналіз, факторний аналіз, методи економіко-статистичного моделювання та прогнозування. Використання різноманітних підходів дає змогу не тільки оцінити стан трудових ресурсів, а і визначити чинники, що впливають на їх ефективність, та розробити заходи для її підвищення.

Порівняльний аналіз застосовується для оцінки ефективності використання трудових ресурсів шляхом зіставлення основних показників (продуктивність праці, трудомісткість тощо) на однотипних підприємствах галузі, у визначені періоди часу. Наприклад, вивчаючи виробіток працівників за різні роки, можна визначити тенденції його зміни, а порівнюючи ефективність використання персоналу в аналогічних компаніях – знайти «вузькі» місця у власній системі управління кадрами [2]. Факторний аналіз дозволяє дослідити вплив різних чинників на ефективність використання трудових ресурсів. Він базується на

розкладанні загальних змін у продуктивності праці або інших показниках на окремі елементи, а саме: кваліфікація працівників, рівень механізації та автоматизації праці, організація робочого процесу, трудомісткість продукції тощо. Так, якщо рівень продуктивності праці постійно знижується, факторний аналіз допоможе визначити з чим це пов'язано: з нестачею персоналу, зниженням мотивації чи з технічними проблемами у виробництві. Методи економіко-статистичного моделювання використовуються для виявлення закономірностей у використанні трудових ресурсів на основі обробки великого масиву даних. До таких методів належать кореляційно-регресійний аналіз, дисперсійний аналіз, методи екстраполяції. Наприклад, за допомогою регресійного аналізу можна встановити залежність продуктивності праці від рівня заробітної плати або витрат на навчання персоналу [1]. Це дає змогу ухвалювати обґрунтовані управлінські рішення щодо підвищення ефективності використання трудових ресурсів. Нагальними питаннями раціонального використання трудових ресурсів є низька мотивація працівників, висока плинність кадрів та неефективна система організації праці. Для їх вирішення підприємства впроваджують мотиваційні механізми, такі як гнучка система оплати праці, умови та можливості кар'єрного зростання, наявність соціальних пільг та навчальні програми [2].

Таким чином, аналіз ефективності використання трудових ресурсів дозволяє виявити та оцінити сильні та слабкі сторони кадрової політики підприємства, дослідити напрями її вдосконалення та запропонувати конкретні заходи спрямовані на зростання продуктивності праці, що, своєю чергою, сприятиме покращенню фінансових результатів діяльності підприємства та його стійкому розвитку.

Список використаних джерел

1. Мельник О. Г. Трудові ресурси та ефективність їх використання: підручник – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2019. – 280 с.
2. Савчук В. А. Аналіз ефективності використання трудових ресурсів: методологія та практика. *Економіка України*. – 2022. – № 8. – С. 15–24.

Русаловський О.В., студент
НУБіП України
Керівник: к.е.н., доцент Рубан О.О.

УДОСКОНАЛЕННЯ МОТИВАЦІЇ ПРАЦІ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИМ РОЗВИТКОМ СЕЛА

Управління мотивацією праці на підприємстві є важливим аспектом ефективного управління персоналом. Мотивація працівників сприяє підвищенню продуктивності, покращенню якості виконуваної роботи та загальному успіху організації. Наведено основні принципи та методи управління мотивацією праці, а також організацію цього процесу на підприємстві. Основні принципи управління мотивацією праці: індивідуальний підхід; справедливість і прозорість; зворотний зв'язок; розвиток і навчання; командна робота[1]. Організація процесу мотивації на підприємстві містить наступні елементи: аналіз потреб працівників; розробка мотиваційної програми; впровадження мотиваційних заходів; моніторинг та оцінка ефективності.

Основні виклики звичайно впливають на психологічний стан співробітників, а саме:

1. Стрес і тривога: пандемія і війна спричиняють високий рівень стресу та тривоги серед працівників. Це може впливати на їх продуктивність і загальне психічне здоров'я.
2. Безпека і здоров'я: забезпечення безпеки та здоров'я працівників стає пріоритетом. Важливо забезпечити всі необхідні заходи для запобігання захворюванням і травмам.
3. Гнучкість роботи: пандемія привела до широкого впровадження дистанційної роботи. В умовах воєнного стану це також може бути необхідним для забезпечення безпеки працівників.

Організація процесу мотивації в постпандемічних і воєнних умовах реалізується через:

1. Аналіз потреб і стану працівників: проведення опитувань та інтерв'ю

для виявлення стану і потреб працівників, а також для розуміння специфічних проблем, з якими вони стикаються.

2. Розробка адаптованих мотиваційних програм: створення програм, що враховують нові реалії, включаючи заходи для підтримки психологічного здоров'я і безпеки, а також гнучкість робочого процесу.

3. Впровадження заходів підтримки: реалізація програм підтримки, включаючи матеріальні стимули, заходи для забезпечення безпеки, психологічну допомогу та навчання.

4. Моніторинг ефективності: постійний аналіз результатів впроваджених заходів, адаптація програм відповідно до змін ситуації і потреб працівників.

Управління мотивацією персоналу в умовах постпандемії та воєнного стану вимагає гнучкості, уваги до потреб працівників та забезпечення їх безпеки. Це дозволить підтримати продуктивність і психологічне здоров'я персоналу навіть в складних умовах.

Основні виклики звичайно впливають на психологічний стан співробітників, а саме: стрес і тривога, безпека і здоров'я; гнучкість роботи[2].

Список використаних джерел:

1. Вознюк А.М. Особливості застосування форм і методів стимулювання персоналу промислового підприємства. *Вісник економічної науки України*. 2019. №1. С. 47-51.

2. Вольська В.В. Формування механізму управління персоналом як фактор конкурентоспроможності підприємств. *Економіка. Управління. Інновації: Електронне наукове фахове видання*. 2010. №2.

Самойлов В.Б., студент

*Державного університету інформаційно-комунікаційних технологій
Керівник - к.е.н. Насад Н.В.*

УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ У МАЛОМУ ТА СЕРЕДНЬОМУ БІЗНЕСІ: ПРОБЛЕМИ І РІШЕННЯ

У 21 сторіччі, в умовах ринкової економіки, ери інформації, вільного ринку, конкуренції і підприємств кадрові питання малого і середнього бізнесу займають особливе значення. Враховуючи цінність людського ресурсу і те, що цінність кожного окремого вузькопрофільного спеціалісту зростає з кожним роком - високоякісна кадрова політика - це ключ до стабільності і розвитку малих підприємств, що стоять в основі кожної країни.

Наразі усім чітко зрозумілі правила гри, що застосовуються до великих бізнесів, транскорпорацій і монополій. Зрозуміла структура, типові рішення і патерни, кращі рішення і базові помилки. Щодо малого бізнесу - кожен з них унікальний, і стикається з кардинально іншими викликами, що зумовлює певну специфіку.

Звичайно ж, більш загальні підходи до управління персоналом - підходи Гінсберга, Армстронга і Мак-Грегора можна застосувати до невеликих підприємств, але є певні обмеження і проблеми, які необхідно, як мінімум окреслити.

Слід додати, що для малих підприємств характерним є те, що в них не має посад у їх формальному розумінні, а за співробітниками закріплені лише певні професійні обов'язки [1, с.191]. Експертна діяльність персоналів у малому бізнесу складна та різноманітна. Кожен має бути не тільки талановитим підприємцем, але й мати різнобічні знання експертного рівня.

Головний виклик для малих підприємств - обмеженість ресурсів. При чому ресурсів як фінансових, так і, відповідно, людських. Кожне окреме рішення доводиться приймати в умовах вибору тільки одної, кращої альтернативи.

Найцікавіший момент у обмеженості ресурсів при плануванні кадрової політики - типова помилка - планування ресурсів на найм і НЕ планування фінансових ресурсів на мотивацію людського ресурсу.

Плинність кадрів. Це фактор, на який великі компанії можуть закрити очі. Деякі навіть використовують “бенч”, тобто утримання в штаті непрацюючих спеціалістів у режимі очікування. Малий бізнес у 99% випадків не може собі дозволити подібної роскоші. Здебільшого - через дуже обмежений потенціал і арсенал саме в утриманні талантів. Також сильно впливає як тиск з боку більших компаній - так і тиск з боку конкурентних малих-середніх підприємств.

Відсутність систематичного підходу до найму, розвитку та навчання співробітників.

Розвиток сектору малого та середнього бізнесу, ринкова економіка та збільшення присутності іноземного капіталу в рамках євроінтеграції на ринку України вимагають змін у ставленні до працівників, тобто до якісного управління людськими ресурсами. Управління персоналом як носій знань та навичок управління людськими ресурсами має стати стратегічною метою, яка буде сприяти підготовці та реалізації інших стратегічних планів МСП [2].

Список використаних джерел

1. Білявський В.М. Особливості навчання працівників в управлінні кар'єрою на торговельному підприємстві. *Вісник Полтав. ун-ту екон. і торг.* 2011. № 5 (50). С. 188–195.
2. Сталінська О.В. Функції управління персоналом на підприємствах малого та середнього бізнесу. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії.* 2018. 153 с.

Семенюк А., студент
ТДАТУ ім. Д. Моторного
Керівник – к.п.н., доцент Горбова Н.А.

ЗАХИСТ ТРУДОВИХ ПРАВ ПРАЦІВНИКІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Захист трудових прав працівників під час воєнного стану є однією з найактуальніших проблем сучасної правової системи України, оскільки збройний конфлікт кардинально змінює соціально-економічний ландшафт та умови організації праці. Захист трудових прав набуває нового виміру, оскільки необхідно одночасно забезпечувати державну безпеку та гарантувати соціальний захист кожного працівника, що є ключовим чинником підтримки життєздатності суспільства в період кризи.

Відповідно до статті 64 Конституції України, в умовах воєнного або надзвичайного стану можуть встановлюватися окремі обмеження прав і свобод громадян із зазначенням строку дії цих обмежень. Зокрема, Указом Президента України від 24 лютого 2022 року №64/2022 в Україні було введено воєнний стан, що передбачає можливість тимчасового обмеження конституційних прав і свобод, зокрема тих, що закріплені у статтях 30–34, 38, 39, 41–44, 53 Конституції України. Ці обмеження впроваджуються в межах та обсязі, необхідних для забезпечення заходів правового режиму воєнного стану, передбачених частиною першою статті 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [1].

Забезпечення належних умов праці в умовах воєнного стану є критично важливим для підтримки фізичного та психічного здоров'я працівників, а також для забезпечення безперервності виробничих процесів. Війна створює численні загрози, що впливають на безпеку та добробут працівників, включаючи фізичні ризики, пов'язані з бойовими діями, та психологічні наслідки, такі як посттравматичний стресовий розлад (ПТСР), депресія та тривожність. За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), близько 9,6 мільйонів українців стикаються з проблемами психічного здоров'я, причому 30% з них страждають на ПТСР [3].

У відповідь на ці виклики, підприємства та організації повинні впроваджувати комплексні програми психосоціальної підтримки на робочому місці. Ці програми мають базуватися на офіційно затвердженій політиці підприємства, яка передбачає систематичні та профілактичні заходи для підтримки ментального здоров'я працівників, навчання для інспекторів праці, представників профспілок та роботодавців, а також створення інформаційних матеріалів для підвищення обізнаності щодо психосоціальної підтримки.

Крім того, важливо забезпечити працівників засобами індивідуального захисту, своєчасною медичною допомогою та доступом до психологічної підтримки. Це не лише сприяє збереженню здоров'я та працездатності персоналу, але й підвищує загальну стійкість організації в умовах кризи. Гарантія своєчасної виплати заробітної плати є невід'ємною складовою соціального захисту, оскільки вона дозволяє працівникам підтримувати гідний рівень життя навіть за умов економічної нестабільності. Захист трудових прав також включає заходи щодо запобігання незаконним звільненням та дискримінації, що забезпечує безперервність робочого процесу та збереження робочих місць, сприяючи соціальній стабільності [4].

Перспективні рішення у сфері захисту трудових прав повинні базуватися на інтегрованому підході, що включає розробку нових адаптивних моделей організації праці, посилення контролю за дотриманням трудового законодавства та розширення системи соціального захисту. Сучасні дослідження показують, що ефективним інструментом є створення діалогових платформ між роботодавцями, працівниками та профспілками, що сприятиме оперативному вирішенню спірних питань та збереженню балансу інтересів усіх сторін. Такий підхід не тільки сприятиме захисту прав працівників у надзвичайних умовах, але й створить основу для стабілізації та відновлення нормального функціонування ринку праці після завершення воєнного стану [4].

Отже, забезпечення трудових прав у воєнний час є складним завданням, яке потребує системного перегляду традиційних правових норм і впровадження

нових, адаптивних механізмів, здатних ефективно реагувати на специфіку кризових умов.

Список використаних джерел

1. Конституція України. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 22.02.2025).
2. Кодекс законів про працю України. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення: 22.02.2025).
3. Traumatic Events and Post-Traumatic Stress Disorder (PTSD). *National Institute of Mental Health (NIMH)*. URL: <https://www.nimh.nih.gov/health/topics/post-traumatic-stress-disorder-ptsd> (дата звернення: 22.02.2025).
4. Горбова, Н. А., Палюх, А. Я., & Пархета, В. І. (2023). Правовий захист та відновлення прав людини і основоположних свобод в умовах подолання наслідків війни. *Київський часопис права*, (1), 47-52.

Скрипка О.О., аспірант
Київський авіаційний інститут
ORCID ID: 0009-0000-3289-2945
Керівник - д.е.н., доцент, Полоус О.В.

МАРКЕТИНГ ПЕРСОНАЛУ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ НОВИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВИКЛИКІВ

Сучасні економічні умови характеризуються швидкими змінами та високою конкуренцією, що вимагає від підприємств адаптивності та ефективного управління ресурсами. Одним із ключових ресурсів є персонал, управління яким набуває стратегічного значення [1, с. 45–50].

Маркетинг персоналу передбачає застосування маркетингових підходів та інструментів у сфері управління персоналом. Це включає аналіз ринку праці, визначення потреб потенційних та наявних працівників, розробку та просування бренду роботодавця, а також створення привабливих умов праці. Застосування маркетингових стратегій у HR дозволяє підприємствам підвищити свою привабливість на ринку праці, що сприяє залученню талановитих фахівців та зниженню плинності кадрів [2, с. 112–117].

Практичні кейси свідчать про ефективність використання маркетингових інструментів у HR. Наприклад, компанії, які активно розвивають свій бренд роботодавця через соціальні мережі та інші комунікаційні канали, отримують більше якісних відгуків на вакансії та мають вищий рівень залученості працівників [3, с. 45–50].

У сучасному світі підприємства стикаються з низкою глобальних викликів, таких як діджиталізація, глобалізація ринків, демографічні зміни та зростаюча конкуренція за таланти. Ці фактори вимагають від компаній адаптації своїх HR-стратегій та впровадження нових підходів у маркетингу персоналу [4].

Діджиталізація HR-процесів, зокрема використання сучасних технологій для рекрутингу, навчання та розвитку персоналу, дозволяє підвищити ефективність управління людськими ресурсами та забезпечити швидку

адаптацію до змін на ринку. Крім того, глобалізація ринків праці вимагає від підприємств розробки стратегій залучення міжнародних талантів та управління культурним різноманіттям у колективах [5].

Маркетинг персоналу є важливим інструментом забезпечення конкурентоспроможності підприємств в умовах сучасних економічних викликів. Він сприяє залученню та утриманню кваліфікованих кадрів, підвищенню продуктивності та адаптивності компаній до змін на ринку. Для підвищення ефективності HR-стратегій в Україні рекомендується впроваджувати сучасні маркетингові підходи, розвивати бренд роботодавця та активно використовувати цифрові технології в управлінні персоналом.

Список використаних джерел

1. Павленко Ю. Є. Маркетинг персоналу та HR-брендинг. Вісник Київського політехнічного інституту. Серія: Економіка та менеджмент. 2021. № 1.
2. Рябошапка Ю. Є. Розвиток маркетингу персоналу в системі управління підприємством. Вісник Дніпропетровського державного аграрного університету. 2022. № 1.
3. Зотова Л. Г., Швець В. О. Фактори підвищення конкурентоспроможності підприємств в умовах військової агресії. Економіка та суспільство. 2023. Вип. 24.
4. HR-тренди: чому слід уникати сліпого копіювання і потрібно адаптовувати їх під власну HR-політику. HR Ліга. 2022. URL: <https://e.hrliga.com/upravlenie-personalom-2022-3/hr-trendi-chomu-slid-unikati-slipogo-kopiyuvannya-i-potribno>
5. 5 пріоритетів для HR-лідерів у 2025 році: дослідження Gartner. Робота.ua. 2024. URL: <https://budni.robota.ua/hr/5-prioritetiv-dlya-hr-lideriv-u-2025-rotsi-doslidzhennya-gartner>

Соломатіна В.С., студентка
*ВСП «Ладизжинський фаховий коледж
Вінницького національного аграрного університету»
Керівник – к.е.н, доцент Михальчишина Л.Г.*

СТАН ТА ПРОБЛЕМИ МОЛОЧНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Молочна галузь України вже багато років перебуває у кризі, головною ознакою якої є скорочення поголів'я корів. Останніми роками спостерігаються дві очевидні тенденції: 1) невинне зменшення кількості корів у господарствах населення; 2) зростання продуктивності корів, у першу чергу у сільськогосподарських підприємствах, які займаються промисловим виробництвом молока і є зараз основними (80%) постачальниками сировини для переробних підприємств.

Зростання продуктивності у підприємствах недостатньо для компенсації тих втрат в обсягах виробництва, які відбуваються через скорочення поголів'я в господарствах населення. Тобто загальний обсяг молока, що виробляється в країні, стабільно скорочується.

У 2022 році, через повномасштабне вторгнення росії, відбулося різке скорочення виробництва молока (7%), після чого темпи скорочення повернулися до попереднього рівня і зменшення виробництва молока продовжилося приблизно таким же темпом, як і до вторгнення. І хоча багато хто з експертів відзначає зростання інтересу аграріїв до молочного тваринництва, про що свідчить стабілізація і подекуди навіть зростання поголів'я в сільськогосподарських підприємствах, ніхто не прогнозує зміни тренду загального виробництва молока на позитивний найближчими роками [1].

Тенденція до зниження поголів'я ВРХ в Україні є тривалою. І хоча повномасштабна війна суттєво вплинула, проте основними причинами фермери називають фінансові. Утримання корів стає дорожчим через зменшення рентабельності виробництва молока й збільшення витрат на підготовку кормів, дизельне пальне та електроенергію [2].

Згідно постанови КМУ 300 від 15.03.2024 р. [3] українські фермери мають можливість отримати державні дотації за утримання великої рогатої худоби, кіз та овець. Фінансова підтримка доступна всім виробникам сільськогосподарської продукції — як фізичним, так і юридичним особам, які зареєстровані в ДАР (Державний аграрний реєстр) і відповідають вимогам програми.

Заявка на отримання бюджетних коштів подається після оприлюднення у Державному аграрному реєстрі оголошення про початок прийому заявок з 1 лютого по 31 жовтня поточного бюджетного періоду. Однак брак коштів у бюджеті змусив достроково уже в середині лютого цього року призупинити прийом заявок.

Ще одним, хоч і опосередкованим, інструментом стимулювання галузі може стати програма «Національний кешбек», яка має підвищити мотивацію українців до придбання продукції українського виробництва. Також існують приватні ініціативи щодо розвитку галузі, зокрема, проєкт «Сімейні молочні ферми» спрямовано на розвиток малих родинних ферм. Також є можливість отримати грантову допомогу від міжнародних організацій, які підтримують українське сільське господарство.

Список використаних джерел

1. Молочний експорт: виклики глобалізації та можливості лібералізації торгівлі між Україною та ЄС. URL : <https://uadairy.com/molochnyj-eksport-vyklyky-globalizacziyi-ta-mozhlyvosti-liberalizacziyi-torgivli-mizh-ukrayinoyu-ta-yes/>

2. Молочна галузь: виклики й прогнози. URL: <https://agrotimes.ua/article/molochna-galuz-vyklyky-j-prognozy/>

3. Про внесення змін до Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для надання підтримки фермерським господарствам та іншим виробникам сільськогосподарської продукції: Постанова КМУ № 300 від 15.03.2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/300-2024-%D0%BF#Text>

Стасюк Р.А., студент

НУБіП України

Керівник – к.т.н, доцент Чередніченко О.О.

ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА МОЛОКА У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Виробництво молока є однією з найважливіших галузей сільського господарства України, що забезпечує населення цінними продуктами харчування та є джерелом сировини для молокопереробної промисловості. В сучасних економічних умовах особливої актуальності набуває підвищення ефективності виробництва молока в сільськогосподарських підприємствах, що сприятиме зміцненню їхньої конкурентоспроможності.

Аналіз сучасного стану молочного скотарства в Україні свідчить про наявність ряду проблем, серед яких скорочення поголів'я, низький рівень продуктивності тварин, висока собівартість виробництва та недостатня якість продукції [1].

Економічна ефективність виробництва молока є комплексним показником, що характеризує результативність господарської діяльності підприємств молочного скотарства та визначається співвідношенням між отриманими результатами та витраченими ресурсами. Основними критеріями економічної ефективності виробництва молока є продуктивність праці, собівартість продукції, рентабельність виробництва та якість продукції.

Продуктивність корів є визначальним фактором ефективності виробництва молока. За даними досліджень, підвищення середньорічного надою на одну корову на 100 кг забезпечує зниження собівартості 1 ц молока на 1,5-2% та підвищення рівня рентабельності на 2-3 відсоткових пункти. Досягнення високої продуктивності корів вимагає комплексного підходу, що включає покращення породного складу стада, забезпечення повноцінної годівлі тварин, створення оптимальних умов утримання та дотримання технологічної дисципліни при виробництві молока.

Собівартість виробництва молока є важливим показником економічної ефективності, що відображає рівень виробничих витрат на одиницю продукції. Структура собівартості молока у сільськогосподарських підприємствах України характеризується високою часткою витрат на корми (45-50%), оплату праці (15-20%), амортизацію основних засобів (8-10%) і енергоресурси (7-9%). Зниження собівартості виробництва молока можливе шляхом оптимізації структури стада, раціоналізації раціонів годівлі, підвищення продуктивності праці та ефективного використання матеріально-технічних ресурсів.

Якість молока є важливим фактором, що впливає на його ціну та конкурентоспроможність на ринку. Підвищення якості молока можливе шляхом дотримання санітарно-гігієнічних вимог при його виробництві, впровадження сучасного доїльного обладнання, забезпечення належних умов первинної обробки та зберігання продукції. За даними дослідження, реалізація молока вищого ґатунку забезпечує підвищення ціни на 15-20% порівняно з першим ґатунком, що суттєво впливає на рентабельність виробництва.

Державна підтримка є важливим фактором підвищення економічної ефективності виробництва молока. В Україні вона здійснюється через механізми прямих дотацій, пільгового кредитування, податкових пільг і фінансування цільових програм розвитку галузі. За даними досліджень, найбільш ефективними є механізми, спрямовані на стимулювання інвестиційної діяльності, підвищення продуктивності тварин і якості продукції. Важливим напрямком вдосконалення державної підтримки є забезпечення її стабільності та передбачуваності, що дозволить сільськогосподарським підприємствам здійснювати довгострокове планування виробничої діяльності.

Список використаних джерел

1. Степасюк Л.М. Економічні засади підвищення ефективності виробництва молока. Економіка і управління бізнесом. 2023. Т. 14. № 2. С. 53–66 DOI: <http://dx.doi.org/10.3>

Стригун С. А., студент

НУБіП України

Керівник - к.е.н., доцент Степасюк Л.М.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Формування та використання прибутку є одним із найважливіших аспектів діяльності будь-якого підприємства. Прибуток є основним джерелом фінансового забезпечення його розвитку, а також гарантією економічної стабільності. В умовах ринкової економіки України формування та розподіл прибутку залежить від багатьох чинників, включаючи зовнішні та внутрішні умови функціонування підприємства.

Процес формування прибутку починається зі створення доданої вартості в результаті виробничо-господарської діяльності. Прибуток - це різниця між доходами, отриманими від реалізації продукції, товарів або послуг, та витратами, понесеними на їх виробництво.

Доходи підприємства формуються здебільшого за рахунок реалізації продукції на внутрішньому або зовнішньому ринках. Крім того, підприємства можуть отримувати прибуток через інвестиційну діяльність або продаж активів [1].

Прибуток до оподаткування є результатом фінансово-господарської діяльності підприємства за вирахуванням витрат і зобов'язань. Чистий прибуток, який залишається після сплати податків, використовується підприємством на власний розсуд.

В Україні ключовим податковим зобов'язанням для підприємств є податок на прибуток, ставка якого становить 18%. Окрім цього, підприємства сплачують інші податки, такі як ПДВ, соціальні внески, податок на землю тощо. Використання прибутку підприємства в Україні має кілька основних напрямів [2].

Головна вимога, яка пред'являється сьогодні до системи розподілу прибутку, що залишається на підприємстві, полягає в тім, що вона повинна забезпечити фінансовими ресурсами потреби розширеного відтворення на основі встановлення оптимального співвідношення між засобами, що направляються на споживання і накопичення.

Серед основних факторів, які впливають на формування прибутку в Україні, можна виділити макроекономічні умови, податкове законодавство, рівень конкуренції на ринку, витрати на виробництво, інвестиційну привабливість галузі та державне регулювання.

Політична нестабільність і економічні кризи також можуть значно впливати на фінансові показники підприємств. У таких умовах підприємствам важливо застосовувати стратегії диверсифікації ризиків та адаптивного управління фінансами.

Для подальшого розвитку українських підприємств необхідно вдосконалювати механізми управління прибутком, зокрема через покращення планування та аналізу фінансових потоків, зниження витрат та впровадження інноваційних методів управління. Також важливо підтримувати сприятливі умови для інвесторів, знижувати податкове навантаження на бізнес і стимулювати реінвестування прибутку в розвиток компаній.

Таким чином, ефективне формування і використання прибутку є ключовим елементом забезпечення фінансової стабільності підприємства, його довгострокової конкурентоспроможності та економічного зростання в умовах мінливої ринкової економіки України.

Список використаних джерел

1. Дученко Є. Р. Сучасні аспекти формування та використання прибутку промислових підприємств. Матеріали XIV Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні підходи до креативного управління економічними процесами». 13–14 квітня 2023 р. Київ: НАУ, 2023. С. 71–73.
2. Гац Л. Є. Формування чистого прибутку підприємства за ефективністю трудовитрат. Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції учених та студентів «Цифрова економіка як фактор інновацій та сталого розвитку суспільства». 7–8 грудня 2023 р. Тернопіль: ТНТУ, 2023. С. 71–72.

Тищенко М.Р., студент

Східноєвропейський університет імені Рауфа Аблязова

Керівник – к.т.н, доцент Козловська С.Г.

ПРОБЛЕМИ ЗАЛУЧЕННЯ ТА УТРИМАННЯ МОЛОДИХ ФАХІВЦІВ У КОМПАНІЯХ

Сучасний ринок праці характеризується значною конкуренцією за таланти, особливо серед молодих фахівців. Компанії, незалежно від галузі, стикаються з труднощами як у залученні, так і в утриманні перспективних кадрів. Ці виклики зумовлені низкою соціальних, економічних та організаційних факторів, які потребують комплексного аналізу та стратегічних рішень.

Можна виокремити такі основні проблеми залучення молодих фахівців [1]:

1. Дефіцит кваліфікованих кадрів. Вищі навчальні заклади не завжди готують фахівців, які відповідають реальним потребам ринку. Молоді спеціалісти часто стикаються з розривом між теоретичними знаннями та практичними навичками, що ускладнює їх адаптацію до роботи.

2. Високі очікування щодо заробітної плати та умов праці. Молоді фахівці, орієнтуючись на міжнародні тенденції, прагнуть отримувати конкурентну оплату праці, можливості для кар'єрного зростання та гнучкі умови роботи. Проте не всі компанії можуть запропонувати подібні умови, особливо на початковому етапі кар'єри.

3. Бренд роботодавця та його привабливість. Важливим фактором є імідж компанії. Молодь звертає увагу на соціальну відповідальність бізнесу, корпоративну культуру та можливості професійного розвитку. Компанії, які не працюють над своїм брендом як роботодавця, втрачають конкурентні переваги у залученні молодих спеціалістів.

Утримання цієї категорії працівників також є складним завданням для роботодавців і пов'язане з:

- відсутністю чіткої кар'єрної траєкторії, адже молоді співробітники очікують швидкого кар'єрного зростання. Якщо компанія не забезпечує прозорі механізми розвитку, це може стати причиною високої плинності кадрів;

- недостатнім рівнем наставництва та адаптації – це призводить до того, що молоді фахівці не отримують необхідної підтримки у перші місяці роботи, що може спричинити втрату мотивації та бажання змінити місце праці;

- низьким рівнем залучення у прийняття рішень – якщо організація не надає молодим спеціалістам можливості впливати на процеси, працівники можуть відчувати себе маргіналізованими та шукати кращі можливості;

- балансом між роботою та особистим життям – наразі молоде покоління цінує гнучкість у графіку роботи, можливість віддаленої зайнятості та збереження балансу між професійною діяльністю та особистим життям. Жорсткі робочі умови та перевантаження можуть спричинити вигорання та бажання змінити компанію.

Деякі компанії доводять, що навіть за несприятливих обставин можна успішно знаходити дієві шляхи вирішення. До таких шляхів можна віднести: адаптацію навчальних програм під реальні вимоги ринку, конкурентні умови праці та мотиваційні програми, формування сильного бренду роботодавця, розвиток корпоративної культури та наставництва, гнучкі умови праці.

Отже, для успішного залучення та утримання молодих фахівців необхідний комплексний підхід, який охоплює вдосконалення освітніх програм, створення сприятливих умов праці та розширення перспектив професійного зростання. Це сприятиме стабільному розвитку організації.

Список використаних джерел

1. Циценко А. Адаптація бізнесу до кадрової кризи: проблеми та перспективи. <https://sup.org.ua/blog/kadrove-zabezpechennya-pidpryyemstv/>.

Токар Ю.І. аспірант

Державного університету «Київський авіаційний університет»,

ORCID ID <https://orcid.org/0009-0004-6422-6938>

ОСОБЛИВОСТІ РОЗТАШУВАННЯ ТА КОНЦЕНТРАЦІЇ ІТ-КОМПАНІЙ В УКРАЇНІ

Ринок ІТ-продуктів протягом кількох десятиліть залишався у центрі суспільної уваги, поступово перетворюючись на важливий економічний та соціокультурний феномен в Україні. Причинами високого інтересу до даного сектору стали не лише відносно високі середні зарплати в іноземній валюті та низький бар'єр входу для молодих фахівців, але й вражаючі темпи зростання доходів, а також значна експортна орієнтація. У результаті ІТ-сектор отримав репутацію високоплатоспроможної ніші.

Основними регіонами концентрації ІТ-компаній в Україні є Київ, Харків, Львів, Дніпро, Одеса, Вінниця, Житомир, Рівне, Івано-Франківськ, Кременчук, Полтава, Тернопіль [1].

Розташування та концентрація ІТ-компаній в Україні обумовлюються традиційними чинниками, зокрема:

- наявність освітніх та наукових центрів у великих містах, які є основою припливу технічних та є базою зацікавленості англomовних фахівців у сектор;
- попит на ринку праці створюють ІТ-компанії з іноземним або місцевим капіталом, що гарантують постійні високооплачувані замовлення завдяки високій капіталізації та виступають соціально відповідальним ядром регіонального ІТ-кластеру;
- розвиток міських ІТ-екосистем на основі кластерів зацікавлених учасників та стейкхолдерів, об'єднаних спільними інтересами та ефектом масштабу, включаючи спільне фінансування освіти та інфраструктури ініціатив,;
- проактивна міська політика та високий рівень міського благоустрою значно підвищують стійкість та масштабованість місцевих ІТ-екосистем, якщо

муніципальна влада розглядатиме ІТ-сектор як пріоритетний стратегічний напрямок розвитку [2].

Сучасна університетська освіта не завжди відповідає вимогам ІТ-бізнесу. Кількість випускників профільних вищих навчальних закладів не покриває потреби галузі, що призводить до необхідності додаткового навчання. Це може відбуватися через корпоративні університети, бізнес-школи або платні курси. Також існують безкоштовні можливості навчання, наприклад, в «Genesis Academy». Якісна ІТ-освіта та відповідне середовище сприяють швидшій появі нових успішних стартапів.

Хоча певні кроки у розширенні своєї присутності та вирощування персоналу на базі провідних вишів вже активно проводиться безпосередньо провідними ІТ-компаніями. Компанія «Ajax Systems» активно інвестує в розвиток інженерного потенціалу, сприяючи розвитку технічної освіти в Україні та підтримуючи молодих інженерів через програми стажування та співпрацю з університетами, серед яких Київський Політехнічний Інституті ім. І. Сікорського, Київський авіаційний інститут, Київський національний університет ім. Т. Шевченка та Національному університеті «Львівська політехніка» [3].

Ключовими аспектами, які можуть сприяти збільшенню кількості продуктивних ІТ-компаній в Україні, являються підтримка держави, адаптація законодавства для залучення інвесторів, розвиток ІТ-екосистеми та вдосконалення освітніх програм. Комплексний підхід до цих питань може суттєво підвищити конкурентоспроможність українського ІТ-сектору на міжнародній арені.

Список використаних джерел:

1. Топ-50 ІТ-компаній України. DOU. Електронний ресурс. URL: <https://dou.ua/lenta/articles/top-50-winter-2025/> (дата звернення: 10.03.25).
2. Коргілюк Р. Розвиток ІТ в Україні: поточна ситуація та перспективи. YC Market Blog. Електронний ресурс. URL: <https://blog.youcontrol.market/rozvitok-it-v-ukrayini-potochna-situatsiia-ta-pierspiektivi/> (дата звернення: 10.03.25).
3. Офіційний сайт компанії «Ajax Systems». Електронний ресурс. URL: <https://ajax.systems/ua> (дата звернення: 10.03.25).

Томашевський В.Ю., аспірант

НУБіП України

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0001-1139-1372>

Науковий керівник – д.е.н, проф. Мірзоева Т.В.

ЗОВНІШНЯ ТОРГІВЛЯ НІШЕВИМИ ЗЕРНОВИМИ КУЛЬТУРАМИ В УКРАЇНІ

В умовах сучасних викликів, які постали перед аграрними сектором, все більшої актуальності набуває проблема дослідження ефективності виробництва продукції нішевих зернових культур та їх експортного потенціалу. Безперечно, ця група культур не може стати заміною традиційним зерновим і конкурувати з культурами-монополістами. Проте вона є суттєвим додатковим інструментом оптимізації ризиків та поліпшення сівозміни [2]. Основними нішевими зерновими культурами в Україні є жито, овес, рис, гречка та просо. Динаміка позитивного сальдо зовнішньоторговельного балансу спостерігається по житю, вівсу, сорго та просу, проте цей показник суттєво коливається по роках (табл. 1). По житю та просу найвищого рівня він сягнув у 2021 році - обсяги експорту перевищили імпорتنі поставки відповідно на 25753 та 46438 тис. дол. США.

Таблиця 1

Сальдо зовнішньої торгівлі України нішевими зерновими культурами

	2020 р.		2021 р.		2022 р.		2023 р.		2024 р.	
	Обсяг, тис т	Вартість, тис. дол	Обсяг, тис т	Вартість, тис. дол	Обсяг, тис т	Вартість, тис. дол	Обсяг, тис т	Вартість, тис. дол	Обсяг, тис т	Вартість, тис. дол
Жито	3	1276	135	25753	53	11358	6	1356	11	2037
Овес	15	3140	16	3925	7	1625	3	967	23	5609
Рис	-107	-45978	-72	-36348	-86	-67716	-76	-56300	-85	-60972
Сорго	119	20081	60	12430	71	16609	56	12467	56	10385
Гречка	-32	-14229	-21	-12239	-9	-7812	0	65	3	1071
Просо	116	29352	167	46438	65	19858	69	20329	112	26340

Джерело: побудовано за [1]

Жито експортується переважно до Польщі, Словаччини, Німеччини та Іспанії. Просо (близько 60 % внутрішнього виробництва) постачається на європейські ринки та у Південну Азію. Основними покупцями українського сорго є Італія, Ізраїль та Іспанія. Овес експортується до країн ЄС, а також до

Індії, Лівії, Іраку, Південної Африки та В'єтнаму. У 2022 р. на зовнішні ринки Україна реалізувала понад 7 тис. т вівса, а з липня 2023 р. по травень 2024 р. – 11,1 тис. т. Із 19.06. 2024 р. і до 5.06. 2025 р. український овес імпортуватиметься до ЄС у межах тарифної квоти, яка встановлена на рівні 4 тис. т [3]. Сальдо зовнішньої торгівлі рисом є від'ємним, оскільки Україна традиційно імпортує рису. До того ж, через війну обсяги виробництва культури у 2022 р. скоротились у шістнадцять разів, оскільки вирощували її переважно аграрії Одеської та лівобережної частини Херсонської областей. Щодо гречки, то останнім часом обсяги її експорту до Європи збільшуються через зростання попиту на рису мільйонів українських біженців. Загалом у структурі експорту нішевих зернових культур переважають просо та сорго – у 2022 р. їх питома вага складала відповідно 44,5 та 45,5 % (рис. 1). У 2024 р. частка проса зросла 9,2, сорго – зменшилась на 18,5 в.п. Натомість мало місце зростання часток жита, вівса та гречки.

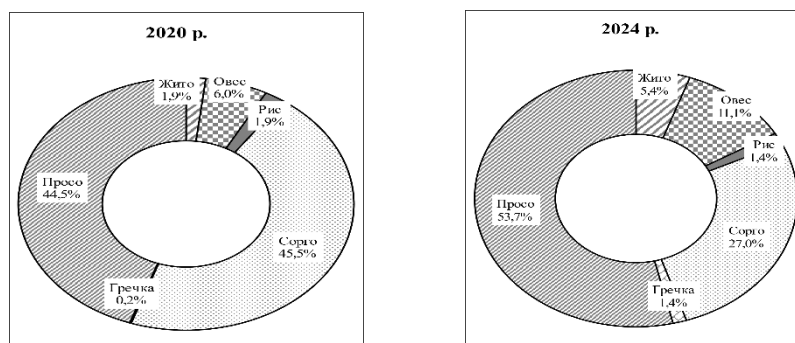

Рис. 1. Структура експорту нішевих зернових культур з України

Джерело: побудовано за [1]

Таким чином, сальдо зовнішньої торгівлі України основними експортними нішевими зерновими культурами в натуральному та вартісному виразі хоча і коливається по роках, проте залишається позитивним.

Список використаних джерел

1. Державна митна служба України. 2025. URL <https://customs.gov.ua/statistika-ta-reiestri>
2. Ринок зернових та нішевих: на чому варто зосередитися агровиробникам та переробникам. 2024. URL: <https://agroportal.ua/publishing/analitika/rinok-zernovih-ta-nishevih-na-chomu-var-to-zosereditsiya-agrovirobnikam-ta-pererobnikam>
3. Україна перевищила квоту на експорт вівса: ЄС застосував екстренне гальмування. 2024. URL: <https://kurkul.com/news/36140-ukrayina-perevischila-kvotu-na-eksport-vivsa-yes-zastosuvav-ekstrenne-galmuvannya>

Тяжина А.М., аспірант

Державного університету

інформаційно-комунікаційних технологій

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6863-2384>

Керівник - д.е.н., проф. Засанський В.В.

УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

Економічна безпека підприємства є ключовим фактором його стабільного розвитку та конкурентоспроможності. Вона включає комплекс заходів, спрямованих на захист фінансових, матеріальних, інформаційних та людських ресурсів підприємства від внутрішніх і зовнішніх загроз.

До основних складових економічної безпеки підприємства відносять:

1. Фінансова безпека – контроль за фінансовими потоками, аналіз ліквідності та платоспроможності, зниження фінансових ризиків.
2. Маркетингова безпека – захист ринкових позицій, моніторинг конкурентного середовища, запобігання репутаційним загрозам.
3. Кадрова безпека – формування ефективної кадрової політики, запобігання витоку кваліфікованих працівників, боротьба з внутрішніми загрозами.
4. Технічна та технологічна безпека – впровадження сучасних технологій, захист інтелектуальної власності, мінімізація техногенних ризиків.
5. Юридична безпека – відповідність діяльності підприємства законодавству, захист від рейдерських атак, договірна робота.
6. Інформаційна безпека – захист комерційної таємниці, безпека корпоративних даних, запобігання кібератакам.

При вивченні питань управління економічною безпекою підприємств, важливе значення набуває саме структурна класифікація. Безпека підприємства поділяється на два типи – внутрішній та зовнішній. Цей поділ необхідний, наприклад при забезпеченні першого «типу» потрібні одні методи, форми та способи, а при забезпеченні другого – інші [1]. Основними напрямками забезпечення внутрішньої безпеки підприємства є вирішення таких завдань як, зниження гостроти соціальних протиріч, захист організаційної культури, моралі,

інтелектуальних та культурних цінностей, зміцнення виробничого потенціалу; проведення збалансованої економічної та фінансової політики; досягнення оптимального співвідношення інтересів людей, організації, суспільства та держави; захист життя та здоров'я людей, створення гідних умов для роботи та існування; захист життєво важливих інтересів, ресурсів та власності; підвищення рівня освіти [2].

Розглянемо механізми управління економічною безпекою:

- Діагностика та оцінка ризиків – регулярний моніторинг внутрішніх і зовнішніх загроз.

- Формування політики безпеки – розробка стратегії економічної безпеки, регламентація процесів.

- Застосування економічних інструментів – страхування ризиків, фінансове планування, оптимізація витрат.

- Використання сучасних технологій – автоматизація процесів, впровадження систем кібербезпеки.

- Робота з персоналом – навчання співробітників, підвищення рівня корпоративної культури безпеки.

- Співпраця з державними та правоохоронними органами – юридичний захист підприємства, взаємодія з контролюючими структурами.

Ефективне управління економічною безпекою дозволяє підприємству мінімізувати ризики, забезпечити фінансову стабільність і підвищити конкурентоспроможність. У сучасних умовах особливо важливо впроваджувати комплексний підхід до захисту підприємства, використовуючи сучасні технології, аналітичні методи та стратегії управління ризиками.

Список використаних джерел

1. Філіппова С. В. Система формування і забезпечення економічної безпеки підприємства. *ЕКОНОМІКА: реалії часу*. 2012. № 2 (3). С. 1723.

2. Derii, V., Parkhomets, M., Uniat, L., Kovbasa, O., Hryzovska, L. and Karabanyk, S. Modelling Business Processes Based on Logistics Concepts and Quality Management System Principles, *International Journal of Management*, 2020, vol. 11(7), pp. 175188. URL: <http://www.iaeme.com/IJM/issues.asp?JType=IJM&VType=11&IType=7>

Усов Р.О., аспірант
НУБіП України
Керівник – к.е.н., доцент Степасюк Л.М.

СТАН ТА ОСОБЛИВОСТІ ГАЛУЗІ КВІТНИКАРСТВА В УКРАЇНІ

Галузь квітникарства є перспективним сегментом аграрного сектору України, особливо зважаючи на попит на декоративні рослини та квіти в індустрії гостинності, декору та організації заходів. Квітникарство не лише забезпечує робочі місця, але й сприяє зростанню ВВП, підтримуючи сталий розвиток на регіональному рівні. Тому, розширення даного ринку може стати значним фактором економічного розвитку країни.

У 2024 році розмір світового ринку квітникарства оцінювався в 63,79 мільярда доларів США, і очікується, що загальний дохід від квітникарства зростатиме щорічно на 8,1% у середньому з 2025 -2032 рр. і досягне майже 118,95 мільярда доларів США до 2032 року [1].

Український ринок квітів є частиною міжнародного ринку і тому можемо очікувати на ньому тенденції, синхронні зі світовими. Згідно зі звітом Floriculture Market-Global Industry Analysis and Forecast (2025-2032), у 2024 році понад 60% усіх квітів і декоративних рослин, проданих у всьому світі, купувалися як подарунок, 20% з них купували на весілля чи похорон і приблизно 20% – для дому чи офісу. Отже, найпривабливішим сегментом для збільшення продажів підприємств квітникарської галузі є фокусування на продажі продукції квітникарства як подарунку [1].

Важливою складовою галузі квітникарства є адаптація її до сезонних змін попиту. Українські виробники можуть оптимізувати виробничі процеси, орієнтуючись на циклічний попит, особливо під час святкових сезонів, коли продажі квітів суттєво зростають. Це дозволяє їм підвищити гнучкість та конкурентоспроможність підприємств.

Отже, як свідчать дані для даного ринку характерна сезонність – кількість імпортованих квітів більша у зимово-весняний період, а в літньо-осінній збільшується кількість квітів вітчизняних виробників.

Ще однією важливою складовою галузі квітництва є реалізація продукції - одна із найбільш відповідальних сторін квітового бізнесу. Так, згідно з аналізом квітового ринку України, проведеним Pro-Consulting, можна виділити наступні основні канали реалізації:

- продуктові ринки і невеликі кіоски - займають 60-70% квітових продажів завдяки порівняно низьким цінам, свіжості продукції та зручному розташуванню в прохідних місцях;
- фірмові квітові магазини - тримають частку продажів в 20-25%, намагаючись сформуванати конкурентне співвідношення ціни і якості за рахунок прямих контактів з виробниками і наданню додаткових послуг;
- супер- і гіпермаркети, продуктові та DIY-сегмента - займають близько 5% в загальному обсязі продажів, перевага тут віддається вже готовим букетам;
- інтернет-магазини - працюють як окремо, так і в якості служб доставки офлайн-торгових точок [2].

Отже, в умовах сьогодення споживачі все більше орієнтуються на інноваційний дизайн квітової продукції, якісний сервіс, зручність покупки та швидкість доставки, що створює додаткові виклики для українських підприємств. Тому, врахування всіх особливостей даної галузі дозволить вітчизняним виробникам квітів краще зрозуміти потреби клієнтів і відповідати їм, в аспекті підвищення конкурентоспроможності своїх підприємств.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Floriculture Market-Global Industry Analysis and Forecast (2025-2032). URL: <https://www.maximizemarketresearch.com/market-report/global-floriculture-market/23982/>
2. Аналіз ринку квітів в Україні: які квіти купують частіше і на які свята. (2020). URL: <https://pro-consulting.ua/ua/pressroom/analiz-rynka-cvetov-v-ukraine-kakie-cvety-pokupayut-chashe-i-na-kakie-prazdniki>

Федорович Т.Ю., студент
НУБІП України
Науковий керівник – к.е.н., доцент Нагорний В.В.

МОТИВАЦІЯ ТА ОПЛАТА ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Мотивація та оплата праці на підприємствах харчової промисловості є одним із ключових факторів підвищення ефективності виробничої діяльності та утримання висококваліфікованих кадрів. У сучасних умовах, коли високий рівень конкуренції вимагає від компаній зосередження на якості продукції та залученні професійних кадрів, оптимальна система мотивації охоплює як матеріальні, так і нематеріальні стимули, адже саме так можна забезпечити тривалий інтерес працівників до досягнення цілей підприємства, підвищення продуктивності та покращення якості продукції.

Згідно з дослідженнями Колота А.М. та інших провідних фахівців, ефективна мотивація включає не лише оплату праці, а й додаткові матеріальні стимули, такі як премії, надбавки та соціальні виплати. Висока заробітна плата і додаткові пільги позитивно впливають на задоволеність працею та її ефективність.[2]

На прикладі українського підприємства ПАТ «ТРЗ «Оріон» Грішнова, Крушельницька, Семикіна дослідили практичне застосування системи стимулювання, яка охоплює як фінансові стимули, так і соціальні вигоди, зокрема, участь у корпоративних акціях, кар'єрний розвиток, забезпечення соціальних гарантій. Такий підхід допомагає формувати позитивні соціально-трудові відносини і сприяє підтримці морального духу працівників.[1]

Крім матеріальних стимулів, значну роль відіграють нематеріальні методи мотивації, зокрема можливості для кар'єрного зростання, професійного розвитку, участь у стратегічних нарадах. Сучасні дослідження вітчизняних науковців свідчать, що такі фактори допомагають сформувати відданість співробітників та

підвищити їхню задоволеність від роботи, що в результаті позитивно впливає на ефективність всієї організації. [4]

Додатковим аспектом сучасного підходу до мотивації є впровадження елементів корпоративної соціальної відповідальності, оскільки багато працівників цінують можливість працювати на підприємствах, які підтримують екологічні ініціативи, сприяють розвитку місцевих громад та забезпечують соціальні гарантії. Реалізація КСВ сприяє формуванню позитивного іміджу компанії, та має сприятливий ефект на працівників та їх лояльність до підприємства.[3]

Таким чином, впровадження комплексної системи мотивації на підприємствах харчової промисловості, яка поєднує матеріальні винагороди, нематеріальні стимули та елементи КСВ, є потужним інструментом підвищення ефективності виробництва та формування стабільного, лояльного колективу. Цей підхід дозволяє не лише підвищити продуктивність, але й утвердити компанію як привабливого роботодавця, здатного залучити та утримати висококваліфіковані кадри.

Список використаних джерел

1. Грішнова О. А., Крушельницька О. В., Семикіна М. В. “Економіка праці та соціально-трудові відносини.” Київ: КНЕУ, 2019.
2. Колот А. М. “Мотивація і стимулювання праці в умовах розвитку соціально-трудових відносин.” Київ: КНЕУ, 2018.
3. Данюк В. В., Сладкевич В. В. “Соціальна відповідальність підприємств та її вплив на мотивацію праці.” Журнал соціально-економічних досліджень, 2020, №2, с. 143-148.
4. Сибірська Н. М. Мотивація праці в умовах харчової промисловості: виклики та перспективи. Журнал економічних досліджень, 2021, №3, с. 78-85.
5. Food Industry Executive. “Compensation Is No Longer the Top Career Priority, New F&B Survey Results Show,” 2023.
6. The Food Institute. “3 Keys for Employee Retention in 2023,” 2023.

Христич В.В., студентка
ВСП «Ладизинський фаховий коледж
Вінницького національного аграрного університету»
Керівник – к.е.н, доцент Михальчишина Л.Г.

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ МЕДУ: ВІТЧИЗНЯНІ РЕАЛІЇ ТА СВІТОВІ ТРЕНДИ

2024 рік став знаковим для української аграрної галузі, зокрема для медової промисловості. Україна зафіксувала рекордний показник експорту меду, досягнувши суми \$167 мільйонів. Це свідчить про високий попит на український мед у світі та про його відмінну якість.

Основними напрямками для експорту стали Європейський Союз, США та Польща. Експорт українського меду до Європейського Союзу за підсумками минулого року сягнув 71,18 тис. т і в грошах приніс бджолярам на 22% більше – \$136 млн. Найбільше меду Україна продала Німеччині – майже 22,4% від загального обсягу експорту. Другим найбільшим покупцем є США, на частку яких припадає 15% від експорту, а Польща займає третю позицію з часткою 11%. Окрім цього, український мед постачають також в інші країни Європи та світу, що дозволяє Україні зайняти одне з лідируючих місць серед найбільших експортерів меду [1].

Війна спричинила логістичні проблеми під час експорту меду. Порушення логістичних шляхів, зниження довіри з боку закордонних покупців та загальна нестабільність у країні створює перешкоди вивезенню меду за кордон. Це негативно впливає на цінову політику та спричиняє накопичення меду в запасах. Оскільки український мед часто скуповується як сировина за заниженими цінами для іноземних покупців, це створює проблеми для українських виробників, які не можуть отримати справедливую ціну за продукцію [2, с. 338].

Аналітична група Fortune Business Insights™ провела аналіз стану глобального ринку меду і перспективи його розвитку. Очікується, що світовий ринок меду зросте від 8,53 млрд. доларів США у 2022р. до 12,69 млрд. доларів у 2029 році, тобто в півтора рази за 7 років. При середньорічних темпах росту

ринку (CAGR) 5,83% – цей показник вищий від росту національного продукту в багатьох країнах. Причина росту – зростання попиту на органічні та здорові альтернативи цукру, що стимулює ріст ринку меду [3].

Українським виробникам необхідно активно виходити на нові ринки, розвивати торговельні партнерства, здійснювати активну промоцію своєї продукції на міжнародних ринках. Саме диверсифікація ринків сприятиме зменшенню залежності від окремих країн і забезпеченню стійкості експортного сектору меду [2, с. 339].

Список використаних джерел

1. Україна встановила рекорд з експорту меду у 2024 році. URL: <https://khreinvest.com/blog/%D0%B2%D1%81%D0%B5/%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B0-%D0%B2%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BB%D0%B0-%D1%80%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D1%80%D0%B4-%D0%B7-%D0%B5%D0%BA%D1%81%D0%BF%D0%BE%D1%80%D1%82%D1%83-%D0%BC%D0%B5%D0%B4%D1%83-%D1%83-2024-%D1%80%D0%BE%D1%86%D1%96>
2. Куць Т.В., Макаrchук О.Г. Ринок меду в Україні: особливості функціонування та проблеми в сучасних умовах. Український журнал прикладної економіки та техніки. 2023. Том 8. № 2. С. 335-340.
3. Світовий ринок меду. Поточний фінансовий стан і перспективи розвитку глобального ринку меду. URL: <https://gornich.com.ua/post/svitovyi-rynok-medu-potochnyi-finansovyi-stand-i-perspektyvy-rozvytku-hlobalnoho-rynku-medu>

Ширяй Д.А., студент

НУБіП України

Керівник – к.т.н, доцент Чередніченко О.О.

ДО ПИТАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА КОНОПЕЛЬ

З давніх-давен в Україні займалися вирощуванням конопель для виготовлення мотузок, канатів, целюлози і паперу, використання у ветеринарії, медицині, автомобілебудуванні, будівництві й тваринництві. З конопляного насіння отримують олію, яку використовують в лакофарбовій, миловарній, харчовій галузях і інших.

Тривалий час площі під цією культурою зменшувалися, що пов'язано з її високою трудомісткістю, особливими умовами вирощування та внесення до переліку наркотичних рослин.

Для вирощування конопель господарства повинні мати сучасну спеціальну техніку й застосовувати сучасні технології. Але нестача коштів на новітнє закордонне обладнання, або більш досконале вітчизняне призводить до зростання собівартості і, відповідно, зменшення попиту на продукцію коноплярства. В структурі витрат технології вирощування конопель до 30% займають витрати на мінеральні добрива, на насіння – 26,4%; на паливно-мастильні матеріали – 12,7%; на гербіциди та засоби захисту рослин – більше 5%.

Наразі в Україні дуже мало підприємств первинної переробки конопляної сировини, що можна пояснити невваженою державною економічною політикою, зокрема в оподаткуванні. В результаті відбувається збільшення ціни, що знижує конкурентоздатність продукції.

Окрім того, вітчизняні підприємства, які займаються переробкою коноплесировини, виготовляють продукцію, що не завжди відповідає вимогам європейського ринку. Сировина після обробки може бути використана тільки для виготовлення канатів, мотузок, шпагату, привідних пасів тощо, які застосовуються в багатьох напрямках.

Для розвитку коноплярства придатні всі види ґрунтів, тому коноплесіючі підприємства мають певні переваги, а можливість витримувати монокультуру сприяє розміщенню її посівів поблизу переробних підприємств, що дозволяє зменшити витрати на транспортування сировини.

Науковці підкреслюють дуже великі перспективи вирощування конопель і їхньої переробки, оскільки переваги вирощування даної культури в нашій країні дають змогу отримати високий рівень рентабельності. Зокрема, за оцінками експертів аграрного ринку, рентабельність вирощування конопель в Україні в 2023-2024 рр. коливалася на рівні: для отримання посівного матеріалу 110-112,5%; для подальшої переробки на волокно 30-62%; за використання сортів, які забезпечують можливість отримання насіннєвого матеріалу, трести для виготовлення волокна, а також, якщо виробник повністю реалізував усі частини рослини 180-184% [1]. Тобто, виробництво технічних конопель спроможне конкурувати за рівнем рентабельності з соняшником.

Сучасне коноплярство є досить інвестиційно привабливим через розширення спектру використання конопель в різних сферах і пом'якшення державного регулювання вирощування даної культури. Нині популяризується будівництво екологічного конопляного житла, виробництво натуральних тканин, використання пелет замість газу. Все більш актуальним стає застосування продукції коноплярства в медицині. Українські аграрії можуть зайняти перспективні сегменти виходу власної продукції на світові ринки.

Список використаних джерел

1. Степасюк Л.М. До питання ефективності виробництва нішевої культури коноплі. *Актуальні проблеми економіки*, 2024, № 9 (279). DOI: 10.32752/1993-6788-2024-1-279-121-130

Юзвак Д.О., магістр

Рівненський інститут Університету «Україна»

Керівник – к.е.н, доцент Рубан В.М.

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ЩОДО ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

В економічній літературі існують безліч методичних підходів щодо оцінки фінансового стану. Традиційно у наукових джерелах виділяють методи, які у загальних рисах можна розподілити на:

- методи, засновані на аналізі балансу підприємства (горизонтальний, вертикальний, трендовий аналіз, метод фінансових коефіцієнтів);
- евристичні методи, що засновані на неформальних, інтуїтивних підходах та узагальненні досвіду розв'язання аналогічних завдань та методи експертних оцінок;
- економіко-математичні методи.

Коротка характеристика основних методичних підходів щодо оцінки фінансового стану підприємства наведена у табл. 1.

Формування єдиної системи методичних підходів щодо оцінки фінансового стану підприємства та розробка детального алгоритму їх застосування сприятиме, по-перше, об'єктивному визначенню статичної і потенційної можливості розвитку фінансово-господарської діяльності підприємств та їх забезпеченню фінансовими ресурсами; по-друге, підвищенню якості прийняття управлінських рішень, що, в підсумку, забезпечуватиме збільшення фінансових результатів та досягнення тактичних та стратегічних цілей функціонування підприємств різних галузей економіки.

Характеристика основних методів оцінки фінансового стану [4, с. 129]

Методи	Характеристика
Метод фінансових коефіцієнтів	Передбачає розрахунок певних показників, що характеризують фінансову стійкість, платоспроможність і ліквідність, рентабельність (прибутковість) діяльності, майновий стан та ділову активність. Склад і алгоритм розрахунку коефіцієнтів досить різноманітний і залежить від обраної методики, що затверджена нормативними документами або упорядкована певними науковцями
Рейтингова оцінка	Полягає у класифікації підприємств за певними ознаками виходячи з фактичного рівня показників фінансового стану і рейтингу кожного показника. Перевагою є можливість ранжування ряду підприємств за обраною ознакою.
Бальна оцінка (спектр бальна оцінка)	Бальна оцінка полягає в проведенні аналізу фінансових коефіцієнтів шляхом порівняння отриманих значень із нормативними величинами і отриманні узагальнюючого показника, вираженого в балах. Спектр бальна оцінка при цьому передбачає використання «рознесення» цих значень за зонами віддаленості від оптимального значення.
Інтегральна оцінка	Результатом проведення оцінки є визначення інтегрального показника на основі застосування різноманітних методичних підходів. При цьому інтегральний показник може характеризувати як окремі складові, так і в цілому фінансовий стан підприємства.

Список літератури:

1. Готра В. В., Ріпич В. В., Дячок А. В. Діагностика фінансового стану підприємства та шляхи його покращення. Економіка і суспільство. 2018. № 8. С. 219–223.
2. Верхоглядова Н. І. Сутність та необхідність аналізу фінансового стану. Економіка. Управління. Інновації. Науковий вісник Класичного приватного університету. Запоріжжя, 2018. Вип. 1 (11). С. 55–60.
3. Піскунов О. Г., Мтеленко Н. Г., Лободзинська Т. П. Еволюція підходів до комплексної оцінки фінансового стану підприємства. Економічний вісник Національного технічного університету України «КПІ». 2015. № 6. С. 80–88.
4. Захарова Н.Ю. Методичні підходи щодо оцінки фінансового стану підприємства. Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). - 2013. - № 2(3). - С. 128-133.

Якимовська А.В., аспірант

НУБіП України

<https://orcid.org/0000-0002-5983-2069>

Науковий керівник – д.е.н., проф. Байдала В.В.

ІНДЕКС ДОСТУПНОСТІ ПРОДОВОЛЬСТВА ЯК ПОКАЗНИК ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ

Одним із надзвичайно важливих завдань держави у будь-які періоди її існування, а особливо в умовах війни є забезпечення продовольчої безпеки, яка відображає стан економіки країни, при якому кожному громадянину гарантується доступність якісного і безпечного продовольства згідно науково обґрунтованих норм харчування. Пріоритетним завданням у рамках досягнення продовольчої безпеки є забезпечення населення достатніми обсягами продовольства, що дозволяють кожному громадянину країни формувати збалансований раціон харчування (за асортиментом та обсягом), що дозволяє вести активний та здоровий спосіб життя. Продовольчу безпеку слід розглядати у двох взаємопов'язаних аспектах.

Перший передбачає фізичну доступність основних видів продовольства для населення, що означає достатність (з погляду потреб людей) продуктів харчування у фізичних обсягах, тобто безперервне надходження продуктів до місць їхнього кінцевого споживання.

Фізичну доступність продовольства слід розглядати, по-перше, як виробництво необхідного обсягу сільськогосподарської продукції та сировини для випуску продуктів харчування; по-друге, відповідно до прийнятих науково обґрунтованих норм споживання забезпечити торговельну мережу необхідним населенням асортиментом і кількістю продовольства.

До факторів, що характеризують фізичну доступність продовольства населення з урахуванням принципів сталого розвитку, можна віднести:

- обсяг споживання основних продуктів харчування;
- раціональні норми споживання основних груп харчових продуктів;

- обсяги виробництва продуктів харчування;
- співвідношення між обсягами виробництва та споживанням продуктів харчування.

Економічна доступність продовольства характеризується можливістю купівлі різними соціальними групами населення, особливо мало захищеною його частиною, продовольчих товарів на ринку за тими цінами, які закладені в прожитковий мінімум. Крім того, сільське населення виробляє продукти харчування для власного споживання в особистих селянських господарствах, а міське – на садово-городніх та дачних ділянках.

Для відображення рівня економічної доступності продовольства для населення використовують наступні показники: індекс Джині, що ілюструє рівень концентрації доходів та рівномірність розподілу доходів серед різних груп населення; рівень бідності, відображає частку населення з грошовими доходами нижче величини прожиткового мінімуму; коефіцієнт купівельної спроможності доходів населення; індекс доступності продовольства, питома вага витрат на харчування у структурі споживчих витрат населення.

Дослідження теоретичних підходів учених до визначення сутності та змісту категорії «економічна доступність продовольства» дозволяє зробити висновок, що, незважаючи на певну єдність поглядів учених, це поняття, безперечно, є дуже багатограним та багатоаспектним [1].

В цілому економічна доступність визначається станом рівноваги між доходом населення та рівнем цін на продукти харчування.

З урахуванням вищевикладеного під економічною доступністю харчових продуктів для населення необхідно розуміти співвідношення можливості населення набувати продовольства, яке визначається рівнем грошових доходів, величиною та структурою витрат на споживання, з вартістю набору безпечних продуктів харчування, що відповідає раціональним нормам споживання, рекомендованим Міністерством охорони здоров'я України.

Можливість українців забезпечувати себе продуктами харчування у період із вересня 2024 року до лютого 2025 року через інфляцію та сезонне зростання

цін призвела до зниження Індексу доступності продовольства (ІДП), який наразі становить 89% довоєнного рівня. Про це йдеться у звіті Київської школи економіки (KSE).

«Перед початком повномасштабного вторгнення середньостатистичний українець міг придбати 9,5 продовольчих кошиків. Уже за п'ять місяців війни цей показник знизився на 19% — через зростання цін і падіння доходів на третину. У 2023-2024 роках ІДП демонстрував часткове покращення, зокрема, завдяки зниженню цін на овочі під час збирання врожаю та зростанню зарплат на тлі дефіциту робочої сили», — зазначено у дослідженні [2].

Науковці звернули увагу, що з вересня 2024 року ІДП повернувся до негативного тренду: інфляція та сезонне зростання цін знизили його значення до 8,5 у лютому 2025 року (89% довоєнного рівня).

Дослідники зауважили, що уразливі групи населення, такі як пенсіонери, особи з мінімальною зарплатою та внутрішньо переміщені особи (ВПО), пережили набагато повільніше відновлення доступності продуктів харчування порівняно з більш широкими верствами населення. За їхньою інформацією, у лютому 2025 року ІДП для осіб, які отримують виплати ВПО, знизився приблизно до 62% рівня січня 2022 року, тоді як для пенсіонерів він знизився до 75%.

Забезпечення рівного доступу до продовольства всіх категорій населення в умовах війни є ключовим завданням для держави і потребує сучасних підходів до її вирішення, а саме: створення механізмів адресної продовольчої допомоги соціально незахищеним групам населення, які мають забезпечити їм вільний доступ до харчових продуктів відповідної якості та асортименту незалежно від рівня доходів.

Список використаних джерел

1. Артимонова, І., Киришун, Д. Економічні аспекти еволюції поняття «Доступність продовольства» в контексті забезпечення продовольчої безпеки країни. Сталий розвиток економіки, №3(50), с. 304-310. doi: 10.32782/2308-1988/2024-50-45.
2. Доступність продуктів харчування в Україні знижується.
<https://ukragroconsult.com/news/dostupnisty-produktiv-harchuvannya-v-ukrayini-znyzhuyetysya/>
(дата звернення 01.04.2025)

Ярмак К.С., студент
ТДАТУ ім. Д. Моторного
Керівник – к.п.н., доцент Горбова Н.А.

ЗМІНИ У ПРАВОВОМУ РЕГУЛЮВАННІ РОБОЧОГО ЧАСУ ТА УМОВ ПРАЦІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Воєнний стан кардинально вплинув на всі сфери життя українців, включно з трудовою діяльністю. З початком війни було ухвалено Закон України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» № 2136-IX від 15.03.2022, який вніс суттєві корективи у сферу трудового права.

Законодавство дозволило збільшувати тривалість робочого часу до 60 годин на тиждень замість стандартних 40. Мінімальна перерва між змінами скорочена до 12 годин, що дозволяє підприємствам ефективніше адаптувати робочі процеси до умов воєнного стану.

Роботодавцям надано право самостійно встановлювати режим роботи підприємства без погодження з працівниками чи профспілками. Запроваджено можливість дистанційної та надомної роботи, що особливо актуально для сфер, пов'язаних з ІТ, освітою та адміністративними послугами.

У період воєнного стану скасовано додаткові вихідні, зокрема святкові дні. Роботодавець може залучати працівників до роботи у вихідні без обов'язкової компенсації іншими днями відпочинку, що дозволяє підтримувати стабільність роботи критично важливих підприємств [2].

Воєнний стан призвів до послаблення контролю за дотриманням умов праці. Наприклад, деякі вимоги щодо охорони праці можуть не застосовуватися у випадку виробничої необхідності. Крім того, збільшено навантаження на працівників, що може призводити до погіршення їхнього фізичного та психологічного стану.

Законом дозволено відтермінування виплат заробітної плати у разі фінансових труднощів у роботодавця. При цьому скасовано норму про обов'язкову підвищену оплату за понаднормову роботу та роботу у вихідні дні.

Це створює ризики для працівників, але дозволяє підприємствам продовжувати діяльність навіть у критичних умовах.

Роботодавці можуть залучати працівників до понаднормової роботи без їхньої письмової згоди. Також скасовано обмеження на максимальну кількість надурочних годин, що дозволяє ефективніше використовувати трудові ресурси у стратегічних галузях.

Введено норму про можливість призупинення трудового договору, що означає тимчасове припинення виконання обов'язків як з боку працівника, так і з боку роботодавця без офіційного звільнення. Це дозволяє уникати масових скорочень, але водночас залишає працівників без стабільного доходу.

Воєнний стан дозволяє роботодавцям переводити працівників на інші посади або змінювати умови праці без їхньої згоди, якщо це необхідно для функціонування підприємства. Також спрощено механізми звільнення, зокрема можливість припинення трудових відносин у разі ліквідації підприємства.

Працівники, залучені до стратегічних сфер (оборона, медицина, транспорт, енергетика), можуть бути переведені на посилений режим роботи. У таких випадках можливе примусове залучення до роботи, а також обмеження права на звільнення.

Практика інших країн показує, що в умовах війни держава змушена вдаватися до надзвичайних заходів у трудовій сфері. Наприклад, у США та Великобританії під час Другої світової війни робочий тиждень для ключових підприємств міг перевищувати 60-70 годин, а деякі професії підлягали мобілізації.

Очікується, що після закінчення воєнного стану будуть проведені реформи трудового законодавства, спрямовані на повернення до довоєнних норм або адаптацію найефективніших змін. Зокрема, можливе збереження гнучких режимів роботи, дистанційної праці та механізмів швидкого реагування на кризові ситуації.

Список використаних джерел

1. Конституція України. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 22.02.2025).
2. Кодекс законів про працю України. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення: 22.02.2025).
3. Traumatic Events and Post-Traumatic Stress Disorder (PTSD). *National Institute of Mental Health (NIMH)*. URL: <https://www.nimh.nih.gov/health/topics/post-traumatic-stress-disorder-ptsd> (дата звернення: 22.02.2025).
4. Горбова, Н. А., Палюх, А. Я., & Пархета, В. І. (2023). Правовий захист та відновлення прав людини і основоположних свобод в умовах подолання наслідків війни. *Київський часопис права*, (1), 47-52.

Ярова Б. М., к.е.н., старший викладач
НУБіП України
Яровий Р.А., аспірант
ДЗ «ЛНУ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА»

АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ВИРОБНИКІВ БАРВНИКІВ І ПІГМЕНТІВ У ПЕРІОД ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

Хімічна промисловість в Україні зазнає негативних наслідків від загарбницької війни російської федерації із 2014 року та відкритої збройної агресії у 2022 році. До основних проблем у галузі можна віднести [2]: руйнування виробничих потужностей; не можливість забезпечити логістику галузі, дефіцит сировини для виробництва барвників і пігментів; енергетична криза; зміни у попиту на ринку тощо.

Для аналізу діяльності підприємств виробників барвників і пігментів використали дані із каталогу компаній України сформований на основі відкритих даних та інструменту YC.Market [4] та офіційних даних Державної служби статистики України [1].

За результатами діяльності за перший квартал 2025 року в Україні 62 діючих підприємств, із них 53 компанії та 9 фізичних осіб-підприємців. Найбільша кількість зосереджена у місті Києві (15 діючих підприємств), у Харківській області (9 діючих підприємств) та у Дніпропетровській області (8 діючих підприємств) [1, 4].

Проаналізуємо основних виробників барвників і пігментів, які за даними статистичної звітності мають найбільшу виручку (див. табл. 1) [4].

Лідером у галузі виробництва барвників і пігментів є ТОВ «ТЕХНОКОМ» із загальною виручкою 451 934 000 грн.

Відносний приріст виручки, що показує на скільки змінився чистий дохід компанії за рік показав у 2022 році стрімкий спад (-39 %). Тоді як у 2023 році цей показник показав позитивне значення + 27 % [4].

Список компаній за отриманою виручкою у 2023 році

№ п/п	Суб'єкт господарської діяльності	Основний КВЕД	Виручка, грн
1	ТОВ «ТЕХНОКОМ»	20.12 Виробництво барвників і пігментів	451 934 000
2	ПП «ЗАВОД «ІМПЕКС СПЛАВ»	20.12 Виробництво барвників і пігментів	76 246 500
3	ПП «ТАЙКУН»	20.12 Виробництво барвників і пігментів	57 545 200
4	ПрАТ «КРИВОРІЗЬКИЙ СУРІКОВИЙ ЗАВОД»	20.12 Виробництво барвників і пігментів	37 899 200
5	ТОВ «ХІМПОЛ»	20.12 Виробництво барвників і пігментів	28 189 900

Попри всі труднощі останніх років підприємства виробники барвників і пігментів відновлюють свою діяльність, шляхом релокації виробничих потужностей, імпорту сировини із інших країн, залучення кредитних коштів, участі у міжнародних програмах фінансування тощо.

Список використаних джерел

1. Державна служба статистики України. – URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 28.10.2024).
2. Ярова Б. М., Яровий Р.А. Вплив воєнного стану на розвиток хімічної галузі в Україні. *Проблеми та перспективи розвитку освіти, науки та технологій в Україні та світі* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Бережани, 07 лист. 2024. С. 146–149.
3. YC.Market КАТАЛОГ. – URL: <https://catalog.youcontrol.market/khimichna-promyslovist/20.12> (дата звернення: 01.03.2025).

Ященко А. С., студент
НУБіП України
Керівник - к.е.н., доцент Степасюк Л.М.

ЩОДО ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ СЕРТИФІКАЦІЇ ДЛЯ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

В умовах глобалізації посилюється роль міжнародної конкуренції, яка стає найважливішим чинником забезпечення ефективності функціонування та сталого розвитку економічних суб'єктів господарювання. Українські підприємства постійно стикаються з таким викликом, особливо з боку міжнародних компаній, які мають більш розвинені технології та стандарти якості.

Впровадження міжнародних стандартів сертифікації, таких як ISO 9001 (система менеджменту якості), ISO 14001 (екологічний менеджмент), ISO 45001 (менеджмент охорони праці), ISO 22000 (безпека харчових продуктів) та ISO/IEC 27001 (інформаційна безпека) є важливим фактором підвищення економічної ефективності діяльності українських підприємств [1].

Однією з основних переваг міжнародної сертифікації є підвищення конкурентоспроможності на глобальному ринку. Багато міжнародних компаній та державні регулятори вимагають відповідності певним стандартам для співпраці. Особливо це актуально для ринку Європейського Союзу, де наявність сертифікатів є необхідною умовою для укладання контрактів. Таким чином, підприємства отримують можливість виходу на нові ринки збуту, розширюють клієнтську базу та підвищують обсяги експорту.

Окрім виходу на нові ринки, сертифікація сприяє оптимізації внутрішніх бізнес-процесів. Впровадження міжнародних стандартів допомагає систематизувати управління виробництвом, покращити якість продукції та послуг, зменшити рівень браку та рекламаций. Це, в свою чергу, сприяє зниженню операційних витрат та підвищенню прибутковості компаній.

Ще одним важливим аспектом є підвищення довіри до підприємства з боку партнерів, інвесторів та клієнтів. Міжнародна сертифікація підтверджує стабільність бізнесу, його відповідальність та відповідність світовим стандартам. Це особливо важливо для залучення інвестицій, укладання довгострокових контрактів та побудови надійних ділових відносин.

Важливим є також соціальний аспект впровадження міжнародних стандартів. Наприклад, ISO 14001 сприяє зменшенню негативного впливу виробництва на довкілля, оптимізації споживання ресурсів та зниженню рівня викидів. Водночас, ISO 45001 сприяє покращенню умов праці, підвищенню рівня безпеки персоналу та зменшенню виробничого травматизму [2].

Впровадження міжнародних стандартів також позитивно впливає на персонал компанії. Співробітники проходять навчання, підвищують свою кваліфікацію, що сприяє їхній мотивації та залученню до процесів покращення роботи підприємства. Це, в свою чергу, підвищує загальну ефективність компанії та сприяє її сталому розвитку.

Попри значні переваги, сертифікація вимагає певних фінансових та часових витрат. Проте, у довгостроковій перспективі ці інвестиції повністю виправдовуються за рахунок підвищення ефективності бізнесу, зміцнення репутації компанії та розширення можливостей для міжнародного співробітництва.

Таким чином, впровадження міжнародних стандартів сертифікації є стратегічним кроком для українських підприємств, що прагнуть підвищити свою ефективність, конкурентоспроможність та зміцнити позиції на глобальному ринку. Враховуючи всі переваги, компаніям варто розглядати сертифікацію не як витрати, а як інвестицію у стабільний розвиток та довгостроковий успіх.

Список використаних джерел

1. Карташов Є. Г. Розвиток міжнародних стандартів в системі природокористування та охорони навколишнього середовища. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2019. № 5.
2. Управління якістю за вимогами МС ISO 9001: і система управління ризиками НАССР на підприємствах харчової промисловості. URL: https://pk-ukraina.gov.ua/?page_id=2230

СЕКЦІЯ 4.

ОБЛІК, ОПОДАТКУВАННЯ ТА АУДИТ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Альошин В. Є., аспірант

НУБіП України

ORCID ID: 0009-0006-4118-7889

Науковий керівник – д.е.н, професор Гуцаленко Л.В.

АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОЦЕДУР МОДЕЛЮВАННЯ ПРИ АУДИТІ БЕЗПЕРЕРВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АГРОБІЗНЕСУ

Галузеві особливості діяльності підприємств аграрного бізнесу (сезонність виробництва продукції рослинництва, залежність від кліматичних, екологічних, та інших природніх факторів, наявності та стану земельних та біологічних ресурсів) потребує комплексного підходу при проведенні їх зовнішнього аудиту. При цьому варто зауважити, що загальні універсальні шаблони аудиторських процедур часто не враховують усіх особливостей аграрного сектора. Натомість виникає необхідність адаптувати існуючі або створювати нові процедури, виходячи з реалій та особливостей господарської діяльності об'єктів аудиторської перевірки. Саме метод моделювання дозволяє досягти поставленої цілі, щоб аудиторські процедури могли враховувати унікальні особливості та ризики, пов'язані з агробізнесом [1, с. 101].

Вагомий внесок у дослідження інструментів економіко-математичного моделювання в аудиті та прийнятті управлінських рішень зробили такі науковці, як Карімов Г.І., Базась М.Ф., Скорина В.Є., Іванов С.В., Соловйов А.І. та інші.

Аудитори повинні розуміти, що актуальність моделювання процедур аудиту безперервності діяльності підприємств агробізнесу пояснюється особливостями їх діяльності, зокрема:

- Традиційний аудит зосереджений на визначеному переліку фінансових показників, тоді як для аграрної сфери важливим є додатковий аналіз впливу біологічних та кліматичних факторів на врожайність та фінансовий стан

діяльності підприємства. Важливо моделювати процедури, пов'язані з оцінкою впливу на безперервність діяльності суб'єктів господарювання природніх явищ, зокрема посухи, заморозків, епідеміологічних хвороб тварин, дотримання сівозмін, тощо;

- Процедури аудиту мають врахування цикли сільськогосподарської діяльності, де найбільша частка доходів формується лише в певні періоди року [2];

- Значна частина аграрних підприємств отримують дотації, субсидії або користуються податковими пільгами. Наявні аудиторські процедури не завжди враховують ризики зміни пріоритетів державної політики, що може суттєво вплинути на фінансову стійкість підприємства.

Моделювання процедур аудиту безперервності діяльності підприємств агробізнесу є одним з ключових інструментів його розвитку та підвищення ефективності аудиторських перевірок. При цьому це не означає лише розробку нових процедур аудиту, а включає також процес оцінки ефективності існуючих процедур аудиту, а також розробку шляхів їх удосконалення з використанням сучасних методів аналізу та цифрових технологій для формування обґрунтованих висновків щодо безперервності діяльності підприємств агробізнесу.

Список використаних джерел

1. Alla Lysenko. Management of economic potential of agribusiness entities. Modern management: theories, concepts, implementation. Monograph. Editors: Marian Duczmal, Tetyana Nestorenko, Opole : The Academy of Management and Administration in Opole, 2021. pp. 93–104. URL: <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/handle/123456789/12064>;
2. Соловійов А. І. (2016) Прогнозування та нейромережеве моделювання в управлінні аграрними виробничими структурами. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Вип. 8. Ч. 2. С. 87–90.

Бойченко В.Т., аспірант

НУБіП України

ORCID ID 0009-0002-0524-3426

Науковий керівник – д.е.н., професор Савчук В.К.

ПРИНЦИПИ ОБЛІКУ ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ В КОНТЕКСТІ ТЕХНОЛОГІЇ БЛОКЧЕЙН

Сьогодні технологія блокчейн стає все важливішою для різних сфер економіки, включаючи обліково-аналітичні системи управління діяльністю підприємства. Віртуальні активи, зокрема такі як криптовалюти, токени та інші цифрові активи, які забезпечують прозорість, безпеку та ефективність їх використання, стали активніше залучати в свою діяльність суб'єкти господарювання, що зумовило пошук нових підходів до обліку цього процесу. Технологія блокчейн, яка є основою для майнінгу багатьох віртуальних активів, має потенціал принципової зміни традиційних процедур обліку та аналізу. Підтвердженням цього є результати детальнішого розгляду впливу технології блокчейн на дотримання традиційних принципів бухгалтерського обліку.

В першу чергу, технологія блокчейн повністю відповідає принципу повного висвітлення, адже забезпечує високий рівень прозорості та безпеки завдяки децентралізованій структурі та криптографічним методам захисту даних. Кожна транзакція записується в блокчейн, що робить її незмінною та доступною для перевірки. Це значно знижує ризик нецільового використання фінансів, шахрайства та помилок у бухгалтерському обліку.

Використання блокчейн дозволяє автоматизувати багато процесів обліку, що знижує витрати на адміністрування та підвищує ефективність роботи. Автоматизація процесів за допомогою смарт-контрактів дає змогу точно відображати доходи і витрати в момент їх виникнення, що відповідає принципу нарахування та відповідності доходів і витрат. Блокчейн допомагає забезпечити відповідність міжнародним стандартам обліку та аудиту, оскільки дані, записані в блокчейн, є доступними для перевірки в будь-який час, що сприяє послідовному застосуванню облікової політики.

Технологія блокчейн відкриває нові можливості для розвитку бухгалтерського обліку в напрямі створення децентралізованих платформ для обліку і аудиту. Децентралізовані платформи для обліку та аналізу, створені на основі блокчейн, забезпечують автономність підприємств, відокремлюючи їх від власників. Це дозволяє інтегрувати різні системи обліку та забезпечити ефективніше управління фінансовими потоками.

Розглянуте співставлення відповідності технології блокчейн принципам ведення обліку підтверджує, як дана технологія може значно покращити систему обліку та аналізу діяльності суб'єктів господарювання, включаючи аграрні підприємства/компанії, забезпечуючи прозорість, автоматизацію, відповідність міжнародним стандартам, інтеграцію та оперативність. На сьогодні вже активно використовують блокчейн-технології для покращення своїх систем управління через удосконалення обліку та аналізу такі українські компанії як: AgroGloryTime - використовує блокчейн для відстеження всього циклу виробництва, від вирощування сільськогосподарських культур до їх доставки споживачам, що підвищує ефективність та довіру до продукції та її виробника, забезпечуючи прозорість даних; Agriledger - використовує блокчейн для створення прозорих ланцюгів постачання, що допомагає фермерам, продавцям та споживачам вести бізнес ефективніше; Provenance - застосовує блокчейн для відстеження походження продуктів харчування, що підвищує довіру споживачів до якості продукції, а отже підтримує ринкову активність.

Отже, технологія блокчейн значно впливає на дотримання визначальних принципів бухгалтерського обліку, забезпечуючи прозорість, автоматизацію, відповідність міжнародним стандартам, автономність та оперативність. Це робить блокчейн важливим інструментом для сучасного бухгалтерського обліку. Дослідження цих аспектів є важливим для розробки нових процедур обліково-аналітичного забезпечення системи управління, які відповідаючи вимогам цифрової економіки, є передумовою підвищення ефективності використання віртуальних активів.

Борохович К.О., студент

НУБіП України

Науковий керівник – к.е.н., доцент Мельянова Л.В.

ЗВІТНІСТЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ТА КОНТРОЛЮ

Корпоративне управління займає важливе місце у сучасній економіці. Звітність становить основний інструмент для забезпечення прозорості, відповідальності та контролю в корпораціях. У світлі глобалізації та загострення конкуренції, система звітності забезпечує якісне ухвалення рішень та уникнення корпоративних ризиків.

Звітність у корпоративному управлінні - це система документованої інформації про фінансовий, операційний та стратегічний стан корпорації. Вона послуговує для складання реального уявлення про діяльність організації та її ефективність. Загалом, звітність складається з фінансової звітності, нефінансової звітності та внутрішньої звітності, є прозорою та правдивою, дозволяє акціонерам, інвесторам та іншим стейкхолдерам отримувати повну інформацію про стан та перспективи діяльності корпорації. Завдяки звітності забезпечується контроль за діяльністю тих чи інших відділів. Документація фінансових результатів та виконання стратегічних планів створює основу для оперативного контролю.

Звітність є основним інструментом у процесі корпоративного контролю, так як вона забезпечує об'єктивний аналіз і оцінку діяльності компанії. На основі даних, зазначених у звітності, керівництво може приймати важливі рішення, виявляти ризики та запобігати можливим кризам.

Розібравши поняття звітності, можна визначити такі її переваги:

1. Фінансова звітність дозволяє аналізувати ліквідність, прибутковість, платоспроможність та ефективність використання активів підприємства. Це важливий аспект, який забезпечує дотримання фінансової дисципліни, виконання зобов'язань перед кредиторами та акціонерами.

2. Операційні звіти оцінюють ефективність виконання внутрішніх процесів. Наприклад, аналіз витрат, продуктивності працівників або часу виконання основних операцій допомагає виявити неефективність або надмірні витрати.

3. Регулярне звітування допомагає виявити потенційні ризики у операційній або фінансовій діяльності. Своєчасний аналіз звітності дозволяє вжити заходів для мінімізації наслідків ризиків.

4. Стратегічна звітність, яка включає аналіз досягнення ключових показників ефективності (KPI), допомагає оцінити відповідність результатів довгостроковим цілям компанії.

Не дивлячись на важливість звітності, існують певні чинники, які впливають на її ефективність:

1. Іноді звітність може не відображати реальної ситуації через маніпуляцію даними або приховування інформації.

2. Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) та інші регуляторні вимоги часто створюють додаткові труднощі для компаній, особливо тих, які працюють у декількох юрисдикціях.

3. Автоматизація процесів звітування та використання сучасних інформаційних систем потребує значних інвестицій, що може бути неможливим для менших компаній.

4. Все більша увага приділяється нефінансовим аспектам, таким як екологічна, соціальна та управлінська звітність. Такі дані складно виміряти об'єктивно, що ускладнює їх аналіз.

Отже, звітність є ключовою складовою корпоративного управління, що відіграє важливу роль у забезпеченні відкритості, контролю та ефективності ухвалення рішень. Проте, для максимальної результативності звітність повинна відповідати сучасним викликам, таким як цифрова трансформація, глобальні тенденції та зростаюча увага до нефінансових показників. Лише завдяки впровадженню інноваційних підходів організації зможуть зміцнити довіру зацікавлених сторін і реалізувати свої стратегічні пріоритети.

Буличов В.А., аспірант

НУБіП України

ORCID ID <https://orcid.org/0009-0003-1239-4692>

Науковий керівник – д.е.н., професор Гуцаленко Л.В.

ОЦІНКА ДІЄВОСТІ КОНТРОЛЬНОЇ ФУНКЦІЇ ОБЛІКУ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ КВІТНИКАРСТВА

Квітникарство є частиною зеленої індустрії, яка включає в себе рослинництво, а також їстівне та декоративне садівництво. Квітникарство – це галузь садівництва, що займається вирощуванням, продажем та аранжуванням квітів. Квітникарство традиційно зосереджується на вирощуванні декоративних квітів та рослин, однак галузь розширюється і охоплює методи переробки з доданою вартістю які перетворюють квіти на різноманітні продукти та побічні продукти, що знаходять застосування в косметичі, медицині, харчовій промисловості та декору для дому. Також варто зазначити, що попит на натуральні продукти зростає, і постійні інновації у сфері переробки квітів та політика підтримки можуть збільшити внесок сектору квітникарства в більш стійку та екологічну економіку.

Посилення уваги до сталого розвитку у квітникарстві акцентується на:

- зменшення впливу на навколишнє середовище (управління водними ресурсами; боротьба з шкідниками);
- збереження природних ресурсів (програми сертифікації);
- заохочення соціальної відповідальності по всьому ланцюгу поставок.

Основними факторами, які створюють серйозну проблему для зростання ринку є високі інвестиції та витрати на технічне обслуговування. Також алергія певних людей на рослини та квіти також сповільнює темпи зростання ринку, тому квітникарство потребує ефективного управління часом.

Згідно Facts & Factors розмір світового ринку квітникарства з точки зору доходу оцінювався приблизно в 59,25 мільярдів доларів США в 2023 році і очікується, що він досягне значення в 107,32 мільярда доларів США до 2032

року [1].

Розглядаючи дієвість, варто зазначити, що ця здатність характеризується конкретними результатами, які свідчать про певну дію, метод чи систему, яка працює належним чином. Дієвість контрольної функції варто розглядати з позиції контролю забезпечення досягнення запланованих показників та виявляти відхилення від норм чи стандартів, аналізу причин цих відхилень та розробці заходів для оптимізації виробничих процесів, що сприятиме їх оперативному коригуванню.

Оцінка дієвості контрольної функції обліку витрат у виробництві продукції квітникарства є важливим аспектом забезпечення ефективності та рентабельності підприємств цієї галузі, адже саме завдяки ефективній системі контролю можливо:

1. вчасно виявити зайві витрати та відхилення від запланованого бюджету;
2. запобігти фінансовим втратам через неефективне використання ресурсів;
3. покращити економічні показники результатів підприємства, знизити собівартість продукції без втрати її якості;
4. забезпечити точність обліку та звітності, що сприятиме ухваленню правильних управлінських рішень.

Якщо функція працюватиме дієво, вона дозволить підприємству оптимізувати виробничі процеси, покращити фінансову дисципліну та підвищити рентабельність. За низької дієвості, підприємство може мати надмірні витрати, фінансові втрати та зниження якості продукції.

Список використаних джерел

1. Floriculture Market Size, Share Global Analysis Report, 2024 – 2032. Global and Regional Industry Insights, Overview, Comprehensive Analysis, Trends, Statistical Research, Market Intelligence, Historical Data and Forecast 2024 – 2032. URL: <https://www.fnfresearch.com/floriculture-market>

Бурдим Ю.М., аспірант

НУБіП України

ORCID: 0009-0004-1505-2599

Науковий керівник – к.е.н., доцент Литвиненко В.С.

ОРГАНІЗАЦІЯ АУДИТУ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Наслідки збройної агресії російської федерації проти України відчують всі галузі економіки. Процес організації аудиту фінансової звітності під час воєнного часу повинен враховувати наявні ризики діяльності підприємства, мати детальний план проведення перевірки та включати необхідні аудиторські процедури для отримання достатніх аудиторських доказів.

Питання організації аудиту фінансової звітності підприємств досліджували такі вітчизняні вчені: Петрик О.А., Гуцаленко Л.В. [1], Лубенченко О.Е., Василюк М.М. [2]. Проте, питання організації аудиту фінансової звітності підприємств у період воєнного стану залишається не в повній мірі дослідженим.

При визначенні ризиків суттєвого викривлення відповідно до МСА 315 «Ідентифікація та оцінювання ризиків суттєвого викривлення через розуміння суб'єкта господарювання і його середовища» аудитор повинен зрозуміти доречні галузеві, регуляторні та зовнішні чинники, характер суб'єкта господарювання, цілі і стратегії суб'єкта господарювання [3]. Діяльність підприємств агробізнесу має сезонний характер та особливості виробничого процесу. В період військового стану важливим питанням є аналізу діяльності, структури власності та способів фінансування підприємства. Детальний розгляд вказаних питань дозволяє виявити можливі ризики суттєвого викривлення.

Аналітичні процедури дозволяють дослідити зміни в діяльності суб'єкта господарювання, виявити незвичайні операції, події, тенденції та відхилення від фінансових коефіцієнтів. Аналітичні процедури доцільно застосовувати на всіх етапах проведення аудиту та поєднувати з тестами контролів та тестами деталей.

Якісне планування та виконання аудиторських процедур (інспектування, спостереження, запит, повторне обчислення, зовнішнє підтвердження, повторне виконання) необхідне для отримання належних та достатніх аудиторських доказів. Аудиторські докази переконливіші якщо вони отримуються з різних джерел або джерел різного характеру [4, с.82]. Поряд з цим у період військового стану такі аудиторські процедури, як спостереження та зовнішні підтвердження зазнають змін. Для документування процедур спостереження за проведенням інвентаризації набувають широкого застосування цифрові технології. При надсиланні та отриманні зовнішніх підтверджень необхідна конфіденційність, доступність та швидкість отримання інформації тому застосовується електронний документообіг.

Вплив військових дій на діяльність підприємств вимагає від аудитора детального розгляду питань, що стосуються безперервності діяльності. З вказаною метою доцільно отримати від підприємства фінансові плани, прогнози руху грошових коштів та провести детальний їх аналіз та оцінити можливість дотримання.

За результатами розгляду питання організації проведення аудиту фінансової звітності аграрних підприємств під час воєнного стану слід зазначити, що Міжнародні стандарти аудиту та нормативно-правові акти з питань аудиту визначають лише загальні підходи щодо організації аудиту фінансової звітності підприємств, не враховують специфіку діяльності аграрних підприємств та особливості воєнного стану. Ураховуючи зазначене, вказане питання є актуальним та потребує подальшого наукового дослідження.

Список використаних джерел

1. Гуцаленко, Л. В., Марченко, С. О. (2016). Реалії аудиту у вітчизняній та зарубіжній практиці. *Економіка і суспільство*, (6), 349-354.
2. Лубенченко, О. Е., Василюк, М. М. (2019). Організаційні засади аудиту фінансової звітності в Україні. *Статистика України*, (2), с. 92-97.
3. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг, видання 2020 року. URL: https://www.apob.org.ua/wp-content/uploads/2024/04/Ukr_IAASB_HB_2020-Part_%D0%86.pdf.
4. Фабіянська, В. Ю. (2020). Аудиторські докази: сутність, оцінка в контексті забезпечення вимог достатності та прийнятності. *Агросвіт*, (8), 77-86.

Гаврилюк Ю. А., магістр

НУБіП України

Науковий керівник - к.е.н., доцент Мельянова Л. В.

ОБЛІК, АНАЛІЗ І ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ ГОСПОДАРЮЧИХ СУБ'ЄКТІВ

Термін «дебіторська заборгованість» дуже поширений в економічній літературі, який виник понад півтори тисячі років тому, але тлумачення цього поняття не зазнало суттєвих змін з плином часу. Дебіторська заборгованість є частиною оборотного капіталу підприємства або компанії і являє собою заборгованість підприємства, організації або компанії іншим юридичним або фізичним особам, а також фізичним особам, які є її боржниками, за поставку товарів, виконання робіт або надання послуг.

Деякі українські науковці вважають, що *дебіторська заборгованість* - це кошти, отримані від підприємства або утримувані іншими особами протягом певного періоду часу. Однак такий підхід є некоректним, оскільки кошти, отримані від підприємства, не завжди перетворюються на дебіторську заборгованість. На думку науковців-правників, правильніше використовувати термін «майнова вимога», оскільки дебіторська заборгованість - це вимога, що входить до складу майна підприємства, до іншої особи, яка є боржником підприємства у правовідносинах, що виникли за різних обставин. Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про дебіторську заборгованість та її розкриття у фінансовій звітності визначають НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість». Метою бухгалтерської оцінки є створення умов для об'єктивного обчислення фінансових результатів діяльності підприємства. У зв'язку з цим в Україні застосовуються такі види оцінки. При визнанні та оцінці дебіторської заборгованості з метою розкриття інформації у фінансовій звітності дебіторська заборгованість класифікується за такими критеріями: зв'язок з нормальним операційним циклом; строк погашення; предмет зобов'язання боржника; своєчасність погашення дебіторської заборгованості боржником.

Відповідно до вимог НП(С)БО 10, справедлива вартість дебіторської заборгованості та сума реалізованих коштів Якщо є різниця між номінальною сумою коштів (їх еквівалентом), що підлягає отриманню за товари, та сумою, що підлягає погашенню, то така різниця визнається в тому періоді, в якому вона виникла, як нараховані доходи (відсотки). Дебіторська заборгованість, яка є фінансовим активом, оцінюється за чистою вартістю реалізації відповідно до вимог НП(С)БО 10. Чиста реалізаційна вартість дебіторської заборгованості - це сума поточної дебіторської заборгованості за вирахуванням резерву сумнівних боргів. Безнадійна дебіторська заборгованість - це поточна дебіторська заборгованість, щодо якої існує невизначеність її погашення боржником . Слід зазначити, що цей критерій визначає лише загальні критерії віднесення заборгованості до сумнівної.

Отже, своєчасний та достовірний облік дебіторської заборгованості виявився важливим інструментом фінансового менеджменту, оскільки дозволяє контролювати стан розрахунків та запобігати ризику неплатежів. Аналіз дебіторської заборгованості на основі економіко-статистичних методів дозволяє оцінити фактори, що впливають на її структуру, динаміку та зміни. Внутрішній контроль дебіторської заборгованості є важливим фактором забезпечення фінансової стабільності підприємства. Більш того, ключовими елементами внутрішнього контролю є встановлення кредитних лімітів, моніторинг стану розрахунків та оцінка ризиків. Впровадження ефективної системи внутрішнього контролю дасть змогу мінімізувати прострочену дебіторську заборгованість та підвищити ліквідність компанії. Взагалі, комплексний підхід до обліку, аналізу та внутрішнього контролю дебіторської заборгованості є необхідною умовою підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства, що сприяє стабільному розвитку підприємства та зміцненню його конкурентоспроможності.

Гапончук Я.О., студент

НУБіП України

Науковий керівник – к.е.н., доцент Боярова О.А.

СИСТЕМА БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УКРАЇНІ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ ТЕНДЕНЦІЙ ЇЇ РОЗВИТКУ

Ефективна система бухгалтерського обліку є ключовим елементом фінансового управління підприємствами та економіки в цілому. Вона забезпечує достовірність, прозорість та контроль фінансових потоків, що є основою для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Якісна система обліку сприяє зменшенню фінансових ризиків, підвищенню ефективності використання ресурсів та покращенню інвестиційного клімату в державі.

Розвиток бухгалтерського обліку в Україні визначається інтеграцією до міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) та адаптацією до цифрових технологій. Автоматизація облікових процесів суттєво сприяє підвищенню точності та оперативності ведення бухгалтерії. Використання спеціалізованого програмного забезпечення (наприклад, BAS, SAP) дозволяє мінімізувати людський фактор і забезпечує безперервність облікового процесу, що позитивно позначається на фінансовій стабільності підприємств.

Сучасні тенденції включають перехід до електронного документообігу, розширення використання у фінансовому обліку та впровадження інноваційних аналітичних інструментів для прогнозування фінансових показників. Наприклад, аналітичні платформи на основі штучного інтелекту здатні аналізувати великі масиви фінансових даних та пропонувати сценарії розвитку підприємства, що дає змогу керівникам приймати зважені рішення.

Основні напрямки розвитку бухгалтерського обліку в Україні відображені на рисунку 1.

Важливим аспектом є подальше реформування обліку податкових розрахунків для зниження адміністративного навантаження на бізнес і прозорості фінансових операцій. Відзначається зростання ролі професійних бухгалтерських організацій у розробці

методичних рекомендацій і підвищенні кваліфікації спеціалістів. Удосконалення системи контролю та аудиту сприятиме довірі до звітності, що є важливим фактором залучення інвестицій.

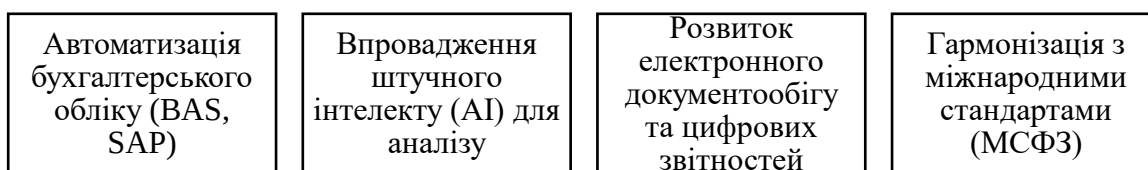

Рис. 1. Основні напрямки розвитку бухгалтерського обліку в Україні

Окремим аспектом розвитку бухгалтерського обліку є підвищення ролі внутрішнього контролю та аудиту. Запровадження сучасних інструментів контролю забезпечує точність бухгалтерських операцій і підвищує фінансову дисципліну. Використання інтегрованих ERP-систем сприяє управлінню фінансами та бізнес-процесами, що підвищує ефективність підприємств.

Зростає вплив регуляторної політики на систему бухгалтерського обліку. Законодавчі ініціативи щодо вдосконалення звітності спрямовані на підвищення прозорості та спрощення процедур для підприємств. Очікується подальша адаптація української системи обліку до європейських стандартів, що сприятиме інтеграції в міжнародний економічний простір і поліпшенню ведення бізнесу.

Прогноз розвитку бухгалтерського обліку в Україні включає гармонізацію з європейськими стандартами, інтеграцію новітніх технологій та вдосконалення нормативно-правової бази. Це зміцнить фінансову дисципліну та підвищить конкурентоспроможність українських підприємств. Важливу роль у цьому процесі відіграватиме державна політика цифровізації фінансової сфери та впровадження блокчейн-технологій у бухгалтерський облік, що підвищить захищеність фінансових даних.

Список використаних джерел

1. Гукова О. В. (2021) Тенденції розвитку бухгалтерського обліку в Україні. *Економічний вісник*. № 3. С. 45-50.
2. Івашкевич В. А. (2020) Автоматизація бухгалтерського обліку в цифрову епоху. *Фінансовий аналіз*. № 7. С. 112-118.
3. Лень В. С. Міжнародні стандарти фінансової звітності: адаптація в Україні. – Київ: Центр учбової літератури, 2019. 220 с.
4. Нападовська Л. В. Управлінський облік. Київ: КНЕУ, 2018. 185 с.

Гарбар В.Ю., студент

НУБіП України

Науковий керівник – к.е.н. доцент Мельянова Л.В.

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ВІЙСЬКОВОГО ЗБОРУ

Військовий збір є важливим джерелом фінансування Збройних Сил України в умовах воєнного стану та необхідності зміцнення обороноздатності країни. Ефективний облік цього збору є критично важливим для забезпечення прозорості та контролю за його надходженням та використанням.

Крім того, це загальнодержавний обов'язковий платіж, що сплачується фізичними особами для фінансування обороноздатності країни. Він був запроваджений у 2014 році як тимчасовий захід у зв'язку з військовою агресією проти України. Однак, з огляду на актуальність забезпечення оборони, цей податок залишається важливим джерелом бюджетних надходжень.

Правові аспекти військового збору визначені Податковим кодексом України, зокрема у статтях 168 та 171. Основними нормативними актами, що регулюють облік та сплату військового збору є Податковий кодекс України.

Упродовж десяти років ставка військового збору не змінювалася і становила 1,5% від отриманого доходу. З 1 січня 2025 року її розмір збільшили до 5%. Виняток зробили для військовослужбовців та співробітників силових структур. Підвищену ставку запровадили тимчасово. Вона діятиме до скасування воєнного стану в Україні, а з 1 січня наступного року має повернутись стара ставка – 1,5%.

До об'єктів оподаткування військовим збором належать такі види доходів: заробітна плата працівників; винагороди за цивільно-правовими договорами; виграші в лотереях, спортивних змаганнях, казино; дивіденди, роялті, доходи від оренди; іноземні доходи фізичних осіб; інші доходи, що підлягають оподаткуванню ПДФО.

Облік та сплата військового збору здійснюється за такими принципами:

Для найманих працівників утримання збору відбувається роботодавцем під час виплати заробітної плати.

Фізичні особи – підприємці (ФОП), які перебувають на загальній системі оподаткування, сплачують військовий збір при декларуванні доходу.

Військовий збір перераховується до бюджету одночасно із ПДФО.

Що стосується звітності з військового збору, то оновлений об'єднаний звіт вперше подавався за січень 2025 року – до 20 лютого 2025-го. Надалі звіт подаватиметься щомісяця – до 20-го числа кожного наступного місяця.

Контроль за сплатою здійснює Державна податкова служба. У разі виявлення порушень застосовуються штрафні санкції:

Військовий збір є одним із ключових джерел фінансування оборонного сектору України. Надходження від нього спрямовуються на:

Закупівлю зброї, техніки, амуніції;

Фінансування військових операцій;

Соціальне забезпечення військовослужбовців та їхніх сімей.

З огляду на воєнний стан, збільшення ставки збору до 5% є вимушеним, але необхідним кроком.

Незважаючи на важливість військового збору, його адміністрування має певні проблеми:

Високе податкове навантаження на громадян;

Ухилення від сплати через "тіньові" доходи;

Необхідність покращення контролю та автоматизації звітності.

Можливими шляхами удосконалення системи є підвищення прозорості використання коштів, спрощення механізму обліку та стимулювання добровільної сплати податків.

Таким чином, військовий збір відіграє важливу роль у забезпеченні фінансової стабільності держави в умовах війни та має стратегічне значення для підтримки обороноздатності України.

Голуб Д.В., магістр

НУБіП України

Науковий керівник – к.е.н. доцент Боярова О. А.

ОБЛІК ТА АНАЛІЗ ЯК СКАДОВІ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗРАХУНКАМИ З ПОКУПЦЯМИ ТА ЗАМОВНИКАМИ

Система бухгалтерського обліку будь-якого підприємства має важливу роль у забезпеченні ефективного управління фінансовими ресурсами. Одним із ключових елементів цієї системи є облік розрахунків з покупцями та замовниками. Він дозволяє контролювати своєчасність отримання коштів за реалізовану продукцію, роботи чи послуги, а також мінімізувати ризики неплатежів і заборгованості.

Ефективне управління дебіторською заборгованістю сприяє покращенню фінансового стану підприємства, його платоспроможності та ліквідності. У зв'язку з цим важливе значення має не лише правильний бухгалтерський облік, а й аналіз та внутрішній контроль розрахунків з покупцями та замовниками [2].

Основні документи, що використовуються при обліку розрахунків з покупцями та замовниками: договори купівлі-продажу або надання послуг; рахунки-фактури; накладні та акти виконаних робіт; платіжні доручення та банківські виписки; податкові накладні (для платників ПДВ).

Залежно від строків погашення заборгованості, дебіторську заборгованість поділяють на короткострокову (до одного року) та довгострокову (понад рік). Прострочена заборгованість потребує особливого контролю, оскільки може негативно впливати на фінансовий стан підприємства. З метою забезпечення реального відображення дебіторської заборгованості підприємства можуть створювати резерв сумнівних боргів, який формується на підставі аналізу платоспроможності контрагентів та історії їхніх платежів. Аналіз дебіторської заборгованості є важливим інструментом управління фінансовими ресурсами підприємства.

Основними напрямками аналізу є: оцінка структури дебіторської заборгованості за термінами її погашення; аналіз рівня простроченої

заборгованості та причин її виникнення; оцінка оборотності дебіторської заборгованості; аналіз ефективності кредитної політики підприємства [1].

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості розраховується за формулою.

$$K_o = \frac{\text{Виручка}}{\text{Середня дебіторська заборгованість}}$$

Виручка – обсяг реалізації за певний період,

Середня дебіторська заборгованість – середнє значення заборгованості на початок і кінець періоду.

Чим вищий коефіцієнт оборотності, тим швидше підприємство отримує кошти від своїх контрагентів, що позитивно впливає на його ліквідність. Аналіз також включає порівняння фактичних показників з нормативними значеннями, оцінку динаміки змін заборгованості та визначення можливих ризиків неплатежів [3]. Ефективна система контролю передбачає також використання сучасних інформаційних технологій, що дозволяють автоматизувати процеси обліку, аналізу та моніторингу стану розрахунків. Облік, аналіз і внутрішній контроль розрахунків з покупцями та замовниками є важливими складовими фінансового менеджменту підприємства. Від точності облікових даних, глибини аналізу та ефективності внутрішнього контролю залежить фінансова стійкість та прибутковість компанії.

Таким чином, грамотний підхід до обліку, аналізу та внутрішнього контролю розрахунків з покупцями та замовниками сприяє підвищенню фінансової ефективності підприємства та його конкурентоспроможності на ринку.

Список використаних джерел

1. Бутинець, Ф. Ф. Бухгалтерський облік : підручник 8-ме вид., доп. і перероб. Житомир : ПП «Рута», 2021. 912 с.
2. Завгородній, В. П. Бухгалтерський облік, контроль і аналіз : навч. Посібник. Київ : Алерта, 2020. 584 с.
3. Податковий кодекс України: станом на 1 січ. 2024 р. Київ : Парламентське видавництво, 2024. 912 с.

Дорогокупля П.Є., студент

НУБіП України

Науковий керівник – д.е.н., професор Гуцаленко Л.В.

ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ АКТИВІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах невизначеності, які маю місце в країні де здійснюються воєнні дії, лунають тривоги та летять балістичні ракети, всі без виключень потраплять у зону ризику. Інструментом управління та гарантом дієвості контрольної функції обліку виступає інвентаризація, яка забезпечує достовірність інформації про наявність мана суб'єктів господарювання у відображення у звітності незалежно від того, які стандарти (національні чи міжнародні) є її концептуальною основою.

Дослідження щодо організації та методики проведення інвентаризації, її видів і функцій, проводились українськими вченими, зокрема: С.В. Бардашем, Л.В. Гуцаленко, М.Я. Демяненко, Н.Г. Карпенко, Є.Ю., І.В. Ксьонжик, Є. Ю. Попко, Л.С. Стецюк, О.В. Харламова, В.В. Чудовець, Ю. Л. Шендерівська та інші. Особливості проведення інвентаризації в умовах воєнного стану досліджували: Ю. Бездушна, В. Жук, Г. Лещун, У. Савків, С. Сирцева, О. Озерова, В. Онищенко, та ін.

Відповідно до ст. 10 Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» [1] для забезпечення достовірності даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності підприємства зобов'язані проводити інвентаризацію активів і зобов'язань, під час якої перевіряються і документально підтверджуються їх стан і оцінка. Відповідно до п. 7 «Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань» № 879 [2], інвентаризація є обов'язковою процедурою. Для установ, майно яких знаходиться на окупованих територіях або ведуться активні бойові дії звільнення від обов'язку проведення інвентаризації не передбачено. Однак для таких установ передбачено відтермінування інвентаризації та її проведення у разі можливості безпечного та безперешкодного доступу до активів [3]. Дозволяється підприємствам, у яких майно перебуває на

непідконтрольних територіях, відступати від загальноприйнятих правил інвентаризації та оцінювати таке майно з врахуванням цих обставин. Відповідно до НП(С)БО 28 «Зменшення корисності активів» можна виконати процедуру знецінення таких активів, якщо таке майно зазнало пошкодження внаслідок воєнних дій. Не включається до переліку та зведених актів інвентаризації майно, що розміщене на територіях активних бойових дій або тимчасово окупованих рф.

Узагальнюючи вище викладене, проведення інвентаризації майна в умовах воєнного стану, необхідно здійснювати за умови безперешкодного та безпечного доступу до нього з врахуванням всіх регулюючих нормативно - правових актів та можливостей фіксації достовірних даних про наявність та стан майна суб'єктів господарювання. Отримані результати інвентаризації забезпечать достовірність інформації що узагальнюється у фінансовій звітності підприємств.

Список використаних джерел

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996 XIV (із змінами та доповненнями). URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T990996?an=153779> (дата звернення: 20.02.2025)
2. Про затвердження Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань: наказ Міністерства Фінансів України 02 вересня 2014 р. № 879. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/RE26142> (дата звернення: 20.02.2025)
3. Про внесення до деяких актів Кабінету Міністрів України змін щодо проведення інвентаризації та оцінки державного майна в умовах воєнного стану : постанова Кабінету Міністрів України від 24 червня 2023 р. № 640. Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/640-2023-%D0%BF#Text> (дата звернення: 20.02.2025)

Залевська В.В., студентка

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

Науковий керівник – к.е.н., доцент Покин'ячереда В.В.

ВПЛИВ КРИПТОВАЛЮТ НА ТРАДИЦІЙНІ ФІНАНСОВІ СИСТЕМИ

З поширенням криптовалют традиційні фінансові системи змушені адаптуватися до нових викликів. Такий розвиток ставить під сумнів традиційні фінансові моделі, викликаючи необхідність переосмислення ролі фінансово-кредитних установ і монетарної політики центральних банків. Попри свою популярність, криптовалюти стикаються із правовими й економічними ризиками, що призводять до нестабільності цін на товари та послуги, оскільки їхня вартість може значно коливатися протягом короткого періоду часу.

Вплив криптовалют на фінансові системи стає помітнішим, оскільки децентралізовані активи та технологія блокчейн поступово вносять корективи щодо традиційних уявлень про сутність грошей та їхню роль в економіці. Хоча фіатні валюти продовжують бути основним засобом обміну, криптовалюти пропонують нові можливості для безпосередніх, швидких і безпечних транзакцій. Водночас високий рівень волатильності криптовалют, відсутність належного регулювання та інші чинники ставлять перед економістами питання: яким чином ці нові форми грошей можуть вплинути на стабільність національних фінансових систем і що потрібно для їх інтеграції в традиційну економіку.

Однією із основних рис криптовалют є анонімність або псевдонімність транзакцій, що відкриває можливості для шахрайства, відмивання грошей та фінансування тероризму. Крім того, волатильність їх вартості та відсутність забезпечення підвищують ризики використання криптовалют [1]. Це створює серйозні проблеми для традиційних фінансових установ і державних органів, які поки що не мають чітких механізмів контролю над криптоактивами.

Вплив криптовалют на стабільність платіжних і фінансових систем, який поки що можна вважати незначним, обумовлений відсутністю міцних зв'язків

між віртуальним світом і реальною економікою. У крайньому випадку може статися, що криптовалюта витіснить реальні гроші з обігу та вплине на здатність центрального банку ефективно проводити грошово-кредитну політику. Крім того, криптовалюти створюють численні ризики для користувачів через нестабільність їхньої вартості та невизначеність правового статусу, що може мати інші негативні непередбачувані наслідки [2].

Розвиток і визнання криптовалют на державному рівні істотно вплине на банківську систему, змінюючи її структуру та виконавчі функції. Зі зростанням попиту на віртуальні активи буде зменшуватись інтерес до традиційних банківських послуг, наприклад, валютного обміну або міжнародних переказів. Це, в свою чергу, мотивуватиме банки адаптуватись до нових ринкових умов, використовуючи технологію блокчейн для мінімізації витрат, підвищувати ефективність діяльності та якість наданих послуг. Активне використання криптовалют також може призвести до більшої фінансової інклюзивності, надаючи доступ до фінансових послуг людям, які раніше його не мали.

Таким чином, розвиток криптовалют створює як можливості, так і виклики для традиційної фінансової системи, вимагаючи від фінансових установ гнучкості та інноваційності для адаптації до постійних змін фінансового середовища. Впровадження цифрових технологій може викликати нові проблеми з безпекою, оскільки не всі криптовалютні платформи відповідають високим стандартам захисту даних, але вирішенням цієї проблеми може стати розробка та впровадження єдиних нормативних стандартів, посилення державного контролю та регулярне оновлення систем безпеки, що дасть змогу мінімізувати ризики зловживань та забезпечити стабільність криптовалютного ринку.

Список використаних джерел

1. Болдуєва О.В., Болдуєв М.В., Лищенко О.Г. (2024) Фінансові інновації та еволюція криптоактивів у контексті розвитку сучасних технологій. *Агросвіт*. № 16. С. 16-24.
2. Srokosz W., Kopyscianski T. Legal and economic analysis of the cryptocurrencies impact on the financial system stability. *Journal of Teaching and Education*. URL: <https://www.universitypublications.net/jte/0402/pdf/F5N180.pdf>.

Ігнат'єва А.В., студентка

НУБіП України

Науковий керівник – к.е.н., доцент Гузь М.М.

СИСТЕМА ОПОДАТКУВАННЯ ГРАНТІВ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах воєнного стану та значної фінансової невизначеності, що несе за собою ускладнення отримання бізнесом і суб'єктами підприємницької та господарської діяльності фінансування з традиційних фінансових інвестиційних інструментів, таких як кредит чи випуск акцій, питання, пов'язані із залученням грантів як інвестиційного інструменту стає все більш і більш актуальним для підтримки інвестиційного клімату в Україні.

На жаль, точна загальна сума грантових коштів, отриманих Україною у 2024 році, не вказана в доступних джерелах. Проте відомо, що протягом цього року діяли численні грантові програми, спрямовані на підтримку різних сфер. Наприклад, державна програма «єРобота» надавала мікрогранти від 50 000 до 250 000 гривень для створення та розвитку власної справи. Згідно з даними Міністерства економіки України, станом на лютий 2024 року було видано 12 227 таких мікрогрантів на загальну суму 2,9 млрд гривень. Крім того, міжнародні організації, такі як USAID, пропонували гранти до \$250 000 для розвитку середніх і великих українських підприємств у сферах пакування, харчової промисловості, машинобудування та металообробки.

Одним із найбільш гострих з питань на сьогодні є оподаткування грантів.

Першочерговою проблемою в розумінні системи оподаткування гранту є відсутність чіткого визначення поняття «грант» в наявній нормативно-правовій базі загалом і в Податковому кодексі зокрема.

Єдиним джерелом, у якому можна знайти щось схоже на нормативне визначення гранту, це Постанова Кабінету Міністрів України «Про

створення єдиної системи залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги» від 15.02.2002 р. № 153, яка зазначає: «грантова угода – угода між партнером з розвитку або виконавцем та реципієнтом про передачу фінансових ресурсів (грантів) у національній чи іноземній валюті в рамках проекту (програми)».

Попри культурний контекст, що міститься у визначенні, та відсутність чіткого переліку грантодавців, які є ключовим елементом розуміння бюджетного гранту, система його оподаткування залишається найбільш прозорою серед усіх видів грантів. Бюджетні гранти не підлягають оподаткуванню. Ця норма закріплена в різних положеннях Податкового кодексу України, однак її сутність залишається незмінною незалежно від типу податку.

Гранти, отримані від міжнародних організацій та донорів, можуть підлягати оподаткуванню залежно від їхнього статусу та призначення. Наприклад, гранти на гуманітарні потреби, медичну допомогу та соціальні проекти, як правило, звільнені від оподаткування, тоді як фінансування підприємницької діяльності може обкладатися податками згідно з чинним законодавством.

Значна частина грантових коштів для неприбуткових організацій та благодійних фондів звільнена від оподаткування, однак існують винятки. Для збереження податкових пільг організації зобов'язані дотримуватися вимог фінансової прозорості, надавати детальні звіти щодо використання коштів та відповідати встановленим критеріям неприбутковості.

Отже, враховуючи, що грантодавці часто переслідують соціальні, а не лише економічні цілі, оптимізація податкового законодавства в цій сфері приведе не лише до поліпшення інвестиційного клімату, а й до значного прогресу у вирішенні найбільш значущих суспільних проблем, таких як: безробіття, соціальна нерівність, подолання викликів кліматичної кризи тощо.

Корецький І.Т., студент

Білоцерківський національний аграрний університет

Науковий керівник – к. е. н, доцент Гаврик О.Ю.

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ

Сільське господарство є однією з ключових галузей економіки України, оскільки забезпечує населення продовольчими товарами, а промисловість – необхідною сировиною. Відповідно до чинного законодавства, бухгалтерський облік ведеться у різних формах господарювання: господарських товариствах, сільськогосподарських кооперативах, фермерських господарствах, колективних сільськогосподарських спілках та державних агропідприємствах.

Організація бухгалтерського обліку в аграрному секторі має свої особливості, зумовлені специфікою виробничих процесів. Основним засобом виробництва в сільському господарстві є земля. На відміну від інших галузей, де засоби виробництва з часом зношуються, ґрунти при належному догляді, меліоративних заходах, осушенні чи іригації можуть покращувати свої властивості та підвищувати врожайність. Оскільки земля не підлягає амортизації, важливим аспектом обліку є точне відображення витрат, спрямованих на підвищення її родючості, що особливо актуально через відмінності у продуктивності земельних ділянок. Крім того, розкиданість сільськогосподарських угідь територією країни вимагає значних витрат на транспортування техніки та ресурсів. Виробничий процес у сільському господарстві залежить не лише від технологічних та організаційних факторів, а й від біологічних процесів та кліматичних умов.

Аграрний сектор економіки України має низку специфічних характеристик, які впливають на організацію та ведення бухгалтерського обліку. Ці особливості зумовлені сезонністю виробництва, біологічними перетвореннями, різноманітністю продукції та специфікою біологічних активів.

Однією з ключових особливостей сільськогосподарських підприємств є наявність біологічних активів – тварин і рослин, які підлягають біологічним перетворенням. Облік таких активів вимагає врахування змін їх вартості внаслідок росту, деградації, виробництва сільськогосподарської продукції та інших факторів.

Відповідно до НП(С)БО 30 "Біологічні активи", такі активи оцінюються за справедливою вартістю мінус очікувані витрати на продаж, якщо цю вартість можна достовірно визначити [1].

У процесі виробництва сільськогосподарські підприємства часто отримують кілька видів продукції одночасно, наприклад, зерно та солому. Це потребує застосування методів розподілу витрат між основною та супутньою продукцією. Зазвичай витрати розподіляються пропорційно до ринкової вартості або фізичного обсягу отриманої продукції [2]. Держава надає підтримку аграрному сектору у вигляді субсидій та дотацій, які можуть бути спрямовані на здешевлення кредитів, підтримку виробництва окремих видів продукції тощо. Облік таких надходжень здійснюється відповідно до НП(С)БО 15 "Дохід" та інших нормативних документів, що регулюють порядок відображення державної допомоги в обліку [3].

Особливості аграрного сектору вимагають адаптації системи бухгалтерського обліку до специфічних умов діяльності сільськогосподарських підприємств. Це включає врахування біологічних активів, сезонності виробництва, багатовидової продукції та державної підтримки. Правильна організація обліку з урахуванням цих особливостей сприяє підвищенню прозорості фінансової звітності та ефективності управління аграрними підприємствами.

Список використаних джерел

1. Розділ 1. Особливості обліку в сільському господарстві. URL: <https://moodle.znu.edu.ua/mod/resource/view.php?id=404618>
2. Палюх М., Скирпан О. Нові підходи до організації обліку на підприємствах агропромислового виробництва URL: https://econa.at.ua/Vypusk_6/palyuh.pdf
3. Концепція розвитку бухгалтерського обліку в аграрному секторі економіки України URL: <https://magazine.faaf.org.ua/koncepciya-rozvitku-buhgalterskogo-obliku-v-agrarnomu-sektori-ekonomiki-ukraini-1287.html>
4. Управлінський облік та його особливості у сільському господарстві URL: <https://magazine.faaf.org.ua/upravlinskiy-oblik-ta-yogo-osoblivosti-u-silskomu-gospodarstvi.html>

Короїд К. Д., студентка

Державний податковий університет

Науковий керівник – к.е.н., доцент Рябчук О. Г.

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗДІЙСНЕННЯ АУДИТУ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Аудит фінансово-господарської діяльності завжди відігравав важливу роль у забезпеченні прозорості, достовірності та ефективності економічних процесів. Однак у період воєнного стану аудит стикається з новими викликами, які суттєво впливають на його організацію, методологію та результати. В умовах військового конфлікту в Україні багато підприємств змушені адаптувати свої господарські процеси до нестабільного середовища, що включає руйнування інфраструктури, втрату активів, порушення ланцюгів постачання та кадрові зміни. У таких умовах аудит відіграє ще важливішу роль, оскільки допомагає контролювати ефективність використання ресурсів, оцінювати ризики та запобігати фінансовим порушенням.

Одна з головних проблем – обмежений доступ до інформації та неможливість проведення аудиту на місцях. Багато компаній через безпекові загрози змушені працювати дистанційно або взагалі призупинили діяльність, що ускладнює отримання первинної документації. Це підвищує ризики викривлення фінансової звітності, неповного відображення витрат та зловживань. Особливо актуальним є контроль за державними фінансами, оскільки під час війни значні ресурси спрямовуються на оборонні потреби та гуманітарну допомогу [1, с.165].

Ще однією серйозною проблемою є посилення ризиків шахрайства та корупції. В умовах воєнного стану держава змушена спрощувати процедури закупівель та фінансового контролю, щоб швидко забезпечити армію, переселенців та інші критично важливі сфери. Однак це створює сприятливий ґрунт для фінансових махінацій, нецільового використання

коштів та інших порушень. Аудит у таких умовах повинен не лише перевіряти відповідність фінансової звітності, а й виявляти потенційні ризики зловживань.

Попри труднощі, існують і перспективи розвитку аудиту в умовах війни. Одним із важливих напрямів є цифровізація та впровадження сучасних технологій у процес аудиторських перевірок. Використання віддаленого доступу до даних, електронних документів та автоматизованих аналітичних систем дозволяє знизити залежність від фізичної присутності аудиторів і забезпечити безперервність перевірок. Крім того, міжнародна підтримка та співпраця з іноземними фінансовими установами сприяють підвищенню стандартів аудиту та запровадженню передових методик контролю.

Ще однією перспективою є вдосконалення законодавства та нормативних актів, що регулюють аудит у кризових умовах. Удосконалення вимог до аудиторської звітності, впровадження більш жорстких механізмів фінансового моніторингу та посилення відповідальності за порушення допоможуть підвищити довіру до фінансової системи країни [2].

Таким чином, аудит у період воєнного стану стикається з багатьма труднощами, однак залишається важливим інструментом фінансового контролю та стабілізації економіки. Використання новітніх технологій, міжнародний досвід та посилення антикорупційних заходів можуть значно підвищити ефективність аудиторських перевірок та сприяти відновленню економічної стабільності в Україні.

Список використаних джерел

1. Михайленко О., Ніколаєнко С. (2022) Особливості аналізу і аудиту господарської діяльності підприємств в умовах воєнного стану. Вісник Хмельницького національного університету. № 4. С. 163–168.
2. Савицька Т. А., Гевлич Л. Л. Особливості організації аудиту у воєнний час. Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса. 2023. Том 1 № 15. URL: <https://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/view/13709> (дата звернення: 28.02.2025).

Кравченко М.В., аспірант

НУБіП України

(ORCID ID 0009-0009-6944-9045)

Науковий керівник – к.е.н, доцент Дерев'янка С.І.

ОБЛІКОВО-КОНТРОЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБІГУ ЕЛЕКТРОННИХ ГРОШЕЙ В АГРАРНОМУ БІЗНЕСІ ЯК ЕЛЕМЕНТ РОЗБУДОВИ НЕЗАЛЕЖНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ НА ШЛЯХУ ДО ІНТЕГРАЦІЇ З ЄС

Аграрний сектор України активно впроваджує цифрові технології, зокрема електронні гроші, що прискорює розрахунки і підвищує прозорість операцій. Цифровізація фінансів гармонізує агробізнес із європейськими стандартами, сприяючи інтеграції України в ЄС [1].

Облік електронних грошей є невід'ємною частиною фінансового менеджменту підприємства. Відповідно до Інструкції № 291 «Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку», електронні гроші класифікуються як грошові активи та відображаються на субрахунку 335 "Електронні гроші, номіновані в національній валюті". Це забезпечує контроль за рухом електронних коштів у межах діяльності аграрних підприємств [2].

Основні аспекти облікового забезпечення електронних грошей охоплюють кілька ключових аспектів, які сприяють ефективному фінансовому менеджменту в аграрному секторі. Використання цифрових систем обліку дозволяє фіксувати всі операції в реальному часі, що мінімізує ризик помилок або шахрайства. Автоматизоване формування фінансової звітності забезпечує високу швидкість і точність розрахунків, а інтеграція бухгалтерських даних із податковими системами сприяє ефективній взаємодії з податковими органами та зменшує ризик штрафів. Крім того, використання ERP-систем дає можливість контролювати фінансові процеси підприємства, підвищуючи їхню ефективність.

Контроль електронних грошей забезпечує фінансову безпеку підприємств, внутрішній аудит - виявляє порушення, а моніторинг транзакцій запобігає незаконним операціям. Розвиток системи обліку та контролю електронних грошей має значний вплив на економічний розвиток країни, оскільки сприяє підвищенню прозорості фінансових розрахунків. Це, своєю чергою, допомагає знизити рівень корупції, адже всі транзакції стають більш контрольованими, а їхні учасники — більш відповідальними. Формування відкритої фінансової системи підвищує рівень довіри між суб'єктами ринку, що створює стабільніше економічне середовище.

Прозорість фінансових потоків підвищує довіру інвесторів, що сприяє залученню капіталу в агросектор, де важливі гарантії безпеки. Гармонізація законодавства з ЄС розширює експортні можливості та підвищує конкурентоспроможність галузі, а ефективний облік електронних грошей прискорює євроінтеграцію. Впровадження ефективного обліково-контрольного забезпечення електронних грошей в аграрному секторі є важливим етапом на шляху до інтеграції України з Європейським Союзом. Це не лише сприятиме підвищенню прозорості та ефективності фінансових розрахунків, але й дозволить аграрним підприємствам отримати доступ до нових фінансових інструментів, залучити інвестиції та забезпечити фінансову стійкість у довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел

1. Кошіль, А., Мельянова, Л. (2024). Електронні гроші: сучасні підходи та виклики обліку. *Сталий розвиток економіки*, (2(49), 168-173. URL: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2024-49-26> (дата звернення: 26.03.2025).
2. Про платіжні послуги: Закон України від 30.06.2021 р. № 1591-IX / Відомості Верховної Ради України. 2021. № 10-11, ст.26 (дата звернення: 25.03.2025).

Кубіков Д.С., студент

ДУІКТ України

Науковий керівник - к.е.н, доцент кафедри Насад Н.В.

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОБЛІКУ, ОПОДАТКУВАННЯ ТА АУДИТУ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

У сучасних умовах економічної нестабільності, посилення цифровізації та глобалізації бізнес-середовища виникають нові виклики у сфері обліку, оподаткування та аудиту діяльності суб'єктів господарювання. Вплив зовнішніх факторів, зокрема війни, змін у податковому законодавстві, потребує адаптації методів та інструментів бухгалтерського обліку й аудиту (1, с. 45). Разом із тим, зростає значення міжнародних стандартів фінансової звітності, які забезпечують прозорість та довіру до фінансової інформації.

Одним із головних викликів є цифровізація бухгалтерського обліку та податкової звітності. Використання технологій штучного інтелекту та блокчейну сприяє автоматизації облікових процесів, зменшенню ризиків помилок та шахрайства, але водночас потребує значних фінансових ресурсів і кваліфікованих фахівців (2, с. 67).

Впровадження таких технологій дозволяє значно скоротити час на ведення обліку та підготовку звітності, проте потребує оновлення законодавчої бази для їх повноцінної інтеграції.

Ще одним актуальним питанням є зміна податкової політики держави в умовах воєнного стану. Запровадження нових ставок податків, спрощених режимів оподаткування та податкових канікул для підтримки бізнесу потребує адаптації методів податкового обліку та вдосконалення механізмів податкового контролю (3, с. 89).

Особливого значення набуває питання гармонізації національної податкової системи із міжнародними стандартами, що сприятиме залученню іноземних інвестицій.

Важливим аспектом є розвиток аудиту, який має пристосовуватися до змін у законодавчій базі, впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності та підвищення ролі незалежного контролю. Сучасні тенденції передбачають посилення аудиторського нагляду за фінансовою звітністю, зростання попиту на екологічний аудит та аудит стійкості бізнесу (4, с. 102).

Отже, сучасні виклики у сфері обліку, оподаткування та аудиту потребують комплексного підходу до їх вирішення.

Використання новітніх технологій, удосконалення податкової політики та реформування аудиторської діяльності є ключовими напрямками розвитку, що сприятимуть підвищенню прозорості та ефективності діяльності суб'єктів. Глобальні тенденції та технологічні інновації відкривають нові можливості для розвитку фінансового контролю суб'єктів.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України: Закон України від 02 грудня 2010 р. № 2755-VI. Відомості Верховної Ради України. 2011. № 13–14, № 15–16, № 17. Ст. 112.
2. Гребеник Н.І. (2022) Використання цифрових технологій у бухгалтерському обліку. *Фінанси України*. № 5. С. 45–52.
3. Кириченко О.В. (2023) Оподаткування в умовах воєнного стану: виклики та перспективи. *Економіка і держава*. № 2. С. 67–75.
4. Петренко О.М. (2023) Тенденції розвитку аудиту в Україні: сучасний стан та перспективи. *Бухгалтерський облік і аудит*. № 4. С. 89–102.

Кузло І.О., магістр

НУБіП України

Науковий керівник – к. е. н., доцент Мельянкова Л.В.

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ДОХОДІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Економічна сутність доходів діяльності підприємства полягає у відображенні фінансових результатів його господарської діяльності, що визначають ефективність використання ресурсів і стійкість на ринку. Доходи формуються за рахунок реалізації товарів, надання послуг, виконання робіт, а також інших джерел, включаючи інвестиційну та фінансову діяльність. Вони є основним джерелом покриття витрат, формування прибутку та забезпечення подальшого розвитку підприємства.

Дохід визнається під час збільшення активу або зменшення зобов'язання, що зумовлює зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків учасників підприємства), за умови, що оцінка доходу може бути достовірно визначена.

Визнані доходи в обліку класифікуються за такими групами (рис.1.).

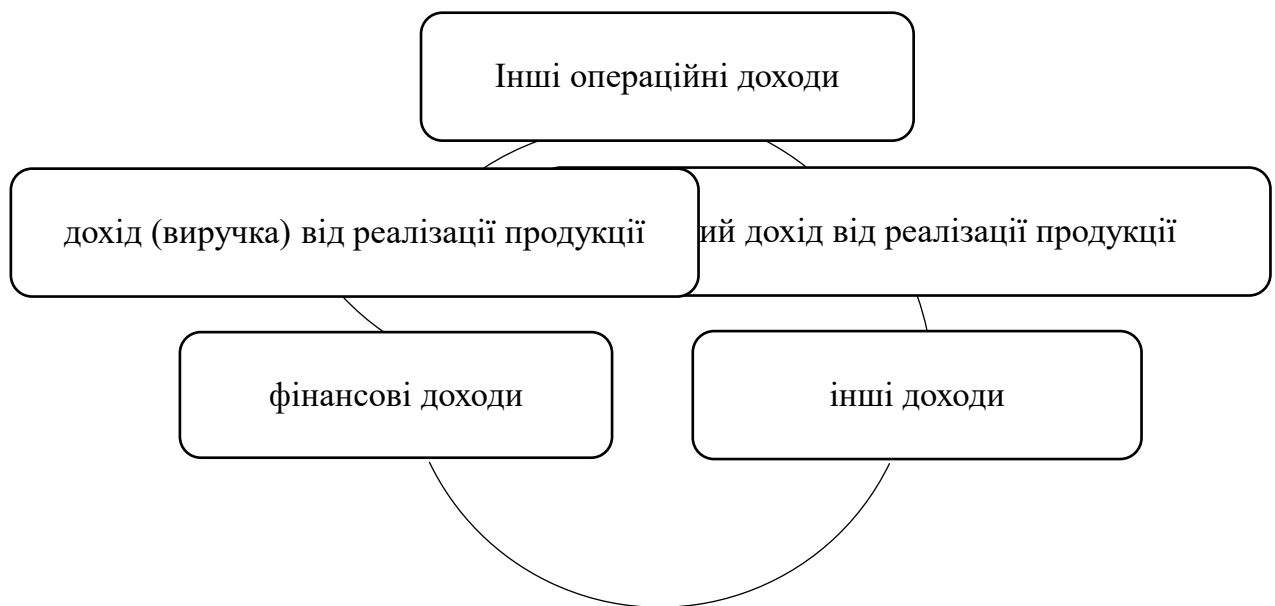

Рис. 1. Групи доходів відповідно до НП(С)БО 15 «Дохід»

Дохід є одним із ключових показників діяльності підприємства, оскільки його розкриття необхідне для ефективного управлінського аналізу. З позиції бухгалтерського обліку, дохід визначається як економічна вигода, отримана підприємством у результаті реалізації продукції під час звичайної діяльності.

Облік доходу забезпечує точність фінансової звітності та контроль результатів діяльності. Найважливішими нормативними документами, що регулюють бухгалтерський облік доходу в Україні, є НП(С)БО 15 "Дохід" та Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ).

Для правильного відображення доходів у бухгалтерському обліку використовуються первинні документи: договори, рахунки-фактури, банківські виписки. Записи здійснюються на відповідних рахунках бухгалтерського обліку:

701 "Дохід від реалізації готової продукції"; 702 "Дохід від реалізації товарів"; 703 "Дохід від реалізації робіт і послуг".

Важливим інструментом для оцінки діяльності підприємства є аналіз доходів. Аналіз доходів підприємства вивчає рівень і структуру доходів у звітному періоді, проводить оцінку структурної динаміки доходів і з'ясовує причини, допомагає керівництву оптимізувати бізнес-процеси, ціноутворення та виявити резерви для підвищення прибутковості.

Ключовим питанням обліку доходів є відповідність чинному законодавству, що значною мірою залежить від головного бухгалтера. Чітке визначення методів визнання та оцінки доходу сприяє ефективній структуризації обліку й достовірній оцінці фінансової діяльності.

Отже, ефективний облік, аналіз та управління доходами мають вирішальне значення для успіху бізнесу. Правильна облікова політика, сучасні методи та ефективний контроль сприяють фінансовій стабільності, оптимізації управління й довгостроковому розвитку бізнесу.

Раціональне управління доходами дозволяє підвищити конкурентоспроможність, збільшити рентабельність і забезпечити фінансову стабільність суб'єкта господарювання.

Кучерук А.В., студент

НУБіП України

Науковий керівник – к.е.н, доцент Дерев'янка С.І.

ЗМІНИ В ТРУДОВИХ ВІДНОСИНАХ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ОБЛІК ВИПЛАТ ПРАЦІВНИКАМ

В умовах воєнного стану в Україні підприємства змушені адаптувати свої облікові процедури до змін, що впливають на трудові відносини. Важливо забезпечити прозорість обліку виплат і виконання вимог нормативно-правових актів, які визначають особливі правила оподаткування та звітності. В умовах воєнного стану підприємства змушені шукати нові інструменти регулювання трудових відносин, які безпосередньо впливають на облік виплат працівникам. Облік витрат на оплату праці в умовах воєнного стану може стати інструментом для збереження стабільності підприємства.

На початку березня 2025 р. Верховна Рада України прийняла за основу Законопроект №12255-1 «Про внесення змін до статей 7 та 13 Закону України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану». Так, в ньому міститься пропозиція розширити ст. 7 Закону України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» від 15.03.2022 р. №2136-IX в частині обов'язку комунікації між роботодавцем та працівником, в т.ч. повідомленні про свої контактні дані. Відтепер кожна із сторін трудового договору матиме обов'язок постійно забезпечувати можливість комунікації з нею та невідкладно (у строк не більше ніж 10 календарних днів) інформувати іншу сторону про зміну своїх контактних даних, зокрема: поштової адреси; електронної адреси (за наявності); номерів телефону тощо. Реалізація цього обов'язку відбуватиметься у такий спосіб: роботодавцем – шляхом внесення змін до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань; працівником – шляхом направлення інформації на поштову адресу або адресу електронної пошти роботодавця, яка міститься в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань.

Зазнає змін і ст.13 цього Закону в частині визначення призупинення дії трудового договору. Під призупиненням дії трудового договору розуміють тимчасове припинення роботодавцем забезпечення працівника роботою і тимчасове припинення працівником виконання роботи за укладеним трудовим договором у зв'язку із збройною агресією проти України, що виключає можливість обох сторін трудових відносин виконувати обов'язки, передбачені трудовим договором. Таке призупинення дії трудового договору може здійснюватися за ініціативи однієї із сторін сукупно на строк не більше ніж 90 календарних днів під час дії воєнного стану (враховуючи терміни його продовження), а по закінченні строку призупинення дії трудового договору (не більше 90 днів) дія трудового договору відновлюється в повному обсязі.

У разі неможливості виконання сторонами трудового договору, дія якого відновлена, передбачених ним обов'язків, цей трудовий договір припиняється з підстав, визначених законодавством про працю. Наказ (розпорядження) роботодавця, яким визначено строк призупинення дії трудового договору, що перевищує цей строк, втрачає чинність після закінчення останнього. Роботодавці матимуть обов'язок протягом 60 днів з дати набрання чинності цим Законом уточнити, у разі розміщення неактуальної інформації в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань, відомості про своє місцезнаходження та інформацію для здійснення зв'язку з ними. Працівники, які в період дії правового режиму військового стану були відсутні на роботі протягом 90 днів поспіль, та/або ті, чиї робочі місця розташовані на тимчасово окупованих територіях, відповідно до їх переліку, затвердженого Міністерством з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України, зобов'язані протягом 60 днів з дати набрання чинності цим Законом надати роботодавцю актуальну інформацію про засоби зв'язку з ними, зокрема, адреси проживання, поштового зв'язку та електронної пошти (за наявності), номери засобів зв'язку.

Ларін В. О., студент

НУБіП України

Наукові керівники – к.е.н., доцент Слесар Т.М., к.е.н., доцент Шара Є.Ю.

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ РОЗРАХУНКІВ З ПІДРЯДНИКАМИ

Проблеми обліку та аудиту розрахунків з постачальниками та підрядниками, а також їх правдивого відображення у фінансовій та податковій звітності висвітлено у працях багатьох науковців не тільки з облікової, а і з правової точок зору.

Питанням бухгалтерського обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками приділяли увагу І.О. Коблянська [1] та О.В. Маркус [2].

Однак, деякі питання щодо організаційно-методичних аспектів обліку і аудиту розрахунків з постачальниками та підрядниками потребують ретельного дослідження, так як чимало наукових напрацювань недостатньо трактують сутність розрахунків з постачальниками та підрядниками, заборгованості та зобов'язань, які виникають при таких розрахунках, їх методику обліку та аудиту.

Розрахунки з підрядниками та з бюджетом здійснюється після виконання робіт або надання послуг або одночасно з ними за згодою організації або по її дорученню, або по передоплаті.

За економічним змістом розрахунки поділяються на дві основні групи:

- за товарними операціями, тобто всі розрахунки між підприємствами і господарськими організаціями за реалізовану продукцію, виконані роботи, послуги і придбані матеріальні цінності та послуги;
- за нетоварними операціями, до яких належать відповідні платежі до бюджету; одержання і повернення банківських кредитів, сплата страхових платежів, розрахунки за претензіями, нестачами і крадіжками та різні інші розрахунки.

Найбільшу питому вагу в розрахунках підприємств мають розрахунки за товарними операціями – за реалізовану продукцію, виконані роботи і надані послуги, одержані матеріальні цінності та послуги.

Отже, розрахунки з підрядниками займають особливе місце системі кредиторської заборгованості, здійснюються як в готівковій, так і безготівковій формі.

Таким чином, зобов'язання відображаються в обліку із застосуванням принципу обачності, безперервності. Розрахунки з постачальниками і підрядниками оцінюються за сумою погашення, у розмірі недисконтованої суми грошових коштів або їх еквівалентів, що буде сплачена, погашення цих розрахунків, в основному, відбувається грошовими коштами.

Під час розрахунку з підрядником дебіторська заборгованість підрядника контролюється при оформленні оплат. Рішення про умови роботи з контрагентом приймається заздалегідь. Якщо виникають проблеми з контрольованими параметрами заборгованості, система сповіщає про це. З однією інформацією в загальній системі працюють різні служби. На одну покладено прийняття рішення, на іншу – контроль. Це ставить ще одне завдання, якому раніше приділяли порівняно мало уваги – адміністрування системи.

Для покращення розрахункової дисципліни обліку розрахунків з підрядниками доцільно систематично здійснювати контроль за співвідношеннями дебіторської і кредиторської заборгованості, оскільки значне перевищення дебіторської заборгованості створює загрозу фінансовій стійкості підприємства і робить необхідним залучення додаткових засобів.

Список використаних джерел

1. Коблянська І.О. Методика обліку і аудиту розрахунків з постачальниками та підрядниками. *Modern economics*. 2017. № 3. С.78-87.
2. Маркус О. В. Напрями вдосконалення управлінського обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками, інструменти контролю платоспроможності підприємств. *Ефективна економіка*, 2020. № 5, С.1-3

Манюк В.П., студент

НУБіП України

Науковий керівник – к.е.н., доцент Гуренко Т.О.

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах нестабільних економічних відносин важливим показником діяльності будь-якого суб'єкта господарювання є відображення достовірної облікової інформації про доходи, витрати та фінансові результати. Категорія «фінансові результати» характеризується через поняття «прибуток» або «збиток». Якщо доходи підприємства за певний період перевищують його витрати, це свідчить про отримання прибутку, який капіталізується шляхом формування додаткових активів без жодного збільшення зобов'язань. Проте, перевищення витрат над доходами вказує на отриманий збиток, що призводить до втрати активів, тобто наявне зменшення вартості чистих активів (суми власного капіталу) без вилучення коштів власниками.

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», фінансовий результат (прибуток або збиток) визначається і відображається в бухгалтерському обліку і фінансовій звітності згідно з принципом нарахування й відповідності доходів та витрат [3]. Для визначення фінансових результатів звітного періоду згідно вищезазначеного принципу необхідно зіставляти доходи звітного періоду з витратами, що були здійснені для отримання цих доходів.

Визнані доходи в бухгалтерському обліку класифікуються згідно з Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» за такими групами: чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг); інші операційні доходи; дохід від участі в капіталі; інші фінансові доходи; інші доходи [2]. Класифікація доходів та витрат за відповідними видами діяльності (операційна, фінансова, інша), на нашу думку, найкраще відображається відповідно до НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» у формі № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» (табл. 1).

Схематичне відображення формування фінансового результату

Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) (ряд.2000) - Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) (ряд. 2050) =
Валовий: прибуток (ряд. 2090) або (збиток (ряд. 2095)) +
Інші операційні доходи (ряд 2120) -
Адміністративні витрати (ряд. 2130) - Витрати на збут (ряд 2150) – Інші операційні витрати (ряд 2180) =
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток (ряд 2190) або збиток (ряд. 2195) +
Дохід від участі в капіталі (ряд. 2200) + Інші фінансові доходи (ряд. 2220)+ Інші доходи (ряд. 2240)
Фінансові витрати (ряд. 2250) - Втрати від участі в капіталі (ряд. 2255) - Інші витрати (ряд. 2270) =
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток (ряд. 2290) або збиток (ряд. 2295) -
Витрати (дохід) з податку на прибуток +(-) <i>Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування (ряд. 2305)(пропонуємо вилучити)</i>
=
Чистий фінансовий результат: прибуток (ряд. 2350) або збиток (ряд. 2355)

Джерело: сформовано за даними матеріалів [1]

Чистий прибуток, одержаний підприємством після сплати податків до бюджету, а також інших платежів, може розподілятися на поповнення статутного капіталу, створення резервного капіталу, виплату різного роду премій та винагород тощо.

Список використаних джерел

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: затв. Міністерством фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (дата звернення: 30.03.2025).
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід»: затв. Міністерством фінансів України від 29.11.1999 р. № 290. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99> (дата звернення: 30.03.2025).
3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 30.03.2025).

Молдован М.М, аспірант

НУБіП України

ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-5374-4904>

Науковий керівник – д.е.н., професор Гуцаленко Л.В.

ОБЛІК І АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ В УПРАВЛІННІ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО БІЗНЕСУ

Аграрний бізнес в Україні є однією з ключових галузей економіки, забезпечуючи значну частку ВВП (10-12%) країни та понад 40 % валютних надходжень. Україна традиційно входить до числа світових лідерів (топ-5) із виробництва та експорту зернових, олійних культур і іншої сільськогосподарської продукції. Однак останні роки принесли значні виклики для аграрного сектора: військові дії, руйнування інфраструктури, блокада портів та економічна нестабільність, що суттєво вплинули на можливість ведення бізнесу та фінансові результати підприємств.

Одним із важливих аспектів ефективного функціонування аграрних компаній є формування достовірної інформації через облікову систему та здійснення аналізу результатів його діяльності. Особливістю обліку в аграрному секторі є наявність специфічних активів, зокрема: біологічні активи, біологічні перетворення, сільськогосподарська продукція. Відповідно до цього існують певні вимоги до організації і методики обліку фінансових результатів сільськогосподарських підприємств [1, С.113]. Аналіз фінансових результатів не може тільки обмежуватися аналізом чистого прибутку чи грошових потоків. Кожен показник надає інформацію про підприємство в певному контексті, і лише повна оцінка показника дає повне уявлення про майбутні можливості підприємства [2]. Тому, саме облік та аналіз дозволять оцінити фінансовий стан, виявити проблемні зони та розробити стратегії для підвищення прибутковості (рис.1).

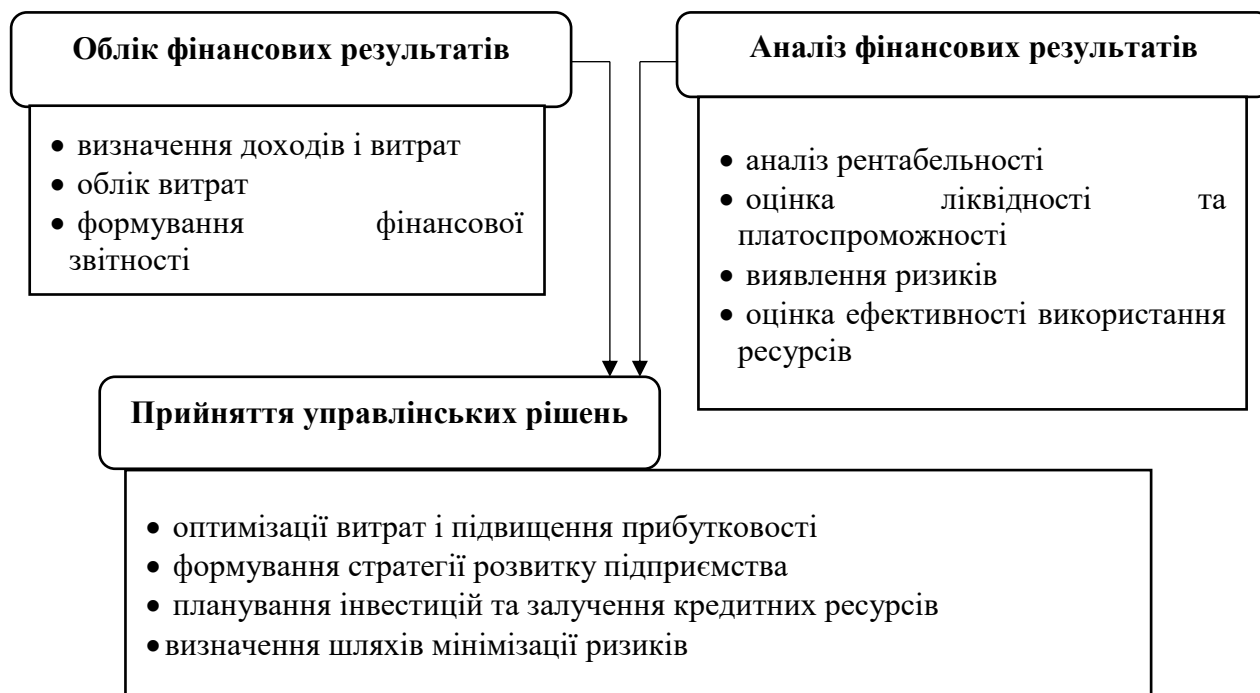

Рис.1. Роль обліку та аналізу фінансових результатів у прийнятті управлінських рішень

Джерело: сформовано автором

Попри всі труднощі, аграрний бізнес залишається стратегічно важливою галуззю України, яка має значний потенціал для розвитку. Для стабілізації ситуації необхідно покращити логістичні умови, забезпечити доступність фінансування, вдосконалити законодавче регулювання та сприяти цифровізації облікових процесів. Лише комплексний підхід дозволить аграрним підприємствам подолати сучасні виклики та забезпечити продовольчу безпеку як усередині країни, так і на міжнародному ринку.

Список використаних джерел

1. Воляк, Л., Лукиянчук Я. (2019). ACCOUNTING OF FINANCIAL RESULTS OF AGRICULTURAL ENTERPRISES. *Modern Engineering and Innovative Technologies*, 2 (09-02), 113–116. <https://doi.org/10.30890/2567-5273.2019-09-02-024>
2. Нагорна І.В., Бондаренко В.О. (2021) Облік і аналіз фінансового результату в системі управління підприємством. *Ефективна економіка*. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9577> (дата звернення: 05.03.2025). DOI: [10.32702/2307-2105-2021.11.103](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.11.103)

Несен В.В., студент

НУБіП України

Науковий керівник – к.е.н., доцент Гуренко Т.О.

ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ

Фермерське господарство є формою підприємницької діяльності громадян, які виявили бажання виробляти товарну сільськогосподарську продукцію, здійснювати її переробку та реалізацію з метою отримання прибутку на земельних ділянках, наданих їм у власність та/або користування, у тому числі в оренду, для ведення фермерського господарства, товарного сільськогосподарського виробництва [2].

Фермерські господарства можуть бути двох видів: без статусу юридичної особи, коли реєстрація проходить на підставі декларації чи договору на особу, на яку оформляється підприємництво; зі статусом юридичної особи і реєстрація проходить на підставі статуту.

Оподаткування фермерських господарств здійснюється відповідно до вимог Податкового кодексу України, а також вони можуть бути платниками податку на додану вартість (табл. 1).

Таблиця 1

Оподаткування фермерських господарств в Україні

Види фермерських господарств	Оподаткування	Умови застосування
Фізичні особи		
Фермерське господарство, як особа-підприємець	на доходи – 18 %; єдиний соціальний внесок – 22 %; військовий збір – 5 %	система вигідна для господарств, які мають суттєві витрати, оскільки податки сплачуються з чистого прибутку
Спрощена система для фізичних осіб	1 група: єдиний податок – 302,80 грн., єдиний соціальний внесок – 1760 грн.	для невеликих фермерських господарств, площа землі – до 2 га
	2 група: єдиний податок – 1600 грн., єдиний соціальний внесок – 1760 грн. Розмір єдиного податку – 20 % від прожиткового мінімуму	для невеликих фермерських господарств, у якому до 10 працівників, станом на початок року

	3 група: єдиний податок – 5 % від доходу для неплатників ПДВ і 3 % для платників ПДВ; єдиний соціальний внесок – 22 % від мінімальної заробітної плати.	середні фермерські господарства
	4 група: об'єктом оподаткування є загальна кількість власних і орендованих земельних ділянок	для господарств, які виготовляють товарну сільськогосподарську продукцію (живих тварин, жири та олії, готові харчові продукти)
3 01.01.2025 р. введений обов'язковий військовий збір для: 1, 2, 4 груп – у розмірі 800 грн. (10 % від мінімальної зарплати); 3 групи – 1 % від квартального доходу		
Юридичні особи		
Фермерське господарство, як юридична особа	податок на прибуток – 18 %; єдиний соціальний внесок – 22 %; військовий збір – 5 %; податок на прибуток – розмір залежить від її кількості	базою оподаткування є чистий дохід
2025 рік – сплата мінімального податкового зобов'язання за коефіцієнтом 0,05; 2026 рік – сплата мінімального податкового зобов'язання за коефіцієнтом 0,057; Мінімальна плата з 1 га – 700 грн.		
Спрощена система для юридичних осіб	3 група: є платниками ПДВ; єдиний податок – 3 % від доходу; платник єдиного соціального внеску	Юридичні особи мають право вибирати таку систему оподаткування, якщо підходять за критеріями доходу та сфери діяльності
	4 група: сплата фіксованої суми єдиного податку, залежить лише від площі земельної ділянки	

Джерело: сформовано за матеріалами [1]

Попри численні скептичні та песимістичні прогнози розвиток фермерських господарств в Україні триває. Чимало фермерів пройшли загартування в умовах воєнного стану. Малі сільськогосподарські товаровиробники довели свою більш високу стійкість, гнучкість та ефективність у порівнянні з великими агрокомпаніями [3]. Тому розвиток фермерства потребує постійної підтримки зі сторони держави.

Список використаних джерел

1. Оподаткування фермерських господарств в Україні у 2025. URL: <https://agroapp.com.ua/uk/blog/opodatkuvannya-fermerskix-gospodarstv-v-ukraini-u-2023/> (дата звернення: 29.03.2025).
2. Про фермерське господарство: Закон України від 19.06.2003 р. № 973-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15> (дата звернення: 30.03.2025).
3. Фермерське господарство: що це, види, як назвати та зареєструвати. *Агробізнес*. 2024. URL: <https://weagro.com.ua/blog/fermerske-gospodarstvo-shho-cze-vydy-yak-nazvaty-ta-zareyestruvaty/> (дата звернення: 30.03.2025).

Овчарук В.В., аспірант

НУБіП України

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0000-1035-859X>

Науковий керівник – к.е.н., доцент Гуренко Т.О.

СОП ЯК ІНСТРУМЕНТ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ЯКОСТІ ПРОДУКЦІЇ ПТАХІВНИЦТВА

Якість продукції стає ключовим ресурсом досягнення і підтримки конкурентних переваг у світі глобалізації бізнесу. В умовах ринкових відносин вирішити проблему якості традиційними методами, тобто запровадженням найжорсткішого контролю за готовою продукцією практично неможливо, має бути комплексний, системний підхід на кожному етапі виробництва [4].

Водночас вітчизняна економічна наука приділяє проблемі управління якістю сільськогосподарської продукції недостатньо уваги. Залишаються нерозв'язаними завдання дотримання міжнародних стандартів якості, організації систем управління якістю на господарському й регіональному рівнях управління агропромисловим виробництвом, на яких і формується продовольча безпека країни. Незважаючи на успіхи в галузі, птахівництво в Україні також зіткнулося з рядом проблем. Одна з найбільших проблем – це низька ефективність виробництва та відсутність системи контролю якості продукції [3].

Основою ефективної системи внутрішнього контролю якості на будь-якому підприємстві, в тому числі й у птахівництві є стандартні операційні процедури (СОП) – це детальні інструкції, які описують послідовність дій для виконання конкретної операції [1]. Важливість СОП у птахівництві забезпечує: єдиний підхід – всі співробітники виконують роботу однаково, зменшується ризик помилок; документальне підтвердження – СОПи слугують доказом дотримання стандартів якості під час аудиту; зменшення витрат – оптимізація процесів та зменшення кількості браку; підвищення безпечності продукції – чітке дотримання санітарних норм та правил безпеки.

Розробка СОП проходить в декілька етапів, а саме: визначення процесів; створення робочої групи; збір інформації; розробка структури СОП; написання тексту; перевірка та узгодження; затвердження СОП керівником підприємства; впровадження та навчання; перегляд та оновлення.

Метою СОП є забезпечення систематичності, об'єктивності та ефективності процесу внутрішнього аудиту, а також гарантування відповідності продукції встановленим стандартам якості та безпеки [2].

Важливими аспектами при розробці СОП є: конкретність – кожна процедура повинна бути описана максимально детально; зрозумілість – мова СОП має бути простою і зрозумілою для всіх співробітників; актуальність – СОП повинні регулярно оновлюватися з урахуванням законодавчих змін та змін у стандартах і технологічних процесах; доступність – СОП повинні бути доступними для всіх зацікавлених осіб.

Розробка СОП для внутрішнього контролю готової продукції птахівництва забезпечить систематичний контроль якості, допоможе виявити та усунути невідповідності, а також підвищить довіру споживачів до продукції підприємства. Ефективність такої програми забезпечують регулярні перевірки, навчання персоналу, оновлення СОП, залучення персоналу до участі у розробці та вдосконаленні СОП. Впровадження СОП є важливим кроком для забезпечення високої якості продукції птахівництва. Добре розроблені СОП не тільки допомагають досягти відповідності встановленим стандартам, але й сприяють підвищенню ефективності виробництва та задоволеності споживачів.

Список використаних джерел

1. Джерело. URL: <https://dextralaw.com.ua/rozrobka-sopiv-standartiv-operacijnikh-procedur/> (дата звернення: 15.03.2025).
2. Джерело. URL: <https://dspace.nuph.edu.ua/bitstream/123456789/34522/1/Березняков%20Ярослав%20Андрійович.pdf> (дата звернення: 11.03.2025).
3. Роль молоді у розвитку АПК України. Зб. матеріалів VII міжнар. наук.-практ. конф. (19-20 квітня 2023р.). Київ: НУБіП України, 2023. 146 с. URL: https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u381/2023_zbirnik_19.04.23_sait_11.10.23.pdf#page=63 (дата звернення: 15.03.2025).
4. Ціхановська В.М., Ставська Ю.В. Управління якістю продукції птахівиробничих підприємств в умовах глобалізації: монографія. Вінниця: ВНАУ, 2013. 220 с.

Пам'яновська К.М., студентка

ВСП «РФК НУБіП України»

Науковий керівник – викладач-методист Матвійчук Л.А.

АВТОМАТИЗАЦІЯ ОБЛІКУ ЯК ІНСТРУМЕНТ ОПТИМІЗАЦІЇ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Сучасний світ характеризується динамічними змінами та швидким впровадженням інноваційних технологій, що проникають у всі сфери життя і діяльності. У цьому контексті автоматизація обліку стає необхідним інструментом для забезпечення ефективного управління ресурсами, прийняття своєчасних рішень та підвищення продуктивності. Зростаючі обсяги даних і потреба у їх обробці вимагають використання сучасних підходів, які дозволяють зменшити витрати часу та уникнути помилок, викликаних людським фактором.

Як один із результатів автоматизації реалізується комплексний підхід до єдиної системи обліку, досягається точність отримання облікової інформації, що сприяє її ефективному використанню в економічному аналізі для розкриття внутрішньовиробничих резервів [1, ст. 29].

Автоматизація охоплює широкий спектр процесів, важливих для функціонування підприємства та оптимізації його господарської діяльності. Зокрема:

1. Впорядкування інформаційних потоків. При автоматизованому веденні обліку з'являється можливість отримати швидко будь-які дані.
2. Знижується ризик виникнення помилок, що дає можливість приймати ефективні управлінські рішення, уникнути штрафів і санкцій.
3. Оптимізація оподаткування. Автоматизовані системи допомагають розраховувати податкові зобов'язання відповідно до актуальних змін у законодавстві.

На ринку існує безліч програмних продуктів, розроблених для автоматизації бухгалтерського обліку. Серед них найпоширенішими є: «BOOKKEEPER», «SMARTFIN.UA», які підходять для малого та середнього бізнесу завдяки своїй

універсальності й адаптивності; «М.Е.DOC», дозволяє обмінюватися документами з контрагентами та звітувати до контролюючих органів; «BAS Бухгалтерія», призначена для автоматизації бухгалтерського і податкового обліку; хмарні сервіси, такі як «Дебет Плюс», QuickBooks чи Херо. Також підприємства можуть використовувати програмний продукт іноземних розробників.

Серед основних викликів впровадження автоматизації можна виокремити високу вартість, адже необхідні значні інвестиції в програмне забезпечення та навчання персоналу. Інтеграція автоматизації може ускладнюватися через потребу адаптувати існуючі бізнес-процеси до нових технологій.

Автоматизація бухгалтерського обліку – це процес, в результаті якого, переклад бухгалтерії на комп'ютерну форму обліку збільшує відсоток ефективності і покращує якість ведення бухгалтерського обліку на підприємстві [2]. Автоматизація обліку є потужним інструментом оптимізації господарської діяльності, що дозволяє знизити витрати, підвищити точність даних, забезпечити прозорість і ефективність управлінських процесів. Незважаючи на виклики, її переваги значно переважають, роблячи автоматизацію ключовим чинником розвитку сучасних підприємств.

Список використаних джерел

1. Куцика П. О., Бачинський В. І., Воронко Р. М. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством. Львів, 2023. 308 с. URL: https://www.lute.lviv.ua/fileadmin/www.lac.lviv.ua/data/kafedry/Buh_Obliku/Kucik/Docs/Bukhgalter_oblik_v_upravln_idpr_Pidruchnik_Redag_24.05.2023_7_KI_NCEVII_.pdf (дата звернення 15.03.2025).
2. Бондар В. Д. (2018) Автоматизація бухгалтерського обліку матеріально - виробничих запасів. *Економічні студії*. № 4 (22). С.11-15. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/538922> (дата звернення 15.03.2025).

Подлозна А. О., студентка

НУБіП України

Науковий керівник – к.е.н., доцент Кузик Н.П.

ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ В УМОВАХ КРИЗИ НЕПЛАТЕЖІВ

Криза неплатежів, зумовлена економічними спадами, військовими конфліктами, інфляційними процесами та іншими макроекономічними факторами, призводить до зростання ризиків втрати фінансової ліквідності підприємств. Як наслідок, це може спричинити порушення договірних зобов'язань перед постачальниками. Саме тому питання внутрішнього контролю розрахунків з постачальниками набуває особливої актуальності. Це ключовий інструмент раціонального управління фінансовими потоками, мінімізації ризиків простроченої кредиторської заборгованості, зміцнення довіри партнерів і контрагентів, а також підтримання ділової репутації підприємства [1].

Ефективний внутрішній контроль розрахунків із постачальниками передбачає використання автоматизованих систем не лише для обліку, але й для моніторингу платежів [2]. Це, перш за все, дає змогу оперативно відстежувати фінансові зобов'язання. Крім того, важливим інструментом є впровадження внутрішніх регламентів, які визначають порядок, строки та пріоритетність виконання платежів. Важливим інструментом є формування фінансових резервів, а також контроль за їх використанням, які б забезпечили стабільність розрахунків у критичних ситуаціях [3].

Вважаємо, що дієвим інструментом внутрішнього контролю розрахунків з постачальниками в умовах кризи неплатежів є встановлення чітких регламентів і процедур через розробку внутрішніх політик щодо строків, пріоритетності та умов оплати, запровадження процедур погодження платежів на основі пріоритетних критеріїв. Необхідно також чітко розмежувати відповідальність між підрозділами, які беруть участь у розрахунках. Доцільно для подолання кризи неплатежів використовувати такі стратегії, як переговори з

постачальниками щодо реструктуризації боргів або зміни умов оплати, впровадження механізму факторингу для залучення фінансових установ [2]. Дієвим інструментом може стати диверсифікація постачальників, що дозволить знизити залежність від окремих контрагентів. Для підприємств аграрної сфери внутрішній контроль розрахунків із постачальниками має враховувати сезонність, високу залежність від погодних умов, коливання цін на продукцію та витратні матеріали. Важливу роль на практиці відіграє автоматизація процесів для контролю за платежами (наприклад, впровадження ERP-систем для моніторингу заборгованості), використання електронного документообігу для швидшого оброблення рахунків і зменшення помилок у розрахунках, налаштування автоматичних нагадувань про терміни платежів [2].

Отже, функціонування дієвої системи внутрішнього контролю розрахунків із постачальниками є ключовим фактором фінансової стабільності підприємства. Оптимізація механізмів контролю не лише допомагає запобігти кризі неплатежів, а й сприяє покращенню фінансових показників діяльності підприємства, зміцненню партнерських відносин, підвищенню ефективності діяльності та зниження фінансових ризиків.

Список використаних джерел

1. Випірайленко Т.М. (2020) Облік розрахунків із постачальниками та підрядниками. *Молодий вчений*. № 31 (321). С. 68- 73.
2. Кузик Н.П., Матвійчук Д.О. Цифровізація та її вплив на аудит кредиторською заборгованістю постачальників в умовах фінансової нестабільності. Міжнародна науково-практична конференція «*Економічний та соціальний розвиток у контексті правового регулювання та глобальних викликів*». 6 листопада 2024 року. Житомир, С.30-31.
3. Проблеми вдосконалення обліку розрахунків з постачальниками і підрядниками. URL: <https://card-file.ontu.edu.ua/handle/123456789/13335> (дата звернення: 29.03.2025р.)

Подруцький С.В., аспірант

НУБіП України

Науковий керівник – к.е.н, доцент Литвиненко В.С.

ЦІНОВІ РИЗИКИ В АГРОБІЗНЕСІ ТА ЇХ ВІДОБРАЖЕННЯ В ОБЛІКУ

У ринковій економіці, ціна визначає консенсус між попитом та пропозицією. Зміна цін тільки під впливом ринкових чинників, з одного боку сприяє оптимальному функціонуванню економіки, а з іншого боку, наражає підприємства на ціновий ризик.

Як зазначається у Національному положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 13 «Фінансові інструменти» ціновий ризик – це імовірність змін цін, які відбуваються внаслідок валютного, відсоткового або ринкового ризиків [1].

У своїй діяльності підприємства аграрного сектору стикаються з великою кількістю цінових ризиків. Ціна може змінюватись, як на готову продукцію так і на складові собівартості виробництва. До чинників цінових ризиків на готову продукцію відносяться коливання цін під впливом ринкових умов таких як попит та пропозиція, остання у свою чергу для підприємств агробізнесу може залежати від поточної врожайності, а також зростання цін внаслідок інфляції. Втрачання купівельної спроможності капіталу компанії теж необхідно враховувати при аналізі фінансових результатів діяльності.

Актуальним є відображення ризиків у обліку, зокрема і цінових. Середовище, у якому сільськогосподарські підприємства здійснюють комерційну діяльність схильне до високих ризиків, тому є необхідність у оперативному ухваленні обґрунтованих фінансово рішень щодо вибору каналів збуту і досягнення обсягів реалізації продукції з максимальним прибутком. Сприяють зростанню ризиків особливості сільського господарства, що включає сезонність, залежність від доступу до фінансових ресурсів у той же час висока капіталоемність виробництва, складна передбачуваність погодних умов і відповідно врожайності та інші чинники, які впливають на якість і кількість

виробленої продукції. Тому сучасні бізнес моделі включають планування посівних робіт, збір врожаю та його, зберігання, організація збуту продукції, а також маркетингові заходи, для забезпечення попиту на продукцію і підтримка його протягом усього операційного циклу [2].

Таким чином, оцінка цінових ризиків – це комплексна проблема, яка потребує системного підходу та при розробці моделі обліку цінових ризиків необхідно враховувати якомога більше параметрів, які можуть впливати на діяльність підприємства

Для управління ціновими ризиками застосовують:

- Хеджування: використання фінансових інструментів (ф'ючерсів, опціонів) для фіксації цін;
- Диверсифікація: розподіл інвестицій між різними культурами чи продуктами для зменшення ризиків;
- Страхування: страхування врожаю може захистити від втрат через падіння цін або інші непередбачені події.

Кожний окремий вид управління ризиками вимагає від підприємства застосування відповідних облікових підходів. Для обліку цінових ризиків можливо застосовувати підходи, які використовуються для обліку фінансових інструментів (хеджування) та страхових контрактів. Облік впливу диверсифікації потребує додаткового дослідження. Оцінка цінових ризиків забезпечить зростання фінансової стійкості підприємства. Впровадження цифрового забезпечення забезпечить підвищення ефективності.

Список використаних джерел

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 13 "Фінансові інструменти". Затверджено наказом Міністерства фінансів №559 від 31.11.2001 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1050-01#Text> (дата звернення 27.02.2025).
2. Литвиненко В.С., Кривошей О.В. (2023) Класифікація витрат маркетингової діяльності в обліку сільськогосподарських підприємств. *Економіка і управління бізнесом*. №14(3). С. 66-83.

Савченко Н. Л., аспірант

НУБіП України

ORCID <https://orcid.org/0000-0003-4679-3985>

Науковий керівник – к.е.н., доцент Боярова О. А.

ПРОГНОЗ ІМПОРТУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ТЕХНІКИ ЯК ІНДИКАТОР ТРАНСФОРМАЦІЇ АГРАРНОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Аграрний сектор є однією з ключових галузей економіки України, що забезпечує значну частку валового внутрішнього продукту та є важливим джерелом валютних надходжень. Його розвиток значною мірою залежить від технічного оснащення сільськогосподарських підприємств, що впливає на продуктивність, стійкість та здатність до впровадження інновацій.

Сучасний ринок сільськогосподарської техніки відіграє важливу роль у підвищенні ефективності виробництва, зменшенні витрат та зміцненні конкурентоспроможності агропромислового комплексу. Зростання рівня механізації, впровадження нових технологій та доступ до сучасної техніки стають ключовими чинниками сталого розвитку аграрного сектору.

Останніми роками на українському ринку активізувалися провідні світові виробники сільськогосподарської техніки з США, Китаю, ЄС, Великої Британії, Канади та Польщі.

Українські підприємства стали своєрідним полігоном для випробування техніки зі всього світу. Водночас, імпортозалежність, відтік валюти та послаблення позицій вітчизняного машинобудування призводять до втрати кадрів та негативно впливають на економіку країни.

Понад 80% сільськогосподарської техніки на українському ринку – іноземного походження, зокрема трактори. Високий рівень зношеності техніки (50-80 %) робить цей ринок привабливим для зарубіжних виробників.

Прогноз імпорту сільськогосподарської техніки є ключовим для оцінки розвитку агросектору України. Обсяги постачання тракторів, техніки для збирання врожаю, елеваторного та іригаційного обладнання слугують важливими орієнтирами для інвестицій та модернізації.

На 2025-2027 роки очікується зростання імпорту, що свідчить про позитивні зміни у галузі

Прогноз імпорту сільськогосподарської техніки в Україну на 2025-2027 роки в цілому свідчить про позитивні тенденції. Водночас спостерігаються коливання в обсягах імпорту навісної техніки, що потребує додаткового аналізу. Загалом очікується відновлення та розвиток агросектору, що сприятиме економічному зростанню [1].

Отже, розвиток аграрного сектору свідчить про поступове зростання імпорту сільськогосподарської техніки після кризового періоду. Збільшення постачань тракторів, техніки для збирання врожаю, елеваторного та іригаційного обладнання вказує на активізацію ринку, відновлення інвестицій та технологічне оновлення інвестиційної активності та технологічного прогресу. Для сталого розвитку важливо враховувати економічні та політичні ризики, а також продовжувати модернізацію техніки та залучати інвестиції для підвищення ефективності та конкурентоспроможності галузі.

Список використаних джерел

1. AgroPortal. Ринок сільгосптехніки: що купують, виробляють в Україні та куди експортують. Growhow.in.ua. 2024. URL: <https://agroportal.ua/publishing/infografika/rinok-silgosptehniki-shcho-kupuyut-viroblyayut-v-ukrajini-ta-kudi-eksportuyut> (дата звернення: 05.04.2025).

Сільковська Ю.О., студентка

ВСП «РФК НУБіП України»

Науковий керівник – викладач-методист Матвійчук Л.А.

МЕТОДИ ВИЯВЛЕННЯ ШАХРАЙСТВА У ФІНАНСОВІЙ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Шахрайство у фінансовій звітності є серйозною проблемою, яка може призвести до значних фінансових втрат, підриву довіри інвесторів та інших зацікавлених сторін, а також до юридичних наслідків для підприємств. Виявлення та запобігання таким порушенням є критично важливими для забезпечення фінансової стабільності та прозорості бізнесу.

Основні методи виявлення шахрайства у фінансовій звітності:

1. Аналітичні процедури. Ці процедури передбачають порівняння фінансових показників підприємства з попередніми періодами, галузевими стандартами або очікуваними результатами. Незвичайні або непередбачувані відхилення можуть свідчити про можливі викривлення у звітності.

2. Форензик аудит. Це спеціалізований вид аудиту, спрямований на розслідування та документування фінансових злочинів або неправомірних дій. Форензик аудит об'єднує елементи традиційного аудиту та судово-бухгалтерської експертизи, що дозволяє ефективно виявляти внутрішньо-корпоративні шахрайства, особливо в умовах нестабільності, таких як військові дії [1].

3. Використання сучасних цифрових технологій. Сучасні цифрові технології, такі як нейронні мережі, хмарні обчислення, блокчейн, штучний інтелект, дозволяють аналізувати великі обсяги даних для виявлення аномалій, які можуть свідчити про шахрайство, забезпечують гнучкість, можливість швидкої координації роботи в процесі аудиту, надають змогу отримувати доступ даних у режимі реального часу.

4. Аналіз різнорідних даних. Використання методів аналізу різнорідних даних дозволяє обробляти інформацію з різних джерел та форматів для

виявлення аномалій, які можуть свідчити про шахрайські дії. Це включає аналіз метрик, шаблонів та інших показників для формування узагальненого профілю потенційного шахрая.

5. Застосування економіко-математичних моделей. Використання математичних моделей, таких як Z-модель Е. Альтмана, допомагає оцінити фінансовий стан підприємства та виявити можливі ознаки банкрутства або фінансових труднощів, які можуть бути пов'язані з шахрайством.

6. Методи узагальнення офіційних фактів на основі офіційно затверджених даних установ. Ці методи передбачають аналіз офіційних документів та звітів для виявлення невідповідностей або аномалій, які можуть свідчити про шахрайські дії [2].

Виявлення шахрайства у фінансовій звітності є багатогранним процесом, який вимагає застосування різних методів та підходів. Поєднання традиційних аналітичних процедур з сучасними технологіями, такими як машинне навчання та аналіз різнорідних даних, дозволяє підвищити ефективність виявлення шахрайських дій. Крім того, впровадження форензик аудиту та використання економіко-математичних моделей сприяє більш глибокому розумінню фінансового стану підприємства та можливих ризиків. Таким чином, комплексний підхід до виявлення шахрайства у фінансовій звітності є ключовим для забезпечення прозорості та надійності фінансової інформації.

Список використаних джерел

1. Нестеренко О. (2024.) Форензик аудит як ефективний засіб протидії внутрішньо-корпоративному шахрайству в умовах війни. *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics*, № 5. С.392-405. URL: <https://aab-economics.kmf.uz.ua/aabe/article/view/176/176>. (дата звернення 16.03.2025).

2. Ліодорова Ю.Г., Воронова І.С., Шнейдере Р. (2021) Передові методи судової експертизи для виявлення шахрайства. *Криміналістика і судова експертиза*, № 6. С. 48-59. URL: <https://digest.kndise.gov.ua/wp-content/uploads/2021/05/Liodorova.pdf>. (дата звернення 16.03.2025).

Сокіл С., магістр

НУБіП України

Науковий керівник – к.е.н., доцент Миськів Л.П.

ПОЛПШЕННЯ ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ ІНВЕСТИЦІЙ

Важливим питанням відновлення та розвитку вітчизняних підприємств в умовах нестабільних економічних відносин та військових дій є залучення значного обсягу фінансових інвестицій. Наявність фінансових інвестицій сприяє збільшенню залучених грошових потоків та реалізації інвестиційних проєктів, проведенню операцій з корпоративними правами та іншими видами майнових та інтелектуальних цінностей суб'єкта господарювання [1].

Процес обліку фінансових інвестицій на підприємствах є багатостадійним та трудомістким і залежить від специфіки діяльності та обраної облікової політики підприємства, яка має відповідати чинним законодавчим актам та сприяти підвищенню інвестиційної привабливості [2].

Класифікують інвестиції залежно від напрямку спрямування:

- капітальні (реальні) – нерухоме та рухоме майно, матеріальні та нематеріальні активи;
- інтелектуальні: патенти та права інтелектуальної власності; права на користування природними ресурсами та матеріальними активами; інші інтелектуальні та культурні цінності;
- фінансові (грошові кошти, банківські вклади, акції, облігації, деривативи, криптовалюта тощо).

Фінансові інвестиції є джерелом додаткового доходу, збільшенням капіталу або інших фінансових вигод для інвестора. Суть методу участі в капіталі полягає у визнанні інвестицій за собівартістю, або на дату балансу необхідно відкоригувати вартість фінансової інвестиції пропорційно збільшенню чи зменшенню загальної вартості частки інвестора у чистих активах акціонерного підприємства, де визнають прибуток (збиток) (доходи або витрати) [3].

Основними факторами впливу на порядок обліку фінансових інвестицій, є термін їх утримання та можливість реалізації в будь-який момент, відповідно до яких інвестиції поділяються на довгострокові та поточні [4].

Для обліку наявності та руху поточних фінансових інвестицій та еквівалентів грошових коштів, у тому числі депозитних сертифікатів у Плані рахунків бухгалтерського обліку призначено активний балансовий рахунок 35 «Поточні фінансові інвестиції». За дебетом рахунку 35 "Поточні фінансові інвестиції" відображається придбання (надходження) еквівалентів грошових коштів та поточних фінансових інвестицій, за кредитом - зменшення їх вартості та вибуття.

На нашу думку, робочий план рахунків, рахунок 35 «Поточні фінансові інвестиції» необхідно доповнити субрахунками третього порядку в залежності від видів і переліку фінансових інструментів 3511 «Фінансові активи (грошові кошти вкладені інвестором)», 3512 «Фінансові активи (фінансові активи призначені для перепродажу)», 3513 «Фінансові інвестиції, що утримуються до погашення» 3514 «Інструменти власного капіталу», 3515 «Інші фінансові активи».

Таким чином, варто зазначити, що розкриття інформації про фінансові інвестиції забезпечить більш чітку структуру інвестованого капіталу та дозволить приймати оптимальні економічні рішення.

Список використаних джерел

1. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 32 «Фінансові інструменти: подання». URL: https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%9C%D0%A1%D0%91%D0%9E%2032_ukr_2022.pdf (дата звернення: 18.03.2025).
2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка». URL: https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%9C%D0%A1%D0%91%D0%9E_39_ukr_2022.pdf (дата звернення: 17.03.2025).
3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 12 «Фінансові інвестиції». Наказ Міністерства фінансів України від 26.04.2000 № 91. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0284-00#Text> (дата звернення: 20.03.2025).
4. Вініченко І. І., Самілик Т. М., Олексюк В. О. Бізнес-процеси в теорії інвестиційної діяльності підприємств. *Агросвіт*. 2021. № 18. С. 22–27. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/18_2021/4.pdf (дата звернення: 15.03.2025)

Фененко І.Ю., студентка

НУБіП України

Науковий керівник – к.е.н., доцент Колеснікова О.М.

ОБЛІКОВІ АСПЕКТИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

У результаті воєнного конфлікту в Україні сільськогосподарські землі потрапили під вплив двох основних видів пошкоджень: фізичного та замінування. Фізичне пошкодження родючого ґрунтового шару спричинене різними факторами, такими як ракетні удари, артилерійський обстріл та дії військової техніки. Крім того, наявність нерозірваних боєприпасів на полях створює серйозну загрозу для фермерів під час виконання сільськогосподарських робіт. За інформацією Міністерства захисту навколишнього середовища та природних ресурсів України, вибухи мін забруднюють ґрунт важкими металами, такими як свинець, кадмій, нікель, стронцій, титан та інші. Це призводить до того, що ґрунт стає непридатним для подальшого використання в сільському господарстві, поки його не очистять від цих забруднень.

Застосування інноваційних технологій в сільському господарстві може бути ключовим фактором у розвитку аграрного сектору та забезпеченні продовольчої безпеки країни, особливо в умовах війни. Підприємства в сфері бізнес-аналітики в даний час активно перебувають на етапі реінжинірингу шляхом впровадження та тестування різноманітних програм, аналізу та обробки великих обсягів даних, поліпшення комунікацій на всіх рівнях бізнес-процесів та прийняття рішень в умовах інтерактивності та прозорості.

Інформаційні технології, такі як ГІС, GPS, системи обліку врожаїв та інші, можуть ефективно допомогти сільським господарям у керуванні ресурсами, розмінуванні полів, аналізі даних у режимі реального часу та зменшенні ризиків для здоров'я та життя людей. Інформаційно-комунікаційні технології, такі як хмарні обчислення, великі дані та штучний інтелект, надають можливість

створити механізми для доступу та збору довгострокової статистичної інформації, отриманої завдяки цифровізації, та оцінити внесок цих технологій у економічне зростання. Це має велике теоретичне та практичне значення для ухвалення урядових та глобальних рішень щодо цифровізації.

Крім того, використання інноваційних технологій в сільському господарстві після завершення конфлікту може сприяти відновленню та розвитку економіки країни, забезпечуючи стабільну та ефективну агросферу. Проте, для успішного впровадження технологій у сільському господарстві необхідно мати наявність кваліфікованих фахівців та сучасне технічне обладнання. Тому важливо інвестувати в освіту та інновації, а також підтримувати співпрацю між державними та приватними секторами.

Виходячи з вищевикладеного, можна очікувати, що ІТ-системи багатьох сільськогосподарських підприємств зазнають суттєвих змін у найближчому майбутньому. Ці системи охоплюватимуть усі виробничі і управлінські процеси підприємства. Разом з тим потрібно, щоб ці системи були також спроможні водночас передавати і зберігати дані на сервері.

Різноманітність даних ускладнює як управлінський облік, так і загальновиробничий контролінг, що може мати вплив на якість виробничих рішень, які приймаються.

Щоб мати змогу отримувати відповіді на різноманітні запитання, потрібно так організувати систему аналітичного бухгалтерського обліку в умовах діджиталізації, зокрема і обліку витрат та виходу продукції рослинництва, щоб результати можна було отримувати з різною глибиною деталізації залежно від рівня запиту.

Підсумовуючи викладене, перед фахівцями з бухгалтерського обліку та ІТ-фахівцями, в умовах військового стану та викликів пов'язаних із ним, стоїть спільне завдання, вирішення якого покликане підвищити ефективність, точність та якість фінансових даних і відповідно оперативність прийняття виважених управлінських рішень, а отже адаптації та поступового розвитку підприємств сільського господарства в умовах цифрової економіки.

Франчук В.А., студентка

НУБіП України

Науковий керівник – к. е. н., доцент Кузик Н.П.

ЦИФРОВІЗАЦІЯ АУДИТУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ: МОЖЛИВОСТІ, ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

В умовах зростання інформаційного потенціалу економіки та суспільства питання цифровізації набуває особливої актуальності, змінюючи традиційні підходи до аудиту фінансової звітності загалом та аудиту основних засобів, зокрема. Цифровізація не лише скорочує часу на перевірку операцій з основними засобами, але й забезпечує зниження ризиків людських помилок, підвищує ефективність управління необоротними активами. До того ж впровадження цифрових технологій забезпечує прозорість облікових даних і показників фінансової звітності щодо наявності основних засобів, нарахування амортизації, операцій з відображення витрат на ремонт і поліпшення, переоцінки, списання та інших господарських операцій, характерних для основних засобів. Звісно, воєнний стан та нерегулярне енергопостачання загальмували поширення й використання не лише електронного обліку на підприємствах [1], але й комп'ютерних методів аудиту. Однак це не зменшило його актуальності, а навпаки – підкреслило важливість та необхідність подальшого розвитку цифрових рішень в аудиті.

Практичні дослідження, проведені нами в контексті процедур аудиту основних засобів, дає можливість виділити основні переваги застосування комп'ютерних методів аудиту. Зокрема, використання самих простих дає змогу автоматизувати процеси інвентаризації, оцінки та обліку основних засобів. При цьому значно скорочується час, необхідний для обробки даних, а, відтак, питання аудиторської вибірки в умовах цифровізації нівелюється, адже сучасні технології дозволяють здійснювати суцільну перевірку усіх операцій із основними засобами, автоматично виявляючи незвичайні відхилення, помилки та потенційні випадки шахрайства. Окрім того, цифрові рішення мінімізують

ризика помилок, характерних для ручного введення інформації про основні засоби. Навіть найпростіші автоматизовані алгоритми, вбудовані в функціонал бухгалтерських програмних продуктів, забезпечують точність при нарахуванні амортизації та її коректного відображення через бухгалтерські записи, а також переоцінки, ремонту та списання основних засобів в обліку і узагальнення інформації у фінансовій звітності. Отже, в аудитора зникає потреба у застосуванні численних арифметичних перевірок. Серед переваг варто виділити можливість дистанційного доступу до інформації про основні засоби. Це дає аудиторам змогу оперативно перевіряти їхній стан, місцезнаходження та хронологію змін в режимі реального часу. Аналітичні процедури, які є надзвичайно важливими при аудиті основних засобів, суттєво спрощуються за умови використання сучасних цифрових технологій. Їх застосування дає змогу аудиторам швидко здійснювати коефіцієнтний аналіз, зокрема розраховувати показники капіталовіддачі, капіталомісткості, рівня зносу основних засобів та інших ключових показників, що відображають їхню ефективність та вплив на фінансовий стан підприємства-клієнта.

Окрім переваг, необхідно враховувати і виклики, пов'язані з цифровізацією. Зокрема, важливими залишається наразі кібербезпека та захист даних [2]. Для уникнення витоку або несанкціонованого доступу до інформації, необхідно наразі і на перспективу забезпечити надійні заходи захисту цифрових записів та технологічні засоби безпеки. Загалом, для забезпечення ефективного використання цифрових технологій в аудиті необхідно балансувати між інноваціями та традиційними підходами.

Список використаних джерел

1. Онешко С. В., Вітер С. А., Віремейчик А. М. Стратегія розвитку аудиту в умовах цифрової економіки. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 15. С. 64–69. DOI: [10.32702/2306-6814.2021.15.64](https://doi.org/10.32702/2306-6814.2021.15.64).
2. Янковська К. Вплив цифрових технологій на проведення аудиту. *Аграрна економіка*. 2023. Т. 16. № 3-4. С. 68–74. URL: http://agrarianeconomy.lnau.edu.ua/images/docs/ae_2023_16_3-4/AE-16_3-4_8.pdf (дата звернення: 22.01.2025).

Хован І.Д., магістр

НУБіП України

Науковий керівник – к.е.н., доцент Мельянова Л.В.

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ОПЛАТИ ПРАЦІ В УМОВАХ ЕЛЕКТРОННОЇ ОБРОБКИ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Оплата праці є ключовим елементом економічних відносин на підприємстві, оскільки вона визначає рівень мотивації працівників та впливає на фінансові результати діяльності. Впровадження електронної обробки економічної інформації сприяє підвищенню ефективності облікових процесів, забезпечує точність розрахунків та оперативність в управлінні персоналом.

Цифрова система обліку дозволяє автоматизувати багато процесів, що зменшує ручну працю і покращує продуктивність. Однак, поряд із перевагами, виникають і певні проблеми, пов'язані з адаптацією до нових технологій та забезпеченням відповідності чинному законодавству.

Проблеми в організації обліку та оподаткування оплати праці в умовах електронної обробки інформації:

Впровадження електронних систем обліку потребує значних ресурсів та часу для навчання персоналу, що може бути складним для малих та середніх підприємств. Електронна обробка інформації підвищує ризики несанкціонованого доступу та втрати конфіденційних даних, що вимагає впровадження надійних систем захисту.

Постійні зміни в податковому та трудовому законодавстві потребують оперативного оновлення програмного забезпечення та адаптації облікових процесів.

Необхідність узгодження нових електронних систем обліку з вже існуючими на підприємстві може викликати технічні та організаційні труднощі.

Облік заробітної плати включає документальне оформлення та автоматизоване оброблення інформації про нарахування і виплату доходів працівникам. Умови електронної обробки економічної інформації передбачають використання сучасних бухгалтерських програм, таких як BAS ERP, М.Е.Дос та

інші, які для ведення обліку мають містити документи, що забезпечують електронний документообіг відповідно до законодавства України.

Основні етапи обліку заробітної плати в умовах автоматизації:

1. Формування кадрових даних – внесення інформації про працівників (посади, оклади, графіки роботи).
2. Облік відпрацьованого часу – реєстрація робочих змін, лікарняних, відпусток через електронні системи.
3. Нарахування заробітної плати – врахування премій, надбавок, доплат, штрафів.
4. Розрахунок податків та зборів – автоматичний розрахунок ПДФО, військового збору та ЄСВ.
5. Формування бухгалтерських проводок – автоматична генерація проведення для відображення заробітної плати у фінансовій звітності.
6. Виплата заробітної плати – через банківські системи або касу підприємства.
7. Формування звітності – підготовка та подання податкової та фінансової звітності в електронному вигляді.

Отже, автоматизація обліку та оподаткування заробітної плати є необхідним кроком для підвищення ефективності фінансової діяльності підприємств. Використання сучасних інформаційних технологій дозволяє зменшити ризики помилок, оптимізувати процеси розрахунків та забезпечити відповідність законодавчим вимогам.

Однак для успішного впровадження таких систем необхідно враховувати питання безпеки даних, оновлення програмного забезпечення та доступність автоматизованих рішень для всіх суб'єктів господарювання. Розвиток інформаційних технологій у сфері бухгалтерського обліку сприяє підвищенню рівня фінансового контролю та ефективному управлінню трудовими ресурсами.

Чиж Є.М., студент

НУБіП України

Науковий керівник – д.е.н., професор Гуцаленко Л.В.

ФОРМУВАННЯ АМОРТИЗАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В ОБЛІКОВІЙ СИСТЕМІ ПІДПРИЄМСТВА

Амортизаційна політика в системі облікової політики підприємств дозволяє здійснювати адекватну та дієву стратегію управлінським персоналом спрямовану на отримання фінансових результатів від діяльності таких суб'єктів господарювання.

Теоретичним та методологічним основам формування амортизаційної політики і обліковій системі присвячені праці зарубіжних вчених Л.А. Берстайна, М. Ван Бреда, Є Хендріксена та інших. Серед українських вчених можна виокремити праці Н.Г. Виговської, Л.В. Гуцаленко, А.Г. Загороднього, Г.Г. Кірейцева, М.І. Крупки та інших вчених.

В умовах ринкової економіки амортизаційна політика є дієвим інструментом, що забезпечує створення умов та ресурсів спрямованих на відновлення необоротних активів підприємств. Прийняття управлінського рішення керівником підприємства та означення методу нарахування амортизації необоротних активів, дозволяє визначати собівартість готової продукції та забезпечувати достовірність відображенні інформації у фінансовій звітності.

Вчені відзначають, що «в процесі функціонування основні засоби зношуються і передають свою вартість на створений продукт. В даний час вартість засобів праці включають до складу витрат на виробництво у вигляді амортизаційних відрахувань. Вони є самостійним елементом витрат і складовою собівартості» [1, С.53].

НП(С)БО 7 «Основні засоби» визначає наступні методи нарахування амортизації: прямолінійний метод, зменшення залишкової вартості, прискореного зменшення залишкової вартості, кумулятивний метод, Виробничий метод. До НП(С)БО було внесено зміни, що метод амортизації

об'єкта основних засобів може переглядатися на кінець звітного періоду у разі очікуваного способу отримання економічних вигод від його використання [2].

Легенчук С.Ф. в своїх дослідженнях відзначає фактори, що впливають на вибір методу нарахування амортизації (таблиця 1)

Таблиця 1

**Фактори, що впливають на вибір методу нарахування амортизації за
Дж. А. Портером та К.Л. Нортон**

фактори	ймовірний вибір
простота	прямолінійний метод є найпростішим для розрахунку та запису
звітність для акціонерів	зазвичай, фірми намагаються максимізувати чистий дохід в звітності для акціонерів і будуть використовувати прямолінійний метод
порівнянність	зазвичай, фірми використовують ті ж самі методи амортизації, як і фірми тієї ж галузі або виду діяльності
бонусні плани менеджерів	якщо менеджери одержують бонуси, прив'язані до показника чистого доходу, вони використовують прямолінійний метод

Джерело: [3].

Узагальнюючи вище викладене можна стверджувати, що використання прискореної амортизації призведе до зростання ціни на вироблену продукцію та вплине на зменшення фінансових результатів та зменшення суми податку на прибуток та надходження платежів до державного бюджету.

Список використаних джерел

1. Гуцаленко Л. В., Лазаришина І. Д., Марчук У. О., Зінкевич О. В. Облік та аналітична оцінка основних засобів в умовах розвитку інформаційної економіки: колективна монографія: навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2020. 252 с.

2. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», наказ Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/REG4509?an=11> (дата звернення 19.02.2025 р.)

3. Легенчук С.Ф. Багатоваріантність в бухгалтерському обліку: історико-теоретичні аспекти. Житомир: ЖДТУ, 2017. 2004 с., С.91

Шатецька Е.А., студент

ВСП «РФК НУБіП України»

Науковий керівник – викладач-методист Матвійчук Л.А.

СПРОЩЕНА СИСТЕМА ОПОДАТКУВАННЯ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

Виникнення спрощеної системи оподаткування було вимогою часу, бо саме це дозволило активізувати ділову активність та зменшити рівень безробіття за рахунок відкриття великої кількості фізичних осіб-підприємців.

Спрощена система оподаткування – це особливий режим, який держава запровадила для підтримки малого бізнесу. Вона дозволяє підприємцям сплачувати податки за спрощеною схемою, що зменшує фінансове та адміністративне навантаження. Юридична особа чи фізична особа-підприємець може самостійно обрати спрощену систему оподаткування, якщо така особа відповідає вимогам та реєструється платником єдиного податку [1]. Однак ця система має як переваги, так і недоліки, які варто враховувати при виборі форми оподаткування.

Переваги спрощеної системи оподаткування:

1. Низьке податкове навантаження. Підприємці сплачують єдиний податок за фіксованою ставкою або як відсоток від доходу, що значно простіше, ніж за загальною системою оподаткування.

2. Спрощений облік та звітність. Ведення бухгалтерії зводиться до обліку доходів, що економить час і зменшує витрати на бухгалтера, подається декларація раз на квартал або раз на рік залежно від групи.

3. Менше перевірок. Платники єдиного податку рідше стикаються з податковими перевітками, що знижує ризик штрафів.

4. Простий механізм сплати податків. Не потрібно розраховувати ПДВ (окрім платників єдиного податку III групи, що обрали ставку єдиного податку – 3%) та податок на прибуток, що робить систему зрозумілою навіть для початківців [2].

Недоліки спрощеної системи оподаткування:

1. Обмеження за доходом. Якщо річний дохід перевищує встановлений ліміт, підприємець змушений перейти на загальну систему.
2. Спрощена система обмежує кількість найманих працівників залежно від групи.
3. Існує обмеження на види діяльності, велика кількість різновидів діяльності заборонена
4. Неможливість врахування витрат. Витрати не впливають на розмір податку, що може бути невигідно підприємствам із високими витратами.
5. Здійснення розрахунків може відбуватися тільки в грошовій формі
6. Обмеження у співпраці з великими компаніями. Відсутність ПДВ робить платників єдиного податку менш привабливими партнерами для великих фірм.
7. Ризик раптового переходу на загальну систему. Порухення умов перебування на єдиному податку може призвести до автоматичного переходу на загальну систему з більшими податковими зобов'язаннями [2].

Спрощена система оподаткування є ефективним інструментом для малого бізнесу, оскільки дозволяє мінімізувати податки та спростити ведення обліку. Однак попри це малий бізнес має додаткові бюджетні навантаження, що створює непрозорі умови для створення та функціонування суб'єктів малого підприємництва, роблять систему не такою універсальною, як би могло здатися на перший погляд.

Список використаних джерел

1. Податковий Кодекс України : Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. Дата оновлення: 25.03.2025. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 17.03.2025).
2. Спрощена чи загальна система оподаткування ФОП: як вибрати. Офіційний сайт АТ «ПУМБ». URL: <https://about.pumb.ua/presscenter/news/item/7496-sproschena-chi-zagaljna-sistema-opodatkuвання-fopl> (дата звернення: 17.03.2025)

Шкуренко В.С., студент

НУБіП України

Науковий керівник – к.е.н., доцент Шевчук К.В.

УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОСИЛЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Управління дебіторською заборгованістю є важливим інструментом забезпечення економічної безпеки суб'єкта господарювання. Неконтрольоване зростання розмірів дебіторської заборгованості спричинює дефіцит обігових коштів, погіршення платоспроможності та збільшення ризику неповернення боргів, що безпосередньо загрожує економічній безпеці підприємства.

Сучасна практика фінансового менеджменту пропонує два способи управління дебіторською заборгованістю на підприємстві: самостійне управління та управління на основі аутсорсингу.

З метою зменшення адміністративного навантаження та підвищення ефективності роботи з боржниками застосовують аутсорсинг управління дебіторської заборгованості. Це дозволяє передати функції з обліку, контролю та стягнення боргів спеціалізованим установам [1].

За умов самостійного управління дебіторською заборгованістю, як правило, застосовують такі заходи:

- аналіз дебіторської заборгованості (в т.ч.: співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості, оцінка платоспроможності та ділової репутації дебіторів);
- кредитна політика підприємства (визначення умов оплати, лімітів кредитування, продаж лише за умови 100 % передоплати, якщо є невпевненість у погашенні дебіторської заборгованості);
- стимулювання ранніх оплат та застосування штрафних санкцій за прострочення (впровадження та використання системи знижок, в.ч. за дострокове погашення заборгованості або попередні оплати);

- використання інструментів факторингу та страхування кредиторських ризиків;
- ретельний юридичний аналіз договірної документації;
- своєчасний контроль за станом розрахунків із дебіторами з метою зменшення та недопущення простроченої заборгованості.

З метою недопущення кризи неплатежів, невід'ємною складовою системи управління дебіторською заборгованістю на підприємстві має бути ефективне управління його кредитною політикою [2]. Залежно від рівня дохідності та ризику можуть застосовуватися різні стратегії кредитної політики: консервативна, поміркована та агресивна [3].

Отже, впровадження ефективних методів та інструментів управління дебіторською заборгованістю, дозволить мінімізувати ризики несплати та підвищить рівень економічної безпеки підприємства.

Список використаних джерел

1. Юрченко С.В., Мачак Т.О., Овдін В.С. Управління дебіторською заборгованістю для підвищення рівня фінансово-економічної безпеки підприємства. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: Економіка та управління*. 2024. № 16. URL: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2024-16-04-02/2024-16-04-02> (дата звернення 28.03.2025).
2. Собчишин В. М., Драчук С.О., Джангіров О.Г., Домбровський А.Ю. Управління дебіторською заборгованістю підприємства з метою уникнення кризи неплатежів. *Ефективна економіка*. 2020. № 11 URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2020_11_34 дата звернення 30.03.2025).
3. Ковальчук В.Г., Мосьпан О.Д., Стороженко А.Ю. Роль ефективного менеджменту організації у зменшенні обсягів дебіторської заборгованості. *Вісник університету банківської справи*. 2018. № 2 (32). С. 72-76.

Ярошенко В.Є., студентка

НУБіП України

Науковий керівник – к.е.н., доцент Шевчук К.В.

ОБЛІКОВІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Фінансова стійкість підприємства в значній мірі залежить від ефективного управління його кредиторською заборгованістю. Збільшення розмірів кредиторської заборгованості негативно впливає на фінансову стійкість підприємства-боржника, знижує його кредитоспроможність та інвестиційну привабливість та часто стає причиною розірвання партнерських відносин.

Існуючі на сьогоднішній день підходи до діагностики рівня фінансово-економічної безпеки підприємства викликають потребу в професійній інтерпретації отриманих результатів. У цьому контексті інформаційний базис, а саме бухгалтерська інформація та фінансова звітність, стають підґрунтям для отримання релевантної оцінки фінансово-економічної безпеки підприємства [1].

Методичні основи формування в бухгалтерському обліку інформації про зобов'язання та її розкриття у фінансовій звітності визначено у НП(С)БО 11 «Зобов'язання» та за умови застосування міжнародних стандартів - порядок визнання та відображення короткострокових зобов'язань регламентуються відповідно до МСБО 32 «Фінансові інструменти: подання», МСБО 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи», МСБО 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка».

За умов ефективного управління кредитними ресурсами кредиторська заборгованість може бути для підприємства додатковим чи відносно дешевшим джерелом залучення ресурсів. Прискорення обігу дебіторської заборгованості та уповільнення кредиторської поліпшує фінансовий стан підприємства. Ефективна система розрахунків сприятиме зміцненню договірної дисципліни, підвищенню відповідальності підприємства за своєчасне і в повному обсязі здійснення

платежів за зобов'язаннями, прискоренню обороту коштів, ефективнішому використанню тимчасово вільних коштів.

Прострочена кредиторська заборгованість підприємства нерідко стає головним відправним пунктом для початку «корпоративної атаки». Саме тому, особлива увага має приділятися фінансовій стратегії підприємства, аналізу та жорсткому контролю за станом кредиторської заборгованості підприємства [2].

Облік та контроль за станом кредиторської заборгованості є важливими елементами системи управління заборгованістю. Рівень забезпечення системи управління достовірною та своєчасною інформацією про стан кредиторської заборгованості залежить від встановлених методів, принципів та процедур, які формують облікову політику. Методи управління кредиторською заборгованістю включають аналіз її структури та динаміки, оцінку ризиків, розробку політики взаємодії з постачальниками та кредиторами. Оптимальне управління заборгованістю дозволяє мінімізувати фінансові ризики та покращити ліквідність підприємства.

Таким чином, ефективне управління кредиторською заборгованістю підприємства потребує комплексного підходу, який поєднує сучасні методи бухгалтерського обліку, аналіз фінансового стану та внутрішнього контролю.

Список використаних джерел

1. Губарик О., Геркіял Н. (2023) Проблемні аспекти обліково-аналітичного забезпечення управління кредиторською заборгованістю в контексті фінансово-економічної безпеки підприємства. *Економіка та суспільство*. № 54. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2827/2749> (дата звернення 29.03.2025).

2. Кусик Н.Л., Шатковська М.С. (2019.) Управління кредиторською заборгованістю підприємства: обліково-аналітичний аспект. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*. № 18(2(42)). С. 105–119. URL: <http://rinek.onu.edu.ua/article/view/177077/177339> (дата звернення 30.03.2025).

СЕКЦІЯ 5. СТРАТЕГІЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНИХ ФОРМУВАНЬ УКРАЇНИ: АНАЛІТИКО-ПРОГНОЗНИЙ АСПЕКТ

Бехтір В.Ю., магістр

НУБІП України

Керівник – к.е.н., доцент Куць Т.В.

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ РОЗРАХУНКАМИ З ОПЛАТИ ПРАЦІ

В умовах війни в Україні спостерігається послаблення потенціалу ринку праці. У 2022 р. за офіційними даними, чисельність постійних жителів в Україні скоротилася на понад 6 млн осіб. За результатами дослідження Цимбалюка Г. та Рихліцької Н., до основних причин цього слід віднести негативну демографічну ситуацію останніх років (низький рівень народжуваності та старіння населення) та економічні наслідки повномасштабної війни, що також істотно вплинули на скорочення попиту та пропозиції на ринку праці [1]. Таким чином, для українських суб'єктів господарювання актуальними є проблеми щодо ефективного використання трудових ресурсів та раціонального управління витратами у т.ч. витратами на заробітну плату.

Овсюк Н., Ковбасюк І. виокремлюють внутрішні та зовнішні чинники, які впливають на систему оплати праці; зокрема до внутрішніх слід віднести економічну та політичну ситуацію в країні; демографічні процеси; рівень розвитку бізнес-інфраструктури та ринку праці. До зовнішніх – світові економічні і політичні тенденції, динаміка міжнародних торговельних відносин, інвестиційний клімат та міжнародні стандарти фінансової звітності [2].

Обліково-аналітичне забезпечення управління розрахунками з оплати праці слід розглядати як результат процесу збору, обробки, аналізу і передачі інформації про стан розрахунків з оплати праці, сформованої в обліково-аналітичній системі підприємства. В умовах обмежених ресурсів, співставлення витрат з оплати праці та отриманої продуктивності є об'єктивним кроком для забезпечення ефективності діяльності підприємства.

При організації обліково-аналітичного забезпечення управління розрахунками з оплати праці, суб'єкти господарювання повинні враховувати зміни в законодавстві щодо визнання та оцінки розрахунків з оплати праці в умовах воєнного стану, використовувати сучасні методи контролю трудових відносин та приймати відповідні управлінські рішення щодо оплати праці працівників [3].

За результатами економічного аналізу наявності та ефективності використання трудових ресурсів, порівняння динаміки показників продуктивності та рівнів оплати праці, обґрунтовують резерви з підвищення ефективності праці та рівнів її оплати. До основних стратегій оптимізації витрат на заробітну плату відносять: бюджетування та ефективний пошук працівників; оптимізація організаційної структури; впровадження системи управління персоналом та його мотивації (аналіз системи стимулювання, надбавок, премій, які можуть підвищити продуктивність співробітників і зменшити плинність кадрів); внутрішній контроль витрат на заробітну плату.

Моніторинг динаміки заробітної плати сприятиме оцінці результативності роботи та об'єктивності рівня заробітної плати; оптимізації робочого часу та впровадження технологій щодо автоматизації у керуванні персоналом. Здійснюючи ефективне управління витратами на заробітну плату можна покращити фінансові результати підприємства та підвищити його конкурентоспроможність.

Список використаних джерел

1. Цимбалюк Г., Рихліцька Н. Економічний аналіз сучасного стану ринку праці в Україні. *Соціальний розвиток: економіко-правові проблеми*. 2025. №1. <https://doi.org/10.70651/3083-6018/2025.1.01>
2. Овсюк Н., Ковбасюк І. Облік розрахунків з оплати праці в контексті сучасних економічних та соціальних викликів. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 62. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-75>
3. Гуренко Т.О. Облік оплати праці та трудові відносини у воєнний період. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 36. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-36-31>

ДОСЛІДЖЕННЯ ДИНАМІКИ ОБСЯГУ РЕАЛІЗОВАНОЇ ПРОМИСЛОВОЇ ПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ

Промисловість є ключовим сектором економіки України, що суттєво впливає на її стабільність та розвиток. Аналіз обсягів реалізованої промислової продукції дозволяє оцінити динаміку промислового виробництва, виявити тенденції та спрогнозувати майбутні показники, що є важливим для формування ефективної економічної політики та прийняття управлінських рішень.

Метою даного дослідження є аналіз обсягів реалізованої промислової продукції в Україні за період 2013–2024 років, побудова лінійної трендової моделі та прогнозування обсягу реалізації на 2025 рік [1, 2].

Використовуючи ці дані, побудую лінійну трендову модель та здійсню прогноз на 2025 рік.

Припустимо, що залежність між роком та обсягом реалізації є лінійною [3]: $y_t = a_0 + a_1 * t$, де: y_t — обсяг реалізації у році, t — порядковий номер року, починаючи з 1 для 2015 року.

Отже, отримане рівняння лінійного тренду:

$$y_t = 855844,6 + 230917,5 \times t.$$

Для прогнозу на 2025 рік, що відповідає $t = 13$:

$$y_{13} = 855844,6 + 230917,5 \times 13 = 3857772,1 \text{ млн грн.}$$

Згідно з побудованою лінійною моделлю, прогнозований обсяг реалізованої промислової продукції в Україні на 2025 рік становить приблизно 3857772,1 млн грн. Це свідчить про очікуване зростання обсягу реалізації промислової продукції, якщо збережеться виявлена тенденція (рис. 1).

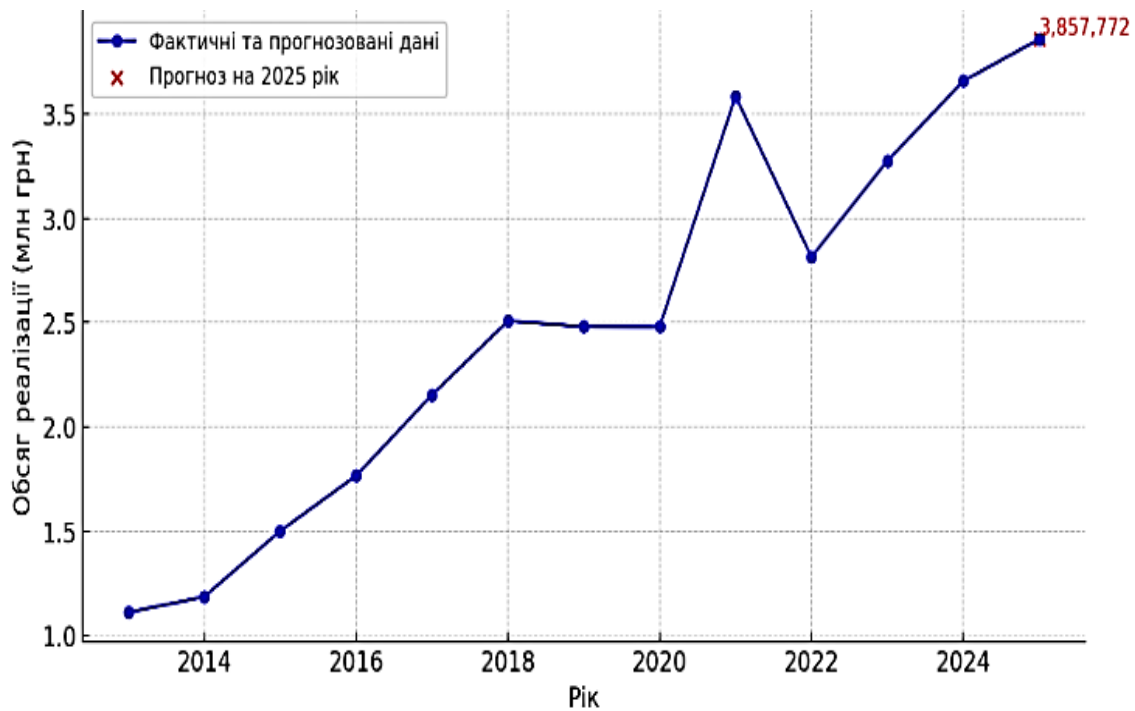

Рис. 1. Динаміка реалізації промислової продукції в Україні (2013-2025 рр.)

Список використаних джерел

1. Міністерство фінансів України. Обсяг реалізованої промислової продукції (товарів, послуг) за видами економічної діяльності у 2013–2024 роках. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/trade/prod/> (дата звернення: 30.03.2025).
2. Державна служба статистики України. Промисловість України. Офіційні статистичні дані. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 30.03.2025).
3. Симоненко О. І. Методичні вказівки до вивчення дисципліни «Економетрика» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти ОПП «Корпоративні фінанси» зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». Київ: ФОП Ямчинський В.В., 2024. 102 с.

Божко О.П., студентка
НУБіП України
Керівник – к.е.н., доцент Воляк Л.Р.

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ РОЗРАХУНКАМИ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ

В умовах динамічного ринкового середовища та зростання конкуренції ефективне управління розрахунками з постачальниками стає ключовим фактором успіху підприємства. Удосконалення обліково-аналітичного забезпечення дозволяє не лише оптимізувати грошові потоки, але й мінімізувати ризики, підвищити прозорість фінансових операцій та забезпечити прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Основними напрямками удосконалення є автоматизація облікових процесів, розширення аналітичних можливостей, удосконалення системи внутрішнього контролю, оптимізація документообігу, управління ризиками. Під автоматизацією облікових процесів мають за мету впровадження сучасних ERP-систем та програмних продуктів для автоматизації обліку розрахунків, а також використання електронного документообігу для зменшення паперової роботи та прискорення обробки документів. Програмні продукти передбачають також автоматичне формування звітів та аналітичних даних [1].

Впровадження інструментів бізнес-аналітики (BI) для глибокого аналізу розрахунків та використання методів прогнозування для планування грошових потоків та управління ліквідністю є основою розширення аналітичних можливостей. Ці інструменти дозволяють підприємству не тільки ефективніше контролювати поточну ситуацію, але й прогнозувати майбутні тенденції, що є критично важливим для стратегічного управління фінансами.

Удосконалення системи внутрішнього контролю можна здійснити при розробці та впровадженні чітких процедур контролю за розрахунками, а також регулярно проводити звірки розрахунків з постачальниками [2].

Оптимізація документообігу передбачає собою підвищення ефективності роботи, зниження витрат, мінімізацію ризиків та забезпечення відповідності законодавчим вимогам. В наш час все більшої популярності набирають сервіси електронного документообігу (ЕДО). Багато підприємств перейшли на електронні документи саме через зручність та швидкість, оскільки не потрібно витрачати зайвий час для підпису документів [3].

Ідентифікація та оцінка ризиків, пов'язаних з розрахунками з постачальниками, розробка стратегій мінімізації ризиків, а також моніторинг та контроль за ризиками – все це про управління ризиками. Воно допомагає запобігти або мінімізувати фінансові втрати, пов'язані з розрахунками з постачальниками.

Впровадження сучасних технологій, оптимізація процесів та розвиток аналітичних можливостей дозволяють підприємству досягти фінансової стабільності та конкурентоспроможності.

Належна організація внутрішньогосподарського інформаційного забезпечення бухгалтерського обліку, аудиту й аналізу розрахунків із постачальниками та підрядниками, формування реєстру документів до сплати, систематичне здійснення взаємної звірки розрахунків із контрагентами, створення алгоритму внутрішнього аудиту розрахунків із контрагентами сприятимуть своєчасному та достовірному відображенню фактів господарських операцій у бухгалтерському обліку суб'єкта підприємництва, що дасть змогу адміністративно-управлінському персоналу систематично отримувати оперативну неупереджену обліково-економічну інформацію щодо наявності зобов'язань перед постачальниками та підрядниками, строків її погашення.

Список використаних джерел

1. Демченко Я.М., Прохорова В.В. Шляхи вдосконалення обліку розрахунків із постачальниками та підрядниками. 2014. Вип. 1. С. 96–108. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ptmbo_2014_1_11
2. Киян А.В., Ярмолук О.Ф. Облік і контроль розрахунків із постачальниками та підрядниками. *Економічні науки*. 2015. С. 77–80.
3. Оляднічук Н.В. Удосконалення обліку та аудиту розрахунків із постачальниками та підрядниками. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету* №47. 2021. URL: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2021/47-2021/12.pdf>

Бучинська М.А., студентка

Христуненко О. Ю., студентка

Львівський національний університет імені Івана Франка

Керівник – к.е.н., доцент Максимець Ю. В.

АГРОСТАРТАПИ В УКРАЇНІ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ РОЗВИТКУ

У межах роботи проаналізовано переваги та недоліки розвитку агростартапів в Україні. Встановлено, що основними проблемами є недостатнє фінансування, відсутність внутрішніх замовників і сезонність сільськогосподарських робіт. До переваг віднесено усунення інформаційної асиметрії та підвищення врожайності завдяки аналітиці даних.

Агростартапи в Україні являють собою потужний інструмент для модернізації аграрного сектору та підвищення його ефективності. Agri-tech, або аграрні технології, створюють інноваційні рішення, які сприяють значній модернізації аграрного сектору. Це включає не лише покращення процесів вирощування та обробки продукції, а й впровадження автоматизації, сенсорних технологій, а також використання дронів та роботизованих систем. Agri-tech допомагає зменшити залежність від погодних умов, підвищити точність аграрних робіт та знизити витрати [1].

Однією з основних переваг агростартапів є їх здатність усувати інформаційну асиметрію на ринку, надаючи всім учасникам аграрного ланцюга доступ до необхідної інформації. Це сприяє підвищенню прозорості та ефективності комунікації між виробниками, постачальниками та споживачами. Інтеграція аналітики даних, штучного інтелекту та машинного навчання дозволяє значно збільшити врожайність та оптимізувати витрати на виробництво [2]. Крім того, агростартапи сприяють розвитку нових підходів до фінансування аграріїв через альтернативні дані, що знижує кредитні ризики і робить кредити доступними навіть за відсутності традиційної кредитної історії.

Недостатнє фінансування агростартапів - один з недоліків. Оскільки ці підприємства зазвичай є молодими та нестабільними, інвестори нерідко

уникають вкладати кошти через високі ризики. Державна підтримка, зокрема гранти на створення переробних підприємств і програма «Доступні кредити 5-7-9%», мають обмежену ефективність через складні бюрократичні процедури, низьку доступність для малих підприємств та відсутність інструментів фінансування на ранніх етапах розвитку [4][5].

Недостатня кількість внутрішніх замовників, готових купувати інноваційну агропродукцію, змушує агростартапи орієнтуватися на міжнародні ринки, що відкриває нові можливості, але водночас обмежує розвиток національних підприємств. Окрім того, сезонність сільськогосподарських робіт та залежність від погодних умов робить агростартапи вразливими до зовнішніх факторів, що ускладнює їх стабільне зростання [3].

Отже, розвиток агростартапів в Україні сприяє модернізації агросектору, але обмежене фінансування, відсутність ринку збуту та сезонність ускладнюють цей процес. Подолання цих бар'єрів потребує спрощення бюрократії, удосконалення кредитування та підтримки стартапів на ранніх етапах.

Список використаних джерел

1. Top agriculture startups that are revolutionizing the industry. URL: <https://enterpriseleague.com/blog/agriculture-startups/>
2. Особливості бізнес планування для агро-стартапів. URL: <https://confmanagement-proc.kpi.ua/article/view/271700>
3. Перспективи розвитку аграрних стартапів в Україні. URL: <https://ena.lpnu.ua:8443/server/api/core/bitstreams/>
4. Державний аграрний реєстр: гранти та фінансування агросектору. URL: <https://kurkul.com/spetsproekty>
5. Програма «Доступні кредити 5-7-9%». URL: <https://mof.gov.ua/uk/news/minfin>

Гавелко Р.О., студентка
НУБіП України
Керівник – к.е.н., доцент Макаrchук О.Г.

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДІВ ДИНАМІЧНИХ РЯДІВ ДЛЯ АНАЛІЗУ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ

Особливого значення і актуальності набуває використання статистичних методів і моделей для прийняття та обґрунтування управлінських рішень. При цьому варто відзначити, що спектр застосування статистичних методів і моделей в управлінській діяльності підприємств достатньо широкий.

Для здійснення аналізу соціально-економічних явищ важливими статистичними методами є методи рядів динаміки. Вони дозволяють виявити загальну тенденцію розвитку досліджуваного явища, зокрема встановити в якому напрямку зростає чи зменшується і за якою залежністю вона змінюється, тобто лінійною чи нелінійною. Вивчаючи ряди динаміки, важливо виявити тренд у змінах рівнів ряду, тобто основну закономірність розвитку явища, яка звільнена від дії різних випадкових чинників. Для цього ряди динаміки підлягають спеціальній обробці - вирівнюванню. Це дозволяє охарактеризувати особливості зміни за часом динамічного ряду у загальному вигляді [1].

Методами вирівнювання динамічних рядів є: укрупнення інтервалів; обчислення середніх рівнів для збільшених інтервалів; визначення ковзної середньої; аналітичне вирівнювання.

Найпоширенішим способом для побудови тренду динамічного ряду є аналітичне вирівнювання. Це досить поширений метод прогнозування. Головна мета аналітичного вирівнювання тренда – на його підставі зробити середньостроковий прогноз про розвиток соціально-економічного процесу на майбутній інтервал часу. Його суть полягає у виборі функції (моделі тренда, кривої зростання), яка б найкращим чином описувала тренд, визначенні її параметрів і на цій підставі зробити прогнозування розвитку процесу [2].

При цьому фактичні рівні ряду замінюємо згладженими рівнями, які найточніше відображають загальну тенденцію явища. Далі встановлюється функціональна залежність рівнів ряду з використанням кореляційно-регресійного аналізу. При цьому застосовуються типові математичні функції: лінійна $Y_t = a_0 + a_1 t$; параболічна $Y_t = a_0 + a_1 t + a_2 t^2$; гіперболічна $Y_t = a_0 + a_1 1/t$; степенева $Y_t = a_0 a_1^t$, де a_0 , a_1 , a_2 — параметри, які знаходяться методом найменших квадратів; t — порядковий номер періоду [3].

Екстраполяція тренда може бути застосована лише у тому випадку, якщо розвиток процесу достатньо добре описується побудованим рівнянням і умови, які визначають тенденцію розвитку у минулому, не зазнають значних змін у майбутньому. При дотриманні цих умов екстраполяція здійснюється шляхом підстановки у рівнянні тренда $y=f(t)+\varepsilon_t$ значення незалежної змінної t , яка відповідає величині горизонту прогнозування: $\hat{y}_{t+L} = f(t_{n+L})$, де L — величина горизонту прогнозування (період, на який складається прогноз). Ці передумови вимагають здійснення попереднього аналізу часових рядів економічних показників, який полягає у виявленні та усередненні аномальних значень рівнів ряду, а також у виявленні тренда у вихідному часовому ряді.

Отже, застосування статистичних методів в соціально-економічних дослідженнях є необхідним, оскільки на сьогодні прийняття управлінських рішень на рівні окремого підприємства, регіону, чи країни повинно спиратись на використання ефективних статистичних методів.

Список використаних джерел

1. Костюк В.О. Прикладна статистика: навч. посібник. Харків: ХНУМГ ім. О.М.Бекетова, 2015. 191 с.
2. Прогнозування соціально-економічних процесів: конспект лекцій/уклад.: О. В. Шибаніна та ін. Миколаїв: МНАУ, 2022. 95 с.
3. Шигун М. М. Застосування математичних методів в економіці: специфіка, проблеми, перспективи. *Вісник ЖДТУ: Економіка, управління та адміністрування*. 2017. № 1(39). С. 425–433.

Гавриленко Т.В., студентка

ДУ «КАІ»

Керівник – к.е.н., доцент Сібрुक В.Л.

ІННОВАЦІЙНІ МОДЕЛІ ТРАНСФОРМАЦІЇ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ: СИНЕРГІЯ ТЕХНОЛОГІЙ ТА СТІЙКОГО РОЗВИТКУ

Український аграрний сектор має вирішальне значення для економіки країни, роблячи значний внесок у ВВП та експорт. Однак галузь стикається з різними викликами, такими як застаріла інфраструктура, неефективні методи ведення сільського господарства та екологічні проблеми. Це дослідження має на меті розглянути інноваційні підходи, які поєднують технології та сталий розвиток для підвищення продуктивності сільського господарства, з одночасним збереженням природних ресурсів.

Галузь стикається з економічною та політичною нестабільністю, обмеженим доступом до сучасних технологій, наслідками зміни клімату та неефективним управлінням ресурсами. Багато фермерських господарств покладаються на традиційні методи, що призводить до зниження врожайності та погіршення екологічної ситуації. Крім того, дефіцит води та виснаження ґрунтів загрожують сталому розвитку продуктивності, що вимагає негайних реформ.

Технологічні досягнення та екологічно безпечні методи можуть подолати сільськогосподарські виклики. Точне землеробство використовує GPS, дистанційне зондування та аналіз даних для покращення процесів посіву, удобрення та збирання врожаю, водночас зменшуючи відходи [1]. Штучний інтелект і IoT покращують моніторинг культур, прогнозування врожайності та управління ресурсами. Біотехнологічні інновації підвищують стійкість до шкідників і кліматичних змін, а автоматизація та робототехніка, зокрема дрони й автоматизована техніка, підвищують ефективність і знижують витрати на робочу силу, підтримуючи стале великомасштабне сільське господарство.

Водночас пріоритет має бути наданий стратегіям сталого розвитку.

Органічне землеробство зменшує залежність від хімічних добрив і покращує стан ґрунтів. Ефективні системи зрошення, такі як крапельне зрошення та збір дощової води, допомагають вирішити проблему нестачі води. Інтеграція відновлюваних джерел енергії, таких як сонячна та вітрова енергетика, у сільське господарство зменшує викиди вуглецю та операційні витрати [2]. Крім того, такі методи, як агролісництво та управління родючістю ґрунту шляхом диверсифікованого вирощування культур, запобігають ерозії ґрунтів і сприяють довгостроковій продуктивності.

Державна політика має сприяти впровадженню агротехнологій шляхом надання субсидій та фінансової підтримки досліджень і розробок [3]. Співпраця між державним і приватним секторами може пришвидшити впровадження технологій, а освітні ініціативи мають забезпечити фермерів сучасними знаннями та навичками. Посилення міжнародного співробітництва та обміну знаннями сприятиме швидшій трансформації аграрної галузі України.

Запровадження технологій у поєднанні зі сталими методами дасть Україні змогу реформувати свій аграрний сектор, забезпечивши продовольчу безпеку та економічний розвиток при зменшенні негативного впливу на довкілля. Інвестування в цифрове сільське господарство, відновлювану енергетику та ефективне використання ресурсів сприятиме створенню стійкого та конкурентоспроможного сектора, здатного задовольнити глобальні потреби.

Список використаних джерел

1. Задорожнюк Н. Інноваційні технології в аграрному бізнесі: економічне обґрунтування. *Scientia fructuosa*. 2021. №2(136). С. 94-102.
2. Лема О.І., Матковський О.А., Коваль О.Р., Сярий І.В. Сталий розвиток аграрних підприємств в Україні. *Наукові журнали та конференції*. 2023. №2(5). С. 289-296.
3. Тюріна А.А., Капеліста І.М., Омельченко А.А., Обиход Г.О., Павлюк С.І. Сталий економічний розвиток України крізь зростання сільськогосподарського сектора. *Scientific Horizons*. 2021. №24(12). С. 92-101.

Гаврилюк Б.В., студент

ДУІКТ

Керівник – д. т. н., професор Ващенко О. П.

ЦИФРОВІЗАЦІЯ АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ: ІННОВАЦІЇ, ВИКЛИКИ ТА РЕАЛІЇ ДЛЯ ФЕРМЕРІВ

Досягнення науки і техніки, впровадження інформаційно-комунікаційних технологій, цифровізація економіки виступають ключовим фактором поліпшення якості продукції і послуг, економії трудових і матеріальних витрат, збільшення продуктивності праці, удосконалювання організації виробництва.

Відбувається цифровізація й аграрної галузі України, але, на жаль, певна кількість аграріїв усе ще працюють за традиційними методами.

Якщо запитати, чому так відбувається? Ну, по-перше, сучасні інноваційні технології занадто дорогі для дрібних аграріїв, навіть попри кредитування від держави для фермерів. Такі технології можуть дозволити лише великі аграрні компанії, наприклад, ті ж автоматизовані системи моніторингу полів.

По-друге, навіть якщо фінансування і є, то деякі фермери просто не розуміють, як працюють сучасні інноваційні технології, дадуть лі вони їм якийсь результат і чи потрібні їм ці інновації взагалі. Наприклад, фермер із Черкащини може дізнатися про систему точного землеробства, але якщо в нього немає стабільного інтернету в полі, то як він нею скористається? У нас в країні навіть мобільний інтернет не покриває всієї території, не кажучи вже про оптоволокну у звичайному селі [1].

Нещодавно Уряд затвердив Стратегію цифрового розвитку інноваційної діяльності України на період до 2030 року [2], яка окреслює напрями державної політики у сфері розвитку інноваційних продуктів, товарів та послуг. Вона передбачає поетапне досягнення стратегічних цілей. Так, протягом першого етапу у 2025-2027 роках планується зосередитися на створенні сприятливих умов для розвитку інноваційної діяльності: вдосконаленні законодавчої бази, підтримці наукових досліджень і розробок, розвитку інфраструктури для

стартапів та сприянні трансферу технологій. Реалізація Стратегії стосується і аграрної галузі.

Також фермери цікавляться новою темою, а саме, зміною підходу до продажу продукції. Традиційно фермери співпрацюють із посередниками, які диктують ціни. На разі все більше з'являється система інтернет-продажу, де можна продавати без посередників - напрямку. Це вигідно, так як дозволяє уникати зайвих витрат, але знову ж таки не всі фермери готові довіряти таким механізмам. Ось тут на допомогу може прийти блокчейн [3], який гарантує прозорість угод, але, на жаль, поки що він залишається лише футуристичною технологією, а не сьогоденням.

Таким чином, цифровізація в аграрній галузі – це не тільки про певні інновації, а й про реальні виклики та складні рішення, з якими щодня стикаються фермери. Новітні технології звісно можуть зробити аграрну галузь більш ефективною і конкурентоспроможною, але поки що сучасні інноваційні технології залишаються доступними лише для великих гравців на ринку.

Для зміни ситуації держава і бізнес мають не просто просувати ідею цифровізації, а й реально зробити її доступною для всіх.

Список використаних джерел

1. Негрей М. В. Цифрова трансформація аграрного сектору: перспективи, виклики та рішення. URL: <http://spne.ukma.edu.ua/article/view/289660/283212>.
2. Стратегія цифрового розвитку інноваційної діяльності України (WINWIN) до 2030 року. URL: <https://winwin.gov.ua/>
3. Перспективи використання технології «блокчейн» у сільському господарстві. (https://eapk.com.ua/web/uploads/pdf/eapk_2018_03_p_5_112-75-81.pdf)

Гузь О.М., студент

НУБіП України

Науковий керівник – к.е.н., доцент Воляк Л.Р.

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ ЯК ОБ'ЄКТ СТАТИСТИЧНОГО СПОСТЕРЕЖЕННЯ

Статистичне спостереження виступає одним із головних методів статистики і однією з найважливіших стадій статистичного дослідження [1]. Цей етап є надзвичайно важливим, бо саме від отриманих результатів буде залежати подальший хід дослідження. Статистичне спостереження має бути ретельно продуманим і чітко організованим від початкової до завершальної стадії – отримання підсумкових матеріалів.

Статистичне спостереження мають чітко визначену практичну мету – збирання достовірної та об'єктивної інформації для аналізу, прогнозування та прийняття обґрунтованих рішень. Воно спрямоване на виявлення закономірностей розвитку суспільних та економічних процесів, оцінку їхнього впливу та динаміки змін. Завдання статистичного спостереження полягає в отриманні максимально повної, актуальної та вірогідної інформації про досліджувані явища в найкоротші строки [1]. Важливим аспектом є дотримання методологічних принципів збору даних, що забезпечує їхню репрезентативність і точність. Спостереження може проводитися як у межах окремої галузі, так і в масштабах усієї країни.

Соціально-економічні показники є ключовими характеристиками, що дозволяють аналізувати рівень розвитку суспільства, економічну динаміку та соціальний добробут населення. Вони допомагають оцінити ефективність державної політики та приймати обґрунтовані управлінські рішення. До таких показників належать рівень безробіття, індекс споживчих цін, валовий внутрішній продукт (ВВП), середня заробітна плата, рівень бідності та інші важливі характеристики [3]. Збір та аналіз цих даних здійснюється за допомогою статистичного спостереження, яке може бути суцільним або вибіркоvim.

Суцільне спостереження охоплює всю досліджувану сукупність, наприклад, під час перепису населення. Вибіркове спостереження ґрунтується на аналізі певної частини сукупності, що дозволяє швидше отримати результати при збереженні високої точності [2]. Отримані статистичні дані використовуються як на державному рівні, так і в міжнародних організаціях для оцінки соціально-економічного становища країни. Регулярний моніторинг соціально-економічних показників сприяє виявленню тенденцій і прогнозуванню подальшого розвитку економіки та соціальної сфери. Таким чином, статистика є невід’ємним інструментом для розуміння та управління соціально-економічними процесами.

Отже, аналіз соціально-економічних показників через статистичне спостереження дає можливість урядам, аналітикам і науковцям оцінювати поточний стан економіки та суспільства, прогнозувати розвиток подій і приймати обґрунтовані управлінські рішення. Це важливий інструмент для формування ефективної державної політики.

Список використаних джерел

1. Мармоза А.Т. Теорія статистики: підручник. Київ: «Центр учбової літератури», 2021. 592 с.
2. Осауленко О.Г. Офіційна статистика в системі національної інформаційної безпеки: монографія. Київ: Август Трейд, 2017. 295 с.
3. Шестерняк М.М. Сучасні тенденції розвитку національної статистики. Інноваційні економічні механізми для розвитку підприємств, регіонів, країн: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 15–16 лютого 2019 р. Київ: Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського, 2019. С. 111–115.

Дорошок С. М., студентка
НУБіП України
Керівник – к.е.н, доцент Воляк Л.Р.

АНАЛІЗ ТЕНДЕНЦІЙ ЕКСПОРТУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ УКРАЇНИ

Сільське господарство є однією з ключових галузей української економіки, а експорт сільськогосподарської продукції відіграє важливу роль у формуванні валютних надходжень. Україна в 2024р. спрямувала на зовнішні ринки агропродукції обсягом \$24,5 млрд, що становило 78,3 млн т і складає 59% загального експорту товарів [1]. Ключовим для досягнення таких результатів стала нормалізація роботи морських портів України. Ще один важливий чинник — продуктивна співпраця України з партнерами, спрямована на розвиток взаємовигідної торгівлі. ЄС продовжив «економічний безвіз» для України.

Протягом останніх років Україна займає перше місце в світі по експорту насіння соняшнику, друге — соняшникової олії, третє — ріпаку, четверте — кукурудзи, шосте — пшениці та ячменю, восьме — сої. Зовнішньоторговельні операції проводились із партнерами із 230 країн світу [2].

Наразі експорт сільськогосподарської продукції перебуває в дуже хиткому становищі, оскільки війна досі триває і кожного дня можуть виникнути певні чинники, які суттєво впливатимуть на експортну діяльність країни. Але в даних умовах важливо прогнозувати майбутні показники експортної діяльності. Це є важливим для сільськогосподарських підприємств, оскільки їм необхідно планувати свою виробничу діяльність, а також, дозволяє ефективно використовувати ресурси, забезпечувати стабільність виробництва і збалансоване постачання продукції на ринок.

Нами досліджено тенденцію зміни експорту України за останні 10 років — з 2015 р. по 2024 р. (рис. 1). Найбільший прибуток від експорту припадав на 2018 р., а у 2022 р. відбувся різкий стрибок вниз, що пов'язано з повномасштабним вторгненням.

Рис. 1. Експорт сільськогосподарської продукції, млн дол., 2015-2024 рр. [1]

Загалом наявна тенденція характеризується параболічною залежністю із середнім зв'язком ($R^2=0,57$). Початковий період характеризується зростанням через позитивний лінійний коефіцієнт, проте згодом відбувається спад, що свідчить про наявність циклічної динаміки, типової для ринкових тенденцій.

Незважаючи на те, що у 2024 р. Україна продемонструвала значне зростання експорту в порівнянні з 2023 р., як у грошовому (на 13,4%), так і у ваговому вимірах (на 28,8%), але все ще має значні ресурси для нарощування своїх виробничих потужностей [2].

Український аграрний експорт залишається ключовим чинником економіки країни, формуючи значну частку валютних надходжень. Аналіз динаміки експорту за 2015–2024 рр. свідчить про його циклічний характер, що пояснюється як внутрішніми економічними процесами, так і зовнішніми викликами, зокрема війною. Попри суттєве зростання експорту у 2024 р., зберігається потенціал для подальшого розвитку галузі, що потребує ефективного планування та адаптації до змін ринку.

Список використаних джерел

1. Міністерство сільського господарства США. URL: <https://www.fas.usda.gov/regions/ukraine> (дата звернення 28.03.2025 р.)
2. Міністерство аграрної політики України. URL: <https://minagro.gov.ua/> (дата звернення 28.03.2025 р.)

Думанчук С.П., студент
НУБІП України
Керівник – к.е.н, доцент Чухліб А.В.

СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ТЕНДЕНЦІЙ ВИРОБНИЦТВА ЖИТА В УКРАЇНІ

Від розвитку зернової галузі залежить рівень національної економіки, продовольча безпека населення, його добробут, формування експортного потенціалу країни. Жито – стратегічна продовольча культура. За хімічним складом і живильною цінністю жито майже не відрізняється від ячменю, біологічна цінність білка жита вища, ніж пшениці.

Площі посіву жита в Україні у 2022 році порівняно з 2017 роком скоротились на 40,4% і становили 101,5 тис. га. Урожайність жита підвищилась з 29,6 ц/га у 2017 році до 30,9 ц/га у 2022 році, або на 4,4 %. Як результат, валовий збір жита зменшився на 38,2% і в 2022 році становив 314 тис. т [1].

Для комплексної оцінки стану і тенденцій виробництва жита, прогнозування результативних показників зерновиробництва, необхідно застосувати економіко-статистичні методи і моделі, у тому числі, методи математичної екстраполяції.

Побудовані лінійні, експоненціальна та поліноміальна трендові моделі достатньо точно відображають тренди урожайності та валового виробництва жита, оскільки емпіричні рівні рядів динаміки достатньо близькі до теоретичних рівнів (рис. 1, 2).

Оцінка близькості теоретичного ряду динаміки урожайності жита щодо емпіричного здійснена за використанням:

- індексу кореляції

$$R = \sqrt{1 - \frac{\sum (y - y_t)^2}{\sum (y - \bar{y})^2}} = \sqrt{1 - \frac{63,1344822}{344,937}} = 0,904$$

- коефіцієнта детермінації

$$D = R^2 \times 100\% = 81,7\%$$

Модель лінійного тренду $Y_t = 25,945 + 1,0032t$ адекватно описує підвищення урожайності жита і, відповідно, використана для проведення прогностичних

розрахунків. Точкова оцінка прогнозу урожайності жита становитиме $Y_{пр2025}=36$ ц/га.

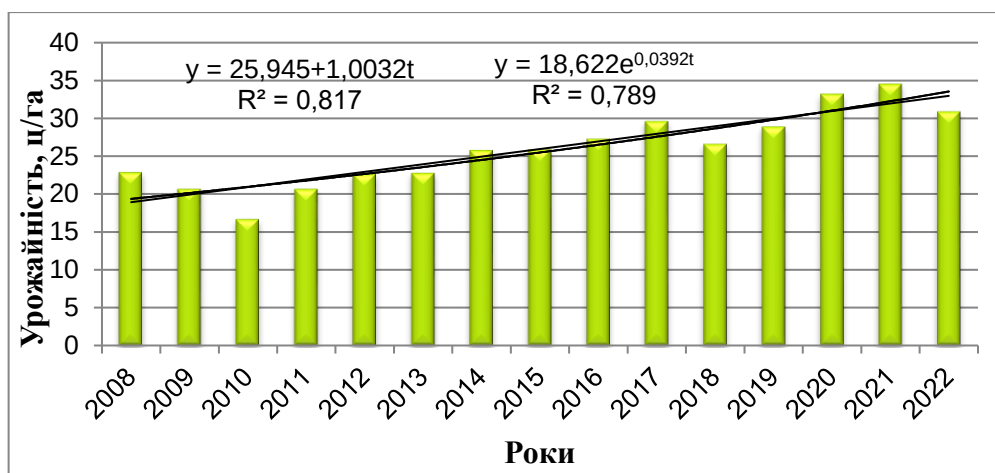

Рис. 1. Динаміка фактичних і теоретичних рівнів урожайності жита в Україні за 2008-2022 рр.

Джерело: побудовано автором на основі власних розрахунків

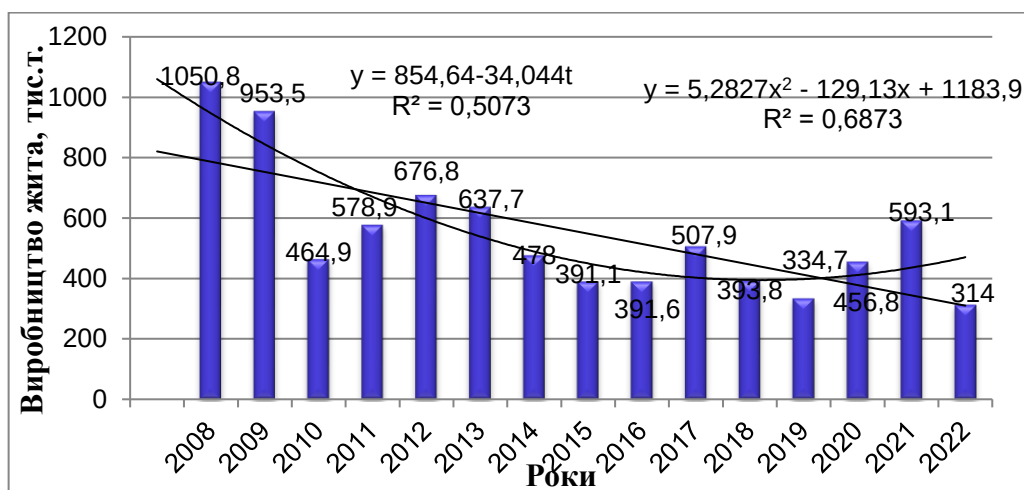

Рис. 2. Динаміка фактичних і теоретичних рівнів виробництва жита в Україні за 2008-2022 рр.

Джерело: побудовано автором на основі власних розрахунків

Таким чином, використання статистичного інструментарію дає можливість здійснити комплексну оцінку стану і тенденцій виробництва жита, провести аналітико-прогностичні розрахунки, обґрунтувати стратегію розвитку зернової галузі.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 19.03.2025 р.).

АНАЛІЗ ВИДАТКІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

Державний бюджет – це основний фінансовий план держави, який визначає джерела доходів та напрями видатків на певний період. Він виконує ключові функції, такі як перерозподіл національного доходу, фінансування суспільних благ і регулювання економічної стабільності. Доходи державного бюджету формуються переважно за рахунок податків, а також неподаткових надходжень, таких як прибуток державних підприємств чи міжнародна допомога [1]. Видатки державного бюджету грають важливу роль у розвитку економіки, забезпечуючи інвестиції в освіту, медицину, оборону та соціальний захист. Для України, яка наразі стикається з викликами, державний бюджет є не лише фінансовим інструментом, але й механізмом стратегічного планування, зокрема щодо витрат на оборону, соціальні програми та інфраструктурну відбудову [2]. Використовуючи дані про видатки державного бюджету з офіційного сайту державної статистики, проведемо аналіз. [3]

Проведемо візуалізацію динаміки видатків державного бюджету України за період 2002–2024 років із побудовою лінії тренду для відображення загальної тенденції змін (рис. 1).

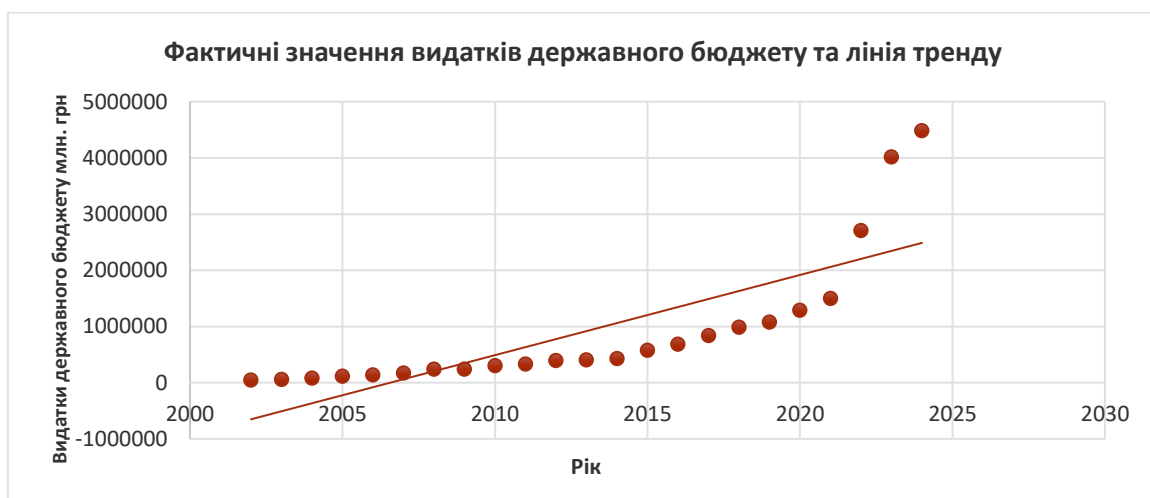

Рис 1. Фактичні значення видатків державного бюджету та лінія тренду

Проаналізуємо динаміку видатків державного бюджету України за 2002-2024 роки в EXCEL використовуючи пакет Data Analysis.

Дані показують стабільне зростання витрат із 44,5 млрд грн у 2002 році до 4,5 трлн грн у 2024 році. Для оцінки тренду використаємо лінійну регресію, де: змінна Y – видатки бюджету (млн грн), змінна X – рік ($t = 1$ для 2002, $t = 23$ для 2024)

Регресійний аналіз						
Коефіцієнт множинної кореляції	0,7947185					
Коефіцієнт детермінації	0,6315774					
Скоригований R^2	0,6140335					
Стандартна помилка	756593,0373					
Кількість спостережень	23					
Дисперсійний аналіз						
	ступені свободи	сума квадратів	середній квадрат	F	Значимість F	
Регресія	1	2,06075E+13	2,06075E+13	35,9998	5,91075E-06	
Залишкова	21	1,20211E+13	5,72433E+11			
Загальна	22	3,26285E+13				
	Коефіцієнти	Стандартна помилка	t-статистика	P-value	Нижня межа 95%	Верхня межа 95%
Перетин Y	-794548,86	326100,1576	-2,43651787	0,02382	-1472711,26	-116386,458
Змінна X	142699,3268	23783,29836	5,999980517	5,9E-06	93239,25024	192159,4033

Рис. 2 . Результати побудови тренду

У результаті регресійного аналізу було визначено, що коефіцієнт кореляції становить 0,7947, що вказує на доволі сильний позитивний зв'язок між ознаками, дисперсійний аналіз свідчать про значущість побудованої моделі. За побудованою регресійною моделлю очікувані видатки держбюджету України у 2025 році можуть досягти приблизно 2,63 млрд грн.

Список використаних джерел

1. Державний бюджет України, його функції та структура. URL: https://pidru4niki.com/1056112747259/finansni/derzhavniy_byudzheth_ukrayini_yogo_funktsiyi_struktura (дата звернення: 30.03.2025.).
2. Державний борг та гарантований державою борг. URL: https://mof.gov.ua/uk/derzhavniy-borg-ta-garantovaniy-derzhavju-borg_osn_inf. (дата звернення: 30.03.2025.).
3. Міністерство фінансів України. (2022). Бюджет України 2021: статистичний збірник. Київ: Міністерство фінансів. 279 с.

МОДЕЛЮВАННЯ ВАЛОВОГО ЗБОРУ ЗЕРНОВИХ ТА ЗЕРНОБОБОВИХ КУЛЬТУР

Зернові та зернобобові культури є стратегічно важливими для сільського господарства України. Вони складають основу продовольчої безпеки країни та відіграють вагомую роль у експортному потенціалі. До зернових культур належать пшениця, ячмінь, кукурудза тощо, тоді як зернобобові включають горох, сою, нут та інші. Завдяки своїй універсальності ці культури забезпечують як внутрішні потреби, так і надходження до державного бюджету через міжнародну торгівлю.

Попередньо було проведено аналіз, виявлено тенденції співвідношення витрат та валового збору для різних регіонів України. Результати дослідження наведено у вигляді гістограм (рис.1).

Рис.1. Валові збори та витрати зернових та зернобобових по областях України

Використання наведених даних у моделюванні дозволяє прогнозувати результати збору та ефективно розподіляти ресурси між регіонами.

Моделювання валового збору ґрунтується на застосуванні методів множинного аналізу, які враховують вплив кількох змінних, зокрема витрат та валового збору.

На основі даних офіційного сайту Державної служби статистики України була побудована економетрична модель залежності валових зборів зернових та зернобобових культур від витрат та площ посівів (рис.2).

SUMMARY OUTPUT						
<i>Regression Statistics</i>						
Multiple R	0,897389018					
R Square	0,80530705					
Adjusted R Square	0,786764864					
Standard Error	6286,201482					
Observations	24					
ANOVA						
	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>Significance F</i>	
Regression	2	3432473261	1716236630	43,43107447	3,45285E-08	
Residual	21	829842910,5	39516329,07			
Total	23	4262316171				
	<i>Coefficients</i>	<i>Standard Error</i>	<i>t Stat</i>	<i>P-value</i>	<i>Lower 95%</i>	<i>Upper 95%</i>
Intercept	40,52897541	2793,253272	0,014509596	0,988560391	-5768,3592	5849,417151
X Variable 1	5,610278102	10,1914637	0,550487964	0,587793385	-15,58403091	26,80458711
X Variable 2	3,201079704	0,731199255	4,377848695	0,000263242	1,68046761	4,721691798

Рис.2. Економетрична модель валових зборів зернових та зернобобових культур

У результаті дослідження було визначено, що коефіцієнт кореляції R дорівнює 0,897, що вказує на сильний позитивний зв'язок між змінними. Значення F-статистики дорівнює 43,43 і підтверджує статистичну значущість моделі та доводить суттєвий вплив незалежних змінних на результат. Отже побудована економетрична модель може використовуватися у прогнозуванні валових зборів для забезпечення продовольчої безпеки країни.

Список використаних джерел

1. Державний сайт служби статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 30.03.2025).
2. Статистичне моделювання. URL: https://ipbt.ust.edu.ua/file/razdel_5._statisticheskoe_modelirovanie.pdf
<https://studfile.net/preview/9870598> (дата звернення: 31.03.2025).

Костишин Д. В., студентка

Нестор Д. В., студентка

Львівський національний університет імені Івана Франка

Керівник - к.е.н., доцент Максимець Ю. В.

СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО В ЕРУ ІННОВАЦІЙ: АНАЛІЗ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ

За останні десятиліття аграрний сектор України зробив великий стрибок у розвитку, проте й надалі стикається з викликами ефективного використання ресурсів та підвищення продуктивності. Проблематика впровадження інноваційних технологій у сільське господарство активно досліджується як українськими (Самойленко Д. [1], Юрчук Н. [2], Бурковська А.), так і міжнародними науковцями (Abiri R., Rizan N.).

Впровадження цифрових технологій (автоматизації, роботизації, діджиталізації) є важливим фактором для забезпечення сталого розвитку галузі. Сучасний аграрний сектор активно інтегрує інноваційні технології, зокрема безпілотні літальні апарати. Дрони стали незамінними помічниками для збору та аналізу даних, що дозволяє фермерам оцінювати стан врожаю, ґрунту та полів, проводити обприскування, відстежувати випасання худоби [3].

Інноваційний агробізнес інтегрує автономні роботи та електричні трактори на відновлюваній енергії, що знижує витрати та забезпечує стійкість. Ці технології замінюють людей-водіїв та операторів БПЛА, що сприяє цифровій трансформації сільського господарства. Однак вони все ще експериментальні, тому ефективнішим є поєднання роботів із людською працею [1].

GPS-навігація для точного землеробства базується на використанні сучасних технологій для детального аналізу стану полів та оперативного реагування на зміни. Оскільки різні ділянки мають неоднорідний ґрунт, рівень вологості та ураження шкідниками, інноваційні рішення дозволяють оптимізувати ресурси та підвищити врожайність. Завдяки безпілотникам та супутниковим системам GPS і GNSS фермери отримують точні топографічні карти для контролю врожайності, стану ґрунту, мікроклімату та вологості [3].

Впровадження ШІ (штучний інтелект) у сільське господарство надає фермерам цінну інформацію про стан поля в реальному часі, прогнозує погоду, урожайність та ціни, допомагаючи приймати обґрунтовані рішення [4]. Для реалізації цих можливостей широко використовуються спеціалізовані IoT-платформи, які дозволяють дистанційно керувати SIM-картами, відстежувати витрати та отримувати детальну аналітику. Сенсори IoT у ґрунті контролюють вологість, температуру та рівень поживних речовин, що оптимізує полив та удобрення. Такі технології економлять воду та добрива, зменшуючи витрати на аграрні матеріали [3].

Попри переваги цифровізації агросектору, її впровадження в Україні стримується низкою бар'єрів: висока вартість технологій, що ускладнює доступ малих і середніх агропідприємств до інновацій [3]; дефіцит кваліфікованих кадрів для роботи з цифровими платформами та аналітичними системами; обмежене державне фінансування цифровізації аграрного сектору. Подолати ці виклики можливо шляхом: стимулювання інвестицій через податкові пільги та фінансову підтримку підприємств, створення навчальних програм та підтримки співпраці між університетами й бізнесом, запуску пілотних проєктів із впровадженням штучного інтелекту та дронів.

Список використаних джерел

1. Самойленко Д. Особливості застосування цифрових технологій в агробізнесі. *Економіка та суспільство*. 2024. № 64. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-64-148> (дата звернення: 29.03.2025).
2. Yurchuk N., Kiporenko S. FEATURES OF DIGITAL TECHNOLOGIES IN AGRICULTURAL BUSINESS. *Eastern Europe: economy, business and management*. 2022. № 3(36). URL: <https://doi.org/10.32782/easterneurope.36-17> (дата звернення: 30.03.2025).
3. Нові технології у сучасному сільському господарстві | Agrimatco. *Агріматко Україна – офіційний сайт компанії*. URL: <https://agrimatco.ua/news/novi-tekhnologii-u-suchasnomu-silskomu-gospodarstvi> (дата звернення: 30.03.2025).
4. 10 найкращих тенденцій, технологій та інновацій у сільському господарстві за 2022 рік. *Дніпропетровське Інвестиційне агентство*. URL: <https://dia.dp.gov.ua/10-najkrashhix-tendencij-techнологij-ta-innovacij-u-silskomu-gospodarstvi-za-2022-rik/> (дата звернення: 30.03.2025).

Кравченко О.В., студентка

НУБІП України

Керівник – канд.е.н, доцент Музиченко А.О.

ОЦІНКА ТА ВИБІР ПРОЕКТНИХ РІШЕНЬ ЗА ДОПОМОГОЮ ФІНАНСОВИХ КРИТЕРІЇВ

Оцінка та вибір проектних рішень є важливою частиною управління проектами, оскільки ефективне використання ресурсів та досягнення бажаних результатів значною мірою залежать від правильного фінансового аналізу. Для прийняття обґрунтованих управлінських рішень необхідно враховувати не лише технічні, але й фінансові аспекти, що визначають економічну доцільність проекту. Основні фінансові критерії є інструментами, які допомагають оцінити прибутковість, ефективність та ризики проекту.

Фінансові критерії для оцінки проектів включають аналіз економічної вигоди та ризиків. Чевганова В.Я., Биба В.В. і Скрильник А.С. зазначають, що важливо враховувати досягнення цілей інвестора, соціальну значимість, оптимізацію інвестиційних ресурсів, інноваційний потенціал, конкурентоспроможність, екологічні аспекти та рівень ризиків при виборі проекту [1].

Основні фінансові показники включають чисту теперішню вартість (NPV), яка вказує на економічну доцільність проекту, якщо NPV більше нуля. Внутрішня норма дохідності (IRR) дозволяє визначити, чи перевищує ставка дисконту вартість капіталу, що робить проект прийнятним. Період окупності (Payback Period) показує час для повернення інвестицій, але не враховує грошові потоки після цього. Індекс рентабельності (PI) відображає співвідношення вигод і витрат, і якщо PI більше одиниці, проект вважається прийнятним.

Петрович Й.М. і Устінова І.Г. пропонують класифікацію проектних рішень за допомогою комплексного підходу, що передбачає оцінку ефективності на основі кількох критеріїв. Вони наводять характеристику кожного виду проектів, що дає змогу більш чітко визначити, які методи оцінки найбільш підходять для

конкретних умов. За їхніми словами, обґрунтування вибору фінансових критеріїв має базуватись на специфіці проекту та доступних ресурсах [2].

Оцінка проектів має враховувати ризики. Стасюк Б.Б. зазначає, що для інвестиційних проектів у соціально-екологічній сфері важлива державна експертиза, яка оцінює не лише фінансову ефективність, а й соціальну та екологічну доцільність. Він підкреслює значення комплексного підходу до оцінки ефективності проектів [3].

При виборі проектів за обмеженого бюджету доцільно використовувати коефіцієнт вигоди до витрат (В/С) для ранжування. Також слід враховувати точку беззбитковості, щоб оцінити, скільки продукції потрібно продати для уникнення збитків.

Таким чином, оцінка та вибір проектних рішень за допомогою фінансових критеріїв є важливим інструментом у процесі управління проектами. Вибір відповідного критерію залежить від конкретних умов проекту, обмежень бюджету та інших факторів. Як показують дослідження, комплексний підхід до оцінки проектів, що враховує не тільки фінансові, але й соціальні та екологічні аспекти, дає можливість приймати більш обґрунтовані та ефективні рішення. Комбінація кількох фінансових критеріїв дозволяє отримати повну картину економічної ефективності проекту, що значно знижує ризики та підвищує шанси на успіх проекту.

Список використаних джерел

1. Чевганова В. Я., Биба В. В., Скрильник А. С. Проектний аналіз. К.: Центр учб. літ., 2014. 258 с.
2. Петрович Й. М., Устінова І. Г. Оцінка проектних рішень. Вісник НУ «Львів. Політехніка». 2001. № 425. С. 3–8.
3. Стасюк Б. Б. Управлінські рішення у виборі інвест. Проектів. Вісн. НУВГП. 2021. № 3 (95). С. 131-145.

Ладанець Б.В., студент

Львівський національний університет імені Івана Франка

Керівник - к.е.н., доцент Максимець Ю. В.

РОЗВИТОК ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА В УКРАЇНІ: ПЕРСПЕКТИВИ І ВИКЛИКИ

Впродовж останніх років попит на органічну продукцію значно зростає. Відтак виробництво органічної продукції в сільському господарстві України на державному рівні стає дедалі більш пріоритетним. Таке виробництво є цілісною системою господарювання, яка ґрунтується на передових методах збереження довкілля, біорізноманіття та родючості ґрунтів, виключає використання будь-яких синтетичних речовин на всіх етапах виробництва.

Відповідно до даних оперативного моніторингу Міністерства аграрної політики та продовольства України станом на кінець грудня 2023 року площа усіх сільськогосподарських земель, що були сертифіковані згідно з вимогами законодавства, становила 77463 га. На той момент в Україні налічувалося 152 оператори органічного виробництва (134 сільськогосподарські виробники). [1]

Головним викликом для розвитку органічного виробництва в Україні є висока вартість продукції у порівнянні з традиційною. Це можна пояснити великими витратами на сертифікацію, запровадження екологічних технологій, тощо. Крім того на сьогодні на внутрішньому ринку все ж є брак обізнаності щодо переваг органічної продукції, з цієї причини попит залишається доволі обмеженим. Ще однією перешкодою на шляху є логістичні обмеження (великою мірою й для експорту). Часто проблеми, пов'язані з транспортуванням продукції, значно підвищують кінцеву вартість, що відповідно робить неї менш конкурентоспроможною. Виробники органічної продукції повністю залежні від природних умов, що теж нерідко може перешкоджати виробництву. Ситуація значно ускладнюється війною, оскільки відбувається постійне руйнування інфраструктури, що підтримує логістичні процеси в виробництві органічної

продукції. Також є схильність до екологічних катастроф, недостатня державна підтримка через необхідність підтримки стратегічних секторів економіки. [3,4].

Аналізуючи поточний стан виробництва органічних продуктів, можна зробити висновки, що в умовах військового конфлікту Україна продовжує збільшувати масштаби виробництва. На разі споживачі активно починають користуватися онлайн-платформами, які дають можливість виробникам спілкуватись безпосередньо з покупцями, зменшуючи ланцюг посередників. Довгострокове ведення органічних господарств значно підвищує родючість ґрунтів та стабільність врожайності. До того ж спостерігається щорічне збільшення кількості виробників в сфері органічного виробництва, площ сертифікованих органічних земель, а готова продукція користується попитом не лише на внутрішніх ринках, а й на зовнішніх.

Висновки. Завдяки системному підходу Україна може стати одним із лідерів постачання органічної продукції. У майбутньому варто працювати над збереженням земель, які є придатні до органічного землеробства, забезпечити превентивні заходи для уникнення потенційно придатних угідь. Фінансова підтримка держави дасть змогу продовжити рухатися до нових досягнень на світовому ринку.

Список використаних джерел

1. Сайт Міністерства аграрної політики України <http://www.minagro.kiev.ua/>
2. Офіційний веб-сайт Національного університету біоресурсів і природокористування України. Міжнародне співробітництво НУБіП України. <https://nubip.edu.ua/node/112471>
3. Офіційний веб-сайт АгроПерспектива. Площа сільськогосподарських угідь в Україні з органічним статусом – 246126 га. <https://www.agroperspectiva.com/ru/news/190826>
4. Скороход І., Павлов К., Павлова О., Сичук О. Розробка та управління галузевими науковими проєктами в сфері органічного виробництва. <https://heraldes.khmnu.edu.ua/index.php/heraldes/article/view/1484/1517>
5. М. О. Багорка, Ю. Л. Якубенко. Розвиток ринку органічної продукції в Україні: проблеми, перспективи та шляхи їх вирішення. *Агросвіт* № 4, 2025.

Лазаріди М.М., аспірант
НУБІП України
Керівник - к.е.н., доцент Воляк Л.Р.

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄВСТВ В КРИЗОВИХ УМОВАХ

Ефективне управління фінансовими ресурсами є ключовим фактором виживання та розвитку підприємств у кризових умовах. Нестабільність економіки, високі ризики та обмежений доступ до фінансування вимагають стратегічного підходу до використання коштів. Фінансова стійкість визначає здатність підприємства адаптуватися до змін, підтримувати конкурентоспроможність та забезпечувати подальший розвиток.

Під фінансовими ресурсами підприємства розуміють грошові кошти, отримані з різноманітних джерел, які використовуються для фінансування поточних та стратегічних цілей. В умовах кризи ефективне управління цими ресурсами є критично важливим для забезпечення стабільності бізнесу. Фінансові ресурси підприємства виступають як «життєва кров» компанії, допомагаючи їй не тільки виживати, але й зростати [1].

Основні джерела фінансових ресурсів у кризових умовах включають власні ресурси (нерозподілений прибуток, амортизаційні відрахування, фінансові резерви), позикові ресурси (банківські та комерційні кредити, випуск облігацій, фінансування через лізинг) та залучені ресурси (інвестиції, державні програми підтримки, гранти та субсидії). Уміння підприємства розпізнати і залучити ці ресурси визначає його фінансову стійкість та здатність адаптуватися до економічних змін. На перший погляд, джерела фінансових ресурсів можуть здаватися звичайними, але саме вони в умовах кризи стають надійними «якорями», які допомагають підприємству втриматися на плаву [2].

Для ефективного управління фінансовими ресурсами підприємства в кризовий період необхідно використовувати комплекс заходів, серед яких:

Оптимізація структури витрат – зменшення непрофільних витрат, перегляд фінансових зобов'язань, підвищення операційної ефективності;

Диверсифікація джерел фінансування – залучення альтернативних фінансових ресурсів, таких як венчурний капітал, державна підтримка, гранти тощо;

Ефективне управління дебіторською та кредиторською заборгованістю – встановлення чітких умов співпраці з контрагентами, оптимізація термінів платежів;

Розробка гнучкої фінансової стратегії – адаптація до змін ринку, аналіз фінансових ризиків та застосування інструментів їх мінімізації;

Впровадження сучасних фінансових технологій – автоматизація облікових та фінансових процесів, використання аналітичних систем для прогнозування фінансових результатів.

Підсумовуючи, управління фінансовими ресурсами підприємства в умовах кризи вимагає гнучкості, оперативного реагування та комплексного підходу до управління. Ефективне поєднання внутрішніх резервів, залучення зовнішнього фінансування та впровадження антикризових стратегій дозволяє не лише вижити у складних економічних умовах, але й створити основу для подальшого розвитку та зростання. Підприємства, що вміло маневрують у фінансових потоках, можуть не тільки втриматися на плаву, але й прокласти нові шляхи до успіху. В цих умовах кожен крок стає важливим, кожне рішення – вирішальним, а кожний ресурс – безцінним.

Список використаних джерел

1. Павлішина Н., Пацелій Д. Управління фінансовими ресурсами в умовах кризи. *Підприємництво та інновації*. 2024. № 32. С. 180-185. URL: <https://doi.org/10.32782/2415-3583/32.27> (дата звернення 13.02.2025).

2. Zhuravlova T. FORMATION OF ENTERPRISE FINANCIAL RESOURCES IN THE CRISIS. *Ekonomika ta derzhava*. 2020. №. 3. Р. 42. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2020.3.42> (date of access: 13.02.2025)

Макарчук В.П., студентка
НУБіП України
Керівник – к.е.н., доцент Макарчук О.Г.

ОЦІНКА ФОРМУВАННЯ ЕКОСИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА: КЛЮЧОВІ ЕЛЕМЕНТИ

Екосистема соціального підприємництва є комплексним інструментом підтримки соціальних підприємств та соціальних ініціатив, спрямованих на вирішення соціальних проблем та покращення якості життя людей [1].

У контексті глобальних проблем та війни в Україні соціальне підприємництво виступає як важливий інструмент для створення сталого та інклюзивного розвитку суспільства, соціальні підприємці відіграють ключову роль у наданні підтримки постраждалим, створенні нових робочих місць та сприянні економічному відродженню [3].

За своєю суттю соціальне підприємництво визначається як бізнес, який спроможний розв'язувати соціальні та/або екологічні проблеми у громадах, причому в їхньому фокусі – досягнення і економічного, і соціального ефекту [2]. У літературі соціальне підприємництво можна зустріти через позначення його трьома англійськими літерами Р: Profit – прибуток (бізнес), People – люди (соціум), Planet – планета (довкілля), що вказує на самодостатність такого підприємства в ресурсах, які використовуються та для реінвестування в розвиток бізнесу, і для соціального інвестування [2]. Міжнародний і вітчизняний досвід, у розв'язанні соціальних проблем немає кращої альтернативи, як підприємницькі підходи, оскільки такий вид бізнесу має подвійний ефект: (1) прибуток підвищує якість життя людей; (2) забезпечує життєздатність організацій через зменшення їхньої потреби в постійній фінансовій допомозі. Соціальне підприємство відрізняється від інших підприємств тим, що для нього соціальний ефект є прямим цілеспрямованим результатом, а не побічним продуктом діяльності [4]. Це у свою чергу означає, що соціальні цілі повинні бути відзначені у статуті підприємства/організації або в інших документах, які приймаються

засновниками та є обов'язковими для їх виконання. Іншою суттєвою відмінністю соціального підприємництва від звичайного бізнесу є розподіл отриманого прибутку. Даний критерій є продовженням попередньої ознаки, оскільки вказує, як розподіляється прибуток від комерційної діяльності в залежності від поставлених соціальних цілей. В Україні часто корпоративну соціальну відповідальність ототожнюють із соціальним підприємництвом, хоча це два різні явища. Основною метою соціально відповідального бізнесу є створення продукту чи послуги й отримання прибутку, а соціальний ефект являється додатковим аспектом, доцільність якого визначається прийнятим рішенням з боку керівництва. Для соціального підприємства соціальний ефект є його обов'язковою складовою [2].

Отже, соціальне підприємство можна визначати як бізнес, спрямований насамперед на соціальні цілі, прибутки якого йдуть переважно на саморозвиток, громадські справи чи розв'язання соціальних проблем.

Список використаних джерел

1. Давидкова К. М., Оберемчук В. Ф. Аналіз екосистем соціального підприємництва у міжнародному контексті Вчені записки : зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана ; [редкол.: О. Яценко (голов. ред.) та ін.]. Київ : КНЕУ, 2023. Вип. 33. С. 36–50.
2. Екосистема соціального підприємництва в Україні: виклики та можливості / ПАКТ. Київ (Україна) – Вашингтон (США), 2018. 38 с. URL: https://pactukraine.org.ua/sites/default/files/2018-06/APEA_REPORT_ukr.pdf
3. Пісецька Т. Сутність соціального підприємництва та напрями сприяння його розвитку. *Економіка та суспільство*, (64). 2024. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-64-16>
4. Штундер І.О. Природа стійкості соціальної сфери в умовах шокових впливів. *Економіка і суспільство*. Випуск № 11, 2017. С. 11-16. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/11_ukr/2.pdf

Мандяк А.С., магістр
НУБІП України
Керівник – к.е.н., доцент Куць Т.В.

АНАЛІЗ БАЛАНСУ (ЗВІТУ ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН) ЯК ІНФОРМАЦІЙНОЇ БАЗИ УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Аналіз Балансу (Звіту про фінансовий стан) є важливим інструментом для прийняття управлінських рішень, стратегічного планування та забезпечення ефективного функціонування підприємства. Баланс (Звіт про фінансовий стан) є основним джерелом інформації для аналізу фінансового стану підприємства. Він відображає структуру активів, зобов'язань та власного капіталу, що дозволяє оцінити фінансову стійкість, ліквідність і платоспроможність суб'єкта господарювання [1].

У зв'язку із введенням воєнного стану в Україні Законом України від 03.03.2022 № 2115-IX «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни» передбачається, що юридичні особи мають подати фінансові, аудиторські звіти та будь-які інші документи в документальній або в електронній формі, протягом трьох місяців після скасування дії воєнного стану за весь період неподання звітності [5, 6].

До основних методів аналізу Балансу (Звіту про фінансовий стан) відносять: горизонтальний аналіз (вивчення динаміки окремих статей активу і пасиву в часі); вертикальний аналіз (структурне розкладання окремих показників фінансової звітності підприємства, що дозволяє зробити висновки щодо структури Балансу, а також проаналізувати динаміку цієї структури); коефіцієнтний аналіз (оцінка коефіцієнтів ліквідності, фінансової стійкості, ін.). Таким чином, аналіз Балансу (Звіту про фінансовий стан) надає важливу інформацію для різних аспектів управління, зокрема оцінка фінансової стійкості дозволяє визначити рівень забезпеченості підприємства власними та позиковими коштами; аналіз ліквідності відображає короткострокову платоспроможність підприємства; оцінку ефективності використання активів можна зробити на

основі аналізу оборотності активів та капіталу. На основі динаміки показників фінансового стану здійснюють прогнозування фінансових ризиків та оцінюють загрози неплатоспроможності та ймовірності банкрутства; а також враховують при прийнятті стратегічних рішень – визначення напрямів інвестування, джерел фінансування та перспектив розвитку підприємства.

Аналіз Балансу (Звіту про фінансовий стан) є ключовим елементом фінансового аналізу, що забезпечує необхідною інформацією для прийняття ефективних управлінських рішень. Використання різних методів аналізу дозволяє оцінити фінансовий стан підприємства, ідентифікувати ризики та сформулювати стратегію подальшого розвитку. Баланс (Звіт про фінансовий стан) є не лише фінансовим звітом, а й важливим аналітичним інструментом у процесі управління діяльністю підприємства.

Список використаних джерел

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>
2. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#top>
3. Податковий кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
4. Порядок подання фінансової звітності. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2000-%D0%BF#Text>
5. Закон України «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2115-20#Text>
6. Томчук В.В., Кашуба, А.Г. Баланс як форма фінансової звітності під час воєнного стану. *Економіка і організація управління*. (Лип 2023), 75-83. DOI:<https://doi.org/10.31558/2307-2318.2022.3.8>.

Нерубайло О. О., студент

*Державний університет інформаційно-комунікаційних технологій
Керівник – доцент Насад Н.В.*

МЕНЕДЖМЕНТ ІННОВАЦІЙНОГО ЗРОСТАННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ РИНКУ

Інноваційний розвиток аграрного сектору є важливим чинником забезпечення продовольчої безпеки та конкурентоспроможності в умовах глобальних викликів. Для досягнення сталого зростання аграрні підприємства повинні впроваджувати сучасні технології та управлінські підходи, де стратегічна роль належить ефективному менеджменту. Теоретичні засади інноваційного управління досліджували європейські вчені, зокрема П. Друкер, М. Хенгстенберг, К. Фредерікс та Й. Габріель. Серед українських науковців вагомий внесок зробили Т.П. Добриніна, В.Я. Амбросов, О.М. Шпичак, П.Т. Саблук, Л.М. Хомин та І.М. Малицький.

Інноваційний менеджмент є самостійною галуззю економічної науки та професійної діяльності, спрямованою на формування та досягнення інноваційних цілей організацій шляхом ефективного використання матеріальних, трудових, інтелектуальних та фінансових ресурсів. Це сукупність принципів, методів і форм управління інноваційними процесами, діяльністю, структурами та персоналом, що забезпечують впровадження нововведень у різних сферах народного господарства [1].

Інноваційний менеджмент в агробізнесі – це система управлінських дій, націлена на впровадження новацій для збільшення ефективності та здатності до конкуренції підприємств. Він включає в себе планування, здійснення та нагляд за інноваційними процесами, що стосуються як продукції, так і технологій. Впровадження інновацій на сільськогосподарських підприємствах відбувається цілеспрямовано, з метою поліпшення умов функціонування підприємства, підвищення його конкурентоздатності, тому можна стверджувати, що інновація є цільовою зміною підприємства як системи [2, С.13].

Ринкове середовище формує основу інноваційної діяльності аграрних підприємств. Економічна та політична стабільність, відповідне законодавство, доступ до фінансів і технологій, а також професійний рівень працівників – все це визначає потенціал впроваджувати новації. Проте, на шляху до інновацій зустрічаються фінансові, технічні та кадрові труднощі, що можуть сповільнювати прогрес. Водночас, вирішення цих проблем через залучення інвестицій, оновлення виробничих процесів та підвищення кваліфікації персоналу відкриває широкі перспективи для розвитку сільського господарства.

Стратегічне управління інноваціями в агросекторі передбачає формування та втілення стратегій росту, беручи до уваги зовнішні умови. Оцінка результативності інноваційних ініціатив реалізується за допомогою інструментарію стратегічного менеджменту, який дозволяє виявити конкурентні позиції. Ключовими інструментами є планування, заохочення співробітників та управління ризиками. Застосування цифрових технологій допомагає оптимізувати управлінські процеси та реагувати на зміни. [3].

Системний інноваційний менеджмент – це наріжний камінь підвищення конкурентоспроможності аграрного бізнесу. Він гарантує ефективне застосування інновацій задля сталого розвитку. Доцільно активізувати державну підтримку інноваційних починань та сприяти розбудові партнерств між підприємствами, науковими закладами та державними структурами. Це стимулюватиме інноваційну діяльність в аграрному секторі.

Список використаних джерел

1. Сутність і зміст інноваційного менеджменту. *Pidru4niki*. URL: https://pidru4niki.com/73254/investuvannya/sutnist_zmist_innovatsiynogo_menedzhmentu (дата звернення: 28.03.2025).
2. Гарбар Ж. В., Майбородюк К. С. Інноваційний менеджмент як базис інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств. *Агросвіт*. 2021. № 9-10. С. 11–17.
3. Ревуцька А. О., Бурляй А. П., Смолій Л. В. Стратегія інновацій як засіб управління та розвитку бізнесу підприємства в умовах глобалізації. *Збірник наукових праць Уманського НУС*. 2021. № 99. С. 81–94.

Русляков Д.О., магістр
НУБІП України
Керівник – к.е.н., доцент Куць Т.В.

БАЛАНС (ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН) ТА ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ ЩОДО ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

Баланс підприємства (Звіт про фінансовий стан) – це одне з найважливіших джерел фінансової інформації, яке використовується як внутрішніми, так і зовнішніми користувачами.

Баланс (Звіт про фінансовий стан) відображає фінансовий стан підприємства на конкретну дату. Він складається з активів, пасивів і власного капіталу. Основні характеристики Балансу (Звіту про фінансовий стан) балансу включають: достовірність (відповідність реальним даним); порівнянність (можливість порівняння з іншими періодами); відповідність міжнародним стандартам (МСФЗ) або національним П(С)БО [1].

Баланс (Звіт про фінансовий стан) має певну структуру: активи розміщуються за ступенем ліквідності, а пасиви – за черговістю погашення зобов'язань. Важливими є також принципи оцінки активів, зокрема за історичною, справедливою та амортизованою вартістю [1, 2].

Управлінські рішення, що стосуються діяльності підприємства, повинні ґрунтуватися на достовірних даних, і тут Баланс (Звіт про фінансовий стан) відіграє ключову роль; його аналіз дозволяє оцінити фінансову стійкість, ліквідність, платоспроможність та ефективність використання ресурсів. Таким чином, грамотний аналіз Баланс (Звіт про фінансовий стан) може суттєво покращити фінансове управління, зменшити ризики та підвищити прибутковість підприємства.

Для оцінки фінансового стану підприємства, використовують різні методи: горизонтальний аналіз, який оцінює зміни балансових статей за кілька періодів; вертикальний аналіз, що визначає питому частку кожної статті в загальній

структурі активів і пасивів; коефіцієнтний аналіз (вивчення динаміки коефіцієнтів загальної ліквідності; коефіцієнтів автономії (фінансової незалежності); коефіцієнтів рентабельності активів, ін.).

За результатами досліджень, слід відмітити наступні особливості показників фінансового стану в сучасних умовах для сільськогосподарських підприємств: спостерігається недостатній рівень ліквідності, що свідчить про труднощі з виконанням короткострокових зобов'язань; низька фінансова незалежність вказує на те, що значна частка фінансування походить з позикового капіталу; відмічається зниження рентабельності, яке, ймовірно, є наслідком неефективного використання активів в умовах війни.

На основі узагальнених результатів фінансового аналізу слід розробити рекомендації для покращення фінансової ситуації підприємства: підвищити рівень ліквідності шляхом оптимізації структури активів; збільшити рентабельність через ефективне використання капіталу; зменшити частку позикових коштів, щоб знизити фінансові ризики. Також важливо впроваджувати сучасні інформаційні технології для покращення управлінських процесів.

Список використаних джерел

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>
2. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#top>

Рябоконт А.Р., магістр

НУБіП України

Науковий керівник – к.е.н., доцент Музиченко А.О.

ІНСТРУМЕНТИ АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТРАТЕГІЇ: СУЧАСНІ ТРЕНДИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Фінансова стратегія підприємства, безумовно, є підґрунтям його довгострокового успіху, оскільки чітко встановлює напрямки розвитку та фінансові цілі. Ефективне формування та реалізація цієї стратегії неможливі без міцної основи – якісного аналітичного забезпечення. Сучасні виклики: зростання обсягів даних, підвищення вимог до прийняття рішень та технології, що стрімко розвиваються, призводять до значних змін в інструментах, які використовуються під час аналізу фінансової інформації. Тому виникає необхідність у впровадженні інноваційних аналітичних підходів, автоматизації процесів обробки фінансових даних та інтеграції цифрових технологій. Застосування сучасних аналітичних інструментів не лише дозволяє підприємствам адаптуватися до цих змін, а й забезпечує гнучкість фінансової стратегії, сприяє ухваленню обґрунтованих управлінських рішень, підвищенню точності прогнозування та зміцненню фінансової стійкості в умовах постійної трансформації ринку.

Вивчаючи сучасне бізнес-середовище можна виокремити кілька ключових трендів, які визначають ефективність аналітичного забезпечення фінансової стратегії (рис.1).

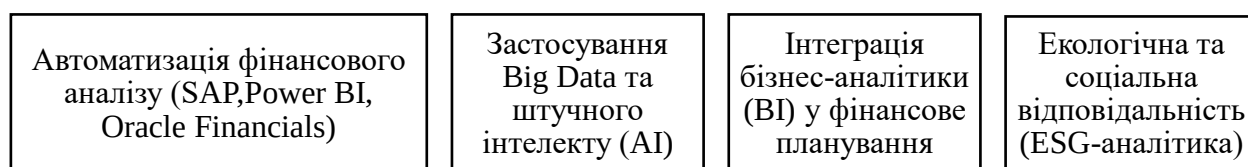

Рис.1. Технологічні та стратегічні тренди фінансової аналітики

Джерело: сформовано автором на основі [1]

Використання таких сучасних трендів вже зараз демонструє свою ефективність і дозволяє значно прискорити аналіз, покращити якість прогнозів, виявляти приховані закономірності та враховувати важливі фактори стійкості

бізнесу. Однак подальший розвиток цієї сфери відкриває нові можливості для інтеграції цифрових рішень, підвищення обґрунтованості управлінських рішень та адаптивності фінансових стратегій. Майбутнє фінансового управління в Україні тісно пов'язане з впровадженням сучасних аналітичних технологій, які покращують стратегічне планування та сприяють фінансовій стабільності підприємств.

Однією з ключових перспектив є створення єдиних цифрових екосистем, які дозволять прискорити обробку фінансової інформації та забезпечать комплексний аналіз фінансових показників у реальному часі.

Не менш важливим є розвиток прогностичної аналітики, яка дозволяє прогнозувати ризики та фінансові тренди. Завдяки вдосконаленим математичним моделям та алгоритмам штучного інтелекту підприємства зможуть не лише аналізувати минулі тенденції, а й отримувати конкретні рекомендації щодо оптимізації фінансових стратегій.

Крім того, сучасне управління та аналіз вимагає впровадження інтуїтивно зрозумілих методів візуалізації даних. Так, інтерактивні дашборди, графічні моделі та динамічні звіти допоможуть швидко оцінювати ключові фінансові показники та значно спростять прийняття управлінських рішень.

Таким чином, аналітичне забезпечення фінансової стратегії підприємства є ключовим фактором ефективного управління фінансами. А подальший розвиток цифрових технологій і автоматизації фінансового аналізу створює нові можливості для стратегічного управління фінансами та забезпечення довгострокової фінансової стійкості підприємств.

Список використаних джерел

1. Воронкова В., Кошелевський В., Лисиця С. Цифрова трансформація інформаційно-аналітичного забезпечення управлінських процесів у сучасних організаціях в умовах глобальної цифровізації. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2024. Вип. 5 (14). С.33 - 41.

Салтикова А.Д., магістр
НУБІП України
Керівник – к.е.н., доцент Куць Т.В.

ОСНОВНІ ВИКЛИКИ АДАПТАЦІЇ АГРОХОЛДИНГІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Важливими учасниками сучасного агропромислового комплексу України є агрохолдинги, вертикально інтегровані структури, які формують вагомую частку ВВП країни та впливають на ціну продуктів харчування. До повномасштабної російської війни 40 % українського експорту складала сільськогосподарська продукція, яка була вирощена агрохолдингами та фермерськими підприємствами [1]. Характерною особливістю діяльності агрохолдингів до 2022 р. була активна робота щодо використання сучасних інтенсивних технологій та впровадження інновацій для підвищення ефективності вирощування сільськогосподарської продукції та оптимізації її виробництва й збуту [2].

Повномасштабна російська війна обумовила істотні проблеми для ведення агробізнесу, основними з яких є знищення виробничої інфраструктури; порушення логістичних зв'язків; втрата традиційних каналів збуту; міграція населення і відповідно, дефіцит кадрів; посилення фінансових ризиків; ін. Зокрема, блокада портів у Чорному морі змусила агрохолдинги переорієнтувати поставки на західні кордони, що збільшило фінансові витрати й час доставки. Використання дунайських портів потребує розширення їхньої пропускної здатності [3]. У 2024 р. з дефіцитом персоналу серед окремих підрозділів стикнулися 64 % компаній агросектору [4]. При цьому, якщо у 2022 р. великі компанії практично не стикались з нестачею кадрів, то у 2024 р. кадровий дефіцит став системною проблемою для агробізнесу будь-якого розміру.

Фінансові втрати агрохолдингів стали одним із найсерйозніших наслідків російської війни. Обмежений доступ до кредитування, зростання собівартості через подорожчання ресурсів та логістичні проблеми послабили фінансову стійкість підприємств. Тому, міжнародне співробітництво стає важливим джерелом підтримки – агрохолдинги залучають кредити та гранти міжнародних

фінансових організацій, а партнерство з компаніями ЄС відкриває нові можливості експорту. Як свідчать дослідження Коваленко Т.О. агрохолдинги в Україні в умовах російської війни можуть трансформуватися; їх доступ до основних ресурсів є певною мірою ускладненим; в результаті чого, в повоєнний час агрохолдинги в Україні можуть втратити свої домінуючі позиції на аграрному ринку України [5].

Внаслідок цих викликів вітчизняні агрохолдинги змушені корегувати свої бізнес-моделі та адаптувати їх до нових реалій. На основі аналітичних досліджень повинно відбуватися обґрунтування альтернативних шляхів їх подальшого розвитку та розроблятися відповідні управлінські стратегії.

Список використаних джерел

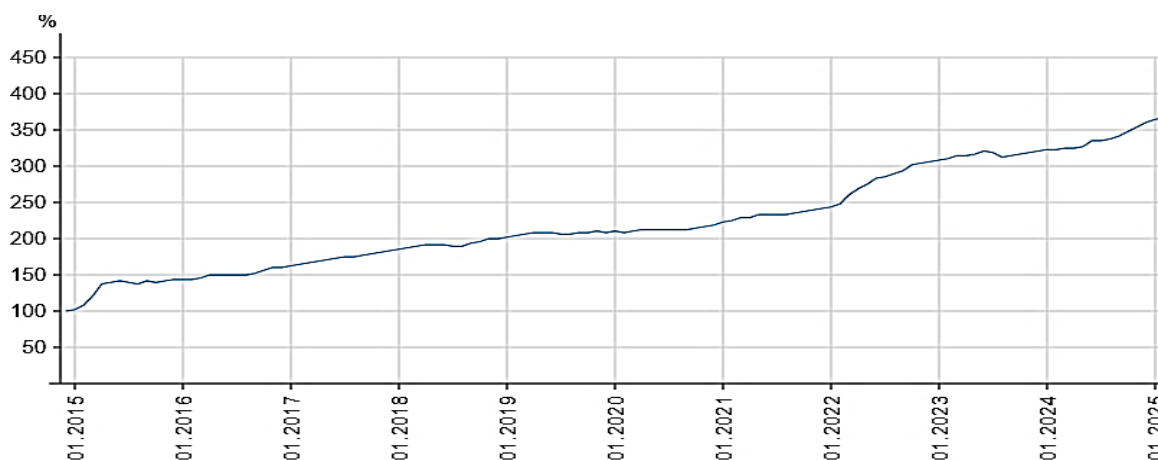
1. ТОП 100 агрохолдингів України. URL: <https://tripoli.land/ua/agrokholdingi-ukrainy>
2. Драган О.О., Зубченко В.В. Особливості функціонування аграрних холдингових компаній в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2023. № 5. С. 44-50.
3. Ukrainian agriculture in wartime. Publications TNI. URL: <https://www.tni.org/en/article/ukrainian-agriculture-in-wartime>
4. Кадровий дефіцит став системною проблемою як для малого, так і для великого українського агробізнесу. URL: <https://www.growhow.in.ua/kadrovyy-defitsyt-stav-systemnoi-problemoi-iak-dlia-maloho-tak-i-dlia-velykoho-ukrain-skoho-ahrobiznesu/>
5. Коваленко Т.О. Агрохолдинги у структурі аграрних правовідносин: про e contro. *Науковоінформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького*. Івано-Франківськ. Редакційно-видавничий відділ Університету Короля Данила, 2023. Вип. 15 (27). Т. 2. С. 150-158. DOI: 10.33098/2078-6670.2023.15.27.2.150-158

АНАЛІЗ ЧАСОВИХ РЯДІВ В ЕКОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

У сучасних умовах глобалізації та стрімких змін ринкових умов актуальність аналізу часових рядів набуває особливого значення. Метою дослідження є розкриття ключових трендів, сезонних коливань та прогнозування. Розуміння цих компонентів допомагає створювати точні прогнози та приймати ефективні рішення. Такий аналіз широко використовують в економіці, фінансах, маркетингу та інших сферах.

Часовий ряд це послідовність значень певного показника, впорядкована за часом. Дані в такому ряді, записується через певні проміжки часу це може бути щодня, щотижня, щомісяця або ж щороку.

На рис. 1 зображено графік рівня інфляції в Україні за останні роки зростаючим підсумком [1].

Основна відмінність полягає в тому, що часовий ряд дозволяє пізнавати динаміку явища в залежності від часу, тоді як звичайний набір даних не бере до уваги цей часовий аспект. Аналіз часових рядів складається з п'яти основних етапів. Перший – це підготовка даних, яка є ключовим кроком у вивченні часових рядів. Другий етап - це дослідницький аналіз даних. Для цього етапу використовується статистичні методи для аналізу тенденцій, сезонності, кореляції та циклічної поведінки даних.

Третій етап – ідентифікація моделі. Після властивостей даних знаходиться найбільш прийнятна модель прогнозування. Четвертий етап – це модель прогнозування. Після її визначення вона застосовується для передбачення майбутніх значень часових рядів. П'ятий етап – обслуговування моделі. Технічне обслуговування моделі передбачає тривалий моніторинг її ефективності.

Тренд – це загальна довгострокова тенденція зміни даних у часовому просторі. Сезонність – це повторювані зміни в часовому ряді, що виникають через певні часові фактори. В економіці та бізнесі сезонність може бути пов'язана з щорічними розпродажами, такими як чорна п'ятниця або свята. Циклічність, на відміну від сезонності, не має чітко визначеного періоду. Вона може відображати економічні цикли такі, як періоди зростання та спаду економіки або інші довготривалі коливання. Прогнозування – це ключова задача аналізу часових рядів.

Отже, аналіз часових рядів дозволяє виявляти закономірності в даних та будувати прогнози, що допомагають ухвалювати обґрунтовані рішення. Тренди показують загальні напрямки змін, сезонність – короткострокові коливання, а прогностичні моделі дають змогу передбачати майбутні показники [2]. Сучасні методи, включаючи машинне навчання, роблять прогнозування ще більш точним та корисним у різних сферах.

Застосування аналізу часових рядів у бізнесі, економіці та науці дає змогу ефективніше керувати ресурсами, планувати витрати та доходи, а також реагувати на ринкові зміни.

Список використаних джерел

1. Статистичні дані Міністерства фінансів України : <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/inflation/> (дата звернення: 30.03.2025).
2. Сучасні світові тенденції розвитку науки та інформаційних технологій: Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 30–31 травня 2024 р.) / ГО «Інститут інноваційної освіти»; Науково-навчальний центр прикладної інформатики НАН України. Запоріжжя : АА Тандем, 2024. 136 с.

Сидоренко С.В., студентка
НУБіП України
Керівник – к.е.н., доцент Макаруч О.Г.

МЕТОДИ СТАТИСТИЧНОГО АНАЛІЗУ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКІВ В ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Кореляційний аналіз являє собою метод обробки статистичних даних, який полягає у вивченні коефіцієнтів кореляції між змінними. У цьому випадку порівнюються коефіцієнти кореляції між однією парою або кількома парами ознак, щоб встановити статистичні зв'язки між ними. Побудована економіко-математична модель надає можливість отримати характеристики існуючого економічного об'єкта чи певної системи. За умови узагальнення типів математичних моделей такі системи містять опис множини їх можливих станів і закон переходу від одного стану до іншого. Такі економіко-математичні моделі, які надалі розглядатимуться як окремі системи подій, були спрямовані на дослідження окремих частин та функціональних складових економіки. Цей метод обробки статистичних даних досить поширений у секторах, галузях, регіонах, комплексах моделей виробництва, споживання, формування та розподілу прибутку, трудових ресурсів, ціноутворення, фінансових відносин.

Усі соціально-економічні явища та процеси взаємопов'язані й взаємозумовлені. У складному переплетінні всеохоплюючого взаємозв'язку будь-яке явище чи процес є наслідком певної множини чинників/причин і водночас є причиною інших явищ.

За ступенем залежності одного явища від іншого розрізняють два види зв'язку: (1) функціональний (повний); (2) кореляційний (неповний). У першому випадку, значенню однієї ознаки строго відповідає значення іншої, наприклад залежність між радіусом і довжиною кола, стороною і площею квадрату. У другому випадку, значенню однієї ознаки можуть відповідати декілька значень іншої ознаки, прикладом може бути зв'язок між кількістю внесених мінеральних та органічних добрив та урожайністю сільськогосподарських культур.

Кореляційний аналіз – це метод визначення та кількісної оцінки взаємозалежностей між статистичними ознаками, що характеризують окремі соціально-економічні явища і процеси [2].

Метою вимірювання взаємозв'язків є виявлення та надання кількісної характеристики причинних зв'язків. Сутність причинного зв'язку полягає в тому, що за певних умов одне явище спричинює виникнення іншого. Існує два основних типи кореляційного аналізу: проста кореляція та множинна кореляція. У простій кореляції існує лише одна незалежна змінна, тоді як у множинній регресії є дві або більше незалежних змінних. Найпоширенішим методом кореляції є лінійна регресія, яка передбачає лінійний зв'язок між незалежною та залежною змінними. Інші типи методів кореляції включають поліноміальну регресію, логістичну регресію та регресію часових рядів [1].

Статистичне вивчення взаємозв'язків показників соціально-економічного розвитку, їх прогнозування та моделювання виконує важливу аналітичну функцію статистичної науки, оскільки вирішення економічних і соціальних проблем є важливим фактором забезпечення розвитку країни у цілому [3].

Список використаних джерел

1. Kato G. Econometric and statistical methods for analyzing and understanding economic data. *Journal of Economics and Economic Education Research*, 2023, 24(S2), 1-3.
2. Радченко О. П., Казак Д. С. Використання кореляційно-регресивного аналізу в управлінні зед підприємства. *Ефективна економіка*. 2018. № 12. DOI: 10.32702/2307-2105-2018.12.108
3. Рзаєва Т.Г., Беркута О.А. Статистична оцінка взаємозв'язку чинників й результативних показників соціально-економічного розвитку: переваги та перспективи використання текстів доповідей за матеріалами XIX Міжнародної наук.-практ. конф., 23 травня 2019 р. Хмельницький: Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2019. 130-133 с.

Славич Т.М., аспірант
НУБіП України
Керівник – д.е.н, професор Мірзоєва Т.В.

ПАРАДИГМИ АНАЛІЗУ РИНКОВОЇ КОНЦЕНТРАЦІЇ НА РИНКУ ЗЕМЛІ

Аналіз ринкової концентрації, зокрема на ринку землі, традиційно спирався на кілька ключових парадигм, що еволюціонували з часом. Неокласичний підхід, уособлений моделлю «Структура-Поведінка-Результат» (SCP), постулює, що структура ринку (кількість фірм, розподіл часток) визначає поведінку компаній і, як наслідок, економічні результати [1]. Висока концентрація, вимірювана індексами Герфіндаля-Гіршмана (HHI) та концентраційними співвідношеннями (CRn), асоціюється зі зростанням ризиків змови та монопольної влади [2]. Однак SCP-парадигму часто критикують за її статичний характер, що не дозволяє враховувати швидкі технологічні зміни, та за ігнорування впливу інституційного середовища. Наприклад, значна частка неформальних угод на ринку землі в Україні (до 42% [3]) залишається поза увагою стандартних метрик, спотворюючи реальну картину концентрації та її наслідків [2]. Інституційний підхід також підкреслює, що на структуру ринку суттєво впливають «правила гри» – формальні та неформальні інститути, включаючи ефективність захисту прав власності та рівень трансакційних витрат, що може створювати переваги для певних гравців і сприяти концентрації [2, 4]. Сучасний аналіз ринкової концентрації дедалі більше враховує досягнення поведінкової економіки, яка визнає обмежену раціональність ринкових агентів. Дослідження показують, що значна частина економічних рішень (до 65% у випадку купівлі землі) мотивована емоційними факторами та когнітивними упередженнями. Для моделювання таких складних процесів використовується агентне моделювання (ABM), яке дозволяє симулювати взаємодію гетерогенних агентів із урахуванням обмеженої раціональності, соціальних мереж і нелінійних ефектів [5].

Таким чином, розуміння феномену концентрації на ринку землі вимагає комплексного підходу. Класичні структурні показники (HHI, CRn) надають важливу первинну інформацію, але є недостатніми для повноцінного аналізу. Водночас поведінкові аспекти вказують на можливі відхилення від суто раціональних моделей прийняття рішень, що також впливає на процеси концентрації. Отже, ефективний аналіз і подальше регулювання ринку землі мають інтегрувати структурні, інституційні та поведінкові фактори, використовуючи сучасні інструменти, такі як агентне моделювання, для врахування складності й динамічності ринкових процесів.

Список використаних джерел

1. Прямі методи оцінювання концентрації ринку. *Академічні візії*. 2024. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/download/1423/1299/1318>
2. European Commission. Exploring the Evolution and the State of Competition in the EU. 2024. URL: https://competition-policy.ec.europa.eu/system/files/2024-06/Exploring_the_evolution_and_the_state_of_competition_in_the_EU_launch.pdf
3. Теоретичні підходи до забезпечення економічної безпеки аграрних підприємств. *Ефективна економіка*. 2023. № 3. URL: <https://economics.net.ua/ejopu/2023/No3/23.pdf>
4. Autor D. et al. The Fall of the Labor Share and the Rise of Superstar Firms. *The Quarterly Journal of Economics*. 2020. Vol. 135, № 2. P. 645–709. URL: <https://economics.mit.edu/sites/default/files/publications/Autor-Dorn-Katz-Patterson-VanReenen-QJE-2020.pdf>
5. Еволюція розвитку бізнес-концепцій підприємства. *Semantic Scholar*. 2024. URL: <https://www.semanticscholar.org/paper/35aac163c53766820d29891febdbacdb418c3605>

АКТИВІЗАЦІЯ ВНУТРІШНЬОГО ПОТЕНЦІАЛУ АНАЛІТИКО-ПРОГНОЗНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСУВАННЯМ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Сільськогосподарські підприємства України стикаються з численними викликами, включаючи економічну нестабільність, вплив війни та необхідність адаптації до сучасних ринкових умов. У таких умовах важливо активізувати внутрішній потенціал аналітико-прогнозного забезпечення для ефективного управління фінансуванням розвитку. Це дозволить забезпечити стійкий розвиток підприємств та підвищити їх конкурентоспроможність. Сільське господарство України має значний потенціал завдяки родючим землям та сприятливим кліматичним умовам [1]. Однак, сучасні умови функціонування аграрного сектору характеризуються високою невизначеністю, викликаною економічними, соціальними та політичними факторами [2].

Війна в Україні призвела до значних втрат земель, обладнання та кадрів, що знижує ефективність підприємств. Втрата економічної активності та руйнування інфраструктури зменшили доходи до бюджету, тоді як витрати на оборону та безпеку зросли, створюючи додатковий тиск. Україна стала більш залежною від міжнародної фінансової допомоги. Порушення ланцюгів постачання вплинуло на фінансову стабільність підприємств, збільшуючи витрати на логістику та знижуючи ефективність виробництва. Зростання цін на нафту, газ та пшеницю спричинило підвищення інфляції, що знецінює доходи та збільшує фінансовий тиск на населення та бізнес. Геополітична напруга та невизначеність знизили впевненість бізнесу та інвесторів, що вплинуло на фінансові ринки та зменшило інвестиційну активність [1-2].

Аналітико-прогнозне забезпечення управління фінансуванням включає комплекс методів та інструментів, які дозволяють оцінювати фінансовий стан

підприємства, прогнозувати його розвиток та приймати ефективні управлінські рішення. Основними компонентами цього забезпечення є [1-2]: оцінка фінансових показників підприємства, таких як прибутковість, ліквідність, платоспроможність та ефективність використання ресурсів; використання математичних моделей та статистичних методів для прогнозування фінансових показників та оцінки ризиків; планування фінансових ресурсів підприємства на основі прогнозів та аналізу; постійний контроль за виконанням фінансових планів та корекція управлінських рішень.

Основними шляхами активізації внутрішнього потенціалу аналітико-прогнозного забезпечення в сучасних умовах є: активне використання інформаційних систем та програмного забезпечення для автоматизації процесів аналізу та прогнозування; навчання та підвищення кваліфікації працівників, які займаються фінансовим аналізом та прогнозуванням; інтеграція даних шляхом створення єдиної інформаційної бази даних, яка включає всі фінансові показники підприємства; залучення наукових установ до розробки нових методів аналізу та прогнозування.

Отже, активізація внутрішнього потенціалу аналітико-прогнозного забезпечення управління фінансуванням розвитку сільськогосподарських підприємств України є важливим кроком для забезпечення їх стійкого розвитку в сучасних умовах. Використання сучасних технологій, підвищення кваліфікації персоналу, інтеграція даних та співпраця з науковими установами дозволять підвищити ефективність управління фінансуванням та забезпечити конкурентоспроможність підприємств.

Список використаних джерел

1. Брифінг «Сільське господарство України Від російського вторгнення до європейської інтеграції». URL: [http://chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/760432/EPRS_BRI\(2024\)760432_XL.pdf](http://chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/760432/EPRS_BRI(2024)760432_XL.pdf)
2. Бачинський Р.Л. Аналітичне забезпечення управління економічною стійкістю сільськогосподарських підприємств. *Економіка та управління АПК*. 2022. № 2. С. 98–111.

ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ ЯК ДЖЕРЕЛО ІНФОРМАЦІЇ ДЛЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ СТАНОМ ПІДПРИЄМСТВА

Фінансова звітність – це система узагальнених даних, що в якій втілена результативність всієї фінансово-господарської діяльності підприємства. Вона є важливим інформаційним джерелом та об'єктом аналітичної діяльності, основним носієм узагальнення внутрішньої облікової інформації, що використовується для оцінювання результативності, прогнозування тенденцій розвитку підприємства та прийняття управлінських рішень щодо покращення фінансової діяльності підприємства.

Фінансова звітність як невід'ємна складова системи інформаційного забезпечення прийняття рішень в управлінні підприємством збалансовано поєднується з основними класичними функціями менеджменту, що відображено на рис. 1.1.

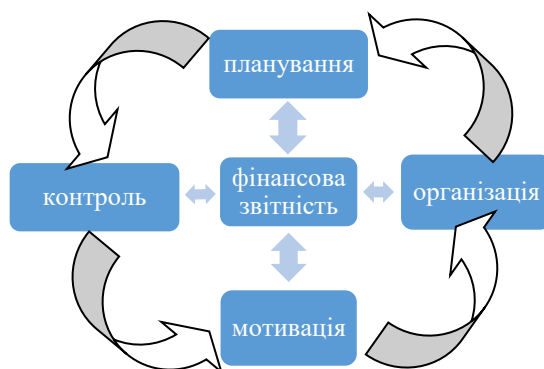

Рис. 1.1. Фінансова звітність у системі управління підприємством [1, с. 32]

Дані фінансової звітності використовуються у процесі планування для обґрунтування цілей і напрямів роботи, формування базових та моделювання планових показників фінансово-господарської діяльності підприємства [2].

Формування фінансової звітності обумовлюється збором первинних даних, методами й процедурами їх обробки у системі фінансового обліку. У зв'язку з

цим відбувається деталізація завдань, процесів, окреслення інформаційних вимог на виробничому рівні і щодо функцій працівників облікової служби.

Інформацію, яку зазвичай подають у фінансових звітах, слід розділити на дві основні, але взаємопов'язані частини.

До першої частини можна віднести результативні показники, які дозволяють оцінити ефективність функціонування підприємства протягом певного періоду. Ці показники групуються та узагальнюються у фінансових звітах, щоб надати загальний інформацію про фінансову результативність підприємства.

До другої частини можна віднести базову інформацію, яка допомагає зрозуміти показники основних форм фінансових звітів. Ця інформація включає в себе пояснення концепційних принципів та політики обліку, а також надає інформацію про галузь, вид діяльності підприємства, його керівний персонал, бізнес-концепцію та стратегію розвитку.

Отже, фінансова звітність є важливою частиною процесу управління підприємством. Проте лише регламентованих фінансових звітів для оперативного керування фінансами підприємства недостатньо. З нашої точки зору, суб'єктам підприємництва варто розробляти власні форми управлінських звітів на базі фінансових з дотриманням наступних вимог: простота, графічне відображення даних, відповідність підбору показників до потреб аудиторії, чіткість та дотриманість загальноприйнятим принципам підприємства, використання інтерактивних інструментів звітування.

Список використаних джерел

1. Приймак С. В., Костишина М. Т., Долбнева Д. В. Фінансова звітність підприємств: навч.-метод. посіб. Львів: Ліга-Прес, 2016. 268 с.
2. Добровольська О. В., Кравченко М. В., Даніленко О. В. Фінансова звітність як елемент системи управління підприємством. *Економіка та суспільство*. 2021. № 32. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/785/752> (дата звернення: 28.04.2025).

Струк Д.О., студентка
НУБІП України
Керівник - к.е.н. доцент Симоненко О.І.

МЕТОДИ ЗБОРУ СТАТИСТИЧНИХ ДАНИХ ТА ЇХ КЛАСИФІКАЦІЯ

Для проведення статистичного дослідження необхідною умовою є отримання точного і об'єктивного масиву інформації на основі методів збору статистичних даних. Основними методами збору первинної інформації є опитування, спостереження, експеримент, рідше використовують імітацію. Аналізуються первинні та вторинні методи отримання інформації, а також критерії їх поділу. Особливу увагу приділено вибору відповідного методу відповідно до дослідницьких цілей.

Збір статистичних даних є критично важливим процесом для будь-якого дослідження. Від коректності цього процесу залежить якість отриманих результатів та можливість їх подальшого використання у прийнятті рішень. Методи збору інформації можуть суттєво відрізнятися залежно від сфери застосування, обсягу дослідження та наявних ресурсів.

Методи збору статистичних даних поділяються на дві великі категорії: первинні та вторинні.

Первинні методи передбачають отримання інформації безпосередньо від об'єкта дослідження. До них належать:

- **Опитування:** цей метод передбачає отримання даних безпосередньо від респондентів шляхом анкетування чи інтерв'ювання. Опитування можуть бути усними, письмовими або електронними. Основною перевагою є можливість отримати суб'єктивні дані від конкретних людей, проте недоліком може бути упередженість відповідей.

- **Спостереження:** даний метод передбачає фіксацію подій без втручання дослідника в їх перебіг. Це може бути використано в соціологічних дослідженнях або біологічних експериментах, де важливо реєструвати поведінку об'єктів у природному середовищі.

- Експеримент: один із найефективніших методів збору статистичних даних, що дає змогу встановити причинно-наслідкові зв'язки. Наприклад, у медицині експерименти проводяться для тестування ефективності лікарських препаратів.

- Реєстрація: передбачає систематичне накопичення даних у процесі спостереження за певним явищем. Наприклад, демографічна статистика базується на реєстрації народжень, смертей та шлюбів.

- Вторинні методи передбачають використання вже існуючих даних. Це може бути корисно, коли первинний збір інформації є надто дорогим або складним. До вторинних методів належать:

- Аналіз статистичних джерел: використання офіційних державних звітів, демографічних досліджень, економічних показників тощо.

- Обробка наукових публікацій: узагальнення результатів попередніх досліджень та їх використання у нових аналітичних проектах.

- Аналіз баз даних: вивчення великих масивів даних, які можуть містити корисну інформацію для подальших висновків.

Методи збору статистичних даних є важливою складовою будь-якого дослідження. Їх правильний вибір визначає точність та достовірність результатів. Використання первинних методів дає змогу отримати більш глибоку інформацію, проте часто потребує значних ресурсів. Вторинні методи, навпаки, є економічно вигідними, але можуть мати обмеження щодо актуальності та точності.

Список використаних джерел

1. Дейнеко Л. В. Методи збору соціально-економічних даних. Київ: Наукова думка, 2019. с. 39

2. Державна служба статистики України. Офіційний сайт. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 30.03.2025.).

СТАТИСТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ДОХОДІВ ЗВЕДЕНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

Мобілізація доходів бюджету в Україні може проводитись на податковій і неподатковій основі. Податкові надходження займають основне місце у дохідній частині державного бюджету, відображають найбільшу питому вагу у структурі доходів бюджету, що значно впливає на соціально-економічний ріст держави, а також є головним із інструментів державного регулювання економіки [1].

Дослідження проблем формування дохідної частини Державного бюджету України викликає інтерес, насамперед тому, що саме бюджет характеризує рівень економічного розвитку країни, і завдяки правильному здійсненню бюджетного процесу забезпечується економічна і соціальна стабільність та належний життєвий рівень населення.

Кореляційний аналіз – це статистичний метод, який допомагає виявити зв'язок між двома або більше змінними. У контексті дослідження державного та місцевих бюджетів України за 2010-2021 роки, кореляційний аналіз може бути використаний для:

- дослідження динаміки доходів зведеного бюджету;
- аналізу впливу економічних показників на бюджетні показники;
- оцінки ефективності бюджетної політики;
- виявлення регіональних відмінностей у бюджетній політиці.

Ознака, яка впливає на інші і зумовлює їх зміни називається факторною(X), а ознака, яка залежить від інших ознак та змінюється під їх впливом, називається результативною(Y). В цьому дослідженні ми взяли роки (2000-2021р) як факторну ознаку, а дохід протягом цих років – результативною.

Результати використання регресійного аналізу в дослідженні доходів зведеного бюджету України 2000-2021 років [2] наведені у таблиці 1.

Статистичне дослідження доходів зведеного бюджету України 2000-2021 рр.

Висновки						
<i>Регресійна статистика</i>						
Коефіцієнт кореляції R	0,933739102					
R-квадрат	0,871868711					
Нормований R-квадрат	0,865124959					
Стандартна похибка	182273,2538					
Спостереження	21					
<i>Дисперсійний аналіз</i>						
	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>Значущість F</i>	
Регресія	1	4,29532E+12	4,29532E+12	129,2854039	6,40261E-10	
Залишок	19	6,31247E+11	33223539053			
Усього	20	4,92657E+12				
	<i>Коефіцієнти</i>	<i>Стандартна похибка</i>	<i>t-статистика</i>	<i>P-Значення</i>	<i>Нижні 95%</i>	<i>Верхні 95,0%</i>
Y-перетин	-290419,9462	82479,78625	-3,521104496	0,002283297	-463052,1228	-117787,7696
Змінна X 1	74688,25831	6568,672112	11,37037396	6,40261E-10	60939,86958	88436,64705

Для проведення аналізу в середовищі EXCEL застосована надбудова Пакет аналізу даних, вбудована функція регресія. Результати дослідження свідчать про те, що спостерігається тенденція зростання доходів зведеного бюджету.

На думку експертів, питання наповнення державного бюджету залишається як завжди актуальним. Тому неподаткові надходження до бюджету та можливі резерви їх зростання стануть додатковим фінансовим джерелом забезпечення виконання державою своїх функцій.

Список використаних джерел

1. Зведений бюджет України. Retrieved from: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/cons/> (дата звернення: 30.03.2025).
2. Сайт державної служби статистики України: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 29.03 2025).

АНАЛІЗ РИНКУ М'ЯСА ПТИЦІ В УКРАЇНІ

Птахівництво є одним із ключових секторів сільського господарства України, що забезпечує значну частину внутрішнього ринку м'яса і яєць, а також має великий експортний потенціал.

У 2024 році ринок м'яса птиці в Україні залишається одним із ключових сегментів агропромислового комплексу, що зумовлене низкою факторів, серед яких доступність, відносно низька ціна та позитивний імідж продукту як дієтичного та здорового. Хоча війна значно вплинула на галузь, особливо в районах з основними виробничими потужностями, більшість великих виробників відновили діяльність, а ринок поступово стабілізується. М'ясо птиці продовжує бути найпопулярнішим видом м'яса в Україні, а виробництво підтримується завдяки як внутрішньому попиту, так і можливостям експорту. Частка українського курячого м'яса у світовому виробництві займала у 2023 році близько 0,86% від загальних об'ємів [1].

Україна активно нарощує свої експортні поставки. Основними напрямками експорту є країни Близького Сходу, Азії та Європи (рис. 1).

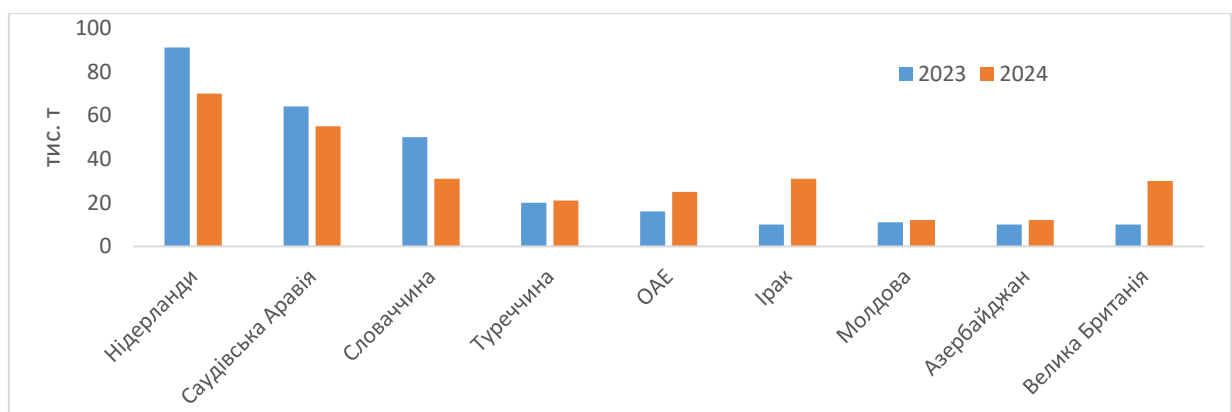

Рис. 1. Експорт м'яса птиці за 2023-2024 р. до країн Близького Сходу, Азії та Європи

Експорт м'яса курятини з України за останні три роки демонструє позитивну динаміку, а імпорт навпаки знижувався (рис. 2).

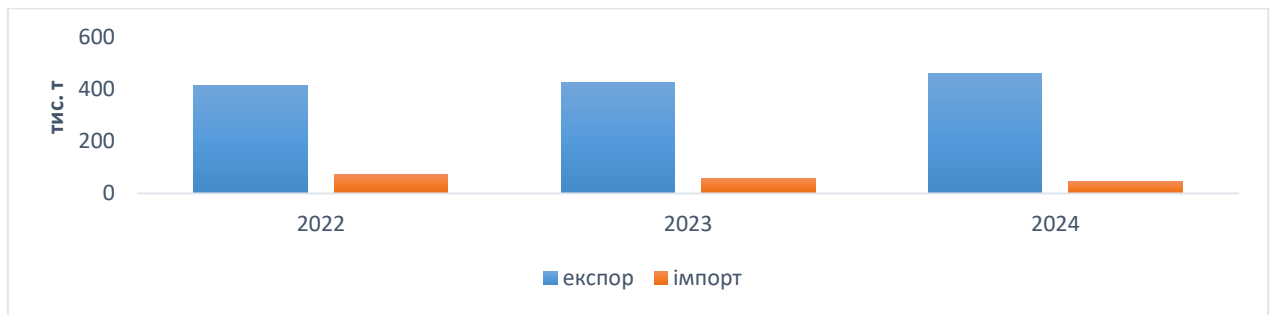

Рис. 2. Експорт та імпорт м'яса птиці за 2022-2024 р. [2]

На рисунку можна побачити позитивну динаміку експорту курятини з України протягом 2022-2024 років, що свідчить про адаптацію українських виробників до умов війни та пошук нових ринків збуту, зокрема завдяки збільшенню квоти ЄС. Водночас, імпорт курятини в Україну скорочується, що може бути пов'язано зі зростанням внутрішнього виробництва, логістичними труднощами та економічними факторами. Таким чином, війна стимулювала українських виробників до адаптації та пошуку нових ринків збуту, що призвело до зростання експорту та скорочення імпорту курятини.[2]

Птахівництво в Україні залишається важливою галуззю, що демонструє стійкість до кризових умов, адаптуючись до нових викликів та зберігаючи експортний потенціал. Попри негативний вплив війни, сектор продовжує розвиватися завдяки внутрішньому попиту та розширенню міжнародних ринків збуту. Водночас подальше зростання галузі потребує стабільної підтримки з боку держави, зокрема сприяння у розширенні експортних квот, розвитку логістичної інфраструктури та зниженні вартості кормів. Важливим також є впровадження сучасних технологій виробництва, посилення ветеринарного контролю та покращення умов для залучення інвестицій у птахівництво.

Список використаних джерел

1. Аналіз ринку м'яса птиці в Україні. URL: <https://dspace.dsau.dp.ua/handle/123456789/6464> (дата звернення 29.03.2025р.)
2. Poultry and Products Semi-annual. URL: https://apps.fas.usda.gov/newgainapi/api/Report/DownloadReportByFileName?fileName=Poultry%20and%20Products%20Semi-annual_Kyiv_Ukraine_UP2025-0003.pdf (дата звернення 29.03.2025р.)

Шиманська Т.С., студентка
НУБіП України
Керівник – к.е.н., доцент Макаруч О.Г.

АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ

Міграція є складним явищем, на яке впливають різні соціальні, економічні, політичні та екологічні чинники. Дослідження міграційних процесів допомагає зрозуміти причини міграції та її вплив на окремих людей, родини, громади та суспільства в цілому. Міграція в Україні спричинена впливом світових міграційних тенденцій. Проте, на сьогодні в країні існують внутрішні причини, зокрема війна та кризові соціально-економічні чинники, які призводять до пошуку місця проживання й працевлаштування за кордоном.

Аналізуючи питання міграційних процесів, варто розподілити його на два періоди: (1) до війни; (2) у повоєнний період. Так, до війни зростання міграції населення України було обумовлено нестабільністю соціально-економічного середовища, зниженням рівня добробуту та якості життя населення [2]. При цьому основні потоки емігрантів з України були спрямовані до країн Західної Європи й Північної Америки.

Важливого значення набувають внутрішні міграції, тобто міграції між областями, населеними пунктами. Найбільше трудових мігрантів виїхали із Закарпатської, Івано-Франківської, Рівненської, Херсонської та Львівської областей. Внутрішня трудова міграція характеризується вдвічі нижчими показниками, а ніж зовнішня. Варто відзначити, що до війни найбільша кількість внутрішніх трудових мігрантів було зафіксовано із Сумської, Рівненської, Закарпатської, Херсонської та Вінницької областей [2].

Україна посідає 8 місце у списку країн, громадяни яких виїжджають на роботу за кордон, із показником 5,5-6 млн. осіб згідно даних Звіту про міжнародну міграцію (англ. World Migration Report). При цьому більше 1,5 млн. українців працювало в Польщі [3].

Аналізуючи другий період, він є складним, оскільки мільйони людей в Україні мігрували через війну. Так, частина з них переїхали в межах країни, а частина - виїхали за кордон. Таке раптове переміщення великої кількості населення через війну створює нові виклики та збільшує вже наявні, зокрема як для приймаючих громад, так і для громад, з яких відбувається відтік населення [3]. У 2024 р. за даними Міністерства соціальної політики України кількість офіційно зареєстрованих внутрішньо переміщених осіб в країні досягає 4,9 млн осіб, з них – 3,6 млн. осіб, які перемістилися (чи повторно перемістилися) після початку повномасштабної війни. З них відокремлюють 2,5 млн. осіб, які перемістилися і не можуть повернутися до свого житла, оскільки житло або зруйноване, або знаходиться у зоні активних бойових дій, чи на тимчасово окупованій території [4].

За даними Агенції ООН у справах біженців (UNHCR) на 15.02.2024 зареєстровано по всій Європі 6 млн українських біженців, які втекли з України з початку війни 24 лютого 2022 року. За межами Європи перебувають ще 475,6 тис. мігрантів [3].

Отже, рівень міграційних процесів в Україні є високим та посилюється через війну. У подальшому це може призвести до погіршення демографічної ситуації в країні, оскільки відтік такої частки населення країни загрожує депопуляції та втрати працездатного населення України.

Список використаних джерел

1. Вдовин М., Іванчишин А. Статистичний вимір міграційних процесів в Україні: каталізатори їх інтенсифікації та послаблення. *Цифрова економіка та економічна безпека*, (6 (06), 2023, С. 22-30.
2. Міграційні процеси в Україні: сучасний стан і тенденції, 2022. URL: http://pnpu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/03/robota_10.pdf
3. Міжнародна організація з міграції. Статистичні дані. URL: <https://ukraine.iom.int/uk/mom-v-ukrayini>
4. Міністерство соціальної політики України. Статистичні дані. URL: <https://www.msp.gov.ua/timeline/Vnutrishno-peremishcheni-osobi.html>

Штакал В.В., студентка

НУБіП України

Науковий керівник – к.е.н., доцент Чухліб А.В.

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ

Інформаційно-аналітичне забезпечення управління фінансовими результатами підприємств аграрного сектору є ключовим аспектом ефективного функціонування галузі, особливо в умовах нестабільності ринкової кон'юнктури, кліматичних ризиків та змін у державній підтримці. Від якісної інформаційної бази залежить своєчасність і обґрунтованість управлінських рішень, що впливають на прибутковість, інвестиційну привабливість і фінансову стабільність аграрного бізнесу.

Забезпечення ефективного управління фінансовими результатами підприємств аграрного сектору потребує використання різних форм звітності. Основними серед них є фінансова звітність (баланс, звіт про фінансові результати, звіт про рух грошових коштів, звіт про власний капітал), податкова звітність, а також внутрішні управлінські звіти, що містять аналітичні дані про структуру витрат, прибутковість окремих сегментів діяльності та ефективність використання ресурсів. Важливу роль відіграють також статистичні звіти, що подаються до Державної служби статистики України, які дозволяють оцінити загальні тенденції розвитку галузі, рівень рентабельності та вплив макроекономічних чинників на фінансові показники підприємств. Використання сучасних автоматизованих систем обліку дозволяє підвищити точність і оперативність формування звітних даних, що є запорукою ефективного фінансового менеджменту.

У ході дослідження було проаналізовано основні інформаційні джерела та аналітичний інструментарій, що застосовуються у фінансовому менеджменті аграрних підприємств. Встановлено, що головними складовими інформаційно-аналітичного забезпечення є бухгалтерська, управлінська та фінансова звітність,

статистичні дані та прогнозні показники, що формуються на основі динамічного аналізу. Так, аналіз показників фінансової діяльності кількох аграрних підприємств за даними Державної служби статистики України та Національного банку України показав значну варіативність фінансових результатів залежно від регіону та масштабу діяльності.

Аналіз економічної ефективності підприємств аграрного сектору свідчить про необхідність оптимізації фінансового менеджменту.

Серед ключових проблем інформаційно-аналітичного забезпечення управління фінансовими результатами виділяються недостатня автоматизація обліку та аналізу даних, обмежена інтеграція сучасних інформаційних технологій у фінансовий менеджмент, а також фрагментарність статистичних даних. Для вирішення цих проблем доцільно використовувати сучасні програмні продукти, що дозволяють автоматизувати облік і проводити оперативний фінансовий аналіз. Крім того, актуальним є використання технологій великих даних (Big Data) та машинного навчання для прогнозування фінансових показників і визначення ефективних стратегій управління.

Таким чином, результати дослідження підтвердили необхідність удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення управління фінансовими результатами підприємств аграрного сектору. Це сприятиме підвищенню ефективності фінансового управління, мінімізації ризиків та забезпеченню сталого розвитку галузі.

Список використаних джерел

1. Статистичний збірник України. Сільське господарство України 2022. URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2023/zb/09/S_gos_22.pdf (дата звернення: 25.03.2025).
2. Національний банк України. Офіційний сайт. URL: <https://bank.gov.ua> (дата звернення 25.03.2025).
3. Миронівський хлібопродукт. Фінансова звітність. URL: <https://mhp.com.ua> (дата звернення: 26.03.2025).
4. Астарта-Київ. Фінансова звітність. URL: <https://astartakiev.com> (дата звернення: 26.03.2025).

СЕКЦІЯ 6. ПІДПРИЄМНИЦТВО ТА АГРОБІЗНЕС

Алексеевко А. Є., студент

НУБіП України

Керівник – к.е.н., доцент Нікітченко С.О.

ОСОБЛИВОСТІ ПОСЕРЕДНИЦТВА В ТОРГІВЛІ АГРАРНОЮ ПРОДУКЦІЄЮ

Посередницька діяльність є дуже важливою для розвитку економіки. Адже посередники виконують функції закупівлі, збуту, транспортування, зберігання та логістики. Вони допомагають зменшити розрив між виробниками та кінцевими споживачами.

Торговельно-посередницька діяльність — явище доволі поширене на міжнародних і внутрішніх ринках. В таких країнах, як Великобританія, США, Японія, Німеччина, Швеція на частку посередників приходить до половини обороту товарів та послуг. В Україні торговельно-посередницька діяльність розвивається за своїми особливостями [2].

Основні типи посередників є торговельні агенти (працюють на комісійній основі, представляючи інтереси виробників або покупців), Дистриб'ютори (закуповують продукцію у великих обсягах та перепродають меншими партіями); Оптовики (купують продукцію безпосередньо у фермерів та реалізують роздрібним мережам або експортерам), Електронні платформи (маркетплейси та біржі, що спрощують угоди між виробниками та покупцями).

Специфіка посередництва при торгівлі аграрною продукцією полягає в урахуванні сезонності виробництва (спричиняє коливання цін і потребу у зберіганні). Крім того, швидке псування продукції вимагає розвиненої логістики та контролю якості. А висока конкуренція серед посередників стимулює розвиток цифрових платформ.

До 2022 року спостерігалась позитивна тенденція розвитку ринку зернових культур в Україні. Про це свідчить зростання протягом останніх років кількості

посівних площ, валового збору та урожайності зерна. Однак, військова агресія Російської Федерації докорінно змінила цю ситуацію [1].

Посередники впливають на кінцеву вартість продукції за рахунок додаткових витрат (логістика, зберігання, переробка). Коливання валютного курсу, ціни на енергоносії та митні тарифи можуть впливати на формування цін.

Проблеми та виклики посередництва в аграрному секторі полягають в нестабільності законодавчої бази та податкового регулювання; недостатній прозорості ринку, що спричиняє цінові маніпуляції; дефіциті сучасної логістичної інфраструктури, що ускладнює швидке постачання продукції.

В загальному, перспективи розвитку посередницьких структур в аграрній сфері лежать у розвитку блокчейн-технологій для забезпечення прозорості угод, впровадження smart-контрактів у електронні біржі для автоматизації угод, зростання ролі кооперативів як альтернативи традиційним посередникам.

Отже, посередництво у торгівлі аграрною продукцією є важливим елементом ринку, що сприяє оптимізації процесів постачання, підвищенню якості продукції та формуванню справедливої ціни для всіх учасників ланцюга поставок.

Список використаних джерел

1. Мірошник Р., Баглай І. Проблеми ринку зернових культур в Україні та шляхи їх вирішення. URL: DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-39-24>
2. Торгівельно-посередницька діяльність: сутність, функції, види та проблеми. URL: https://osvita.ua/vnz/reports/econom_pidpr/18105/
3. III. URL: <https://chatgpt.com/>

Алещенко С.С., студент
НУБіП України
Керівник – к. е. н., доцент Березовська Л. О.

УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Ефективне управління виробничим потенціалом є ключовим фактором забезпечення конкурентоспроможності аграрних підприємств. ПрАТ "Миронівський хлібопродукт" (МХП) є одним із лідерів аграрного сектору України, що спеціалізується на виробництві продукції тваринництва та рослинництва. Враховуючи масштаби діяльності, для ефективного управління виробничим потенціалом компанія впроваджує інноваційні технології, автоматизовані системи контролю та сучасні методи планування [1]. Основними складовими виробничого потенціалу МХП є: матеріально-технічна база, що включає сучасне обладнання, розвинену логістичну інфраструктуру та потужності для переробки аграрної продукції. Важливу роль відіграють також трудові ресурси, які представлені кваліфікованими фахівцями різних рівнів, залученими до виробничих процесів. Додатково, інноваційний потенціал підприємства забезпечується впровадженням передових технологій у сфері сільськогосподарського виробництва та автоматизації операцій [2; 3]. Важливим аспектом управління виробничим потенціалом МХП є цифровізація виробничих процесів, застосування точного землеробства та біотехнологій, що дозволяє оптимізувати витрати та підвищити ефективність виробництва. Не слід забувати і про екологічну та соціальну відповідальність, адже в умовах сучасного ринку екологічна складова відіграє важливу роль у формуванні стратегії підприємства [3]. МХП активно реалізує програми з енергоефективності, утилізації відходів, зменшення викидів парникових газів та ощадливого використання природних ресурсів. Це сприяє не лише збереженню довкілля, а й підвищенню довіри з боку споживачів та партнерів [4].

Протягом останніх років понад 50% загального прибутку МХП забезпечувала товарна група «курятина та пов'язані операції з її переробки». Другою за значущістю категорією для компанії була реалізація зернових культур, яка в середньому формувала близько 13% від загального обсягу продажів. З 2018 року МХП розширила свою діяльність, запровадивши нову технологічну лінію для переробки олійних культур, що дозволило розпочати виробництво рослинної олії. Досліджувана компанія одночасно орієнтується на різні ринкові сегменти, активно працюючи як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. МХП у 2022 р. фактично контролював майже 94% експорту курятини. Її виробничі потужності забезпечували можливість реалізації такої стратегії, а домінуючі позиції на національному ринку створювали умови для впровадження амбітних управлінських рішень [5]. Таким чином, ефективне управління виробничим потенціалом ПрАТ "Миронівський хлібопродукт" базується на поєднанні інноваційного розвитку, технологічного вдосконалення, ефективного управління персоналом та стратегічного планування.

Список використаних джерел

1. Агрополіт. Озвучено головні стратегічні завдання агрохолдингу МХП. URL: <https://agropolit.com>
2. Управління маркетинговим потенціалом ПАТ «Миронівський хлібопродукт». URL: <https://conf.ztu.edu.ua>
3. Latifundist.com. МХП: профіль компанії, виробничі потужності та інвестиційні проекти. URL: <https://latifundist.com> (дата звернення: 25.03.2025).
4. Elevatorist.com. МХП: структура агрохолдингу, основні напрямки діяльності та досягнення. URL: <https://elevatorist.com>
5. Галіцина О.В., Воленчук Н.А. Статистичне оцінювання економічної діяльності підприємств. Економіка та суспільство. 2023. №51. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-51-61>

Андрійчук А.М., студентка
НУБіП України
Керівник – к. е. н., доцент Балан О.Д.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РИНКУ ІВЕНТ-ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Вплив негативних соціально-економічних та військово-політичних складових створили досить складні умови для економіки України. Оцінка ефективності управління людськими ресурсами в таких підприємствах як івент-компанії може бути одним з чинників, які допоможуть вирішити складні проблеми що стоять перед економікою України, і зокрема на ринку праці.

Ринок івент-послуг в Україні стрімко розвивається, незважаючи на відчайдушну оборону від повномасштабного вторгнення росіян в наше мирне життя. Серед таких компаній, що демонструють динамічний розвиток та постійно вдосконалюють свою роботу, залежно від запитів ринку, можна віднести такі: TeamMaster – компанія обрана базовою у магістерському дослідженні, Barvy, Kiwi Party, Narnia Event, Джой Івент, Hamster Party та багато інших. Сфера івент-послуг в Україні продовжує розвиватися, незважаючи на складну соціально-економічну поточну ситуацію. Вона охоплює організацію корпоративних, культурних, освітніх та інших заходів, де важливими є креативність, професіоналізм і вміння працювати з новими підходами [1].

Сьогодні можна виокремити кілька основних тенденцій у розвитку ринку: по-перше, зростає значення івент-маркетингу як способу комунікації брендів із клієнтами; по-друге, активніше використовуються цифрові рішення - трансляції, гейміфікація, AR/VR; по-третє, заходи дедалі частіше проводяться у гібридному форматі, що стало актуальним ще після початку пандемії [2]. Практика надання послуг в івент сфері показує, що успішна організація події залежить не лише від бюджету, а й від креативності команди. Часто саме нестандартні ідеї й підхід допомагають досягти кращого ефекту, ніж масштабні витрати. Потрібно відмітити, що ринок івент-послуг в Україні досить молодий, почав формуватися у 2000-х роках, а найбільший розвиток отримав у період з 2015 по 2019 роки.

Після початку повномасштабної війни багато компаній були змушені змінити формат роботи: частина перейшла в онлайн, інші зосередилися на соціальних чи волонтерських заходах [3]. Серед головних проблем ринку можна назвати: відсутність чіткої класифікації івент-послуг у нормативних документах; нестачу фахівців, які поєднують у собі креативність із управлінськими навичками; значну частку неформального сектору, де послуги надаються без належної звітності [1].

Як і в багатьох сферах економіки України, в багатьох компаній бракує фахівців, які мають досвід саме в івент-менеджменті, а не лише загальні організаційні навички. Це особливо помітно при роботі з клієнтами, які очікують професійного підходу на кожному етапі - від концепції до реалізації. Попри всі труднощі, галузь має хороший потенціал для зростання. Найбільш перспективними напрямками вважаються розвиток спеціалізованої освіти в сфері івент-менеджменту, розширення співпраці з міжнародними партнерами та підтримка культурних і соціальних подій на державному рівні [2]. У підсумку, український ринок івент-послуг зараз перебуває на етапі змін і адаптації. Його подальший розвиток залежить від здатності гнучко реагувати на виклики, впроваджувати нові ідеї та підходити до роботи комплексно.

Список використаних джерел

1. Ларіна Я.С., Діченко А.Л. Event-маркетинг та особливості розвитку ринку event-послуг в Україні. *Економіка та управління*. 2022. № 2(38). С. 30-36. URL: <https://journals.kyiv.ua/index.php/economy/article/view/162>
2. Мисик В.М. Вітчизняний та зарубіжний досвід формування і розвитку івент-менеджменту. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2021. № 3. С. 47-58.— URL: [https://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&IMAGE_FILE DO WNLOAD=1&Image_file_name=PDF%2Fmeu_2021_3_1_6.pdf](https://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DO WNLOAD=1&Image_file_name=PDF%2Fmeu_2021_3_1_6.pdf)
3. Олексюк Н.В., Ангелко І.В., Самотій Н.С. Івент-індустрія: розвиток та проблеми в Україні. *Регіональна економіка*. 2020. № 3. С. 119-125. URL: https://re.gov.ua/re202003/re202003_120_OleksyukHV%2CAnhelkoIV%2CSamotiy NS.pdf

Андрушко М.Ю., студент

ДУІКТ України

Керівник - к.е.н, доцент кафедри Насад Н.В.

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО МОТИВАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Трудова мотивація є одним з основних елементів управління персоналом підприємства, що визначає ефективність використання ресурсів. Сучасні менеджери зустрічаються з різноманітними викликами, включно з швидко мінливими потребами ринку, різноманітністю трудових ресурсів та необхідністю утримання талановитих кадрів. Термін «мотивація персоналу» є одним із детально досліджених аспектів, що зумовлює наявність різних його трактувань у науковій літературі. Г. Островська визначає мотивацію як систему стимулів, що спонукають працівників до цілеспрямованої діяльності, формуючи їхню трудову поведінку відповідно до інтересів підприємства [1]. Л. Мармуль трактує цей термін як внутрішній процес активізації й регулювання діяльності персоналу, що визначає рівень його зацікавленості у досягненні виробничих цілей.

Таблиця 1 - Елементи мотивації персоналу [3].

Елементи мотивації	Види стимулів	Приклади
Матеріальні	Фінансові стимули	Заробітна плата, премії, бонуси
	Соціальні виплати	Медичне страхування, компенсації
	Додаткові виплати	Оплата понаднормової роботи, пайова участь
Нематеріальні	Кар'єрні стимули	Підвищення, розширення обов'язків
	Професійний розвиток	Навчання, тренінги, підвищення кваліфікації
	Психологічні стимули	Похвала, визнання, корпоративна культура
	Організаційні умови	Комфортне робоче середовище, гнучкий графік

Мотивація персоналу є вирішальним чинником підвищення продуктивності, задоволеності працівників і досягнення сталого розвитку підприємства (табл. 1). Вона охоплює управління емоціями, залученістю та кар'єрним розвитком, що сприяє формуванню позитивного психологічного клімату в колективі. Стимулювання емоційного стану працівників через розвиток емоційного інтелекту допомагає знизити рівень стресу, покращити

комунікацію та створити сприятливу атмосферу для самореалізації. Залученість персоналу надає відчуття причетності до цілей компанії стимулює працівників до активної участі в її розвитку. Відкрита комунікація, залучення співробітників до прийняття рішень і оцінка рівня їхньої зацікавленості дозволяють підвищити ефективність трудової діяльності та посилити внутрішню мотивацію [4]. Однак, залишається незмінним той факт, що матеріальні та нематеріальні стимули відіграють ключову роль у процесі мотивації. Винагороди, визнання досягнень, можливості професійного розвитку та кар'єрного зростання забезпечують високий рівень залученості й лояльності працівників. Кар'єрний розвиток сприяє довгостроковій мотивації, адже створює перспективи зростання та зміцнює відданість компанії [1]. Ефективна система мотивації потребує комплексного підходу, що передбачає поєднання різних методів стимулювання. Використання класичних (матеріальна винагорода), харизматичних (натхнення), групових (командна взаємодія) та системних (індивідуальні траєкторії розвитку) підходів дозволяє сформувати гнучку модель мотивації, яка сприяє стабільному розвитку організації та її персоналу.

Список використаних джерел

1. Островська Г.Й. Мотивування персоналу щодо підвищення рівня інтелектуалізації праці в умовах новітньої управлінської парадигми. *Review of transport economics and management*. 2022. №7 (23). 2022. С. 156–167.
2. Мармуль Л.О. Особливості мотивації персоналу підприємства в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 64. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-141>
3. Бондар Т.В., Краснонос А.С. Сучасні методи мотивації персоналу. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 57. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-57-114>
4. Серeda О.Г., Швець Н.М. Актуальні питання мотивації працівників в умовах воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. Вип. 11. С. 229–232.

Байдін М.В., аспірант

Диченко А.С., студент

ДУІКТ

Керівник – к.е.н., доцент Маковецька І.М.

<https://orcid.org/0000-0001-6219-8276>

СТРАТЕГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ В ІТ СФЕРІ

Діяльність підприємств ІТ сфери багато в чому визначається наявністю та використанням власного потенціалу. Немає єдиної думки щодо сутності стратегічного потенціалу телекомунікаційних підприємств і не виявлено чітко детермінованої ролі самого стратегічного потенціалу підприємницької організації в ІТ сфері. Особливість ІТ-сфери полягає у тому, що створені нею продукти є результатом поєднання програмно-технічних засобів, апаратного забезпечення, інтелектуального людського ресурсу, інформації та баз даних [2]. Стратегічний потенціал розглядається як сукупність наявних підприємницьких організацій ресурсів. Тобто в «потенціал» входять матеріальні та нематеріальні засоби, а також здібності працівника, колективу, підприємства, суспільства до ефективного використання наявних коштів чи ресурсів.

На наш погляд, ключовий аспект розвитку потенціалу підприємства полягає в її спроможності адаптуватися до змін і реалізувати стратегічні цілі [3]. Організаційний аспект включає у собі виробництво, фінанси, маркетинг, ми можемо охарактеризувати стратегічний потенціал одночасно з аналізом конкурентної стратегії, де дана концепція має суттєвий недолік: увага концентрується на загальному керівництві: керуючих, кліматі, компетенції, здібностях тощо, при цьому не торкається інші аспекти діяльності підприємства. Різниця між ризиком та невизначеністю в ІТ сфері пов'язана зі способом завдання інформації та визначається наявністю або відсутністю ймовірнісних характеристик неконтролюваних змінних. У момент прийняття рішень неможливо отримати точні та повні відомості про віддалену у часі ситуацію реалізації стратегії підприємства, про всі діючі або потенційно можливі фактори,

що впливають на вирішення стратегічного потенціалу. За таких умов актуальним стає акцент на гнучкості управління, який найбільше стосується активізації стратегічного потенціалу задля підтримки розвитку підприємства [1]. Все це призводить до того, що ризик та невизначеність стратегічних рішень ніколи не бувають нульовими, завжди існує можливість не досягти поставленої мети.

Отже стратегічний потенціал підприємницької організації в ІТ сфері, направляє нас на думку, що всі технології будуть широко використовуватися в економічному секторі українських підприємств найближчі п'ять років. Саме цьому будуть сприяти: розподіл підприємства, інтеграція сервісів та систем в ІТ, хмарні платформи стратегічно-інноваційних програм, роботизація процесів, зміна фокусу із застосуванням їх технологій на створення. Наведені переваги, які найближчим часом принесуть велику користь бізнесу є важливими для стратегічного потенціалу телекомунікаційних підприємств та на них необхідно звернути увагу. Керівники ІТ підприємств можуть використовувати цей список для оцінки потенційного застосування їх у своїх стратегіях. Ці тенденції можуть надати нові можливості для підприємницької організації в ІТ сфері.

Список використаних джерел

1. Байда Б.Ф., Чопко Н.С., Стрільнік Р.М. Стратегічний потенціал та управління розвитком організації в умовах змінного бізнес-середовища. *Агросвіт*. 2023. №3-4. С.113-117.
2. Карий О.І., Гальків Л.І., Цапулич А.Ю. Розвиток ІТ-сфери України: чинники та напрями активізації. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія «Проблеми економіки та управління». 2021. Т. 5. № 1. С. 42–55.
3. Яремко І.І., Абіх О.П. Формування стратегічного потенціалу підприємства в сучасних умовах. *UNIVERSUM*. 2023. №1. С.51-56.

Вождаєнко В.В., студент

НУБіП України

Керівник – к.е.н., доцент Нікітченко С.О.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ В ПІДПРИЄМНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

В умовах ринкової економіки ефективне управління витратами та результатами діяльності підприємств є важливим і складним завданням, вирішення якого актуальне для нинішніх умов господарювання. Наявні проблеми у сфері аналізу та прогнозування витрат пов'язані, у першу чергу, з недостатністю методичних розробок і практичних рекомендацій щодо побудови системи управління витратами [1].

У сучасних умовах господарювання, де відбувається трансформація національної економіки у ринкову, вагоме місце посідає питання управління витратами, як важливої складової стратегічного розвитку підприємства. В економічній літературі існує багато визначень сутності «управління витратами». Більшість вчених розглядають це поняття як «складний багатоаспектний та динамічний процес, що включає управлінські дії, метою яких є досягнення високого економічного результату діяльності підприємства; система принципів та методів розробки і реалізації управлінських рішень, заснованих на використанні об'єктивних економічних законів» [2].

Основними витратами підприємства, якими можна управляти, є витрати від звичайної діяльності, величина яких обумовлена видом матеріального виробництва, технічними та технологічними особливостями галузі, перероблюваною сировиною, видами продукції тощо. Витрати від звичайної діяльності складаються з витрат операційної діяльності, фінансових витрат, витрат від участі в капіталі та інших витрат. Особлива увага менеджерів повинна бути зосереджена на витратах операційної діяльності, які з метою управління ними групують за елементами витрат на матеріальні затрати, витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи та інші операційні витрати. Витрати

операційної діяльності складаються з собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат. В свою чергу, собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) є сумою виробничої собівартості продукції (робіт, послуг), нерозподілених постійних загальновиробничих витрат і наднормативних виробничих витрат. Прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці, інші прямі витрати, змінні загальновиробничі витрати та розподілені постійні загальновиробничі витрати формують виробничу собівартості продукції (робіт, послуг) [3].

Отже, аналіз сучасних підходів до оптимізації витрат свідчить про необхідність комплексного підходу, що включає використання сучасних методів обліку, планування та контролю витрат. Раціональне управління виробничими, адміністративними та операційними витратами дозволяє підприємствам підвищувати фінансову стійкість, адаптуватися до змін ринкового середовища та забезпечувати довгостроковий розвиток. Впровадження ефективних стратегій зниження витрат сприяє зростанню прибутковості та мінімізації ризиків, що особливо актуально в умовах динамічного економічного середовища.

Список використаних джерел

1. Л. Голубовський. Аналіз сучасних методів управління витратами/ Л. Голубовський // Галицький економічний вісник. — 2010. — № 1(26).
2. С. Кулакова, А. Ткаченко, М. Разно. ФІНАНСОВО-КРЕДИТНІ СИСТЕМИ: ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ/ С. Кулакова, А. Ткаченко, М. Разно. 2023. – № 1(8).
- 3 Формування та управління витратами виробництва / Л. Г. Цимбалюк, Н. П. Скригун, Л. І. Антошкіна. — Донецьк : Юго-Восток, 2009. — 240 с.

Гарячий А.О., студент

НУБіП України

Науковий керівник – к.е.н., доцент Кириченко А.В.

МІЖНАРОДНІ ТОРГОВЕЛЬНІ УГОДИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР В УКРАЇНІ

В умовах глобалізації світової економіки міжнародні торговельні угоди набувають дедалі більшого значення як інструмент економічного розвитку та інтеграції. Україна активно використовує укладання різноманітних торговельних угод як ключову стратегію для зміцнення своєї економіки та розширення міжнародного співробітництва. Україна є учасницею як багатосторонніх, так і регіональних та двосторонніх міжнародних торговельних угод. Ключові угоди в рамках СОТ, такі як ГАТТ 1994, угоди щодо сільського господарства, санітарних та фітосанітарних заходів (СФЗ), технічних бар'єрів у торгівлі (ТБТ), пов'язаних з торгівлею інвестиційних заходів (ТРИМС), митної оцінки, передвідвантажувальної інспекції (ПВІ), правил походження, ліцензування імпорту, субсидій та компенсаційних заходів, антидемпінгу, захисних заходів, Генеральна угода про торгівлю послугами (ГАТС), торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (ТАПІВ), Домовленість про правила та процедури врегулювання суперечок (ДСУ) та Механізм огляду торговельної політики (МОТП), встановлюють правила, що регулюють торгівлю товарами, послугами та інтелектуальною власністю. Їхньою головною метою є сприяння максимально гладкій, передбачуваній та вільній торгівлі [1]. Членство України в СОТ є базовою умовою для її участі в багатьох угодах про вільну торгівлю та надає платформу для вирішення торговельних спорів і участі у глобальних торговельних переговорах [3].

Першою міжнародною угодою, що регулювала питання державних закупівель для України, стала Угода про вільну торгівлю між Україною та державами Європейської асоціації вільної торгівлі (ЄАВТ) [4]. Ця угода надає українським компаніям доступ до ринків публічних закупівель країн-членів

ЄАВТ (Швейцарії, Ліхтенштейну, Норвегії та Ісландії), одночасно відкриваючи український ринок для іноземних учасників [4]. Особливе значення має Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом (включаючи Поглиблену та всеосяжну зону вільної торгівлі - ПВЗВТ) [5]. Ключові положення включають поступове скасування тарифів на більшість товарів, широку регуляторну співпрацю для наближення українського законодавства до норм та стандартів ЄС у різних секторах, лібералізацію торгівлі послугами, а також положення щодо руху капіталу та державних закупівель [2]. Україна також має угоди про вільну торгівлю з іншими країнами, такими як Ізраїль, Північна Македонія, Чорногорія, Туреччина та Об'єднані Арабські Емірати [5]. Ці угоди спрямовані на зниження або усунення тарифів та інших торговельних бар'єрів для сприяння двосторонній торгівлі та економічному співробітництву.

Список використаних джерел

1. Тексти угод СОТ - Міністерство економіки України. URL: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=dd400b3a-1218-4bb4-9b0e-558f7e9949e3&title=TekstiUgodSot>
2. Положення Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. URL: <https://oda.zht.gov.ua/main/mizhnarodna-spivpratsya/yevropejska-integratsiya/polozhennya-ugody-pro-asotsiatsiyu-mizh-ukr/>
3. Загальна інформація про Світову організацію торгівлі - Міністерство економіки України. URL: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&isSpecial=True&id=94872f60-5734-4e7c-bcee-7873ffb2076d&title=ZagalnaInformatsiiaProSvitovuOrganizatsiiuTorgivliu>
4. Міжнародні торгові договори України, що регулюють державні закупівлі. URL: <https://infobox.prozorro.org/gpa/mizhnarodni-torgovi-dogovori-ukrajini-shcho-regulyuyut-derzhavni-zakupivli>
5. Регіональні торговельні угоди | Міністерство економіки України. URL: <https://me.gov.ua/documents/moredetails?lang=uk-ua&title=regionalnitorgovelniiugodi&isSpecial=true>

Гридасов О. Р., студент

Керівник – к. е. н., доцент Березовська Л. О.

РОЗДРІБНА ТОРГІВЛЯ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

На початку 2022 р. Україна зіткнулася з безпрецедентними викликами. Повномасштабне вторгнення суттєво вплинуло на всі сфери життя, зокрема на діяльність у роздрібній торгівлі. Війна спричинила розрив логістичних ланцюгів, зниження купівельної спроможності населення та масову міграцію. Значна кількість торговельних підприємств припинила свою роботу. Попри ці труднощі, нам вдалося адаптуватися до нових реалій, демонструючи високу стійкість і здатність до трансформації.

За інформацією Державної служби статистики України, у 2022 р. на 23% знизився загальний товарообіг роздрібною торгівлю в порівнянні з 2021 р. і це був найбільший спад за останні десять років [1; 2]. Протягом наступних років економіка поступово почала відновлюватись, що підтверджує зростання з 2023 р. товарообігу [3]. Індикатор ділової впевненості в роздрібній торгівлі у IV кварталі 2024 р. підвищився на 2,4 відсоткових пункти порівняно з III кварталом і становив +8,9%, що є досить оптимістично [4]. Проте, в першій половині 2024 р. імпорт перевищував експорт на 13,6 млрд доларів США, а торговельний дефіцит був вищим, ніж в попередньому році на 2,7 млрд доларів США, що є негативною тенденцією [5].

Логістичні обмеження були одним з основних факторів негативного впливу на роздрібну торгівлю в Україні. Військові дії спричинили знищення інфраструктури та змінили поведінку споживачів у зв'язку зі зниженням їх купівельної спроможності. Адаптація бізнесу в торгівлі відбувалась шляхом активного розвитку онлайн-продажів та доставки.

На думку О.Коваленко та А.Кириченко, у найближчі роки глобальні логістичні ланцюги постачання продовольства розвиватимуться у напрямі диверсифікації та сталого розвитку. Основними тенденціями цього процесу

стануть цифровізація, впровадження робототехніки та використання інноваційних технологій на основі штучного інтелекту [6].

Отже, навіть в умовах воєнного стану, роздрібна торгівля в Україні показує хороші результати та високу стійкість. Загальна тенденція свідчить про поступове зростання продажів, хоча стабільності досі немає і відновлення не є рівномірним. Основними напрямками розвитку роздрібної торгівлі є переведення продажів в онлайн формат, відновлення логістичних ланцюгів та збільшення виробництва вітчизняної продукції для забезпечення споживчих потреб населення.

Список використаних джерел

1. Державна служба статистики України. URL: <https://ukrstat.gov.ua>
2. Аналітичний звіт НБУ щодо економічної ситуації. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/annual_report_2023.pdf
3. Оборот роздрібної торгівлі України продовжить зростання в гривні у 2024 р. – експерт. URL: <https://interfax.com.ua/news/economic/959178.html>
4. Очікування підприємств роздрібної торгівлі у IV кварталі 2024 року щодо перспектив розвитку їх ділової активності. URL: <https://stat.gov.ua/uk/publications/ochikuvannya-pidpryyemstv-rozdribnoyi-torhivli-u-iv-kvartali-2024-roku-shchodo>
5. Ukraine posts trade deficit of \$13.6 bln in Jan-June, statistics service says. URL: <https://www.reuters.com/world/europe/ukraine-posts-trade-deficit-136-bln-jan-june-statistics-service-says-2024-08-14/>
6. Коваленко О. В., Кириченко А. В. (2023). Трансформації глобальних логістичних продовольчих ланцюгів в умовах війни в Україні. Продовольчі ресурси. 2023. Т. 11. №20. С. 211-220. <https://doi.org/10.31073/foodresources2023-20-20>.

Гриник Н.В., студентка

ВСП «Ладизжинський фаховий коледж

Вінницького національного аграрного університету»

Керівник – к.е.н, доцент Михальчишина Л.Г.

СИСТЕМА СЕРТИФІКАЦІЇ ЯК ВАЖЛИВИЙ ФАКТОР ФОРМУВАННЯ ДОВІРИ СПОЖИВАЧІВ ДО ЯКОСТІ ТОВАРІВ

Проблема розвитку методів і механізмів підвищення якості товарів тісно пов'язана з особливостями споживчого ринку, його запитами та потребами. Споживчий ринок відіграє провідну роль у структурі економіки, забезпечуючи відтворення людського капіталу та споживаючи основну частину ВВП.

Специфіка сучасних бізнес-процесів полягає в тому, що все більш важливу роль у забезпеченні їх ефективності відіграють такі важливі складові, як сертифікація, стандартизація та управління якістю продукції, що виступають основою для забезпечення конкурентоспроможності підприємств. При цьому сертифікація дозволяє виробнику підтвердити, що продукція відповідає встановленим стандартам і вимогам, чим підвищується рівень довіри споживачів і формуються сприятливі умови доступу до нових ринків [1].

Згідно Декрету Кабінету Міністрів №46-93 «Про стандартизацію і сертифікацію» з 1 січня 2018 року припинила своє існування Державна система сертифікації (УкрСЕПРО), що спрощує процедуру підтвердження якості продукції.

Якщо раніше виробники мали підтверджувати відповідність продукції в рамках ГОСТів, багато з яких вже не є актуальними, то добровільна сертифікація дозволяє виробнику самостійно вибрати характеристики своєї продукції, які він бажає підтвердити для споживача.

З 2001 року в Україні було створено Національне агентство з акредитації (НААУ), яке, за аналогією з європейськими країнами, наділяє органи сертифікації повноваженнями на проведення робіт з оцінки відповідності продукції. На заміну сертифікації УкрСЕПРО приходить сертифікат, виданий акредитованим органом.

З 2018 року обов'язкове проведення оцінки відповідності вимогам технічних регламентів (згідно Закону України «Про технічні регламенти та процедури оцінки відповідності» [2]).

Технічний регламент - документ, що встановлює обов'язкові вимоги до об'єктів технічного регулювання (продукції, в т.ч. будівель, конструкцій, процесів виробництва, експлуатації, зберігання і т.д.).

Виробник продукції складає декларацію про відповідність на підставі протоколу випробувань введених в обіг товарів, які є об'єктами технічних регламентів: побутова техніка; телекомунікаційне обладнання; побутова електронна апаратура; освітлювальні прилади; електроінструменти; іграшки, обладнання для відпочинку та спорту; медичні вироби; пристрої моніторингу і контролю; автоматичні пристрої роздачі і дозування продукції [3].

Вважаємо, що в умовах ускладнення побутової апаратури необхідно запропонувати споживачам зрозумілі і обґрунтовані підстави вибору на підставі багаторівневої добровільної сертифікації на відповідність товарів, робіт, послуг певним стандартам та нормативам.

Список використаних джерел

1. Вербівська Л.В. Функціональне значення сертифікації, стандартизації та управління якістю продукції в сучасних бізнес-процесах. *Економіка та суспільство*. 2023. Випуск 54. URL : <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/issue/view/54>

2. Про технічні регламенти та процедури оцінки відповідності : Закон України від 15.01.2015 р. № 124-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/124-19#Text>

3. Федченко І.І. Основи стандартизації, сертифікації та управління якістю: Конспект лекцій. Харків : УкрДУЗТ, 2020. 66 с.

Датський К.В., студент

НУБіП України

Науковий керівник – к.е.н, доцент Березовська Л.О.

РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР ТА ОБҐРУНТУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ЙОГО ФОРМУВАННЯ

Сучасні підприємницькі структури функціонують у динамічному та конкурентному середовищі, що вимагає ефективного використання наявних ресурсів та розробки дієвих стратегій їх формування. Ресурсний потенціал підприємства охоплює всі види ресурсів – матеріальні, фінансові, людські, інформаційні та технологічні. Його оптимальне управління є визначальним фактором для забезпечення стійкості та конкурентоспроможності бізнесу [1].

Ресурсний потенціал підприємницької структури формується на основі таких ключових компонентів:

- матеріальні ресурси – основні й оборотні засоби, які визначають виробничі можливості підприємства;
- фінансові ресурси – власний і залучений капітал, що забезпечує фінансування операційної та інвестиційної діяльності;
- людські ресурси – професійні навички, компетенції персоналу та рівень його мотивації;
- інформаційні ресурси – знання, бази даних, аналітичні матеріали, що сприяють прийняттю обґрунтованих управлінських рішень;
- технологічні ресурси – сучасні технічні засоби, рівень інноваційного розвитку та цифровізації підприємства [2].

В умовах сучасної економіки особливу роль відіграє стратегічне планування ресурсів, впровадження інновацій та використання цифрових технологій. Це дозволяє підприємствам адаптуватися до викликів ринку та забезпечити стабільне зростання [3].

Для ефективного управління ресурсним потенціалом підприємство має застосовувати стратегічний підхід, який передбачає:

1. Оцінку та аудит наявних ресурсів – визначення сильних і слабких сторін ресурсного потенціалу.
2. Вибір стратегії розвитку – залежно від доступності та ефективності використання ресурсів можна застосовувати стратегію інтенсивного росту, диверсифікації чи інтеграції [4].
3. Оптимізацію використання ресурсів – раціональний розподіл матеріальних, фінансових і людських ресурсів.
4. Інноваційний розвиток – впровадження новітніх технологій для підвищення продуктивності та конкурентоспроможності.
5. Гнучке управління ресурсами – адаптація до змін ринкового середовища, використання антикризових стратегій.

Отже, комплексний підхід до управління ресурсним потенціалом є основою динамічного зростання підприємницьких структур у сучасних умовах ринкової економіки, а раціональне формування та ефективне управління ресурсним потенціалом є запорукою їх успішного розвитку.

Список використаних джерел

1. Білик М.Д. Стратегії розвитку підприємств в умовах нестабільності. К.: Видавництво "Наука", 2020. 224 с.
2. Петров О.В. Управління ресурсним потенціалом підприємства: теорія і практика. Львів: Економічна думка, 2019. 310 с.
3. Чорний В.П. Конкурентоспроможність підприємств: стратегічний підхід. Дніпро: Бізнес-прес, 2018. 250 с.
4. Сидоренко Л.І. Інноваційний розвиток підприємств: механізми та інструменти. Харків: Видавничий дім "Індустрія", 2021. 198 с.

Єфремов А.Ю., студент
НУБІП України
Керівник – к.е.н., доцент Яворська В.О.

РОЗВИТОК ЕЛЕКТРОННОЇ ТЕХНОЛОГІЇ ТОРГІВЛІ НА ОРГАНІЗОВАНИХ ТОВАРНИХ РИНКАХ

Організовані товарні ринки представляють собою чітко сформований ринковий інститут конкуренції. Адже, конкурентні переваги функціонування товарних бірж є підґрунтям для організації біржової торгівлі різними товарними активами.

Історія розвитку біржової торгівлі товарними активами сприяли виникненню товарних бірж у різних частинах світу. Необхідно зазначити, що с кінця XVI століття і до кінця XX століття більшість товарних бірж мали вузьку спеціалізацію, тоді як у XXI столітті так тенденція змінилась і біржі широко почали впроваджувати торгівлю різними видами товарних та фінансових активів – це забезпечило універсалізацію міжнародної біржової торгівлі на організованих товарних ринках [1].

Під електронною торгівлею слід розуміти вид економічної та господарської діяльності, де об'єктом, над яким здійснюють дію є товарообмін, купівля-продаж товарів, а також обслуговування покупців та замовників різних видів послуг за допомогою всесвітньої мережі Інтернет, і, де по завершенню електронної дії, відбувається передача права користування або права власності речовим товаром або послугою покупцеві. Електронна торгівля як економічна категорія являє собою лише одну зі складових електронної комерції та вивчає здійснення покупок за допомогою комп'ютерних Інтернет-мереж [2].

Загострення конкурентної боротьби та поява новітніх інформаційних технологій у другій половині XX століття змусили організований біржовий ринок звернутися до використання комп'ютерної техніки. Спочатку вона застосовувалася переважно для відображення біржових котирувань на табло в торговельному залі та передавання інформації між брокерами й іншими

учасниками ринку. Проте з часом, завдяки необмеженим можливостям комп'ютерних технологій, біржі змогли перейти від системи автоматизованого обліку окремих операцій із ручним введенням даних до принципово нового методу укладання та виконання біржових угод – електронної торгівлі.

Завдяки розвитку Інтернет-технологій новою послугою інвестиційних компаній став Інтернет-брокеридж. Ще 20-25 років тому для купівлі цінних паперів інвестору необхідно було прийти безпосередньо до брокера або зв'язатися з ним по телефону.

Таким чином, час, витрачений на проведення біржової угоди, склав не менше 30 хвилин, а джерелами інформації, на основі якої інвестор приймав рішення, були преса, чутки, поради брокера.

Однак, з появою і все більшою інтеграцією в економічні процеси всесвітньої мережі Інтернет на ринку цінних паперів широкої популярності набув Інтернет-трейдинг [3].

Електронна технологія біржової торгівлі відіграє ключову роль у системі організованої торгівлі товарними та фінансовими інструментами і користується значним попитом з боку інституційних та індивідуальних інвесторів.

Список використаних джерел:

1. Заніздра А.С. Організовані товарні ринки у системі ринкових відносин. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2024. № 2. URL: https://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/43_2024/15.pdf.
2. Гайдукова О.О. *Ефективна економіка*. 2019. № 8. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/8_2019/154.pdf.
3. Щербина А.Г. Електронна торгівля на фондових біржах світу. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Економіка». Вип. 16, 2001. С. 551-556. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/32618071.pdf>.

Завгородній А.О., аспірант
Полігас В.О., магістр
ДУІКТ
<https://orcid.org/0009-0000-8232-4647>
Керівник – к.е.н., доцент Маковецька І.М.

ІНТЕГРАЦІЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Людський капітал відіграє вирішальну роль у забезпеченні економічного зростання підприємств, що підтверджується дослідженнями міжнародних організацій та провідних науковців. За даними Світового економічного форуму, людський капітал може бути найціннішим активом підприємства, здатним визначити успіх або невдачу бізнес-стратегії та виступити ключовим фактором диференціації на ринку. Нематеріальні активи підприємства, включаючи людський капітал та корпоративну культуру, нині складають у середньому 52% ринкової вартості підприємств [1]. Актуальність дослідження зумовлена швидкими темпами цифрової трансформації, що кардинально змінює бізнес-моделі підприємств та вимоги до компетенцій персоналу.

Розглядаючи класичне розуміння людського капіталу через призму сучасних тенденцій, необхідно зазначити, що цифрова трансформація суттєво впливає на його структуру та самі характеристики. Дослідження підтверджують, що цифровізація бізнес-процесів призводить до зміни вимог щодо компетенцій працівників, актуалізуючи значення когнітивних, соціально-поведінкових та цифрових навичок. У цьому контексті важливим завданням для українських підприємств стає розвиток «цифрового людського капіталу» – сукупності знань та навичок, необхідних для ефективної роботи в цифровому середовищі [2].

Останнім часом демонструється критична роль людського капіталу в економічному зростанні українських підприємств різних сфер діяльності, особливо в умовах цифрової трансформації. В науковому світі людський капітал становить до 70% структури національного багатства розвинутих країн, тоді як в Україні цей показник сягає лише 30% [3]. Українські підприємства, що

інвестують у розвиток цифрових компетенцій персоналу, демонструють суттєво вищі показники інноваційної активності, продуктивності праці та адаптивності до технологічних змін. При цьому в умовах наростаючої глобальної конкуренції особливо важливим стає подолання розриву між вимогами цифрової глобальної Світу та наявним рівнем розвитку людського капіталу в українських підприємствах, що потребує комплексних нових підходів до управління.

Отже, інтеграція людського капіталу українських підприємств в умовах цифровізації передбачає впровадження інноваційних HR-практик, орієнтованих на розвиток цифрових компетенцій. Впровадження цих інструментів дозволяє українським підприємствам максимізувати віддачу від інвестицій у розвиток людського капіталу в умовах цифрової трансформації.

Список використаних джерел

1. World Economic Forum. Human Capital as an Asset: An Accounting Framework to Reset the Value of Talent in the New World of Work. 2020. URL: https://www3.weforum.org/docs/WEF_NES_HR4.0_Accounting_2020.pdf (дата звернення: 15.03.2025).

2. Бояринова К.О., Мельничук В.Е., Цифровізація розвитку людського капіталу. *Економічний вісник НТУУ "Київський політехнічний інститут"*. 2023. № 25. С. 21-25. DOI: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.25.2023.278414>

3. Український інститут майбутнього. Важливість розвитку людського капіталу у сучасному світі. Якою має бути стратегія України. 2021 URL: <https://uifuture.org/publications/vazhlyvist-rozvytku-lyudskogo-kapitalu-u-suchasnomu-sviti-yakoyu-maye-buty-strategiya-ukrayiny/> (дата звернення: 15.03.2025).

Зелений В.Р., студент

НУБіП України

Науковий керівник – к.е.н, доцент Кириченко А.В

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЛОГІСТИКИ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Логістика є однією з важливих складових роздрібної торгівлі в плані ефективності на регіональному рівні, а також чинить прямий вплив на конкурентоспроможність компаній та, в кінцевому результаті, на доступність потрібного товару для його кінцевого споживача. В нинішніх умовах, через глобалізацію, а також зростаючий попит, на швидке та ефективне обслуговування, новітні логістичні рішення можуть змінити розклад роздрібного ринку в різних регіонах. Однією з нагальних проблем для роздрібних підприємств являється організація безперебійного постачання товарів до різних регіонів, що вимагає впровадження та використання новітніх та інноваційних підходів. Через це активно розвиваються такі рішення, як автоматизовані склади, використання роботизованих систем для сортування або ж пакування товарів, а також застосування дронів для доставки малих посилок на віддалені території [1]. Окрім того, важливою тенденцією є використання Big Data та аналітики для прогнозування попиту та управління запасами, що надає можливість оптимізувати логістичні процеси та знизити витрати на транспортування [2].

Одним із найбільш ефективних способів оптимізації логістики є розвиток місцевих складів та розподільчих центрів, що надають змогу зменшити час доставки та понизити видатки на транспортування. Розташування складів у різних регіонах сприяє зменшенню відстані між складом і кінцевим отримувачем товару, що, в свою чергу, прискорює доставку товарів та зменшує ризики, пов'язані з транспортними проблемами чи затримками [3]. Для прикладу, в країнах Центрально-Східної Європи, в тому числі і в Україні, відбувається активний розвиток так званих «мікроскладів», розташованих у межах міст та невеликих населених пунктів. Завдяки цьому мережі швидко реагують на зміну попиту та значко скорочують час доставки. Локальні розподільчі центри також

сприяють розвитку інфраструктури навколо, створюючи нові робочі місця, разом з тим зменшуючи навантаження на основні логістичні центри.

Доставка товарів у віддалені райони часто супроводжується з високими витратами та заплутаними логістичними ланцюгами. Проте сучасні технології дозволяють значно оптимізувати цей процес. Одним з основних напрямків щодо цього є впровадження електричних вантажівок та дронів для доставки невеликих вантажів. Використання даних транспортних засобів дає змогу знизити витрати на паливо та скоротити викиди CO₂, що є важливим елементом сталого розвитку бізнесу в роздрібній торгівлі [4].

Додатково, запровадження гнучких систем керування доставкою (наприклад, програмне забезпечення для моніторингу маршрутів і оптимізації часу) здатне підвищити ефективність логістичних дій у далеких регіонах. Впровадження подібних рішень дозволяє зменшити витрати на транспортування та скорочувати час доставки, що в свою чергу підвищує задоволеність кінцевих споживачів.

Отже, розвиток логістики на регіональному рівні є ключовим для успіху роздрібною торгівлі, оскільки впровадження новітніх технологій і розвитку місцевих складів дозволяє зменшити витрати та покращити доступність товарів для споживачів.

Список використаних джерел

1. Sweeney, J. (2023). Automation in Retail Logistics: Impact and Opportunities. *Journal of Retail Technology*, 12(4), 45-60.
2. Miller, R., & Smith, D. (2022). Big Data in Supply Chain and Retail Logistics. *International Journal of Logistics Management*, 34(2), 78-91.
3. Левченко В. М., Гребенюк О. О. Логістичні аспекти розвитку роздрібною торгівлі в Україні. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування*, 2021. 3(2), 112-126.
4. Рибалка В. П. (2022). Технології сталого розвитку логістичних систем на прикладі роздрібною торгівлі в Україні. *Економіка та управління*, 2022. 10(1), 45-59.

Зорін К. О., студент

НУБіП України

Науковий керівник – к. е. н., доцент Фурса А. В.

ПОГЛИБЛЕННЯ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ЗВ'ЯЗКІВ МІЖ СУБ'ЄКТАМИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Одним із основних шляхів покращення економічних відносин є створення сприятливого підприємницького середовища. Його стан суттєво впливає на розвиток підприємництва як на державному, так і на регіональному рівнях. В умовах зростаючої глобалізації інтеграційні зв'язки набувають особливого значення для покращення розвитку суб'єктів підприємницької діяльності. Це питання набуває ще більшої актуальності під час війни в Україні. Війна змінює не лише безпекову ситуацію в регіонах, але й економічний ландшафт, створюючи нові виклики та можливості для адаптації і розвитку.

Сьогодні ключовим викликом є розуміння специфіки формування та реалізації інтеграційних зв'язків між усіма суб'єктами підприємництва. Це дозволить удосконалити процеси інтеграції суб'єктів господарювання в економічні процеси на рівнях об'єднаних територіальних громад, районів, областей, держави та світу, що є особливо актуальним в умовах війни. Інтеграція сприятиме виявленню основних проблем та визначенню ефективних шляхів підтримки й розвитку регіональної економіки в надзвичайних умовах.

Для дослідження інтеграційних зв'язків та їх поглиблення визначимо, що таке інтеграція. Отже, інтеграція (від лат. *integrum* – ціле, *integratio* – відновлення) [1]:

1) поєднання, взаємопроникнення. Це процес об'єднання будь-яких елементів (частин) в одне ціле. Процес взаємозближення й утворення взаємозв'язків;

2) згуртування, об'єднання політичних, економічних, державних і громадських структур у рамках регіону, країни, світу.

Енциклопедія сучасної України визначає інтеграцію як об'єднання будь-яких елементів в одне ціле, а також як поєднання та координація дій різних частин цілісної системи; процес взаємозближення і взаємодії окремих структур [2].

Економічна інтеграція – це об'єктивний процес розвитку глибоких, стійких взаємозв'язків та поділу праці між національними господарствами, а також створення міжнародних господарських комплексів, що виходять за межі окремих держав [3]. Вона є формою інтернаціоналізації господарської діяльності (виробництва), яка передбачає зближення та поглиблення взаємодії національних економік. Цей процес зумовлений зростанням продуктивних сил, підвищенням рівня усупільнення виробництва та науково-технічною революцією.

Для дослідження інтеграційних зв'язків і їх поглиблення важливо враховувати як позитивні, так і негативні наслідки цього процесу, а також фактори, які можуть впливати на успішність інтеграційних ініціатив.

Поглиблення інтеграційних зв'язків між суб'єктами підприємницької діяльності та створення сприятливого середовища для їх взаємодії, зокрема між підприємствами великого і малого бізнесу, особливо у промисловому секторі економіки, повинно ґрунтуватися на оптимізації процесів розподілу державних фінансів та економічної політики.

Таким чином, відстежуючи еволюцію інтеграційних процесів, варто підкреслити їх орієнтацію на поглиблення міжнародних зв'язків і глобальну співпрацю. Економічна інтеграція стає результатом поглиблення територіального поділу праці. На певному етапі економічні відносини між країнами виходять за межі торгівлі, охоплюючи виробничі та фінансові взаємодії.

Список використаних джерел

1. Інтеграція. Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Інтеграція>
2. Інтеграція. Енциклопедія сучасної України. URL: <https://esu.com.ua/article-12384>
3. Економічна інтеграція. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Економічна_інтеграція

Іванов О.В., студент

Східноєвропейський університет імені Рауфа Аблязова

Керівник – к.т.н., доцент Козловська С.Г.

МЕНЕДЖМЕНТ РИЗИКІВ В АГРАРНОМУ БІЗНЕСІ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ

Аграрний бізнес є однією з найважливіших галузей економіки, яка забезпечує продовольчу безпеку, зайнятість населення та розвиток сільських територій. Проте цей сектор супроводжується значними ризиками. Менеджмент ризиків є важливим елементом управління агробізнесом, що сприяє мінімізації негативних наслідків та підвищенню стійкості підприємств у довгостроковій перспективі.

Ризики в аграрному секторі мають багатовимірний характер і можуть бути класифіковані за такими групами [1]:

1. Природно-кліматичні ризики, адже сільське господарство напряму залежить від погодних умов, що робить його вразливим до таких явищ, як посухи, повені, град, урагани; аномальні температури (заморозки, спека); зміни клімату, які впливають на сезонність і врожайність.

2. Технологічні ризики, пов'язані з недосконалістю або відсутністю сучасних технологій, що може призвести до зниження врожайності через неправильне застосування добрив або засобів захисту рослин; поломки обладнання та техніки; недостатньої автоматизації та цифровізації процесів.

3. Фінансово-економічні ризики, які можуть виникати внаслідок коливань цін на сільськогосподарську продукцію; високої вартості кредитних ресурсів; недостатності державної підтримки та субсидій; нестабільності валютних курсів.

4. Ризики, пов'язані з ринком та конкуренцією: зміни у вимогах ринку та вподобаннях споживачів; поява нових конкурентів та агрохолдингів; зниження купівельної спроможності населення.

5. Соціальні та управлінські ризики: недостатня кваліфікація працівників; відтік молодих фахівців із сільської місцевості; управлінські помилки та недостатня гнучкість стратегій розвитку підприємства.

Ефективне управління ризиками в аграрному бізнесі потребує використання комплексу заходів, які включають: диверсифікацію діяльності (виращування кількох культур із різними термінами дозрівання, розвиток тваринництва разом із рослинництвом, вихід на різні ринки збуту); використання страхових механізмів (страхування врожаю від природних катастроф, страхування тваринницьких господарств, страхування фінансових ризиків); інноваційні технології (супутниковий моніторинг посівів, автоматизація та роботизація сільськогосподарських процесів, використання систем точного землеробства); фінансове планування та резервування коштів (створення резервних фондів, залучення довгострокових інвестицій, оптимізація витрат); державну підтримку та міжнародні програми (пільгове кредитування агробізнесу, запровадження програм субсидій та грантів).

З розвитком технологій та глобальних змін перед аграрним бізнесом постають нові виклики, пов'язані з необхідністю адаптації до змін клімату; впровадженням екологічних стандартів та вимог ЄС; впливом глобалізації та міжнародної конкуренції. Разом із цим відкриваються й нові можливості, а саме: використання штучного інтелекту в управлінні агропроцесами; розвиток біотехнологій та альтернативних джерел енергії; цифровізація управління ризиками.

Отже, ефективний менеджмент ризиків в агробізнесі забезпечує стабільний розвиток підприємств. Використання сучасних інструментів, страхування та інновацій мінімізує ризики, а співпраця держави й бізнесу підвищує конкурентоспроможність галузі.

Список використаних джерел

1. Костецький Я. І. Стратегія формування і розвитку аграрного сектору України: теорія і практика : монографія. Тернопіль : ТНЕУ, 2017. 356 с.

СТРАТЕГІЇ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Сучасні ринкові умови вимагають від підприємств постійного вдосконалення бізнес-моделей та пошуку нових шляхів розвитку. Одним із ключових інструментів для цього є диверсифікація – процес розширення підприємницької діяльності шляхом освоєння нових ринків, продуктів або сфер діяльності. В умовах нестабільного економічного середовища ефективні стратегії диверсифікації можуть стати запорукою стійкості та конкурентоспроможності бізнесу [1].

Існує кілька основних стратегій диверсифікації: горизонтальна, вертикальна та конгломератна. Горизонтальна диверсифікація передбачає розширення асортименту продукції або послуг у межах однієї галузі, що дозволяє підприємству зберігати конкурентні переваги та залучати нових споживачів. Вертикальна стратегія диверсифікації включає інтеграцію підприємства у виробничо-збутовий ланцюг, що дає змогу контролювати постачання сировини або реалізацію продукції, зменшуючи витрати. Конгломератна диверсифікація пов'язана з виходом на абсолютно нові ринки, які не мають безпосереднього зв'язку з основною діяльністю компанії. Це дозволяє знизити ризики, пов'язані з коливаннями в одному секторі економіки, і забезпечити фінансову стабільність [2].

Успішне застосування стратегій диверсифікації залежить від кількох важливих факторів: аналізу ринку, фінансових можливостей підприємства, ефективності управління та наявності інноваційного потенціалу. Наприклад, великі міжнародні корпорації, такі як Amazon та Tesla, активно використовують диверсифікацію для розширення своєї присутності у різних секторах економіки, що сприяє зростанню їхньої ринкової вартості та стійкості до кризових явищ [3].

Згідно з дослідженнями, найуспішніші компанії не лише розширюють бізнес, а й активно використовують аналітичні інструменти для оцінки ефективності нових напрямів діяльності. Це дозволяє мінімізувати ризики та збільшити прибутковість. Наприклад, у вітчизняному бізнес-середовищі багато компаній застосовують стратегії диверсифікації для стабілізації своїх позицій у період економічних криз. Українські агропромислові підприємства активно впроваджують вертикальну інтеграцію, розширюючи виробничі потужності та створюючи власні переробні комплекси, що дає змогу зменшити залежність від постачальників сировини та коливань ринку [4].

Таким чином, диверсифікація є ефективним інструментом забезпечення стійкості та розвитку підприємств. Вона дозволяє не лише підвищити фінансову стабільність, а й вийти на нові перспективні ринки. Водночас для успішного впровадження диверсифікаційних стратегій необхідно враховувати макроекономічні тенденції, інноваційний потенціал підприємства та потреби споживачів.

Список використаних джерел

1. Коваленко О. В. Стратегії диверсифікації бізнесу в сучасних економічних умовах. *Вісник економічних досліджень*. 2020. № 4. С. 15-22.
2. Іваненко Т. П. Управління диверсифікацією підприємств: проблеми та перспективи. *Економічний аналіз*. 2021. Т. 31, № 2. С. 45-50.
3. Петренко Л. Д. Роль інновацій у диверсифікаційних стратегіях підприємств. *Наукові записки з економіки*. 2019. № 28. С. 78-85.
4. Мартинюк В. Г. Ефективність диверсифікації в умовах глобалізації. *Журнал стратегічного управління*. 2022. № 5. С. 33-41.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОЇ ТОРГІВЛІ ХАРЧОВИМИ ПРОДУКТАМИ В УКРАЇНІ

Електронна торгівля харчовими продуктами в Україні демонструє суттєве зростання і змінюється відповідно до нових тенденцій на ринку. Пандемія COVID-19 стала каталізатором для переходу значної частини споживачів до онлайн-покупок, адже значно зросла довіра до електронної торгівлі [1]. Згідно з даними Державної служби статистики, 55% українців у 2023 р. здійснили покупки харчових продуктів через інтернет, що на 20% більше, ніж у 2020 р. [2] (рис. 1).

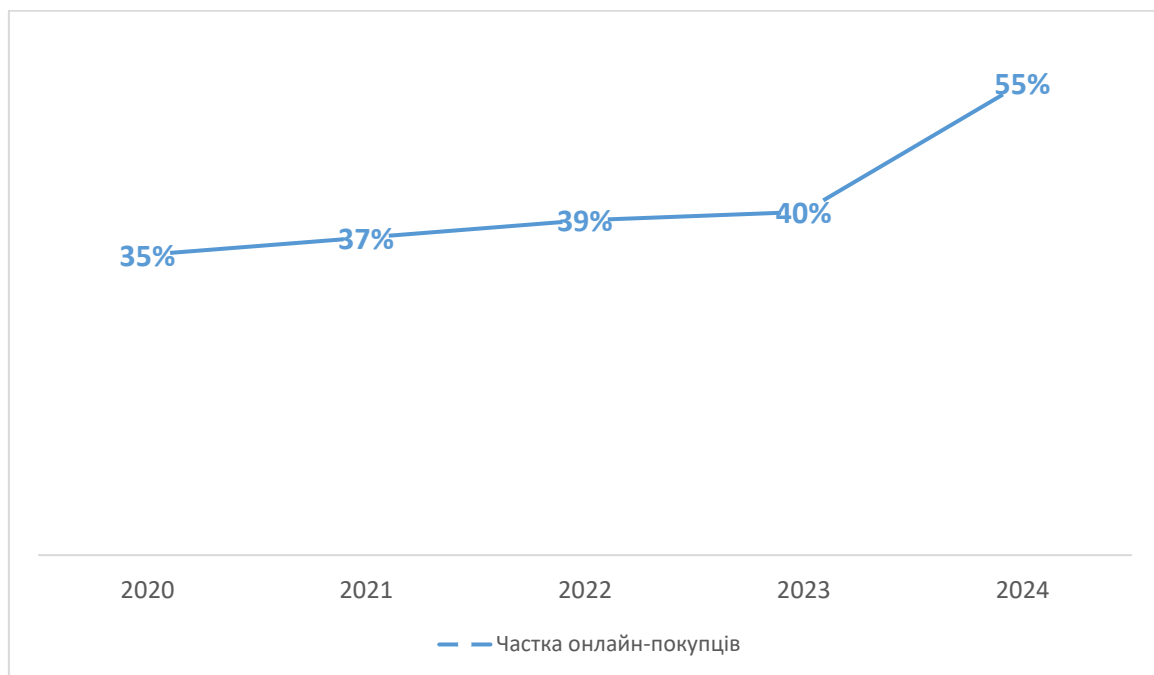

Рис. 1. Динаміка зростання онлайн-покупок харчових продуктів в Україні (2020-2024) [3].

Розвиток технологій, таких як мобільні додатки та платформи для доставки, сприяє зручності та швидкості покупок, що позитивно впливає на задоволеність споживачів . Важливе значення також має адаптація різних бізнес-моделей,

зокрема, укладення угод з локальними виробниками та впровадження системи лояльності для клієнтів.

Водночас українська електронна торгівля стикається з серйозними викликами. Конкуренція з боку міжнародних рітейлерів, відсутність чіткої регуляторної бази в сфері електронної торгівлі, а також питання забезпечення якості продукції залишаються одними з основних проблем. Необхідно вдосконалити законодавство для підтримки розвитку цього сектору, забезпечити безпечні умови для споживачів і підприємств.

Очікується, що в найближчі роки ринок електронної торгівлі харчовими продуктами буде продовжувати зростати завдяки інтеграції нових технологій, зокрема, використанню штучного інтелекту для покращення роботи онлайн-сервісів. Крім того, особливу увагу слід приділити екологічним аспектам, адже споживачі більше орієнтуються на здоровий спосіб життя і сталі практики.

Виходячи з вищезазначеного, можна зробити висновок, що електронна торгівля в Україні має значний потенціал для розвитку та інтеграції в глобальні ринки, однак для цього необхідно подолати існуючі труднощі й адаптуватися до швидких змін на ринку.

Список використаних джерел

1. Ковальчук С. Вплив пандемії на електронну комерцію в Україні. *Економіка та суспільство*, 2022. 39(1), 120-125.
2. Державна служба статистики України. Статистичні дані про електронну торгівлю. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>
3. Галузеві тренди. URL: <https://hub.kyivstar.ua/articles/galuzevi-trendi-po-toj-bik-monitora-novi-gorizonti-e-sommerce>

Крамар О.С., аспірант

Білоцерківський національний аграрний університет

ORCID: 0009-0005-1798-5306

Науковий керівник – к.е.н., доцент Вихор М.В.

ВИКОРИСТАННЯ СИСТЕМИ НАССР ЯК ІНСТРУМЕНТУ ІННОВАЦІЙНОГО УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПРОДУКЦІЇ НА МАЛИХ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

У сучасних умовах євроінтеграції та підвищених вимог до безпечності харчових продуктів важливого значення набуває впровадження інноваційних підходів до управління якістю на аграрних підприємствах. Одним з ключових інструментів у цьому контексті є система аналізу небезпечних факторів і контролю в критичних точках (НАССР), яка виступає ефективним методом інноваційного управління якістю продукції [1, с. 17].

Система НАССР орієнтована на запобігання небезпекам шляхом їх ідентифікації на всіх етапах виробництва. На відміну від традиційного підходу до контролю якості, НАССР забезпечує постійний моніторинг і управління процесами [1, с. 18].

Застосування НАССР є обов'язковим для експортерів до країн ЄС, однак її впровадження на малих аграрних підприємствах супроводжується проблемами: нестача фінансів, кадрів, знань щодо сертифікації [2, с. 114]. Часто відсутнє технічне забезпечення, що ускладнює адаптацію до вимог ЄС.

Наявність сертифікованої НАССР дозволяє розширити географію постачань і укладати вигідніші контракти. Інноваційність підходу полягає не лише в технологіях, а й у зміні управлінської культури та організації виробництва [3, с. 63].

Попри труднощі, НАССР дає стратегічні переваги: зменшення витрат, підвищення довіри, вихід на нові ринки. Запровадження системи підвищує внутрішню культуру якості та створює ефективну модель управління ризиками.

Також стимулюється розвиток суміжних галузей – логістики, упаковки, агрохімії [3, с. 62–64].

Державна підтримка (освітні програми, гранти, проєкти типу EU4Business) є важливим чинником поширення НАССР у малому бізнесі. Варто також посилити підготовку кадрів та розробку програм навчання [4, с. 9].

Система НАССР є не лише регуляторною вимогою, а й стратегічним інструментом розвитку малих аграрних підприємств в умовах євроінтеграції. Подальші дослідження можуть бути спрямовані на оцінку ефективності впровадження НАССР та вдосконалення механізмів державної підтримки.

Список використаних джерел

1. Колісник Т.Ф. Управління якістю аграрної продукції: сучасні виклики та перспективи. *Економіка АПК*. 2022. № 6. С. 15-19.
2. Мельник О.Г. Практичні аспекти впровадження НАССР на малих підприємствах. *Вісник аграрної науки*. 2021. № 3. С. 112-116.
3. Гончаренко В.В. Менеджмент якості в умовах глобалізації: монографія. К.: Центр учбової літератури, 2020. 312 с.
4. EU4Business. Підтримка малих і середніх підприємств в Україні: звіт. БРЮССЕЛЬ, 2023. 35 с.

Куць Д.О, магістр
НУБІП України
Керівник – к.е.н., доцент Коваленко Н.О.

БІЗНЕС-ПЛАН ЯК ІНСТРУМЕНТ ОБҐРУНТУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ІДЕЇ В СИСТЕМІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Мета бізнес-плану полягає у тому, щоб систематизувати та узгодити плани, поставити конкретні цілі та визначити ресурси, які необхідні для досягнення успіху закладу в системі охорони здоров'я.

Бізнес-план неодмінно потрібен власникам медичного бізнесу та керівництву підприємства, оскільки надає наступні переваги в медичному менеджменті: визначення перспектив та цілей медичного закладу, шляхів їх досягнення, координації зусиль; демонструє рівень відповідальності співробітників медичного закладу, а також функціональних взаємозв'язків між ними; сприяє покращенню рівня підготовки медичного закладу до змін ринку, підвищенню швидкості його адаптації; передбачає аналіз і контроль показників фінансово-економічної діяльності медичного закладу; ін. [1, 2]. Бізнес-план розробляється: перед створенням закладу або започаткування нових видів діяльності; для обґрунтування інвестицій; ін. В загальному бізнес-планування включає в себе три етапи: підготовчий період – підбір виконавців, консультантів та експертів, постановка завдання і розподіл обов'язків між виконавцями, розробка календарного плану (графіка) виконання робіт, збір вихідної інформації; розробка бізнес-плану; презентація бізнес-плану – доведення основних положень бізнес плану до потенційних інвесторів.

Щоб розробити ефективний бізнес-план, необхідно проаналізувати зовнішнє середовище і фактичний стан медичної установи (внутрішнє середовище). У загальному, структура бізнес-плану виглядає наступним чином:

1. Резюме або короткий огляд проекту з акцентом на реальних перевагах медичної установи для потенційних інвесторів, визначенням місії, цілей і завдань.

2. Аналіз ринку, конкурентів та визначення цільової аудиторії. В даному пункті слід визначити переваги своєї організації (наприклад, лідерство в якості медичних послуг та їх унікальність, більш низькі витрати, використання сучасних технологій).

3. Опис продукту або видів медичних послуг, які будуть пропонуватися споживачеві. Крім того подається інформація про ліцензії, патенти, які використовуються; вказується медична техніка та апаратура; фармакологічні препарати.

4. Маркетинговий план: стратегія просування медичних послуг на ринку. Рекламні акції та просування в соціальних мережах. Прогноз продажів.

5. Організаційна структура компанії та відповідальність і ролі співробітників.

6. Фінансовий план: прогноз доходів та витрат. Визначення необхідних інвестицій. Прибутковість і рентабельність проєкту.

7. Ризики: аналіз можливих ризиків та шляхів їх зменшення. До основних ризиків медичних установ прийнято відносити: матеріально-технічний; профільно-технологічний; постачальницько-збутовий; виробничий; інвестиційний; кредитний; управлінський; маркетинговий. Крім того, є ще зовнішні ризики, наприклад, політичні та економіко-правові ризики.

8. Загальний висновок та підсумки плану.

Отже, розробка бізнес-плану допомагає систематизувати розрахунки основних показників діяльності та розробку його структурних компонент у логічній послідовності для запланованих цілей та стратегій.

Список використаних джерел

1. Вороненко Ю. В., Пащенко В. М. Бізнес-планування в охороні здоров'я : навч.-метод. посіб. для керівників закладів охорони здоров'я за спеціальністю «Організація та управління охороною здоров'я». Київ : Генеза, 2016. 334 с.

2. Розробка бізнес-планів в медичній сфері: структура та етапи. URL: <https://consult.law-med.com.ua/bloh/141-rozrobka-biznes-planiv-v-medichnij-sferi-struktura-ta-etapi.html>

Лайко Д.Р., студентка

ВСП «Ладизинський фаховий коледж

Вінницького національного аграрного університету»

Керівник – к.е.н, доцент Михальчишина Л.Г.

ПРОБЛЕМИ ФАЛЬСИФІКАЦІЇ МОЛОЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ НА СПОЖИВЧОМУ РИНКУ

За даними Спілки молочних підприємств України на кінець 2024 року у загальному обсязі ринку молочної продукції України частка, яка знаходиться в тіні, становить близько 20%, а фальсифікованої продукції – близько 20-25 % (на 10-15% більше, чим на початок року), за рахунок чого бюджет недоотримує до \$700 млн [1]. Молочні продукти належать до товарів, які найбільш часто фальсифікують, поступаючись лише алкогольним напоям. Останніми роками кількість фальсифікованої молочної продукції різко зросла за рахунок підробок вершкового масла. Друге місце займають молоко і вершки, третє – сметана і кисломолочний сир, четверте – тверді та плавлені сири [2, с. 69].

Найвагомішою причиною появи тіньового ринку та фальсифікату є низька платоспроможність населення, через що люди готові нехтувати питаннями якості та походження молочної продукції, не говорячи вже про сплату податків. Тіньовому ринку та фальсифікату також сприяє дефіцит якісного молока-сировини, через що його ціна є завищеною, тому держава має не тільки ловити порушників, а й стимулювати розвиток тваринництва, щоб збільшити виробництво молока [1].

В основі якісної та асортиментної фальсифікації лежить заміна молочних продуктів більш дешевими і менш якісними продуктами того ж найменування (якісна фальсифікація) чи іншого (асортиментна фальсифікація).

При цьому заміна може бути частковою або повною. Для молока, вершків і кисломолочних продуктів найбільш властива якісна фальсифікація внаслідок часткової заміни їх водою, застосування недозволених засобів для зниження кислотності (добавки аміаку, питної соди). Для сметани і сиру поширеним є

додавання в них молока або кисломолочних продуктів – кефіру, кислого молока. Результатом такої фальсифікації є зниження якості натуральних продуктів за органолептичними (консистенція, смак і аромат) та фізико-хімічними показниками. При цьому частка жиру, сухого знежиреного молочного залишку зменшується, а кількість води збільшується, що створює сприятливі умови для розвитку патогенних мікроорганізмів і може призвести до втрати мікробіологічної безпеки продукту. Асортиментна фальсифікація молока частіше за все відбувається за рахунок заміни молока одного виду (відносно вмісту жиру) іншим. Цей вид фальсифікації тісно пов'язаний з фальсифікацією якості молока, тому що молоко з меншою кількістю жиру має і менш виразні споживні властивості (колір, смак, енергетичну цінність). Крім того, фальсифікація якості молока може відбуватися за рахунок розбавлення молока водою, додаванням до прокислого молока речовин лужного характеру (наприклад соди), додаванням до знежиреного молока крохмалю або борошна для підвищення його густини тощо. [2, с. 69].

Головними кроками для подолання фальсифікату представники молочної галузі називають наступне: публічність, законодавчі зміни для запровадження кримінальної відповідальності за фальсифікат, інформування споживачів про відмінності фальсифікованої продукції від натуральної [1].

Список використаних джерел

1. П'ята частина молочних продуктів – фальсифікат. Як боротися з «тінню»
URL : <https://biz.censor.net/r3487093>
2. Попова Т.М., Кудряшов А.І. Фальсифікація товарів та методи її визначення: конспект лекцій для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної (заочної) форми навчання спеціальності 076 «Підприємництво та торгівля». Харків: ДБТУ, 2023. 116 с.

Леонов О.О, магістр
НУБІП України
Керівник – к.е.н., доцент Любар Р.П.

РОЗВИТОК МАЛИХ ТА СЕРЕДНІХ ФОРМ ПІДПРИЄМНИЦТВА В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ

Розвиток малого та середнього підприємництва в аграрному секторі економіки України в сучасних умовах є надзвичайно актуальним питанням. Ці форми господарювання в Україні роблять суттєвий внесок у валове виробництво сільськогосподарської продукції та залишаються стабілізуючою ланкою господарювання, яка компенсує зниження обсягів виробництва продукції сільського господарства на окремих аграрних підприємствах, забезпечують продовольчі потреби населення та належний рівень продовольчої безпеки держави [1].

В сучасних умовах розвиток малих та середніх форм господарювання в набуває особливої значимості в соціальній сфері. Насамперед це збільшення кількості робочих місць та доходів місцевих бюджетів, розвиток соціальної інфраструктури в цілому.

Аналіз сучасного стану розвитку малого та середнього підприємництва в аграрному секторі економіки України показує позитивну тенденцію його розвитку. В 2024 році кількість малих та середніх форм господарювання, зокрема фермерських господарств зросла на 700 одиниць, збільшилася і питома вага в загальному виробництві сільськогосподарської продукції, що свідчить про певну активізацію підприємницької діяльності в аграрному секторі.

Розвиток малих та середніх форм господарювання в аграрному секторі має ряд переваг, зокрема, маневреність, гнучкість в управлінні та організації виробництва порівняно з великими підприємствами, швидка реакція на кон'юнктуру ринку. Такі підприємницькі структури швидше реагують на потреби споживачів, змінюють виробництво для випуску нової продукції.

Інтенсивний розвиток малих та середніх форм господарювання в аграрній сфері на сучасному етапі має ряд проблем. До основних можна віднести військову агресію з боку РФ, недостатня кількість обігових коштів, низький рівень техніко–технологічного оснащення, слабо розвинена інфраструктура, низька увага з боку держави, відсутність кваліфікованих працівників. Вирішення частини цих проблем для

Гнучкість і здатність до варіативності надають фермерським господарствам конкурентні переваги порівняно з середніми та великими сільськогосподарськими виробниками та сприяють розвитку здорової конкуренції на ринку України [2].

Отже, мале та середнє підприємництво відіграє важливу роль для розвитку аграрного бізнесу в цілому. Вони мають економічне, соціальне, екологічне, політичне значення у розвитку сільського господарства країни.

Одним із шляхів ефективного розвитку для малих та середніх форм господарювання може бути кооперація та інтеграція. Ця стратегія дозволить їм спільно з іншими виробниками отримувати максимальну вигоду від участі в ринковій діяльності та ефективно використовувати свій виробничий потенціал.

Список використаних джерел

1. Беззуб І. Перспективи розвитку сімейних фермерських господарств в Україні. Центр досліджень соціальних комунікацій НБУВ. URL: http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=419:agropromislovij-sektor2&catid=8&Itemid=350
2. Беженар І.М. Фермерські господарства в Україні: стан та перспективи розвитку. URL: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2023-9-04-14>

Лютий І.Р.

НУБіП України

Керівник – к.е.н., доцент Нікітченко С.О.

ЕВОЛЮЦІЯ РІТЕЙЛУ ТА ЙОГО ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Еволюція ритейлу охоплює кілька ключових етапів, кожен з яких відзначається унікальними особливостями та тенденціями.

Перший етап – це традиційний ритейл. На початкових етапах розвитку торгівля базувалася на фізичних ринках та невеликих магазинах, де основний акцент робився на особистих контактах між продавцем і покупцем. У другій половині ХХ століття почався розвиток супермаркетів і гіпермаркетів, що запропонували широкий асортимент товарів за доступними цінами.

На другому етапі відбулася цифровізація та почався розвиток електронної комерції. Так, з появою Інтернету та мобільних технологій розпочалася цифрова революція в ритейлі. Інтернет-магазини, маркетплейси та соціальні мережі стали основними каналами продажу. В Україні цей процес значно прискорився після 2010 року, коли зросла популярність онлайн-шопінгу та безготівкових розрахунків.

Сучасний ритейл орієнтується на омніканальність, що передбачає інтеграцію всіх точок контакту з клієнтом – фізичних магазинів, мобільних додатків, сайтів та соціальних мереж. Персоналізація пропозицій на основі аналізу даних дозволяє підвищити рівень лояльності споживачів.

Ритейл, в сучасному світі виступає не лише як галузь, що проводить торговельні операції, але і як сфера, що активно застосовує інноваційні стратегії обслуговування та управління. Це сприяє не лише збільшенню прибутків торговельних підприємств, а й впливає на загальний економічний розвиток країни [1].

Особливості ритейлу в Україні пов'язані з функціонуванням даного виду бізнесу в умовах воєнного стану. Вітчизняний продовольчий ритейл гідно тримає економічний фронт. Йому вдається формувати команду професіоналів, виплачувати заробітну плату своїм працівникам, сплачувати податки, своєчасно

платити за товар в умовах дуже низької ліквідності, забезпечувати наявність ключових продуктів на полицях та підтримувати ЗСУ [2].

Українські ритейлери демонструють високу гнучкість у кризових ситуаціях. Такі маркетплейси, як Rozetka, Prom, Epicentr стали ключовими гравцями у сфері онлайн-продажів, що конкурують з міжнародними платформами. Паралельно зростає попит на українські товари, що сприяє розвитку малого та середнього бізнесу в ритейлі.

Також варто відмітити розвиток логістики та фінтех-рішень, а саме – популяризація поштоматів, безконтактних платежів і цифрових гаманців спрощує покупки та підвищує ефективність бізнесу.

Отже, в процесі своєї еволюції ритейл пройшов ряд ключових етапів розвитку і стає, одночасно, більш глобальним і персоналізованим. Український ритейл динамічно розвивається, інтегруючи світові тренди та адаптуючи їх до локальних реалій. Подальше зростання галузі залежатиме від інновацій, стійкості економіки та змін у поведінці споживачів

Список використаних джерел

1. Олійник Т., Іванова М. Розвиток ритейлу в Україні. *Молодий вчений*, 2024. 1 (125), 126-129. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2024-1-125-1>
2. Степасюк, Л., & Старомінський, В. Нові тенденції та виклики вітчизняного продовольчого ритейлу. *Економіка та суспільство*, 2024. (59). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-20>
3. III. URL: <https://chatgpt.com/>

Маєвська О.В., студентка ОС
НУБіП України
Керівник – к.е.н., доцент Маршалок М.С.

БІЗНЕС-ПЛАНУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ ВИРОБНИЦТВА ТА ПЕРЕРОБКИ ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР

Важливість зернової галузі для агропромислового комплексу України важко переоцінити, адже ефективність його розвитку має прямий вплив на добробут населення, забезпечення продовольчої безпеки держави та її експортний потенціал. Україна, як відомо, є одним із світових лідерів з виробництва зернових культур, урожай яких перевищив 53 млн т у 2024 році. Ринкове середовище та тенденції розвитку аграрної галузі спонукають підприємницькі структури до підвищення ефективності їх діяльності, щоб забезпечити функціонування в умовах невизначеності, охоплюючи питання зміни клімату, «зеленої політики», джерел фінансування, гострого дефіциту кадрів, зниження собівартості тощо. Вагомим засобом вирішення цих проблем є бізнес-план, який сфокусує бізнес на інноваційному і водночас практичному підходах, які ґрунтуватимуться на найкращих практиках успішних бізнесів. Агрохолдинг МХП – це вертикально інтегрований агропромисловий холдинг, що здійснює основну діяльність у галузі птахівництва, м'ясопереробки та тваринництва. Рослинництво ж є профілем 11 підприємств, 3 комбікормових заводів та 17 елеваторів компанії і є призначене, в першу чергу, «для експорту, власного забезпечення (для годування птиці) та перероблення у рослинні олії, також забезпечення національного ринку» [1].

У 2023 році холдинг зібрав близько 2,6 млн тонн врожаю, що на 32% більше в порівнянні з аналогічним періодом минулого року, в основному завдяки сприятливим погодним умовам під час сезону збору врожаю. Виручка сільськогосподарського сегменту у 2023 році зросла на 20% порівняно з аналогічним періодом минулого року [2, с. 42-43]. Варто також зазначити, що урожайність кукурудзи та пшениці у 2024 році в МХП склала 8,4 та 7,2 т/га

відповідно на противагу 6,3 та 4,6 т/га загалом в Україні, що є на 25% та 36% менше за показники компанії [3, с. 10]. Тобто бізнес-планування рослинницької діяльності холдингу базується на чітких критеріях та ретельно обґрунтованому стратегічному плані.

Одними з найуспішніших інструментів бізнес-планування є впровадження компанією технологій точного землеробства, таких як GPS-навігація, дрони та супутникові знімки; збір та аналіз великих обсягів агрономічних даних, щоб приймати обґрунтовані рішення щодо управління рослинницьким виробництвом, розробка плану дій на випадок несприятливих погодних умов, коливань цін на ринку та інших ризиків; а також увага до питання сталого розвитку.

Тим не менш, хоча досвід МХП у бізнес-плануванні є ефективним та вартим наслідування, варто звернути увагу на те, що компанія генерує великий капітал і має достатньо джерел фінансування для впровадження інноваційних управлінських рішень, що далеко не завжди характерно новому підприємству або підприємству малого-середнього розміру. Тому, перш ніж запускати агробізнес, потрібно глибоко проаналізувати ринок, вибудувати довгострокову стратегію, презентувати бізнес-план таким чином, щоб прогнозовані показники підтверджували конкурентоспроможність підприємства, а проєкт був забезпечений необхідними інвестиціями.

Список використаних джерел

1. Галіцина О.В., Воленчук Н.А. Статистичне оцінювання економічної діяльності підприємств. *Економіка та суспільство*. 2023. № 51. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2517/2435>
2. Group annual report and accounts 2023. Київ, 2023. С. 213 URL: <https://api.next.mhp.com.ua/images/51d31/2ef40/69ea3acbd9a.pdf>
3. Company Presentation Q3 and 9M 2024 Financial Results. Київ, 2024. С. 17 URL: <https://api.next.mhp.com.ua/images/512bd/6d767/409fb8ee.pdf>

Манько Х.В., студентка

НУБіП України

Науковий керівник – к.е.н, доцент Томашевська О.А.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ КОМП'ЮТЕРНИХ ІГОР В УКРАЇНІ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Ігрова індустрія на даний момент часу є однією з найбільш динамічних сфер цифрової економіки у світі і демонструє значне зростання як обсягів прибутку, так і загалом кількості випущених ігор та геймерів по світу. За даними Investopedia, ринок відеоігор в світі у 2023 році оцінювався у 227,6 мільярдів доларів і за прогнозами за період з 2023 до 2033 рік зросте більш ніж вдвічі [1].

За даними Steam, кількість ігор, які надійшли їм у магазин у 2024 році перевищила 18700, що демонструє значне зростання порівняно з 14300 у 2023 році, не кажучи вже про 280 у 2011 році [2]. В розрізі ж України можна сказати, що значно зріс попит на український продукт, а також 2024 рік продемонстрував одну з ліпших динамік у виробництві ігор та індустрії кіберспорту [3]. Цифрова трансформація сприяє появі нових можливостей для розробки, дистрибуції та монетизації комп'ютерних ігор, що потребує аналізу її впливу на ринок. Основні фактори подібного розвитку індустрії в Україні обумовлюються з поширенням мобільного геймінгу та кросплатформеності, що значно розширює аудиторію можливих гравців. Значну роль відіграє розвиток технологій - таких як впровадження штучного інтелекту, VR та блокчейн-рішень, які вдосконалюють не тільки ігровий процес, а й створюють нові можливості для монетизації процесу. Водночас зростає кількість українських інді-студій, що привертає увагу інвесторів та сприяє залученню фінансування в галузь, а українські розробники все активніше виходять на міжнародні ринки, співпрацюючи з глобальними видавцями та експортують свої продукти за кордон. Чудовим прикладом може слугувати гра «S.T.A.L.K.E.R. 2: Heart of Chernobyl» від української геймстудії GSC Game World, котра вийшла у 2024 році та сягнула помітки доходу у 141 мільйон доларів наприкінці року [4]. Також значним чином на ігрову індустрію впливає такий аспект цифрової трансформації як впровадження хмарних

технологій, що надає можливість отримувати доступ до ігор без необхідності мати потужне та продуктивне обладнання, оскільки обробка даних відбувається на віддалених сервера [5]. Значно за останні роки змінилися моделі монетизації - велика кількість проєктів обирає так званий free-to-play формат з підписковим сервісом або ж внутрішньоігровими магазином, особливо помітно це в азійському сегменті ринку. Подібний шлях дозволяє залучити значно ширшу аудиторію з самого початку і в такому разі навіть та частина гравців, яка була неплатоспроможна на моменті входу в гру, в подальшому може принести прибуток.

У цілому ж можливості та перспективи розвитку ігрової індустрії в Україні значною мірою залежать від інтеграції новітніх технологій та залучення інвестицій. Важливим є формування екосистеми, що сприятиме зростанню локальних розробників та зміцненню позицій України на світовому ринку цифрових розваг.

Список використаних джерел

1. The Global Video Game Market Could Soon Approach \$500 Billion, New Report Says. URL: https://www.investopedia.com/global-video-game-market-could-double-in-10-years-report-says-8712136?utm_source
2. La industria cultural que más dinero mueve se la juega en 2025. URL: https://elpais.com/babelia/2024-12-29/la-industria-cultural-que-mas-dinero-mueve-se-la-juega-en-2025.html?utm_source
3. Кіберспортивна хвиля 2024: чому це важливо вже зараз. URL: https://gameua.com.ua/esports-in-ukraine/?utm_source
4. Продажі S.T.A.L.K.E.R. 2: Heart of Chernobyl. URL: <https://gamedev.dou.ua/forums/topic/51840/>
5. Що таке хмарні технології: визначення, важливість та застосування. URL: https://wezom.com.ua/ua/blog/scho-take-hmarni-tehnologiyi-viznachennya-vazhlivist-ta-zastosuvannya?utm_source

РОЗВИТОК БІРЖОВОЇ ТОРГІВЛІ ДЕРИВАТИВНИМИ КОНТРАКТАМИ

Біржова торгівля деривативами відіграє важливу роль у сучасній фінансовій системі, оскільки забезпечує механізми управління ризиками, підвищує ліквідність ринку та сприяє ефективному ціноутворенню.

Зростаюча складність фінансових інструментів та необхідність хеджування ризиків обумовлюють актуальність дослідження розвитку біржової торгівлі деривативами. В Україні цей ринок лише формується, тому важливо враховувати міжнародний досвід та адаптувати його до національних умов.

Метою дослідження є аналіз розвитку біржової торгівлі деривативними контрактами, визначення основних тенденцій, проблем та перспектив цього сегмента фінансового ринку.

У дослідженні використані аналітичні методи, методи порівняльного аналізу, а також статистичні дані щодо світового та українського ринку деривативів. Основними джерелами інформації стали наукові публікації, звіти фінансових регуляторів та біржові статистичні дані.

Деривативні контракти відіграють ключову роль у формуванні сучасного міжнародного біржового ринку строкових інструментів. Завдяки широкомасштабній торгівлі деривативними контрактами біржові учасники мають змогу диверсифікувати свої стратегії торгівлі та застосовувати різні методи управління ціновими та курсовими ризиками на товарних і фінансових ринках [1].

Деривативні контракти нині широко використовуються з метою прогнозування цінової кон'юнктури на провідних ринках сировини та півфабрикатів, а також фінансових активів. Сучасна біржова торгівля не

обходиться без використання таких деривативних контрактів, як ф'ючерси, опціони та своп-контракти [1].

Деривативні контракти, такі як ф'ючерси, опціони, форварди та свопи, активно використовуються для управління фінансовими ризиками та отримання прибутку. Світовий ринок деривативів за останні десятиліття демонструє стабільне зростання завдяки цифровізації, розвитку алгоритмічного трейдингу та інтеграції нових активів, таких як криптовалюти [1-3].

Регулювання цього сегмента здійснюється міжнародними організаціями (CFTC, ESMA, IOSCO) з метою забезпечення прозорості та стабільності. В Україні біржова торгівля деривативами ще на початковому етапі розвитку, проте існує потенціал для розширення цього сегмента через впровадження нових регуляторних ініціатив та інтеграцію з міжнародними фінансовими ринками.

Отже, розвиток біржової торгівлі деривативами є важливим елементом фінансової системи, що сприяє ефективному управлінню ризиками та підвищенню ліквідності ринку.

У майбутньому очікується подальша цифровізація, розширення спектру активів та посилення регулювання. Для України важливим є створення відповідної інфраструктури, що дозволить інтегрувати вітчизняний ринок деривативів у глобальну фінансову систему.

Список використаних джерел:

1. Занізда А.С. Види та класифікаційні ознаки деривативних контрактів. Інфраструктура ринку, 2024, №77. URL: <https://doi.org/10.32782/infrastruct77-20>.
2. Гниляк В.О. Товарні деривативи: теорія, методологія, практика.: монографія / В.О. Гниляк, М.О. Солодкий. Київ: АграрМедія Груп, 2012. 238 с.
3. Едвардес Уоррен. Ключові фінансові інструменти. Київ: Всеуито; Наукова думка, 2003. 255 с.

Остапчук М.О., студентка

НУБіП України, м.Київ

Науковий керівник- к.е.н доцент Томашевська О.А

ВИРОБНИЦТВО НАСІННЯ СОНЯШНИКУ В УКРАЇНІ

В Україні соняшник за правом вважається головною і цінною олійною культурою, оскільки насіння його сучасних сортів містить до 55% олії та 16% білка, а ядро відповідно - 67 та 24%. Соняшникова олія характеризується високими смаковими якостями, а за поживністю та засвоєнням має низку переваг відносно інших рослинних жирів [3].

Україна є провідним виробником та експортером олії у світі. У 2021 році в країні було зібрано рекордний врожай соняшнику – 16,4 млн т, що на 3 млн т перевищило показник попереднього року. З огляду на сприятливі показники кон'юнктури світового ринку (достатньо високий попит та рівень цін на соняшкову олію), експерти прогнозували оновлення попередніх рекордів з виробництва та експорту олії у сезоні 2021-2022. Проте блокування українських чорноморських портів через російське вторгнення спричинило зупинку переважної частини підприємств з переробки соняшнику, відповідно фокус переробників та експортерів було зміщено на створення нових логістичних шляхів експорту продукції.

Відкриття у серпні 2022 р. «зернових коридорів» покращило ситуацію з експортом - за підсумками цього ж року загальний обсяг українського експорту соняшнкової олії склав 4,3 млн т на \$5,5 млрд (у 2021 р. – 5.1 млн т на \$6,4 млрд) [4].

За даними Державної служби статистики, у 2023 р. в Україні зібрали 12,8 млн т соняшнику, площа посіву культури становила рівні 5,2 млн га (2022 р. значення цих показників становило відповідно 11,3 млн т та 5,3 млн га) [2].

До трійки областей, де було зібрано понад один мільйон тон культури увійшли Дніпропетровська (1 млн 514 тис. т з урожайністю 2,8 т/га); Кіровоградська (1 млн 440 тис. т з урожайністю 2,2 т/га); Полтавська (1 млн 131 тис. т з урожайністю 2,8 т/га). Найвищим рівень середньої врожайності був в

аграріїв Івано-Франківської області - 3,2 т/га, проте тут намолочено 56,6 тис.т [5].

Щодо обсягів виробництва та експорту соняшникової олії, то вони досягли та навіть перевищили деякі довоєнні періоди і склали відповідно 6,6 та 6,2 млн т. У 2023/24МР порівняно з довоєнним 2020/21 МР вони зросли відповідно на 13,7 та 17% [1].

Таким чином, виробництво насіння соняшника є важливою складовою вітчизняного агробізнесу в контексті як гарантування продовольчої безпеки, так і розширення експортних можливостей.

Список використаних джерел

1. Асоціація «Укроліяпром». URL: <https://ukroilprom.org.ua/>
2. Державна служба статистики України. Кількість сільськогосподарських тварин. URL: <https://ukrstat.gov.ua>
3. Значення соняшника. URL: https://agrosience.com.ua/plant/znachennya-sonyashnyka#google_vignette
4. Огляд українського ринку соняшнику та соняшникової олії - 2022/23 2023. URL: <http://shareupotential.com/ru/BE/ukrainian-podsolnechnik-maslo-2023.html>
5. ТОП-3 областей, де найбільше зібрали соняшнику у 2023 році. URL: <https://agrokorm.ua/news/holding/2023/11/22/19005>

Полєжасєв А. Є., студент
ДУІКТ
Керівник – доцент Насад Н.В.

МЕНЕДЖМЕНТ АГРОБІЗНЕСУ: СТРАТЕГІЧНІ ПІДХОДИ ДО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Актуальність теми менеджменту агробізнесу зростає через економічні виклики, які постають перед аграрним сектором, зокрема через глобалізацію, зміни клімату та ринкові коливання. В умовах нестабільності ефективне управління є необхідним для забезпечення сталого розвитку аграрних підприємств та підвищення їх конкурентоспроможності. Менеджмент відіграє ключову роль у впровадженні інновацій, адаптації до змін і раціональному використанні ресурсів, що є критично важливим для успіху агробізнесу. Це питання активно досліджується як європейськими, так і українськими науковцями, зокрема П. Друкером, К. Фредеріксом, а також українськими вченими, такими як Малицький І. М. та Саблук П. Т., Бондарчук Н. В., Мамчур В. А. та ін.

Теоретико-методологічні засади визначення сутності та структури компонентів стратегічного розвитку аграрного підприємництва базуються на комплексному поєднанні фундаментальних положень економічної теорії, стратегічного менеджменту та специфіки аграрного виробництва. Керування агробізнесом потребує стратегічного мислення задля процвітання господарств та збереження їх конкурентної позиції. Основними стратегіями є зростання, утримання стабільності та виживання, кожна з яких передбачає відповідні управлінські кроки. Нововведення та технологічні рішення, серед яких цифровізація та автоматизація, є вкрай важливими для пристосування до мінливих умов ринку та збільшення ефективності роботи. Застосування сучасних інструментів стратегічного управління, зокрема SWOT-аналізу та планування, допомагає досягти сталого розвитку аграрних підприємств [1].

Аналіз економічних та екологічних чинників, зокрема земельних ресурсів, кліматичних умов і екологічних обмежень, має першорядне значення для розширення аграрних підприємств. Визначення стратегій для подолання фінансових, кадрових і технічних бар'єрів включає оптимізацію ресурсного потенціалу, інвестування в технологічні інновації та розвиток персоналу, що сприяє підвищенню ефективності та стійкості агробізнесу [2].

Керування аграрними підприємствами вимагає моделей, які враховують специфіку сільського господарства, зокрема шляхом інтеграції стратегічного менеджменту. Це дає змогу підвищити конкурентоспроможність і гарантувати стабільне зростання. Використання математичного моделювання, зокрема мережевого планування, сприяє оптимізації ресурсів та вдосконаленню управлінських рішень. Прогрес агробізнесу залежить від інновацій, таких як цифровізація та автоматизація, які збільшують продуктивність та якість продукції. Адаптивна стратегія є ключем до ефективного реагування на глобальні зміни та забезпечення стабільного розвитку аграрного сектору [3].

Важливість стратегічного менеджменту для розквіту агробізнесу полягає у можливості реагувати на коливання ринкової ситуації та раціонально розпоряджатися ресурсами. Рекомендації для сільськогосподарських підприємств охоплюють покращення управлінських стратегій шляхом впровадження інновацій, оптимізації процесів планування та використання новітніх технологій задля зміцнення конкурентних позицій.

Список використаних джерел

1. Ковбаса О. М. Компоненти стратегічного розвитку аграрного підприємництва в Україні. *Економіка та суспільство*. 2024. №67. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4813> (дата звернення: 28.03.2025).
2. Сітковська А. О., Іванова Ю. В., Турлюн Я. Г. Вплив факторів на ефективність діяльності аграрних підприємств. *Агросвіт*. 2024. №2. С.54-58.
3. Мамчур В. А. та ін. Стратегічні напрями розвитку агробізнесу в Україні. *Економіка АПК*. 2025. Т.32, №1. С.33–46.

РОЗВИТОК МІЖНАРОДНОЇ БІРЖОВОЇ ТОРГІВЛІ

Міжнародна біржова торгівля є, без перебільшення, ключовим елементом світової економіки, який впливає на ціноутворення, розподіл ресурсів та інвестиційні процеси. У сучасних умовах посилення конкуренції та швидкого розвитку інформаційних технологій біржова торгівля відіграє дедалі важливішу роль у забезпеченні прозорості та ефективності ринків. Дослідження тенденцій розвитку міжнародної біржової торгівлі є необхідним для розуміння механізмів функціонування світових ринків і прогнозування їхнього подальшого розвитку. Окремим аспектом є дослідження участі України у міжнародних біржових процесах та її перспектив на цьому ринку [1-2].

Наукові дослідники систематично проводять дослідження тенденцій та перспектив розвитку міжнародної біржової торгівлі з метою визначення її впливу на світову економіку, фінансові ринки.

У сучасних умовах для дослідження міжнародної біржової торгівлі використовується наступні методи [1-2]:

- аналіз та синтез, який використовується для вивчення теоретичних аспектів міжнародної біржової торгівлі, формування узагальнень та висновків на основі зібраних матеріалів;
- порівняння – застосовується для порівняння особливостей функціонування біржових ринків у різних країнах, а також виявлення спільних та відмінних рис;
- історичний метод, який дозволяє відслідкувати розвиток біржової торгівлі від її зародження до сучасності, враховуючи етапи глобалізації;
- системний підхід, який забезпечує цілісне розуміння процесів, що відбуваються на міжнародних біржах, та їхнього впливу на глобальну економіку;

- статистичний аналіз – проводиться для кількісної оцінки обсягів біржової торгівлі, динаміки цін та інших важливих показників, зокрема за участю України;

- емпіричні методи – включають вивчення реальних даних з біржових звітів, ринкових оглядів та економічної статистики, зокрема аналіз діяльності українських бірж на міжнародному ринку.

Розвиток міжнародної біржової торгівлі значною мірою залежить від глобалізації, цифровізації та змін у регулюванні ринків. Тенденції до інтеграції фінансових ринків та підвищення ролі електронних платформ у біржовій торгівлі. Завдяки стрімкому розвитку інформаційних технологій суттєво підвищилась швидкість і точність укладення угод, сприяючи зростанню ліквідності та прозорості ринків. Україна демонструє поступове включення у міжнародні біржові процеси, проте стикається з численними викликами, зокрема інституційного та регуляторного характеру.

Таким чином, основні задачі удосконалення міжнародної біржової торгівлі включають наступні: інтеграцію світових фінансових ринків, яка продовжуватиме посилюватися завдяки розвитку інформаційних технологій; удосконалення регулювання біржової торгівлі, яке має адаптуватися до нових реалій, включаючи захист від кіберризиків та забезпечення прозорості; модернізацію вітчизняних біржових інституцій для підвищення конкурентоспроможності на міжнародному ринку; подальші дослідження мають бути спрямовані на вивчення впливу нових технологій, таких як блокчейн і штучний інтелект на біржову торгівлю.

Список використаних джерел

1. Солодкий М.О. Біржовий товарний ринок: навч. посібник/ М.О. Солодкий. Київ: Компринт, 2017. 576 с.
2. Солодкий М.О., Ільчук М.М., Яворська В.О. Аналіз і прогнозування біржового ринку: навч. посібник. Київ, ФОП Ямчинський О.В., 2020. 642 с.

РОЛЬ І ФУНКЦІЇ ТОВАРНИХ БІРЖ У РИНКОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

Товарні біржі є важливими елементами ринкової економіки, оскільки забезпечують ефективний механізм торгівлі товарами, формування ринкових цін та зниження ризиків для учасників ринку. Вони виконують низку функцій, спрямованих на підвищення ефективності ринкового обміну та стабільності економічної системи. Біржова діяльність дозволяє підприємствам та інвесторам прогнозувати зміни в ринковому середовищі та оптимізувати свої фінансові стратегії [1-3].

Однією з ключових функцій товарних бірж є ціноутворення. В умовах біржової торгівлі ціни формуються на основі попиту та пропозиції, що забезпечує їх об'єктивність і прозорість [1].

Ще однією важливою функцією є забезпечення ліквідності ринку. Товарні біржі сприяють вільному обігу товарів, дозволяючи учасникам швидко знаходити покупців або продавців. Це особливо важливо для підприємств, які прагнуть уникнути значних втрат через коливання цін або нестабільність ринку [2].

Стандартизація контрактів – ще одна вагома перевага біржової торгівлі. На біржах використовуються стандартизовані контракти, що спрощує процес укладання угод, знижує транзакційні витрати та підвищує довіру між учасниками. Всі угоди укладаються за встановленими правилами, що сприяє стабільності та передбачуваності ринку [3].

Біржова торгівля також сприяє зниженню ринкових ризиків. Це досягається завдяки використанню строкових контрактів, таких як ф'ючерси та опціони, що дозволяють фіксувати ціну на товар заздалегідь. Таким чином, підприємства можуть захистити себе від можливих збитків, пов'язаних із несприятливими змінами ринкових умов. Хеджування ризиків через біржові інструменти є

особливо корисним для аграрного сектора та енергетичної галузі, де коливання цін можуть суттєво впливати на прибутковість бізнесу [1-3].

Ще однією важливою функцією товарних бірж є інформаційна підтримка учасників ринку. Біржі публікують дані про поточні ціни, обсяги торгів, аналітичні прогнози та інші показники, що дозволяє інвесторам та бізнесу ухвалювати обґрунтовані економічні рішення. Завдяки біржовій інформації компанії можуть швидше реагувати на зміни ринку, що сприяє зростанню конкурентоспроможності [1-3].

Товарні біржі відіграють вагомую роль у ринковій економіці, сприяючи її стабільності та розвитку. Вони допомагають ефективно розподіляти ресурси, забезпечують прозорість торгівлі та підвищують рівень конкуренції. Завдяки біржовій торгівлі зменшуються можливості для монопольного впливу, оскільки ціни формуються відкрито і в конкурентних умовах. Це забезпечує справедливий доступ до ринкових ресурсів для всіх учасників [3].

Таким чином, товарні біржі є невід'ємною частиною сучасної ринкової системи. Вони виконують важливі функції, серед яких ціноутворення, забезпечення ліквідності, зниження ризиків та інформаційна підтримка. Біржова торгівля сприяє економічному розвитку, підвищенню конкурентоспроможності підприємств і забезпеченню стабільності ринкових відносин.

Список використаних джерел

1. Мозговий О. М. Фондовий ринок і біржова справа: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2021. С. 10-25.
2. Шелудько В. М. Фінансові ринки: навч. посіб. Київ: Знання, 2020. С. 10-45.
3. Солодкий М.О. Біржовий товарний ринок: навч. посіб. Київ: Компринт, 2017. 576 с.

Сабадаш Є.О., студент
НУБІП України
Керівник – к.е.н., доцент Яворська В.О.

БІРЖОВІ ІННОВАЦІЙНІ ІНСТРУМЕНТИ ТА СТРАТЕГІЇ ТОРГІВЛІ

У сучасному світі фінансові ринки зазнають значних змін завдяки розвитку технологій, автоматизованих торгових систем та нових фінансових інструментів. Інновації у біржовій торгівлі сприяють підвищенню ефективності, ліквідності та прозорості ринку. Водночас, інтеграція цифрових активів та алгоритмічної торгівлі вимагає нового підходу до управління ризиками та розробки регуляторних механізмів. У зв'язку з цим, до основних інноваційних інструментів та технологій торгівлі можна віднести [1-2]: деривативи нового покоління – розвиток криптодеривативів, включаючи ф'ючерси та опціони на криптовалюту, а також структуровані фінансові продукти, що поєднують традиційні та цифрові активи; цифрові активи та токенизовані цінні папери – використання технології блокчейн для створення токенизованих акцій, облігацій і товарів, що підвищує ліквідність ринку та зменшує витрати на операції; смарт-контракти в біржовій торгівлі – автоматизоване виконання торгових угод на основі попередньо запрограмованих умов, що знижує ризики контрагентів та покращує швидкість виконання угод; алгоритмічна та високочастотна торгівля (HFT); використання штучного інтелекту (ШІ) та машинного навчання у торгових стратегіях – розробка моделей прогнозування цінових рухів на основі великих масивів даних, автоматизація прийняття торгових рішень та оптимізація торгових стратегій; високочастотна торгівля та її вплив на волатильність ринку – аналіз позитивного впливу HFT на ліквідність, а також можливих ризиків, пов'язаних із надмірною волатильністю та «спалахами» ринкових цін; використання Big Data для прогнозування руху ринку – збір, обробка та аналіз великих обсягів ринкових та позаринкових даних для підвищення точності прогнозів; інноваційні стратегії торгівлі; арбітражні стратегії у цифрових та

традиційних активах: використання алгоритмів для пошуку розбіжностей у цінах активів на різних платформах та ринках, що дозволяє отримувати прибуток з мінімальним ризиком; використання соціального трейдингу та crowd investing – зростаюча роль платформ, що дозволяють копіювати угоди успішних трейдерів, а також колективне інвестування в нові проєкти; екологічні та етичні інвестиційні стратегії (ESG-інвестування): акцент на фінансуванні компаній із високими екологічними, соціальними та управлінськими стандартами для підтримки сталого розвитку; регуляторні виклики та перспективи розвитку; виклики регуляторного контролю новітніх фінансових інструментів – необхідність адаптації законодавства до швидко змінюваного середовища криптовалют, DeFi та інших цифрових активів; вплив децентралізованих фінансових систем (DeFi) на біржові ринки – можливості та ризики використання DeFi для традиційних фінансових операцій, включаючи ліквідність, безпеку та відповідність нормативним вимогам.

Отже, біржові інноваційні інструменти та стратегії торгівлі є ключовими факторами розвитку сучасних фінансових ринків. Впровадження нових технологій та автоматизованих торгових систем створює значні можливості для інвесторів, але водночас ставить перед ними нові виклики у сфері управління ризиками та регулювання.

Список використаних джерел

1. Кепко, В. М., Новікова, В. В., & Непочатенко, А. В. (2020). Біржова торгівля та стратегічні аспекти її розвитку. *Економічний простір*, (162), 107–113. <https://doi.org/10.32782/2224-6282/162-19>.
2. Ковальчук, С. (2023). Сучасні напрями розвитку біржової торгівлі: тренди та інновації. *Modeling the development of the economic systems*, (2), 138–143. <https://doi.org/10.31891/mdes/2023-8-18>.

Сахно В.В., студент

НУБіП України

Керівник – к.е.н., доцент Нікітченко С.О.

ПРИНЦИПИ ПОБУДОВИ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ

В науковій економічній літературі не існує єдиного визначення суті понять «витрати» та «управління витратами», що ускладнює процес управління витратами на практиці [3]. Для її успішної реалізації необхідно враховувати низку основних принципів, які забезпечують цілісність та ефективність процесу управління витратами.

Зміст і форми подання інформації про витрати організації залежать від організаційної структури управління, підходів до менеджменту та інших факторів [2].

До основних принципів побудови системи управління витратами відносять: Принцип комплексності - передбачає всебічний підхід до управління витратами, що включає всі етапи виробничого процесу та всі структурні підрозділи компанії. Він передбачає інтеграцію фінансового контролю, аналізу ефективності та прогнозування витрат для забезпечення сталого розвитку підприємства.

Принцип економічної доцільності - будь-які витрати повинні бути виправданими з точки зору економічної ефективності. Це означає, що витрати мають відповідати отриманим вигодам, а також забезпечувати оптимальне співвідношення між якістю продукції або послуг та їхньою собівартістю.

Принцип гнучкості – передбачає, що система управління витратами повинна бути адаптивною до змін зовнішнього середовища, включаючи ринкові умови, технологічні інновації та зміни у законодавстві. Гнучкість дозволяє підприємству швидко реагувати на виклики та мінімізувати ризики.

Принцип обґрунтованості засвідчує, що будь-які рішення щодо витрат повинні базуватися на ретельному аналізі та прогнозуванні. Використання

методів фінансового аналізу, бюджетування та контролінгу дозволяє ухвалювати обґрунтовані рішення щодо оптимізації витрат.

Принцип контролю та відповідальності акцентує увагу на чіткому розподіленні відповідальності за витрати між підрозділами та працівниками компанії. Запровадження системи внутрішнього контролю дозволяє запобігати необґрунтованим витратам та підвищує дисципліну витрачання ресурсів.

Принцип стратегічної орієнтації передбачає, що система управління витратами повинна бути узгоджена із загальною стратегією підприємства. Це передбачає не лише скорочення витрат, але й інвестування у ключові напрямки розвитку, що забезпечують конкурентні переваги.

Принцип безперервного вдосконалення необхідний для підтримки високої ефективності необхідно постійно аналізувати результати управління витратами, впроваджувати нові технології, підходи та оптимізувати витрати.

Отже застосування вищезазначених принципів дозволяє підприємствам забезпечити ефективне управління витратами, підвищити фінансову стабільність та конкурентоспроможність у сучасних умовах ринку.

Список використаних джерел

1. Лепетан, І. М.; Гайворонюк, О. О. Основні елементи системи управління витратами підприємства <https://dspace.vnmu.edu.ua/123456789/6737>
2. Назаренко Т. П., Франчук І. Б., Вітер С. А. Методичні аспекти обліку та управління витратами на виробництво продукції. Економіка та держава. 2021. № 7. С. 83–89. DOI: 10.32702/2306-6806.2021.7.83.
3. Шуміло О. С., Пакуліна А. А., Далудіна І. В. Теоретичні аспекти управління витратами на підприємстві. Бізнес Інформ. 2020. №5. С. 306–311. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-5-306-311/>

ПРОБЛЕМИ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ В УМОВАХ ВІЙНИ

Війна, яка спалахнула в Україні, значно вплинула на аграрний сектор, який є однією з ключових галузей економіки в країні. Повномасштабне вторгнення створило численні виклики та труднощі для фермерів, аграрних підприємств та всієї продовольчої системи. Блокада портів України є однією з найсерйозніших проблем, що виникли внаслідок війни. Країна-агресор почала морську блокаду українських портів на Чорному морі в лютому 2022 року, що стало частиною її вторгнення в Україну. Це призвело до значного зниження експорту української сільськогосподарської продукції, зокрема зерна, що поставило під загрозу глобальну продовольчу безпеку [1]. Станом на лютий 2022 року традиційні маршрути до українських портів були розблоковані. Однак, ситуація залишається не стабільною, і ризик обстрілу портів зберігається.

Щодо інших проблем фермерів не можна забувати і про здорожчання азотних добрив, це є серйозною проблемою для аграрного сектору України. Це пов'язано з деякими факторами. По-перше, виробництво азотних добрив вимагає значних енергетичних ресурсів, зокрема природного газу. Зростання цін на газ призводить до збільшення вартості виробництва добрив, що, в свою чергу, впливає на їх кінцеву ціну [2]. По-друге, військові дії та руйнування інфраструктури призводять до зниження виробництва азотних добрив, що створює дефіцит на ринку та збільшує ціни. Також певним викликом є введення (МПЗ) – мінімального податкового зобов'язання (МПЗ). МПЗ розраховується на основі нормативної грошової оцінки земельної ділянки та коефіцієнта, встановленого законодавством [3]. Ці зміни спрямовані на покращення фінансової стабільності країни, але потребують додаткової підтримки для фермерів, щоб вони могли адаптуватися до нових умов.

Ще одна проблема аграрного сектору підвищення цін на паливо, за останній місяць бензин та дизель подорожчали в середньому на 1,5 гривні за літр. Є декілька причин цього зростання. По перше, війна та блокада портів ускладнюють транспортування палива, що призводить до зростання витрат на логістику та збільшення цін. По друге, курс долара піднявся вище 39 гривень, що також є причиною підняття цін на паливо [4].

Війна в Україні вдарила по агросектору: блокада портів, дефіцит добрив, зростання податків і цін на паливо ускладнили виробництво й експорт. Але попри виклики війни, агросектор України адаптується: відкриваються альтернативні маршрути експорту, фермери знаходять нові рішення, а галузь продовжує працювати на продовольчу безпеку.

Список використаних джерел

1. День народження "зернового коридору" і день кінця. Як Україна знову опинилася в морській блокаді та чим це загрожує. URL : <https://epravda.com.ua/publications/2023/07/18/702321/>
2. Основні форми, види і тонкощі застосування азотних добрив. URL : <https://uapg.ua/blog/osnovni-formi-vidi-i-tonkoshhi-zastosuvannya-azotnih-dobriv/?form=MG0AV3&form=MG0AV3>
3. Мінімальне податкове зобов'язання (МПЗ) 2025: нові правила для аграріїв України. URL : <https://latifundist.com/blog/read/3125-minimalne-podatkovye-zobovuyazannya-mpz-2025-novi-pravila-dlya-agrariyiv-ukrayini?form=MG0AV3&form=MG0AV3>
4. Названо чотири причини подорожчання палива в Україні. Але це ще не кінець. URL : <https://news.telegraf.com.ua/ukr/jekonomika-i-finansy/2024-03-21/5841326-nazvany-chetyre-prichiny-podorozhaniya-topлива-v-ukraine-no-eto-eshche-ne-konets?form=MG0AV3>

Тімкова Д. В., студентка

ВСП «Немішаївський фаховий коледж» НУБіП України

Керівник – викладач Бадюк Л.А.

ОРГАНІЧНЕ ФЕРМЕРСТВО: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ВИКЛИКИ

Органічне фермерство має значний потенціал розвитку в Україні, що зумовлено зростаючим попитом на екологічно чисту продукцію та сприятливими перспективами експорту. Цей напрям базується на екологічно безпечних методах ведення господарства, відмові від синтетичних пестицидів, мінеральних добрив та генетично модифікованих організмів (ГМО). В ЄС діє План дій із розвитку органічного виробництва. Більшість розвинених країн інтегрували його у свої аграрні стратегії, що охоплюють екологічні, соціальні та економічні аспекти. Органічне виробництво сприяє розвитку сільських територій, збереженню здоров'я населення, регіональному розвитку та зайнятості.

Світовий ринок органічної продукції оцінюється в 40 млрд. євро та демонструє стійку тенденцію до зростання. До початку повномасштабної війни в Україні спостерігалось розширення асортименту органічних продуктів. Найбільш популярними серед споживачів є молочні продукти, овочі, фрукти, крупи, зернові вироби, олія, м'ясні вироби [1]. Найбільшими країнами-експортерами української органічної продукції є Нідерланди, Австрія, Німеччина, Швейцарія, Італія та Франція. Відповідно до звіту Європейської Комісії останні шість років Україна входить до першої п'ятірки країн за обсягами експорту органічної продукції до ЄС [2]. Основу експорту склали кукурудза, соя, макуха соняшникова, пшениця, заморожена чорниця, свіже яблуко і концентрований сік, соняшникова олія, ріпак.

Значний інтерес викликають міжнародні практики державної підтримки органічного виробництва, включаючи інституційні та фінансові інструменти, такі як субсидії та пільги. У ЄС фінансова допомога надається на гектар площі, незалежно від обсягів виробленої продукції. Особливі стимули діють у

перехідний період, коли фермери ще не можуть розраховувати на цінову надбавку за органічний статус [3]. Запровадження аналогічних механізмів в Україні буде сприяти розвитку галузі.

Попри перспективи, розвиток органічного фермерства в Україні стикається з низкою труднощів:

високі витрати на виробництво та зниження врожайності. Органічні методи господарювання вимагають значних фінансових вкладень у ручну працю, екологічні добрива та природні методи захисту рослин, відмову від синтетичних стимуляторів росту та агрохімікатів;

складність сертифікації. Виробники повинні забезпечувати дотримання жорстких екологічних стандартів і проходження сертифікації;

обмежена підтримка з боку держави. Нестача фінансової допомоги, освітніх програм та консультаційних послуг значно стримує розвиток галузі;

вплив війни. Бойові дії, замінування полів, руйнування інфраструктури, логістичні труднощі та дефіцит ресурсів ускладнює виробництво.

Органічне виробництво є стратегічним напрямком, що сприяє екологічній стабільності та інтеграції у міжнародні ринки. Впровадження державних механізмів підтримки у сфері субсидування та сертифікації, зможе покращити конкурентоспроможність українських виробників. Важливим є питання узгодження законодавства із нормативною базою ЄС та розбудова системи контролю якості.

Список використаних джерел

1. Городняк І., Петровський С. Аналіз ринку органічної продукції в Україні. Економічний простір. 2023. №184. С. 31–35. URL : <https://doi.org/10.32782/2224-6282/184-5>
2. Органічне виробництво в Україні URL : <https://minagro.gov.ua/napryamki/organichne-virobnictvo/organichne-virobnictvo-v-ukrayini>
3. Можливості державної підтримки для розвитку органічного сільського господарства. Досвід інших країн. URL : <http://www.ukraine.fibl.org/>

Тригубченко А. В., аспірант

НУБіП України

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7605-1603>

Керівник – д.е.н., професор резнік Н.П.

АНАЛІЗ ЦІНОВИХ ФАКТОРІВ НА ОСНОВІ ДАНИХ USDA

Ціни на сільськогосподарські культури формуються під впливом факторів пропозиції та попиту, що вимагає різноманітних даних для аналізу. Портал USDA забезпечує доступ до ресурсів для дослідження цінових детермінантів культур, таких як кукурудза, пшениця чи соя. Унікальність даних полягає в поєднанні історичних і прогнозованих показників із різною частотою оновлення від щотижневих до щорічних звітів.

Щомісячний звіт WASDE надає дані про запаси, споживання та виробництво [1]. Наприклад, для кукурудзи в США у 2022/23 році запаси склали 1,47 мільярда бушелів, споживання – 12,33 мільярда, що забезпечило use to stock ratio 8,4. Для пшениці в Австралії запаси зросли до 7,2 мільйона тонн, знизивши ratio до 4,1.

Звітність NASS оновлюються щомісяця, агрегуючи дані про врожайність [2]. Показники обсягів експорту та імпорту доступні в щомісячних звітах FAS [3]. Погодні умови враховані в звітах WASDE та ERS [4].

Частота даних варіюється: Weekly Export Sales – щотижня; WASDE – щомісяця; Annual Agricultural Statistics – щороку [5]. Таким чином, USDA забезпечує диверсифіковані дані від виробництва й запасів до погодних умов і глобальних торговельних потоків для аналізу цін, поєднуючи історичні та прогнозовані показники з різною періодичністю. Це забезпечує можливість як ретроспективного аналізу ринку, так і прогнозування ринкових тенденцій й дозволяє учасникам ринку адаптуватися до коливань цін на кукурудзу, пшеницю, сою чи інші культури.

Дані USDA містять інформацію не лише з внутрішніх джерел США, а й із багатьох міністерств сільського господарства інших країн, включно з Україною. Завдяки цьому ресурс є корисним для українських аграріїв: наприклад, фермери

можуть оцінювати поточний стан ринків пшениці чи кукурудзи, використовуючи фактичні та прогнозовані показники. Для великих аграрних холдингів ці дані корисні для планування стратегій хеджування, зокрема через аналіз глобальних запасів і експортних потоків, що дозволяє мінімізувати цінові ризики.

Список використаних джерел

1. USDA. "World Agricultural Supply and Demand Estimates (WASDE), Report No. 635", 2023. United States Department of Agriculture, Office of the Chief Economist. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.usda.gov/oce/commodity/wasde>.
2. National Agricultural Statistics Service (NASS). "Crop Production Report, August 2023", 2023. United States Department of Agriculture, National Agricultural Statistics Service. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.nass.usda.gov/Publications/Todays_Reports/reports/crop0823.pdf.
3. Foreign Agricultural Service (FAS). "Weekly Export Sales, March 2024", 2024. United States Department of Agriculture, Foreign Agricultural Service. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://apps.fas.usda.gov/export-sales/esrd1.html>.
4. Economic Research Service (ERS). "Weather Impacts on Agricultural Production: 2022 Overview", 2022. United States Department of Agriculture, Economic Research Service. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.ers.usda.gov/data-products/weather-impacts-on-agricultural-production>.

Хижняк Є. М., студент

Науковий керівник – к. е. н., доцент Березовська Л. О.

РОЗВИТОК МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ УКРАЇНИ

Згідно з положеннями Господарського кодексу України [1], суб'єкти підприємницької діяльності поділяються за кількістю працівників та річним доходом від будь-якої діяльності на такі категорії: суб'єкти малого (у тому числі мікро-), середнього та великого підприємництва. До малих відносять суб'єктів підприємницької діяльності - юридичних та фізичних осіб, в яких середня кількість найманих працівників за рік не перевищує 50 осіб, а річний дохід – 10 млн. євро (у гривневому еквіваленті).

За інформацією державної служби статистики України, у 2023 р. порівняно з 2019 р. знизилась кількість суб'єктів малого підприємництва на 17,5 % та на 2,49 % у структурі діючих підприємств в сільському господарстві України, що можна пояснити військовими діями на території країни. У 2022 р. порівняно з 2019 скоротилась кількість зайнятих працівників у суб'єктів малого підприємництва в сільському господарстві на 14,3 % та зріс обсяг виробленої продукції на 29,3% у зв'язку з інфляційними процесами, табл. 1.

Таблиця 1

Розвиток суб'єктів малого підприємництва в сільському господарстві України*

Показник	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2023 / 2019 р., %
Кількість підприємств:						
- одиниць	46327	45889	44231	30221	38202	82,46
- %	95,87	96,10	96,01	95,21	93,38	-2,49
Обсяг виробленої продукції (товарів, послуг), млн. грн.	224629,9	251750,8	360954,8	290339,7	к/с**	-
Кількість зайнятих працівників, осіб	211921	209716	220269	181535	к/с**	-

*Джерело: побудовано за даними [2-4].

**дані не оприлюднюються

В Україні малі сільськогосподарські підприємства можуть функціонувати в різних організаційно-правових формах господарювання, серед яких основними є: фермерські господарства, особисті селянські господарства, сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи, приватні підприємства та сільськогосподарські товариства.

Суб'єкти малого підприємництва в сільському господарстві України стикаються з низкою проблем, а саме: обмеженим доступом до фінансових ресурсів; нестабільністю державної підтримки; низьким рівнем технічного забезпечення; обмеженим доступом до сучасних агротехнологій; проблемами зі збутом продукції; кадровими проблемами; впливом кліматичних факторів та військових дій; великою конкуренцією агрохолдингів та ін..

Для ефективного розвитку малого підприємництва в аграрному секторі необхідна комплексна підтримка з боку держави, фінансових установ та науково-дослідних центрів, а також запровадження кооперації між виробниками.

Список використаних джерел

1. Господарський кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
2. Кількість підприємств за їх розмірами за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Обсяг виробленої продукції (товарів, послуг) підприємств за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Кількість зайнятих працівників на підприємствах за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>

Цитульська Д.В., студентка

ВСП «Ладизжинський фаховий коледж

Вінницького національного аграрного університету»

Керівник – к.е.н, доцент Михальчишина Л.Г.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЛОГІСТИКИ НА РИНКУ ЗЕРНА

Ринок зерна стратегічно, економічно та соціально важливий для агропромислового виробництва, у ньому акумулюються значні за обсягом матеріальні, трудові та фінансові ресурси. Тому важливим завданням вбачається інтегроване управління логістичними потоками у сферах виробництва, розподілу, обміну і споживання зернової продукції.

Через повномасштабне вторгнення РФ в Україну та постійні обстріли постала проблема не лише з вирощуванням продукції, а й з її експортом. Основний логістичний морський канал не працював повною мірою. Виникла необхідність шукати альтернативні варіанти доставки вантажів [1, с. 118].

Від початку повномасштабної війни в Україні чимало країн-імпортерів зернових зіштовхнулися з гострим дефіцитом цих продуктів через руйнування традиційних логістичних маршрутів внаслідок блокування глибоководних портів в Україні. Це спричинило різке зростання цін на зернові та олію. Проте нові логістичні маршрути почали формуватися достатньо швидко, а автомобільний, залізничний та річковий транспорт став доступною альтернативою [2].

Через транспортні проблеми ускладнився доступ і до внутрішніх споживачів й переробників зерна, через що ціна на нього почала стрімко падати, а вартість перевезень, навпаки, зростати. Це стало потужним ударом по економіці зерновиробництва, від якого сільгоспвиробники не оправилися й до нині [3].

Погоджуємось, що найефективнішим шляхом експорту зерна залишається морський. Тому важливо забезпечувати його функціонування шляхом максимального використання власних можливостей і сприяння іноземних

партнерів без урахування шантажу РФ.

Серед актуальних альтернативних варіантів залишаються річковий, автомобільний і залізничний транспорт, використання яких вимагає вирішення низки проблем чи пошуку способів удосконалення.

Зокрема, розширення можливостей річкової логістики потрібно здійснити шляхом створення додаткових транспортних шляхів через країни-члени ЄС і збільшення потужностей уже наявних Дунайських каналів.

У логістиці залізницею необхідно переглянути тарифи на послуги шляхом зниження вартості користування вагонами та збільшення їх кількості; укладання довгострокових контрактів; налагодження системи планування та запровадження пільг [1, с. 121].

Поза сумнівом, зернова логістика в Україні досі переживає найскладніший за свою історію краш-тест на виживання. Саме тому важливо, щоб регуляторна політика з боку держави була виважена, продумана, передбачувана, адже це лише сприятиме функціонуванню та розвитку аграрного сектору. Вільна торгівля та зниження податкового навантаження можуть стати ключовими факторами підтримки українських експортерів на міжнародному ринку, якої вони так потребують [2].

Список використаних джерел

1. Ковальський Ю. В. Логістичні шляхи експорту зерна в умовах воєнного стану. Український журнал прикладної економіки та техніки. 2024. Том 9. № 1. С. 118-122.
2. Зерновий ринок: як змінився трейдинг та логістика в Україні за два роки повномасштабної війни. URL: <https://agroportal.ua/blogs/zernoviy-rinok-yak-zminivsia-treyding-ta-logistika-v-ukrajini-za-dva-roki-povnomasshtabnoji-viyni>
3. Чому кусається логістика. URL: <https://agrotimes.ua/article/chomu-kusayetsya-logistyka-zerna/>

Шістя А.М., студентка
НУБіП України
Керівник – к.е.н., доцент Томашевська О.А.

СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ МОЛОЧНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Молочна галузь є стратегічно важливою для вітчизняної економіки, оскільки окрім виробництва молокопродуктів, сприяє розвитку інших галузей, а також гарантуванню продовольчої безпеки. Протягом останніх двадцяти років обсяги виробництва молока мали тенденцію до зменшення, в середньому показуючи зниження на 3% щороку. Початок повномасштабного вторгнення став серйозним викликом для молочної галузі України. Головними проблемами стали скорочення поголів'я, зниження надоїв, ушкодження інфраструктури та порушення логістики. Найбільше постраждали прифронтові території [3]. За період з 2022 по 2024 рр. чисельність поголів'я корів скоротилась на 262 тис. гол (на 17,2%), з них у господарствах населення – на 22,2, у сільськогосподарських підприємствах – на 3,1 % (рис. 1).

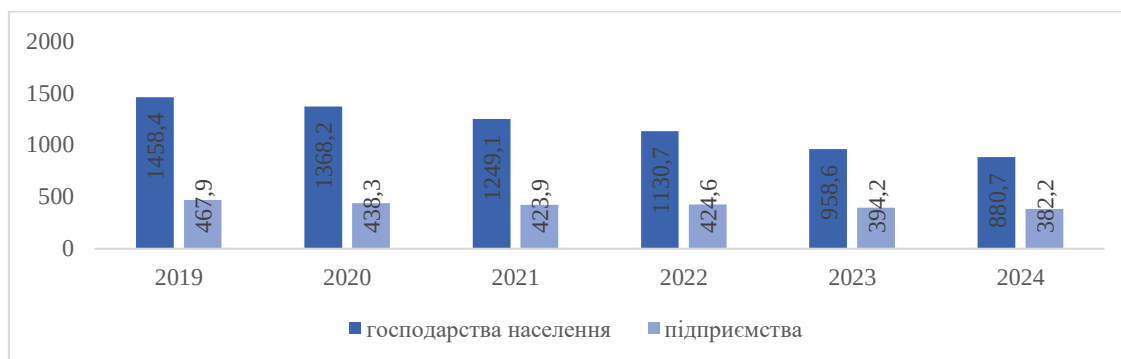

Рис. 1. Рівень і динаміка чисельності поголів'я корів у 2019-2024 рр., тис. голів (станом на 1.01)

Джерело: побудовано автором на основі даних [2].

Щодо обсягів находження молока на переробні підприємства, то, як видно з рис. 2, у 2022-2024 рр. для сільськогосподарських підприємств цей показник характеризувався позитивною динамікою. Так, у 2024 р. ними було реалізовано 2887 тис. т продукції, що на 327 тис. т (на 12,7 %) більше, ніж у 2022 р.

Рис. 2. Динаміка надходження молока-сировини на переробні підприємства, тис. т

Джерело: побудовано автором на основі даних [4].

На думку експертів, основними напрямками забезпечення ефективного розвитку вітчизняної молочної галузі є поглиблення євроінтеграційних процесів, нові ринки експорту, допомога агропідприємцям на прифронтових територіях, глибинна переробка тощо [1].

Таким чином, в контексті важливого значення молочної галузі для економіки країни, забезпечення стабільного та ефективного її функціонування є однією з найактуальніших проблем сьогодення.

Список використаних джерел

1. Визначено основні напрями розвитку молочної галузі України. 2024. URL: <https://agroportal.ua/news/zhivotnovodstvo/viznachenno-osnovni-napryamki-rozvitku-molochnoji-galuzi-ukrajini>
2. Державна служба статистики України. Кількість сільськогосподарських тварин. URL: <https://ukrstat.gov.ua>
3. Молочна галузь: виклики й прогнози. 2024. URL: <https://agrotimes.ua/article/molochna-galuz-vyklyky-j-prognozy/>
4. Молочний ринок України (інфографіка). 2025. URL: <http://milkua.info/uk/post/molocnij-rinok-ukraini-infografika>

Юрчук Ю.Ю., студентка
НУБіП України
Керівник – к.е.н. доцент Томашевська О.А.

СУЧАСНИЙ СТАН І ПРОБЛЕМИ ВИРОБНИЦТВА ЗЕРНА ОЗИМОЇ ПШЕНИЦІ В УКРАЇНІ

Виробництво продукції зернових культур, зокрема озимої пшениці, є одним із ключових напрямків розвитку аграрного сектору й відіграє важливу роль у гарантуванні продовольчої безпеки України та формуванні її експортного потенціалу. Пшеничне зерно багате на білки, вміст яких в залежності від сорту становить від 13 до 15 % [4]. У структурі посівних площ зернових культур озима пшениця займає найбільшу питому вагу - в межах 43 %. У 2023 р. усіма категоріями господарств було зібрано 20856,2 тис. т культури, що на 10512,7 тис. т (на 19,6 %) менше, ніж у 2021 р., проте цей показник перевищує аналогічний 2022 р. на 949,5 тис. т (на 4,8 %) (табл. 1).

Таблиця 1.

Рівень і динаміка посівних площ, урожайності та валових зборів озимої пшениці в Україні

Рік	Площа посівів, тис. га	Урожайність, ц/га	Валовий збір, тис. т
2015	6670,1	38,9	25937,4
2020	6387,8	38,0	24259,4
2021	6903,1	45,4	31368,9
2022	5065,0	39,3	19906,7
2023	4471,9	46,7	20856,2

Джерело: [2].

Український агробізнес використовує вітчизняні та іноземні сорти озимої пшениці. Так, у 2021 р. було вироблено та сертифіковано 120,9 тис. т насіння озимої м'якої та твердої пшениці. Для порівняння – у 2020 р. зазначений показник 141,1 тис. т, що на 14,5 %. З них насіння іноземної селекції ввезено 1,5 тис. т, а також вироблено на території держави 43,5 тис. т. Вітчизняне насінництво склало 75,9 тис. т, тобто 63 % від загальних обсягів виробництва. При цьому частка насіння вітчизняної селекції порівняно з 2020 роком зменшилася на 3,2 %. Загалом насіння озимої пшениці (твердої та м'якої) вітчизняної селекції представлено 269 сортами, іноземних сортів 103 одиниці, у

47 гібридів, вирощених в межах країни [3]. Варто зазначити, що за обсягами використання кондиційного сертифікованого насіння (5-8 %) Україна посідає одне з останніх місць серед європейських країн, де цей показник сягає 50%, у тому числі, у Німеччині - 43, а в Нідерландах, Швеції та Данії 75-90 %. Щодо рівня забезпеченості насіннєвим матеріалом, то його достатньо для виробничих цілей, переважна частина характеризується високими показниками сортової чистоти, схожості, типовості гібридів, однак значний обсяг несертифікованого насіння має ознаки підробки та фальсифікації, тобто є некондиційним і суттєво знижує рівень врожайності та якості збіжжя [1]. Таким чином галузь зерновиробництва, зокрема вирощування озимої пшениці, є і залишатиметься стратегічно важливою для української економіки. Актуальною на сьогодні є розбудова ринкової інфраструктури в регіонах та зміцнення гуртової ланки торгівлі сортовим насінням.

Список використаних джерел

1. Вітчизняне насінництво: стан галузі, ціноутворення та потреба в держпідтримці – коментар Олександра Захарчука SuperAgronom.com. URL: <http://www.iae.org.ua/presscentre/archnews/3294-vitchyznyane-nasinnytstvo-stan-haluzi-tsinoutvorenniya-ta-potreba-v-derzhpidtrymtsi-komentar-oleksandra-zakharchuka-superagronomcom.html>
2. Державна служба статистики України. 2025. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
3. На ринку кондиційного насіння озимої пшениці під урожай 2022 року зберігалася експансія продукції іноземної селекції – Олександр Захарчук. 2022. URL: <http://www.iae.org.ua/presscentre/archnews/3313-na-rynku-kondytsiynoho-nasinnya-ozymoyi-pshenytsi-pid-urozhay-2022-roku-zberihalasya-ekspansiya-produktsiyi-inozemnoyi-selektsiyi-oleksandr-zakharchuk.html>
4. Озима пшениця. URL: <https://buklib.net/books/30110/>
5. Якісне насіння озимої пшениці запорука великого врожаю. URL: <https://agro-e.com.ua/yakisne-nasinnya-ozymoyi-pshenytsi-zaporuka-velykoho-vrozhayu>

Якимчук В. В., студентка
ВСП «РФК НУБіП України»
Науковий керівник – викладач Купчишина Т. В.

ЕЛЕКТРОННА КОМЕРЦІЯ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Сучасний ринок електронної комерції невідмінно змінюється, адаптуючись до нових технологій та змін споживчих звичок. Ці зміни впливають на способи, якими компанії ведуть бізнес, та як споживачі вибирають та купують товари. Електронна комерція вже не просто зручний спосіб покупки; це ціла екосистема, що включає в себе інноваційні платформи, персоналізований маркетинг, штучний інтелект та багато іншого. Нині понад 2,7 млрд. людей по всьому світу роблять онлайн-покупки на спеціалізованих платформах електронної комерції або в соціальних мережах. Це означає, що 33% населення світу купує онлайн, що на 2,7% більше, ніж у минулому році [1].

За прогнозами Promodo, до 2027 року обсяг ринку електронної комерції в світі перевищить 7,9 трлн. дол., що на 39% більше порівняно з сьогоdnішнім рівнем. Зміна поведінки споживачів, зокрема серед зумерів, стимулює компанії розширювати онлайн-канали, аби відповідати очікуванням щодо зручності та інновацій. У 2024 році вже понад 2,7 мільярда людей здійснювали покупки в мережі, а частка e-commerce у роздрібній торгівлі сягнула 24% [3].

Ключовими трендами, які формують майбутнє електронної комерції, є: персоналізація та штучний інтелект: технології ШІ дозволяють компаніям пропонувати високий рівень персоналізації, аналізуючи поведінку споживачів та пропонуючи товари, які можуть їх зацікавити; омніканальний підхід: інтеграція онлайн та офлайн каналів продажу дозволяє створити безшовний досвід для споживачів; штучний інтелект та машинне навчання: ШІ та машинне навчання продовжують революціонізувати сферу електронної комерції, пропонуючи персоналізовані покупки та ефективне управління запасами; більша інтеграція соціальних медіа: соціальні медіа стають не лише платформою для маркетингу, а

й місцем реалізації продажів; стійкість та екологічна свідомість: споживачі все більше звертають увагу на екологічну стійкість продуктів [3].

За статистикою 16% усіх своїх покупок українці здійснюють в Інтернеті. З початку 2024 р. в українському сегменті e-commerce здійснено угод майже на 4 млрд. дол., це приблизно на 1/3 більше, ніж у 2023 [2]. У найближчі роки обсяги електронної комерції в Україні можуть зрости на 30-50%. Впровадження нових технологій, таких як штучний інтелект, блокчейн, дозволяє українським підприємцям підвищувати ефективність маркетингових кампаній, покращувати аналітику та оптимізувати бізнес-процеси. Це допомагає створювати конкурентні переваги на ринку, відкриває нові можливості для зростання.

Не дивлячись на всі виклики та перепони для розвитку електронної комерції в Україні в умовах війни, перспектива е-комерції очевидна. Зростаюча кількість користувачів Інтернету та впровадження новітніх технологій і розвиток електронної комерції створюють унікальні можливості для підприємців. Зміни в споживчих звичках, зокрема, перехід до онлайн-покупок, підштовхують бізнес адаптувати свої пропозиції та стратегії, аби залишатися конкурентоспроможним.

Список використаних джерел

1. Глобальна електронна комерція: ключові цифри та тренди e-commerce 2024. URL: https://rau.ua/novyni/trendi-e-com-2024/#google_vignette
2. Дімура М. E-commerce в Україні: цифри, факти, перспективи розвитку онлайн-торгівлі. URL: <https://www.site2b.ua/ua/web-blog-ua/e-commerce-v-ukraini-cifri-fakti-perspektivi-rozvitku-onlajn-torgivli.html>
3. Ключові тренди e-commerce в 2025 році: штучний інтелект, гіперперсоналізація та голосова комерція. URL: <https://rau.ua/novyni/trendi-e-commerce-2025/>
4. Тренди в електронній комерції на 2025 рік. URL: <https://avada-media.ua/services/trendy-v-elektronnoy-kommertsii-na-2025-god/>

Матеріали
II Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених та
студентів
«ЕКОНОМІЧНІ ДНІ – 2025»

Відповідальна за випуск: **Негода Ю.В.**

Видавець: Національний університет біоресурсів і природокористування України
03041, м. Київ, вул. Героїв Оборони, 15. Тел.: 527-87-20

© НУБіП України, 2025